REGĂSIREA SPERANŢEI
Coperta de *Mircea Dumitrescu*

MuxaţiA rep-i n
OEPETEHIIE HAJtEHtfibl IÂ3; i, aâeliblTB0 «MacTatţitaH miâapa Typa». Miihck, 1976
Toate drepturile asupra acestei versiuni sunt rezervate Editurii UNIVERS
MIHAIL GHERCIK
REGĂSIREA
SPERANŢEI
3
În româneşte de *Inna Cristea*

Editura UNIVERS Bucureşti, 1983

Lector: NICOLAE ILIESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ŞERBĂNESCU
Bun de tipar 22.02.1983. Coli tipar 32.

Comanda nr. 20 570
Combinatul poligrafic „Casa Scânteii" Bucureşti – Piaţa Scânteii nr. 1 Republica Socialistă România
„Te du – şi acolo, la marginea deznădejdii, vei regăsi speranţa".
Ovidiu

CAPITOLUL I

1

Suhorukov ura telefoanele de noapte. Ca alarmele aeriene, ele vesteau nenorocire. Întotdeauna nenorocire, numai şi numai nenorocire, nimic altceva. Indiferent de numele acestei nenorociri: insuficienţă cardiacă acută, hemoragie neaşteptată, şoc, tromboză vasculară, asfixie – telefonul de noapte însemna că echipa de gardă nu se descurcă şi trebuie să goneşti nebuneşte ca să ajungi la

Sosnovka şi să iei hotărâri rapide, nu întotdeauna clare până la capăt, născute din nevoia stringentă de a face ceva – orice, numai să nu stai neputincios, cu mâinile încrucişate, la căpătâiul unui om gata să moară. Să faci ceva – să operezi, să administrezi preparate, să faci transfuzii de sânge, *in extremis* să-i telefonezi lui Veresov, să-l chemi în ajutor, bineînţeles dacă este acasă, şi nu undeva în delegaţie, peste mări şi ţări.

Cel mai greu îi venea să-i telefoneze lui Veresov. Nu pentru că s-ar simţi atins în amoru-i propriu, dă-l încolo de amor propriu, deşi nu e nicio bucurie să te vezi iar şi iar în postură de elev. Era vorba de ceva mult mai importaht: de încrederea în propriile puteri, în cunoştinţele sale.

Pentru Andrei Andreevici Suhorukov, şeful serviciului de radiochirurgie de la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru oncologie şi radiologie medicală de la Sosnovka, telefoanele de noapte se asociau de multă vreme cu urletul strident al „salvării”, care nu ţine seamă de stopuri, cu sughiţul trist al aparatului de anestezie, cu clinchetul subţire al instrumentelor chirurgicale, cu lumina rece a lămpii scialitice ce-ţi atârnă deasupra capului şi cu oboseala de plumb, care te cuprinde după ce ţi-ai scos halatul şi mănuşile, iar bolnavul a fost instalat pe cărucior şi transportat în salon, şi tu stai în biroul tău la masa de lucru, cu ţigara aproape stinsă, şi în ceaşcă sen răceşte cafeaua neagră ca păcura, pregătită prevăzător de careva din surorile de serviciu, şi pe divan se zăreşte vag albul imaculat al cearşafurilor, iar tu nu vrei nimic: nici să dormi, nici să fumezi, nici să-ţi bei cafeaua – stai ca într-o cameră de izolare, despărţit prin oboseala ta de tot restul lumii, şi te uiţi fără sens pe geam, iar geamul se colorează treptat în albastru, prinzând tăria zilei ce vine… – naiba să le ia, telefoanele de noapte…

Telefonul se afla pe birou, lângă canapea – de când s-a despărţit de soţie, Suhorukov doarme în camera de lucru. Telefonul zbârnâi chiar în clipa când el, îndoindu-se uşor, ţâşnea în viteză, pe sub mesteacănul strâmb aplecat peste pârtia de schi, şi ieşea în liziera pădurii. Brazii ninşi

păreau presăraţi cu zahăr, şi soarele se scurgea peste ei în jerbe de scântei violete, iar undeva prin apropiere – de două-trei ori să-ţi faci vânt cu beţele – se iţea ca o coadă de vulpe căciuliţa roşie a Ninei Minaeva, şi Suhorukov simţi o dorinţă atât de puternică s-o ajungă, încât miji mai tare ochii. Miji mai tare ochii, deşi telefonul îl trezise, şi ca prin minune revăzu întreaga imagine: pădurea troienită, pârtia netedă, ca două strune întinse, căciuliţa roşie a Ninei Minaeva, dar telefonul zbârnâi din nou strident, apoi scârţâi uşa şi maică-sa îl atinse uşor pe umăr:

— Andriuşa… Andriuşa, telefonul.

— Am auzit, bâigui Suhorukov şi se ridică în capul oaselor, fără să deschidă ochii, dar zăpada dispăruse, dispăruse şi pădurea, şi senzaţia de zbor, care-ţi taie răsuflarea, doar luminiţa roşie se zbătea cu puls accelerat în cutia telefonului, pe perete, dar şi aceasta se stinse de îndată ce Suhorukov ridică receptorul.

— Alo, spuse în telefon, şi nu-şi recunoscu vocea’: îşi simţea gura uscată, deşi faţa îi mai ardea din cauza vântului geros pe care îl visase. Ascult, Pavel Petrovici, ce s-a întâmplat?

— Vă rog să mă scuzaţi, Andrei Andreevici, începu să se tânguie doctorul Iaroşevici, responsabilul echipei de gardă pe clinică, noi n-am vrut să vă deranjăm, dar vedeţi dumneavoastră, e o situaţie…

Suhorukov cunoştea maniera lui Iaroşevici de a se exprima enervant de prolix, cu toate amănuntele, şi sâsâi furios în receptor, uitându-se cu coada ochiului la maică-sa, care se strângea înfrigurată în broboada aruncată pe umeri.

— Mai scurt! Cine-i? Ce are? Ce măsuri aţi luat?

Îşi imagină clar cum undeva acolo, la o distanţă de cincisprezece kilometri, la capătul celălalt al firului, Iaroşevici îşi mişcă bărbia grea, bine conturată, şi păleşte de furie.

— Bolnavul Zaiaţ, se auzi ca un gâlgâit în receptor. A fost ţinut sub observaţie după „ce i s-a administrat preparatul cu aur radioactiv. Pulsul este accelerat,

simptome de abdomen acut, în răstimpuri îşi pierde cunoştinţa.

Susţinând receptorul cu umărul, Suhorukov se îmbrăca.

— Calmante i-aţi administrat?

— Da. Scade tensiunea. Ne-am sfătuit între noi şi am hotărât să vă telefonăm dumneavoastră.

— Trimiteţi maşina. Pentru orice eventualitate, pregătiţi sala de operaţii. Vin îndată. Asta-i tot.

Maică-sa tot mai stătea lângă birou.

— Blestemat telefon, bombăni Suhorukov. Sună ca un turbat. Nu trebuia să te scoli, culcă-te.

— Am tot timpul, noaptea-i lungă. În termos ai apă fiartă, cafeaua e în bufet. Să-ţi fac nişte sandvişuri?

— Nu-i nevoie, îmi fac eu.

Felinarul din stradă imprimase pe podea geometria clară a cercevelei: un dreptunghi haşurat de păienjenişul fin al perdelei şi împărţit în secţiuni prin nişte linii negre şi groase. Până să vină maşina mai erau vreo zece minute. Poate chiar cincisprezece. Seara plouase, se pare că mai cerne şi acum. Într-adevăr, cerne, nu poţi să iei cine. ştie ce viteză. Deci, vreo cincisprezece minute.

Îşi puse în buzunar ţigările şi bricheta, dibui comutatorul din perete. Se spălă pe ochi, se bărbieri, îşi înnodă în faţa oglinzii cravata, împachetă sandvişurile şi le puse în servietă. Fiece mişcare era stabilită cu precizie, de multă vreme: fără grabă, fără agitaţie inutilă. Îşi turnă în ceaşcă apă fiartă, scoase borcanul cu cafea solubilă. Prea fierbinte. Ca să vezi ce vis: zăpadă, soare, Nina Minaeva cu căciuliţă roşie, iar afară e toamnă, noroi, până la zăpadă mai e o veşnicie. Şi, în general, de unde oi fi scos că Nina schiază, niciodată n-am vorbit cu ea despre asta. Am discutat despre prescripţii, despre studiile pe care le selecta pentru trecerea în revistă a literaturii de specialitate, despre modalităţile de administrare a izotopilor radioactivi – despre tot ce vrei, dar în niciun caz despre schi, iar în vis – zăpadă şi schiuri, ca să vezi…

Mişcările măsurate, domoale, gândurile leneşe,

lipsite de importanţă, care ieşeau la suprafaţă, ca peştii, din adâncurile unei conştiinţe înceţoşate încă de somn, ofereau un scurt, un foarte scurt răgaz înaintea unei munci încordate, care cerea o minte limpede, precizie şi viteză în mişcări – ca o gură de aer înainte de a efectua o săritură în apă. Îl cam durea capul: onomastica Olgăi Mihailovna Veresova. Cât am dormit? Vreo două ore. Ca şi cum nici nu m-aş fi culcat. Sandvişul cade întotdeauna cu untul în jos: e ca un făcut, cum întârzii pe undeva seara, cum se întâmplă ceva. Ieri noapte n-a sunat nimeni, nici alaltăieri, iar astăzi – parcă dinadins. Îmi crapă capul… Dar asta-i un fleac – îmi trece de cum mă urc în maşină şi-mi las faţa în bătaia vântului. Plus cafeaua, cafeaua fierbinte şi tare…

În timp ce-şi clătea ceaşca, Suhorukov se gândea la Zaiaţ – un om gras şi mereu transpirat – treizeci şi două de kilograme suprapondere, Foma – Fomici Zaiaţ, cu nasul lui vineţiu, turtit ca un cartof, şi cu un ficat de alcoolic. Cincizeci şi şapte de ani, cancer al pilorului, o tumoare avansată, cât pumnul. Practic, operaţia a fost un paleativ, în câţiva ganglioni limfatici Melnikov a găsit celule maligne. I s-a administrat un preparat cu aur radioactiv pentru a preveni o recidivă în viitor. Păcat, însă, că e un viitor scurt, îl va da gata ficatul. Nu cancerul, ci ficatul, de asta mi-e necaz, de cancer l-am salvat, cred. Singur şi-a scurtat zilele. Nu-mi place ficatul lui, nu-mi place deloc. Altfel, s-a comportat bine. Cum s-ar zice, totul *a* decurs în concordanţă cu operaţia dificilă la care a fost supus. Atunci de unde această agravare? Din clinică am plecattârziu, după ora şase, împreună cu şeful, înainte de a pleca am mai trecut prin salon – nu se plângea de dureri. Acum e ora două şi patruzeci şi trei. Ce i s-a întâmplat în aceste opt ceasuri, ce a putut să i se întâmple?

Ridicând gulerul trendului, Suhorukov coborî în fugă, cu pas uşor, scările. La intrare, un soldat şi o fată stăteau strâns îmbrăţişaţi; soldatul ar fi putut să joace cu succes ca pivot în selecţionată republicană de baschet, fata cu buclele ei tapate nu-i ajungea nici până la şirul de insigne de pe manta; becul puternic lumina spinările lor încordate.

„Ce mai tont, se gândi ironic Suhorukov. Ditamai prăjină, şi nu i-a dat prin cap să deşurubeze becul. Mare nătărău…”

În stradă vântul bătea în voie, smulgea frunzele plopilor, izbea cu zgomot tabla ce se desprinsese într-un colţ al tarabei de legume. Ploua mărunt; picături străvezii se îndesau ca o trâmbă de pulbere sub lampa de mercur a felinarului. Ce vreme! Pe o vreme ca asta nici câinele nu-l dai afară din casă. Simptome de abdomen acut… Ce-or fi ascunzând aceste simptome? Să fi cedat suturile anastomozei? Chiar eu am cusut, lucru de mare fineţe, de ce să se desfacă? Dacă e să se desfacă, cel mai frecvent fenomenul se întâmpla în a patra zi, iar acum suntem abia în a doua. Nu se poate. Ba se poate. Orice se poate. Pentru că este vorba de cancer. Pacostea asta aduce ţesuturile într-un hal fără de hal. Tu unul ştii perfect cum stau lucrurile. Uneori se destramă la o simplă atingere. Nu degeaba îi place lui Veresov să vorbească despre degete uşoare ca un vis. Ce-i asta, în timpul operaţiei să citezi din Puşkin? O atitudine de om demodat sau o formă aparte de sclifoseală? Dar dacă la Zaiaţa cedat sutura la nivelul anastomozei, fie cât de puţin, înseamnă că trebuie operat din nou. Or, în acest Foma Fomici s-au băgat o sută cincizeci milicurie de aur radioactiv. Perioada de înjumătăţire a izotopului de aur este de 2, 7 zile, de când i l-am administrat n-au trecut nici cincisprezece ore, deci are în el aproape intacte toate cele o sută cincizeci de unităţi. Omul este acum radioactiv ca o bombă atomică, ca un reactor nuclear, un butoiaş gros. cu un nas vineţiu şi trist, de beţiv înrăit, şi cu o mustaţă roşcată, îngălbenită de atâta fumat. Ca să intri ţa el în salon, să-i iei pulsul – îţi pui în faţă paravanul de protecţie cu plumb, iar ca să operezi… Tot de după paravan? Desigur, acolo există un paravan de radiochirurgie, dar n-ai să poţi să stai în spatele lui. Operezi un om, nu un cobai de experienţe. Oricum o suceşti – suta de miliröntgen este-asigurată. O sută de unităţi le iei pe lângă el – asta e sigur. Bineînţeles, nu este o doză mortală, dar e de şase ori şi mai bine peste norma maximă admisă pentru o săptămână. De fapt, săptămâna

asta a ta abia a început, oare câte surprize de acest fel o să-ţi mai rezerve? Astăzi o sută, mâine patruzeci, poimâine douăzeci… Dar în trecut cât oi mai fi adunat? Cine a stat să le numere, în afară de genele tale? Ele socotesc, asta e clar. Cine ştie cum se termină toate astea într-o zi, cum se vor repercuta, dacă nu asupra ta, asupra copiilor tăi, asupra copiilor copiilor lor. Mai speri să ai copii? E ridicol. În fond, de ce nu? N-am decât treizeci şi şapte de ani. Desigur, nu e totuna cu douăzeci şi şapte, cât are Jora Zaikin, dar nici cu şaptezeci. Nu, mai bine altceva, orice, numai să nuumblu la burtă.

Şoferul Tolea Gribov de la institut gonea cu toată viteza, ca la incendiu. Fără să vrea, Suhorukov surâse gândindu-se la banalitatea acestei comparaţii: acolo, în locul spre care gonea acum maşina, fiece minut era mai preţios decât este la un incendiu; acolo nu ardea o clădire, o fermă colhoznică – ardea un om. Zaiaţ Foma Fomici, lăcătuş-instălator la un ştiu ce administraţie de blocuri, judecând după nas şi după ficat – un om de proastă speţă, şi uite… Chirurgul, asistentul, anestezistul, două surori – cel puţin cinci suflete se vor băga în reactorul nuclear al sălii de operaţii de la radiochirurgie, pentru a-L salva pe Foma Fomici. „Păi bine, măi fraţilor, aici e vorba de radiaţie, nu de piatră-vânătă…” Exact! Tocmai asta-i treaba, că nu-i piatră-vânătă.

La o cotitură „Volga” a derapat, dar printr-o adevărată minune Tolea a reuşit s-o redreseze chiar la marginea rigolei. Se lipise de volan într-o poziţie aproape orizontală, îşi întinsese spre geam gâtul lung, cu omuşorul proeminent, şi privea încordat în spărtura fumegoasă, pe care farurile o croiau în beznă. Asfaltul umed licărea palid, „şorţurile” îndepărtau în grabă mâzga, iar în maşină era cald şi uscat, şi se simţea un miros abia perceptibil de parfum: nu cumva şeful a plimbat-o pe Ninocika Minaeva? Să fie adevărat ce se şuşoteşte despre ei? Minciuni, probabil. Ar fi interesant să-l întreb pe Tolea, dar de la idolul ăsta de lemn nu scoţi nici cu cleştele vreun cuvânt. Şi nici nu are rost. Cât despre visul de mai adineaori – ce

importanţă poate avea un vis în viaţa noastră cea repede trecătoare…

2

Tolea viră aprig pe platforma din faţa pavilionului de radiologie, opri motorul şi-şi şterse faţa cu mâneca de la scurtă. Suhorukov coborî din maşină, traversă vestibulul şi intră în camera medicilor.

Echipa de gardă era adunată în păr. Iaroşevici şi Minaeva şedeau în faţa televizorului. Pe ecranul albăstrui, cu licăriri, Suhorukov văzu chipul dat pe spate al lui Zaiaţ: hăul negru al gurii larg deschise, pungile de sub ochi, barba cu perii rari, crescuţi în neorânduială. Înregistratoarele automate ale aparatelor trasau curbe întortocheate. Basov şi Zaikin examinau benzile lungi de hârtie şi discutau în contradictoriu cu glas scăzut. Zărindu-l pe Suhorukov, amândoi tăcură.

„Mare noroc pe Zaiaţ cu echipa asta de gardă, îşi zise Suhorukov în timp ce se dezbrăca. Ca şi pe mine, de altfel”.

Lui Suhorukov îi plăcea să opereze împreună cu Zaikin. Atunci când la capul pacientului stă Jora, apăsând cu mişcări regulate pe burduful aparatului de anestezie, poţi să-ţi permiţi să te gândeşti numai şi numai la mişcarea foarfecii şi a bisturiului spre tumoare, la nimic altceva. Respiraţia, funcţionarea inimii şi a creierului, sângele şi înlocuitorii de sânge, scăderile neaşteptate de puls şi de tensiune – toate acestea rămâneau undeva dincolo de paravan, unde vrăjea Zaikin împreună cu sora lui medi – cală, unde pe suporturi şerpuiau tuburile de la perfuzoare, strânse cu clame. Uneori Suhorukov avea impresia că Jora îşi potriveşte respiraţia la scârţâitul uşor al burdufului, că simte cu plămânii lui ce porţie de protoxid de azot să dea în plămânii slăbiţi ai bolnavului, îi plăceau instrumentele şi tot timpul construia ceva, dar anesteziculîl dădea numai manual. Două, trei, iar uneori şi cinci, şi şase ore în şir. Niciun alt anestezist nu-i inspira lui Suhorukov atâta siguranţă în reuşita operaţiei, ca acest filfizon puţin şchiop de un picior. „De unde or fi apărând aceşti băieţi? se gândi

Andrei Andreevici. Acum doi ani a. venit de pe băncile universităţii, când a reuşit să înveţe? De fapt, asta nu se învaţă. Talent. Păcat că e cam tăios. Vitriolat, ironic, taie-n carne vie… Cum s-a mai încăierat la conferinţă cu Veresov – mai-mai să-l dea afară din sală bătrânul. Ciudat lucru: oamenii potoliţi sunt adesea mediocri. Drăguţi, simpatici. De exemplu, Iaroşevici… Dar e mai bine să lucrezi cu Zaikin. Mai ales dacă e vorba de un caz grav”.

Suhorukov intuia că firea lui Jora s-a înrăit din cauza piciorului. Îl atinsese o schijă când se retrăgea împreună cu maică-sa din Minskul în flăcări. Odată, după o operaţie lungă şi grea, când se odihneau amândoi în camera chirurgilor, Zaikin i-a povestit cum a fost. În timpul războiului era de-o şchioapă, trei-patru anişori… Copiii îl necăjeau, îl tachinau: „Cinci bănuţi, d-und să-i scoţi, câştigă de poţi…”. Astfel de tachinări îţi otrăvesc viaţa pentru multă vreme. E lucru ştiut – conştiinţa că ai un defect fizic nu e de natură să contribuie la dezvoltarea armonioasă a personalităţii.

Şi mai era o cauză care făcea ca Jora să fie ursuz şi irascibil. Cauza aceasta se numea Tania Veresova, fiica lui Nikolai Alexandrovici; Suhorukov bănuia acest lucru, dar din păcate nu-l putea ajuta cu nimic.

Iaroşevici se ridică, îi cedă locul în faţa televizorului, îşi potrivi halatul.

— E de rău, Andrei Andreevici. S-a dezvoltat colapsul, tensiunea – şaptezeci şi cinci cu patruzeci. Pulsul aproape că nu se simte.

— Transfuzie i-aţi făcut?

— Am aşteptat să ne daţi dispoziţie, mormăi Zaikin.

— Suhorukov privi din nou spre ecran şi văzu perfuzorul – cum de nu-l observase de la început?

— Pompăm, dar deocamdată fără efect.

— Continuaţi să pompaţi. Măsuraţi tensiunea fără întrerupere. Aţi controlat leucocitele şi hemoglobina? –

— Controlat, răspunse Minaeva. Nouă mii şaizeci şi patru.

— Leucocitoză urâtă. Cere repetarea analizelor. Sala

de operaţii e pregătită?

— Pregătită.

— Iaroşevici îl privi încordat.

— Poate să-l mai ţinem sub observaţie?

— Ca să vedem ce? Cum dă ortu-popii? izbucni Zaikin. Halal spectacol!

— Stai puţin, îl opri Suhorukov. Fraţilor, voi ce credeţi? Ce s-a întâmplat?

— Cred că s-au desfăcut suturile de anastomoză. Durerile s-au pornit dintr-odată, pân-atunci a fost liniştit, spuse Basov.

— Nu cumva e hemoragie?

Minaeva îşi foşni hârtiile.

— La drenaj, din cavitatea abdominală nu se elimină nimic, am verificat.

— Nu seamănă a complicaţie după administrarea preparatului. Mă tem că va trebui să-l deschidem. Jora, ce zici, o să reziste?

— E cam şubred… Dar dacă îi ridicăm tensiunea, rezistă. Să începem să pompăm în arteră, poate cedează. Bun, mă duc acolo.

Zaikin ieşi. Suhorukov mai rămase câteva minute cu ochii pe ecran.

— Mă duc şi eu în salon, ce să vezi în cutia asta! Care vine cu mine?

Basov se! ridică, luă din cuier şorţul de cauciuc impregnat cu plumb. Iaroşevici, cu o mină preocupată, începu să caute ceva în servietă. Suhorukov zâmbi ironic: nici nu se aşteptase la altceva.

Ajutându-se reciproc, îşi puseră sub halate, şorţurile grele, măştile, mănuşile, şi ieşiră în coridoi. Pe coridor, din lădiţe de lemn se înălţau ficuşi prăfuiţi, plafoniorele luminau rar, din trei în trei. Luptându-se cu somnul, dozimetristul de serviciu răsfoia o carte groasă. Auzind paşii, închise cartea şi îi întinse în tăcere lui Suhorukov dozimetrul. Dozimetrul semăna cu un stilou obişnuit. Andrei Andreevici îl băgă dezinvolt în buzunarul de sus al halatului. Basov şi-l primise pe al său când intrase de

gardă.

Pe uşa masivă, căptuşită cu o foaie de plumb, a salonului nr. 4, în care se afla Zaiaţ, se putea vedea o „românită” de carton – trei petale roşii într-un cerc – semn de radioactivitate. Suhorukov se zgribuli fără să vrea şi deschise uşa.

Din perete, telecamera era îndreptată direct asupra lui Zaiaţ. Salonul îngust era luminat puternic. Lângă pat, paravanele de protecţie se înălţau ca nişte monştri preistorici. Prin sticla verzuie, groasă, a vizorului, dincolo de unul din paravane, se vedea Zaikin, ocupat cu perfuzoarele. Suhorukov şi Basov se aşezară lângă celălalt paravan.

— Tensiunea?

— S-a mişcat, răspunse surd Zaikin. Mai precis – optzeci.

— Încearcă să ridici până la o sută douăzeci.

— Asta fac.

Zaiaţ îşi dezlipi ochii înfundaţi. În gât i se auzi un gâlgâit. Spuse răguşit:

— Scapă-mă, doctore. Mor.

— Lasă prostiile, mai va până la moarte, spuse Suhorukov pipăindu-i pulsul.

Razele gama trecură prin mănuşa subţire de cauciuc ca o salvă de pistol automat printr-o ţintă de placaj. Simţi fizic cum îl dor vârfurile degetelor arse, de parc-ar fi băgat mâna în apă clocotită. Pufni ironic: „Efectele ono masticii nu s-au risipit încă, vezi bine. Ceai trebuie să bei, stimate domn. Ceaiul e bun şi pentru nervi, şi în general…”

Pulsul lui Zaiaţ era un firicel – gata-gata să se rupă.

— Ce te doare?

— Burta. Mă sfâşie. De parcă aş fi înghiţit un arici, şi scârba se mişcă acolo.

— Eşti glumeţ. Arată-mi limba. Hm, cam uscată.

— Îi pipăi burta încordată, împietrită.

— Aici te doare? Dar aici? Iakov Efimâci, ia pipăie, te rog. Întocmai. Şi eu cred la fel. Uite ce-i, Foma Fomici, va trebui să te operăm încă o dată. Desigur, e un fleac de

operaţie, nu e ca cea de ieri, dar n-o putem evita. Doctorul Zaikinte. va fortifica puţin imediat şi-i dăm drumul. De acord?

— Mi-e frică. Nu se poate fără?

— Nu, răspunse Suhorukov, nu se poate. Păcat de timp, n-avem timp de pierdut.

— Atunci – cum credeţi. Faceţi ce vreţi, numai să nu mă mai doară. Nu mai pot să rabd.

Suhorukov ieşi chemându-l şi pe Basov.

— Seamănă a peritonită.

— Cam aşa ceva.

Cei doi reveniră în camera de gardă. Minaeva răsfoia analizele. Iaroşevici îşi sorbea cu înghiţituri mici cafeaua. Suhorukov avu o pornire poznaşă.

— Haideţi să ne spălăm, Pavel Petrovici, mă veţi asista la operaţie.

Iaroşevici, cât pe ce să se înece cu cafeaua, puse paharul pe masă.

— De ce tocmai eu, mă rog? Mai bine Iakov Efimâci.

— Iakov Efimâci va face rondul secţiei toracale, există şi acolo bolnavi în stare gravă, iar noi ne-am adunat cu toţii aici. Poate că şi acolo e nevoie acum de un chirui-g.

— Dar eu… astăzi nu pot, se feri Iaroşevici. Nu mă simt bine.

— Ei, în cazul ăsta e altceva „rosti Suhorukov cu prefăcută compasiune. Ce aveţi?

— Boala ursului, aruncă din colţul ei Minaeva. Un caz grav de boala ursului. Luaţi-mă pe mine, Andrei Andreevici.

Îl privea rugător cu ochii ei uşor oblici, traşi spre tâmple. Suhorukov îşi aduse aminte de visul său stupid: zăpada, brazii strălucitori prinşi în p romoroacă, schiurile – şi clătină din cap. N-are rost. Nimic interesant, dar de prins – poţi prinde multişor. Pentru mine, poate, e tot un drac, dar tu, cum spun clasicii, ai tot viitorul în faţă, n-are rost să rişti. Mai ales că nevoile producţiei, cum se zice, nu ţi-o cer.

— Ocupaţi-vă mai bine de Pavel Petrovici, *Qui bene*

diagnoscit, bene curat[1].

Minaeva pufni ironic. Iaroşevici se prefăcu a nu auzi nimic. Stătea pe scaun, gârbovit, cu mâinile lipite de burtă, în faţa ecranului stins al televizorului; de sub bonetă i se scurgea pe ceafă părul cenuşiu, lins. Pentru o clipă Suhorukov încercă un sentiment de milă: bărbat tânăr, sănătos, frumos – şi, totuşi, în fond e un om nefericit, un laş, o cârpă; partea rea însă cântărea mai greu. Dacă nu era Basov, dacă în locul lui s-ar fi nimerit un medic începător? 1

Îl atinse pe Iakov Efimâci de mânecă:

— Hai să ne spălăm, bătrâne. Nu te temi, sper, că iradierea te va lipsi înainte de vreme de plăcerile trupului?

— Pentru asta ni se dă lapte, îşi stoarse un zâmbet zgârcit Basov, trebuie să-l justificăm.

Când terminară cu spălatul, Zaiaţ deja dormea pe masa de operaţie, înconjurată de paravanele de protecţie. La căpătâiul lui, Zaikin discuta încet cu sora anestezistă; la picioare, lângă masa cu instrumentele, stătea sora de la sala de operaţii. Basov şterse cu spirt câmpul de operaţie şi-l privi întrebător pe Suhorukov:

— Începem?

Andrei Andreevici aprobă din cap.

— Bisturiul.

După un ceas şi douăzeci de minute ieşi din sala de operaţii. Se spălă cu grijă, se uită peste umăr înapoi – nu era nimeni, îşi duse mâna la aparatul de înregistrare a radioactivităţii. Acul tresări, prinse viaţă, începu să alunece pe scara gradaţiilor, trecu dincolo de linia roşie. Totul era în ordine: a prins atât cât a bănuit. Chiar ceva mai mult. Dar nu-i bai. Acum – numai de-ar scăpa Zaiaţ. Numai de-ar scăpa, s-o mai ducă măcar un an, altfel la ce naiba toate astea! Grea situaţie. Peritonită purulentă difuză, pojghiţe în cavitatea toracică. Dacă n-aş fi repetat operaţia, spre dimineaţă ar fi murit. Totuşi, suturile. Plus ficatul bolnav. Foarte proastă situaţie. O să ne mai dai de

---

1 **Acela care ştie să pună bine diagnosticul, ştie să şi trateze bine (lat.).**

furcă, Foma Fomici, o să ne mai dai mult de furcă.

Suhorukov parcurse cu pas încet trecerea subterană, ajunse în corpul central şi urcă la etajul doi, în cabinetul său. Patul era pregătit, termosul şi sandvişurile se aflau în servietă. Acum ar fi bun un coniac, coniacul de aseară, nu cafeaua – şi să dormi. Până la opt zero-zero. Altfel nu adormi. Să iau, poate, un somnifer?

Somniferul se găsea în dulap, ca să-l scoţi trebuia să faci un efort de trei paşi, după care să-ţi măi pierzi câteva minute cu broasca – blestemata de broască ba nu se încuia, ba nu se descuia, iar cei de la administraţie nu reuşeau nicicum să trimită tâmplarul, cel mai ocupat om din institut Suhortfkov stinse lumina, se dezbrăcă şi se culcă. Cearşafurile proaspete răcoreau plăcut trupul. Îşi aduse aminte de masa zgomotoasă de la Veresovi şi zâmbi în sine. Şeful e acum, cu siguranţă, la al şaptelea rând de vise. Sunt curios, oare şi el s-ar fi hotărât pentru a doua operaţie, ori timp de vreo două ceasuri ar mai fi ţinut în şah pe toată lumea? Probabil s-ar fi hotărât pentru operaţie. Am avut noroc cu şeful. Şi cu ce am mai avut noroc? Nu ştiu. Cu multe. Şi totuşi, mi-e sufletul greu. Visul ăsta ridicol. De-ar veni mai repede iarna. Te pui pe schiuri, îţi umpli plămânii de aer rece, simţi cum te orbeşte strălucirea zăpezii – asta zic şi eu odihnă.

Iar până dimineaţă mai e mult mult, amorţeşti stând întins…

Timp de şase zile şi şase nopţi Suhorukov, Basov, Minaeva au luptat cu disperare pentru viaţa lui Zaiaţ. Chiar a doua zi Andrei Andreevici l-a adus în salonul nr. 4 pe directorul institutului, profesorul Veresov. După ce îl examină cu atenţie pe bolnav, Nikolai Alexandrovici aprobă măsurile luate de medici, dar situaţia devenea din ce în ce mai critică. În a şaptea zi, peritonita a fost agravată de o pneumonie, şi Zaiaţ muri.

Nu aveau ce să-şi reproşeze: au făcut tot ce le-a stat. În putinţă. Şi nimeni – nici Veresov, nici Suhorukov, nici Basov, nici Minaeva – nu-şi puteau imagina că această moarte obişnuită, care a survenit „normal”, „cum scrie la

carte”, se va răsfrânge în curând chiar asupra lor, asupra propriilor lor destine.

CAPITOLUL II

1

Dimineaţa s-a prăbuşit teiul.

Veresov intuise despre ce e vorba înainte chiar de a auzi trosnetul sec al trunchiului care s-a frânt şi zgomotul prelung, ca un oftat, produs de uriaşul copac în cădere: umbra dantelată, care îi acoperea masa de lucru ca o horbotă, se retrase dintr-odată şi zbură spre pervazul ferestrei, şi îndată în încăpere năvăli un val de lumină – atât de neobişnuit de intensă, atât de orbitoare, încât spontan, fără să vrea, închise ochii.

Se auzi o bufnitură surdă, ca şi cum undeva prin apropiere explodase o bombă. Geamurile de la ferestre zăngăniră speriate. Scrâşnind din frâne, o maşină începu să huruie, îi răspunse o a doua, o a treia, şi deodată strada, de obicei liniştită în orele de dimineaţă, se umplu de vaier.

Veresov privi afară pe fereastră. Copacul zăcea jos, cu crengile-braţe încurcate, date larg în lături, cuprinse de convulsii, ca un om care la jumătate de drum a fost nitamnisam doborât de o criză de epilepsie. În cădere acoperise trotuarele largi, bulevardul muiat de ploile toamnei, chioşcul pestriţ de ziare de pe partea cealaltă a străzii. „Volga” albastră îşi ascunsese botul în frunzişul galben-ruginiu, în împletitura strânsă a crengilor şi de acolo chema cu disperare într-ajutor.

„Să nu fi căzut peste careva”, se gândi Veresov şi ieşi în grabă din cabinet.

Teiul avea ani vreo sută, dacă nu chiar două: savanţiisilvicultori ar fi singurii în stare să-i stabilească exact vârsta. Veresov era încă băieţandru când teiul acesta plutea deasupra oraşului ca un nor verde, cârlionţat, acoperind jumătate din cer şi legănând în desişul crengilor larma veselă a vrăbiilor – iar copilăria lui rămăsese hăt-departe…

Cândva, demult, înainte de război, teiul se înălţa într-o mândră singurătate în mijlocul unor. căsuţe de lemn,

livezi şi grădini din depărtata margine a oraşului. Pe lângă el, chiar şi plopii cei mai înalţi păreau nişte adolescenţi subţirei şi deşiraţi. În două rânduri – în patruzeci şi unu şi în patruzeci şi patru – războiul măturase cu târnul de fier această periferie, lăsând în urma sa un maidan răscolit de obuze şi acoperit de buruieni, cu coşuri de la sobe înnegrite de fum – dar teiul a supravieţuit ca prin minune. Perii şi merii carbonizaţi, mutilaţi, s-au uscat în grădini, în prima iarnă de după război plopii şi arţarii au fost tăiaţi pentru foc – teiul a rămas neatins. Gloanţele şi schijele care se înfipseseră în lemnul moale s-au învelit, s-au cicatrizat, acoperindu-se de licheni, în locul crengilor tăiate, rupte, au crescut altele noi: Viguros, cât să-l cuprinzi cu două perechi de braţe, cu trunchiul drept ca o coloană de granit, prins în cuirasa cenuşie, zbârcită a scoarţei, încununat de o cuşmă rotundă, ca o cupolă de circ, teiul îşi înfigea în pământ rădăcinile groase şi noduroase – etern şi nepieritor, ca pământul însuşi. Nici nu s-a gândit vreodată Veresov că teiul, făurit de natura însăşi să dăinuie în veac, poate să se prăbuşească într-o dimineaţă tihnită şi însorită.

Ceea ce zăcea însă acum pe jos, blocând drumul, nu mai era teiul acela, era doar o jalnică parodie a lui, un morman de lemne putrede şi de gunoi, care nu mai folosea nimănui din această stradă.

Verde în timpul primăverii, brun-cenuşiu de praf în timpul verii, maroniu-roşcat ca o făclie fără fum toamna, negru iama, ca desenat cu tuş pe pologul viscolului, bătrânul tei constituia un element din peisajul acestui oraş, la fel de inseparabil ca şi clopotniţa cu vârful ascuţit a vechii catedrale de pe – colina Troitkaia, ca limba pâlpâitoare a Flăcării eterne deasupra grilajului de fontă de la obeliscul eroilor căzuţi pe front din Piaţa Victoriei, ca fântâna secată, cu broaşte bulbucate, din părculeţul de lângă teatrul „Ianka Kupala” – şi Veresov, coborând în grabă scara, se gândi fără voie că, odată cu teiul, oraşul pierduse ceva foarte important, greu de spus dintr-odată ce anume, dar sigur pierduse, şi el însuşi pierduse ceva.

Bătrânul copac creştea chiar sub fereastra lui: după război, pe un loc viran s-a construit un bloc cu patru etaje, în care Veresovii au primit un apartament atunci când s-au întors la Minsk. Vecinătatea puţin convenabilă cu acest colos de cărămidă n-a diminuat cu nimic nici. Înălţimea falnică a teiului, nici fantastica lui tărie. În zorii zilei, teiul îl trezea pe Nikolai Alexandrovici cu un uşor geamăt bătrânesc: parcă se plângea de îndelunga lui singurătate, se jeluia că, odată cu trecerea anilor, tot mai greu îi vine să hrănească prin crengile – sale fără număr fiece frunzuliţă cu seva dătătoare de viaţă a pământului, să ţină piept asaltului nepotolit al vânturilor. Veresov încerca să distingă vorbele nedesluşite, înăbuşite de ramele duble ale ferestrei, şi simţea cum se risipeşte încătuşarea somnului, cum muşchii încep să prindă forţă şi energie. Când se aşeza la masa de lucru, saluta din cap teiul ca pe un vechi prieten: să trăieşti!…

Iar teiul nu mai trăia – era pe moarte.

Veresov însă nu ştia acest lucru.

Şi chiar de-ar fi ştiut, tot n-ar fi putut schimba nimic.

Era în jurul orei nouă. Pe stradă, ca de obicei la această oră. era lume multă. Din fericire, copacul n-a atins pe nimeni când a căzut. Au avut de suferit doar chioşcul de ziare, închis pentru inventar – chioşeul a fost strivit ca un ou de găină şi îngropat sub coroană împreună cu ziarele, revistele şi pozele de artişti nevândute încă – şi o „Volgă” albastră: crengile biciuitoare i-au spart parbrizul şi i-au îndoit puţin capota. Şoferul, un tinerel, aproape adolescent, reuşise între timp să iasă din cabină şi cu glas subţirel, piţigăiat, ocăra în fel şi chip sovietul orăşenesc: halal gospodari, am ajuns s-o vedem şi pe asta, să cadă copacii în capul oamenilor! Noroc că am apucat să frânez, dar dacă nimeream sub trunchi? Trecătorii care se adunaseră în jurul lui râdeau cu nervozitate, nu-şi reveniseră încă din spaimă.

Teiul se frânsese cam la o jumătate de metru de pământ, după ce-şi trăise până-n ultima clipă lunga sa viaţă. Când se apropie, Veresov văzu marginea zdrenţuită,

inegală a buturugii acolo unde se rupsese trunchiul, grămada maronie a putregaiului-Fusese doar o simplă aparenţă că teiul, era de neclintit, în realitate inima îi putrezise demult, şi nu puteai decât să te miri cum de a căzut tocmai în momentul ăsta, şi nu în primăvară, când îşi învelise crengile golaşe în cuşma grea a frunzişului. Acum, frunzele cădeau scurgându-se pe trotuar, pe caldarâm, ca un râu foşnitor de tablă; cu fiece pală de vânt povara pe care o purta teiul devenea tot mai uşoară; să stea şi să tot stea, ai fi zis, până la primăvara următoare, când vânturile vor lovi din nou în pânzele întinse ale frunzişului, şi când colo – n-a rezistat.

Maşinile claxonau din rărunchi – de-o parte şi de alta a obstacolului se lungiseră două şiruri interminabile, nerăbdătoare. Maşinilor nu le păsa de copacul doborât, le aşteptau transporturi urgente, drumuri depărtate. Un şofer grijuliu, îmbrăcat cu o scurtă de piele ponosită, chiar scosese de sub scaunul autocamionului său hodorogit un ferăstrău şi un topor şi acum căuta ajutoare pentru a curăţa drumul.

Spre teiul prăbuşit veneau în grabă tot felul de gurăească: e interesant! în mulţimea tot mai strânsă Veresov se simţi de prisos. Luă o mină de putregai. Uscat şi moale cum e colbul drumului, putregaiul i se scurse printre degete ca un fum maroniu. „Veniţi şi primiţi ultimul sărut…” Am venit. Am primit. E timpul să mă întorc. Până la decolarea avionului de Moscova mai e o oră şi patruzeci şi şapte de minute. Pe masă mă aşteaptă articolul neterminat. Poate izbutesc să-l termin? Oricum, mai am o oră şi patruzeci şi şapte de minute. A mai rămas o nimica toată – vreo două-trei pagini. Bine ar fi dacă l-aş termina, să nu-l mai am pe cap la hotel, pe-apucate, în timpul consfătuirii. Nu, n-am să reuşesc, n-am dispoziţia necesară. Ce legătură are dispoziţia? Uite că are…

„Olga se va bucura, se gândi Nikolai Alexandrovici, pradă unei enervări subite. Se tot plângea că nu-i destul soare, destulă lumină… Acum va fi lumină din belşug, să mai dai şi la alţii!”

Cu o claritate de speriat simţi că, de fapt, motivul enervării sale nu stă în teiul care se prăbuşise. Îţi pare rău, desigur, ei, dar ce să-i faci, o să se planteze alt tei şi. cine ştie, peste vreo sută de ani o să fie mai falnic ca ăsta. Nu-i vorba de tei – lipseşte stabilitatea, echilibrul, liniştea sufletească. Ai senzaţia că păşeşti pe o gheaţă subţire, prinsă abia în ajun de ger, şi sub picioare trosneşte, şi urmele adună imediat apă neagră şi rece. Ca şi cum totul s-ar fi prăbuşit, aşa cum s-a prăbuşit acest copac, tot ce a constituit sensul vieţii tale, tot ce ţi-a fost sprijin, tot ce ai crezut că este etern şi de neclintit ca pământul însuşi.

— Să trăiţi, tovarăşe profesor! auzi Nikolai Alexandrovici un glas puternic, tunător ca la o comandă militară, şi se întoarse, ducându-şi involuntar la spate mina murdară de putregai, aşa cum în copilărie ascundea de maică-sa bucata de zahăr strânsă în palmă, dacă se întâmpla să-l prindă lângă bufetul deschis. În faţa lui, cu degetele strâns lipite duse la cozorocul lăcuit al chipiului, stătea un colonel de aviaţie cu înfăţişare tinerească. Scund, aproape pătrat, cu rare semne de vărsat pe chipu-i rotund cu pometi proeminenţi şi cu sprâncenuţe albicioase, sub care mijeau vioi ochii albaştri, colonelul zâmbea uşor, descoperind vederii luciul unui dinte de aur – un om cu o ţinută îngrijită, proaspăt bărbierit, eu uniforma bine călcată. O femeie frumoasă, zveltă ca un băieţandru, cu părul deschis la culoare tuns foarte scurt, dat neglijent spre ceafă, îl trăgea speriată de mânecă, stânjenită de basul lui bubuitor.

Şi voiosul colonel, şi frumoasa lui soţie i se părură cunoscuţi lui Veresov. Se gândi că i-a mai întâlnit cu siguranţă pe undeva, dar când anume şi unde – nu-şi putea aduce aminte.

Nikolai Alexandrovici se obişnuise de multă vreme să-l salute oameni de care el nu-şi putea aminti – foşti pacienţi, rude ale acestora, prieteni şi colegi – şi nu încercă să-şi scotocească memoria. Strânse în tăcere mâna colonelului, o salută pe soţia acestuia, care între timp îşi biruise jena, şi cu un gest studiat duse ceasul la ochi:

bucuros de întâlnire, cum s-ar zice, vă rog, totuşi, să mă scuzaţi, mă grăbesc, cu altă ocazie…

Nu era însă chiar atât de simplu să scapi de colonel.

2

După privirea indiferentă, absentă a lui Veresov, Gorbaciov înţelese că profesorul nu-l recunoscuse. Faptul nu-l descumpăni. Cât se poate de firesc. Dacă e să apreciezi ca în armată – e general plin: doctor-docent în ştiinţe medicale, profesor universitar, director al unui institut de cercetare ştiinţifică. Asta-i situaţia, n-ai ce-i face: soldaţii îşi cunosc generalii, dar ca generalii să-i ţină minte pe toţi după chip şi după nume – nu le-ar ajunge niciun fel de memorie. Pentru el, tu eşti un soldat de rând, chiar dacă ai epoleţi de colonel. Fiindcă clinica lui e plină de diverşi ca tine, ba uneori chiar şi mai ceva ca tine. Cu atât mai mult, cu cât nu te-a văzut decât de vreo trei-patru ori: la consult, în timpul vizitelor – tot în trecere. Dacă te-ai fi întâlnit, de exemplu, cu Suhorukov sau cu Ninocika Minaeva – ăştia nu s-ar fi uitat la tine ca viţelul la poarta nouă, două luni încheiate şi-au bătut capul cu tine. Cât despre profesor, de… ar fi şi ridicol să te superi.

E drept, pe Gorbaciov l-a supărat gestul plin de nerăbdare, cu care Nikolai Alexandrovici a dus ceasul la ochi – nu era el din categoria acelora care caută cu tot dinadinsul să întreţină relaţii, sau cărora le place să-şi facă de lucru în preajma şefilor. Dar Grigori Konstantinovici a înghiţit jignirea aşa cum înghiţea doctoriile – doar buzele îi tresăriră de amărăciune. Trebuie…

Dacă i-ar fi trebuit numai lui… Pe dracu', în ruptul capului nu s-ar fi înjosit colonelul nici în faţa mareşalului aviaţiei, cu atât mai puţin în faţa unui oarecare profesor. Lui personal nu-i mai trebuia nimic. Cu el s-a zis, ştia că mai avea de trăit cel mult cinci-şase luni, şi nici Veresov, nicio sută de mii de alţi profesori şi academicieni, care, orice s-ar spune, probabil nu-şi mănâncă pâinea degeaba, nu-l mai pot ajuta. Pilot în aviaţia de vânătoare, care a luptat tot războiul, de la primul la ultimul semnal, care a pierdut atâţia prieteni, încât cu ei s-ar putea forma un

întreg regiment de aviaţie – şi ce regiment!

— Gorbaciov însuşi a fost de atâtea ori la un pas de moarte, încât demult şi-a impus să nu se gândească la asta: de două morţi n-o să ai parte, iar de una oricum nu scapi. Nu era un fatalist care s-a împăcat anticipat cu inevitabilul; pur şi simplu îşi dădea seama că va avea tot timpul să mediteze atunci când boala îl va doborî din picioare şi-l va ţintui la pat, când tot ce a fost viaţa lui se va reduce la un singur lucru – să mediteze, să se gândească. La prietenii şi camarazii cărora le-ai supravieţuit şi la cei care îţi vor supravieţui. La dulcea încântare, pe care o simţeai ori de câte ori avionul se desprindea de betonul zgrunţuros al pistei şi se înălţa în văzduh. La imaginea pe care o oferă pământul văzut din înalt – primitor şi frumos îngrijit, ca o casă gătită de sărbătoare. La Pata. Şi din nou la Rita. Şi iar la Rita. Pentru că, în ultimă instanţă, Rita este tot ce laşi mai scump în urma ta şi de care ţi-e cel mai greu să te desparţi.

Pe Gorbaciov nu-l speriau aceste gânduri, amare ca pelinul, după cum nu-l speria nici durerea. Cine poate şti – o să fie, n-o să fie – de ce să te frământi dinainte. Era gata să rabde tot – tot ce-i era hărăzit – nu-i lipsea nici rezistenţa, nici răbdarea. Un singur lucru îl înspăimânta pe Grigori Konstantinovici – îl înspăimânta atât de tare, încât numai la gândul acesta mâinile îi deveneau lipicioase de sudoare, iar buzele i se uscau ca de jar – să nu afle Rita înainte de soroc adevărul despre boala lui.

Din ziua în care Gorbaciov, cu ajutorul vecinului său de salon, instalatorul Zaiaţ, şi a căscatei de Taisa Sergheevna, soră-şefă la secţia de radiochirurgie, aflase că suferă de o boală incurabilă, nu avea decât un singur ţel: ca Rita să nu bănuiască nimic. Până la sfârşitul sfârşitului. Până în ultima clipă cât va putea rămâne el însuşi. Aşa cum a fost în toţi aceşti patru ani pe care i-au. trăit împreună: puternic, blajin, vesel. Timp de patru ani a împărţit cu ea bucuria, numai bucuria, care îl copleşea, se revărsa în el ca apele râului în viitură. Nenorocirea nu voia s-o împartă

cu nimeni. Mai ales cu ea.

Rita nu era pentru el pur şi simplu nevastă – femeia împreună cu care mănânci, dormi, te duci în vizită şi la teatru, te cerţi pentru că nu ţi-a cusut un nasture sau pentru cine ştie ce alt fleac; Rita era o minune, nevisată, nesperată, care şi-a legat viaţa de viaţa lui, dintr-un moft întâmplător, inexplicabil. În cei patru ani el n-a izbutit să se obişnuiască cu gândul că Rita e soţia lui! Grigori Konstantinovici avea tot. timpul senzaţia că într-o zi ea va dispare. Va dispare aşa cum a apărut, întâmplător, neaşteptat, ca un avion care se iveşte brusc dintre ceţuri, pentru ca în clipa următoare să intre din nou, fără urmă, în ceaţă – a fost? n-a fost? – şi nimic în lume nu o va mai putea întoarce. De fiece dată se întorcea de la aerodrom acasă ca la prima întâlnire – cu teamă şi speranţă, şi, cu toate că de fiece dată teama se dovedea fără temei, nu putea nicicum să scape de ea.

Dacă cineva l-ar fi întrebat – e fericit? Gorbaciov ar fi răspuns fără o clipă de ezitare ¡ fericit! Totuşi, undeva în subconştient simţea că fericirea lui e aidoma unei maşini noi, care încă n-a fost testată şi nici dată în producţie de serie: o minune de avion, ai zice, dar n-ai cum şti ce festă îţi poate juca în momentul cel mai nepotrivit. Dar această incertitudine, această nesiguranţă a sa n-ar fi schimbat-o pe o fericire de serie, trainică şi stabilă, ca o comodă ticsită de boarfe.

În tot ce nu se referea la aviaţie, Grigori Konstantinovici considera că Rita îi este superioară şi că e mai bună ca el. El era un om simplu şi fără pretenţii, îi plăcea să mănânce bine, dacă se nimerea o seară liberă – să se adune cu amicii la o partidă de domino sau de cărţi, să moţăie în faţa televizorului cu un ziar în mână, sau cu o carte „de spionaj”, în loc de operă prefera fotbalul sau hocheiul, încurca în mod barbar impresionismul cu existenţialismul şi păstra o credinţă neclintită cântecelor din tinereţea sa, petrecută pe front: *Bordeiul, Oraşul iubit, Băsmăluţa albastră.* Viaţa nu i-a lăsat răgazul necesar să colinde sălile – muzeelor, să scotocească prin fişierele

bibliotecilor şi prin reviste, să stea la cozi lungi ca să obţină un bilet la concertul dat de vreo celebritate venită de aiurea. După război, Gorbaciov a încercat în două rânduri să intre la Academia militară de aviaţie şi de ambele dăţi a căzut cu brio din pricina insuficienţei catastrofale a înţelepciunii şcolare; a treia oară nici n-a mai îndrăznit să rişte: prea dureroase au fost eşecurile. Dar, cu toate că nu avea „însemne" academice, superiorii îl stimau pe Grigori Konstantinovici, iar cei din subordinea sa îl iubeau, pentru că munca şi-o cunoştea la perfecţie şi i se consacra în întregime, fără nicio rezervă. Mai mult decât atât – nu era în stare: prea încordată şi plină de griji se dovedea această muncă a lui.

Rita ura dominoul, televizorul şi cărţile „de spionaj". Ura seratele amicale cu mesele lor lungi şi abundente, cu nesfârşitele „Îţi aduci aminte…" şi cu nelipsitul *Bordei.* Ei îi plăceau Pasternak şi Modigliani, Şostakovici, Hemingway şi o mulţime de altă lume, despre care Gorbaciov avea o imagine cât se poate de confuză. Rita îi iubea şi îi cunoştea, de parcă locuiau cu toţii în case vecine şi dimineaţa mergeau împreună cu ea la lucru, şi în îmbulzeala din troleibuz îi povesteau despre poemele, pânzele, simfoniile şi romanele, pe care tocmai le-au terminat.

Rita trăia într-o lume a elevaţiei şi frumosului, în care Gorbaciov se simţea ca un intrus. La început, a încercat cinstit să se acomodeze cu această lume: îşi ascundea în pumn căscatul la concertele de muzică simfonică; asudând de plictiseală şi uimire, răsfoia albumele cu reproduceri după tablourile lui Picasso, Van Gogh, Sisley; căuta să pătrundă versurile confuze ale lui Hlebnikov, până simţea că încep să-i bată tâmplele – apoi a capitulat în mod ruşinos. Toate astea erau, desigur, geniale, dar nu găseau la el niciun ecou, iar Grigori Konstantinovici nu ştia să fie făţarnic, şi nici nu voia. Când se adunau la ei prietenii Ritei – Dmitri Agheev cu soţia, Zaikin, Minaeva – şi se porneau discuţii pătimaşe pe teme intelectuale, Gorbaciov stătea tăcut undeva într-un colţ şi asculta cu atenţie disputele sau

pleca la bucătărie să facă sandvişuri şi să destupe sticlele.

Totuşi, faptul că o socotea pe Rita mai cultă şi mai fină decât el nu era nici pe departe principalul motiv care îl făcea pe Grigori Konstantinovici să trăiască mereu cu frica eventualităţii de a o pierde. Rita era profesoară de limbă şi literatură rusă, timp de cinci ani au învăţat-o la institut să înţeleagă arta, pe când el era aviator şi pe el l-au învăţat cu totul alte lucruri. Totul era convenţional: în definitiv, el nu-şi iubea soţia mai puţin pentru că ea nu pricepea nimic în ale aviaţiei sau în ale tacticii moderne a luptei aeriene; viaţa nu se reduce la disputele despre Voznesenski şi Ionescu, iar Gorbaciov, supărat în sine pentru ignoranţa sa, îşi cunoştea valoarea. Pur şi simplu era cu optsprezece ani mai în vârstă decât soţia şi, cu toate că până nu demult se simţise mai tânăr şi mai plin de energie decât mulţi locotenenţi, care n-apucaseră încă să-şi uzeze prima pereche de epoleţi după terminarea şcolii, Grigori Konstantinovici simţea povara acestei vârste atunci când se gândea la Rita.

Ştia că orice posesiune conţine în germene riscul pierderii, iar el avusese parte de prea multe pierderi.

Rita era totul pentru Gorbaciov: soţie, amantă, copil – pe care la cei patruzeci şi şapte de ani ai săi nu-l avea încă.

O iubea cum nu o iubise nici pe prima soţie, nici vreo altă femeie din cele pe care i-a fost dat să le întâlnească – aidoma reproducerilor din albumele Ritei, toate îţi bucurau privirile, dar nu-ţi pătrundeau în suflet. Rita a pătruns şi lui i-ar veni de o sută de ori mai uşor să moară, decât s-o facă să sufere. Boala lui subită i-a dat şi aşa destulă bătaie de cap. Desigur „ea se ţine tare, dar numai un orb n-ar vedea cât o costă toate astea, iar Gorbaciov avea vederea bună. Nu, cât timp el e în viaţă, Rita trebuie să trăiască la fel ca şi pân-acum: uşor şi fără griji. Mai târziu, când nimic nu va măi depinde de el, atunci… numai să nu fie acum. Ea trebuie, e datoare să creadă ceea ce au tot repetat şi Veresov, şi Suhorukov, şi Minaeva: operaţia a reuşit, nu sunt motive de îngrijorare. Ea trebuie să creadă aceste palavre, această minciună întru salvare – salvare a cui? a

ce? Cine ştie, pe mine minciuna asta nu mă va salva, şi nici nu-i vorba de mine, e vorba de ea. Ea trebuie să creadă că sunt sănătos. Ca un taur, ca un buldozer, ca un campion mondial la haltere sau la box. Trebuie J

Dar Grigori Konstantinovici simţea: Rita nu crede. Nu. crede, pentru că altfel n-ar plânge înfundat noaptea, atunci când el se preface că doarme. Nu s-ar uita la el cu privirea aceea hăituită, de parcă ea ar fi vinovată că racul l-a prins în cleştii săi. Nu s-ar feri, nu ar tresări la fiecare atingere a lui. Deocamdată încă nu se observă nimic, mă rog, aproape nimic! Nu crede…

Gorbaciov încerca să se poarte ca şi pân-acum: glumea, se ţinea de şotii, îşi gonea maşina cu mare viteză şi o târa pe Rita la filmul *Toată lumea râde, cânta şi dansează,* râdea în hohote de anecdotele pe care le povestea chiar el şi căuta să-i ghicească orice dorinţă. Pentru prima oară în viaţă s-a pomenit că are o groază de timp liber, şi nu ştia cum să-şi omoare timpul. Punându-şi şorţul Ritei şi uitându-se cu coada ochiului în cartea de bucate, ore în şir îşi făcea de lucru în faţa maşinii de gătit ca să-i prepare ceva bun, apoi-stătea la masă şi o privea cum mănâncă. După razele făcute la betatron nu mai avea poftă de mâncare, dar Rita nu avea cum să ştie asta: când se apropia ora la care Rita se întorcea de la lucru, Grigori Konstantinovici îngrămădea în chiuvetă un morman de vase, după care se amuza pe seama propriei persoane: m-a răzbit o foame că nici nu te-am mai aşteptat. Era convins că nu se trădează cu nimic, decât poate prin câte un geamăt involuntar în timpul somnului, însă nu mai avea somn din ziua când a aflat că medicii îl mint – nopţi de-a rândul stătea întins pe spate cu ochii închişi, ascultând cum respiră Rita. Neliniştea Ritei, panica ei îl tulburau infinit mai mult decât verdictul necruţător al oncologilor.

De aceea s-a bucurat atât de mult când lângă teiul prăbuşit l-a văzut pe profesorul Veresov. Gorbaciov ştia: fie că-şi va aminti profesorul de diagnosticul ce i s-a pus – nu de cel născocit pentru uzul casnic, ci de diagnosticul adevărat, notat cu scrisul colţuros al Ninei Minaeva pe

coperta foii de observaţie – fie că nu-şi va aminti, pe un lucru se putea conta cu certitudine: profesorul o va linişti pe Rita. Îi va spune un sac de scorneli, dar o va linişti. O conversaţie scurtă, care nu obligă la nimic, şi tristeţea Ritei se va risipi de parcă nici n-ar fi fost, şi lui îi va fi mult mai uşor să se prostească şi să se prefacă a fi Gorbaciov cel de altă dată, care, de fapt a murit demult-demult, în cabinetul strâmt al Taisei Sergheevna; totuşi este greu să povesteşti anecdote hazlii, când în realitate îţi vine să te arunci pe canapea şi să urli de o tristeţe de moarte, fără teamă că te va auzi cineva. În definitiv, are şi el dreptul la o discuţie scurtă, care nu obligă la nimic, o discuţie cu omul care n-a putut, n-a ştiut să-l smulgă din strânsoarea acestei boli ticăloase, deşi era dator s-o facă, şi l-a trimis să moară acasă, în pofida titlurilor şi gradelor sale ştiinţifice, în pofida impunătorului său institut. Şi chiar dacă nu poartă vina celor întâmplate, n-o fi foc dacă mai minte o dată, aşa cum a minţit mai înainte, n-o fi foc…

Grigori Konstantinovoci ştia ce va face atunci când n-o să mai aibă putere să se prefacă. Nu, nu se va sinucide, deşi în prima clipă, acolo în camera Taisei Sergheevna, cel dintâi gând a fost pistolul. Dar a înţeles îndată că nu va putea recurge la pistol – e altă fire. Sinuciderea înseamnă capitulare, iar el era obişnuit să lupte până la ultimul cartuş, ba chiar şi atunci când nu avea cartuşe: prea mult ţinea la viaţă. Era obişnuit să se bată până la sfârşitul sfârşitului, şi cu toate că acum, se vede treaba, nu-i mai apărea niciun licăr de lumină, el ştia că se va bate. Luase altă hotărâre: când va simţi că boala îşi croieşte drum, va pleca ia maică-sa. Îi lasă Ritei un bilet cum că a plecat în delegaţie în Siberia, să ia în primire avioane noi, că timp de câteva luni nu va putea să-i scrie, iar el o întinde în sătucul pierdut de lume „căruia îi zice Gorelâi-Lug, mai sus de Pripiaţie, acolo unde, deasupra malului râpos, se înalţă o casă de lemn, durată încă de bunicul lui din trunchiuri de pin „groase şi roşcate – o casă spaţioasă, cu tavanul jos, cu ferestrele tăiate spre râu, spre luncile inundabile eu păşuni mănoase, spre dunga albastră de pădure la orizont. E mult

de când n-a mai dat pe-acolo, să fie vreo cinci ani, dacă nu mai mult, a tot visat s-o ducă şi pe Rita, dar n-a izbutit, n-a avut timp. Pentru Soci a avut timp, şi pentru Gagra, ba chiar şi pentru Nisipurile de Aur din Bulgaria, dar pentru Gorelâi-Lug n-a avut. Acum se va găsi. Cât despre Rita… Rita se va putea duce acolo singură. *Mai târziu,* când totul va fi sfârşit.

Gorbaciov dorea din răsputeri ca Rita să vină pân-acolo Desigur, e drum lung şi greu, în autobuz e zăpuşeală, te zdruncină, vreo nouă ore până la David-Gorodok, apoi până la i urov, iar de acolo drumul e un chin, nu alta. Nisipuri ca în Sahara, autobuzul abia-abia se târăşte, lume – grămadă, nici să respiri nu poţi… îşi imagina acest drum, şi cât de rău va obosi Rita, şi de pe acum îi părea rău de ea, dar cu toate astea dorea ca ea să vină.

Mai târziu, când totul va fi sfârşit…

Îşi dădea seama că nu e o hotărâre tocmai dreaptă. Oricum, mai rău nici că se poate, de ce să te lipseşti de ultima bucurie: să aştepţi zgomotul tocurilor ei pe scară, să-i asculţi glasul, să-i vezi ochii strălucind de încordare… Ultima bucurie – ca o ultimă picătură de combustibil în motor, ca un ultim cartuş în ţeava armei, ca un ultim pesmet… Ştia că nu o singură dată îşi va regreta hotărârea, că nu o dată o va chema, sufocându-se de dor şi singurătate în spaţioasa casă părintească, socotea însă că aşa va fi mai bine. Mai bine pentru ea, pentru Rita. Ba chiar şi pentru el. Pentru că ea nu-l va vedea stors de chinuri şi disperare. Nu va cunoaşte cât este de înfricoşător când sub ochii tăi moare omul cel mai apropiat, iar tu nu-i poţi veni în ajutor în niciun fel, absolut în niciun fel. Vorbe de consolare?… Gorbaciov le cunoştea valoarea. Mai bine fără consolări. Să-i rămână pururi în amintire ca un om care n-a avut nevoie de îngrijitoare. Care a ştiut să trăiască şi să moară ca un bărbat, nu ca un mucos neisprăvit. Mama – e altceva, faţă de ea nu-i nevoie să te ascunzi. Ea te ştie şi bolnav, şi în lacrimi, şi neputincios ca un pisoi fără ochi – te ştie oricum. În faţa mamei – se poate, asta îi e soarta, se vede.

Grigori Konstantinovici avea o fire sinceră, care nu suporta falsitatea. Toată viaţa şi-a petrecut-o printre oameni care dispreţuiau minciuna tot aşa cum dispreţuiau laşitatea, şi îl cuprindea amărăciunea la gândul că este nevoit să-şi încheie viaţa în păienjenişul lipicios al minciunii. Sufletul îi era însetat de o iubire sublimă şi curată, ca cerul primăverii deasupra capului; or, el simţea că înrelaţiile lui cu Rita există şi ceva ticluit, neadevărat, şi îi era teamă să nu vadă cum nişte impresii vagi se prefac în fapte reci şi îndărătnice. Temându-se să şi-o mărturisească, de fapt Gorbaciov fugea de el însuşi – nu de ea – atunci când se gândea să plece la maică-sa; nu de suferinţele Ritei îi era frică lui Gorbaciov – îi era frică de indiferenţă, de nerăbdare, de oboseală: doamne, când vor lua sfârşit toate astea... În cele două luni, cât a stat la Institutul de oncologie, din basmul sentimental cum că suferinţele îl fac pe om mai bun, mai inimos, mai curat, n-a rămas piatră pe piatră. Boala lui putea s-o încrânceneze pe Rita, iar el voia s-o păstreze în amintire altfel – chiar dacă nu era o imagine adevărată, ci una plăsmuită. De aceea, atunci când Veresov cu un gest elocvent îşi dusese ceasul la ochi, Gorbaciov, înghiţind jignirea, s-a prefăcut a nu observa nimic. Apreciind într-o clipă ce avantaje îi oferă teiul prăbuşit, Gorbaciov în mod abil i-a tăiat profesorului orice cale de retragere.

3

— Ca să vedeţi, zâmbind larg dădea cu vorba colonelul, un colos ca ăsta... Credeam că o să mai stea încă o mie de ani, şi când colo – s-a terminat! Imaginaţi-vă, profesore, cât pe-aci să ne ia în picaj, pe mine şi pe Rita! Noroc că tocmai când eram acolo, în colţul străzii, mi se dezlegase un şiret şi ne-am oprit pentru o clipă – altfel ne nimerea în plin. Crengile ne-au şuierat chiar pe sub nas. Ce mai poveste! Măcar să fi fost vânt, furtună, ori mai ştiu eu ce... Să fi intrat în el un camion. Dar aşa, fără niciun motiv. A stat, a stat, şi deodată...

Veresov se muta plictisit de pe un picior pe altul, aşteptând să se ivească o pauză ca să poată pleca. Dar

colonelul vorbea ca un mecanism pus în funcţiune, şi cu toate că pe Nikolai Alexandrovici această pălăvrăgeală îl stingherea, nu îndrăznea s-o întrerupă, nu ştia nici el de ce. Simţea că dincolo de cuvintele despre cât de rău s-au speriat colonelul şi soţia lui atunci când bătrânul tei a trosnit, s-a aplecat şi a început să se lase încet pe caldarâm, se ascunde ceva important, ceva de care nu te poţi debarasa, dar nu izbutea să ghicească ce anume şi era furios că-şi pierdea vremea fără rost.

Ţiuitul ascuţit al ferăstrăului, care se înfipsese în scoarţa groasă a copacului, avu darul de a-i deştepta memoria; brusc, Veresov îşi aduse aminte cine sunt cei doi – colonelul căruia nu-i tăcea gura şi tânăra lui soţie. Îşi aminti atât de limpede, de parcă abia ieri fusese la ei în vizită, de parcă i-ar fi fost vechi prieteni. „Gorbaciov Grigori Konstantinovici – îşi aminti el cu certitudine, numele a ieşit în relief de pe coperta gălbuie a foii de observaţie care se umflase din pricina teancului de analize şi concluzii prinse cu lipici. Tumoare neoperabilă mediastinală, întinse metastaze. A fost externat după ce i s-a făcut operaţia de diagnosticare şi şedinţele de radioterapie, ca tratament simptomatic. Cum de am putut să uit, omul e un amic al Minaevei. Ca să vezi ce ghinion! De altfel, colonelul nu are mina unui om grav bolnav. Remisiune stabilă după tratament? Nu, nu prea stabilă, faţa e deja pământie, respiraţia accelerată, superficială, şi ochii îi lucesc – face febră, probabil. În general, însă, se ţine bine, e un om rezistent. În schimb nevastă-sa pare o neurastenică tipică. Obrazul îi e plin de pete, de parcă s-ar fi frecat cu urzici. Ei, păi ea ştie tot, i-a explicat Suhorukov, de aceea tremură toată…”

Rita îşi întinsese gâtul, pironindu-şi privirea spre locul unde ţiuia ferăstrăul, se auzeau lovituri de topor. Simţind că o priveşte Veresov, se întoarse spre el.

— S-a zis cu teiul nostru, profesore, spuse cu glas tremurând. Mare păcat…

— Într-adevăr, confirmă el, gândindu-se la cu totul altceva. A fost o mândreţe de copac.

Rita îşi umezi cu vârful limbii buzele fardate cu un ruj aprins, îi luă pe cei doi bărbaţi la braţ şi toţi trei îşi croiră loc să iasă pe trotuar.

— Scuzaţi-mă, Nikolai Alexandrovici, dar dacă tot ne-am întâlnit... Nu vi se pare că după operaţie Grigori Konstantinovici a început să arate mult mai bine?

„Fetiţa mea înţeleaptă, gândi cu duioşie Gorbaciov, bucuros că nu va fi nevoit să pună el această întrebare inutilă. Fetiţa mea deşteaptă...”

3 – Regăsirea speranţei

— Bineînţeles, răspunse Veresov, în timp ce-şi scotea tabachera. – începea jocul la care din când în când este obligat să participe orice medic oncolog, şi Veresov nu se socotea în drept să renunţe la el, deşi acum atât timpul, cât şi locul erau cât se poate de nepotrivite. Dar curajul disperat cu care s-a aruncat în joc tânăra femeie cu chipul fin, îmbrăcată cu un costum din stofă bej, care îi strângea frumos făptura zveltă, femeia care ştia ceva ce soţul ei, judecând după zâmbetul său bonom, deocamdată nici nu bănuia măcar, nu putea să nu-i trezească un sentiment de respect.

— Arătaţi admirabil, Grigori Konstantinovici. E drept, aţi mai slăbit ceva, dar, fie vorba între noi, asta e chiar mai bine. Micşorează sarcina motorului, ameliorează tonusul...

Ştia că glasul nu-l va trăda şi vorbea calm şi convingător: nimic nu avea asupra bolnavilor o influenţă mai binefăcătoare decât convingerea calmă şi aparenţa de adevăr. „Aţi mai slăbit ceva...” – asta-i toată scamatoria, în spatele acestui „aţi mai slăbit ceva” se putea ascunde orice. Era bine să nu fi fost soţia de faţă – n-a învăţat încă să joace asemenea jocuri, faţa e liniştită, dar ochii i se sfâşie în ţipăt; noroc că e cam absolut colonelul, altul în locul lui ar fi înţeles îndată.

— Păi şi eu ştiu, profesore, sări să-l susţină Gorbaciov. Ei să-i spuneţi, eu unul ştiu că sunt sănătos ca un bivol, dar ea – şi face griji. Ţi-am spus doar, prostuţo...

Veresov strânse între dinţi ţigara şi se lovi de câteva

ori peste buzunar, căutându-şi chibriturile. Grigori Konstantinovici îşi scăpără în grabă bricheta cu gaz. Profesorul îşi aprinse ţigara şi-i întinse tabachera. Gorbaciov o ţinu în mină, mirosind cu nesaţ fumul de tutun, îşi înghiţi saliva.

— Mulţumesc, doctorul Suhorukov mi-a interzis, oftă el. Mi-a interzis totul: să beau, să fumez... Cam plicticos, desigur, dar şi aici ca în armată: ţi s-a ordonat, execută. – îşi puse bricheta pe capătul tabacherei.

— Luaţi-o ca amintire, Nikolai Alexandrovici, eu oricum nu mai am nevoie de ea. E cu gaz, italienească, am să vă trimit şi nişte capsule de rezervă pentru încărcat.

„Cui îi folosesc aceste interdicţii prosteşti? se gândea Veresov în timp ce examina bricheta. Ce ar putea ele să schimbe în cazul lui Gorbaciov? Să-i prelungească viaţa? Puţin probabil. Să-l lipseşti pe om de ultima plăcere ghidându-te după înţelepciunea şcolărească: fumatul este duşmanul sănătăţii... Mare hahaleră eşti, Andrei sân Andreevici, deşi eşti chirurg priceput şi om de ştiinţă valoros. Desigur, cât timp a existat speranţa într-o operaţie radicală, nimic nu putea fi neglijat, dar după aceea... Nu putea într-un mod mai delicat să-şi îmblânzească acel veto?! A uitat sau n-a vrut să se obosească? Am să-ţi frec ridichea pentru uituceala asta, eu unul n-am să uit, poţi fi sigur”.

— Gâdila? Nikolai Alexandro viei dădu în lături fumul cu mâna.

— Ba bine că nu!

— Gorbaciov se crispă jalnic, de parcă l-ar fi prins dintr-odată durerea la toate măselele.

— Cum simt fumul, mi se umple gura de salivă. Să mai trag o dată-n piept – am senzaţia că m-aş naşte pentru a doua oară, pe cuvânt.

Colonelul Gorbaciov se prefăcea. El fuma pe ascuns, să nu-l vadă soţia, fuma chiar din ziua în care îşi aruncase ochii pe foaia de observaţie clinică şi-şi dăduse seama că toate interdicţiile lui Suhorukov nu fac doi bani. Acum, pur şi simplu îşi executase mişcarea în partidă, dar nici Rita, şi

nici Veresov nu trebuiau să bănuiască nimic.

— Atunci, uitaţi ce-i… păstraţi-vă bricheta şi fumaţi, spuse Nikolai Alexandrovici. Bineînţeles, să nu abuzaţi, dar două-trei ţigări pe zi… Ei, şi un păhărel, pentru poftă de mâncare, nu strică, nu prea aveţi poftă de mâncare, bănuiesc? Asta-i, nu aveţi. Deci, cu permisiunea mea. Pe răspunderea mea personală, cum s-ar zice.

— Vorbiţi serios?! izbucni Gorbaciov. Nikolai Alexandrovici, vă sunt recunoscător. Vă sunt foarte recunoscător! Că altfel, ştiţi şi dumneavoastră, ce viaţă e asta. Umbră pământului.

— Scutură mâna profesorului cu mâna sa moale şi uşor umedă.

— Ai auzit ce-a spus profesorul? Deci, în mod regulamentar.

— Nu e nevoie să mă convingi pe mine, zâmbi slab Rita. Eu îţi spun întruna…

— Bine, bine, o întrerupse Grigori Konstantinovici. Îmi spui… Şi noaptea boceşti. Luaţi bricheta, Nikolai Alexandrovici, vă rog frumos. Din toată inima…

Jenat, Veresov ridică din umeri şi băgă bricheta în buzunar: doar n-o să începi tocmeala în mijlocul străzii.

Vuietul compact al motoarelor cu reacţie căzu pe pământ, silindu-l pe Gorbaciov să ridice capul. Un ac argintiu străbătea văzduhul, desfăşurând după el firul infinit al urmei de inversie, şi Nikolai Alexandrovici observă cum tresăriră buzele colonelului şi i se crispară obrajii.

— O să mai poată zbura, nu-i aşa, profesore? întrebă în grabă Rita, tot trăgând de toarta genţii.

— Cred că da.

— Veserov trase fumul în piept.

— Desigur, o lună-două o să mai stea în convalescenţă, a fost totuşi operat, iar după aceea… După aceea va putea şi zboare.

Între timp Gorbaciov îşi biruise emoţia.

— Voi putea să zbor, interveni cu glas surd. Voi putea, nici vorbă.

— Şi-şi aruncă ţigara, ca Rita să nu observe cum îi tremură degetele.

Toţi trei simţiră cu uşurare că discuţia a luat sfârşit

— Vă mulţumim pentru vorbele de bine, Nikolai Alexandrovici.

— Rita îi întinse o mina îngustă, strânsa într-o mănuşă subţire.

— Scuzaţi-ne, dar în institutul dumneavoastră oamenii devin bănuitori.

— Fleacuri, zâmbi profesorul. Viaţa oferă destule neplăceri reale, ca să nu mai inventăm altele închipuite. Rămâneţi cu bine.

— „A crezut, se gândea el, în timp ce urca încet scara. Pentru cât timp? Ce contează… Pentru el acum fiece zi pe care o petrece în linişte este o fericire. Dar Rita?… Greu o să-i mai fie, tare greu…”

Ferăstrăul muşca din tei vesel şi răsunător, tranşându-l în bucăţi, aşa cum măcelarul tranşează carnea. Topoarele loveau de zor: tah! tah! – şi pe bulevard creştea grămada de crengi. Gorbaciovii mergeau pe partea însorită a străzii şi umbrele lor păşeau alături, micşorându-şi tot mai mult dimensiunile. De la fereastra cabinetului său, Nikolai Alexandrovici urmărea cu privirea sumbră cum se îndepărtau. „Voi putea să zbor…” Nu, iubite tovarăşe colonel, nici gând să mai poţi zbura. Biografia ta de aviator s-a încheiat, aşa-i povestea, şi e pe cale de a se încheia şi cea de om. Iar ca om, dacă e să judecăm după baretele decoraţiilor, eşti un om adevărat, doar faci pe naivul. Cunosc astfel de naivi, sunt în stare să ducă de nas pe oricare. Şi nevastă-ta e om adevărat, probabil, e îngrozită, dar se ţine tare, zâmbeşte, caută să-ţi dea curaj. Nu e în stare oricine de aşa ceva. Să tot fi trăit cu bucurie şi voie bună, dar n-a fost să fie – tumoare neoperabilă. Fel de fel de comisii medicale îi tot verifică pe aviatori, îi verifică foarte des, şi totuşi. le-a scăpat. De altfel, ar fi fost de mirare să nu le scape. O tumoare mică, dar rea, ca un câine turbat. Ce om… dacă te uiţi de la distanţă – zici că-i sănătos tun, dar nu e decât o aparenţă. O aparenţă…

înşelătoare. Măcar de l-ar lăsa în armată. Cât timp nu-l pensionează, o să spere. Să telefonez vreunui şef, să-l rog să nu-l pensioneze. N-o să sărăcească armata, cât i-a mai rămas… Să creadă că o să mai poată zbura, să greadă până la sfârşit. Ofiţer de carieră, ai fost şi tu cândva ofiţer de carieră, ştii ce înseamnă.

„Măcar să fi fost vânt, furtună, ori mai ştiu eu ce…”, îşi aminti Nikolai Alexandrovici cuvintele lui Gorbaciov şi simţi că teiul putrezit îl apasă pe umeri cu toată imposibila lui greutate.

CAPITOLUL III

1

Consfătuirea de la Ministerul Sănătăţii luă sfârşit spre seara zilei de marţi, dar Veresov se împotmoli serios în capitală.

La Moscova ploua. Norii grei atârnau deasupra oraşului ca nişte rufe ude. Din când în când vântul risipea norii şi atunci apărea soarele, un soare de octombrie, fără strălucire, dar încă fierbinte, ca în zi de vară. Peste bălţi se vedea ridicându-se o pâclă uşoară, asfaltul se încingea, aerul devenea sufocant, ca într-o baie de aburi.

Fürios, asudat, Veresov pendula prin Moscova şi-i era ciudă că înainte de sâmbătă-duminecă nu va reuşi să scape, să ajungă acasă, în Sosnovka lui.

Camera pe care o ocupa la hotel, mare şi neprimitoare, ca un depozit de mobilă uzată, mirosea a însingurare şi lipsă de individualitate. Oamenii locuiau aici ca la gară, gata în orice clipă s-o ia din loc şi s-o întindă hăt-departe; locuiau fără a prinde rădăcini, fără a se chivernisi cu acele nimicuri, care sunt atât de dragi inimii, fără să lase nimic în urma lor, în afară de un miros acru de fum de tutun şi apă de colonie sau un toc de ochelari uitat din întâmplare. Era imposibil să ghiceşti cine a ocupat această camera înaintea ta: un general, un şef de şantier din îndepărtata Siberie, o actriţă sau un turist plictisit. Un punct de transbordare, şi dacă stai să pui cap la cap toate zilele şi toate nopţile pe care le-ai vânturat pe la astfel de puncte de transbordare – mai-mai că se-adună un sfert din

viaţă. Gândul acesta îl întrista pe Veresov, nu ştia nici el de ce.

Când se întorcea la hotel, în primul rând făcea un duş rece. Pufnind şi zgribulindu-se de plăcere, îşi irecţiona cu putere trupul mare şi muşchiulos, simţind cum, odată cu praful şi sudoarea, se duce şi oboseala acumulată peste zi, îşi punea o cămaşă curată şi, luându-şi carnetul, se aşeza la masă ca să-şi facă planul de bătaie pentru a doua zi. Carnetul era notat-răsnotat: Academia de ştiinţe medicale, Comitetul de stat pentru energie atomică, centrala „Izotop”, asociaţia ştiinţifică a oncologilor, cursurile academice superioare, institutul de oncologie experimentală şi clinică, direcţia de tehnică nouă şi de preparate medicale a Ministerului Sănătăţii – nicio clipă de răgaz.

Mai târziu, când dincolo de ferestre se aprindeau felinarele străzii, soseau prieteni, foşti colegi, foşti studenţi. Lui Veresov nu-i plăcea să facă vizite, de altfel şi alergătura de peste zi îl extenua, ca să mai aibă chef să se ducă undeva; aflând că se află la Moscova, lumea venea la el. Îl îmbrăţişau, îl întrebau de sănătate, de Olga Mihailovna, de fetele lui, de noile lucrări. Discuţiile continuau jos, în restaurant, în timpul unei cine târzii, prelungite.

Orchestra cântă. Pe peticul de ring din faţa estradei perechile bat pasul mişcându-şi alene picioarele. Fumul de ţigară învăluie lustra de cristal în straturi de nori. Nikolai Alexandrovici îşi tratează cu ospitalitate musafirii înfierbântaţi, ascultă cu aparent interes discuţia, care, precum pământul în jurul axei sale, se învârteşte în jurul problemei privind lupta cu tumorile maligne, se uită distrat la femeile drăguţe, iar în sinea lui ar vrea să trimită totul la naiba, să se întoarcă în camera lui de la hotel, să se se întindă în patul larg ca un culcuş regesc şi să doarmă. Totuşi stă răbdător la masă – îi e peste puteri să rămână singur.

Împrejurările îl sileau pe Nikolai Alexandrovici să alerge prin Moscova ca „să impulsioneze” şi „să facă rost”,

când acasă avea treburi mai importante şi mai urgente. Dar nu acesta era motivul proastei lui dispoziţii. îl înfuria agitaţia fără rost, care îi măcina între pietrele sale timpul preţios, dar în niciuna din deplasările sale nu scăpa de „cursele cu obstacole”, cum numea Veresov toate aceste demersuri, aşa că se împăcase demult cu această situaţie. Piese de rezervă şi subansamble pentru betatron şi pentru acceleratorul linear de electroni trebuie să obţină? Trebuie, că doar n-o să opreşti din funcţiune maşinile-unicate pentru că n-ai primit la timp nu ştiu ce tinichea. Şi mai trebuie să stabileşti termenele de livrare a izotopilor radioactivi, ca să nu fie într-o lună prea mult, iar în alta – nimic. Şi să lămureşti care din temele de cercetare ale institutului urmează să intre în planul general de stat al luptei împotriva cancerului, ca să smulgi pentru ele instrumente şi aparatură peste plan. Şi să obţii aprobarea pentru lucrările de hipertermie – cât timp să mai faci amatorism, fără fonduri, fără sprijin, într-o problemă de maximă importanţă. Şi să sondezi, şi să vezi, să cântăreşt-i, să convingi… Asta-i soarta unui director de institut de cercetare: vrei să supravieţuieşti – trebuie să ştii să te descurci. Mai ales dacă ai înţeles demult şi temeinic că doar neplăcerile apar de la sine, ca Afrodita din spuma mării, pentru rest trebuie să munceşti din greu, să te zbaţi, să alergi.

Nu se poate spune că Nikolai Alexandrovici n-ar avea încredere în adjuncţii săi – de fapt, adjuncţii pentru clinică şi ştiinţă, pentru problemele de fizico-tehnică sunt cei care ar trebui să obţină toate acestea, să aranjeze, să pună de acord. El ştia însă că pentru Nifaghina, pentru Jarkov, pentru Konţevoi este mult mai greu decât pentru el să străpungă frontul de secretare îngâmfate şi referenţi impenetrabili, în stare să înmormânteze într-o corespondenţă sterilă chiar şi problemele de cea mai mare urgenţă; de aceea prefera să pătrundă personal la oamenii de care avea nevoie, contând pe farmecul său, pe relaţiile sale, ca şi pe marea sa capacitate de a străpunge barierele.

Veresov împlinise patruzeci şi şapte de ani. Înalt şi

vinos, cu o faţă prelungă, uscăţivă, cu ochi albaştri-spălăciţi, eu privirea ascuţită ca spinul, profesorul nu-şi arăta vârsta. Pometii ascuţiţi, strânşi în pielea uşor cenuşie, nasul drept cu nări subţiri, de la care porneau spre ceiţurile gurii riduri adâhci, bărbia grea dădeau chipului său o expresie aspră, închisă, O mai atenua zâmbetul, deschis şi încrezător, numai că Nikolai Alexandrovici zâmbea rar. Se tundea scurt, ca antrenorii de sport; părul negru şi des, uşor grizonant, tuns perie, avansa în triunghi spre mijlocul frunţii bombate şi noduroase, dezvelind spre tâmple un început de chelie frontală. Obrazul stâng îi era marcat de o cicatrice uşoară, cu marginile zdrenţuite – un semn în amintirea războiului cu finlandezii albi, în amintirea platoşei de gheaţă, albastră şi rece, care încătuşa lacul Vuoksen-Virta; din când în când, în mod mecanic, Veresov o freca cu degetele sale lungi şi puternice. Pentru rudele şi prietenii lui Nikolai Alexandrovici, cicatricea lui era un fel de barometru sui-generis. Toţi ştiau: dacă i se zbate obrazul, mai bine să-l laşi în pace şi să nu-l sâcâi cu niciun fel de solicitări.

Veresov purta un surtuc sobru de culoare neagră, pe care îl încheia la toţi nasturii ca pe o tunică militară. Îţi făcea impresia că are prea mulţi nasturi, mult mai mulţi decât e nevoie. Ţinuta de militar, mişcările bruşte, vocea apăsată şi cam seacă – toate trădau în el omul care a servit ani de-a rândul în cadrele armatei.

Îi plăcea matematica şi în adolescenţă visase să urmeze facultatea de fizică şi matematică a Universităţii din Bielorusia. Părinţii săi erau matematicieni, profesori de şcoală; probabil de la ei moştenise Nikolai Alexandrovici dragostea pentru ştiinţa riguroasă şi exactă. Nici acum lumea clară a formulelor şi ecuaţiilor matematice nu-şi pierduse pentru el farmecul şi frumuseţea ei subtilă, sobră. I se întiisipla adesea, ca după operaţii complicate, care ţineau câteva ore în şir, complet epuizat de încordarea nervoasă şi fizică la care fusese supus, să se întoarcă la el în cabinet, să-şi scoată halatul şi boneta, să ia din birou o culegere ferfeniţi tă de probleme de matematică

superioară şi să se cufunde în ea cu totul, aşa cum într-o amiază toridă te cufunzi într-un pârau cu apă limpede şi rece. Şi cu cât era mai complicată, mai ingenioasă, mai încâlcita problema ce îi cădea în mână, cu atât începea să-şi simtă sufletul mai liniştit, mai împăcat. Veresov ştia, ştia cu certitudine, că mai înainte cineva a rezolvat această problemă, că cineva a străbătut acest drum şi a aşezat de-a lungul lui repere de formule, grafice, legi; trebuie doar să-ţi dai silinţa, să nu pregeţi în a căuta, să-ţi pui serios mintea la contribuţie – şi le vei găsi. Cât despre problemele pe care le avea de rezolvat în saloanele clinicii institutului, la masa de operaţie, în spatele zidurilor groase, ca de fortăreaţă din vremuri de demult, ale corpului de energii înalte, acestea adesea nu aveau ni.ci soluţie, nici puncte de reper care să conducă spre soluţie, nici vreun răspuns gata verificat. Drumul acesta se întrerupea undeva la începuturile lui, la primii paşi, se pierdea în tenebrele încâlcite ale particulelor albuminoase ale celulelor şi structurilor celulare, în modificări şi transformări, enigmatice ca civilizaţiile extraterestre şi indirijabile ca reacţia termonucleară. O obscuritate oarbă şi vrăjmaşă, de care de veacuri se zdrobeşte talentul, se spulberă eforturile şi speranţele a mii şi mii de savanţi din întreaga lume; în comparaţie cu aceasta, cifrele şi simbolurile din manualul universitar, subordonate unor legi riguroase ale logicii, păreau cunoscute şi orânduite, precum fişierul unui doctorand sârguincios sau instrumentarul unei surori medicale pricepute.

De regulă concentrat, adâncit în gândurile sale chiar şi în forfota deplasărilor, de data aceasta Veresov se simţea scos din făgaşul obişnuit. Cauzele erau multiple: ruptura cu Belozerov, care s-a produs chiar în ajunul plecării la

Moscova, apăsătoarea întâlnire cu Gorbaciov, relaţiile neclare cu doctoranda Nina Minaeva.

Grijile de peste zi împingeau undeva în subconştient cearta cu Feodor Belozerov, murdară ca o grămadă de rufe de spital, aşa cum se aruncă la subsol tot felul de vechituri, care nu fac decât să te încurce. Nu lăsau timp nici pentru

Nina Minaeva. Dar în orele nopţii gândurile se porneau slobode. Ieşeau tiptil din văgăunile lor, se developau în memorie ca fotografiile în baia cu chimicale, şi atunci Nikolai Alexandrovici simţea cum în suflet i se furişează neliniştea, tristeţea. Se dădea jos din patul răvăşit, îşi arunca halatul pe umeri, bea cu nesaţ apă caldă cu iz de clor şi, fără a aprinde lumina, îşi măsura camera vreme îndelungată cu paşi largi şi repezi. Se oprea în faţa ferestrei, ridica storul, privea în jos, spre strada îngustă, ca un defileu de piatră, fuma ţigară după ţigară, şi obrazul stâng i se contracta nervos, în tresăriri mărunte.

Deasupra străzii se învălura o ceaţă trandafirie rară; siluetele întunecate ale clădirilor apăreau din ea ca nişte corăbii; purtând încărcătura grea a bucuriilor şi necazurilor omeneşti, aceste corăbii pluteau domol spre zorile umede şi cenuşii de toamnă. Vereşov ar fi vrut şi el să plutească, să plece undeva departe, departe, în insula Şikotan, de exemplu, sau undeva şi mai departe, unde nu există nici Feodor Belozerov cu vanitatea şi cu ambiţia lui afurisită, nici Minaeva cu zâmbetul ei aţâţător în colţul buzelor pline, capricioase, nici oncologia cu problemele ei nerezolvate, din pricina cărora zi şi noapte simţi că-ţi plesnesc creierii, ca şi miilor de alţi medici – să plece undeva unde nu există nimic în afară de cer, soare şi mare.

Ploaia izbeşte cu degete moi în geamul întunecat, tăiat de linii oblice. O ploaie măruntă şi caldă, după care ciupercile răsar puzderie. Şi Nikolai Alexandrovici se gândeşte că sâmbătă se va smulge negreşit de aici şi se va întoarce acasă. Mai dă-le-ncolo de treburi, se vor rezolva data viitoare. Sâmbătă seara – acasă, de la aeroport – direct la vilă. Să dormi ca lumea, iar dimineaţa să te scoli în zorii zorilor, s-o zgâlţâi uşurel pe Tania până se trezeşte din somn, la fel şi pe Nataşka, să-l chemi cu o fluierătură pe Pirat şi – tule-o după ciuperci. E prea târziu să te gândeşti la insule îndepărtate, mult prea târziu. De tine însuţi nu poţi fugi niciunde, nu te poţi ascunde nicăieri, nici chiar în Şikotan, asta o ştii sigur. Şi dacă aşa stau lucrurile, atunci mai bine te duci la pădure, în zori, când

sub brazii negri şi miţoşi e încă întunecat şi umed, şi ciupercile, va trebui să le culegi pe dibuite, să-ţi afunzi cu grijă degetele în muşchiul aspru sau printre spinii ghimpeluipădureţ, iar apoi… Apoi în luminişurile dintre copaci cerul va plin de culoarea frunzelor de ceai fiert, aşa cum îl vedem în vremea scurtă şi plină de nelinişti a zilelor frumoase de toamnă târzie şi deasupra capului, trezindu-se din somn, va târâi speriată o coţofană tărcată, plopişul din vâlceaua de deasupra izvorului se va aprinde sub primele raze ale soarelui, de parcă i s-ar fi dat foc din toate părţile, fetele vor hăui de bucurie peste toată pădurea, şi drojdia tristeţii se va duce din suflet, ca bruma de pe acoperişurile de tablă, şi te vei simţi liniştit şi cu sufletul împăcat. Înviorat, întinerit, o să aduni, spre invidia fetelor, un coş plin de bureţi, ghebe, hulubiţe, apoi te întorci acasă şi le dai Olgăi să le gătească, iar tu o să-ţi scoţi la intrare pelerina din foaie de cort, udă de rouă, care te-a slujit cu credinţă încă din timpul războiului, cizmele grele de cauciuc, pline de fire de iarbă neagră, o să te urci la tine sus, la mansardă, în cabinetul tău de lucru, o să aprinzi godinul, o să te aşezi în faţa uşiţei deschise, o să priveşti îndelung la flacără şi o să asculţi cum duduie în burlan, cum loveşte cu şrapnelul cărbunilor încinşi, şi tot ce-ţi strânge inima acum ţi se va părea atât de mic şi de neînsemnat, încât pur şi simplu o să te miri şi tu. Bătrânul tău ceainic smălţuit va da în clocot, va răpăi imperativ din capac, vei simţi aroma dulceagă de cimbru, aroma dulce din copilărie, şi toate vor reveni la locul cuvenit.

Sau – nu vor reveni?

Revizuind iar şi iar în memorie toate împrejurările care au dus la ruptura cu Belozerov, Nikolai Alexandrovici îşi dădea seama tot mai mult că nu el era vinovatul. Nu era cu nimic vinovat faţă de Belozerov, şi nici faţă de Olga: oare poate fi considerată drept vină o bucurie neaşteptată, la care nici nu te-ai gândit vreodată? Şi dacă e vinovat cumva, păi în niciun caz faţă de ei – ci faţă de colonelul Gorbaciov, faţă de aceia pe care era dator să-i salveze în virtutea înaltei misiuni de medic, în virtutea datoriei de

om, dar nu a ştiut s-o facă. Nu din lene, indolenţă sau nepăsare faţă de nenorocirea altuia, ci din cauza caracterului limitat al cunoştinţelor omului, pentru că s-a văzut că mult mai dificil decât să pătrunzi nucleul atomului este să pătrunzi tainele materiei vii, să dibui mecanismul prin care o celulă normală, sănătoasă, se transformă într-una bolnavă, malignă, şi să înveţi să dirijezi acest proces.

Sentimentul de vinovăţie din pricina imperfecţiunii ştiinţei sale era pentru Veresov ca o schijă pe care o purta înfiptă în trup şi care din timp în timp îşi făcea' simţită prezenţa printr-o durere surdă, înăbuşită, şi Veresov ştia că nu va scăpa de acest sentiment decât atunci când cancerul va începe să fie tratat în spitalele raionale la fel de bine cum se tratează acum pneumonia, pojarul sau hepatita. Dar pân-acolo mai e cale lungă, să tot meargă, să tot trudească medicii şi savanţii pământului… Sentimentul de vinovăţie îl ajuta să caute, să experimenteze, să lupte pentru bolnavii aflaţi într-o stare disperată, să creadă că va veni o zi când cuvântul „incurabil" va dispare pentru totdeauna din vocabularul oncologilor. Acestui ţel i-a sacrificat totul: tinereţe, pasiuni, distracţii – tot ce constituia o piedică în muncă. Acum o astfel de piedică era Belozerov, Feodor Vladimirovici Belozerov, omul cel mai apropiat şi cel mai important din viaţa ta. Ce-i de făcut, să te opreşti? S-o iei pieptiş? Uşor de spus.

După ce umbla prin cameră de colo-colo, într-un du-te-vino fără sfârşit, de nu-şi mai simţea picioarele, Nikolai Alexandrovici se prăbuşea pe pat, încătuşat de un somn scurt şi agitat. Şi în vis vedea un cer cenuşiu, jos, presărat cu smocuri de nori grăbiţi, şi un câmp plin de muşuroaie, teribil de desfundat în urma unor ploi torenţiale, câmpul minat de lângă Viazma, peste care a nimerit în toamna lui patruzeci şi unu, când încerca să scoată din încercuire rămăşiţele batalionului său sanitar. Exploziile bubuiau, furgoanele răsturnate trosneau din încheieturi, caii înnebuniţi de frică nechezau ascuţit, şi-ţi era ciudă să mori chiar pe linia frontului, de pe urma minelor pe care le-au pus ai tăi, ca să-l oprească pe inamic… Îl vedea şi pe

Feodor: murdar, cu obrazul năpădit de barba ţepoasă, păşind cu grijă înainte, cu ochii aţintiţi la picioare, iar ei, încremeniţi de încordare, aşteptau ca, de sub el, din clipă în clipă, să izbucnească o trâmbă de pământ…

La ora şase fix, în virtutea unei deprinderi de ani şi ani de zile, Veresov se scula pentru ca timp de două-trei ceasuri să lucreze la articolul neterminat: înainte de a pleca trebuia neapărat să-l predea la revista „Oncologia”. Îşi impusese demult să lucreze la hotel şi în avion, în sanatorii şi în cursul nesfârşitelor şedinţe – peste tot unde putea pune pe genunchi un carnet şi reuşea să se retragă în el; timpul nu-i ajungea niciodată, aşa cum unui student nu-i ajung trei ruble înainte de bursă, şi Nikolai Alexandrovici îşi croia orele şi minutele de lucru unde putea şi cum putea. Acum însă nu avea niciun spor, ceea ce era foarte rău.

De fapt, de la acest articol a pornit toată tevatura şi, pare-se, oricât s-ar strădui, nu va putea s-o potolească.

i Veresov scria despre o nouă variantă de operaţie la glandele suprarenale la bolnavii de cancer la glanda mamara într-un stadiu avansat. Or, dizertaţia de docenţă a lui Belozerov era consacrată studierii operaţiei tradiţionale, legată de deconectarea organelor care produc hormoni estrogeni. Nikolai Alexandrovici împreună cu un colectiv de colaboratori de-ai să-i a demonstrat că lucrarea lui Belozerov nu aduce nimic nou în ştiinţă, că nu are nicio perspectivă, pentru că operaţia tradiţională provoacă insuficienţă corticosteroidală şi obligă pentru tot restul vieţii la tratament de substituţie cu cortizon.

Dacă Belozerov ar fi apucat să-şi susţină dizertaţia, Veresov n-ar fi avut, cum s-ar zice, niciun necaz: există destule lucrări inconsistente peste care se aşterne praful în arhivele şi în rafturile bibliotecilor fundamentale. Ghinionul era că Feodor Vladimirovici abia se pregătea de susţinere, iar articolul lui Nikolai Alexandrovici îl tăia din rădăcină, mai adânc decât cel mai cusurgiu dintre referenţii oficiali.

Veresov se ştia cu conştiinţa curată – Feodor era

singurul vinovat de întoi-sătura pe care au luat-o lucrurile.

Totuşi era trist şi nedrept să-ţi pierzi un prieten, şi asta îi sădea în suflet confuzie şi nelinişte, sentimente pe care gândul la Ninocika Minaeva nu făcea decât să le sporească.

2

L-a pierdut pe Belozerov şi a găsit-o pe Minaeva; aşa-i orânduită viaţa: pe de o parte ţi-e dat să pierzi, pe de alta să câştigi... Legea conservării – a ce? Tocmai asta-i nenorocirea că nimic nu se conservă, şi cel care pleacă, pleacă pentru totdeauna, şi locul lui în inimă rămâne gol. Ţi-ai pierdut un vechi prieten şi ai găsit o tânără femeie. Foarte tânără şi foarte frumoasă: nu degeaba toată lumea din institut, chiar şi bolnavii, nu-i spun Nina Timofeevna, cum se cuvine să-i zici unui medic serios, ci Ninocika. Ca unei fetiţe. Ce poate avea comun această fetişcană cu Feodor Belozerov, împreună mu care ai înghiţit nu un car – un munte de sare, de vi s-au tocit dinţii, cum poţi să spui despre ei: am pierdut – am găsit... Feodor înseamnă copilăria ta cu focurile de tabără pionierești şi cu subotnicele comsomoliste, toceală şi mustru la Academia militară de medicină, primii răniţi în războiul din Finlanda şi drumul amar de la Minsk până la Moscova sub bombele nemţeşti... Este întreaga ta viaţă, cu bucuriile şi grijile, cu greşelile şi speranţele ei. Iar Ninocika?... Nişte ochi mari, puţin oblici, traşi spre tâmple, verzi ca prima iarbă din pădure, odrăslită pe colnicele încălzite de soare. Picioare lungi, ca la mânz, cu glezne subţiri. O voce uşor răguşită, joasă. Prin halatul scrobit se străvede cochet o bluziţă roz. O fetişcană ca atâtea altele. Atunci de ce când te gândeşti la ea, la trandafiriul acela cald, simţi că ţi se taie respiraţia?... Nu, bineînţeles, nimeni şi niciodată nu-l va putea înlocui pentru tine pe Belozerov, dar dacă Ninocika ar fi aici... Dacă ar fi aici, vie, caldă, cu vocea ei adâncă, puţin înăbuşită, cu aroma abia perceptibilă de prospeţime şi curăţenie, atunci probabil nu te-ai fi simţit atât de trist şi de pustiu, şi nu ţi-ar fi ros sufletul rugina gândurilor grele despre Feodor, despre Olga, şi toate şi-ar fi redobândit

sensul pierdut:

muzica, coniacul, puzderia de lumini nocturne, zarva şi învălmăşeala discuţiilor…

Veresov ştia: un telefon, un simplu telefon, şi ea va veni cu primul avion – nu-i mare lucru pentru o doctorandă să găsească un motiv ca să nu se arate câteva zile la institut!… Bibliotecă, prelucrarea materialului… Găseşti un hotel undeva la periferie, unde nu va veni nimeni să te sâcâie cu vizite de curtoazie, să te simţi din nou, chiar şi pentru scurt timp, tânăr şi fericit, întocmai ca atunci la Gomei, când ai înţeles că iubeşti şi te-ai speriat. Veresov întindea mâna spre telefon şi o retrăgea grăbit, ca şi cum aparatul era sub tensiune, şi nu era vorba aici de nevastă-sa, nici de fiicele sale, nici de frică de gura lumii, ci de altceva, ceva diferit de toate acestea, dar ce anume nici el nu era în stare să-şi explice.

Veresov era indiferent faţă de femei, nu avea timp nici pentru nevastă-sa şi nici pentru cele două fete, pe care, se întâmpla, să nu le vadă săptămâni de-a rândul. Fetele mai dormeau la ora când el pleca la lucru şi deja dormeau atunci când se întorcea, aşa că numai în zilele de duminică Nikolai Alexandrovici putea să hoinărească împreună cu ele prin pădure sau să meargă la lac, dar nici asta întotdeauna: pentru duminică erau lăsate şpalturile articolelor, dizertaţiile primite la referat, ultimele numere de reviste, manualul de limbă engleză… Uneori suna telefonul şi trebuia să lase totul baltă şi să plece val-vârtej la institut: cancerul nu vrea să ştie nici de duminici, nici de ziua de muncă de opt ore. Doar Olga nu dormea, indiferent de ora când el pleca sau când se întorcea, deşi avea destule pe cap cât era ziua de mare, cu fetele, cu gospodăria, la ea la institut; Olga îl aştepta şi împreună mâncau de cină sau luau micul dejun la bucătărie, străduindu-se să nu zdrăngănească cu vasele, şi de la nevastă-sa Nikolai Alexandrovici afla că Nataşka iar s-a ţinut de pozne la şcoală, iar Tania şi-a luat toate examenele din sesiune numai cu nota maximă şi, pare-se, intenţionează să se mărite.

În ceea ce priveşte viaţa de familie, Veresov a avut noroc. E drept, se mai întâmplă să fie şi neînţelegeri, dar nici el şi nici Olga nu le acordau importanţă, Olga avea o fire echilibrată şi calmă, ca medic pediatru îşi dădea seama mai bine ca oricine cât de greu îi era lui uneori, se chinuia şi suferea împreună cu el, şi Nikolai Alexandrovici preţuia această înţelegere, această dorinţă permanentă de a trăi prin bucuriile şi prin necazurile lui, fără a cere nimic în schimb.

Îşi iubea soţia. Poate că această iubire se baza mai mult pe ataşament, pe deprindere, decât pe sentiment, dar şi acum îi plăceau sprâncenele negre şi late ale Olgăi, două arcuri avântate, care se adună la rădăcina subţire a nasului, şi ochii căprui cu albul uşor albăstriu, şi dinţii umezi, drepţi şi albi, ca nişte grăunţe de usturoi, şi părul des şi scurt, moale şi cald ca blăniţa de vulpe. Cândva, părul Olgăi avea culoarea castanei coapte, apoi a albit şi ea îl vopsea, până când fetele au convins-o într-o zi să nu şi-l mai vopsească: părul cărunt îi venea nemaipomenit de bine, dând chipului ei şi siluetei, care deşi se îngrăşase puţin, nu-şi pierduse supleţea, o expresie de nobleţe şi demnitate reţinută. Avea mâini mici, zbârcite din cauza spălatului nesfârşit, a spirtului şi a eterului – „nişte mâini bătrâne şi un râs neaşteptat de tânăr, răsunător, în cascadă, pur şi simplu un râs de fetişcană. Râdea cu buzele, cu ochii, cu gropiţele din obrajii rotunzi, cu razele minuscule ale ridurilor subţiri din colţurile gurii – cât era el de ursuz şi de puţin comunicativ, când o privea cum râde, Nikolai Alexandrovici nu-şi putea reţine de obicei zâmbetul.

Privea cu ironie la acei dintre amicii şi cunoscuţii săi care, după ce au trăit cu nevasta o viaţă, şi-au crescut copiii, au albit ori chelit, deodată se îndrăgosteau ca nişte băietani de optsprezece ani, îşi destrămau familia, iar uneori – îşi duceau de râpă şi própriul lor viitor pentru o mutriţă drăgălaşă sau un zâmbet cochet. Vorbele despre dragostea căreia i se supun toate vârstele îi provocau o strâmbătură de dezgust: ca să vezi în ce zdrenţe

multicolore îşi maschează oamenii propriul lor desfrâu! Olga era o soţie bună, o mamă bună, o prietenă bună şi înţelegătoare; ce altceva îi mai trebuie unui om cufundat până-n creştet în muncă? Patimă? – Tragedii? Am în clinică atâtea patimi şi atâtea tragedii, încât ar ajunge pentru o mie de romane – n-are niciun sens să mai cauţi altceva, altundeva. Oare liniştea, automatismul unor relaţii cu care te-ai deprins, relaţii puse la punct precum contorul de impulsuri la betatron, oare asemenea relaţii nu sunt mai importante şi mai preţioase decât toate aceste prostii?… „în lume nu e fericire, dar este linişte şi e voinţă…”, Linişte şi voinţă – iată principalul. Practicarea ştiinţei face ca gândirea să devină raţională, te deprinde cu aprecierea lucidă nu numai a fenomenelor, dar şi a sentimentelor, făureşte un zid protector, de încredere, împotriva hazardului inutil, iar el era om de ştiinţă şi se mândrea cu faptul că ştie să se ţină în frâu, să nu se risipească în mărunţişuri, să subordoneze totul intereselor cauzei.

Veresov se împrejmuise de un zid protector, „format din reguli simple şi interdicţii, chiar la începutul drumului său în viaţă, şi era convins de trăinicia lui de nezdruncinat, ca de beton armat, până când, odată, Ninocika Minaeva şi-a apropiat obrazul de al lui şi l-a privit în ochi cu ochii ei verzi, traşi uşor spre tâmple, şi această privire aţintită asupra lui l-a făcut să simtă furnicături în vârful degetelor. Ea a trecut peste împrejmuire fără măcar s-o observe, şi Nikolai Alexandrovici a înţeles că n-a ridicat-o din betonul armat şi sârmă ghimpată a înţelepciunii de toate zilele, ci din nisip mişcător, şi simţea că i se strânge inima de mâhnire la gândul că n-are nicio putere în faţa a ceea ce a năvălit aşa, dintr-odată, nechemat, în viaţa lui.

De fapt, între ei n-a fost nimic până acum, doar câteva discuţii mai mult sau mai puţin întâmplătoare, dar Veresov simţea că zidul s-a prăbuşit, iar odată cu el s-a prăbuşit şi lumea aceea precis orânduita, care îi intrase în deprindere, lumea în care – bine, rău – a trăit aproape cincizeci de ani. Şi, uite, acum ba întindea mâna spre telefon, ba o retrăgea ca ars; întotdeauna hotărât, ba

întrucâtva chiar puţin rectiliniu, Nikolai Alexandrovici se simţea acum timid, descumpănit, temător.

Stătea la masa de lucru, cu capul cuprins în mâini. Lampa de birou arunca lumină asupra paginilor de manuscris risipite pe masă. Paginile erau pline de corecturi, ca şi cum Nikolai Alexandrovici spera prin tertipuri stilistice să abată lovitura de la Feodor Belozerov. Înţelegea că este ceva stupid, articolul cerea claritate şi precizie, iar el înşira pe hârtie cuvinte lipsite de vigoare, întâmplătoare, ca şi cum era vorba de nebuloasa din Andromeda sau de fabricarea oţelului la convertizor – ca şi cum era vorba de ceva foarte depărtat şi necunoscut, nicidecum de ceva născut în griji şi chinuri, aşa cum o mamă îşi naşte pruncul, ceva ce a costat trei ani de căutări, experienţe, operaţii. Uneori îl bătea un gând: nu numai Feodor n-are nevoie de acest articol, dar nici pentru el personal articolul acesta nu mai prezintă vreun interes, după cum nu-l mai interesează tot ce s-a făcut, tot ce a fost demonstrat. Nu am nevoie de el, de el au nevoie bolnavii pe care îi va salva de boală şi medicii practicieni, iar pe mine acum mă preocupă altceva: hipertermia. Cu asta trebuie să-mi bat capul, nu să-mi risipesc substanţa cenuşie cu aburii de evacuare. Păcat că m-am apucat eu de acest articol în loc să-i pun pe Suhorukov şi pe Basov să-l scrie, m-am apu –, cât din cauza lui Feodor, dar asta nu poate schimba situaţia…

Cercul de lumină de pe masă se topea, dispărea, geamurile prindeau sclipiri albastre, ca şi cum cineva nevăzut le-ar fi şters cu o cârpă moale şi umedă, defileul de piatră al străzii, potolit în timpul nopţii, se trezea la viaţă prin uruitul motoarelor, şi Veresov răsufla uşurat punând tocui deoparte, pentru *a* se cufunda din nou în forfota zilei, unde pur şi simplu nu rămânea loc nici pentru meditaţii, nici pentru zbuciumări sufleteşti.

CAPITOLUL IV

1

În ziua când Nikolai Alexandrovici a plecat la Moscova, Olga Mihailovna nu avea ore la institut. Ea i-a

făcut geamantanul, l-a condus la maşină, l-a sărutat ca de obicei pe obraz şi s-a întors acasă.

În casă era linişte şi pustiu: Nataşa plecase la şcoală, Tania – la universitate. De cu seară Olga Mihailovna hotărâse să se apuce de curăţenie: să spele faianţa la bucătărie, să şteargă geamurile, să schimbe storurile care se decoloraseră în timpul verii. Dar anonima pe care o primise cu poşta de dimineaţă îi încurcase toate planurile.

A trecut în cabinetul soţului şi a scos din buzunar scrisoarea: două pagini dintr-un caiet de dictare, scrise mărunt cu un pix cu pastă roşie. Aplecate spre stânga, buchiile roşii se târau rând după rând, ca nişte păduchi de lemn pe un perete alb, şi Olga Mihailovna simţi că-i vine să vomeze de scârbă. Cu un efort de voinţă îşi impuse să mai recitească o dată scrisoarea. Apoi se întinse pe canapea, îşi înfundă capul în pernă şi izbucni într-un plâns încet, fără glas.

În tot cursul dimineţii se stăpânise, strângând în sine lacrimi aprige, amare, şi până la urmă tot nu s-a hotărât să-i arate lui Nikolai Alexandrovici anonima; acum însă nu mai avea rost să se stăpânească şi nici nu avea în faţa cui. Se simţea vlăguită, prin trupu-i lipsit de putere durerea se răspândea cu izbituri dure şi sacadate.

Cu puterea intuiţiei a înţeles imediat că cel care a semnat aceste pagini cu o mâzgălitură indescifrabilă nu minţea. Adică, poate minţea înflorind amănuntele, nişte amănunte murdare şi scârboase, la care, e de presupus, nu a putut fi martor; în ceea ce priveşte, însă, esenţialul – nu minţea: în viaţa lui Veresov a apărut o femeie. Doctoranda Nina Minaeva, tânără, necăsătorită, de la serviciul de radiochirurgie. Plicul conţinea şi o fotografie colectivă, făcută de un amator: în centru, între Suhorukov şi Jora Zailcin, însemnată cu o cruciuliţă roşie, în aparat zâmbea o femeie frumoasă, îmbrăcată cu pantaloni şi cu un pulover strân; pe corp, cu părul bogat aranjat într-o coafură savantă. Olga Mihailovna observă tăietura neobişnuită a-ochilor: ca în vechile stampe greceşti.

Scrisoarea o deschisese pe palier, lângă cutiile

poştale, şi o citise pe loc, simţind cum o cuprinde o slăbiciune ciudată: brusc a început să se clatine balustrada, casa, şi s-a sprijinit de perete ca să nu cadă; tot acolo a examinat şi fotografia, după care a pus-o la loc în plic. În timp ce urca scara, Olga Mihailovna hotărî să intre imediat în cabinet, unde Veresov lucra la articolul său, şi să-i pună în faţă scrisoarea. Dar când deschise uşa şi-l văzu pe Nikolai Alexandrovici gârbovit peste birou, înecat în vălătuci de fum de ţigară, hotărârea o părăsi. Să afle că el poate avea o privire nesigură, că evită s-o privească în ochi? Că poate rosti cuvinte pline de minciună şi prefăcătorie? E cumplit. Dar şi mai cumplit ar fi să te întâmpine o privire surdă şi duşmănoasă şi să auzi cuvinte clare şi directe. Veresov nu mintea niciodată, iar ea nu era chiar atât de sigură că are nevoie tocmai acum de claritate şi francheţe.

În plus, mai exista încă un motiv care o determinase să amâne discuţia despre anonimă măcar până când Nikolai Alexandrovici se va întoarce din delegaţie: Olga Mihailovna ştia cât al consumă pe Veresov cearta cu Belozerov, cât de greu lucrează la acest articol; să-i zvârle în ochi cu anonima aia tocmai acum, când şi aşa e iritat şi cu nervii încordaţi la maximum – aşa ceva pur şi simplu nu-şi putea permite.

Veresovii se căsătoriseră în primăvara lui patruzeci şi doi, în timpul unui scurt răgaz dintre bătălii şi valuri de răniţi. Olga Mihailovna fusese soră la chirurgie pe lângă Veresov; şi aşa a rămas – soră, care îndeplineşte fără obiecţii cea mai mică dorinţă a stăpânului ei, chirurgul, care s-a obişnuit să reacţioneze în aceeaşi clipă nu numai la fiece cuvânt al lui, dar şi la o privire, la o mişcare a sprâncenelor, a degetelor; o soră bine instruită, care în orice moment are la îndemâna tot ce-i trebuie chirurgului – de la şervetul steril şi sticluţa cu tinctură de iod până la forceps, deşi între timp a absolvit demult Institutul de medicină, a obţinut titlul de doctor în ştiinţe, a crescut două fete. Cu toate acestea, şi acum Nikolai Alexandrovici avea pentru ea aureola inaccesibilităţii şi tot ce făcea el îi

apărea ca fiind plin de sens şi de semnificaţie superioară.

Olga Mihailovna suporta cu răbdare atât faptul că soţul era peste măsură de ocupat, ceea ce nu-i lăsa timp pentru casă şi familie, cât şi izbucnirile de furie şi supărare, fără motiv, care îl apucau uneori. Ele păreau fără motiv numai pentru un ochi străin, ea însă nu-l privea ca un străin, ci cumva din interior, resimţind acut orice eşec al său, cu atât mai supărător, cu cât cauzele nu ţineau de el, ci de misterul şi perfidia bolii împotriva căreia lupta dându-şi toate forţele.

Odată cu trecerea anilor au început s-o obosească tot mai mult. serile pustii petrecute în singurătate, nevoia de a trage de una singură carul greu al familiei, firea dură şi dificilă a soţului. Cât timp copiii au fost mici, toate acestea s-au resimţit mai puţin: îl îngrijea, lucra la teza de doctorat, stătea pe la cozi la magazine şi la atelierele de cizmărie, preda la institut, gătea – uneori seara, în timpul cinei târzii, simţea cum i se lipesc ochii de oboseală şi era bucuroasă. că nu e nevoie să vorbească şi că poate să pună farfuriile murdare în chiuvetă şi să se ducă la culcare. Mai apoi, însă, când fetele au crescut, preluând. asupra lor o mare parte din grijile casei, Olga Mihailovna a devenit mai liberă; şi atunci a început să-şi dea seama tot mai limpede că ceva nu mergea ca lumea în căsnicia lor.

Era mândră de soţul ei, de energia lui, de capacitatea lui de muncă, de înverşunarea cu care stătea la institut din zori şi până-n noapte, pătrunzând până în cele mai mici amănunte – de la renovarea cantinei pentru personal până la aducerea transportului de şobolani şi şoareci pentru vivariu. Îi făcea plăcere faptul că oameni pe care nu i cunoştea veneau la ei în casă, chemau la telefon, o opreau pe stradă, implorând ca cei dragi lor să fie examinaţi sau operaţi „de însuşi profesorul”; reflexe ale gloriei lui Veresov, oncolog de-prima mină, se răsfrângeau şi asupra ei, un medic pediatru obişnuit, cu titlul de doctor în ştiinţe, cum poţi găsi în oricare mare spital clinic, şi asupra fetelor ei. Cu toate acestea, uneori o invidia până la lacrimi pe verişoara ei Vika, măritată cu un lăcătuş de rând de la

uzina pentru construcţii de aparate „V. I. Lenin”. Omul lucrează la el în atelier opt ore pe zi, se duce cu nevasta la cinema şi la teatru, meştereşte împreună cu băieţii la zmei e, controlează carnetele de şcoală, duce rufele la spălătorie şi scoate gunoiul afară. Când Vika găteşte, el îşi pierde vremea la bucătărie în spatele ei, iar când se întâmplă ca ea să-şi cumpere vreo bluziţă nouă – nu există să nu observe cât de bine se potriveşte culoarea albastră cu ochii ei. Şi cu toate că locuinţa lor este mai mică decât „palatul” profesorului, cu toate că nu au „Volga” lor, cu toate că Boris, soţul Vikăi, câştiga mai puţin decât Nikolai Alexandrovici, Olga Ivlihailovna vedea că duc o viaţă simplă, fără complicaţii, şi tânjea ca o muiere după o astfel de viaţă.

Muncă, muncă, muncă… Şi tu, şi copiii aţi fost întotdeauna pe ultimul pian, în primul rând – munca. Tu te-ai împăcat cu situaţia asta, ai considerat că nici nu se poate altfel. Şi uite răsplata: mici litere roşii, ca nişte ploşniţe pe albul peretelui.

Pe culoar, Pirat se dezlănţui într-un lătrat răsunător – Nataşa se întorsese de la şcoală, îşi făcu de lucru în vestiar, băgă capul în birou.

— Mămicuţo, ce-i cu tine? Nu te simţi bine?

— Mă doare capul, răspunse cu glas surd Olga Mihailovna, ascunzându-şi faţa în pernă, nu cumva să observe Nataşa că a plâns.

— Vrei să-ţi dau ceva?

— Nu-mi trebuie nimic. Du-te.

Nataşa ieşi încetişor.

Ca mai toţi bărbaţii, Veresov şi-ar fi dorit un băiat, un succesor şi continuator al operei căreia îşi consacrase viaţa. I-ar fi transmis mâna sigură şi ochiul ager al chirurgului, care cunoaşte fiecare vinişoară din organismul omului, aşa cum cunoaşte constructorul fiece şurubel al maşinii pe care a făurit-o; i-ar fi lăsat extraordinara sa bibliotecă, pe care începuse s-o adune încă de pe vremea când era la Academie: mii de cărţi, broşuri, extrase cu articole, fişe cu adnotări, reviste – tot ce putea avea o

legătură cât de mică. cu oncologia. Şi chiar dacă printre cărţile şi hârtiile care au umplut casa şi vila există mult balast, lucruri respinse de viaţă şi de evoluţia ştiinţei, fiecare lucrare, şi de s-a dovedit greşită, constituia o treaptă din infinita scară în spirală a cunoaşterii umane, pentru că adesea istoria rătăcirilor dă gândirii un impuls mai puternic decât istoria descoperirilor. Tania nu citise nicio carte din această mulţime fără număr, doar le ştergea de praf pe copertă în fiecare sâmbăta; preferă să citească romane voluminoase. Voinică, sănătoasă, avea un fel de repulsie instinctivă faţă de boli şi durere; o picătură de sânge dintr-o zgârietură o făcea să pălească şi să caute în grabă sticluţa cu tinctură de iod, iar istorisirile Olgăi Mihailovna despre medicii eroi şi martiri ai ştiinţei, care şi-au sacrificat viaţa pentru a descoperi tainele ciumei şi ale holerei, ale tifosului şi frigurilor, îi trezeau doar un interes gratuit, de scurtă durată. Poate că nu ştia să povestească? Poate că tatăl ar fi trebuit să-şi petreacă mai mult timp cu ea, s-o introducă cu grijă în universul umanitar şi generos al profesiunii noastre?... Mai curând, în ceea ce îl priveşte, el pur şi simplu nu credea în Tania, iar eu voiam ca ea să-şi aleagă singură calea. Şi-a ales-o, studiază istoria. Poate Nataşa? Vorbeşte de biochimie, dar mai sunt doi ani până să termine şcoala, poate să se răzgândească de o sută de ori. A mai vrut să fie pompier, miliţian, căpitan de cursă lungă; parcă poţi şti ce-o să-i trăsnească prin cap la absolvire?!

2

Până-n clasa a opta Nataşa nu considera fetele ca făcând parte din categoria oamenilor, avea prieteni numai printre băieţi, se bătea cu ei, cutreiera grădinile şi livezile şi fluiera voiniceşte din două degete, zburătăcind porumbeii. La şcoală, notele maxime alternau cu note de doi şi de unu, aducând-o la disperare pe Olga Mihailovna, ca şi pe profesori; îmbrăcămintea preferată a Nataşei o constituia un pulover tricotat gros şi nişte blugi vechi, decoloraţi – cu blugii era mai comod să se tăvălească prin iarbă, să se caţăre în pomi şi să sară peste focul de tabără.

Întotdeauna plină de zgârieturi, de pete verzi de iarbă strivită, ea era şeful recunoscut al străzii.

În clasa a opta, spre mărea uşurare a Olgăi Mihailovna, Nataşa s-a mai potolit. S-a lungit ca un adolescent deşirat şi stângaci, cu pomeţii ascuţiţi că ai. tatălui, şi-a tuns cotele, şi-a aranjat un breton şi a început să înveţe mai ordonat.

Într-o zi Nataşa a văzut pe masa tatălui ei fotografii cu acceleratorul liniar de electroni şi cu betatronul. Imaginea acestor maşini uriaşe a uluit-o pe fetiţă; s-a urcat îndată în autobuz şi s-a dus la institut. Seara, Nikolai Alexandrovici i-a povestit amuzat soţiei cum a apărut Nataşa la el în cabinet chiar înainte de începerea vizitei. El n-a avut curajul s-o lase singură şi a luat-o cu el, dând-o în grija Taisei Sergheevna, sora-şefă de la radiochirurgie. Vizita a plictisit-o pe Nataşa. O mulţime întreagă de halate albe îl urma pe tatăl ei din salon în salon, veneau după el ca un cârd de gâşte după gânsac, vorbind într-un limbaj abracadabrant, şi fetiţa, îmbrăcată şi ea cu halat alb şi bonetă, a dat bir cu fugiţii. Ştia că la institut există un vivariu, o adevărată grădină zoologică în miniatură, şi a pornit în căutarea lui, trecând de la un etaj la altul şi deschizând cu îndrăzneală toate uşile pe care le întâlnea în cale.

Peste vreo două ceasuri, după ce. a întors cu josul în sus tot institutul şi împrejurimile, amărâta şi plânsa, Taisa Sergheevna a descoperit-o pe fata profesorului în vivariul laboratorului de chimioterapie experimentală. Înarmată cu o răzuitoare, cu o cârpă şi cu un lighean cu apă, Nataşa curăţa şi spăla cu grijă cuştile, în timp ce doctorandul Gleb Hlebnikov, bărbos, zbârlit, mirosind până în măduva oaselor a cline, îi povestea cu însufleţire despre influenţa factorului lapte asupra dezvoltării tumorilor maligne la şoarecii de linie consanguină: a crezut că fata aceasta înaltă este o nouă sanitară şi se grăbea s-o lămurească cât de important este rolul pe care îl are pentru ştiinţă munca ei nu tocmai plăcută.

Lui Gleb îi crăpa buza după o, sanitară şi era gata să

se facă luntre şi punte, numai s-o poată reţine.

A trecut aproape un an de atunci, şi Nataşa se duce de două ori pe săptămână la institut, îl ajută pe Gleb să îngrijească de animale, să pună experienţele, să ţină jurnalul de observaţii. Olga Mihailovna i-a făcut un halat pe măsură şi o bonetă rotundă, iar Tania a şi poreclit-o pe loc „parlagioaică”. Bine ar fi ca acest amuzament de copil să evolueze într-o pasiune serioasă, poate că se va naşte măcar un medic în această familie de medici, se gândea uneori Olga Mihailovna când îşi expedia fiica la institut.

...Nataşa zdrăncănea la bucătărie cu tigaia, prin uşa întredeschisă se simţi miros de chiftele arse. Nina Timofeevna Minaeva... Tânără, frumoasă. De unde-i asta? Pare-se, din Blok? „Stătea culcată pe răzorul necesit, tânără, frumoasă” 4. Ce i-o fi trebuind de la un prea tânărul şi nu prea frumosul profesor? Dragoste? Nu cumva nu mai există campioni de box, că doar sunt mult mai potriviţi pentru aşa ceva. De teză de doctorat are nevoie această tânără frumoasă, vrea să parvină în ştiinţă, iar drumul cel mai scurt spre ştiinţă trece peste canapeaua aflată în cămăruţa din spatele cabinetului directorului. Amantă... Ce cuvânt dezgustător. Parcă vine de la iubire, amor, dar miroase a latrină. Vai, Kolea, Kolea, Nikolai, ţi-ai pierdut de tot busola? Păi ea o să te mestece şi o să te scuipe, scârba asta cu puloverul ei atât de strâns că i se urcă sânii sub nas. Sau poate nu te scuipă, bucăţica, deşi e slabă, dă gust bun, de ce s-o scuipe... Dar eu? Am părul alb. Poate că e frumos – părul alb şi faţa tânără, oricum însă e trist. L-a slujit calul pe mujic, i-a arat pământul, a tras la jug, iar când a îmbătrânit, stăpânul l-a alungat din ogradă... Ce-i cu mine astăzi, ba o dau pe versuri, ba pe fabule? Şi ce să fac acum? Să tac şi să te împart cu ea? Când o să te plictiseşti de ea: peste o lună, peste două? O să înnebunesc, nu rezist nicio săptămână, cine are nevoie de o astfel de viaţă!... Dar dacă nu este o simplă aventură? Nikolai n-a fost nicicând un mujeratic, a avut el alte păcate, dar asta n-am observat la el. Dacă nu e o simplă aventură? Să divorţez? Doamne, ce ruşine! Dar fetele?...

Ce-o să le spun, cum o să le explic? Dar tu ce-o să le spui? Nimic? Le întorci spatele şi pleci?…

Înghiţind ultimele îmbucături dintr-o chiftea, în cabinet pătrunse din nou Nataşa – bretonul negru lăsat până la sprâncene, ochii aţintiţi cu atenţie, ca la o mică jivină.

— Mami, te simţi mai bine? Mă duc la institut. Eu şi cu Gleb facem astăzi…

— Nu, o întrerupse Olga Mihailovna, ştergându-şi ochii cu un colţ al pledului cadrilat. N-o să te mai duci la institut.

— De ce? se miră Nataşa.

— N-ai ce căuta acolo. Mai bine îndreaptă-ţi notele proaste, asta-i mai important decât să-ţi pierzi vremea cu şoarecii şi cu câinii.

— Iar m-a turnat Vipera Viperovna aia! Hahalera!

— Nu-ţi permit să vorbeşti astfel despre diriginta ta, auzi! Altfel…

— Ba uite că-mi permit, o întrerupse cu îndărătnicie Nataşa. Ce note proaste am? Un doi amărât la geografie, mare lucru! Păi dacă vrei chiar mâine răspund de notă maximă cu plus. Crezi că-i greu? Iar Gleb începe o serie nouă. Tu ştii doar că nu are nici măcar sanitară, cine să-l ajute?

— Nu mă interesează experienţele lui Gleb, răspunse tăios Olga Mihailovna. Treci şi fă-ţi lecţiile!

Nu putea s-o lase pe Nataşa la institut. Acolo, desigur, la fiece colţ, lumea şuşoteşte acum despre Nikolai şi amanta lui, atât mai lipsea ca şi fetiţa să fie băgată în noroiul ăsta. Şi apoi, Minaeva este şi ea doctorandă, are şi ea, bineînţeles, treabă pe la vivariu, iar Nataşa se-ataşează repede… n-apuci să te dezmeticeşti şi te pomeneşti că ţi-ai pierdut nu numai bărbatul, dar şi fata…

— Mamă, nu e drept, scutură Nataşa din breton. Am promis doar. Şi tata mi-a dat voie…

— Iar eu îţi interzic.

Nataşa o privi pe sub sprâncene şi la rădăcina nasului i se ivi o cută ascuţită. Exact că-şi la mine atunci

când mă supăj – se gândi Olga Mihailovna. Ce-i asta, măiculiţă? Totul se năruise. Până ieri totul apărea încă trainic, sigur, durabil, iar astăzi se năruie…

Olga Mihailovna trase mai în sus pledul, avea frisoane. Simţi brusc o dorinţă irezistibilă s-o vadă pe Minaeva – nu pe fotografia neclară, făcută de un amator, ci faţă-n faţă, ochi în ochi. Fără gălăgie, fără scandal, fără un cuvânt – pur şi simplu s-o vadă.

Pe aparatul de radio se afla o oglinjoară lansând în tavan reflexe vesele sub razele soarelui: Nikolai s-a bărbierit dimineaţa şi a uitat s-o strângă, pesemne. Olga Mihailovna se sculă, se privi în oglindă. Frumoasă mai eşti… Pungi vinete sub ochii umflaţi, nasul s-a înroşit, părul s-a strâns ghem, să-ţi rupi pieptenul… Adevărată sperietoare, cum e posibil să te delaşi în halul ăsta! Nu, nici vorbă să te duci undeva astăzi, doar nu vrei ca ea să-ţi râdă în nas. Odihneşte-te până mâine, coafează-te, şi abia după aceea du-te, dacă vrei.

Poate, însă, că nici n-o să te duci, noaptea e un sfetnic bun.

Prin geam o văzu venind pe Tania împreună cu Viktor Kedici. Mergeau încet pe stradă, ţinându-se de mână. Tania râdea – cu capul dat pe spate, cu faţa radiind de fericire, întocmai ca Nikolai când îi reuşeşte o operaţie. Lângă vânjosul, zveltul Viktor, Tania părea mică şi grasă, ca o matrioşcă. O matrioşcă grasă, îmbrăcată cu o scurtă portocalie de nailon…

Olga Mihailovna se depărta de fereastră pentru ca Tania să n-o vadă şi să nu-şi închipuie că o spionează. O milă ascuţită îi dădu un junghi în inimă. Sărmana Tania, se fereşte să mănânce o îmbucătură în plus, şi totuşi e mai mult lată decât înaltă. Uite, Nataşa – numai piele şi oase, iar Tania… Până în anul trei picior de băiat n-a călcat în casă, mereu singură-singură, cum de-a reuşit să atragă un băiat aşa de arătos? Măcar de s-ar dovedi Viktor băiat serios. E şi el tot în anul trei, numai că ea e la universitate, iar el e la medicină, păcat că n-am avut prilejul să-l am la mine la examene, aş fi putut să-l cunosc mai bine. Altfel,

pare să fie băiat de treabă. Desigur, mie personal mi-ar fi plăcut, mai mult Jora Zaikin, dar nu e vorba de mine, ci de ea. Să-i căsătorim, Veresov ar face om din el. Dacă sprijină tot felul de pipiţe, cum să nu-l sprijine şi pe Viktor. Ar fi ca un fiu…

Se spălă pe ochi, îşi aranjă ţinuta – n-ar fi vrut ca Tania şi Viktor să observe că e necăjită, puse mâncarea la încălzit. Tania descuie uşa cu cheia ei. Viktor strânse mâna Olgăi Mihailovna, avea o mină uscată şi viguroasă; zâmbind timid, îi întinse o frunză crestată de arţar. De la galbenul purpuriu al acestei frunze în vestiarul cam întunecos se făcu mai multă lumină, de parcă s-ar fi aprins un bec.

— Spălaţi-vă pe mâini şi veniţi la masă.

— Mulţumesc, Olga Mihailovna, eu am mâncat, se fâstâci Viktor.

— Hai, vino, îl trase Tania. N-ai mâncat deloc, ai mâncat două pateuri la bufet, ştiu eu. Iar mama a făgut astăzi colţunaşi cu smântână, nu simţi ce nemaipomenit miroase?

Mâncară la bucătărie, sporovăind întruna, apoi trecură în camera Taniei. Între timp Nataşa îşi făcuse lecţiile şi umbla prin casă îmbufnată, ca un şoarece în fa-a grăunţelor, şi Olga Mihailovna o expedie împreună cu Pirat în curte, iar ea se apucă de curăţenie: oricum, era o treabă.

Peste vreo două ceasuri Viktor plecă la cămin şi Tania se duse să-l conducă. Avea buzele roşii şi căuta să-şi ascundă privirea stânjenită; O’ga Mihailovna oftă încetişor: s-au sărutat. Uşa se închise cu zgomot în urma lor şi ea rămase din nou singură.

După o săptămână ploioasă, prima zi însorită plutea alene dincolo de fereastră, colorând copacii în galben, în auriu, în purpură, zvântând băltoacele de pe trotuare. Te pomeneşti că vin zile frumoase de toamnă târzie, se gândi Olga Mihailovna. Nu, nu s-ar zice. Uite cum se adună norii deasupra Parcului Celiuskin, probabil la noapte va ploua din nou. De-ar primi aeroportul din Moscova…

CAPITOLUL V

1

Nina Timofeevna Minaeva, doctorandă la serviciul de radiochirurgie, nu era chiar atât de tânăra cum credea profesorul Veresov şi alţi lucrători ai institutului: mergea pe douăzeci şi opt; uneori avea impresia că e o babă şi i se făcea frică.

Avea un copil, Serioja, un băieţel frumos cu părul cârlionţat şi cu ochii mari, că ai maică-sii. Serioja se născuse la şapte luni, cam debil, l-au pus pe picioare bunicul cu bunica, părinţii Ninei. L-au luat pe nepot la ei pentru ca Nina să-şi poată termina studiile. După ce a lucrat timp de doi ani ca medic de circumscripţie, Nina s-a înscris la doctorat, iar Serioja a rămas în continuare la Bobruisk: bunicul şi cu bunica au socotit pe bună dreptate că pentru băiat e mai bine să stea cu ei decât cu mama, veşnic preocupată de ea şi de treburile ei.

O dată pe lună, încărcată cu jucării şi dulciuri, Nina pleca la Bobruisk pentru a petrece cu băiatul seara zilei de sâmbăta, să-i spună o poveste, să-i spele cu mina ei mutriţa negricioasă şi cu ocazia asta să-şi facă rost, prin cunoştinţele mamei, de vreo bluziţă mai deosebită, din cele care nu se găsesc, sau de pantofi de antilopă cu tocul „cui”; Ninei îi plăceau pantofii cu tocuri subţiri şi foarte înalte, cu aceşti pantofi picioarele ei lungi şi zvelte păreau şi mai frumoase. Chiar şi la institut, unde toată lumea purta săndăluţe sau ciupici – toată ziua în picioare, e greu – Nina tocănea mărunt cu tocurile ei. E drept că din cauza asta uneori o cam dureau picioarele, dar de n-ai ce-i face: vrei să placi – rabdă.

În anul patru de facultate Nina.se măritase cu unul din profesorii ei; docentul Maikevici. Stea în ascensiune în domeniul chirurgiei toracice, Nikita Maikevici îşi susţinuse teza de doctorat în ştiinţe pe tema terapiei chirurgicale a afecţiunilor cardiace congenitale la copii. Avea nişte braţe lungi, nişte ochi inteligenţi şi ironici şi un păr rar, ca puful. Om vesel şi talentat, promitea mult, ca Domnul-Dumnezeu, ba chiar mai mult decât Domnul-Dumnezeu, căci cu

bisturiul lui corecta greşelile Domnului; promitea mult şi a înşelat-o crunt pe Nina şi pe toţi aceia care au crezut în el – la o jumătate de an după nuntă a pierit în Caucaz, sub o avalanşă de zăpadă. Nikita fusese un alpinist împătimat, spunea că munţii îl ajută să trăiască, iar ei l-au omorât.

La. terminarea facultăţii, Nina a primit repartiţia chiar pentru Minsk – s-a ţinut seama de situaţia ei familială. La început să bucurat, după aceea însă bucuria s-a risipit. Au trimis-o la Şlepianka, policlinica nr. 14. Raion industrial, autobuzul în permanenţă supraaglomerat. În faţa cabinetului-lume fără număr. Numele? Prenumele? Ce vă supără? După-amiază – alergătură cu vizitele la domiciliu. Scări abrupte. Locuinţe străine şi necunoscute. Dă-mi certificat medical, de trei zile n-am fost la lucru, mă taie de la acordul progresiv, dă-mi, ce te costă… A scos-o din impas prietenul lui Nikita – Andrei Suhorukov: a ajutat-o să dea examenele ca să se înscrie la doctorat, a luat-o la el în secţie, i-a dat o temă.

Nina ştia că pe Suhorukov l-a părăsit soţia. A întâlnit-o pe Svetlana în câteva rânduri la Gorbaciovi împreună cu noul ei soţ, ziaristul Agheev, un bărbat costeliv, cu nasul coroiat – nimic deosebit, slăbuţă, drăgălaşă, dar gura cam prea mare: ar putea să-şi şoptească singură la ureche. Nu putea înţelege: o femeie nu părăseşte un bărbat ca Andrei. N-ar trebui să părăsească. Suhorukov fusese prieten cu Maikevici, iar asta spune multe. Despre talent. Despre originalitate. Despre impetuozitate şi stăruinţă. Nikita nu suporta oameni cenuşii, mediocri. Pe masa lui de lucru sub cristal, păstra versurile lui Evtuşenke, decupate dintr-o revistă: „Mediocritatea-i nefirească, cum nefirească-i şi minciuna!”. Nikita spunea că aceste versuri sunt pentru el un simbol de credinţă. Nina se gândea uneori că probabil şi cu ea se însurase pentru că îl atrăsese frumuseţea ei ieşită din comun: tăietura prelungită a ochilor, părul auriu… pentru ce altceva s-ar fi putut îndrăgosti de ea Ma: kevici?… Cât despre Suhorukov, pe lângă toate celelalte, era un bărbat de-a dreptul arătos – statură frumoasă, ţinută îngrijită ca de militar, energic, cu nişte ochi cenuşii

foarte expresivi.

S-au împrietenit. Era o prietenie constantă şi liniştită dintre o femeie şi un bărbat antrenaţi într-o activitate comună, care aveau aceleaşi interese şi trăiau aceleaşi nelinişti. Uneori Suhorukov o ducea pe Nina pân-acasă cu maşina lui; sau mergeau împreună la filarmonică, la concerte de muzică de orgă – lui Andrei îi plăcea sunetul viguros al acestui instrumentori se duceau la pădure sau la Marea Minsk la scăldat. De regulă Andrei căuta să aranjeze în aşa fel ca să mai fie şi un al treilea: Zaikin, Basov, Tania Veresova. Ceea ce o scotea din sărite pe Nina, pe care în scurt începu s-o agaseze atitudinea rezervată a şefului ei. El i se potrivea ei, ea i se potrivea lui. Amândoi erau liberi, ce-i mai trebuia? Dar toate încercările ei de a-l apropia cumva pe Suhorukov întâmpinau o indiferenţă atât de calmă, încât Nina se pierdea cu firea. Ce-l reţine? încerca ea să ghicească. Faptul că am un copil? Doamne, doar nu i-l bag pe gât pe Seriojka. Lui Seriojka îi e bine şi la bunici. Sau faptul că am fost soţia prietenului său? Nu prea seamănă Andrei a original sentimental. Pe Nikita nu-l învii, ba chiar am început să-l şi uit, a trecut atâta vreme – încep să-l uit. Mă gândesc la el, iar în faţa ochilor îmi apare Andrei... Nu cumva o mai iubeşte şi acum pe Svetlana? Nu se poate, au trecut cinci ani de când au divorţat.

După ce-i murise soţul, Nina se cam delăsase: se îngrăşase, începuse să nu se mai îngi ijească atât. Înghesuiala din autobuz, caleidoscopul de bolnavi, veşnica grabă şi alergătură – toate o oboseau peste măsură. Când a intrat la Institutul de oncologie, a luat măsuri energice şi rapide: a dat jos kilogramele în plus, şi-a revizuit şi înnoit garderoba, a găsit un coafor bun şi a devenit din nou frumoasă şi elegantă. A început din nou să surprindă privirile lacome şi insolente ale bărbaţilor, dar acum ele o făceau să se zgribulească în sinea ei.

Legăturile întâmplătoare erau obositoare şi lipsite de bucurie, ca o ploaie de toamnă. Avea nevoie de Suhorukov. De Suhorukov şi de nimeni altul. Atenţiile galante de modă

veche ale lui Veresov o speriaseră: Veresov putea să strice totul.

2

Faptul că profesorul Veresov, adâncit până peste cap în treburile sale, a observat-o pe doctoranda Minaeva şi a reţinut-o dintre câteva sute de tinere femei care lucrau la institut i se datora colonelului Gorbaciov, fără ca acesta s-o ştie.

Nina a avut ghinion: primul ei bolnav la institut s-a nimerit să fie Grigori Konstantinovici.

Pentru un medic, şi mai ales pentru un oncolog, nu există nimic mai rău decât să trateze cunoştinţe, prieteni, rude. Bolnavii obişnuiţi trec prin faţa ta într-un flux mai mult sau mai puţin impersonal. Săptămâna este încărcată la maximum, iar dacă te mai ocupi şi de muncă ştiinţifică este chiar supraîncărcată. Şedinţa fulger din fiecare zi, care ţine cel puţin o oră. Conferinţa generală pe clinică şi conferinţa de secţie. Vizita pe care, o face profesorul. Zilele de operaţii. Prescripţii, analize, consultaţiile specialiştilor, vrafuri de foi de observaţie, registrul de observaţii, convorbiri cu rudele bolnavilor, vivariul, sala experimentală de operaţii, munţi de literatură de specialitate neconsultată şi neconspectată la sala de lectură a institutului, rapoarte în faţa directorului ştiinţific adjunct, adunări, consfătuiri, colocvii, cercul pentru studiul unei limbi străine – să ajungi peste tot, să nu-ţi scape nimic… Nu-ţi rămâne cine ştie ce timp ca să stai pur şi simplu pe scăunel sau pe marginea patului unui bolnav, să-l întrebi de casa lui, de familie, de viaţă, să cunoşti nu numai boala – să ajungi să cunoşti omul, să te apropii sufleteşte de suferinţele lui, de speranţele, de frica lui. Una e când ai în faţă pur şi simplu un cancer gastric: există posibilitatea de-a face o operaţie radicală, de a înăbuşi metastazele – foarte bine, nu există – mai sus de tine tot nu poţi sări. Cu totul altceva este când îl ai în faţă pe Gorbaciov, Grigori Konstantinovici Gorbaciov, soţul Ritei Nelepko, fostă colegă de clasă şi duşmancă, iar acum prietenă; un om plin de viaţă, cu sprâncenuţele lui blondii,

caraghioase, pe chipul rotund şi ciupit de vărsat. Acel Gorbaciov care, după înmormântarea lui Malkevici, te-a dus cu maşina la ei acasă, să nu te înăbuşi de durere stând singură între patru pereţi, ci să-ţi revii cumva amintindu-ţi împreună cu Rita de Bobruisk, de şcoală, de plaja cu nisipul galben de la Berezâna, de înghesuiala încinsă, de pe ringul de dans. Acel Gorbaciov care îl iubea din tot sufletul pe Seriojka, îi meşterea modele de avioane, îi trimitea bomboane şi creioane colorate. Într-un cuvânt, acel Gorbaciov pe care l-ai îndrăgit demult şi statornic.

A rămas perplexă văzându-l pe Grigori Konstantinov ici în sala de aşteptare: o îi venit să viziteze pe careva? El zâmbea, dădea din umeri: să fi găsit un loc mai nimerit pentru întâlnire. M-au trimis de la comisia militară, iar la noi disciplina e strictă: ai primit ordin – execută. Momentul, ce-i drept, nu-i tocmai potrivit, treburi până peste cap, uite, nici în concediu n-am reuşit să plec, Rita s-a dus singură la Soci, abia am putut s-o conving. Şi ce bine mi-ar fi prins acum să mă prăjesc la soare, grozav de bine! Ce ţi-e şi cu doctorii ăştia, întotdeauna născocesc ceva…

Nina l-a rugat pe Suhorukov să-l repartizeze pe Grigori Konstantinovici în salonul ei. Ea nu-şi dădea încă prea bine seama cât de perfide sunt tumorile maligne şi era convinsă că Gorbaciov a ajuns la Sosnovka dintr-o eroare: s-au supraasigurat cei de la comisia medicală Îi făcea plăcere gândul că ea va fi aceea care se va descurca uşor şi repede în anamneză, va pune în sfinţit diagnosticul corect, îl va asista pe Suhorukov la operaţie, iar peste vreo două-trei săptămâni vor pleca cu toţii undeva în afara oraşului, la râu, să facă frigărui: Gorbaciov pregătea o minunăţie de frigărui, gustoase, suculente, aromate, cum nici la „Aragvi” nu găseşti…

Grigori Konstantinovici ţinea la Nina, dar ca medic n-o lua în serios. „Dă-i înainte, spuneau de fiecare dată ochii lui mijiţi când ea intra în salon, dă-i înainte, drăguţă! Ştiu că-ţi face plăcere să mă asculţi, să mă ciocăneşti cu o mină gravă şi profundă, de parcă ai fi profesor, nu alia, dă-i drumul, dacă asta îţi face plăcere. Mie îmi vine să râd,

bineînţeles, dar dacă aşa trebuie, tot e mai bine că am nimerit la tine, decât la chipeşul ăla lins de Iaroşevici. Dă-i drumul, nu mă deranjează…”

În noptieră avea întotdeauna pus bine câte un mic baton de ciocolată sau o bomboană; în timp ce Nina îl examina, Gorbaciov îi strecura uşurel în buzunar ciocolata şi se bucura dacă ea nu observa cât de dibaci s-a efectuat operaţia.

În pofida presupunerilor Minaevei, inv stigaţiile au durat destul de mult. Grigori Konstantinovici le trata cu răbdarea calmă a soldatului, care ştia demult că ordinele şefilor nu se discută, ci se execută, chiar dacă nu-ţi fac plăcere, iar în segmentul de timp dat şefii lui supremi erau Suhorukov şi Minaeva. Nu plictisea, pe nimeni cu rugăminţi, nici cu lamentări, era întotdeauna vioi şi sigur de el, şi doar atunci când deasupra Sosnovkăi avioanele cu reacţie începeau să traseze bucle albe, amuţea şi se uita îndelung spre cer, cu palma dusă streaşină la ochi.

Rita venea de obicei după ora şase, dar încă de la ora cinci Gorbaciov se chinuia în aşteptare la poartă, cu un bucheţel de flori de câmp în mină. „Doamne, cât e de sentimental, se gândea adesea Nina, observându-l de la fereastra camerei medicilor. Ca în secolul optsprezece. Iar Ritka s-a încurcat cu Iaroşevici. Unde s-or fi aniuşinat, te pomeneşti că la Soci? Probabil că la Soci, de acolo au venit împreună cu avionul, mi-aduc aminte de el cum s-a strecurat în mulţime când m-a văzut la aeroport, n-am dat atenţie atunci, când colo… Ce-o fi găsit Rita la acest îndrăgostit de propria-i persoană, umflat în pene ca un curcan, păi el nu-i ajunge nici la degetul mic lui Grigori Konstantinovici, numai mutra-i de el… Sărmanul Gorbaciov, măcar de n-ar afla, tare greu i-ar fi… Dacă m-ar iubi Andrei aşa, n-aş mai avea ochi pentru nimeni… Nu-şi dă seama de propria-i fericire, toanta/j

5 „Regăsirea speranţei

În cele din urmă radiologii au descoperit tumoarea filmară: bănuielile confuze ale comisiei medisale, oare Pa

trimis pe Gorbaciov la Sosnovka, s-au confirmat. Tumoarea era mi ea, doar cât o castană, judecând după radiografie, putea fi înlăturată fără mare dificultate, şi Minaeva s-a bucurat. Suhorukov însă era posomorât. îl nelinişteau rezultatele skenării ficatului – un examen special, care se face cu ajutorul izotopilor radioactivi. Skeneograma arăta că în ficat s-au produs nişte modificări, care însă nu puteau fi descifrate prezumtiv. Concluzia definitivă se putea trage numai în cursul operaţiei de diagnosticare.

Operaţia a fost fixată pentru luni. Dimineaţa, Nina a venit în salon. Puţin mai palid ca de obicei, Grigori Konstantinovici a întâmpinat-o cu nelipsitul său zâmbet şi cu ciocolată.

— Nu-ţi face griji, îi spuse Minaeva luându-l de cot şi sforţându-se să zâmbească. Totul va fi bine. Chirurgul Suhorukov şi anestezistul Zaikin înseamnă ceva mult mai sigur decât faimoasele dumitale avioane cu reacţie. Totul va fi bine, m-auzi?

— Aud, aud.

— Gorbaciov o mângâie pe mână.

— După mine, tu astăzi îţi faci mult mai multe griji decât mine. Spune drept, aşa-i?

— Într-adevăr, oftă Nina. Desigur, eu nu fac decât să asist, dar oricum aici eşti primul meu pacient. Este ca prima iubire, înţelegi? Dumneata, Grigori Konslantinovici, trebuie să-mi aduci fericirea, neapărat!

— Poţi conta pe mine, răspunse Gorbaciov. O să-ţi aduc un noian de fericire. Cât să-ţi ajungă pentru tot restul carierei tale medicale. Cât despre celelalte, o femeie ca tine… – îi făcu cu ochiul, se urcă în cărucior.

— Să-i dăm drumul, dacă n-am voie să merg pe picioarele mele.

Suhorukov a depistat tumoarea destul de repede. Nu nod mic şi dens. Şi de această porcărie depinde dacă colonelul, acest om încă tânăr, până mai ieri puternic ca un tractor, va trăi sau va muri. Ce crudă nedreptate… îi făcu semn lui Melnikov, morfopatologul-şef al institutului, care tocmai intrase în sala de operaţii, să se apropie:

— Viaceslav Adamovici, ce spuneţi?

Melnikov îşi şterse ochelarii, privi cu atenţie, îşi sălta bărbuţa blondă care-i încadra obrazul.

— Malignă, Andrei Andreevici. A trecut toată în „fâfanzar”. Căutaţi-i „frunzarul”; am să trimit biopsia la laboratorul de urgenţă, dar în ce mă priveşte, n-am nici un fel de dubii – e malignă.

„Dacă e malignă, nu e nevoie să-i caut «frunzarul «–, se gândi posac Suherukov. «Frunzarul» e în ficat. Mi-am închipuit eu; a invadat ficatul, canalia. Deci, s-a terminat?”

Pst-e cincisprezece minute pe panoul de legătură s-a aprins becul de semnal. Melnikov ridică receptorul.

— Corect, rosti după ce ascultă relatarea morfologului de serviciu. Este malignă. Aţi găsit „frunzarul”?

— L-am găsit.

— Suhorukov îşi dezdoi spinarea deasupra riiesei şi cu voce înăbuşită, prin mască, ordonă asistenţilor: – Gata. Închideţi!

Minaeva auzea ce-şi spuneau Suhorukov cu Melnikov, dar vorbele nu ajungeau până la ea – nu putea să se concentreze, să se adune. Percepea totul ca prin vis şi, atunci când văzu că Suhorukov îşi dezdoaie spinarea deasupra mesei, întrebă mirată:

— Cum gata? Andrei Andreevici, cum… gata?

— Nu vorbi tâmpenii! urlă furios Suhorukov. Ţine aici cu depărtătorul. Aşa. Acum pune mâna. Mai încet. Simţi? Ficatul este plin de metastaze. Ţi-am spus doar: skeneograma… Am ştiut eu de ce mă tot nelinişteşte.

— Înseamnă… rosti Nina pierdută. Înseamnă că…

— Nu am ficat de rezervă. Nu am, înţelegi? – Andrei Andreevici se întoarse către sora medicală: – Şterge-mi, te rog, fruntea. Nu văd nimic. Mulţumesc. Bun, terminaţi, mă duc să-i ajut lui Iakov Efimovici.

— Galka, i se adresă în şoaptă Nina primei asistente Ivanitkaia, când Suhorukov se îndepărtă, te descurci fără mine? Mă duc să mă spăl. Galka, te implor…

— Du-te, du-te, încuviinţă grăbită Ivanitkaia. Nataşa,

ajută-mă, Ninocikăi i s-a făcut rău.

Minaeva se spălă, intră în camera chirurgilor, se aşează pe canapea. „Dumneata, Grigori Konstantinovici, trebuie să-mi aduci fericirea, neapărat”. „Poţi conta pe mine. O să-ţi aduc un noian de fericire. Cât să-ţi ajungă pentru tot restul carierei tale medicale”. „Gata, închideţi”. „Plin de metastaze…” O cuprinse o puternică senzaţie de vomă.

Începu să scuture din cap şi trase de gulerul strâmt al halatului. Cum vine asta? Cum se poate?!

Simţea că e gata-gata să facă o criză de isterie. O banală isterie de muiere. Se apropie de chiuvetă, se sprijini de faianţa rece, se stropi cu apă pe faţă. Se şterse şi se aşează din nou pe canapea. Nu se ştia isterică, femeile isterice n-au ce căuta în medicină. A disecat cadavre şi după aceea a mâncat sandvişuri şi a băut ceai din termos chiar acolo, în sala de disecţie, ca să nu piardă timpul Pur şi simplu te speli pe mâini mai îndelung şi mai serios decât de obicei, asta-i tot. A examinat bolnavi, i-a tratat, a asistat la operaţii, a făcut un curs de specializare în domeniul oncologiei şi ştia foarte bine că sunt cazuri când intervenţia chirurgicală este ineficientă, ba mai mult – este chiar dăunătoare; ia din puterile bolnavului, îi scurtează viaţa. Dar colonelul Gorbaciov…

„Dumnezeule-Doamne, se gândi Nina. unde am nimerit? Unde am nimerit şi la ce calvar m-am condamnat, pentru ce? Într-adevăr, se fac tratamente care aduc vindecarea şi alinarea, într-adevăr, sute şi mii sunt salvaţi de la moarte, dar dacă la sute şi mii se nimereşte un colonel Gorbaciov, unul singur., cum am să mai pot trăi? Cum am să-l privesc în ochi – aproape o lună în cap va trebui să-l privesc în ochi… în ochii lui albaştri mijiţi, în ochii lui fără sprâncene, cu gene mici şi caraghioase, aproape o lună în cap, până se fortifică, urmează o serie de radioterapie şi-şi face ieşirea din spital. I se va da drumul ca să moară, iar eu, care voi şti acest lucru, va trebui să-i zâmbesc: «Da, da, scumpul meu Grigori Konstantinovici, mi-ai adus fericirea, îţi mulţumesc. Un fleac de operaţie,

nici n-am apucat să mă uit bine, că Suhorukov a şi isprăvit-o, ştii ce plăcere îţi face un început bun...» Iar eu o să simt că înţepenesc ori de câte ori va trebui să intru la el în salon. «Bravo, Grigori Konstantinovici, astăzi te prezinţi admirabil! Vai, colonele, dacă n-ai fi însurat cu cea mai bună prietenă a mea... Nu, nu, glumesc, dar îmi face plăcere să glumesc, dumneata mi-ai dăruit fericirea – ca pe un baton de ciocolată în buzunar. Vezi bine rit e de simplu să dăruieşti unui medic fericirea!» Şi Gorbaciov va zâmbi cu buzele lui groase împreună cu tine şi-ţi va spune tot felul de amabilităţi – Gorbaciov e meşter în a spune amabilităţi, iar când îşi va face ieşirea din spital, îţi va săruta mina şi-ţi va oferi flori, şi Rita te va săruta – peste câteva zile trebuie, eşti datoare să-i spui că soţul ei, Gorhaciov Grigori Konştantinovici, are tumoare inoperabilă me –, diastinală şi că măi are de trăit cel mult o jumătate de an, poate ceva – ceva peste. După care vei căuta cu grijă tot felul de pretexte pentru a nu-i vizita în acest răstimp; o vreme, vreo câteva luni. poate, seara vor vorbi cu căldură despre tine – bine că a fost un om de-al nostru la institut! – şi te vor compătimi: grea meserie ţi-ai ales; şi în cele din urmă el va înţelege cum stau lucrurile. El va înţelege, şi cu ce cuvinte îţi va ocări neputinţa, optimismul tău. ieftin, minciuna ta, cu ce cuvinte... Sau, poate, niciun fel de cuvinte – nici chiar izotopii radioactivi, nici skeneoscoapele, niciun fel de aparate din lume nu pot măsura profunzimea nobleţii omului, a bărbăţiei omului, a răbdării omului. Poate că nu te va ocărî nicicum, poate că te va compătimi, şi atât, dar asta nu-ţi va lua povara de pe umeri... Mai bine să te fi făcut mai târziu una cu noroiul decât să fi auzit glasul stins al lui Suhorukov: «Gata. Închideţi!».

Nina se apropie de fereastră. Prin geam se vedea coşul de cărămidă. roşie de la sala cazanelor. Vântul scutura moţurile ruginii ale plopilor. În depărtare, deasupra pădurii, ca nişte smocuri de funingine, se roteau croncănind ciorile. Pe potecă trecu uruind scuterul de transport, încărcat cu legături imense de rufe murdare,

trimise la spălătorie. Pe o bancă, expunându-şi faţa zbârcită la soare, dormita un bătrân în pijama, ochelarii cu ramă de metal îi alunecaseră până pe vârful nasului ascuţit. Poate că şi acesta este inoperabil?…

Minaeva îşi întoarse capul speriată. În camera chirurgilor era linişte, doar radioul murmura ceva. Toţi erau în sălile de operaţii, toţi lucrau. Ea însă nu voia să se întoarcă acolo.

Pentru ce mă aflu aici? se gândi cu o rece luciditate. Pentru Suhorukov. El m-a ademenit aici, şi am venit Oare am cu adevărat nevoie de acest doctorat? Aş, nu dau doi bani pe el. Doctor în ştiinţe medicale… Urăsc această ştiinţă. Nu voi reuşi nimic aici. Mii de doctori, doctori-docenţi, academicieni, iar oamenii mor de cancer şi vor mai muri încă mult timp de aci înainte. Voi avea mereu în faţă ochii lui Gorbaciov, nu mă voi putea ascunde de ei nici în fundul mării. Iar Suhorukovnu are nevoie de misie. M-a ademenit aici, dar nu are nevoie de mine. Atunci pentru ce să mă chinuiesc în acest infern, pentru ce?…

Auzi uşa trântindu-se, în cameră intră Andrei Andreevici. Cât timp o fi trecut? Vreo două-trei ore… Pe Gorbaciov l-au dus demult în sala postoperatorie. L-au dus fără să fi intervenit cu nimic. Gata, l-au dus… Suhorukov se aşează la masă. Trase spre el registrul de operaţii. Deschise la pagina goală, îşi scoase stiloul. „Operaţia nr. 269”. Puse stiloul jos. Se frecă la ochi cu pumnii. Îşi lăsă capul pe mâinile îndoite din coate. Prin deschizătura, triunghiulară a cămăşii largi Nina îi vedea claviculele, părul blond şi creţ de pe piept. Întreaga lui făptură – mâinile înlănţuite şi ridicate, capul lăsat, cutele ascuţite de la gât, linia fermă a buzelor – totul trăda o oboseală de plumb. Stătea aşa, izolat de întreaga lume, cu bucuriile şi durerile ei, cu soarele şi cu croncănitul ciorilor de deasupra pădurii, cu colonelul Gorbaciov şi cu nevasta lui cu înfăţişarea ei de adolescent. La radio se transmitea *Cântecul lui Solvejg.* Viorile cântau uşor şi transparent, şi tristeţea lor era luminoasă. Nina simţi că orbeşte de lacrimi. Smulse din perete cutia de plastic şi o trânti de

pământ cu toată puterea.

Suhorukov ridică capul.

— Da, spuse. Înţeleg… Dar celelalte trei operaţii au reuşit perfect. Auzi?

— Te urăsc, izbucni Nina. Te urăsc împreună cu aritmetica ta ticăloasă. Îmi ajunge. Plec.

— Cum crezi…

— Suhorukov ridică de jos difuzorul spart, învârti de buton, puse cutia pe masă.

— Poate că ai dreptate. Pleacă…

Nina îl privi disperată şi părăsi în fugă blocul operaţional. Cum ajunse în camera medicilor, îşi sex zise cererea de demisie şi se duse la Veresov.

Liudocika, secretara lui Veresov, nu era în secretariat. Minaeva întredeschise uşa capitonată cu dermatin negru.

— Se poate, tovarăşe profesor?

La masa lui de lucru, Nikolai Alexandrovici scria de zor, uitându-se în răstimpuri prin nişte foi de observaţie.

— Mai târziu, sunt ocupat.

— Numai două minute.

— Am spus doar: sunt ocupat, veniţi mai târziu, rosti iritat Veresov fără a ridica ochii.

— Mai târziu voi fi ocupată eu.

În glasul Ninei se simţi provocarea. Nikolai Alexandrovici îşi desprinse privirea de la vârful peniţei, îşi îndreptă ochelarii şi zâmbi ironic: perseverentă fiinţă. Îşi încreţi fruntea, îşi aminti: doctoranda Minaeva de la radioeliirurgie. Mai ieri a venit la institut, şi uite-o… „Mai târziu voi fi ocupată eu”. S-o dau afară? Lucrarea e urgentă, ce păzeşte Liudocika? Doar i-am spus – nu intră nimeni. Ce-o fi tulburat-o?

Întoarse spre Nina ceasul de birou, îşi întinse mâna după o ţigară.

— Două minute. Vă ascult.

Minaeva îi întinse în tăcere foaia de huile. „Veresov citi: „Vă rog ca la cererea mea să mă scoateţi de la doctorat şi să mă puneţi la dispoziţia Ministerului

sănătăţii”. Interesant. Se uită la Nina. Iarăşi în loc de bonetă această băsmăluţă stupidă, prinsă la ceafă. E cel mai rău când femeia ştie că-i frumoasă. Dar ia zi, ai văzut multe femei frumoase care să nu ştie cum sunt? Aia e… Ce s-o fi întâmplat în secţie?

— Luaţi loc. – Veresov puse deoparte cererea.

— N-au mai rămas decât treizeci şi şapte de secunde, mulţumesc, stau în picioare, replică ironic Nina.

Nikolai Alexandrovici întoarse ceasul spre el.

— Luaţi loc, vă spun. Cine v-a supărat? Suhorukov?

— Nu m-a supărat nimeni.

Veresov începu să se enerveze.

— Atunci ce naiba…

— Nu s-ar putea mai politicos, Nikolai Alexandrovici, izbucni Nina. Oricum, sunt femeie.

— *Pardon, madame.*

— Veresov încercă să îndrepte impoliteţea cu o glumă. – Bine, luaţi loc şi daţi-i drumul, sunt într-adevăr în criză de timp.

Ea nu voia deloc „să-i dea drumul”, Nikolai Alexandrovici o silea.

Vorbă cu vorbă reuşi să scoată de la ea istoricul colonelului Gorbaciov.

— Nu mai pat. Nu pot şi nici nu vreau. Vă rog să-mi daţi drumul.

— Poate că în general aţi greşit cu alegerea profesiunii? rosti Veresov.

— M-am gândit la asta, replică Nina. Cred că nu. Vreau să tratez lumea, îmi place chirurgia. Am să fiu un simplu chirurg, nu un radiochirurg, ci un chirurg obişnuit: Apendicită, ulcer, piatră la ficat… în fine, inimă, plămâni. Dar nu vreau să mai aud cuvântul „inoperabil”. Vreau să am certitudinea că dacă i-am scos omului apendicele, el nu va mai face niciodată vreo „recidivă”. Odată şi odată va muri de orice altceva, dar nu de apendicită. A venit bolnav – a plecat sănătos. Asta e sărbătoare. Dar aici…

— Avem şi aici sărbători, o întrerupse tăios Veresov.

— Lăsaţi aritmetica, izbucni Minaeva. Vă rog mult,

lăsaţi aritmetica, simt că mă apucă greaţa.

— Avem şi aici sărbători! repetă cu încăpăţânare Veresov. Deşi aveţi dreptate: deocamdată în oncologie avem numai zile lucrătoare! Nu viaţă, ci ziua de lupi, o nesfârşită zi de luni. O lungă-lungă zi de luni, atât de lungă, încât uneori ai impresia că nu-ţi ajunge o viaţă ca să apuci ziua de sâmbăta, de duminică.

— Se ridică de la locul lui, făcu câţiva paşi prin cameră, gârbovit şi cu mâinile la spate. Luă un scaun, se aşeză lângă ea.

— Hai să ne jeluim împreună, da…

— Tăcu îndelung.

Nina ar fi vrut să se ridice şi să plece. La urma urmei, am sau n-am dreptul să dispun de mine cum vreau?! Ce să mai vorbim? O oprea' însă respectul faţă de profesorii atotştiutori, rămas de pe vremea studenţiei. Stătea şi privea cum se zbate cicatricea albă şi fină de pe obrazul lui Nikolai Alexandrovici, nu putea să-şi ia ochii de la această cicatrice, şi Veresov, intuind parcă, îşi atinse obrazul cu degetele-i lungi şi puternice. Nina se simţi stingherită, de parcă ar fi spionat.

— Nu m-am născut nici eu oncolog, spuse în sfârşit Veresov. Apendicită, ulcer… E drept, mai mult am avut prilejul să scot schije, să tai, să cos, să elrpesc… treabă de cârpaci. Fără flori şi fără aplauze. Cincisprezece ore în şir pe patru mese de operaţie.

— Nikolai Alexandrovici se dădu înapoi, sprijinindu-se de speteaza scaunului, şi o privi pe

Ni na în ochi.

— Colonelul Gorbaciov… Am avut un prieten, căpitanul Kamenev, am făcut împreună retragerea de la Negoreloe chiar până la Moscova. A murit pe masa de operaţie, pentru că o căscată de soră uitase să pregătească seringa cu adrenalină.

— Zâmbi trist. Era s-o omor pe căscata aceea, iar apoi m-am însurat cu ea. E caraghios, nu-i aşa?…

— Scoase o ţigară, lovi cu ea în capacul portţigaretului – Primul bolnav, pe care nu l-aţi putut

ajuta… Credeţi că n-am avut şi eu un prim bolnav? Credeţi că pe mine nu m-a năucit senzaţia de neputinţă? Ehei, deocamdată orice oncolog care numără două decenii de activitate păstrează multe amintiri amare. Şi să nu încercăm a ne amăgi pe noi înşine, dacă bolnavii nu mor sub ochii noştri, ci acasă; peste un an, peste trei ani… Preţul necunoaşterii. Nu al ignoranţei – al necunoaşterii. Îmi amintesc de mulţi pacienţi de-ai mei, mulţi… dintre cei pe care n-am ştiut să-i ajut. Cei pe care ai reuşit să-i ajuţi, pe acei. a îi uiţi. Te bucuri şi îi uiţi. Când te întâlnesc, mai-mai să te îmbrăţişeze: „Nikolai Alexandrovici, dragul meu…", iar tu stai şi caşti ochii. În schimb ceilalţi… pe aceia îi ţii minte. Pentru că tu însuţi mori odată cu fiecare din ei. Ei au plecat însă. pe când tu ai rămas. Şi porţi în tine această povară a unor morţi străine. Ce să faci? Să-ţi tragi un glonte în cap? Să te muţi la chirurgie „curată"? Oare se va schimbă ceva în acest fel? Va dispare cancerul? Oamenii nu vor mai muri din cauza tumorilor maligne? Bineînţeles, când nu eşti obişnuit, aritmetica noastră aduce a cinism. Vă rog să mă credeţi. Însă, că nu este aşa. Pot să vă spun un singur lucru: după luni urmează marţi, va fi sărbătoare şi pe uliţa oncologilor. O sărbătoare adevărată, ca Ziua Victoriei. Doar au fost sărbători şi înainte de Ziua Victoriei: regiunea Moscovei, Stalingradul, Leningradul, Bielorusia… Dar cea mai însemnată dintre sărbători rămâne sărbătoarea Victoriei. La fel e şi la noi. Avem de pe acum micile noastre victorii. Iar undeva, în viitor, ne aşteaptă victoria cea mare, deplină, definitivă. Dar până ia ea mai e cale lungă.

Veresov oftă şi întinse mâna după ţigări.

— Ştiţi care a fost perioada cea mai înspăimântătoare pe front? în ultimele zile. Toată lumea înţelegea: s-a terminat, şi teribil nu voiai să te ajungă moartea. Totuşi, oamenii mureau. Chiar şi în ziua de zece mai. Şi în ziua de doisprezece. Să pleci acum de la oncologie e ca şi cum ai dezerta de pe câmpul de luptă. Credeţi-mă, nu vă spun banalităţi. Acum trebuie să tragi. Să tragi ca un cal de povară. Să tragi pentru sărbătoare. Nu l-aţi putut ajuta pe

colonelul Gorbaciov – foarte dureros. O să salvaţi alţi o sută de oameni, această amărăciune tot va rămâne. Vor rămâne, însă, şi cei o sută de oameni.

— Nu pot, tovarăşe profesor, clătină din cap Nina. Am să înnebunesc. Daţi-mi drumul să plec.

— N-o să înnebuniţi. Sunteţi încă tânără, acum vi se decide soarta. Dacă o să daţi dovadă de laşitate – laşă veţi rămâne tot restul vieţii. N-o să iasă medic din dumneavoastră, nu încercaţi să vă minţiţi singură.

Îi spunea vorbe obişnuite, aceleaşi pe care odată, în toamna lui o mie nouă sute treizeci şi şapte, i le-a spus dascălul său, profesorul Golikov. Pe vremea aceea Nikolai Alexandrovici simţea şi el o tristeţe de moarte din cauza propriei sale neputinţe, şi asta îl adusese într-o seară ia Anatoli Nilovici acasă, ca să-i spună că nu va mai participa la cererii oncologilor, şi nici nu va mai călca pragul clinicii ca să vadă de bolnavii oncologici! Soţia profesorului şi băiatul lui se duseseră demult la culcare, iar ei stăteau într-un ungher îngrădit de rafturi de cărţi, şi Golikov vorbea, vorbea, vorbea... Nu că încerca să-l convingă, nu, pur şi simplu gândea cu glas tare cum că n-ai voie să te opreşti când ai pornit la drum, că trebuie să mergi mereu înainte, acumulând bob cu bob experienţă şi cunoştinţe, şi să mori împreună cu fiecare bolnav, pe care n-ai reuşit să-l ajuţi, dar să şi învii împreună cu fiecare dintre cei pe care ai reuşit să-i smulgi morţii, şi să tragi, fără să te cruţi – pentru victorie, chiar dacă ea va veni când tu nu vei mai fi pe lume. Nu toţi soldaţii care au întâmpinat la hotare prima zi a războiului au ajuns să vadă victoria, dar fără ei, fără cei căzuţi, n-am fi avut parte de victorie, fără ei războiul n-ar fi fost încununat de victorie, ci de înfrângere.

Veresov ştia acum că n-o va lăsa pe Minaeva să plece de la institut. Cu ce probleme vin de obicei la director medicii şi cercetătorii ştiinţifici? Experimente, dizertaţii, alocaţii, cazuri dificile de diagnosticare. Salariu, locuinţă, creşă pentru copil... Cu munca se obişnuiesc rapid, preţuiesc locul: un institut de cercetări ştiinţifice nu e o policlinică, nu trebuie să-ţi cutreieri cu limba scoasă

circumscripţia, normele sunt suportabile, un plus la salariu pentru muncă în zona izotopilor radioactivi, limita de vârsta scăzută la pensionare. Munca de medic e la fel cu cea a corpului didactic de la Institutul de medicină, ţi-ai terminat orele, ai pus mapa sub braţ şi la revedere. Ei, desigur, nu-i chiar aşa, dar oricum, oricum… Sentimentul acut de vină personală. Pentru asta trebuie să fii om de caracter. Să ţii la bolnav, să vezi în el o mamă, o soră, un soţ… deocamdată toate astea nu sunt decât nişte visuri naive. Indiferenţii sunt mai numeroşi decât cei cu dragoste de om. Fac totul bine, corect, dar ca să iubească… Pentru cea mai mare parte dintre medici sentimentul de vină personală faţă de bolnavul pe care nu l-ai putut ajuta înseamnă o extravaganţă, consum inutil de nervi. Or, fără acest sentiment nu există medic adevărat. Se spune că în curând vor doctoriei maşinile. Despre ce fel de emoţii mai poate fi vorba… Eu însă nu cred în maşini fără om. Această domnişoară poate deveni medic adevărat. Mai autentic decât doctorul Iaroşevici, pe care îl doare în cot dacă bolnavul său este operabil sau neoperabil. Este important ca totul să fie după regulă, după instrucţiuni, după metodologiile acceptate, iar faptul că bolnavul va trăi sau va muri este o chestiune de ordinul zece. Tu ai făcut tot ce ai putut, conştiinţa ta e curată. Atunci însă când un om e gata să se lase de doctorat pentru că nimicnicia acestui „tot ce am putut” îl face să se simtă odios – nu, n-ai voie să pierzi un astfel de om. E un lux prea mare.

— Uitaţi cum facem, spuse obosit, stăpâniţi-vă şi munciţi. Aveţi cuvântyl meu: dacă veniţi la mine cu această cerere peste un an, am să vă dau drumul.

— Bine, răspunse Minaeva şi se ridică. Am să încerc. Nu ştiu, tovarăşe profesor, mă tem că n-o să iasă nimic.

— O să iasă, răspunse convins Veresov, ridicându-se la rândul său, şi o privi în ochi, aproape-aproape, şi văzu că ochii ei au o culoare ciudată, un verde-deschis, ca, primul colţ de iarbă pe coaste de dealuri.

CAPITOLUL VI

1

S-a întâmplat aşa că tocmai prieteniei cu Feodor Belozerov îi datora Veresov atât postul său de director al Institutului de cercetări ştiinţifice pentru oncologie şi radiologie medicală de la Sosnovka, cât şi poziţia înaltă, pe care o avea în lumea medicală a republicii. Se înţelege, nu era vorba numai de prietenie: poziţia nu este un loc la o staţiune de odihnă, de care poţi face rost fără probleme pentru un amic; se iau în consideraţie meritele ştiinţifice, iar Nikolai Alexandrovici se bucura de faima unui cercetător şi chirurg de înaltă clasă. Avea peste cincizeci de lucrări ştiinţifice publicate, nu puţine din aceste lucrări se bucurau de multă vreme de un interes susţinut din partea chirurgilor şi oncologilor din ţară şi de peste hotare. Totuşi, dacă vechiul şi credinciosul său prieten n-ar fi intervenit în soarta lui, dacă nu l-ar fi scos de la Academia militară de medicină şi nu l-ar fi mutat la Sosnovka, cine ştie câţi ani ar mai fi rămas un simplu lector principal, visând nu la institut de cercetări ştiinţifice – lectorii principali nici nu visează la aşa ceva, chiar dacă au titlul de doctor-docent – ci să aibă măcar o catedră. Este prea mare constelaţia strălucitoare de talente la Academie şi sunt prea puţine posturi vacante. Atât de puţine, încât poţi rămâne o viaţă întreagă cu gradul de colonel-medic, fără să obţii epoleţii de general, chiar de-ai fi cu stea în frunte. S-ar putea să ţi se dea drept consolare atunci când vei fi scos la pensie, dar prea puţini sunt aceia pe care i-ar putea bucura o asemenea perspectivă. Cu atât mai mult, cu cât firea' tăioasă şi fără ocolişuri a lui Veresov nu era de natură să contribuie la promovarea lui pe scara ierarhică, lucru de care îşi dădea seama perfect.

Nikolai Alexandrovici datora prieteniei lui Belozerov mai mult decât cariera sa, deşi sentimentul orgoliului nu-i era străin, îi datora ceva mult mai important – posibilitatea de a se dedica total oncologiei, posibilitate la care visa şi pe care serviciul la Academie nu i-o putea oferi.

Veresov şi Belozerov au devenit mediei prin

hotărârea Comitetului orăşenesc al Comsomolului.

Amândoi au absolvit şcoala în primăvara lui treizeci şi cinci. Nikolai intenţiona să intre la fizico-matematici, Feodor – la politehnică. Dar n-a fost să fie aşa.

La vreo trei zile după terminarea examenelor – nici cât să-şi recupereze deficitul de somn! – patru absolvenţi ai şcolii – Veresov, Belozerov, Iaţâna şi Basov – au fost convocaţi la biroul Comitetului orăşenesc.

În cabinetul secretarului era zăpuşeală şi fum gros de ţigară: ferestrele deschise nu reuşeau să-l absoarbă. Stânjeniţi de atenţia generală, îndreptată asupra lor, băieţii se aşezară pe margine de scaune.

— Uitaţi ce-i, amicii mei, li se adresă Marat Beriozkin scuturându-şi ciuful cânepiu. Nu avem timp de stat la taifas cu voi, mai sunt o grămadă de treburi de rezolvat. Ce este încercuirea capitalistă şi a ce miroase – asta o ştiţi voi, sunteţi băieţi cu nivel.

— Feodor îşi încreţi comic nările, mimând încercarea de a simţi mirosul, dar Marat îl privi sever cu coada ochiului şi băiatul se fâstâci.

— Miroase a praf de puşcă, a război, asta trebuie s-o simţi cu inima, nu cu nasul.

— Burghezii din întreaga lume visează zi şi noapte cum să ne înghită mai şmechereşte şi să nu li se aplece. E clar şi limpede – n-o să le meargă. Totuşi, pentru a birui în bătăliile viitoare, pentru a nimici toată pleava care vine târâş asupra noastră, Armata Roşie are foarte marenevoie de medici militari. Chiar aşa, de medici, repetă Marat ferm, observând privirile dezorientate pe care le schimbară între ei băieţii. Ni s-au repartizat patru locuri pentru Academia militară de medicină „Serghei Mironprici Kirov”. Ne-am sfătuit aci, în cadrul biroului, şi am hotărât să vă trimitem pe voi. Băieţi buni la carte, cu nivel politic, devotaţi cauzei Comsomolului leninist… într-un cuvânt, tovarăşi de nădejde. Vi se acordă o mare încredere şi sperăm că veţi fi la înălţimea aşteptărilor.

— Marat îşi plimbă privirea peste masa lungă, acoperită cu o faţă de masă roşie, plină de pete de

cerneală violetă, în jurul căreia erau aşezaţi membrii biroului.

— Trecem la vot: cine este pentru.

— Dar aşteptaţi „vă rog! izbucni Nikolai sărind de la locul său şi trăgându-şi în jos surtucelul strâmt. Aşteptaţi! Măcar de politeţe să ne fi întrebat şi pe noi. Nu vreau să mă fac medic, asta mai lipsea!

— Aşa se poate vota şi pentru Institutul de pedagogie, îl susţinu Belozerov. Mare scofală…

Marat oftă. Se obişnuise cu asemenea proteste. Toţi băieţii buni se orientau spre facultăţile tehnice, toţi doreau să construiască hidrocentrale şi combinate ca Dneproghesul şi Magnitka, la institutele de medicină şi de pedagogie se duceau ori cei care simţeau chemarea, ori cei care nu sperau să intre în altă parte, „ori cei trimişi fie Comsomol. Ce să-i faci, înseamnă că va trebui să-i silească şi pe ăştia.

— Sunteţi comsomolişti?

— Marat îi prtvi cu ochii mijiţi.

Veresov şi Belozerov începură să fornăie supăraţi.

— Şi noi considerăm că sunteţi comsomolişti, de aceea v-am şi chemat. Iar din moment ce sunteţi comsomolişti, înseamnă c-o să vă duceţi acolo unde vă trimite Comsomolul. Şi veţi face treaba pe care o să v-o încredinţeze Comsomolul. În caz contrar, nu sunteţi comsomolişti, şi cu asta am terminat discuţia.

— Marat îşi trase sufletul, dădu spre spate părul de pe frunte şi brusc zâmbi jenat.

— Măi flăcăi-flăcăiaşi… Voi credeţi că eu am chef să-mi rod nădragii pe scaunul ăsta? De doi ani tot încerc să mă duc la şcoala de aviaţie – nu mi se dă drumul. Aici e nevoie de tine, mi se răspunde. Iar voi de colo… I-am luat la rând pe toţi absolvenţii, n-am găsit alţii mai buni. Pe fete nu le poţi trimite, e vorba de armată. iar ca să trimitem cine ştie ce ciurucuri, care să ne facă de râs întreaga organizaţie – ar fi prea mare preţul. Începe războiul, o să cad rănit eu, să zicem, păi ce interes am să mă trateze un netot? îţi mai taie capul din greşeală, du-te de te plânge apoi. Iar voi…

— O să-ţi turnăm pe gât o vadră de ulei de ricin, spuse Nikolai provocând hohote de râs. Aşa că mai bine să nu nimereşti la noi.

— De acord! oftă cu uşurare Marat, dându-şi seama că rezistenţa a fost frântă. Luaţi-vă recomandările, cât despre mine, voi încerca să nu nimeresc la voi. Nu pot să sufăr uleiul de ricin, şi nici untura de peşte…

…În iunie patruzeci şi unu, în apropiere de Minsk, într-o pădurice rară, sub focul neîntrerupt al artileriei germane, Belozerov şi Iaţâna, dându-i la o parte pe sanitarii în vârstă, îl vor aşeza cu grijă pe politrucul Beriozkin pe masa de operaţie, cu pântecul sfârtecat de o schijă, şi Veresov, perfect conştient că Marat nu mai poate fi salvat, îl va opera, după care va da cu bisturiul de pământ, va ieşi din cort, îşi va lipi obrazul de un pin zgrunţuros, încins de soare, şi va izbucni într-un plâns tăcut, fără glas. Pentru prima şi ultima oară în tot cursul războiului…

Dintre cei patru, se bucurau de repartizare doar Iliuşa Basov – tatăl său era chirurg şi Iliuşa visa să se facă medic, şi Ales Iaţâna – care de asemenea dorea să devină medic. Veresov şi Belozerov o săptămână în şir au clocotit de necaz împotriva lui Marat, împotriva biroului şi a ghinionului care a dat peste ei. După care lucrurile au evoluat de parcă din clasa întâi ar fi intenţionat să intre anume la Academia militară de medicină, şi nicidecum în altă parte. Ce-o fi fost? Uşurinţă? Incertitudinea năzuinţelor adolescentine: ce importanţă are unde înveţi, ai toată viaţa înainte, n-o să-ţi placă – poţi schimba şi douăzeci de institute dacă vrei! Intuiţia confuză a viitoarei chemări, care a mijit parcă de după perdeaua groasă a vorbelor nu prea elocvente ale secretarului de Comsomol? Magia cuvintelor: „Academia militară”? În definitiv, nu este câtuşi de puţin obligatoriu să completezi: „de medicină”, se poate şi mai pe scurt, sună nemaipomenit! Toate la un loc, probabil. Şi mai era ceva: primele încleştări cu fasciştii băteau la uşă şi dacă Marat le-ar fi spus că Armata Roşie are foarte mare-nevoie nu de medici, ci de intendenţi, să

zicem, ar fi vociferat o săptămână, după care, fără să crâcnească, s-ar fi înscris la şcoala de ofiţeri de intendenţă. Pentru că, la cei optsprezece ani ai lor, nimic nu li se părea mai important decât să fie foarte necesari Armatei Roşii, în comparaţie cu acest vis oricare altul părea mărunt şi egoist.

După ce au trecut cu succes probele de la comisia medicală şi comisia de admitere, cei patru amici din Minsk s-au instalat împreună în căniinut-cazarmă cun cartierul Vîborgskaia storona, în apropiere de Gara Finliandski, Erau veseli şi zgomotoşi, ca toţi studenţii din acea vreme. E drept, „cursanţii" o duceau mai uşor: nu trebuiau să se îngrijească de mâncare, nici de îmbrăcăminte – li s-au dat cămăşi de uniformă cu guler răsfrânt, mantale, cizme, au fost puşi în subzistenţă; în schimb şi programul era încărcat. nu glumă – nicio comparaţie cu şcolile superioare obişnuite. În afară de materiile de studiu şi de lucrările practice mai era cursul tânărului ostaş, serviciul de gardă, activitatea gospodărească – zilele treceau în zbor, fără o clipă liberă. Şi disciplina era alta – nu ca la civili. Deşteptarea, gimnastica, curăţenia – totul planificat pe minute. La masă se merge în front, la cursuri, la lucrările practice în front – fără bilet de voie de la şeful cursului nici nasul nu ţi-l puteai scoate peste. gard. Iar biletele de voie se dădeau rar, în zilele de duminică, dar nu în fiece săptămâna. Cum te-ai făcut vinovat de ceva: o cută la pat, n-ai salutat la timp – nu-ţi rămâne decât să admiri oraşul pe fereastră. Rigorile armatei.

Câţiva băieţi n-au rezistat. Au fost eliminaţi. Pe cei patru, amorul propriu i-a împiedicat să abandoneze: fiecare s-a străduit din răsputeri să fie în pas cu ceilalţi. S-au străduit şi au reuşit, s-au deprins, s-au încadrat în ritmul precis al vieţii de militar, pe care n-au mai considerat-o drept o povară.

Atunci când au izbucnit evenimentele din Spania, toţi patru au ieşit la raport, cerând să plece ca voluntari în armata republicană. Şeful Academiei primea teancuri de asemenea rapoarte. „Nu-i nicio grabă, o să vă vină şi voua

rândul, deocamdată se descurcă şi fără voi, mai bine învăţaţi”. le răspundea cu glas obosit. Realitatea e că şi el ardea de dorinţă să plece în Spania, dar nu i se dădea drumul.

Nikolai a desenat după atlas harta Spaniei. Această hartă ocupa tot peretele de deasupra patului său. Şi era plină de steguleţe roşii şi albastre. Noaptea vedea în vis fluviul Guadalquivir. Nu se ştie de ce, Guadalquivirul semăna leit cu râul Svisloci – părea la fel de liniştit şi şerpuitor. cu desişuri de obligeană şi salcie, doar că malurile erau sfârteeate de tranşee şi prinse într-o reţea de sârmă ghimpată. În vis îi mai apărea platoul pietros şi pirjoiit al Valenciei, tancurile nemţeşti cu botul rolunjit şi ostaşii răniţi din brigăzile internaţionale, pe care el îi scotea de pe câmpul de luptă

„Nu vor trece!” – cu litere de-o şchioapă, viitorul medic militar scrisese pe harta Spaniei lozinca republicanilor aflaţi în luptă. Au trecut. Amărăciunea era atât de mare, de parcă anume Veresov, Iaţâna, Basov, Belozerov erau vinovaţi de cele întâmplate. Dacă i-ar fi trimis pe ei, cu siguranţă că n-ar fi trecut. Pe vremea aceea, însă, băieţii ajunseseră să înţeleagă că luptele principale împotriva fascismului nu s-au declanşat încă. E drept, nu-şi imaginau că vor fi opriţi abia la zidurile Moscovei şi la Volga, în centrul Rusiei, dar cine” s-ar fi putut gândi la acest lucru atunci…

2

Într-o zi, în holul corpului central al Academiei, băieţii au văzut un anunţ, prin care studenţii din anii patru şi cinci erau invitaţi să ia parte la şedinţele cercului de oncologie, care funcţiona pe lângă catedra de chirurgie a facultăţii.

— Mergem? întrebă Nikolai, stăpânit în permanenţă de o sete nepotolită să vadă, să cunoască, să încerce tot despre ce până mai ieri n-a avut nici cea mai vagă idee.

— Nici gând, i-o reteză hotărât Feodor. Dacă e să mergem undeva, apăi numai la chirurgi. Eu, măi fraţilor, sunt ferm convins: lucrul cel mai important este chirurgia,

toate celelalte sunt fleacuri. Oncologia este, pare-mi-se, ceva pentru boşorogi, iar noi ne pregătim ca să-i îngrijim pe tinerii soldaţi. Nu poţi să le faci pe toate.

— Cu atât mai mult cu cât nici nu ne vor admite acolo, zâmbi ironic Ales Iaţâna. Ia citiţi: „Studenţii din anii patru şi cinci Pe când noi ce suntem? Nişte guguştiuci. O să ne dea afară – mai mare ruşinea. Ascultă, Fedia, hai mai bine s-o întindem la cinema, poate reuşim să ne înţelegem cu plantonul.

r 8 t

— Drum bun, mormăi Iliuşa. Kolka şi cu mine ne ducem la cerc. Şi n-o să ne dea nimeni afară. Să încerce numai?

Au intrat în sala de cursuri mai devreme şi s-au vârât într-un colţ, să nu atragă atenţia degeaba, dar nimeni nu i-a băgat în seamă. Era puţină lume – vreo doisprezece inşi – nebuloasa ştiinţă a oncologiei nu intra în programul de învăţământ şi nu se bucura de popularitate.

Profesorul Golikov intră în sală la orele şapte fix.

Dacă nu era raportul cursantului de serviciu, Nikolai şi Iliuşa n-ar fi crezut în ruptul capului că au în faţă un profesor adevărat. Profesorii cu care tot avuseseră de-a face până atunci erau bătrâni, graşi, cu părul albit, chelboşi, purtau ochelari, aveau barbă, pe câtă vreme Anatoli Nilovici Golikov părea chiar mai tânăr decât unii dintre cursanţi. Avea vreo treizeci, cel mult treizeci şi cinci de ani. Îngust în umeri, cârn, cu un zâmbet blând şi timid, Golikov era un „profesor civil – civil până-n măduva oaselor. Tunica de covercot cu două romburi la petliţe şi cu diagonală cădea pe el ca un sac, în cute înfoiate, de parcă era de căpătat, trezind zâmbete ironice la militarii de carieră, picioarele în pantalonii bufanţi păreau strâmbe şi subţiri ca nişte beţe. Când, la comandă, cursanţii se ridicau în faţa lui în poziţie de drepţi, Anatoli Nilovici se fâstâcea şi se roşea în aşa fel, că-ţi era şi milă să te uiţi la el. Vorbea cu o voce înceată, puţin înăbuşită, întrerupându-se din când în când la jumătatea cuvântului pentru a rămâne într-o profundă îngândurare.

Elev al lui N „N. Petrov, fondatorul şcolii ruseşti de oncologie, Golikov era foarte cunoscut în lumea medicală prin lucrările sale privind teoria virotică a originii cancerului.

— Staţi jos, spuse Anatoli Nilovici, după ce primi raportul, fulgerându-şi privirea ochilor rotunzi, ca de pisică, înspre Veresov şi Basov, intimidaţi de-a binelea. Ce-i cu neofiţii ăştia? De unde sunteţi?

Nikolai sări ca pe arcuri.

— Cursanţii Veresov şi Basov. Vă rugăm să ne permiteţi să asistăm, tovarăşe profesor.

— Daţi-i drumul, asistaţi, zâmbi domol Golikov. E loc destul. – îşi potrivi boneta, se frecă la tâmple, căutând cumva să-şi adune gândurile. – începem?

Se auzi foşnet de caiete. Golikov aşteptă să se facă linişte, tuşi în pumn.

— Aţi observat că oamenilor le place grozav să vorbească despre bolile de care suferă? Indiferent de subiectul cu care începe o discuţie, puteţi fi convinşi că în final se va ajunge la reumatism şi radiculită, la inflamaţii, anghine şi alte boli, care mai continuă să-i otrăvească omului viaţa. Există însă o boală despre care omul evită să vorbească: această boală este cancerul. Se consideră că a vorbi despre cancer este la fel de necuviincios ca şi când ai vorbi despre sifilis în ¿societatea doamnelor. Mă rog, în ceea ce priveşte sifilisul – este explicabil, ce să vorbeşti… Dar cancerul…

Călcând uşor din vârful cizmelor, Golikov făcu un dus-întors prin faţa catedrei, privi pieziş spre Veyesov şi Basov, dădu din cap a încurajare.

— S-ar putea ca într-un viitor savanţii să-i dăruiască omuluinemurirea. Va fi o vreme mirifică, mă tem însă că dumneavoastră şi cu mine n-o vom apuca. Deocamdată, oamenii sunt muritori precum toate în natură. Oricât ar fi de trist, există o mie de cauze, dintre cele mai diferite, care pot curma existenţa noastră pe pământ. A cedat inima, s-a produs tromboza vasculară, a căzut o cărămidă în cap… în principiu, toate astea nu provoacă mare

nedumerire la cei din preajma noastră. Fie şi inconştient, dar moartea se traduce uşor în limbajul unor fenomene şi noţiuni, pe care le cunoaşte fiecare. Cancerul este obscur. În imaginaţia acelora care n-au nimic comun cu medicina, el reprezintă ceva fatal, inexplicabil, ceva ce produce o senzaţie de groază şi damnare, cam în genul osândei biblice pentru păcate. Cândva, sălbaticii din Polinezia declarau tabu toate fenomenele cumplite ale naturii, pe care nu le înţelegeau. Să nu cunoşti, să nu gândeşti, să nu vorbeşti. Ca şi cum toate acestea nici nu ar exista. Dar tabu înseamnă capitulare. Dacă o asemenea capitulare este permisă unui om obişnuit, noi în niciun caz nu avem dreptul să capitulăm.

„Nu avem dreptul!” – notase Nikolai cu litere mari, ca şi cum cuvintele lui Golikov îi fuseseră adresate în primul rând lui, apoi privise pieziş spre Iliuşa. Pe o foaie goală acesta notase aceeaşi frază, urmată de o duzină de semne de exclamare.

I-Cancerul este una din cele mai dificile şi mai perfide enigme, care stau în faţa omenirii, continua cu glas molcom Anatoli Nilovici, plimbându-şi mâna pe suprafaţa lustruită a catedrei. S-a născut înainte de a fi apărut omenirea, urme de cancer au fost găsite în fosile de dinozauri. Medicii au depistat şi au descris tumori maligne încă înainte de era noastră. Hipocrate le cunoştea bine. Nicio altă boală nu prezintă, aş zice, acest caracter efectiv apocaliptic. Ea atacă oameni şi fiare, animale domestice, păsări şi peşti, insecte, copaci, cereale, flori şi cartofi – practic, întreaga natură vie. În majoritatea absolută a cazurilor, când pătrund într-un organism viu, tentaculele cancerului îl distrag şi îi provoacă moartea.

Veresov îl asculta pe Golikov ţinând ochii închişi. Negru, ca ieşit dintr-o baie de păcură, racul, cancerul se târa pe glob, pocnind din cleşti uriaşi, mişcând din mustăţi, şi tot ce atingea se transforma în pulbere: crânguri înverzite, câmpuri aurii, animale graţioase, oameni veseli şi voinici… Deci, acesta-i Kaşcei Cel-fără-de-moarte din basmele copilăriei! Nu-i nici balaur cu nouă capete suflând

flăcări pe nări, nici vrăjitor-vârcolac – este cancerul!

Acesta este, deci, duşmanul tău de moarte, cel pe care trebuie să-l înfrângi printr-o luptă crâncenă.

— Unii savanţi consideră că tumorile maligne sunt boli ale organismului în curs de îmbătrânire, se auzea glasul lui Golikov, venind parcă de undeva de departe. Într-adevăr, statistica demonstrează că diversele localizări ale cancerului se produc mult mai des la oamenii în vârstă. Totuşi, ştim că uneori nu sunt feriţi de el nici oameni tineri, bărbaţi şi femei plini de sănătate şi energie. De ce?

Golikov se apropie de fereastră, privi spre teii cu frunza îngălbenită, spre norii cenuşii, grei de ploaie. O sută de mii de enigme, una mai complicată decât cealaltă. Ce anume duce la formarea tumorilor maligne? Ce anume condiţionează cutare localizare a acestora? După ce legi evoluează boala? Cum s-o opreşti?…

Douăsprezece perechi de ochi atenţi, încordaţi. Nu, nu douăsprezece – nouă; trei au şi început să se plictisească, trei nu se mai gândesc la oncologie, ci la bilete de voie, la fete, la Nevski Prospekt, potopit de luminile serii… să arunce piatra cel ce-i fără de păcat. N-au chef. Totul e mult prea obscur şi enigmatic, poţi să te zbaţi toată viaţa şi să n-ai parte de succes. Să te dai şi să te tot dai ca capul de pereţii speranţelor şi ai dezamăgirilor… totuşi, până la urmă cineva trebuie să spargă aceşti pereţi! Măcar pe unul singur de-aş putea să-l antrenez cu adevărat, să-l contaminez de durerea şi neliniştea mea, ca să nu se întrerupă firicelul, să nu se stingă flacăra. Uite pe ăsta cu fruntea lată, cu ochi de fanatic, care şi-a înfipt în masă degetele cu atâta putere, încât au pălit! – oncologia are mare nevoie de fanatici, oameni gata să înfrunte rugul căutărilor, pentru care o viaţă de om nici nu va ajunge poate…

— Ştiţi că orice celulă normală are o multitudine de funcţii. Toate laolaltă asigură activitatea vitală a organismului. Celula canceroasă, conform datelor de care dispunem în momentul de faţă, nu are decât două funcţiuni: să se hrănească şi să se înmulţească, producând

alte celule aidoma şi pătrunzând în ţesuturile înconjurătoare. Sunt funcţii de animal rapace, de fiară sălbatică. Cum se face că organismul, care elimină fără milă orice corp străin, se arată atât de neputincios în faţa acestor celule intruse? După toate regulile, aceste celule ar trebui să fie nimicite în germene, de cum apar, de către celulele sănătoase. Dar tocmai asta-i nenorocirea – cancerului nu-i pasă de niciun fel de reguli sau legi, el apare şi se dezvoltă pe baza unor legi pe care şi le creează el însuşi.

Uitaţi-vă ce se întâmplă. Să zicem că v-aţi tăiat la deget la această tăietură creierul răspunde îndată printr-un semnal de alarmă – te doare. Zeci de semnale de protecţie îl previn pe om de apropierea bolii, a oricărei boli: febră, respiraţie grea, modificarea tensiunii, a compoziţiei sângelui – fiecare constituie pentru medic un impuls la acţiune, îi indică ce are de făcut pentru a opri boala. Fiecare boală îşi are clopoţelul ei, arta medicului este să-i surprindă, să-i recunoască sunetul, oricât de fin şi de timid. Afecţiunile canceroase sunt singurele care nu-şi semnalizează prezenţa. Tumoarea s-a format, racul îşi întinde tentaculele spre organele de importanţă vitală ale omului, iar organismul lui pare înţepenit de groază – nu dă niciun semnal, niciun clopoţei, deşi ar fi trebuit de mult să bată toate clopotele şi să cheme într-ajutor. Iar atunci când noi. medicii, reuşim să prindem primul semnal de alarmă, în măre

parte a cazurilor este mult prea târziu. După cum s-a exprimat plastic im savant, putem fi comparaţi atunci ou ioâp care, aflaţi într-un loc lipsit de pericol, privesc cum cutremurul le distinge locuinţele, cum nimiceşte tot ce le este drag şi apropiat, dar sunt neputincioşi să-l oprească. Cine va dezlega misteriosul mecanism care dirijează modificările celulei? Cine va fi cel care va răspunde la întrebarea ce înseamnă, de fapt, o tumoare? Cine va elibera omenirea din necunoaşterea, pentru care ea

plăteşte atât de scump?...

— Eu! strigă tare Veresov – parc-ar fi aruncat o grenadă în sală.

Stătea în faţa mesei, zmeuriu de emoţie, şi smocul de păr i se ridicase în cap ca o creastă de cocoş belicos. Întrebările aveau evident. un caracter retoric, nimeni nu aştepta vreun răspuns. Nikolai nu putea nici el să-şi explice cum de a izbucnit aşa – că lovit de trăsnet. Toţi izbucniră în râs, râse şi Golikov, răsunător, vesel, până la lacrimi. Iliuşa îl trase furios de mânecăstai jos, caraghiosule! – dar el continua să stea drept, cât era de lung, plin de o bucurie lăuntrică, precum un martir creştin pregătindu-se să fie ars pe rug în fluierăturile şi huiduielile mulţimii ignorante şi înapoiate; nu ştia încă ce înseamnă „incompatibilitatea imunologică”, la care se referise Anatoli Nilovici, nu ştia nici ce înseamnă de fapt cuvântul „oncologie”; nu ştia nimic, în afară de un singur lucru: că era vorba de o cauză pentru care merita să-ţi consacri viaţa, până la ultima suflare, şi simţea cum la spate, deasupra omoplaţilor ososi, care i se conturau prin tunică, prind să răsară aripi fremătânde.

Golikov intuise, se vede, starea de spirit a lui Veresov, pentru că îşi curmă râsul, se apropie, îi puse mina pe umăr şi spuse încet:

— În acest caz, colega, permite-mi să-ţi urez succes. Curajul, cum se spune, cucereşte cetăţile. Ţine minte însă un lucru: numai prin curaj n-ai să realizezi nimic. Ştiinţa nu se face prin şarje de cavalerie, mai ales o ştiinţă atât de complicată şi dificilă, cum este oncologia. Totuşi, dacă ai scânteie divină, dacă ai să înveţi să munceşti ca un bivol, câte optsprezece – douăzeci de ore pe zi, fără să faci deosebire între zilele de lucru şi cele de sărbătoare, între zi şi noapte, atunci s-ar putea ca tocmai dumneata să fii acela care va reuşi s-o facă. Lumea este cognoscibilă, oamenii vâr reuşi, fără îndoială, să dezlege secretul cancerului. Îţi urez din tot sufletul ca printre ei să te numeri şi dumneata.

…Vor trece ani şi Nikolai Alexandrovici îşi va aminti eu duioşie de vocea înceată a lui Golikov, de ochii săi rotunzi, ca de pisică, roşii de nesomn, de mâna lui puternică şi caldă pe umărul său, şi de sine însuşi, tulburat, roşu, năucit de îndrăzneala sa. În acea vreme va fi ajuns să cunoască multe despre enigmele tumorilor maligne, poate chiar mai mult decât a ştiut Anatoli Nilovici. Va învăţa să muncească fără a ţine cont de e zi sau noapte, şi soarta nu-l va vitregi de acea scânteie la care s-a referit Golikov. Metodele moderne de cercetare îl vor ajuta să distingă „clopoţelele”, care nu se făceau auzite la finele anilor treizeci, după cum maşini fantastice îi vor permite să supună tumorile canceroase focului energiei radiaţiilor cosmice. Va învăţa să prelungească viaţa oamenilor care înainte erau consideraţi condamnaţi, ba pe mulţi dintre aceştia chiar să-i vindece complet şi să-i redea vieţii normale. Într-o bună zi însă va răspunde cinstit, sieşi, că cea mai mare parte din întrebările puse de Golikov au rămas tot fără răspuns. Ce i-a lipsit? Talentul, forţele, timpul? înseamnă că vor dovedi alţii. Aceia pe care i-ai pregătit şi tu.

Oare va regreta vreodată strigătul acela plin de trufie, care a stârnitin sală vesele hohote de râs? Nu. Acel „Eu!;! îl va îmboldi de-a lungul întregii vieţi; anii vor spulbera vanitatea adolescentină, dar marele ţel va rămâne, şi timpul nu va face decât să-l mărească şi mai mult – aşa creşte muntele pe măsură ce te apropii de poalele lui.

CAPITOLUL VII

Un singur lucru nu şi-l putea imagina Gorbaciov – că de multă vreme Rita ştie totul despre boala lui. După cum nici ea, nici medicii nu bănuiau că şi el ştie tot.

Intrând la bănuială, iar la scurt timp după operaţie convingându-se că Suhorukov şi Minaeva îl amăgesc, Grigori Konstantinovici s-a împăcat cu această situaţie fără să crâcnească. De altfel, ce puteau face? Ei, oncologii care au suferit o înfrângere… Să spună adevărul? Cine are nevoie de acest adevăr, care ucide mai repede şi mai

cumplit decât boala însăşi? Gorbaciov însă era convins că medicii nu-l mint numai pe el, ci şi pe soţia lui. Şi el le cânta cu răbdare în strună, prefăcându-se că nu se îndoieşte de niciun cuvânt al lor. Le cântă în strună, deşi la început nu i-a fost nici uşor şi nici simplu s-o facă, iar în sinea lui nu putea să se mire îndeajuns ce profesie blestemată au aceşti oameni: să ştie precis că eşti condamnat, că tu mori – mori! – şi să glumească, să zâmbească când te privesc în ochi, ca şi cum nici n-ai fi om, ci aşa – 5 – un butuc nesimţitor… Ce circ!

Suhorukov reuşea de minune – era obişnuit, Ninocika însă nu prea izbutea – oricum, nu-i era chiar un străin, îi lega o prietenie de ani de zile.

Privirea lui Gorbaciov, devenită foarte sensibilă, surprindea lucruri pe care altă dată nu le-ar fi observat nicicând. Uite, s-a prefăcut că s-a întors cu spatele, şi zâmbetul a alunecat de pe chipul Ninei, ca mănuşa de pe mină. S-a prefăcut că doarme – şi vioiciunea obişnuită din ochii ei a dispărut într-o clipă. Îi era milă de Nina: puteai să-ţi alegi, şi tu o muncă mai uşoară, aici şi pentru un bărbat e greu, nu rezistă oricine.

De câte ori n-a simţit că-i vine să urle de furie, să protesteze. Dar Gorbaciov se stăpânea şi zâmbea atunci când zâmbeau medicii, numai să poată vedea pe chipul Ritei un zâmbet.de răspuns. Cum, într-adevăr, cum ar fi putut el să ştie că fără Rita, fără participarea ei, Suhorukov şi Minaeva n-ar fi reuşit niciodată să joace până la sfârşit spectacolul, unde lui i-a revenit rolul unui naiv încrezător, pe care toată lumea îl duce de nas?! Iar spectacolul acesta, croit din normele dure ale deontologiei medicale – codul etic special al medicilor – şi din datoria de om, trebuie jucat până la sfârşit: cine, în afară de Rita, ar putea să-l amăgească pe Grigori Konstantinovici acasă, după ce i se va da drumul de la spital?! Cum ar fi putut să nu-i spună tot adevărul, din moment ce Rita, şi nu altcineva, va trebui să-l sprijine la ultimul hotar, să împiedice ca minuscula scânteie de speranţă, pe care ci au aprins-o prin minciuna lor, să se stingă înainte de soroc în

fântână neagră a deznădejdii.

La scurt timp după ce operaţia de diagnosticare a confirmat cele mai grave temeri ale lui Suhorukov, când s-a convins, cu o claritate ce nu lăsa nicio umbră de îndoială, că Gorbaciov este condamnat, Andrei Andreevici a invitat-o la el pe Rita. De fapt, cu Rita ar fi trebuit să vorbească-Minaeva, medicul curant, dar el îşi dădea seama că asta îi depăşeşte puterile, şi îi era milă de ea – e prea tânără.

Desigur, dacă Suhorukov ar fi putut bănui măcar o clipă că o întâmplare stupidă îi va permite lui Gorbaciov să afle diagnosticul adevărat, că el va hotărî să ascundă de soţie această năpastă, nimeni nu i-ar fi refuzat un lucru atât de mic. Dar lui Suhorukov nici nu i-a trecut prin cap aşa ceva: foile de observaţie erau păzite sub şapte lacă-Saj ca să nu cadă în mina bolnavilor, iar întâmplările stupide sunt cu atât mai groaznice, cu cât nu pot fi prevăzute.

Se ştie de mult că bunele intenţii pavează drumurile spre infern.

Rita a sosit la institut pe la mijlocul zilei. Şi-a lăsat maşina la locul de parcaj dincolo de poartă, a străbătut aleea largă, străjuită de castani, care duce spre corpul central, a urcat ca şi altă dată în cabinetul pe care îl cunoştea. Secretara, o fetiţă, i-a spus că Andrei Andreevici şi doctoriţa Minaeva încă nu s-au întors de la operaţii şi că o roagă să aştepte. Rita a aşezat fotoliul lângă fereastră-s-a instalat, şi-a scos din geantă ţigările. Cabinetul lui Suhorukov era mic şi strâmt: un birou ros, plin de dosare albastre cu documente, un dulap de cărţi întredeschis, o canapea cu spetează joasă, storuri decolorate, o chiuvetă într-un colţ îmbrăcat în faianţă albă… Ce-or fi vrând de la mine? Ninoeika a telefonat după operaţie: e în regulă. Poate că i s-a înrăutăţit situaţia? Asta îmi mai lipsea…

Rita l-a cunoscut pe Gorbaciov încă pe vremea când era studentă: s-a dus odată împreună cu membrii cercului de artişti amatori la o unitate de aviaţie. Rita a recitat versuri din Esehin, şi de la recitalul acela a început totul. Un an de zile s-a ţinut scai de ea colonelul cel mic de statură şi ciupit de vărsat. Cum avea o seară liberă, venea

eu „Volga” lui, pe care o oprea în faţa căminului studenţesc, şi stătea sub geamuri, suportând cu răbdare ironiile fetelor şi băieţilor.

„Rita, iar a sosit moşul tău!” striga careva cu glas răutăcios, şi toţi se prăpădeau de râs.

La început, vizitele astea o înfuriau. Dar Grigori Konstantinovici o privea cu atât devotament, ochii lui oglindeau atâta adoraţie şi timiditate copilărească, încât furia se risipea de la sine. Când într-o zi! oşind şi bâlbâindu-se, a cerut-o de soţie, cumpănindu-şi lucid situaţia, Rita a consimţit.

Nu avea motive de meditaţie. Viitorul nu-i oferea nimic seducător: o muncă plictisitoare şi monotonă undeva la vreo şcoală de la ţară, pierdută de lume, teancuri de caiete, leafă mică, un colţ străin, lungi seri însingurate… Umerii largi ai lui Gorbaciov prezentau siguranţă, ca un zid de piatră, Rita ştia că o vor putea adăposti împotriva tuturor adversităţilor vieţii. El o iubea, de dragul ei ar fi sărit şi în foc, ceea ce nu putea să n-o flateze. În fond, ce era ea în comparaţie cu el? O fată drăguţă oarecare, păi astfel de fete se găsesc acum cu duiumul. Şi nu vor alta decât să se căpătuiască.

Pe Rita n-o speria faptul că Gorbaciov era mult mai în vârstă ca ea. Tatăl Ninei Minaeva este şi el aproape de două ori mai în vârstă ca maică-sa, ceea ce nu-i împiedică s-o ducă excelent. Ce mai vorbă, s-ar fi măritat mai bucuroasă cu colegul ei de an Kostea Krutilin, dar Kostea nu avea deocamdată nici casă, nici maşină, nici soldă de colonel. O ducea de azi pe mâine, împrumutând de la colegi o rublă-două, până la bursă, iar Ritei i se urâse demult cu acest fel de viaţă. În vârstă, nu prea arătos – ei şi. Te va iubi mai mult, te va ocroti.

Rita nu se înşelase: Grigori Konstantinovici s-a dovedit a fi un soţ admirabil – bun, blând, înţelegător. Avea un singur cusur: îşi dorea din tot sufletul un copil; Rita însă considera că nu-i nicio grabă, măcar puţin să mai trăiască pentru ea. În fond, până acum nici n-a trăit, aia n-a fost viaţă! Tatăl – un beţiv, mama s-a zbătut ca peştele pe

uscat ca să-i crească pe cei trei copii. De când se ştie Rita, familia nu reuşea să scape de datorii mici, umilitoare: pentru o pâine, pentru un kilogram de zahăr, pentru un litru de lapte… Prima rochie pe care şi-a făcut-o a fost cumpărată cu banii câştigaţi din meditaşi: timp de o jumătate de an s-a ocupat de băiatul unor veeini – un neghiob care tot n-a învăţat să scrie corect cuvintele cu vocale neaccentuate, în ciuda tuturor străduniilor ei. Pe vremea aceea, Rita ajunsese în clasa a zecea – până atunci purtase numai vechiturile mamei, transformate, cârpite, peticite, şi era invidioasă pe Ninocika Minaeva, care în fiecare zi venea la şcoală cu câte ceva nou pe ea. Universitatea n-a adus nicio schimbare: bursa abia de-i ajungea pentru mesele anemice de la cantina studenţească, nici gând să-ţi cumperi un palton nou sau cizmuliţe, doar dacă mai câştigai ceva în timpul verii în vreo tabără de pionieri. Nici n-a apucat încă să trăiască, iar pe lume sunt atâtea lucruri minunate: staţiunile de odihnnă de la Marea Neagră cu plajele lor nisipoase şi cu vapoarele albealbe ca zăpada la orizont, hoteluri cu restaurante unde cântă muzica, magazine, case de mode, saloane de coafură – ar fi de-a dreptul stupid să renunţi la toate acestea, să te legi de mâini şi de picioare cu scutece şi griş cu lapte.

Glasul huhurezului acoperă toate zvonurile nopţii, şi Gorbaciov a consimţit, cu inimă strânsă: trăieşte cum vrei. După ce a absolvit facultatea, Rita a intrat ca profesoară la o şcoală industrială. O muncă uşoară şi interesantă: şcoala industrială nu e şcoală generală, pe copii îi îndeamnă la carte grija de bursă, nu strigătele profesorilor. Acum, prietenele ei o invidiau: pentru locuinţa spaţioasă, cu covoare pe jos şi cu mobilă lustruită, pentru maşina pe care a învăţat repede s-o conducă, pentru că nu trebuie să alerge după ore suplimentare şi are timp să se ocupe de ea. Rita socotea şi ea că a avut noroc: s-a învăţat fără efort cu Gorbaciov, cu glasul lui răsunător şi cu sforăitul, cu pasiunea lui pentru fotbal şi pentru cântecele de mare popularitate pe vremea îndepărtatului război. Ducea o

viaţă liniştită şi ordonată, unde totul era precis şi bine stabilit: munca, mâncarea, dragostea; şi Rita avea impresia că aşa va fi mereu. Nici nu bănuia că poate exista o altă viaţă, şi nici nu-şi dorea altceva, până în ziua când l-a întâlnit pe Iaroşevici.

Ia începutul lui iulie Rita a plecat la odihnă la Soci. A plecat singura. G rigori Konstantinovici n-a reuşit să-şi ia concediu: unitatea pe care o comanda se pregătea de manevre, aşa că a trebuit să renunţe la cel de al doilea bilet. Iniţial, Rita a vrut să rămână acasă: îi plăcea să fie la odihnă împreună cu soţul, el o scutea de atenţiile insistente ale bărbaţilor, de grija cazării, a biletelor, de tot felul de nimicuri neprevăzute. Gorbaciov însă a stăruit ca ea să plece – în timpul iernii Rita avusese o dublă pneumonie şi medicii i-au recomandat o cură la mare.

Acolo, la mare, l-a întâlnit pe doctorul Iaroşevici. Acolo a înţeles că în toţi aceşti ani nu a trăit, ci a îndeplinit o prestaţie plicticoasă şi monotonă, că nu-l iubeşte pe Gorbaciov şi nici nu l-a iubit vreodată, că visul ei de viaţă liniştită şi îndestulată este meschin, naiv şi ridicol.

Rita s-a întors acasă după o lună şi jumătate. Gorbaciov se şi internase la Sosnovka, n-h mai apucat să participe la manevre: la scurt timp după plecarea soţiei, comisia medicală l-a exclus de la zboruri. În ceea ce îl priveşte, era convins că este o simplă greşeală, că azi-mâine totul se va lămuri, aşa că nici nu i-a scris Ritei despre boala lui: n-are rost să-i strice concediul. O dată pe săptămâna Minaeva îi aducea mici scrisori de la Rita, şi el se bucura că soţia se simte bine la mare, că s-a mai îndreptat, s-a bronzat, ba chiar s-a şi îngrăşat un pic.

Grigori Konstantinovici simţea lipsa Ritei. Îi era dor de ea, cu toate acestea, când ea i-a scris că mai rămâne la mare pentru vreo două-trei săptămâni, a consimţit fără să cârtească, deşi avea inima grea. Căuta să se liniştească la gândul că Rita nu ştie nimic, dacă ar şti – s-ar înapoia îndată. Şi ce să facă la Minsk, în definitiv? Nu e singur, colegii nu-l uită, are tot ce-i trebuie, ce să facă ea aici? Să asiste la discuţiile despre boli şi bolnavi? E mai bine dacă

se odihneşte.

Să-şi părăsească soţul tocmai atunci când a ajuns la spital… la aşa ceva Rita nu s-ar fi încumetat niciodată. Ştia cât de necruţătoare este gura lumii şi se temea de ea. Gorbaciov o asigura că peste o săptămână-două i se va da drumul. Ei, o săptămână-două putea să aştepte, nu-i mare lucru. Doctorii au nevoie, se vede, de un motiv ca să-i facă vânt la pensie, şi caută nod în papură. E de fier Gorbaciov, ce-ar putea să i se întâmple…

„Săptămâna" s-a prelungit.

Seară de seară goneşte-ţi maşina la institut, poartă-te ca o soţie iubitoare, răspunde la telefoanele amicilor, minte, prefă-te de te apucă greaţa, repulsia faţă de tine însăţi. Această minciună o scotea din minţi. Se ura pe sine însăşi, îl ura pe Gorbaciov, pe medicii care îl dădăceau ca pe un copil şi tot căutau să-i descopere nu ştiu ce boală, în loc să-l expedieze acasă. Uneori avea impresia că Grigori Konstantinovici bănuieşte că ea îl înşală şi se preface bolnav anume pentru a o reţine. Şi-a ticluit această boală, s-a înţeles cu Suhorukov şi cu Minaeva, şi acum jubilează în sinea lui văzând-o cum se chinuieşte.

Nu era greu ca Rita să gândească astfel, pentru că Gorbaciov într-adevăr nu aducea a.om bolnav; vesel, vorbăreţ, cu părul pieptănat cu grijă în şuviţe rare peste chelia rotundă, cu tenul prins de soare – trândăvia forţată îi pria în mod evident. Ea nu ştia cât îl costa să fie vesel şi vorbăreţ – măseaua din gura altuia nu te doare.

Operaţia trebuia să dezlege acest nod. Rita ştia de la Minaeva: chiar şi în urma celei mai grele operaţii pacientului i se dă drumul de la spital după două-trei săptămâni. Lui Gorbaciov nu i-au găsit nimic complicat. Un lipom – mare lucru… Aştepta această operaţie poate cu mai mare nerăbdare chiar decât Grigori Konstantinovici: cum iese de la spital – plec. Ajunge, sunt sătulă. Şi uite că toate au rămas în urmă. Chiar ei mi-au spus: vreo cinci zile să nu vii, ce zor-nevoie să mă cheme acum?

Rita fuma în faţa oberlihtului deschis, cu scrumiera pe pervaz, când în sfârşit au apărut Minaeva şi Suhorukov.

— E foarte bine că aţi venit, i se adresă Suhorukov în timp ce-şi apropia scaunul şi, pentru a trage cumva de timp, se apucă să mute din loc, fără niciun rost, dosarele albastre. Vedeţi, scumpă Rita Pimenovna, sunt nevoit să vă indispun. Situaţia soţului dumneavoastră diferă întrucâtva – de ceea ce am presupus noi.

Suhorukov vorbea rar, alegând cu mare greutate fiecare cuvânt; cuvintele îi înecau gâtlejul ca o fiertură fierbinte, creşteau şi se umflau în gură. Nu era prima oară că rostea aceste cuvinte, le mai rostise de zeci de ori, dar tot nu putea să se obişnuiască. Îi devenise drag acest colonel blajin, nepretenţios şi răbdător ca un cal bătrân dedat cu toate celea de pe lume, şi îi părea rău de el, omeneşte. Să 5 venit ceva mai înainte, măcar cu o jumătate de an…

Rita îl asculta pe Andrei Andreevici cu mâinile în cleştate pe braţele fotoliului şi muşcându-şi buzele, ca să nu ţipe de groază. Totul era banal, cotidian; cabinetul posomorât, pinii roşcaţi dincolo de fereastră, semnalul autobuzului gata de plecare, halatul alb al unei surori, care a traversat în fugă curtea… Totul era banal, cotidian, chiar şi mica pată de pe radiografia pe care Suhorukov o tot învârtea în faţa ei – cum ar putea crede că această pată minusculă îl ucide pe Gorbaciov? Cum a putut să-l ucidă pe Gorbaciov, omul care era pentru Rita o întruchipare a forţei fizice, a sănătăţii de fier! Ce absurditate, exclus să fie aşa, probabil că l-au confundat cu altcineva. În toţi anii de când îl cunoaşte, n-a avut nici măcar un guturai. De sănătatea lui au avut grijă comisii medicale severe, n-a suferit de lipsă – de poftă de mâncare, de insomnie, şi în rămăşaguri îşi făcea cruce cu o greutate de două puduri fără să se roşească de efort. Nimic pe lume nu putea să-i strice echilibrul: mulţumit întotdeauna de viaţă, de slujbă, de soţie, părea că însuşi destinul îl asigurase împotriva neplăcerilor, şi deodată – tumoare mediastinală inoperabilă. Ce e asta? De unde? Cum de s-a putut întâmpla?

Suhorukov îşi întoarse capul şi se frecă la bărbie.

Tocmai asta-i buba, nimeni nu ştie de unde. Înseamnă că numai în aparenţă era sănătos, înseamnă că în organism s-a produs un proces, pe care nimeni n-a ştiut să-l vadă la timp şi să-l oprească. Din nefericire, intervenţia chirurgicală s-a dovedit imposibilă, lipsită de sens. Da, desigur, doctoriile… o cură de radioterapie, preparate speciale. Dar trebuie să fie pregătită pentru tot ce poate fi mai rău.

Rita îl asculta, fără să-l audă, cuvintele se izbeau de ea ricoşând, ca mazărea de perete: nu! nu! oricine altcineva, dar nu Gorbaciov! – apoi văzu în oglindă imaginea Minaevei. Ninocika şedea pe canapea, lângă geam, cu capul dat pe spate, cu băsmăluţa bine apretată prinsă la Ceafă, şi îşi înghiţea lacrimile, mişcându-şi convulsiv bărbia. Aceste lacrimi au convins-o cum n-au putut s-o convingă cuvintele.

Dumnezeule-Doamne, se gândi, Dumnezeule-Doamn? s-a zis cu mine!

Noutatea pe care Suhorukov a prăbuşit-o asupra ei ca pe o avalanşă de zăpadă era neaşteptată şi cumplită, totuşi nu gândul la Gorbaciov, la soarta lui au făcut-o să încremenească de groază, ci gândul la ea însăşi. Mila pentru soţul ei i-a zgâriat sufletul – cum să nu-ţi fie milă de un om care în patru ani de căsnicie nu ţi-a spus un cuvânt urât, care – Rita ştia – o iubea timid şi cu gingăşie, ca un băieţandru de şaptesprezece ani; i-a zgâriat inima, dar a fost copleşită de o milă sfâşietoare pentru ea însăşi. Rita a înţeles într-o clipă ce îi aduce această veste şi a simţit că se înăbuşă de durere, o durere usturătoare, ca de urzică.

Nu, imposibil! strigă fără glas. Imposii-i-ibil! Dragii mei, iubiţii mei, scumpii mei, spuneţi că aţi inventat toate, astea ca să mă speriaţi. Acum, că m-aţi speriat – ajunge. Ajunge, altfel simt că am să înnebunesc; iar voi nu vreţi ca eu să înnebunesc, nu-i aşa că nu vreţi? Am aşteptat această operaţie aşa cum un om condamnat pe nedrept aşteaptă sfârşitul detenţiunii, sunt gata să mai aştept o săptămână, două săptămâni, până când el se va însănătoşi şi va deveni un om obişnuit, un om ca toţi oamenii, tare aş

fi vrut ca totul să se termine cu bine, omeneşte, ce-mi porunciţi să fac acum? Mă arunc în genunchi în faţa voastră, numai să-mi spuneţi că nu este adevărat!

Minaeva turnă într-un pahar o mixtură, dar Rita îi dădu mina la o parte. De ce, de ce aţi scornit toate astea? Pentru ce mi-aţi spus toate astea, v-ar fi venit chiar atât de greu să mă cruţaţi?! Mare fericire e să nu ştii nimic – ţi-au dat drumul, foarte bine, au spus că eşti sănătos, de sănătate să ai parte. Să ai parte de sănătate, dragă Grigori Konstantinovici, şi-ţi mulţumesc pentru toate. Niciodată nu ţi-am dorit răul, nu-ţi doresc nici acum, să trăieşti cu sănătate şi o mie de ani fără mine. Sunt o mulţime de femei pe lume şi cu oricare din ele poţi să trăieşti o mie de ani în fericire şi bucurie, nu-mi pasă şi nu mă interesează. Nu-mi trebuie nimic de la tine – nici apartament, nici maşină, nici boarfe, să nu mă pomeneşti de rău, aşa a fost să fie, nu suntem noi nici primii, nici ultimii. Parcă mie îmi vine uşor să-mi frâng viaţa, dar, uite, nu mai sunt stăpâna pe mine, muiere proastă… Pentru ce mi-aţi spus toate astea?! Totul s-ar fi rezolvat atât de simplu, fără ceartă şi scandal, iar ceva mai încolo, peste vreo jumătate de an, aş fi citit în ziar că, după o boală grea şi îndelungată… şi aş fi plâns cu capul înfundat în pernă: a fost un om bun, şi un soţ bun, de ce să vorbim, iar că ne-am despărţit, păi se mai întâmpla, se mai întâmpla… N-am ştiut, nu m-aş fi gândit că se va mistui atât de repede, oameni suntem cu toţii. Aş fi plâns şi l-aş fi uitat, aşa cum sunt daţi uitării cei foşti, pe care n-a trebuit să-i vupi din inimă… Cum să-i spun acum: adio, nu mă pomeni de rău, acum, când ştiu tot, când n-o să mă pot ascunde niciunde de ceea ce ştiu şi ceea ce e atât de cumplit. Să întinezi, să pângăreşti ultimele luni, săptămâni, zile pe care le mai are de trăit, după care să te chinuieşti şi să ţi-o reproşezi tot restul vieţii, să te devorezi, cum devorează rugina fierul…

Pentru ce e?!

Rita îşi plimbă vârful limbii peste buzele uscate, strânse. Andrei Andreevici stătea încruntat şi tot răsucea în mină un creion. Între degetele lui mobile, cu smocuri de

firişoare roşietice de păr deasupra încheieturilor, cu unghiile plate, tăiate până la rădăcină, creionul părea fragil ca un fir de pai. Fără să vrea, Rita se gândi că în clipa următoare creionul se va rupe şi, într-adevăr, în acelaşi moment creionul trosni cu scâncet. Suhorukov aruncă la coş bucăţile rupte şi-şi scoase ţigările. Îi întinse Ritei pachetul deschis. Ea îşi aprinse o ţigară. Fumul iute îi zgârie gâtlejul, dar începu să respire mai uşor. De ce trebuie să fiu cu el, când eu vreau să fiu cu Pavel, când nu pot să trăiesc fără Pavel? Ca el să moară mai liniştit? Dar va muri oricum, de ce să plătesc eu? Dacă aş fi putut să-l salvez... Dacă viaţa lui ar depinde de faptul că rămân sau plec... Tot timpul mint, nu mai sunt în stare, nu mai pot de atâta minciună. Nu sunt târfa de sub garduri, să-mi înşel bărbatul muribund – nu-i adevărat, Dumnezeule! Nu-i adevărat, l-am întâlnit pe Iaroşevici când nici prin gând nu-mi trecea că Gorbaciov este bolnav. El singur e de vină, trebuia să-mi scrie imediat ce l-au internat, pe atunci nu-l cunoşteam încă pe Iaroşevici, nu ştiam nimic, desigur, m-aş fi întors îndată acasă şi totul ar fi fost altfel, dar acum... Acum, nu am nicio vină, decât că atunci, cândva, m-am măritat cu el. Ce-i de făcut? Cinej-şase luni, am să înnebunesc, nici o singură zi nu mai pot să stau cu el. Sunt însărcinată, nu va trece/mult şi va vedea că sunt însărcinată, şi atunci nu voi mai putea ascunde nimic, şi cine-şi închipuie că o să-i fie mai uşor să lupte cu boala lui dacă va afla că l-am înşelat? îl cunosc eu pe colonelul Gorbaciov, divorţul, cel puţin, înseamnă ceva cinstit, iar el e nebun după cinste, şi pe urmă... el visa să aibă un copil, iar eu n-am vrut, în toţi cei patru ani n-am vrut să am un copil de la el, ca şi cum mă temeam să nu mă leg de el... sau, poate, că mă temeam cu adevărat? în subconştient, fără să mă gândesc, de parcă simţeam că totul va fi aşa. El va înţelege că nu este copilul lui, nu-i tâmpit ca să nu-şi dea seama... ce mai veselie pe capul lui când va vedea că sunt însărcinată, halal. Avort? Prea târziu pentru avort, şi nici nu vreau să recurg la porcăria asta. Vreau un copil, un micuţ Pavlik Iaroşevici cu buzele răsfrânte caraghios, şi n-

am să renunţ la el de-ar fi să mă taie bucăţi, n-am să renunţ. Capcană. Impas. Peste tot – numai pereţi orbi. Înalţi, până la cer. Să mă duc acasă şi să mă spânzur. Nu, nu vreau. Tocmai acum, când totul abia începe… Când toată viaţa e înainte. Nu vreau! Există o soluţie: divorţul. El nu ştie nimic şi nu va şti câteva luni de aci înainte, şi nimeni nu va şti nimic, acum divorţul merge repede. Plec şi o anunţ pe mama lui, ea îl va îngriji. Da, da, e o ticăloşie! Dar trebuia să te gândeşti mai înainte, acum e târziu să te gândeşti la asta, acum orice ai face tot ticăloşie rămâne, poate doar să mă spânzur n-ar fi ticăloşie, dar pentru asta n-am nici putere, nici curaj…

Suhorukov luă din mina Ritei mucul de ţigară, care arsese aproape până la unghii şi-l puse în scrumieră. Se aşteptase la lacrimi, la reproşuri – Rita tăcea, ca o stană de piatră. „Ce femeie, gândi copleşit de tristeţe, nu i-au tresărit nici buzele. De-aş avea eu tăria asta de caracter…”

Aşa cum se întâmpla adesea, a fost mult mai simplu şi mai uşor să ia hotărârea decât s-o pună în aplicare. Trecuse o săptămână şi începuse a doua de când Gorbaciov se întorsese acasă, iar Rita tot nu îndrăznea să aducă vorba de divorţ. Toată hotărârea ei se făcea ţăndări în faţa privirii lui Grigori Konstantinovici, pe care o surprindea mereu asupra sa. Ochii lui, mici, acoperiţi de păienjenişul roşietic fii

7 – Regăsirea speranţei al vinişoarelor, cu pleoapele grele şi umflate, îşi aveau o viaţă a lor, care nu i se supunea lui. Ochii simţeau nenorocirea, precum pisica simte şoarecele, ca acul magnetic al busolei – polul, ca pălăria de floarea-soarelui – raza de soare, şi trădau atâta tristeţe, atâta iubire, atâta durere sfâşietoare, încât Rita simţea că încremeneşte şi trecea de grabă în altă cameră, iar noaptea, cu capul înfundat în pernă, plângea din cauza nehotărârii sale, se chinuia şi amâna „pe mâine” discuţia hotărâtoare, deşi îşi dădea seama că fiece zi care se scurge o apropie de catastrofă. Oricât de brav se arată Grigori Konstantinovici, mult n-o să-l ţină. Scapi momentul – şi ţie şi lui o să vă fie mai greu. O să te dea afară când o să-şi

dea seama că l-ai înşelat, o să te dea afară şi o să-şi tragă un glonte-n cap de cum ai să închizi uşa după tine. Şi ţie îţi este tot mai greu fără Pavel. Viaţa nu e viaţă fără el, asta-i nenorocirea, nu te mai poţi împărţi între el şi Gorbaciov, să te ascunzi, să inventezi tot felul de consilii pedagogice şi consfătuiri, ca să te poţi repezi măcar pentru o oră până la Pavel, iar acolo să te tot uiţi speriată la ceas… Doamne, ce dezgustător, dezgustător şi mârşav! Pavel e şi el nervos, în cele din urmă o să se plictisească de tine cu nehotărârea ta, ce te faci atunci?…

Preocupată de aceste gânduri, se ducea la şcoală, fără să ia în seamă flecăreala însufleţită a lui Gorbaciov, care îşi luase obiceiul s-o conducă în fiecare dimineaţă, când un trosnet asurzitor o sili pe Rita să se oprească şi să ridice capul. Încet, ca în vis, acoperind tot cerul, drept asupra lor se prăbuşea teiul acela uriaş, iar ea stătea şi se uita ca vrăjită, şi numai atunci când Grigori Konstantinovici o împinse brusc înapoi, scoase un strigăt speriat.

Teiul se prăbuşise, acoperindu-i cu un nor de praf şi de frunze, puţin a lipsit să nu-i atingă cu vârfurile crengilor. Rita îşi lipi mâinile de buze şi-l privi pe Gorbaciov. Palid, descumpănit, îşi scosese chipiul şi se ştergea pe frunte; Rita vedea cum îi tremurau uşor degetele.

Şi atunci simţi că şi în ea se frânsese ceva. Ce anume? Mila? Compasiunea? Nehotărârea?… „Astăzi, se gândi decisă. Acum. Numai să ne ducem de aici. Ceva mai încolo, lângă tutungerie. Gata. Ajunge”.

Grigori Konstantinovici îşi înfrânse emoţia şi-şi scutură cu grijă tunica. Apoi zâmbi vinovat.

— Te-ai speriat? Şi eu. Mare drăcovenie. De la ce-i s-o fi tras, ce zici?…

Rita nu răspunse. Gorbaciov scutură de pe bluza ei o frunză galbenă cu vinişoare verzi şi în clipa aceea îl văzu pe Veresov care ieşise din casă.

CAPITOLUL VIII

1

În dimineaţa zilei de joi Veresov reuşi în sfârşit să-şi termine articolul şi se duse cu el la redacţia revistei „Oncologia”.

Redactorul-şef era în delegaţie în străinătate, aşa că îl primi locţiitorul acestuia, Lev Porfirievici Znamenski.

Cu faţă ascuţită, cu ochii la fel, cu bărbia retezată, informă, şi cu mustaţă aspră ca la motani, Znamenski avea un bas gros de protodiacon. Pentru toţi rămânea un mister cum de îşi făcuse loc un glas atât de viguros, ditamai glăsoi, într-un trup atât de bicisnic, cu oase subţiri. Cei care aveau de-a face cu el pentru prima oară se găseau adesea în încurcătură: de cum deschidea gura, invariabil îşi întorceau capul să caute cu ochii pe cel care a bubuit.

Lui Znamenski situaţia aceasta îi făcea o nemaipomenită plăcere. Râdea asurzitor, de parcă s7 ar bucura de o scamatorie izbutită, şi cu mişcări rapide, delicate, îşi freca mâinile subţiri cu unghiile bine îngrijite.

Lumea ţinea la el. Medic cu experienţă, care a lucrat multă táreme la Institutul „A. I. Herzen”, admirabil stilist, Znamenski îşi croia drum cu mişcări sigure prin hăţişul terminologiei ştiinţifice şi, folosindu-şi creionul roşu cu mina groasă, aducea la o formă onorabilă şi accesibilă chiar şi cele mai încâlcite articole. Atunci când referenţii respingeau câte o lucrare, socotind că esteinsignifiantă şi că nu aduce nimic nou nici în ştiinţă şi nici în practica oncologiei, Lev Porfirievici ştia să dreagă un astfel de referat cu câte o scrisoare cordială. fi dătătoare de curaj. Trecea drept un om bun şi săritor, preţuitor fin al coniacelor armeneşti şi al vinurilor seci gruzine, nelipsit la toate banchetele cu prilejul susţinerii dizertaţiilor, şi jucător pătimaş de preferans. Totodată, Lev Porfirievici era un om prudent şi nehotărât, nu-i plăcea să ia în mod independent hotărâri şi să-şi asume răspunderea pentru ele, şi promova cu frenezie metoda conducerii colective a revistei. Rar cine se putea lăuda c-ar fi auzit de la el un scurt „da” sau „nu”, în locul lor redactorul-şef adjunct

manipula cu succes cuvintele „să ne gândim”, „să ne consultăm”, „să reflectăm”, „să discutăm”, „să punem de acord”…

Veresov ştia toate acestea şi nu se aştepta la nimic bun de la discuţia ce urma să aibă loc, dar nu avea încotro.

Znamenski îşi instala vizitatorul într-un adânc fotoliu capitonat, îi puse la îndemâna scrumiera, ţigările, dădu la o parte dosarul cu hârtiile de care se ocupase înainte de sosirea lui Veresov şi citi cu atenţie articolul, făcând pe margine însemnări fugare cu creionul.

— Interesant, foarte interesant, bubui în cele din urmă. Ingenioasă idee comutarea drenării sângelui venos din sistemul caval în sistemul portal. Felicitările mele, Nikqlai Alexandrovici.

— Mulţumesc.

— Veresov făcu un scurt semn din cap, îi făcea plăcere că Lev Porfirievici a prins dintr-un foc chiar esenţa noii variante.

— Cu multă plăcere voi transmite felicitările dumneavoastră colaboratorilor mei. Şi acum – să trecem la fond. Când îl publicaţi?

— Nu ştiu, dragul meu. După cum ştiţi, asta nu depinde numai de mine.

— Znamenski îşi învârti între degete creionul şi-l privi blajin pe Veresov.

— Dar n-o fi cam prematură publicarea lui? Modificarea, incontestabil, pare ademenitoare, promite mult, dar rezultate de lungă durată, din păcate, încă nu există. Cunoaşteţi zicala: un rezultat bun este un rezultat în timp, primele rezultate sunt bune întotdeauna. Mă tem să nu dea… unora… impresia de… hm… de pripeală, cumva… Cum s-ar zice, vă rog să mă scuzaţi, de senzaţional de prost gust, ce părere aveţi?

Spunea exact acelaşi lucru pe care îl spusese Belozerov, folosind aproape aceleaşi cuvinte, şi Veresov simţi cum îl cuprinde furia.

— Nu mă tem câtuşi de puţin, răspunse tăios. Despre ce pripeală e vorb-a – aproape trei ani de muncă la galere!

Desigur, rezultatele nu sunt atât de numeroase cum am fi dorit, cu cât sunt mai numeroase rezultatele, cu atât e mai bine, de acord. Dar metodologia operaţiei este pusă la punct până la ultima sutură, rezultatele obţinute confirmă cu totul că suntem pe drumul cel bun. Atunci de ce să ne târâm pe acest drum de unii singuri, când în ţară sunt zeci de institute, sute de dispensare!

— Asta aşa e, oftă Lev Porfirievici. Mă rog. cum se întoarce redaetorul-şef – convocam colegiul de redacţie, vă invităm şi pe dumneavoastră, să ne sfătuim.

— Observând că Nikolai Alexandrovici începe să se foiască nerăbdător în fotoliu, adăugă în grabă: – Să nu contaţi pe o apariţie rapidă, ne cunoaşteţi posibilităţile. Numărul pe noiembrie este deja paginat, cel pe decembrie este şi el gata pregătit, numerele pe ianuarie şi februarie sunt aprobate. Poate în martie? E drept că şi cel pe martie e aproape gata, dar cred că, având în vedere situaţia, redactorul-şef va decide să se scoată ceva. Da, *aşa* e, cel mai sigur e pentru martie, cred.

— Nu pot fi de acord.

— Veresov se ridică şi îşi potrivi vestonul.

— Nu e vorba de un experiment, ci de clinică, de sănătatea oamenilor. Să se piardă o jumătate de an numai pentru că la dumneavoastră totul este aprobat şi pregătit… Cu voia dumneavoastră, voi relua subiectul îndată ce se întoarce redactorul-şef.

— Bineînţeles, Nikolai Alexandrovici.

— Znamenski se ridică şi el: abia de se zărea de după uriaşul său birou de modă veche.

— Asta vă priveşte personal, eu n-am făcut decât să vă expun situaţia. Să decidă – este o prerogativă ce revine redactorului-şef şi colegiului de redacţie.

…Veresov mergea pe stradă şi simţea cum i se zbate obrazul. Şase luni! Câte zile şi nopţi? Nopţi lungi fără somn, numai tu cu conştiinţa ta… Una sută optzeci şi mai bine… Prea mult. Inadmisibil, nepermis de mult. Scump îi va mai costa pe oameni lipsa de operativitate a mijloacelor noastre de informare. Ce să fac? Să mă duc cu articolul la

minister? Un singur telefon şi va intra în numărul din noiembrie. Bun, dar ce va spune redactorul-şef? N-ai putut să aştepţi, te-ai dus glonţ să reclami…

Brusc se simţi atât de obosit, încât căută din ochi o bancă să se aşeze. O jumătate de an… Exact timpul de care are nevoie Feodor ca să-şi susţină cu succes dizertaţia de doctor-docent. Pentru o jumătate de an te-a rugat şi el, are totul aproape gata, intervine unde trebuie, bagă viteză, accelerează – şi gata. Însăşi soarta îţi oferă în persoana lui Znamenski prilejul să ieşi din această mocirlă, foloseşte-te de el, foloseşte-te măcar o dată în viaţa ta! Nu eşti câtuşi de puţin obligat să fii de faţă când îşi susţine dizertaţia şi să te bagi cu consideraţiile tale, nimeni nu te va condamna dacă n-ai să asişti, dacă n-o să te amesteci, dimpotrivă, toată lumea va considera că este un gest nobil – să nu te bagi cu concluziile tale, care încă n-au fost publicate, nici verificate şi para verificate la alte institute şi dispensare de oncologie. La urma urmei, lucrarea lui Feodor nu este un plagiat, dacă ar fi fost un simplu plagiat cine ar mai sta să se gândească la ea, să se frământe?! Nu este un plagiat. Însă ideea care stă la baza ei nu-i aparţine lui Feodor, ci americanului Durgent. El este cel care a elaborat metodologia, şi tot el a făcut primele operaţii. În fond, Feodor a verificat şi a sintetizat pe bază de material clinic ceva ce a fost făcut înainte de el. Desigur, s-a lovit şi de factori noi, i-a studiat şi i-a interpretat, a fost şi asta, şi o astfel de lucrare era necesară, încă ieri mai era necesară, când se considera că varianta lui Durgent este singura posibilă. Astăzi, însă nu mai este necesară. Şi nu va mai fi nici mâine. Nici peste o sută de ani. Asta cu siguranţă. Şi-a avut rolul ei, din ea a ieşit o nouă variantă, ca puiul din găoace – cine mai are nevoie acum de coaja de ou spartă? Şi doar m-am rugat de el, naiba să-l ia, aproape în genunchi l-am rugat: vino la noi în grupă! Vino la noi. Simt cu toate măruntaiele că suntem pe drumul cel bun. Mai adaugi un capitol, unul singur, că doar n-au fost proşti ăia care au zis: e mic zolotnik[2]-ul, dar e de preţ! Ţi-ai susţine

2 ***Zolotnik*** **— veche măsură de greutate rusească, egală cu aprox.**

dizertaţia cu un an mai târziu, în schimb cum! Ca unul dintre autorii unui cuvânt principial nou în ştiinţa şi practica oncologiei, nu ca un compilator conştiincios cu pretenţii. N-a vrut. N-a crezut, i-a părut rău de timp, de efort. Pentru un savant însă ştiinţa nu este un *hobby,* pentru ea nu faci economie de timp. E banal, dar adevărat.

Iar acum poţi să dai naibii totul. Într-o jumătate de an Feodor îşi va susţine dizertaţia. Numărul doctorilor-docenţi va creşte cu încă unul. Şi ce-ţi pasă ţie, mă rog? Ei îşi va susţine dizertaţia, după care va fi publicat articolul tău, care va lua drumul clinicilor, în timp ce dizertaţia lui Feodor va fi aşezată într-un raft – sunt atâtea în rafturi, o să se găsească loc şi pentru asta, se vor găsi şi şoareci pentru ea. Desigur, vechea prietenie n-o poţi întoarce, s-a terminat pentru totdeauna cu ea, dar cel puţin nu-ţi vei simţi inima grea: pentru că el consideră că tu pur şi simplu I-ai săpat. De fapt, dacă priveşti din punctul lui de vedere – chiar că l-ai săpat. Tu ştii câte speranţe şi-a pus el în dizertaţia asta. Şi cât a făcut el pentru tine. El nu te-a săpat niciodată, nici chiar atunci, în istoria aia cu pavilionul de radiologie, tind a trebuit să arunci în aer canioanele. În cele din urmă, s-a dat de partea ta, deşi n-a lipsit mult ca pentru asta să zboare de la minister. Aşa stau lucrurile. Dacă e vorba de ochi pentru ochi – rezultă o aritmetică urâtă, nu degeaba dai din colţ în colţ în toate zilele astea, ca o muscă sub efectul insecticidului. Însăşi soarta, în persoana lui Lev Porfirievici Znamenski, un om mic de stat, înzestrat cu un bas de protodiacon… Şi ai să poţi să-i priveşti liniştit în ochi pe Suhorukov, pe Zaikin, pe Basov, pe Minaeva… Nu, Minaeva este A) partitură din altă operă. Şi sătul, şi cu slănina în pod, mai bine nici că se poate. Bolnavii însă… Toţi aceia care în fiece dimineaţă vor căuta în grabă din ochi seringa şi fiola şi vor îngheţa la gândul că s-ar putea să nu existe la îndemână şi nici la farmacie. Şi pe aceşti bolnavi ai să-i poţi privi liniştit în ochi, tu, medicul!…

Nikolai Alexandrovici se opri, de parcă s-ar fi

4,26 g (N.t.).

împiedicat, scoase din buzunar validolul, puse sub limbă o tabletă şi se sprijini de zid, scăpându-şi din mâini servieta, umflată ca un dirijabil. „Prieten mi-e Platon, dar mai scump mi-e adevărul, se gândi cu amărăciune. E greu să fii Socrate, al naibii de greu, şi acum, şi cu trei mii de ani în urmă. Să fii Platon e incomparabil mai uşor”.

De îndată ce uşa se închise în urma lui Veresov, Znamenski făcu o comandă telefonică fulger cu Minskul. Linia era supraaglomerată, telefonul tăcea. Înciudat, redactorului adjunct bătu un timp darabana cu degetele în masă, apoi trase spre el articolul lăsat de Nikolai Alexandrovici şi se adânci din nou în lectura lui, muşcând îngândurat vârful creionului eu dinţii săi ştirbiţi şi rari.

Belozerov era de patru zile în aşteptarea acestui telefon, exact din momentul când Veresov plecase la Moscova. Aştepta acest telefon, deşi în fundul sufletului spera că nu va fi niciun telefon. Sau va fi, dar Znamenski îi va spune că Veresov n-a venit ia redacţie. Pe măsură ce zilele se scurgeau una după alta, iar Znamenski nu dădea niciun semn de viaţă, această speranţă prindea încetişor aripi. Odată cu ea prindea aripi şi sentimentul de încredere în propria-i persoană, în dreptatea sa.

Consfătuirea prelungită de la adjunctul ministrului îl obosise pe Feodor Vladimirovici. Ridurile din obraji i se adânciseră, pleoapele umflate erau grele. La întrebarea lui mută secretara îi răspunse la fel, printr-o mişcare a capului: n-a sunat. Belozerov rugă să nu intre nimeni, trecu în cabinetul său, o încăpere cam posomorâtă, cu pereţii căptuşiţi cu lambriuri maronii de stejar, şi se aşeză într-un fotoliu lângă măsuţa de telefon.

Dincolo de geam se întindea Piaţa Lenin, uriaşă şi pustie, doar în cealaltă parte a ei, în staţia de troleibuz, lângă Institutul de medicină, se vedea lume îmbulzindu-se. Ploua – din cerul lăsat jos cerne, cerne întruna o pulbere invizibilă de apă, ştergând, estompând contururile severe ale clădirii Universităţii care se depărtează spre viaduct în linie oblică prin şirurile nesfârşite ale ferestrelor. „Volgi”, „Moskviciuri” şi „Gazuri”, aliniate în două şiruri, în faţa

Casei Guvernului, stau în bătaia ploii, lângă ele patrulează fără grabă un miliţian, îmbrăcat cu o manta de ploaie cauciucată. lucioasă, cu glugă. E întuneric, ca în zi de toamnă, şi Feodor Vladimirovici trage enervat storul şi aprinde lumina. Când o să se termine în sfârşit cu potopul ăsta?! La un moment dat parcă se înseninase. Aş…

Gândurile i se învârteau în cap grele, ca nişte pietre de moară. Pietrele lucrau în gol. măcinând vid. Totul depinde de telefonul lui Znamenski, totul depinde şi nu depindenimic. Absolut nimic. Fără să ştie dacă e cazul să se bucure sau să se întristeze, Belozerov se uita cu coada ochiului la cutia albă a telefonului, amintindu-şi de o altă zi ploioasă de toamnă, de câmpul minat, plin de muşuroaie, în care nimerise împreună cu Veresov hi timp ce se sileau să scoată din încercuire batalionul sanitar, de tensiunea, de frica ce le încătuşa trupul, aşteptând în fiece clipă să explodeze vreo mină.

Pe panou se aprinse un beculeţ roşu. Belozerov simţi brusc o uşurare şi ridică receptorul.

— A fost la mine acest necioplit al dumitale, anunţă Lev Porfirievici, după ce dădu bineţe. M-da, a fost… E de rău, Feodor Vladimirovici. Este un articol serios, promiţător, mă tem că redactorul-şef va insista să se publice imediat.

— Znamenski tăcu, Belozerov îl auzi în receptor răsuflând zgomotos.

— Ascultă-mă, dragul meu, în această chestiune jena nu-şi are rostul. Cum a spus un om care nu e deloc prost, Parisul merită o mesă. Aici figurează cinci nume. De ce n-ai fi dumneata al şaselea? Vorbeşte cu el. Doar ai făcut atâtea pentru el, n-o să-ţi refuze un fleac ca ăsta?! Procedeul se practică frecvent, ştii şi dumneata.

— Lev Porfirievici tuşi gros.

— Colaboratorii lui-vor fi muţi ca peştii, îi are pe toţi în buzunar. Cred că ai o idee oarecum învechită despre activitatea ştiinţifică…

— Te rog, lasă, îl întrerupse Belozerov, şi Znamenski nu-i recunoscu glasul: de obicei autoritar, sigur, acum era

obosit şi indiferent. Vreo două luni, oricum, am la dispoziţie?

— Trei cel puţin, n-o să ia revista din tipografie. În plus, avem vrafuri de materiale. Ştii cum se întâmpla: bagi undeva un manuscris, după care îţi spargi capul căutându-l. Şi în general… De ce să acceptăm astfel de lucruri pe încredere? Oricând poţi apela la câţiva savanţi cu destulă autoritate să se ducă la Sosnovka, să studieze foile de observaţie, să-i examineze pe bolnavii respectivi. E o treabă foarte serioasă: să introducă o nouă formă de operaţie, o operaţie deosebit de grea, nu strică să te supraasiguri. Interesele bolnavilor mai presus de toate.

— Znamenski râse

— *Parr vani bien une messe* – cuvinte rostite de regele Franţei Hentre al IV-lea (1353 – 1610). care şi-a asigurat tronul Franţei convertindu-se la catolicism (N.V.).

cu vioiciune.

— Cum spun juriştii: să piară lumea, dar să triumfe justiţia. Avem şi noi un astfel de principiu: să nu dăuneze!

— Păi despre ce e vorba? interveni Belozerov. De mine, de lucrarea mea, de orgoliul meu? E vorba de interesele bolnavilor, de acelaşi principiu: în primul rând să nu dăuneze. – Falsitatea străvezie şi inutilitatea acestor cuvinte îi provocară o grimasă de ciudă şi-l determinară să încheie în grabă convorbirea.

— Bine, Lev Porfirievici4 îţi mulţumesc pentru informaţie şi pentru sprijin, n-am s-o uit. Să fii sănătos. Salutări familiei.

Nu încap socoteli între prieteni! bubui cu uşurare receptorul. Am să fac tot ce-mi stă în putere. Plecăciune Lidiei Afanasievna.

Belozerov puse receptorul, îşi scoase ţigările. Prieteni… L-am ajutat să-i intre băiatul la doctorat – şi e destul. E gata să facă orice pentru mine. „… Bagi undeva un manuscris…” Şi-l va băga, deşi pentru asta poţi să te alegi cu o mustrarecât ai bate din palme. Iar băiatul e bun, profesorul Daşkevici nu conteneşte să-l laude. Inteligent, muncitor… Deci înseamnă că, de fapt, n-ai făcut nimic

pentru acest Znamenski. Băieţi ca fiul lui îşi croiesc şi singuri drumul. Mă rog, cu un an mai devreme, cu un an mai târziu… Pentru Veresov, însă, ţi-ai dat sângele, ce vrei mai mult. Nu, nu, nu e o vorbă în vânt, e un fapt concret. Te-ai culcat pe masa de alături atunci când lângă Şepetovka o schijă îi sfârtecase şoldul şi Lidia ţi-a băgat cu dibăcie seringa în venă. Ce altceva mai puteai face, dacă peste maşina cu rezervele de sânge nimerise o bombă? Să te uiţi cum moare?… După aceea timp de trei zile ai umblat de parcă erai beat, iar Lidia plângea: aflase că nemţii au dus-o pe Annuşka în Germania şi nu voia să te piardă. Asta-i. Unii oameni nu uită toată viaţa dacă le faci un bine, alţii au memorie scurtă. Mai scurtă decât un cioc de vrabie. Ce prieten mai e şi ăsta?! Un ticălos, un carierist, un vanitos – ăsta-i el. Bolnavii, bolnavii… Demagogie ieftină, cuvinte frumoase. Pur şi simplu se teme să nu i-o ia careva înainte. Să nu apară în străinătate sau la noi ceva asemănător. Prioritate, glorie – asta îi trebuie, restul sunt vorbe goale. Cu asta basta, ajunge. Destul l-ai cocolit, e timpul să te gândeşti şi la tine. El nu se va gândi, degeaba ai sperat. Un om care nu ţine minte binele… om e ăsta?!

Feodor Vladimirovici se apropie de geam, dădu la o parte un colţ de stor. Ploaia se înteţise. Şiroaie oblice, rapide spălau trotuarele de gunoaie, de frunze căzute, susurau în rigole. Plin tot de ochiuri de apă învârstată cu pete de păcură, asfaltul arunca luciri palide. Coada de la staţia de troleibuz înflorea cu umbrele de toate culorile. O cioară neagră poposi pe un brad survineţiu, chiar sub fereastră, se scutură şi-l privi pe şeful direcţiei cu un ochi rotund, ca o mărgică. Pe masa de lucru se vedea un vraf de hârtii necercetate. Ministrul aştepta raportul cu privire la rezultatele verificării activităţii Institutului de protecţie a mamei şi copilului. N-avea chef de lucru. Ar fi vrut să bea nişte votcă şi să se culce. Acum însă nu era momentul să doarmă, trebuia să acţioneze. De fapt, ce înseamnă – să acţionezi? Ce poţi face tu?

Secretara întredeschise uşa şi privi înăuntru cu

băgare de seamă.

— Vă rog să mă scuzaţi, Feodor Vladimirovici, vă caută la telefon Viaces-lav Adamovici. Vă fac legătura? Spune că e ceva foarte urgent.

Viaceslav Adamovici Melnikov îi era ginere. „Iubeşteţi ginerele de dragul fiică-ţi…” Ei. drăcie, n-am chef să vorbesc cu nimeni, n-am niciuncţiei, dar trebuie. „Ceva foarte urgent…”

Ce i-o fi căşunat?

— Fă-mi legătura.

Ridică receptorul, auzi o tuse surdă, nerăbdătoare.

— Despre ce-i vorba, Viaceslav? Dacă se poate, spune pe scurt, sunt într-o şedinţă.

— Astăzi la ora cinci va veni la dumneavoastră Iaroşevici, spuse Melnikov. Aşteptaţi-l neapărat şi primiţi-]. Auziţi, Feodor Vladimirovici? Neapărat.

Aducea a dispoziţie şi Belozerov se înfurie.

— Arde? Am timp şi mâine să-l văd pe ticălosul ăsta.

— Vedeţi să nu fie prea târziu mâine, replică dur Melnikov. Aşteptaţi-l, este în interesul dumneavoastră. Al dumneavoastră, nu al meu.

Şi închise telefonul.

Belozerov se scărpina îngândurat la ceafă. Se vede că e ceva serios, niciodată Viaceslav nu mi-a vorbit astfel. Apăsă pe buton.

— La ora cinci va veni la mine chirurgul laroşevici de la oncologie. Să-i dai drumul.

2

Dacă Veresov şi Belozerov au devenit medici ca urmare a repartiţiei date de Comsomol, Pavel Petrovici laroşevici a nimerit la medicină pur şi simplu din greşeală. Se spune: soarta îl joacă pe om, iar omul joacă ţurca. Paşa laroşevici nu juca ţurca, în schimb juca. volei. În selecţionată de tineret a republicii. În plus, avea categoria întâi la box.

Pentru un tânăr atât de multilateral înzestrat la noi sunt deschise toate porţile. Dacă, aşa cum afirmă istoria, şapte oraşe din Grecia antică îşi disputau între ele

naşterea glorioasă a lui Homer, cinstea de a i se acorda lui Paşa Iaroşevici o diplomă de studii superioare a fost disputată între zece catedre de educaţie fizică de la cele mai mari instituţii de învăţământ superior din Minsk.

Cât despre el, după o scurtă chibzuire, a optat pentru Institutul politehnic. La această alegere au contribuit două împrejurări. În primul rând, Institutul politehnic era aproape de casă – Paşa locuia pe Linia şase şi îi displăcea teribil să se înghesuie în vehiculele transportului orăşenesc; în al. doilea rând, un aspect nu mai puţin important – echipa de volei a Institutului politehnic era campioană pe republică, iar Paşa hotărâse să-şi consacre toate forţele voleiului. La Institutul politehnic se bucura de mare apreciere felul în care Paşa ştia „să taie” şi „să scoată” mingi socotite pierdute, ceea ce putea să-i ofere în cel mai scurt timp insigna de maestru al sportului, pe care şi-o dorea atât de mult.

Totul s-a dus de râpă din cauza profesorului de gimnastică de la Institutul politehnic, Ghera Oseţki, un neruşinat şi un uşuratic, cu mustaţa vopsită şi cu şolduri de femeie. În sala cantinei-restaurant, unde un grup puţin numeros, dar simpatic, sărbătorea cu bonurile l ámase rezultatele strălucite obţinute de asociaţia sportivă „Albatrosul 1 în competiţiile pentru locul întâi în clasamentul oraşului, Ghera a fost obraznic cu Hélène, prietena lui Paşa. Lui Paşa nu i-a plăcut acest lucim. A fost întotdeauna sensibil în probleme de onoare. După o discuţie scurtă, dar cât se poate de profesională, în cadrul căreia Paşa şi-a confirmat cu certitudine categoria întâi pe care o avea la box şi în general superioritatea sportivului multilateral în comparaţie cu un specialist îngust, Ghera a fost transportat la spital într-o ipostază oarecum deteriorată. Cât pe ce să izbucnească un mare scandal, dar totul s-a aplanat cumva. Pe Ghera l-au convins să-şi retragă reclamaţia de la tribunal şi să se împace. Să intre după cele întâmplate la Politehnică şi să-i contemple zi de zi nasul turtit cu osul spart – Paşa nu putea să-şi supună sistemul nervos la o încercare atât de cruntă.

La Institutul de medicină erau şapte virgulă opt candidaţi pe un loc. Paşa traversă alene coridorul lung, ticsit de ochelarişti extenuaţi şi fete sfrijite, şi înţelese că „îi bate” cu mâna stângă. Echipa de volei a Institutul de medicină era submediocră. În competiţiile pe republică încheia tabelul participanţilor. Şeful catedrei de educaţie fizică umbla după Paşa ca după un prinţ încoronat şi-şi freca mâinile. În răstimpuri arunca priviri semnificative profesorilor din Comisia de admitere. Profesorii păleau şi examinau făptura atletică a lui Paşa cu pioasă emoţie: dacă voinicul ăsta „taie” atât de nemaipomenit mingile, ce o să-i mai taie pe oameni! Chirurg înnăscut! Spre ruşinea profesorilor, trebuie să precizăm că aveau o idee cu totul vagă despre ce înseamnă o „minge tăiată”, în schimb ştiau foarte bine ce înseamnă onoarea sportivă a institutului”.

Pe scurt, Paşa a intrat la medicină. Şi a adus echipa pe locul trei, pe podiumul premianţilor. Şi totul ar fi fost cât se poate de bine. Chiar perfect. Dacă ar fi fost posibil ca la Institutul de medicină să te ocupi numai de volei. De exemplu, ca la Facultatea de filologie, unde trona prietenul său Sania Ananici. La medicină, însă, n, a era suficient. Aici trebuia să mai şi înveţi. Cei care mai ieri se îngrijeau de onoarea sportivă a institutului, au început deodată să manifeste o ciudată lipsă de înţelegere faţă de specificul sportului de amatori, care impunea mobilizarea deplină a tuturor forţelor fizice şi spirituale ale studentului. Le displăcea că Paşa pleacă la antrenamente în mijlocul anului şcolar, lăsând baltă cursurile. Că face confuzie între Hipocrate şi Socrate, că încurcă ficatul cu splina, iar histologia cu astrografia. În mod ciudat, fioroasele lacune în propriile lor cunoştinţe nu-i deranjau. Simpatica băbuţă cu ochii ca doi năsturei, care n-ar fi ştiut să deosebească un puc de o crosă, de unsprezece ori l-a picat în mod politicos la examenul de anatomie. L-a chinuit un an de zile, dar până la urmă a izbutit ca Iaroşevici să înveţe anatomia pe dinafară, ca pe un cântec de grădiniţă. A fost un adevărat coşmar. Noaptea visa schelete; zile întregi nu ieşea din sala de disecţie preparând cadavrele – cândva

fuseseră oameni, iar acum au devenit material didactic pentru studenţi; duhnea tot a formol şi chiar a lipsit de la câteva antrenamente. Antrenorul l-a ameninţat că o să-l sancţioneze, dar Paşa l-a trimis în grijanie într-un mod nu tocmai delicat: antrenorul trecuse deja hopul şi la bătrânică de anatomie, şi la docentul de histologie, şi la lectorul de bazele mărxism-leninismului, iar idolii doborâţi nu fac doi bani.

După ce a biruit cu greu doi ani de facultate, Paşa a simţit deodată că vrea să devină medic. Nu voleibalist, nici boxer şi nici măcar sprinter, ci medic.

— Sportul este galopant, ca oftica. Paşa a văzut cu ochii lui cum câţiva băieţi, consideraţi printre speranţele strălucite ale sportului, au ieşit din circulaţie şi acum mânuiau vătraiul la uzina de tractoare, la turnătorie. Nici ca antrenor nu prea te puteai aranja: Institutul de educaţie fizică scotea antrenori calificaţi cu grămada, slabe speranţe să se măsoare cu ei un oarecare maestru al sportului. Iar Paşa se gândea la viitor. În acest viitor el se vedea medic. Nu medic la o clinică, şi nici măcar la un institut de cercetări ştiinţifice – ci la echipa de fotbal „Dinamo”. Era visul lui. Un vis minunat, ca o medalie olimpică sau ca un cer plin de diamante, despre care scriau clasicii. Băieţi viguroşi, ca nişte buldozere, şi pe lângă ei – un medic. Tânăr, sănătos, frumos. Care nu e străin nici de sport, nici de psihologia sportiyilor, nici de arta medicinei. Călătorii prin (ară, în străinătate, hoteluri luxoase, stadioane arhipline… Şi tu – elegant, cu un sac de voiaj… „Kolenka, ia să-ţi văd piciorul. Cum te-a aranjat, ticălosul… Nu-i nimic, ţi-l îngheţăm imediat, iar la prima ocazie, mângâie-l şi tu…”

Pentru acest vis merita să trăieşti. Şi să toceşti. Şi să faci disecţii. Şi să lipseşti deja antrenamente, ca să te pregăteşti pentru colocviu. Toate s-au aşezat la locurile lor. În anul patru Iaroşevici şi-a câştigat cinstit bursa.

Privind bancnotele soioase, Paşa a simţit un val de duioşie. Aceşti bani nu erau o mistificare. Erau bani adevăraţi. Garantaţi de întreaga avuţie a statului. Precum

şi de suma de cunoştinţe, nu prea vaste, dar destul de temeinice.

Eşecurile au început odată cu repartizarea. Postul de medic la echipa de fotbal „Dinamo” din Minsk era ocupat. Paşa a propus comisiei varianta de rezervă: dispensarul de cultură fizică medicală. Dar preşedintele comisiei nu s-a arătat mulţumit de această variantă. Cuprinzând cu privirea făptura atletică a lui Pavel Petrovici, l-a poftit în faţa hărţii Uniunii Sovietice şi i-a arătat două puncte. Unul se numea Anadâr şi era capitala Regiunii Autonome Ciukote, celălalt se numea Krasnoselie şi adăpostea sediul colhozului „Lumea nouă” din regiunea Polesie. Preşedintele era dârz şi combativ, precum legendarul Enghibarian, în repriza a treia l-a scos din competiţie pe Iaroşevici. Întrucât Krasnoselie era ceva mai aproape de Minsk decât Anadâr – aşa, cam cu vreo douăsprezece mii de kilometri, apreciere „din ochi”, pe hartă – Pavel Petrovici s-a decis pentru Krasnoselie: nişte fotbalişti pe care îi cunoştea i-au spus că s-ar putea ca peste un an-doi în echipă să se producă schimbări, care nu-l vor ocoli nici pe medic, aşa că e bine să fie pe aproape.

Vizuina numită Circumscripţia medicală Krasnoselie îşi avea sediul într-o casă ţărănească, cu acoperişul din paie şi cu perdeluţe cochete la ferestre. În această casă se afla şi locuinţa medicului: o cameră cu sobă şi cu un pat îngust de metal.

După ce a luat circumscripţia în primire, Pavel Petrdvici a trecut în revistă efectivul forţelor medicale, care, în afară de ei personal, mai era format din: felceriţa-moaşă Maria Ivanovna, sora medicală Glasa, cu obrazul ciupit de vărsat, îngrijitoarea ţaţa Pruzâna şi grăjdarul Avdei împreună cu calul Mişka. Mulţumit de rezultatele inspecţiei, Pavel Petrovici a rostit un scurt discurs de povăţuire în sensul că toată lumea trebuie să muncească întocmai ca şi până atunci, fără să se bizuie cine ştie ce pe el, şi s-a pus pe băut.

Satul era mic, vreo patruzeci de case, străjuit de păduri şi mlaştini; în jur, pe movilele de pământ uscat, se

ridicau alte case. Până la capitala de raion era cale de vreo douăzeci şi cinci de kilometri; iarna şi vara se puteau parcurge cum se nimerea, în viitură, pe drumuri desfundate

— Ori cu luntrea, ori cu tractorul. Cel mai potrivit ar fi fost, desigur, un elicopter, dar bugetul circumscripţiei nu prevedea un elicopter. După cum nu prevedea nici vreun aparat pentru raze Röntgen, nici lămpi scialitice, nici aparate pentru respiraţie artificială. Lumina electrică era prevăzută, dar linia urma să fie terminată abia peste un an. E drept, din respect pentru medicină, în interior au fost trase firele electrice, au fost puse comutatoarele şi becurile. După ce bea spirt şi mânca ciuperci marinate

— Maria Ivanovna, care din compasiune pentru medicul celibatar îl luase în subzistenţă, era mare meşteră în a le pregăti – Pavel Petrovici venea la spital şi răsucea cu pocnet comutatoarele până când vedea izbucnind lumina orbitoare. După care pufnea satisfăcut şi se ducea să se culce. Apoi comutatoarele s-au defectat şi au încetat să mai pocnească la răsucire. Se rupseseră nişte arcuri, pare-se. A dispărut până şi iluzia de lumină. Până şi iluzia…

Pentru Iaroşevici munca din circumscripţia lui sanitară era, cum se spune, floare la ureche. Maria Ivanovna şi sora Glasa cunoşteau fiece casă din circumscripţie. Naşteri, ventuze, prafuri contra tusei, picături pentru dureri de stomac, furuncule – toate astea le rezolvau fără nicio şovăire. Dacă intervenea ceva mai serios, ceva ce ele nu ştiau, oamenii se duceau la spitalul raional.

Beţia, plictiseala, trândăvia au făcut ca în scurt timp Pavel Petrovici să-şi piardă forma sportivă. Gimnastica de dimineaţă fu abandonată total: dimineaţa nu avea uneori putere nici să se mişte. Mâncarea simplă, dar săţioasa şi abundentă, pe care i-o oferea Maria Ivanovria, ca şi obiceiul recent dobândit de a trage după masă un pui de somn, cam timp de o oră – s-au făcut simţite: tânărul medic făcu burtică, iar privirea-i îşi pierdu limpezimea.

Fără să fi manifestat pe timpul studenţiei vreo pasiune deosebită pentru artă, acum se amăra singur gândindu-se cu nostalgie la Minsk, la teatre şi săli de concert, la muzee şi biblioteci, la Hélène, demult uitata Hélène, cu dimensiunile ei clasice de manechin diplomat de la Casa republicană de modele: înălţimea – 164 cm, grosimea bustului – 93, talia – 60, şoldurile – fix 100. Parametrii Glasei, cu faţa ei însemnată de vărsat, prezentau o tristă hipertrofiere, mai ales în talie şi la şolduri, ceea ce nu putea să nu rănească simţul estetic al doctorului Iaroşevici. În plus, Glasa se temea groaznic să nu rămână gravidă.

O întâmplare tristă l-a făcut pe Pavel Petrovici să-şi scuture apatia şi să-şi privească altfel atât propria persoană, cât şi realitatea din jur. Într-o noapte, dintr-o fermă îndepărtată i-a fost adus un băieţel bolnav. Dacă n-ar fi fost atât de beat, Iaroşevici ar fi înţeles A.dată că băiatul avea „abdomen acut” şi că trebuia operat fără întârziere. Desigur, o operaţie de peritonită în condiţiile unui mic spital de ţară nu era un lucru uşor, dar pe vremea aceea spitalul avea toate cele necesare. Un bec obişnuit de o sută cincizeci de waţi înlocuia cu destul succes lampa scialitică – aşa cum promisese preşedintele sovietului sătesc, după un an în sat fusese instalată lumina electrică; frigiderul alb, simpatic, adăpostea câteva flacoane de sânge din grupa întâi şi de substitute de sânge; instrumentele se aflau în sterilizatorul. electric: pui ştecherul în priză şi până te speli pe mâini totul e gata. Iai oşevici ştia şi cum se face o astfel de operaţie: în timpul practicii de spital la chirurgie asistase la o operaţie identică. Dar Iaroşevici era beat. Beat turtă, beat criţă, beat mort cu ocazia tăierii porcului: grăjdarul Avdei, bărbatul Mariei Ivanovna, sacrificase un porc de opt puduri şi jumătate, greutate după tăiere.

Să fi fost Pavel Petrovici tractorist, agronom sau chiar preşedinte de soviet sătesc, nici cei mai severi şefi n-ar fi găsit nimic condamnabil în faptul că s-a tras un chef cu prilejul unui eveniment atât de serios. Cheful n-a avut

loc în orele de producţie sau în incinta instituţiei, şi nici nu s-a lăsat cu bătaie şi alte incidente. La ora unu din noapte oaspeţii au plecat cuminte pe la casele lor, pentru ca de dimineaţă, icnind de durere de cap, să pornească cu forţe noi la îndeplinirea obligaţiilor lor de serviciu. Spre ghinionul lui, însă, Pavel Petrovici nu era nici tractorist, nici agronom, nici măcar preşedinte de soviet sătesc. Era medic, iar timpul de muncă al unui medic nu-l reglementează numai legislaţia de muncă, ci şi alte lucruri. De exemplu, Jurământul de medic al Uniunii Sovietice. Acel jurământ pe care îl depune fiecare absolvent al Institutului de medicină atunci când i se înmânează diploma albastră, groasă, cu şarpele deasupra cupei. Iar jurământul ăsta conţine, printre altele, şi cuvintele: „... să fiu gata oricând...”. Chiar dacă ai fost poftit cu tot respectul la chef cu ocazia tăierii porcului.

În timp ce sora Glasa, păstrând o oarecare stabilitate verticală şi claritate a spiritului, se străduia cu ajutorul apei reci şi a amoniacului să-l aducă pe Iaroşevici în stare. de disponibilitate de luptă, băiatul se simţea tot mai rău.

Copilul muri pe masa de operaţie.

Dimineaţa sosiră la spital şeful secţiei raionale pentru problemele sănătăţii, patologul anatomist şi un oaspete de vază din capitală – Feodor Vladimirovici Belozerov în care Iaroşevici, îngrozit, îl recunoscu pe preşedintele comisiei de stat pentru repartizare. Palid, perfect treaz, cu ochii căzuţi adânc în orbite, aştepta să i se hotărască soarta.

Cercetarea cazului nu dură mult. Se stabili că băiatul murise de ocluzie intestinală. În registrul de evidenţă a bolnavilor era consemnat că băiatul fusese adus la ora unu şi treizeci şi nouă de minute, iar moartea survenise la ora unu şi cincizeci şi şapte de minute. Zdrobiţi de durere, părinţii – care aveau senzaţia că trăiesc un vis de groază, cărora nici prin cap nu le trecuse să se uite la ceas – confirmară exactitatea celor notate. În concluzia sa, patologul anatomist arătă că în cele optsprezece minute doctorul Iaroşevici făcuse tot ce fusese posibil. Dealtfe], şi-

*

tuaţia era limpede şi fără nicio concluzie: timpul fusese mult prea scurt.

Când şeful secţiei raionale pentru problemele sănătăţii dădu citire concluziei, Pavel Petrovici îşi şterse faţa de sudoare şi privi pieziş spre sora G laşa. Ea stătea lângă uşă, monumentală ca statuia de ghips a fetei cu vâsla de la intrarea în parcul „Gorki”; Hélène cu proporţiile ei clasice nu ajungea nici la degetul cel mic al Glasei, Este greu de spus dacă cele douăzeci şi patru de minute pe care le-a pierdut cu apa rece şi cu amoniacul ar fi salvat copilul, pe Iaroşeviei însă l-au salvat.

Tot timpul cât ţinuse această procedură. Belozerov păstrase tăcerea. Înţelegea ce tragedie înseamnă pentru un tânăr medic primul bolnav care îi moare, unde mai pui că era vorba de un copil, ceva însă nu-i plăcea în toată istoria asta. Poate înfăţişarea cam uzată a lui Pavel Petrovici, deşi era greu să te aştepţi să arate ca un măr după o noapte agitată, nedormită, poate delicateţea cu care doctorul se străduia să nu sufle spre şefi, sau poate obrâjii căzuţi… Feodor Vladimirovici şi-l aminti pe sportivul zvelt şi îngrijit, a cărui dorinţă arzătoare era să ajungă la dispensarul de cultură fizică medicală, şi-l cuprinse tristeţea. Repede l-au mai doborât greutăţile! Şi nici măcar n-au fost cine ştie ce greutăţi… După ce stătu de vorbă vreo douăzeci de minute cu Maria Ivanovna şi cu grăjdarul Avdei, află fără mare greutate de cheful din ajun, şi de Glasa, şi de învârtitul comutatoarelor încă pe vremea când în sat nu fusese instalată lumina electrică. Dacă ar fi vrut ar fi putut să stabilească şi ora exactă când fusese adus copilul, dar Feodor Vladimirovici nu voia aşa ceva. „Despre succesele medicinei trâmbiţează o lume, despre greşelile ei pământul tace…” îl judeci, îl condamni pe acest ticălos, dar umbra cade şi asupra celor nevinovaţi. Asupra celor adevăraţi, care muncesc cu abnegaţie, care pe arşiţă şi pe frig, călare şi pe jos, ziua şi noaptea, în zi de lucra şi de sărbătoare… Ca Maria Ivanovna, de exemplu – în fond, toată circumscripţia e pe umerii ei, pe mina ei. Trage, iar

şnapanul ăsta o ţine într-o beţie…

Stătu de vorbă cu Iaroşeviei între patru ochi, în timp ce şeful secţiei raionale pentru problemele sănătăţii era la sovietul sătesc, iar patologul anatomist se odihnea la

María Ivanovna. laroşevici ştia că Belozerov era directorul Institutului de oncologie şi radiologie medicală; după ce ascultă tot ce credea Belozerov despre el, spuse:

— Bine, fie, sunt un ticălos… Totuşi vă rog să mă scoateţi de aici. Nu mai suport. O să vă slujesc ca un eline, dar luaţi-mă de aici.

Şi izbucni în plâns.

Peste trei zile Pavel Petrovici fu înştiinţat că va pleca la specializare la Institutul de oncologie. Privind într-o parte, şeful secţiei raionale pentru problemele sănătăţii îi spuse că, în cazul când după specializare, doctorul Iaroşevici va uita drumul spre raionul lor, el personal nu se va supăra câtuşi de puţin şi nu va lua niciun fel de măsuri pentru a-l aduce înapoi. Pavel Petrovici îi mulţumi politicos şi răspunse că în cazul de faţă dwinţele lor coincid pe deplin.

.

La institut Pavel Petrovici a renăscut. În cursul celor şase luni de specializare a muncit ca un bivol; nimeni nu s-a arătat mirat când a fost oprit pentru ordinatură. Feodor Vladimirovici urmărea cu atenţie fiecare pas al protejatului său. Adesea îl invita pe laroşevici la el acasă, discuta cu el îndelung. În cursul acestor discuţii, încet-încet Belozerov începu să afle amănunte interesante din viaţa intimă a colaboratorilor săi, din discuţiile ce se desfăşurau în camerele medicilor şi în sălile de operaţii, despre atitudinea lor faţă de şefii de servicii şi faţă de director, adică faţă de el personal.

Mascate într-o flecăreală dezinvoltă, denunţurile lui laroşevici erau primite cu bunăvoinţă de civilizatul Feodor Vladimirovici, chiar dacă uneori îl făceau să se crispeze de dezgust: este întotdeauna util să ştii despre subalternii tăi ceva mai mult decât îşi închipuie ei. Să-l luăm, de exemplu, pe doctorul Basov. Frate bun cu Iliuşa Basov, cel care a

rămas în pământul rece al Finlandei. Specialist

* în Uniunea Sovietică, o formă de doctorat practic în medicină (N. t).

cu experienţă, să-l dai afară – nu-ţi dă mina. dar se cuvine să-i scurtezi limba. Să-l iei tare – nu va fi de niciun folos, se va zborşi mai mult. Dar când îl întâlneşti pe culoar, să-l iei uşurel de cot, să-l duci la geam… Ia spune-mi, dragul meu, de ce răspândeşti printre medici vorbe cum că aş căuta să scap de pacienţii care sunt grav bolnavi ca să nu stric statistica? Nu-i frumos. Pot spune că eu şi cu fratele dumitale ne-am vărsat sângele, împreună, am cea mai bună părere despre dumneata, iar dumneata… Şi iată-l că îţi aruncă o privire hăituită şi se străduieşte spasmodic să-şi amintească: faţă de cine a vorbit? Şi, bineînţeles, nu izbuteşte să-şi amintească şi începe să suspecteze pe toată lumea, ceea ce nu predispune câtuşi de puţin la vorbărie de prisos.

Devotamentul personal se cere răsplătit, fără răsplată păleşte, se veştejeşte, ca o plantă lipsită de soare. Pavel Petrovici fu numit şef al serviciului de chirurgie toracică. Belozerov nu pierdea nicio ocazie să-l evidenţieze în decizii şi în luări de cuvânt, calificându-l drept un specialist serios, care e în plină dezvoltare.

Dacă Feodor Vladimirovici ar fi rămas director al institutului, Iaroşevici s-ar fi menţinut probabil până la pensie în postul de şef de serviciu. N-ar fi mutat munţii din loc – în ştiinţă, orice recunoştinţă are nişte limite rezonabile – dar ar fi putut perfect să încropească o teză de doctorat şi să ajungă cercetător ştiinţific principal. În orice caz, n7 ar fi cunoscut nici jumătate din neplăcerile care au dat peste el odată cu venirea lui Veresov şi Suhorukov.

Se înţelege că nu Veresov era vinovat de nenorocirile lui, şi nici Suhorukov. Dacă e să căutăm vinovatul concret, acela era, fără doar şi poate, Ghera Oseţki. profesorul de gimnastică de la Institutul politehnic care, prin neseriozitatea lui şi prin fizionomia făcută zob, l-a silit pe Pavel Petrovici să se ducă la medicină. Totul ar fi fost altfel

dacă urma Institutul politehnic. Nici ca inginer n-ar fi descoperit praful de puşcă, la fel ca şi acum şi-ar fi invidiat colegii mai norocoşi, dar cel puţin ar fi scăpat de un lucru – de frica aceea blestemată pe care i-o trezea munca lui. Frica aceea, care scotea la iveală şi accentua în el conştiinţa propriei nimicnicii.

Această frică a apărut] a Iaroşevici odată cu venirea sa la Institutul de oncologie. Frica de bolnavi şi de boli. Frica de radiaţiile radioactive. Frica de pericolul contaminării. Sute de articole şi de cărţi, experienţa medicilor care au lucrat zeci de ani cu bolnavii oncologici îi demonstrau că tumorile maligne nu sunt infecţioase. Cu toate acestea, de fiecare dată când se apropia de poarta institutului, simţea cum îl cuprinde frica. Frica era mai puternică decât cunoştinţele, nu se supunea controlului raţiunii şi-l izbea pe Pavel Petrovici cu un val tulbure: în fiece dimineaţă făcea un efort de voinţă ca să intre în clădire, în fiece dimineaţă simţea o dorinţă chinuitoare de a face calea întoarsă. Bărbat tânăr şi prezentabil, care îşi regăsise forma sportivă, Iaroşevici suferea de o frică patologică. Nu avea nici măcar curajul să lase totul baltă şi ori să renunţe definitiv. la medicină şi să-şi găsească o altă ocupaţie, ori să se ducă la un spital obişnuit, unde frica lui s-ar fi potolit cât de cât.

În timpul anilor de studiu, studenţii de la medicină, de regulă, izbutesc să „treacă” prin toate bolile pe care le studiază. Toţi oncologii începători ştiu bine ce este insomnia, ce sunt accesele de ipohondrie şi de frică. De regulă, sunt de scurtă durată: bunul simţ struneşte nervii care au luat-o razna, timpul aşază o invizibilă cumpănă despărţitoare între medic şi pacient, îi dă medicului ochi de medic. Omul se învaţă cu orice – înţelepciunea acestei zicale este într-adevăr fără limită. Iar excepţiile nu fac; decât să confirme regula: Iaroşevici nu era în stare să se deprindă cu munca lui. Încerca, se chinuia – şi nu reuşea. Şase ani irosiţi fără rost şi diploma de medic l-au prins de ea. ca pe un ocnaş ţintuit de roabă, şi acum împingea această roabă, simţind că este condamnat pe viaţă s-o

împingă, şi o ura, şi se ura pe el, şi îi ura pe cei din jur care, s-ar părea, nu simţeau povara acestei roabe.

Nu atingea cu mâna nicio clanţă: în scurt timp toţi observară că Pavel Petrovici deschidea uşile cu piciorul, cu cotul, cu umărul – oricum, dar nu cu mâna. Colegii râdeau de el, îl făceau de ocară, îl avertizau – această teamă are o influenţă apăsătoare asupra bolnavilor, iar bolnavii internaţi în clinică observă orice gest – degeaba, n-a ajutat. Când îşi examina pacienţii, se străduia să-i atingă cât mai rar cu putinţă, şi imediat îşi ştergea mâinile cu prosopul muiat în spirt. Se întâmpla să treacă zile întregi fără să intre în salon. Bolnavii pe care îi avea în grijă se plângeau: la toţi vine medicul, numai la noi nu se arată. Nici nu stă de vorbă cu tine, nu-ţi spune un cuvânt ca să te liniştească, mormăie ceva pe sub nas şi – valea. Privirea lui, pătrunsă de dezgust şi de o frică nedisimulată, îi speria pe oameni mai mult decât operaţiile care îi aşteptau – ea ucidea speranţa.

Radiaţiile radioactive îl speriau şi mai mult decât bolnavii. Numai o nevoie extremă îl putea sili să calce pragul pavilionului de radiologie sau al pavilionului de energii înalte; când intra acolo, simţea cum îi năduşesc palmele.

În mai puţin de un an Pavel – Petrovici fu destituit din funcţia de şef de serviciu. Pentru atitudine grosolană, lipsă de atenţie faţă de bolnavi, completare superficială a foilor de observaţie şi intrigi în rândurile colectivului. La fiecare adunare era criticat pentru întârzieri la serviciu, pentru că îşi pierde ore în şir în camera medicilor, nu urmăreşte revistele de specialitate, nu-şi pregăteşte ca lumea operaţiile. În jurul lui se adunau nori de furtună şi toţi cei din serviciu îşi dădeau seama că tunetul poate să izbucnească în orice clipă. Îşi dădea seama şi el, şi se pregătea să riposteze: strângea tot felul de bârfe, scria denunţuri, scormonea în viaţa lui Veresov şi Suhorukov: orice prinde bine când e să te aperi. Concomitent se porni pe o intensă activitate obştească. Deveni membru în comitetul sindical local, în tot jelui de comisii de verificare

a utilizării tehnicii şi de repartizare a spaţiului locativ, de organizare a muncii voluntare de duminică în colhozul patronat de institut şi de abonare la publicaţiile periodice… Cei de la radiochirurgie îl cam luau peste picior şi îl promovau unde vrei şi unde nu vrei – tuturor le părea rău de timp, oricum era un folos; în alte servicii şi colective ale institutului era privit cu respect şi cu simpatie: uite ce împovărat e bietul om! Atunci când Pavel Petrovici, preocupat şi serios, traversa culoarele institutului, strângând sub braţ mapa doldora de liste, hotărâri şi angajamente, când demonstra cu înfocare tinerilor doctoranzi cât este de important din punct de vedere politic să ajute colhozul să strângă la timp şi fără pierderi cartofii sau să se înscrie la cercul pentru învăţarea limbii engleze – toţi cei care nu lucrau cu el cot la cot pur şi simplu se minunau când auzeau că era socotit un trântor. Cp să facă omul – să se rupă în bucăţi?! Sarcinile obşteşti nu se îndeplinesc nici. ele după orele de producţie.

În plus faţă de ceea ce Suhorukov şi Zaikin numeau ironic „IAC”, imitaţie de activitate clocotitoare, Iaroşevici continua din când în când, în cadrul unor convorbiri particulare, să-l informeze detaliat pe Feodor Vladimirovici despre toate treburile institutului Aflând de neînţelegeroa dintre Veresov şi Belozerov, prinse aripi şi începu să noteze cu grijă tot ce ar putea să arunce asupra lui Nikolai Alexandroviri o umbră cât de mică: mai devreme sau mai târziu va prinde bine.

Iaroşevici s-a ars când nici nu s-a aşteptat, şi cu o flacără atât de vie, încât nici măcar intervenţia lui Belozerov n-ar fi. putut s-o stingă. Şi pentru o treabă cât se poate de comună. Conform planului de activitate ştiinţifică al serviciului, Suhorukov i-a dat lui Pavel Petrovici sarcina de a culege şi sintetiza datele privind consecinţele ulterioare ale terapiei chirurgicale a cancerului gastric. Într-o expresie mai simplă, să vadă care din bolnavii operaţi în ultimii cinci ani mai este în viaţă, şi care nu. De la arhivă i s-au dat foile de observaţie. Iaroşevici şi-a notat adresele, a bătut scrisoarea în mai multe exemplare şi… n-

a expediat-o către policlinicile şi dispensarele de oncologie – verificaţi la faţa locului după cartotecile voastre şi comunicaţi-ne! – ci pe adresa bolnavilor, considerând că în felul acesta răspunsurile vor veni mult mai repede: Pavel Petrovici dorea teribil să îndeplinească măcar o sarcină în aşa fel, încât să se vorbească despre el.

Şi s-a vorbit. La institut începură să sosească scrisori amare şi pline de mânie. Citindu-le, Veresov era cât pe ce să facă infarct. Li se telefona de la ziare, de la minister, a telefonat Azema de la raionul de partid: cum de v-a dat prin cap să recurgeţi la o ticăloşie atât de cruntă, doar aţi ştiut că unii au murit, cum le-a venit radelor să citească scrisorile voastre! „Stimate Ivan Ivanovkri, comunicaţi, vă rog, la institut cum vă simţiţi…” Plecarea lui Veresov la Moscova, la consfătuire, a fost singurul motiv care a intimat concedierea lui Iaroşevici, dar el nu aştepta nimic bun de la această amânare.

În viaţa grea şi agitată a lui Pavel Petrovici apăru pe neaşteptate o consolare: Rita Gorbaciova. Aventura banală de la mare, în care se lansase de plictiseală, deveni cumva pe neobservate unica lui bucurie.

Iaroşevici era mândru de priceperea sa în a-şi supune femeile. Toate femeile de care soarta l-a apropiat măcar o dată îl slujeau cu sârg şi credinţă, ca sora Clasa, care, fără să stea pe gânduri, a făcut declaraţii false pentru a-l scoate pe elbasma curată, deşi ar fi putut să se aleagă cu serioase neplăceri; îl slujeau fără să spere ceva, fără să ceară ceva în schimb, mulţummdit-se cu puţinul ce li se oferea. Când. după ce îi făcu puţină curte, Rita veni la el, Pavel Petrovici înţelese că acum o poate juca cum vrea, Rita tot îl va privi cu o mută adoraţie, cu ochii înceţoşaţi de patimă.

Rita era la fel cu toate celelalte, şi totuşi nu era. Nu avea acea cumplită lipsă de gust pe care o întâlnea la Hélène, prostia de nepătruns a Glasei, trivialitatea, cupiditatea, istericalele altor amice ale lui. Puteai să te culci cu ele, dar nu te puteai mândri. Cu Rita era altceva. Ameţită de iubire, ca un copil în faţa unei jucării noi, cum nu mai văzuse, era frumoasă, elegantă, deşteaptă… îţi face

plăcere să stai de vorbă cu ea, să dansezi la restaurant, să te plimbi pe faleză în aglomeraţia aceea pestriţă, observând privirile pline de invidie ale tinerilor filfizoni şi ale respectabililor capi de familie.

Au fost zile de vis. O femeie frumoasă şi îndrăgostită, mare, vin, frigărui din carne de berbec şi o dulce trândăvie – o viaţă la care a visat de când se ştie. Către sfârşitul concediului Pavel Petrovici era ferm hotărât: se va însura.

— Mă iei de bărbat? o întrebă, fiind absolut sigur de răspuns. îl laşi pe superbul tău colonel de dragul unui medic de rând?

Rita îl privi cu ochi împăienjeniţi, obrajii i se aprinseră.

— Merg după tine şi la capătul lumii. De ce mai întrebi? Pentru tine mi-aş lăsa şi părinţii, darmite pe el, o ştii foarte bine.

Iaroşevici zâmbi mulţumit şi o mângâie drăgăstos pe obraz. Ea îi apucă mâna şi şi-o lipi de buze.

— Dacă vrei, nici nu mă mai întorc la el, şopti Rita. Pur şi simplu nu mă mai întorc, şi gata.

— De ce aşa, ripostă Iaroşevici. Trebuie să procedăm cu seriozitate, doar nu suntem copii. De altfel, toate astea sunt amănunte, o să avem timp să le discutăm de o sută de ori.

La aeroport Rita fu întâmpinată de Ninocika Minaeva. Aceasta îi spuse că de aproape o lună Gorbaciov era internat la ei, la institutul de la Sosnovka, că nu-i scrisese ca să nu-i strice concediul şi că o rugase pe Nina s-o întâmpine. Nu-i nimic grav, acum i se fac analizele, e de presupus că în scurt timp i se va da drumul.

Ninocika îi întinse un bucheţel de flori de câmp puţin pălite şi îi zâmbi a încurajare:

— Uite, el ţi le-a cules. Hai să trecem pe la tine pe-acasă, să te mai odihneşti puţin, pe urmă te duc la institut. Grigori Konstantinovici şi-a scurs ochii, săracul, tot aşteptând să vii.

— Bine, răspunse Rita, simţind o ciudată slăbiciune în picioare, şi privi înapoi: unde-i Iaroşevici?

Acesta însă dispăruse fără urmă. Chiar în prima zi când s-au cunoscut, aflând că el lucrează la Sosnova, Rita i-a spus că acolo, la ordinatură, e o prietenă de-a ei din şcoală, Minaeva. Pavel Petfovici o cunoştea bine pe Minaeva, mai mult – încercase chiar să-i facă puţină curte, ce-i drept fără succes. Au discutat despre ea, apoi şi-au mai descoperit şi alte cunoştinţe comune: Zaikin, Suhorukov, soţii Agheev; Rita înţelese că Pavel nu voia ca Minaeva să trâmbiţeze despre ei prin institut înainte de vreme, de aceea şi dispăruse fără să-şi ia rămas bun, şi nu se supără pe el. O luă pe Nina de braţ şi porniră amândouă spre pavilionul unde se eliberau bagajele. La intrare se afla un coş de gunoi. Rita aruncă bucheţelul de flori şi se şterse pe mâini cu batista. Nina o privi uimită, dar nu spuse nimic. Seara telefonă Iaroşevici, ascultă despre boala lui Gorbaciov, şi peste o jumătate de ceas veni la ea.

— Bineînţeles, acum nu-i momentul să vorbeşti despre divorţ, conveni şi el. Ar fi prea crud din partea ta. Şi pentru ce?… Să aşteptăm până i se dă drumul acasăj nu-i nicio grabă.

După ce se întoarse la lucru, Pavel Petrovici studie cu atenţie foaia de observaţie a lui Gorbaciov. Se afla în sala de operaţii când Suhorukov aruncă acel „Gata. Închideţi!” – şi înţelese înainte de Ninocika sensul acestor cuvinte. Acum trebuia să aştepte, să aştepte, şi nimic altceva.

Pavel Petrovici simţea că Gorbaciov avea pentru el o aversiune instinctivă şi căută să nu intre la el în salon. Evita cu grijă s-o întâlnească pe Rita la institut, se ducea la ea seara. Venea ca la el acasă.

Şi, în fond, acum era chiar casa lui.

CAPITOLUL IX

1

Veresov, Belozerov şi Iaţâna se despărţiseră la sfârşitul lui patruzeci. Nikolai a rămas la Leningrad, i se oferise un loc în adjunctura clinicii de chirurgie „S. P. Feodorov” de la facultate. Feodor şi Ales au fost puşi la dispoziţia direcţiei sanitare a Districtului militar Bielorusia. Iar peste o jumătate de an, la 20 iunie patruzeci

şi unu, proaspătul doctorand al Academiei militare de medicină a aterizat la casa părintească în permisie. Tânăr, fercheş, cu bluza călcată, bine strânsă de centironul cu diagonală – pe piept îi strălucea ca focul Ordinul Steagul Roşu! – cu cizmele-i de box, moi, lustruite oglindă, scârţâind uşor, în mână cu un geamantănaş de fibră îndesat cu cărţi şi reviste, ieşi pe lângă orăşelul universitar în strada Sovetskaia şi porni agale în jos, spre Komarovka, observând cu plăcere privirile cu care îl urmăreau trecătorii.

În colţ, pe Sovetskaia, la întretăierea cu Leniński, Veresov se opri în faţa stâlpului cu afişe, să mai răsufle puţin. La cinematograful „Proletari” rula filmul *Luminile oraşului,* cu Charlie Chaplin, la „Krasnaia Zvezda” – *Tractoriştii*; MHAT, în turneu la Minsk, invita la *Tartuffe*; un afiş multicolor chema pe toată lumea la inaugurarea festivă a Lacului Comsomoliştilor. Soarele frigea, topit în ferestrele caselor şi magazinelor, tramvaiele zăngăneau, maşinile huruiau, fetele cu berete puse cochet pe o parte zâmbeau – concediul promitea să fie „vesel şi plin de bucurii. Şi, în fond. după cinci ani de toceală, după zăpezile reci ale Finlandei, toate astea erau cât se poate de binevenite.

Când îl văzu, maică-sa izbucni în plâns, aşa cum plâng toate mamele din lume atunci când, după o lungă absenţă, fiii se întorc acasă oameni în toată firea, maturizaţi, şi totuşi aducând pe undeva cu ştrengarii de ieri, care luau pe furiş zahăr din bufet. Mâeuţă, cu părul negru cu începuturi de şuviţe, albe pieptănat lins şi adunat la ceafă într-un nod strâns, nu-i ajungea lui Nikolai până la umăr şi tot încerca fără succes să-l sărute, până când izbucni exasperată: „Dar apleacărte odată, nătărăule 1” – şi atunci el o prinse în braţe şi începu s-o învârtească, zgâriind-o pe obraz cu ordinul prins la piept. Taică-său începu îndată să-l întrebe de război, apoi brusc se opri şi-l duse în curte ca să se spele, în timp ce de la bucătărie se şi auzea sfârâind şi clocotind, şi dinspre fereastra deschisă veneau asemenea mirosuri, încât doctorandul sătul de

mâncarea de la popotă înghiţea în sec fără să vrea.

Casa de lemn veche şi joasă i se păru lui Nikolai mică şi strâmtă – şi când te gândeşti ce uriaşă, ce spaţioasă fusese cândva, cu gura neagră a sobei şi cu semiîntunericul plin de mistere al podului… Doar merii din livadă se înălţaseră, răsfirându-şi larg crengile şi umbrind straturile de legume, în timp ce Nikolai şi-i amintea subţirei ca nişte nuiele, înveliţi în rogojină, să nu li se usuce rădăcinile – meri din soiul „antonovka”, „belâi naliv”, „streifling”, „raika”. Acum nu-i mai putea deosebi şi încurcă „streifling”-ul cu „antonovka”; merii se frângeau sub greutatea roadelor, şi tatăl lui îi împrejmuise cu un gard des de proptele subţiri. Merele „belâi naliv” erau aproape coapte: Nikolai muşcă dintr-un măr: era zemos, având doar o uşoară amăreală – are-ţi făcea gura pungă.

Masa fu pusă în curte, sub un măr. Mama aşternu o faţă de masă brodată cu cocoşi, foşnind de apretată, şi înşiră ia farfurii de parcă băiatul n-ar fi mâncat de-o veşnicie. Xenia Makarovna era mare meşteră în de-alde astea, anii îndelungaţi în decursul cărora a tot băgat în capul elevilor aceleaşi înţelepciuni ale matematicii nu au făcut-o să-şi piardă nici calitatea de bună gospodină, nici dragostea pentru bucătăria bielorusă, aşa cum se întâmplase cu unele din colegele ei. E drept, n-a avut timp să-şi poată ospăta băiatul cu topitură înăbuşită din costiţe de porc, cu cârnaţi ţărăneşti şi cu blinii pufoase din făină de secară sau eu budincă din cartofi daţi prin râzătoare, cu jumărele, cu coajă aurie deasupra, care ţi se sfărâmă şi ţi se topeşte în gură, sau cu salată din sfeclă nouă cu ceapă verde, cu castraveciori, ouă şi smântâna – toate astea au fost lăsate pentru masa de prânz, pentru zilele următoare, dar şi ceea ce se vedea acum pe masă ar fi fost suficient pentru a sătura un pluton de cursanţi după un marş forţat de douăzeci şi cinci de kilometri cu tot echipamentul în spinare. Ouăle prăjite ochiuri se vedeau galbene ca un ciorchine de lumini deasupra oraşului în ceas de seară, prin ele se întrezăreau felii groase de slăninuţă; şunca uşor rozalie avea un iz amărui de fum de ienupăr; într-un

castron se înălţa o moviliţă de clătite de cartofi, aburinde încă de dogoarea plitei; scrumbia, preparată cu ceapă verde şi cu oţet, în căldura soarelui plutea în propria-i grăsime; brânza ţărănească de la piaţa Komarovka şi mierea ca de chihlimbar tot de acolo, cartofi fărâmicioşi cu mărar, o cană aburită cu cvas de pâine şi o sticlă de votcă *Moskovskaia* – toate astea necesitau o muncă temeinică şi fără grabă, aşa că atunci când Nikolai se dădu în sfârşit la o parte de la masă, pământul i se clătina puţin sub picioare, iar la curea fu nevoit să dea drumul la trei găuri deodată.

Mai târziu îşi va aduce ades aminte, cu o surdă tristeţe, de acest mic dejun întârziat sau prinz timpuriu în grădină şi va revedea în minte tot ce era pe masă, şi cum se agita maică-sa alegându-i bucăţile cele mai bune, cum îşi aranja dantela pe rochia-i neagră, festivă, îmbrăcată în cinstea sosirii scumpului odor. şi cum icnea tatăl său. dând pe gât câte un păhărel, după care ducea la mustăţile-i roşcate, decolorate de ţigară, o coajă de pâine de secară şi-i făcea şăgalnic cu ochiul, parcă invocându-i ceva ştiut numai de ei doi şi de nimeni altcineva, şi umbra tremurătoare a mărului pe faţa de masă din pânză de in brodată cu roşu, şi cerul înalt deasupra capului, şi liniştea, profundă ca somnul, liniştea pe care o întrerupea în răstimpuri zăngănitul îndepărtat şi rar al tramvaielor la cotitură şi zumzetul gros al viespilor. Părinţii vor rămâne în Minskul ocupat de nemţi, şi timp de trei ani îndelungaţi nu va şti nimic de soarta lor, chinuit de teamă şi de speranţă, apoi va afla, şi-şi va aminti din nou de această dimineaţă, şi o ceaţă amară îi va învălui privirea…

După ce trase un pui de somn şi se spălă din nou până la brâu cu apă rece ca gheaţa, Nikolai porni spre strada Internaţionafnaia, unde într-o clădire mare cu două etaje locuiau părinţii lui Iliuşa Basov: mama, tatăl, gemenii – frate şi soră, elevi, şi bătrâna-i bunică – Iliuşa îi trimitea în fiecare lună câte o pereche de ochelari, pentru că bunica îi pierdea mereu.

Se plimbă îndelung în jurul casei lor, fără a îndrăzni

să intre – poate să amâne pe mâine, pe poimâine, doar n-au intrat zilele în sac – în cele din urmă îşi luă inima în dinţi şi intră.

În camera spaţioasă, ticsită de-mobilă, domnea penumbra şi răcoarea. În perete se vedea un portret al lui Iliuşa într-o ramă neagră de doliu, sub sticlă era pusă tăietura de ziar cu ordinul privind decorarea lui postmortem cu Ordinul Lenin pentru curajul şi vitejia manifestate în luptele pentru Uniunea Sovietică. În acelaşi ordin figura şi numele lui Veresov. El s-a întors, Iliuşa – nu. Dar putea să fie şi invers, şi atunci portretul lui ar fi atârnat în perete într-o ramă neagră de doliu, şi mama lui ar fi fost cea care şi-ar şterge cu colţul basmalei ochii roşii, umflaţi, şi tatăl lui şi-ar privi înnegurat colţurile pantofilor, ţinându-şi încrucişate pe genunchi mâinile grele şi noduroase… Doar că el nu avea nici soră şi nici frate, cei doi gemeni cu ochi negri, Raia şi Iakov, care acum plângeau încet, şi nici bunică, căreia îi tremură capul de bătrâneţe.

Totul putea să fie invers, şi atunci Iliuşa ar fi fost cel tare le-ar fi povestit. acum ce înseamnă să-i cari pe răniţi sub bătaia focului, să-i operezi în bordeie şi magazii, să cazi în ochiuri de apă rece ca gheaţa…

Zguduit de amintiri amare, mai merse prin oraş, recunoscând şi nerecunoscând străzile şi ulicioarele ştiute din copilărie, mai zăbovi puţin prin parc, lângă râul Svisloci, unde copiii dădeau la porcuşori şi babuşcă, iar când se înseră, porni spre Galantereinaia, unde locuiau Belozerovii: Feodor îi scrisese că, pentru început, s-a instalat împreună cu soţia sa, Annuşka, la părinţi. Din nou fu nevoit să mănânce şi să bea, iar Nikolai se gândea cu groază că şi acasă este aşteptat cu masa pusă, şi că maică-sa se va supăra până la lacrimi dacă el nu va gusta din tot ce i-a pregătit; Feodor râdea în hohote şi promitea că îi va aduce a doua zi o sticlă de un litru de ulei de ricin, ca să-i ajungă pentru tot concediul.

Belozerovii o aveau deja pe micuţa Iulika, o fiinţa cu părul de culoarea inului care ţipa întruna şi avea un

năsturel de năsuc şi doi dinţişori ascuţiţi, ca de şoarece; încetă să ţipe numai atunci când Nikolai o luă în braţe.

— Afrodita, nu alta, spuse el, şi Annuşka se aprinse în obraji de mândrie, în timp ce „Afrodita” îi udă instantaneu lui Nikolai tunica de paradă.

Sâmbăta Feodor era de gardă la spital, aşa că s-au înţeles să se întâlnească duminică şi să meargă la lac. Din scrisorile tatălui său Nikolai ştia că lacul fusese amenajat de către comsomoliştii din Minsk în apropiere de Storojevka, în lunca mlăştinoasă a Svislocei; au defrişat tufărişul, au ridicat un dig, au construit un stăvilar de lemn; tatăl său participase şi el la amenajare împreună cu elevii săi şi se pregătea şi el să meargă la inaugurare.

Sâmbăta, Nikolai a dormit, luându-şi revanşa pentru anii lungi de şcoală militară, a dormit, a mâncat şi iar a dormit, apoi s-a dus la cinema cu Şura Terehova, vecină şi fostă colegă de clasă, care l-a pândit toată seara stând pe banca de lângă casă.

Cândva, în clasa a şaptea sau a opta, fusese îndrăgostit de Şura, în taină şi eu înfocare, dar ea se plimba cu băieţii mai mari şi nu-i acorda nicio atenţie, de parcă nici n-ar fi existat; doar uneori îl ruga să-i ducă vreun bileţel în clasa a zecea. Şi el ducea., mort de gelozie, şi noaptea îi apăreau în vis ochii Şurei cu gene lungi şi întoarse şi aluniţa maronie pe care o avea deasupra buzei de sus. Apoi aceasta halucinaţie trecu de la sine cumva şi deveniră buni prieteni, în cei şase ani care s-au scurs de când au terminat şcoala, fetiţa subţirică şi colţuroasă cu cosiţele blonde ca inul a devenit femeie chipeşă, pieptoasă, plină de sănătate.

Ori de câte ori venea în vacanţă, Nikolai se minuna văzând-o cum se transformă. Stăteau îndelung de vorbă despre colegii de clasă, care s-au risipit prin întreaga ţară, despre foştii lor profesori, nimic însă nu-i trezea în suflet emoţia de odinioară: toate gândurile lui erau prinse de Maşa Nikitskaia de la Institutul pedagogic.

Încă din copilărie Şura era pasionată după gimnastică şi înot; a absolvit Institutul de cultură fizică şi

acum era profesoară chiar la şcoala la care au învăţat amândoi. Nikolai ştia că în iarna lui patruzeci se măritase fulgerător cu un antrenor, iar în primăvară divorţase la fel de fulgerător şi acum stătea împreună cu o mătuşă surdă şi trăia fără griji.

Lui Veresov îi făcea plăcere s-o întâlnească; inima lui tot mai tânjea, după Maşa, care nu l-a aşteptat să se întoarcă din războiul cu finlandezii, aşa că ocolea femeile, Şura însă era femeie şi parcă nu era – mai curând un camarad. La cinema, însă, în sala ticsită de lume, cufun. dată în întuneric, Şura îşi lipi de el umărul plin şi rotund, şi Nikolai simţi o pală de dogoare, ca dintr-un cuptor încins, şi înţelese că ea doar se prefăcea a camarad, că toate astea sunt prostii fără sens, că alături de el se află o femeie, şi că ea îl atrage, după cum şi el o atrage pe ea.

Se întoarse acasă spre dimineaţă, pătruns tot de mirosul Şurei, al buzelor ei, al părului ei, al trupului ei mare şi viguros; intră în camera sa prin geamul lăsat în mod prevăzător deschis de cu seară şi se prăvăli în somn ca într-o fântână, abia-abia reuşind să se dezbrace. Când se trezi, îşi văzu pe speteaza scaunului tunica şi pantalonii, pe care mama îi şi călcase, precum şi nişte pantaloni gri ai tatălui său împreună cu o cămaşă brodată şi cu nişte pantofi de pânză: se anunţa o zi toridă – îtcă din primele ore ale dimineţii soarele ardea din plin, şi râvna se gândi că, poate, va dori să îmbrace ceva mai uşor. Dar Nikolai încă nu se obişnuise cu ordinul primit, cu tresele vişinii de la petliţele tunicii şi cureaua scârţâitoare a centironului. Nu-şi încăpea în piele de vanitate adolescentină, era gata să îndure orice chinuri, numai să poată trece prin oraş cu pieptul scos în afară, surprinzând privirile pline de respect ale bătrânilor şi cele de admiraţie ale tinerilor: în perioada antebelică la Minsk nu se numărau chiar atât de mulţi purtători de ordine, mai ales tineri, imberbi ca el, de altfel nici tatăl său n-ar fi fost de acord, chiar să fi vrut el – Alexandr Ivanovici se simţea măgulit cum nu se poate că are un asemenea vultur de băiat. Se oferi chiar să ducă el sacoşa cu de-ale gurii, ca aceasta să nu-i strice fasonul lui

Nikolai, jar în sacoşă era atâta mâncare, de parcă plecau la Polul Nord pentru o lungă iarnă polară, şi lui Nikolai îi păru sincer rău de tatăl său, care pur şi simplu se îndoise într-o parte sub greutatea ei. Unica speranţă era că va recruta drept hamal pe vreunul din elevii săi din clasele superioare, campioni ai şcolii la atletică grea.

Belozerovii erau gata de plecare, aşa că porniră cu toţii pe jos, pentru că Annuşka nu se încumetase s-o bage pe Iulika în tramvaiul supraaglomerat.

În acea dimineaţă de iunie întreg oraşul se ducea la lac. Oamenii mergeau pe jos sau agăţaţi de scările şi de platforma tramvaielor, goneau pe biciclete, cu birje şi cu maşini, cu pături şi pachete, cu plase şi cu sacoşe burduşite, cu chitare, patefoane şi acordeoane. Un original ducea cu el un samovar de o vadră, samovarul strălucea în soare de te dureau ochiij să te uiţi la el.

Trecură pe lângă piaţa Storojevski, plină de căruţe cu hulubele ridicate în sus, ca nişte tunuri antiaeriene, cu guiţatul ascuţit al purceilor, cotcodăcitul găinilor, gâgâitul gâştelor, apoi o cotiră spre cimitirul vechi şi părăsit, unde lângă o capelă albă şi coşcovită era înmormântat revoluţionarul *narodovoleţ* Pulihov, se urcară pe scundul dig de pământ – şi în faţa lor apăru o imensitate albastră. Lacul clocotea de lume, aruncând în aer puzderie de stropi strălucitori, bărcile alunecau pe apă ca nişte păsări şi malu

— *Narodovoleţ* – membru al organizaţiei revoluţionare secrete „Narodnaia Volia” („Voinţa poporului”) din Rusia ţaristă, în deceniul al nouălea al secolului trecut (N. t!

9 – Regăsirea speranţeirile verzi erau înţesate de lume. Pe o estradă de lemn cânta o fanfară; şiroind de sudoare, muzicanţii cu obrajii roşii suflau în alămuri, şi băieţii le aduceau cvas în halbe groase; lângă chioşcurile cu îngheţată şi cu bere lumea se înghesuia la coadă; adunaţi în grupuri strânse în jurul păturilor întinse pe jos, cu spinările în bătaia soarelui, unii, după o baie pe cinste; se puseseră pe mâncat, alţii terminaseră de mâncat şi acum cântau, alţii pur şi simplu stăteau la soare,

bucurându-se de această zi senină după o perioadă prelungită de vreme rea, bucurându-se de cerul albastru, de apa limpede şi caldă, de sălciile bătrâne care îşi aplecau peste lac pletele verzi, de muzică, de larma de glasuri, de alergătura copiilor… Şi nimeni, niciun om din aceste mii de oameni care se bălăceau în apă, alunecau cu bărcile, băteau mingea, stăteau întinşi pe iarba verde, savurau berea lângă chioşcurile albastre sau îşi hrăneau copiii – nimeni dintre toţi aceşti oameni nu ştia că Brestul este în flăcări, că tancurile germane sfârteca deja cu şenilele lor pământul ţării noastre, că moartea începuse să secere, că e război. Marele Război de Apărare a Patriei. Această cumplită neştiinţă, fără gânduri şi fără griji, va mai dura câteva ceasuri, după care pe stâlpul de brad cu dâre de smoală galbenă vor începe să hârâie clopoţei negri şi glasul încet al lui Molotov va acoperi zgomotul orchestrei, cântecele, acordeoanele, patefoanele, râsul, ţipetele copiilor; ca un uragan îi va ridica pe toţi aceşti oameni şi îi va zvârli înapoi, în arşiţa de cuptor a oraşului, şi pe malurile verzi nu vor rămâne decât ziarele mototolite, sticlele goale şi lucrurile uitate în graba plecării. Şi samovarul de aramă, răspândind în jur aburi fierbinţi, va străluci orbitor în soare.

2

După ce luă de acasă documentele necesare, Veresov pomi în grabă spre Direcţia sanitară a districtului. Iniţial îl străfulgeră gândul că trebuie să plece imediat la Leningrad, la Academie, dar renunţă numaidecât la această idee. Ce sens ar avea să se târâie până la Leningrad, să piardă timpul, când poate chiar de mâine să fie pe front?

La Direcţie era plin de lume. Uşile se trânteau cu zgomot, târâiau telefoanele, glasuri agitate se rostogoleau de la un capăt la altul al lungului coridor.

Nikolai îşi făcu loc cu greu până la adjunctul şefului, raportă scurt de sosire. Medicul de brigadă, un om în vârstă cu vorba în „o” ca a celor de pe Volga, parcurse în fugă documentele, aprobă hotărârea lui şi îl numi pe loc

comandant al batalionului sanitar al diviziei de puşcaşi de infanterie, care se dislocase lângă Minsk.

— Tovarăşe medic de brigadă, tremurând de indignare protestă Nikolai. Nu sunt un băieţaş, sunt chirurg cu experienţă de front. Vă rog să mă trimiteţi la graniţă, unde se dau lupte, presupun că acolo va fi mai multă nevoie de mine decât aici, lângă Minsk.

— Nu te alarma, divizia nu va rămâne mult în spatele frontului.

— Adjunctul şefului Direcţiei îşi şterse cu o batistă capul rotund, ras, şi se ridică, dând a înţelege că nu are timp să bată apă-n piuă.

— Acolo n-am comandant de batalion, omul e în concediu, la Cita. Lasă flecăreala, tovarăşe medic militar de rangul trei, încearcă să ajungi mâine de dimineaţă la post.

După această dojana severă nu-i răra încă decât să-şi ia numirea, să ducă mina la cozoroc şi să plece, ceea ce Veresov şi făcu.

Acasă, maică-sa M întâmpina cu privirea speriată şi plină de tristeţe: când? Nikolai o îmbrăţişă, o mângâie pe umerii care se zguduiau de plâns.

— Mâine, mamă. Deocamdată prin apropiere, lângă Minsk, nu mai plânge.

— Uite că s-a şi terminat cu ospeţia. – îşi plimbă degetele-i reci, cu mici pete de cerneală pe ele, peste cicatricea lui de pe obraz.

— Să ai grijă de tine, băiatul mamii. nu te băga fără rost sub gloanţe. Doamne, doamne, ce-or fi vrând fasciştii ăştia de la noi! Au înghiţit o lume, acum s-au năpustit şi asupra noastră, de şi-ar frânge gâtul!

— O să şi-l frângă, răspunse Nikolai. Unde e tata?

— S-a dus la Comitetul raional. Se-nfige şi el printre oşteni, ţapul bătrân. Ce să-ţi pun pentru drum, dragul mamii?

— Îmi pun singur, sunt învăţat. Nu-ţi face griji, te rog.

Maică-sa îşi strânse buzele cu jale, dădu din cap şi izbucni în plâns.

Nikolai se duse în camera sa, scoase de sub pat geamantanul, răsturnă pe masă cărţile şi conspectele, le răsfoi distrat. S-a zis şi cu adjunctura, o să continue învăţătura după război. Bine că n-a apucat să se însoare. Lui Feodor îi vine mai greu acum…

Alexandr Ivanovici se întoarse supărat de la Comitetul raional.

— Gata de drum? Pe mine m-au dat, vezi bine, la reformă. Cam bătrân… Păi dacă vrei să ştii, îl bag în cofă pe oricare „puşcaş voroşilovist”!

— Se trase furios de vârful mustăţii.

— Ai auzit? Se spune că ai noştri au coborât un desant la Königsberg… îi bat pe fascişti de le zboară fulgii.

— Cine spune? se miră Nikolai: aparatul de radio funcţiona în casă fără a se întrerupe o clipă, nu s-a transmis nimic despre niciun desant.

— Lumea spune, răspunse evaziv tatăl. Oameni serioşi, n-o să spună palavre. Peste vreo două săptămâni s-a zis cu canalia aia de Hitler. O să vadă el ce înseamnă să-şi bage ritul lui de porc în grădina noastră sovietică.

Nikolai îşi aminti de războiul cu Finlanda. Şi atunci s-a crezut la felo gânganie, aruncăm cu şepcile în ea, şi aţa. Când colo, am bătut pasul pe loc timp de trei luni şi mai bine. Nu, n-am bătut pasul pe loc, am luptat, şi cât sânge ne-a costat… Iar Germania nu e Finlanda, Germania a strâns în mâna ei întreaga Europa şi a silit-o să lucreze pentru ea. Cam puţin două săptămâni. Bine ar fi să isprăvim până la sfârşitul anului.

— Nu, tată, replică Nikolai, nu te pregăti pentru o victorie uşoară. Au un atu – atacul neaşteptat, ai auzit doar, în plus au tehnică berechet, avioane, tancuri… în primăvară ni s-a ţinut la Academie o conferinţă şi ne-au arătat şi filme documentare. Au o armată puternică, ce să mai vorbim…

— Tehnica, desigur, e o chestie… murmură Alexandr Nikolaevici, doborât de autoritatea militară a fiului. Numai că vezi tu. soldatul german nu va rezista în faţa soldatului nostru. N-are suflu. Am luptat cu ei, îi cunosc. Şi apoi,

băiete, nu nesocoti clasa muncitoare. La ei azi-mâine o să izbucnească revoluţia, ca în ’nouă sute optsprezece, or să-nceapă să se înfrăţească pe front. Ascultă-mă pe mine: două săptămâni cel mult.

Chiar în ziua următoare, primul bombardament feroce, care a transformat aproape jumătate de oraş în ruine arse şi fumegânde, va diminua optimismul bătrânului profesor de matematică. Nu, nu în sensul victoriei, ci în sensul termenelor. În victoria noastră va crede cu sfinţenie chiar şi în clipa când soldatul german va pune ştreangul pe gâtul lui slab şi vinos şi va scoate scăunelul de sub picioarele lui…

— Bine, fie cum zici tu, zâmbi în barbă Nikolai. Pentru orice eventualitate, hai să săpăm un adăpost în grădină, dacă aceste canalii bombardează şi Minskul, să aveţi unde să vă adăpostiţi.

Până seară au tot săpat în grădină groapa pentru adăpost, tăind cu lopeţile ascuţite rădăcinile merilor, aruncând pământ peste straturile cu ştevie şi cu sfeclă timpurie. Pământul era greu, după o jumătate de metru începu argila, n-o puteai muşca cu lopata, o rupeau cu ranga, muncind pe rând, iar mama îi privea întristată şi-şi lingea lacrimile din colţul buzelor. Au săpat un adăpost adânc, au aşezat jos saltele vechi, au tăiat câteva trepte.

— Ne-am adăpostit, glumi cu amărăciune tatăl. Doar dacă o nimeri direct… Fire-ar să fie de canalii, să strice o astfel de zi! Puştii mei nici n-au apucat să se producă. Şi când te gândeşti, primul loc îl aveau în buzunar, cum se spune, au fost antrenaţi chiar de Terehova.

Nikolai receptă cuvintele tatălui său ca un îndemn: e timpul să-şi ia rămas bun de la Şura. Despărţirea s-a prelungit până după miezul nopţii. Şura plângea, cu faţa udă de lacrimi la subţioara lui, şi-l ruga s-o ia cu el la batalionul sanitar, fie şi ca sanitară. El tot îndrepta cearşaful mototolit pe umărul ei bronzat şi tăcea abătut: armata nu e cinematograf, ai luat de mână şi ai adus… Pentru asta există comitetele militare, o regulă. Îi era milă de Şura, caldă, plânsa, dar cu gândul Nikolai era acum

departe de ea, acolo, în orăşelul militar, şi îl încerci un sentiment de teamă, pentru că batalionul sanitar nu' este totuna cu punctul de asistenţă medicală al detaşamentului, pe care l-a condus în războiul cu Finlanda – este o gospodărie mare şi complexă, descurcă-te cum ştii… Toate aceste gânduri făceau ca despărţirea să fie apăsătoare, altfel decât ar fi dorit amândoi.

— Am să-ţi scriu, îi promise Nikolai, îmbrăţişând-o în pridvorul şubred de lemn. Cum aflu numărul poştei, îţi şi scriu. Scrie-mi şi tu. Auzi, Şurionok, să-mi scrii neapărat! Se termină războiul, facem nunta.

Mama îl trezi în zori, îi dădu rucsacul, îl sărută – se aplecase spre ea – pe frunte şi pe gură, tatăl îl îmbrăţişă, îl bătu pe umăr. Au vrut să-l conducă până la orăşelul militar, dar Nikolai îi convinse să rămână acasă. Ieşi, privi înapoi, parcă presimţind că nu va mai revedea nimic din toate astea – nici pe mama şi pe tatăl său, care stăteau alături în poartă, nici casa joasă din bârne groase, crăpate de bătrâneţe, cu o tufă de liliac prăfuit sub fereastră în grădiniţă, nici uliţa sa liniştită şi plină de verdeaţă, străjuită de tei şi castani, cu smocuri de iarbă care-şi făceau loc printre crăpăturile trotuarelor de scândură, şi pentru o clipă simţi o tristă strâng: – re de inimă. Universul luminos al copilăriei şi adolescenţei, un univers de bunătate şi mângâiere, de care abia se atinsese sufleteşte în cele trei zile fulgerătoare ale concediului său, întrerupt atât de neaşteptat, se pierdea din nou un leva în ungherele memoriei, pentru a rămâne acolo definitiv ca o tristeţe amară şi dulce.

Ducându-şi mâna la cozoroc într-un gest de bun rămas, Nikolai păşi în dimineaţa liniştită, dar încă de acum toridă – şi viitoarea de fier şi sânge a războiului îl prinse, îl învârteji.

Din această viitoare, din această chinuitoare învălmăşeală şi încordare a celor dintâi zile de război, când batalionul sanitar era azvârlit ba în apropiere de Nagoreloe, la graniţa veche, ba înapoi, la Minsk, unde divizia se retrăgea cu lupte, deodată ieşi la suprafaţă Ales

Iaţâna, negru de praf şi sudoare, cu ochii căzuţi adânc în orbite, cu o zdreli tură închegată pe frunte. Dincolo de Dzerjinskoe nemţii i-au bombavdat şi distrus spitalul – douăzeci şi şapte de maşini cu răniţi, medici, surori, cu tot inventarul. Acolo i-a murit soţia, Klava, şi băieţelul Vitalka, în vârstă de şase luni, iar pe Ales l-a contuziorunt suflul unei explozii.

— Cum au putut?! striga Iaţâna, schknonosindu-se tot de durere, şi lacrimile îi curgeau pe Obrajii supţi, nebărbieriţi, fără ca el să-şi dea seamă. Cum au putut?! Fiecare maşină avea pe ea crucea roşie, chiar eu am dat ordin să se dea din nou cu miniu. Crucile roşii – le-ar fi văzut şi un orb, iar ei… întâi au aruncat bombe, apoi, în zbor razant, au tras cu mitralierele… Adevărate fiare, să-i ucizi fără milă! Să-i omori ca pe câinii turbaţi!

Din cauza contuziei lui Ales îi tremurau mâinile, nici vorbă să poată opera, aşa că Veresov îl puse la sortare. El personal împreună cu chirurgul Lida Rakova nu se dezlipeau de masa de operaţie: nu dovedeau cu munca, deşi nu izbuteau să adune toţi răniţii.

Batalionul era în toiul pregătirilor pentru a se retrage dincolo de Minsk, în raionul Urucie, când li se alătură Feodor: nu-l răbdase inima să rămână la spitalul districtual. Cine şi-ar fi imaginat, cine ar fi putut crede că în mai puţin de o săptămână nemţii vor ajunge la porţile Minskului; trebuiau să fie opriţi pe undeva lângă Brest şi Grodno; Minskul se afla departe în spatele frontului şi medicul militar de rangul trei Belozerov nu putea concepe în ruptul capului să lucreze la un spital din spatele frontului, unde cu deplin succes fac faţă femeile doctoriţe. Îşi smulse repartiţia pentru regiment în acelaşi birou şi de la acelaşi adjunct al şefului Direcţiei sanitare a districtului, cu care a avut de-a face şi Veresov. Totuşi n-a avut parte să devină medic de regiment pentru că Feodor pur şi simplu nu şi-a găsit regimentul: după ce timp de trei zile a rătăcit pe drumuri ticsite de lume şi de trupe, nimerind şi sub câteva bombardamente, a făcut cale întoarsă – se spunea că regimentul lui nimerise în încercuire. Lui Veresov îi

crăpa buza după chirurgi, aşa că îi declară pe loc lui Feodor că nu-i mai dă drumul să plece. Iar acesta, dând deodată peste cei doi prieteni ai săi, nici nu intenţiona să plece undeva.

Nu aveau suficiente maşini, cât despre combustibil – nici pe atât. După ce încărcă una din ele cu lucrurile de cea mai strictă necesitate, pentru a putea în noul loc să ridice cât mai degrabă corturile şi să fie gata de lucru, Nikolai luă cu el câteva surori medicale şi plecă, dându-i trei maşini lui Iaţâna pentru evacuarea răniţilor. Belozerov urma să transporte cu furgoanele voluminoasa gospodărie a batalionului sanitar. Se înţeleseră că în timp ce convoiul se va târî prin oraş, Feodor va da o fugă la ai lui şi la Veresovi şi, dacă aceştia nu au plecat încă din Minsk, îi va lua cu el. Amândoi înţelegeau că nu vom reuşi să ţinem oraşul.

Când maşina ajunse la marginea Minskului, Nikolai încremeni. Văzuse cum în fiecare zi spre oraş se îndreptau zeci şi sute de avioane *Junkers* şi *Messerschmitt,* văzuse vâlvătaia care vălurea zarea în partea aceea, auzise exploziile surde ale bombelor. Dar ceea ce i se dezvălui acum părea un vis de groază.

Oraşul nu mai exista. Peste tot, cât vedeai cu ochii, fumegau ruine negre. Se simţea un miros iute de ars, dâre de funingine neagră atârnau în aer întunecând soarele, blocând plămânii, sticla spartă trosnea sub roţile maşinii ca scoicile pe plajă. Ardea Institutul pedagogic, din deschizăturile largi ale ferestrelor zvâcneau limbi de foc; deasupra orăşelului universitar pluteau vălătuci negri de fum. Strada Sovetskaia era plină de frânturi de zidu'îi, grinzi contorsionate, munţi de cărămidă, gheme de cabluri de tramvai şi fire electrice rupte, de şine legate nod de forţa monstruoasă a exploziilor – nici gând s-o poată traversa, aşa că îi porunci şoferului s-o ia pe strada Karl Marx, paralelă cu Sovetskaia, pentru a răzbi cât mai repede spre şoseaua Moskovskoe. Aici ruinele apăreau mai puţin numeroase. Clădirile rămase în picioare erau fără uşi şi ferestre, smulse de suflul exploziilor. Din golul lor

spânzurau storuri şi perdele albe, fâlfâind alene în bătaia vântului. Şi iarăşi sticlă spartă, hârtie arsă, boccele şi geamantane cu boarfe, abandonate de careva în grabă, şi nici ţipenie de om, o pustietate tăcută, înfricoşătoare. Oraşul cu multe mii de locuitori părea mort, transformat într-un deşert plin de ruine, potopit în cenuşă.

În apropiere de Teatrul dramatic din Bielorusia I existase un mic magazin de pălării. O bombă îl despicase în două, azvârlind în stradă zeci de pălării, şepci, caschete, panamale, care se răspândiseră toate până hăt departe, ca un stol de păsări speriate. Faţada prăbuşită a unei clădiri cu două etaje dezgolise interiorul locuinţelor; Veresov văzu un tablou cu ramă de lemn, pe un perete cu tapet ţipător, un bufet răsturnat, un pătuţ de copil care se agăţase cu un picior de o ieşitură a grinzii şi spânzura peste hăul străzii, dinţii albi, rânjiţi ai unui pian cu capacul smuls… Avu impresia că-şi pierde minţile.

Podul de peste Svisloci rămăsese intact; traversară strada Dolgobrodskaia şi ieşiră la Institutul de educaţie fizică. De aici pân-acasă – o palmă de loc, vreo cinci-şapte minute, dar el nu dispunea de aceste cinci-şapte minute, pierduseră şi aşa prea mult timp cu drumurile ocolite prin oraş. Se părea că nemţii nu bombardaseră străduţele de lemn de dincolo de Komarovka sau, în orice caz, bombardamentele nu fuseseră atât de crâncene ca în centru şi în zona gării; în partea aceea nu se zăreau urme de incendii şi, cu inima strânsă, Nikolai viră. maşina pe Puşkinskaia, spre Parkul Celiuskin. Va da o fugă Belozerov, până deseară va trebui să se chinuie în neştiinţă.

Seara, târâş-grăpiş, sosi Feodor cu convoiul de căruţe, istovit, răguşit. În timp ce mânca din gamelă terci fierbinte, frigându-se şi înecându-se, povesti că îl întâlnise pe tatăl său… Om sucit, alerga de colo-colo prin oraş în căutarea unui camion cu care să transporte biblioteca Academiei de ştiinţe. Cui îi arde acum de bibliotecă… A izbutit să-mi smulgă un butoi de benzină. S-a agăţat de mine ca o căpuşă, pas de scapă. Mama, sora, Annuşka împreună cu Iulika au plecat din cauza bombardamentelor

la ţară, lângă Cerven, la tuşa Marâlia, încă de pe douăzeci şi patru.

— Bătrânii tăi sunt bine, au stat în adăpostul ăla. Şi casa voastră e în picioare. De altfel, toată strada n-a avut de suferit până acum, doar ici-colo au zburat geamurile, le-au acoperit cu perne. Am vrut să-i iau cu mine pe ai tăi, aşa cum ne-am înţeles, dar nici n-au vrut să audă. Îl ştii pe taică-tău, s-a încăpăţânat ca un catâr. „Dacă, zice, pentru armată vârsta mea nu-i bună, pot să lupt cu nemţii şi acasă. Am experienţă, slavă Domnului! Cu atât mai mult, cu cât nu e o chestiune de durată, în curând nemţoteii o vor întinde înapoi de le vor sfârâi călcâiele”. Asta-i situaţia, frăţioare.

— Experienţa nu-i lipseşte, oftă Nikolai. Încă sub po lonezii albi a luptat în ilegalitate. Cât eram de mic, tot ţin minte cum îl urmăreau cei din legiune. Trăgeau puştile, iar el – ţuşti peste gard! Abia a reuşit să scape. Cu nemţii, însă, treaba-i mai serioasă... – îşi frecă dunga subţire a cicatricei.

— Cât despre călcâie, deocamdată-i împuţită treabă...

Se apropie Iaţâna, se aşează pe foaia de cort întinsă jos.

— Mă, flăcăi, cred că o să căpiez, spuse cu glas surd, cuprinzându-şi capul în mâini. Spuneţi-mi, voi, ce-i asta... înţeleg să bombardeze concentrări de trupe, noduri de cale ferată... Dar să facă una cu pământul o coloană sanitară, să mitralieze femei şi copii pe drum – nu pot concepe.

— Scrâşni din dinţi şi-şi înghiţi cu greu saliva.

— Şi ce au făcut cu oraşul, canaliile!... Cât popor a căzut sub ruine...

— De-a se zgribuli înfrigurat Nikolai. Ţineţi minte cât s-a tot scris despre Guernica? Minskul a fost pisat şi mai şi. E un cimitir, nu un oraş... De ne-am opri mai repede. Să nu mai înainteze niciun pas. Până la ultimul ostaş, până la ultimul cartuş. Poate undeva aici, ce credeţi?

Toţi trei priviră cu speranţă înspre colina păduroasă, spre câmpul cu secară aurie de dincolo de deal. Un vânticel uşor alunga către orizont valuri de spice pârguite,

şi undeva în înalt răsuna ciocârlia, parcă ţintuită în cuie de albastrul străveziu al cerului. Sanitarii ridicau între brazi corturile, cărau brancarde, paturi, vrafuri de rufărie; deasupra bucătăriei de campanie plutea un fum subţire; bucătarul, cu faţa roşie, cu o bonetă alb Inn cap, se uita cu teamă spre cer, pregătit să stingă focul la cel dintâi semnal; maşinile şi căruţele, camuflate cu trunchiuri de mesteceni tăiaţi anume, nu puteau fi zărite de sus – pădure, şi atât. În zare se iviră doi soldaţi; desfăşurau bobina cu firul de telefon.

Veresov se ridică, îşi potrivi cu grijă tunica sub centură.

— Hai să ne spălăm, Feodore, şi – în sala de operaţii. Ales, adună-i pe sanitari, ia legătură cu punctele de regimente, organizaţi scoaterea răniţilor. Eu o să mă interesez la statul-major care-i situaţia şi vin şi eu. – îşi ciuli urechile. În depărtare se auziră bubuituri, în scurt timp putură distinge răpăitul mitralierelor, trosnetul set al salvelor de puşti.

— Iute, fraţilor, pare-se că începe Săraşi.

CAPITOLUL X 1

La treizeci şi şapte de ani Andrei Suhorukov avea tot – ce-şi poate dori un om la vârsta asta: gradul de doctor-docent în ştiinţe medicale şi titlul de cercetător ştiinţific principal, postul de profesor universitar şi o „Volgă” proprietate personală, un apartament mobilat cu gust într-un cartier frumos şi convenabil din Minsk şi elevi care, sub conducerea lui, lucrau cu succes la tratarea unor probleme pom plicate de radiochirurgie, o reputaţie solidă de savant talentat şi chirurg „cu mâna uşoară”. Până şi bolnavii cei mai îndărătnici, care refuzau categoric să se opereze cfhar şi atunci când li se comunica fără niciun. menajament diagnosticul, pentru că numai o operaţie neîntârziată îi mai putea salva, se lăsau convinşi dacă Andrei Andreevici promitea că îi va opera el. Pentru el, aceste promisiuni însemnau adesea două-trei operaţii pe zi, dar asta nu-l speria.

Cuvintele „mina uşoară” îl făceau să zâmbească: avea

nişte mâini grele, cu vene umflate, cu linii adânci săpate în palme, cu degete puternice – mâini de plugar sau de ciocănar; atunci însă când intra în sala de operaţii, unde se spăla pe mâini frecându-şi-le cu două perii săpunite, şi sora îi întindea mănuşile de cauciuc desfăcute, în care el, cu o mişcare agilă, îşi băga mâinile, acestea sufereau o adevărată metamorfoză. Zburau deasupra câmpului operator, înconjurat de cearşafuri sterile, ca nişte fantomatice păsări albe, imponderabile, şi instrumentele strălucitoare pe care sora i le dădea păreau o continuare firească a mâinilor. Degetele lui groase, cu noduri la încheieturi, erau sensibile ca nişte detectori; privind cu câtă grijă atingeau trupul omului, puteai crede că emană nişte unde inaccesibile ochiului şi că acolo, în obscuritate, în necunoscut, aceste unde palpează fiece vas, fiecare celulă, şi revin înapoi, în creier, dându-i comenzile necesare, obligând să se ia când bisturiul, când pensa, când un minuscul foarfece mier ochirurgical…

Mâini grele-uşoare de chirurg, păsări albe deasupra unui roşu câmp operator…

Favorit al lui Veresov, Suhorukov avea la institut o situaţie specială. Era stăpân absolut pe secţia lui: hotăra singur pe cine să ia la ordinatură şi la doctorat, cui să-i dea o normă şi jumătate, pe cine să dea afară, şi dacă spunea: „NU!” – nimeni nu-l putea convinge să-şi schimbe hotărârea, nici directorul institutului cu toţi adjuncţii săi, nici serviciul de cadre, nici Ministerul sănătăţii. Îşi iubea munca şi ţinea la ea, dar nu tremura pentru postul său, aşa cum tremura Iaroşevici sau chiar Basov, ştia că orice institut, orice clinică mare îl vor angaja bucuros. Tocmai acest sentiment de independenţă, conştiinţa propriei valori, nicidecum faptul că era discipol şi favorit al lui Veresov, i-au determinat felul direct şi tăios în a-şi exprima opiniile, refuzul de a se adapta şi de a manevra.

De Nikolai Alexandrovici îl apropia aceeaşi pasiune fără preget pentru oncologie, disponibilitatea sufletească de a nu ieşi zile şi nopţi din săli şi laboratoare.

Aşadar, la treizeci şi şapte de ani Andrei Suhorukov

avea tot ce-şi poate dori un om la vârsta asta. Nu-l ocolise nici durerea. Îi lipsea doar un fleac: fericirea. Oricum, atunci, demult, pe vremea când învăţa la Academia militară de medicină şi stătea cu chirie într-o cămăruţă strâmtă de şapte metri, într-o casă de lemn pe jumătate dărăpănată, la marginea Leningradului, la o gazdă rea ca o zgripţuroaică – o cămăruţă unde locul mesei îl ţinea un dulăpior de placaj, iar între pat şi pătucul lui Alioşa se putea trece numai într-o dungă; când din două în două zile alerga la clinică, la gărzi de noapte, pentru a mai câştiga ceva bani pe lângă cele două burse, cu care el şi cu Svetlana nu reuşeau nicicum s-o scoată la capăt; când îl chinuia gândul că Sveta poartă nişte pantofi scâlciaţi şi că vor trebui să renunţe din nou la invitaţia pentru serata festivă, pentru că şi-a ars la călcat singura ei rochie de ocazie, iar de una nouă nu vor reuşi să facă rost prea curând – atunci, în epoca aceea de demult, Suhorukov se simţea mult mai fericit decât acum. Căci fericirea nu înseamnă o burtă plină, nici gradele şi titlurile şi nici măcar munca pe care o iubeşti, fericirea este o stare deosebită a sufletului omenesc, iar Suhorukov îşi simţea sufletul greu.

La început a murit Alioşa. s-a înecat la bazinul de înot, în văzul antrenorului, în văzul a zeci de oameni: a intrat afund în apă şi n-a mai ieşit la suprafaţă; un neaşteptat atac de cord. Nu se plânsese niciodată de inimă, chiar Andrei îl ascultase în repetate rânduri, la fel şi medicii de la grădiniţă, şi medicii sportivi – a fost ca un cutremur, ca o avalanşă în munţi, să-ţi pierzi minţile, nu alta, să-ţi curmi zilele – un băieţel de şase ani, cu faţa smeadă şi cu ochii negri, leit maică-sa, un cintezoi iute şi vesel…

— Cu mâna mea l-am omorât, cu mâna mea, murmură Svetlana, stând cu capul strâns între mâini şi legănându-se, ca o sectantă la Duminica Rusaliilor. Cu mâna mea l-am omorât. Eu l-am dus la bazinul ăla blestemat, milioane de copii nu se duc la bazine şi trăiesc, eu l-am dus, şi nu mai e, nu mai există copilul meu, eu l-am

omorât, eu, eu, eu…

Svetlana era foarte slăbuţă, numai pielea şi osul, nu se îngrăşase nici chiar după naştere, cum se întâmpla cu multe femei; tensiunea nervoasă provocată de durere şi exacerbată de complexul de vinovăţie o mistuia. Zile în şir zăcea pe canapea cu privirea aţintită într-un punct; Andrei nu reuşea s-o convingă să bea un pahar de lapte, să mănânce un pesmet. Suferise un şoc, profund ca moartea, şi Andrei înţelegea: dacă nu va fi smulsă din acest şoc în timpul cel mai scurt posibil, nu va mai putea fi salvată. Se topea văzând cu ochii. Nu voia să mai trăiască.

Suhorukov invită pentru consult pe profesorul Kozlovski, mare somitate în domeniul neurologiei. Înalt, prezentabil, cu o bărbuţă bine îngrijită şi cu un inel masiv de aur la mâna dreaptă, profesorul a examinat-o atent şi a auscultat-o pe Svetlana, după care a ieşit cu Andrei la bucătărie, l-a prins de un nasture şi i-a spus încet:

— Dragul meu, du-o imediat de aici. Pentru un an, pentru doi. Singura salvare pentru soţia dumitale este schimbarea locului, oameni noi, impresii noi. Aici lanţul acesta nu poate fi rupt. Lasă totul baltă şi pleacă. Nu zăbovi nicio clipă, peste o săptămână-două s-ar putea să fie prea târziu.

— Mulţumesc, profesore, spuse politicos Andrei. Mulţumesc, mă voi gândi.

Kozlovski l-a privit scrutător, a clătinat din cap şi a ieşit.

Nu avea ce să se gândească. Nu putea să lase totul baltă şi să plece din Leningrad. Nici măcar pentru o lună, dar pentru un an sau doi. Lucra la terminarea dizertaţiei, căreia îi consacrase trei ani de viaţă. Lucrarea era legată de studierea influenţei izotopilor radioactivi asupra celulelor canceroase în cazul terapiei chirurgicale – unde ar fi putut să plece?! Cine i-ar fi pus la dispoziţie preparate, laboratoare, vivariu, bolnavi aleşi cu cea mai mare grijă, cine? Orice institut lucrează la propriile sale teme de plan, pentru care s-au alocat fonduri, cine are nevoie de oameni străini, neştiuţi de nimeni, veniţi de-

aiurea, chiar dacă aceştia lucrează într-o direcţie de mare interes şi perspectivă în oncologie? Să pleci pentru un an înseamnă să pierzi trei, dacă nu chiar cinci. În acest timp, toate materialele pe care le-ai dobândit cu sânge şi sudoare, cu nopţi nedormite, cu uzură nervoasă, se vor învechi, un altul – cineva care a tras în viaţă un loz mai cu noroc – ţi-o va lua înainte, îşi va susţine lucrarea, iar tu vei rămâne de căruţă. Unde mai găseşti un şef ca Veresov – te scapă din orice încurcătură, scoate din pământ tot ce-ţi trebuie, numai să lucrezi. Dacă pleci – adio, ştiinţă, angajează-te ca medic de circumscripţie sau, dacă ai noroc, chirurg la vreo clinică. Dar Svetlana?... Păi ai s-o urăşti cu ură de moarte, nu va fi viaţă, va fi o casă de nebuni – are ea nevoie de aşa ceva? Desigur, trebuie s-o salvez. Dar este vorba de un şoc, iar din şoc se poate ieşi în diferite feluri.

De la el din laborator Andrei luă o seringă şi câteva fiole de morfină. După injecţie, pentru prima oară în ultimul timp Svetlana dormi liniştită. Dimineaţa bău o cană cu cafea şi mânca un sandviş cu brânză. După care căzu din nou în apatie. Andrei repetă injecţia.

Suhorukov cunoştea bine puterea înfricoşătoare a narcoticelor şi, îndată ce soţia îşi reveni cât de cât, seringa şi medicamentul dispărură din casă. Era însă prea târziu Svetlana aflase că există o forţă care te poate face să uitv orice pe lumea asta, o forţă care te transpune într-o altă stare, în lumea himerelor şi a incertitudinilor: o injecţie, o uşoară ameţeală, şi iată-l pe Alioşa, viu şi nevătămat, te cuprinde puternic cu mânuţele lui după gât şi-ţi povesteşte vesel şi grăbit, înghiţind cuvintele, ceva despre treburile lui de copil, îşi face de lucru cu jocul *Constructorul...* „Mamă, mamă, uite ce maşină am făcut!” Andrei, însă, era de neclintit. Lacrimile, crizele de isterie, ameninţarea că îşi va pune capăt zilelor nu avură niciun efect. El ştia că narcoticul nu prinsese încă rădăcini, dar era suficient să cedeze o singură dată pentru ca totul să devină iremediabil.

Svetlana nu reuşi să facă rost de narcotice fără

ajutorul lui. Într-adevăr, nu trecu mult şi încetă să mai vorbească de ele. Într-o zi însă, când se întoarse acasă, Suhorukov văzu că soţia lui era beată.

Svetlana era învăţătoare, dar după moartea băiatului renunţă să mai lucreze la şcoală – nu putea suporta să vadă zi de zi mulţime de copii veseli şi neastâmpăraţi ca Alioşa. Se angajă la o editură tehnică în calitate de corector. Zi de zi citea texte pe care nu le înţelegea, texte presărate cu cifre şi tabele, formule şi desene tehnice, colaţiona, vina greşeli, căuta în tot felul de îndreptare groase. Seara, cât timp Andrei mai era la Academie, se îmbăta repede-repede şi stătea la masă, cu capul lăsat între mâini, prăbuşită şi indiferentă la tot şi la toate. Părul negru, drept, îi cădea pe obraz, prin tenu-i subţire şi smead se întrezăreau vinişoare albastre, umerii înguşti erau lăsaţi neputincios în jos, iar buzele încremenite într-un zâmbet strâmb, amar.

Andrei căuta să se liniştească, zicându-şi că Svetlana îşi va reveni când va face un copil. Dar ea nu mai voia să aibă copii. Nu voia să aibă copii şi să tremure tot timpul de grija lor. Când îşi dădu seama că e gravidă, dispăru de acasă. Lipsi trei zile; trei zile Suhorukov alergă năuc prin oraş, telefonând la toate spitalele, la morgă, la miliţie, ridică în picioare pe toţi prietenii şi toate cunoştinţele – Svetlana era de negăsit. Începuse să creadă că se întâmplase o nenorocire, dar peste trei zile Svetlana apăru. Andrei veni fuga acasă şi o găsi aşezată în faţa mesei cu poza ei obişnuită – umerii căzuţi şi capul lăsat între mâini; auzind scârţâitul uşii, Svetlana se îndreptă şi cu o mişcare nesigură îşi dădu părul pe spate. După cearcănele negre de sub ochi, după buzele cenuşii, fără sânge, Suhorukov ghici unde fusese Svetlana şi o durere acută, ca după o lovitură bruscă în stomac, îl făcu să se sprijine de tocul uşii.

— Pentru ce ai făcut asta?

Svetlana se ridică şi se prinse de marginea feţei de masă; faţa de masă alunecă pe podea împreună cu scrumiera plină de mucuri, care se risipiră prin întreaga

cameră. Andrei înţelese că e beată, moartă de beată.

Clătinându-se, Svetlana râse răguşit şi-l ameninţă cu degetul.

— Pe-entru ce e? Pe-entru că-a… Pe-entru că-mi ajunge. S-sânt sătulă până-n gât – îşi plimbă muchia palmei peste gâtu-i subţire şi lung.

— P-până-n gât. Gata. P-punct. N-nu voi mai avea copii niciodată. D-doamne, ce f-fericire – niciodată, niciodată-a…

Svetlana stoarse din ea aceste cuvinte ca pe o pastă de dinţi uscată din tub. Andrei se dezlipi de tocul uşii şi o lovi peste faţă. O prinse ca să nu cadă şi o lovi încă o dată, sufocându-se de ură, şi o azvârli pe canapea ca pe un morman de boarfe murdare.

…Asta va rămâne în el pentru totdeauna; nici timpul, nici alte griji, nici vederea durerii omeneşti, în faţa căreia va păli şi-şi va pierde intensitatea propria-i durere, nici bucuria – nimic nu-l va putea face să uite aceasta: faţa de masă căzută ghem pe duşumea, razele de lumină, mici şi ascuţite, pe muchiile scrumierei sparte, mucurile de ţigară cu pete de ruj pe ele risipite pe jos, chipul Svetlanei cu ochii larg deschişi, cufundaţi în orbite, cu urma zmeurie-aprinsă cât obrazul, lăsată de palma sa, picioarele răsfirate fără voinţă, lăsând să se vadă un ochi scăpat de la ciorapul sting – o cărăruie largă, croită de la genunchiul rotund până la glezna îngustă, părul încâlcit, răvăşit ca paiele în bătaia vântului, bluza ruptă la piept, vinişoara albastră care i se zbătea cu încordare deasupra lobului rozaliu al urechii… Asta va dăinui în el, ca o tumoare canceroasă, cuprinzând mereu noi şi noi celule, încolţind şi zdrobind toate barierele pe care i le înălţă în cale timpul: cum am putut s-o lovesc?!

2

Veresovii erau la curent cu neînţelegerea grea, care a intervenit în familia SuhOrukov după moartea lui Alioşa. Olga Mihailovna şi Nikolai Alexandrovici o iubeau şi o compătimeau pe Sveta, subţirică, puţin colţuroasă, ca un adolescent, cu ochii mari, cât jumătate de obraz; şi ea îi

iubea, la început îi era ruşine când o găseau beată, apoi încetă să se mai ruşineze: amândoi simţeau că orice îi spun, toate cuvintele lor trec prin ea precum razele gama prin hârtie. Vedeau că Andrei umblă ca muiat în apă, că toate îi cad din mâini; în câteva rânduri s-a întâmplat să vină la clinică într-o asemenea stare, că Veresov nu l-a admis la operaţii.

— Uite ce-i, îi spuse la un moment dat, ajunge cu prostiile. Eşti medic, nu o demoazelă de pension. Ea trebuie să urmeze un tratament, începe să aibă manifestări tipice de alcoolică. Altul ar fi lăsat-o demult şi ar fi încercat s-o uite, mă rog, dacă nu poţi – trateaz-o. Ruşinea nu-i fum, nu-ţi mănâncă ochii. Oricum lumea vorbeşte de ea la toate colţurile de stradă. Dacă mai continuă aşa, va trebui să pibci de la Academie.

Suhorukov vedea şi el că aşa nu mai merge. Să divorţeze? Dar asta ar însemna s-o ucidă. S-ar rostogoli atât de vertiginos, încât peste un an-doi totul s-ar sfârşi. S-o trateze? De bunăvoie nu se duce, iar cu forţa… îl apucau toate furiile numai la gândul că doi zdrahoni de sanitari o iau pe Svetlana în maşină, ca s-o ducă la spital.

Nu s-a ajuns la tratament – au intervenit pregătirile în vederea mutării la Minsk.

Invitaţia lui Veresov l-a bucurat pe Andrei: un institut mare, o muncă interesantă şi independentă. În plus.

Minskul era oraşul copilăriei sale şi oraşul Svetlanei, acolo locuia mama lui, locuiau părinţii soţiei – poate că acolo ea va reuşi să se adune. Oameni noi, o slujbă nouă… La Minsk nu-i cunoaşte nimeni nenorocirea, acolo nu-l vor întâmpina privirile piezişe ale vecinilor, nici zâmbetele dispreţuitoare şi aluziile veninoase ale colegilor.

Să ia totul de la început, de la zero – un adevărat vis.

Avea dreptul la un concediu; după ce şi-a terminat toate treburile legate de mutare, Andrei şi-a dus soţia la lacul Naroci. Nu se hotărâse pentru o staţiune populată, cu multă animaţie, Svetlana avea nevoie în primul rând de linişte, nu de agitaţie şi gălăgie.

A fost cea mai fericită lună din ultimul lor an, un an

de viaţă agitată, chinuită. Închiriară o cameră într-o casă veche, acoperită cu paie, aşezată cu faţa la stradă; lumina pătrundea cu zgârcenie prin ferestruica chioară, chiar şi pe căldurile cele m-ai mari în cameră era răcoare şi umbră. Gazda, o bătrânică uscăţivă, cu o fustă lungă până la glezne şi cu o basma neagră legată sub bărbia ascuţită, a întins peste patul de lemn, scârţâitor, cu speteaza înaltă, un cearşaf de pânză cam aspru; salteaua umplută cu fân nu de mult cosit răspândea o aromă proaspătă de luncă. De-a lungul pereţilor se vedeau laviţe grele din lemn de stejar; grinzile tavanului, înnegrite de vreme, atârnau jos deasupra capului; într-un colţ întunecos lumina palid o icoană, gătită cu un ştergar ţesut în casă şi cu flori de ceară prăfuite: Maica Domnului cu un chip îngust, cu un prunc dolofan în braţe. Scândurile uscate ale duşumelei, ca gălbenuşul de ou de frecate ce erau, scârţâiau sub picioare; undeva în spatele tapetului dezlipit cânta de zor un greiere.

Lacul era chiar alături, la câţiva paşi: la vreo trei sute de metri pe o uliţă prăfoasă, dincolo de şcoala veche de lemn; nu era lac – era cerul care căzuse pe pământ, iar sus, deasupra capului, se vedea doar o palidă oglindire a acestuia. Pe maluri nu se ridicase încă nici colosul alb al sanatoriului, nici casa de odihnă, nici restaurantul plutitor, nu se vedeau nici cutii de conserve, nici tranzistoare, nici sticle goale, coji de ouă, ziare mototolite, oribilele cabine ca să te schimbi – doar trunchiuri azvârlite de furtună se uscau pe nisipul galben şi pe povârniş, în partea dreaptă, se zăreau câteva căsuţe, iar undeva mai departe se afla staţia biologică a Universităţii. Negre, smolite, bărcile pescarilor alunecau ca vrăjite peste nemărginirea albastră. Apa era atât de transparentă, încât firele de nisip din fundul lacului aprindeau scântei în bătaia soarelui – câte fire de nisip, atâţia sori. De pe pripor, pinii curbaţi sub apăsarea vântului se priveau în oglinda lacului, şi nu se mai săturau privindu-se. Cir duri iuţi de alevini mişunau printre îngrămădirile încâlcite ale răgăliilor. Hăt-departe, orizontul, prins într-o pâclă liliachie, părea acoperit cu o

perdea subţire-subţire de muselină. Lacul începea cu nesfârşite bancuri de nisip; ca să te scalzi, trebuia să tot mergi pe nisipul netezit de mişcarea continuă a apei, peste curcubeiele petelor solare care îţi orbeau ochii, peste norii albi şi turtiţi; apa era ca sticla caldă, care n-a ajuns încă să se întărească, vâscoasă şi totodată fragilă, şi-ţi era teamă să nu-i zdruncini liniştea, să nu-i tulburi, să nu-i risipeşti pacea cu o mişcare stângace.

Dimineaţa, gazda mulgea o vacă ciută – prin ferestrele deschise se auzea cum şiroaiele dense de lapte se izbeau cu zbârnâit de fundul şiştarului. Ciobanul pocnea asurzitor dintr-un bici lung, ca să-şi adune turma. Cocoţat pe un gard de nuiele, un cocoş cu penele roşii ca focul cerceta de sus, cu un aer victorios, ograda şi cânta răsunător. Totul părea cumva ireal, neverosimil, ca un decor de teatru: laviţele largi, grinzile, lampa de gaz de trei lumini atârnată de un cârlig lung, icoana ştearsă cu chipul Maicii Domnului ţinând pruncul dolofanân braţe, ficusul răsfirat cu frunze groase şi luminoase, aşezat într-o ladă, salteaua de fin foşnitor. Numai Svetlana era adevărată – caldă, somnoroasă, respira profund şi egal, cu nasul înfipt în subţioara lui. Cu ochi piezişi aţintiţi cu băgare de seamă asupra ei, Andrei o privea şi îşi aducea aminte de o altă Svetlană: cu părul vraişte, cu ochi sticloşi, cu o pată zmeurie-aprinsă pe obraz – şi simţea cum un nevăzut firicel de pai îl gâdila în gât.

Dimineaţa, la micul dejun, mâncau lapte, pâine de secară şi cartofi sfărâmicioşi gazda răsturna cartofii dintr-un ceaunel negru într-o straiehină de lut, şi deasupra lor se ridicau aburi fierbinţi, iar laptele, răcit în fântână, era atât de rece, încât aburea cănile; apoi se duceau la io

lac, se o pieau acolo unde apa nu mai părea albastră, ci verzuie, se scăldau, până simţeau amândoi că pielea li s-a făcut broboane-broboane, stăteau întinşi unul lângă altul pe nisipul alb, încins, fără să vorbească. Deasupra lacului se roteau pescăruşii ca nişte smocuri de spumă, aveau glasuri răguşite, tăioase; în răstimpuri pescăruşii îşi

strângeau aripile, se aruncau grei ca piatra în apă şi, după ce ieşeau la suprafaţă, se legănau pe unde ca nişte corăbioare de hârtie.

— Ce bine că m-ai adus aici, spunea Svetlana, punându-şi capul pe genunchii lui şi mijind ochii la soare. Doamne, nici nu mi-aş fi închipuit că poate exista atâta frumuseţe! Şi când te gândeşti că poţi trăi o viaţă întreagă, o viaţă lungă-lungă, şi să nu vezi nimic din toate astea. Nu ştiu… Nu ştiu nimic… Dar uneori am impresia că eu parcă nici nu mai sunt eu. Eu aceea nu mai există, înţelegi? Ea a rămas acolo…

— Svetlana dădea slab din mină.

— O văd cum se duce. Se duce, se duce, se duce… Ca un vis urât. N-a fost nimic, auzi? Nimic! O simplă închipuire de-a noastră. Am citit undeva, pare-mi-se la Wells, nu-mi aduc aminte… nimic nu mai ţin minte… Cred că la Wells. Despre cartea vieţii în care se trec toate faptele noastre, bune şi rele. Un fel de protocol de miliţie care ţine cât viaţa. Şi uite, el scria că această carte are pagini pe care n-ai vrea niciodată să le reciteşti. Ai scris şi, ai dat uitării. Parcă există şi parcă nu există. Sărmana mea cărticică. Atât de scurtă, şi atât de… detestabilă. Nu-mi vine să recitesc nimic.

Cu degetele lui aspre Andrei îi netezea creţurile din jurul ochilor; se bronzase la faţă, iar creţurile erau albe, clare, parcă le-ar fi zgâriat cineva.

— N-are nimic, copile, n-are nimic, şoptea el. Cui îi foloseşte să recitească pagini vechi? Mare scofală! Desigur, Wells a fost un scriitor de renume mondial, *Războiul lumilor* şi celelalte asemenea, dar e mai bine s-o iei de la început decât să scormoneşti în ce a fost. Nici nu vom reciti niciodată nimic. Nicio pagină. Totul va fi nou, curat, bun. Noi doi o să scriem împreună o carte, copile, o carte pentru care însuşi Wells ne va invidia…

El vorbea şi credea în ceea ce spune. Totul părea foarte simplu: să uiţi şi s-o iei de la capăt…

Cât au fost de lungi şi cât de scurte zilele acelea albastre şi verzi tremurând în pâcla de la Naroci. Au fost

curmate chiar la sfârşitul concediului: pe Svetlana o durea capul, aşa că a rămas acasă, în timp ce Andrei plecase împreună cu băieţii din sat la pârâul Naroceanka, să prindă raci: sub răgălii şi în scorburile adânci care săpau malul abrupt vieţuiau regimente întregi de raci negri-negri şi lucioşi, cu ditamai mustăţi lungi şi cu cleşti răşchiraţi, şi Andrei se învăţase de minune să-i prindă la broască cu un minciog meşterit dintr-un băţ lung, o sacoşă oarecare şi o bucată de sârmă. Prinsese o faţă de pernă plină de raci, aruncase deasupra obligeană şi urzici şi la întoarcere fusese tot timpul atent la foşnetul lor uscat.

Era duminică, *jestum* – sărbătoare catolică; în localitatea Kobâlnik, la vreo trei kilometri de sătucul Kupa unde locuiau Suhorukovii, într-o biserică veche, cu turla ascuţită, se ţinea slujba; încă de dimineaţă gazdele plecaseră într-acolo, solemni, gătiţi ca de sărbătoare: moşul – cu un costum negru de postav, în cap cu un chipiu verde de ofiţer, cu cozorocul plesnit, în picioare cu cizme grele de toval; bătrâna, cu nelipsita-i băsmăluţă, îşi pusese o fustă nouă şi o bluză cu volănaşe. După glasurile ce se auzeau de la bucătărie, Andrei înţelese că gazdele se întorseseră.

Deschise uşa spre camera lor. Pe patul acoperit cu o cuvertură pestriţă, ţesută în casă, era aruncată cartea Svetlanei. Bătu la uşa gazdelor.

— Intră, intră, frăţioare, îl întâmpină de pe laviţă moşul, radiind din toate ridurile sale. Pofteşte, de când te aşteptăm.

Andrei trecu pragul odăii, văzu masa pusă, încărcată de blide şi străchini, văzu sticla lungă de un litru cu horilcă, golită mai mult de jumătate, văzu petele roşii de pe obrajii Svetlanei şi privirea fixă, înceţoşată, ţigara care tremura în degetele-i lungi şi subţiri, şi deodată totul îi deveni indiferent. Indiferent şi pustiu.

— Ce-ai făcut, moşule? întrebă fără vlagă Andrei şi puse pe duşumea faţa de pernă cu racii; aceasta nu era legată şi racii se răspândiră care încotro, zgâriind grăbiţi podeaua cu cleştii. Nu are voie, înţelegi? Nu are voie!

— Cum vine asta „nu are voie”, frăţioare, ce tot spui? începu să se agite moşul. Păi asta-i lacrima Domnului, nu-i basamac, pentru mine am păstrat-o. Marâlia, adă o cană curată!

— Smiorcăindu-şi nasul roşu ca fructele de răchitele, turnă un pahar plin de horilcă şi-l întinse lui Andrei.

— Nu-ţi face gânduri, frăţioare, ia loc la masă. E sfântă, ascultă-mă pe mine, e musai să încerci.

Când Andrei luă paharul „în ochii sticloşi ai Svetlanei se ivi ceva ca un licăr de curiozitate.

— N-nu trebuie, rosti cu limba împleticită. N-nu trebuie.

— Du-te la mama dracului, i-o reteză Andrei, dădu din cap „hai noroc!” către moş şi goli paharul pe nerăsuflate. Sticla gâlgâi din nou în mina moşului.

De obicei Andrei bea rar şi puţin, iar de când Svetlana dăduse în darul beţiei, nici nu mai punea alcool în gură. Cele două stacane de rachiu de casă, călduţ, cu iz de basamac, îl năuciră. Baba Marâlia îi puse pe farfurie salam tăiat felii, un castravete proaspăt murat, fire lungi de ceapă, dar el clătină din cap. Nu mai dorea nimic. Şi nici nu se gândea la nimic. Şi nu regreta nimic, nici măcar ziua aceea albastră şi verde, care rămăsese undeva acolo, într-o altă dimensiune.

Mulţumi gazdelor, se retrase la el, se întinse pe pat cu faţa în pernă. Stătea culcat şi murmura versuri, versurile stranii ale poetului italian Vittorio Sereni, pe care le citise cândva în revista „Inostrannaia literatura” şi cine ştie de ce le memorase:

Umbră verde şi de sevă plină.
Umbră deasă, umedă, vie –
În *această umbră*
Ani de-a rândul hoinăresc
Lalele şi trandafiri.
Amintindu-şi de-o vreme strălucită.
O vreme ce n-a fost nicicând.

„De-o vreme ce n-a fost nicicând, murmură Andrei. O vreme strălucită… Ce n-a fost nicicând. Amintindu-şi…” în

dimineaţa zilei următoare o duse pe Svetlana la Novinki, la spital.

CAPITOLUL XI

1

După ce îl anunţă pe secretarul responsabil că astăzi nu se mai întoarce la redacţie, Dmitri Agheev, reporter literar la ziarul de pionieri „lunii leninеţ”, puse în sertarul mesei o notă la care începuse să lucreze şi porni pe drumul, devenit nesuferit, spre policlinica raională. Vreo cinci minute de mers – policlinica îşi avea sediul pe Podlesnaia colţ cu Leniński prospekt, în apropiere de Casa presei – aşa că Agheev nu se grăbea. Se opri la vitrinele cu ziare înnegrite de ploi şi, cu toate că citise ziarele încă de dimineaţă, reciti prin geamul înceţoşat şi murdar ştirea despre meciul de fotbal. Stătu puţin de vorbă cu Tania Veresova; fata tocmai ieşise din cafeneaua de sticlă, căreia ziariştii îi ziceau „televizorul”. Agheev obişnuia şi el să meargă acolo în pauza de prânz, să bea un pahar de vin sec şi să mănânce un crenvurşt cald cu muştar, dar astăzi nu-i era foame, iar ca să bea – îi era ruşine de tânăra doctoriţă care îl tot chinuia de o săptămână încoace. Apoi intră la tutungerie să-şi ia ţigări – avea în buzunar un pachet abia început, dar era singurul loc unde se mai putea opri, aşa că Agheev mai cumpără un pachet, de rezervă, după care, ridicând gulerul trenciului şi înfundându-şi mâinile îngheţate în buzunare, porni agale, fără chef, de-a lungul gardului Institutului politehnic, spre colţul străzii.

Era umed, cenuşiu şi frig, deşi la radio în sfârşit se promisese un anticiclón stabil: soare, timp frumos, o toamnă de aur. Deocamdată aceasta nu se făcuse simţită, doar că nu mai turna cu găleata. Clădirile se înălţau întunecate, pleoştite, şi băltoacele aruncau luciri unsuroase, ca şi cum pe asfalt cineva ar fi vărsat motorină. Vântul smulgea frunza ruginie de pe crengile plopilor; umflate de apă, frunzele nu planau în văzduh ca nişte păsări vesele, cu penajul viu colorat, nu se rostogoleau pe trotuare cu sunet metalic, ci cădeau pe pământ greu, parcă

lipindu-se de el. Lui Agheev i se părea că în jur totul este ud: pământul, cerul, clădirile, chiar şi gândurile lui erau ude şi umflate de apă, ca buretele; ar fi vrut să stea la gura sobei, la căldură, nu să-şi târască picioarele cine ştie unde şi pentru cine ştie ce, dar durerea aceea surdă în piept şi tuşea care îi storcea lacrimi din ochi nu-l lăsau să facă acum calea întoarsă, măcar până la „televizor”, unde era cald şi uscat, iar storurile groase de la ferestre îţi dădeau iluzia de ordine şi confort.

Agheev se cam săturase să tot frecventeze policlinica. Cârna aceea de doctoriţă, după toate aparenţele – până mai ieri studentă, îl tot asculta şi îl ciocănea cu o meticulozitate denotând lipsă de cunoaştere şi de experienţă. Anchetatorii de la procuratură ar putea s-o invidieze pentru curiozitatea ei ştiinţifică. O interesa absolut tot: ce boli a avut în copilărie, când a început să fumeze, cât de des i se întâmpla să bea… îl tot alerga la radiografii şi la analize, şi Agheev, care nu avusese de-a face cu medicii decât o dată în viaţă> în timpul blocadei din toamna lui patruzeci şi trei, când o schijă îi perforase plămânul drept, ajunsese s-o urască cu o ură lentă şi neîmpăcată.

Ca toţi cetăţenii care n-au ajunâncă la vârsta de pensie, Agheev se cam temea de medici şi nu-i iubea, deşi printre aceştia se numărau şi prieteni de-ai lui încă dinainte de război, chirurgii Suhorukov şi Basov. E drept, în ultimii ani nu se întâlneau prea des, dar asta nu avea nicio legătură cu specialitatea lui Andrei şi a lui Iakov.

De n-ar – fi fost soţia lui, Agheev ar mai fi lăsat încă multă vreme fără atenţie şi tuşea, şi hârâitul din piept, şi sufocarea, care îl silea să se oprească la fiecare palier înainte de a ajunge la etajul trei, unde se găsea redacţia. Svetlana îl convinse să se ducă la policlinică, şi cât a mai plâns până să reuşească să-l determine să se ducă. Şi, mă rog, după ce şi-a făcut drum pe-acolo, pur şi simplu nu putea să nu ducă lucrurile până la capăt.

Leat cu Suhorukov, Agheev era adus de spate, costeliv şi cu nasul coroiat. În primii ani de după război, pe

maidanul din faţa Casei presei, „peste şine” – dincolo de liniile de tramvai, se înălţa o construcţie de placaj adăpostind un bufet numit *Dunărea albastră*: nu ştiu cine ar putea să explice de ce în perioada aceea în întreaga ţară, începând de la Kaliningrad şi până la Sovetskaia Găvan, toate crâşmele se numeau *Dunărea albastră…* La crâşmă se vindea votcă, bere, cod prăjit şi ficat, tare ca o talpă sintetică. O bufetieră roşie în obraji şi cu gura mare – trei baloane instalate pe picioruşe scurte şi groase, ca de pian – vindea pe datorie clienţilor ei permanenţi, în contul încasărilor viitoare, cu care prilej îi jecmănea fără milă. Într-un caiet soios, cu urme de degete unsuroase, îşi nota datornicii, dar nu după nume, ci după nişte semnalmente ale acestora: „mustaţă”, „neg”, „şchiopul”… în vremea aceea, nasul lung şi coroiat al lui Agheev îi făcuse bune servicii, ţinându-i nu o singură dată loc şi de paşaport, şi de bani peşin, de care ducea permanent lipsă.

Se întâmpla ca acel caiet să se isprăvească, iar creionul să fie rătăcit pe undeva; atunci intra în uz absolut orice, de la furculiţe de aluminiu până la bucăţi de cărbune. Când bufetul a fost demolat, amicii lui Agheev au descoperit în ruine o foaie de placaj, pe care o mâna sigură trasase cu ruj de buze: „Nasu strâmb – 100 ruble”; placajul fu adus solemn la redacţie. Agheev decupă bucata cu textul, o puse în ramă, sub sticlă, şi o atârna deasupra biroului său, ca pe o relicvă nepreţuită a unor vremi şi evenimente ce s-au dus pentru totdeauna.

Agheev nu suferea de patima beţiei, pur şi simplu pe vremea aceea era tânăr şi singur, iar singurătatea îl chinuia, după cum îl chinuia şi gazda arţăgoasă, la care lua cu chirie un colţ – un pat de fier îngust, despărţit de restul încăperii printr-o perdea de stambă; iarna, gazda făcea economie de lemne, aşa că în casă era tocmai bine să alergi câinii, cum se spune; i se întâmpla ca, trezindu-se noaptea, să-şi tragă de pe pernă părul îngheţat. „Peste şine” era cald, gălăgie, fum de ţigară, puteai măcar penu scurt timp să uiţi de război. şi de băieţii care au rămas pe veci în pădurile şi mlaştinile din Staroe Selo, băieţi buni;

ieteni adevăraţi, să uiţi şi de slujba ta, de care ţi-e lehaâite. Te aşezi pe un butoi de bere gol, dai pe gât o jumătate de stacană de votcă, pui în dinţi ţigara – şi gata, nu mai e nimic, nici trecut, nici prezent, numai viitor, şi oamenii din jurul tău sunt eu toţii atât de simpatici, de binevoitori, de amabili – totul e frumos, totul e minunat, iar mâine va fi şi mai bine, mă rog, dacă nu chiar mâine, poimâine sigur.

Gazeta „Iunîi lenineţ" apărea o dată pe săptămână. Colectivul redacţiei era format din vreo cincisprezece suflete. Plecau în deplasări, scriau note şi reportaje, înjghebau răspunsuri la scrisorile copiilor, stăteau pe coridor, jucau cu frenezie şah şi aşteptau cu răbdare sfârşitul zilei de lucru: secretarul responsabil, un om uscăţiv, semănând a» vrabie bătrână şi jumulită, urmărea cu stricteţe respectarea disciplinei în muncă. Îndată ce acele ceasornicului se întâlneau în dreptul cifrei şase, toţi ca unul se repezeau la cuiere, pentru ca în ziua următoare, la orele nouă, să se adune iar în camerele îmbâcsite de fum şi până seara să se uite iar, răbdători, la ceas.

Agheev avea un ochi pătrunzător şi o pană cu nerv. Ca să mai ciupească un ban, scria adesea pentru diferite ziare de tineret şi pentru „cei mari", oricare din aceste ziare l-ar fi angajat cu bucurie. El însă se ţinea de serviciul său plictisitor, pentru că ziarul pentru copii îi lăsa o mulţime ne timp liber. Nu avea alergătura aceea de zi cu zi care te secăiuie. ştie de puteri, nu avea probleme stringente cu care trebuia să-ţi spargi mult timp capul înainte de a te aşeza la masa de lucru, nu-ţi trezea teama de a denatura faptele, de a lăuda pe unul care din punctul de vedere al şefilor locali trebuia ocărit, şi invers. Profesorii nu sunt criticaţi, iar să-l critici pe Vova dintr-a cincea, o puşlama şi un pierde-vară care nu învaţă şi nu-i lasă nici pe alţii să înveţe, sau pe Nastia dintr-a şaptea care şi-a luat-o în cap şi s-a rupt de colectivul unit al pionierilor – asta era simplu şi uşor. Dar redactora-şefă nu era de acord nici cu acest fel de critică, ea considera că pe copii trebuie să-i educi pe bază de exemple pozitive, aşa că de cele mai multe ori Agheev scria despre elevii cu note

foarte bune, copii cuminţi şi silitori până la dulcegărie, despre tinerii miciurinişti care pe parcelele de lângă şcoală îl bagă în cofă pe Miciurin însuşi, despre colectarea fierului vechi şi a hârtiei – despre treburi obişnuite de copii. Ca să scrii o sută două de rânduri, era suficient să pescuieşti de la directorul şcolii sau de la comandanta detaşamentului de pionieri vreo cinci nume, după care n-ai decât să inventezi tot ce doreşti: fierul vechi, hârtia şi spicele se strâng peste tot la fel, iar Agheev ajunsese de mult să se convingă că oamenii sunt dispuşi să înghită orice atunci când sunt lăudaţi, şi nu ocăriţi. Redactora-şefă nu se zgârcea la deplasări, numărul amatorilor de a pleca pe teren în provincie nu era chiar atât de mare, aşa că Agheev în fiecare lună, iar uneori şi de două ori într-o singură lună, pleca pe vreo săptămână, pe zece zile undeva la Pripiat sau la lacul Braslav, culegea rapid un carnet plin de nume, iar tot restul timpului şi-l petrecea la pescuit, citea, hoinărea prin păduri şi visa la cartea pe care o va scrie cândva.

Visa la această carte aşa cum un flămând visează la o bucată de pâine. Trebuia să fie o carte despre război, despre ghetoul din Minsk, unde tatăl său, bielorus de origine, s-a dus împreună cu mama lui, evreică, deşi ea se rugase de el în genunchi să-l ia pe Dimka şi să plece la ţară, la surorile lui. Tatăl a ascultat-o într-o singură privinţă – a dus băiatul, după care s-a întors, dar Dimka a fugit de la ţară chiar a doua zi: dacă tatăl său n-a părăsit-o pe mama, cum ar fi putut el să-i părăsească pe amândoi… Tatăl şi mamá lui nu, mai există de mult, i-au împuşcat nemţii la râpă de la Tarasovo, la 7 noiembrie patruzeci şi unu, împreună cu mii de alţi oameni; Dimka a scăpat şi a avut parte de multe suferinţe până când, împreună cu laşa Basov şi cu Andreika Suhorukov, s-a ataşat de detaşamentul de partizani al lui nea Kolea, care acţiona în pădurile de la Staroe Selo şi Rakovo. Visa să scrie o carte despre toate acestea: despre vitejia omenească şi despre ticăloşia omenească, despre credinţă şi despre trădare, despre sacrificiul de sine şi despre egoism, despre frăţia

dintre oamenii sovietici şi putregaiul fascist – visa să scrie o astfel de carte şi nu reuşea: sub veşmântul cuvintelor, amintirile ce-i ardeau sufletul deveneau palide, cenuşii; oameni care cândva au trăit, au iubit, au suferit, au luptat deveneau nişte manechine de lemn vopsite, cu sufletele ermetic pecetluite. Simţea cum îl apucă disperarea: eşti lipsit de har, măi frate, în asta stă toată sarea, cum spunea cineva: talentul este aidoma banilor: dacă există – există, dacă nu există înseamnă că nu există, şi n-ai ce-i face.

Să te gândeşti la propria-ţi lipsă de har e totuna cu a-ţi scoate o măsea sănătoasă. Este mult mai plăcut să te mângâi cu gândul că materialul încă nu s-a aşezat, n-a ajuns să se maturizeze, că numai grafomanii scriu cu uşurinţă, că nu merge să lucrezi când şi când, la repezeală, că trebuie să munceşti zilnic, sistematic, aşa cum au făcut Zola, Balzac, Tolstoi… Iar tu eşti un leneş ordinar, slujba care nu te solicită te-a stricat, nu te-a învăţat să munceşti perseverent, să cauţi cuvântul, imaginea, amănuntul. Este timpul să termini cu trândăveala asta fără rost, cu taclalele pe coridoarele redacţiei, să nu mai scotoceşti în tine, să renunţi la autocontemplarea aceea infantilă. Uite, de luni încolo începi o viaţă nouă, activă, plină de energie şi efort constant. Zi de zi ai să stai la masa de lucru cel puţin cinci ore: de la şase la nouă dimineaţă ai să scrii, de la nouă la unsprezece seara ai să transcrii. Şi o să-ţi realizezi cartea. Ai această datorie faţă de mama şi de tatăl tău, faţă de toţi cei care au fost împuşcaţi la râpă de la Tarasovo, la toate râpele din Europa.

Aştepta, ziua de luni cu nerăbdătoare bucurie şi cu speranţă. Încă din seara zilei de duminică făcea ordine în cameră, punea pe masă un teanc de hârtie curată, îşi curăţa tocul rezervor şi îl umplea cu cerneală. Toată noaptea se zvârcolea în pat şi nu putea adormi, evocând în memorie ba peticul galben, ca un ciob din soare, pe bluza neagră a mamei, ba gustul cartofului copt, pe care i-l aruncase peste sirma Andrei Suhorukov, ba melodii populare evreieşti şi baritonul catifelat al cunoscutului cântăreţ de operă Gorelik – nemţii organizaseră în ghetou

o orchestră, fiecare „apel” din Piaţa Iubiteinaia era însoţit de muzică şi cântece. Se vedea pe sine, un băieţandru slab şi deşirat, lucrând în coloana de muncă pusă să deblocheze strada Sovetskaia de ruine, se vedea în autocamionul cu prelată, înăbuşitor, care îi ducea la moarte, îşi aducea aminte cum lua parte la operaţiile de recunoaştere, cu un pistol automat nemţesc la piept… toată noaptea ardea pe jeraticul aţâţat de memoria sa tenace, iar către ziuă se stingea şi nu putea să se scoale din pat: îl durea capul, îşi simţea gura uscată şi nu dorea nimic, decât să doarmă, să doarmă, să doarmă.

Or să mai fie şi alte zile de luni, or să fie…

După un stagiu de zece ani în redacţie, Agheev primi 0 cămăruţă într-o baracă şubrezită, pe care tot ameninţau s-o dărâme, iar pe locatari să-i mute în apartamente confortabile, dar tot nu reuşeau să ajungă la ea: era aşezată foarte bine, într-o groapă ascunsă în dosul unor blocuri înalte, şi nu bătea la ochi. Era o cămăruţă însorită, cu o sobă în colţ, o măsuţă de bucătărie şchioapă, cu o canapea şi o masă de lucru, aşezată în faţa unicei ferestre, care dădea în curte. Să strângă bani, să cumpere lucruri scumpe

1 se părea ridicol şi stupid – era prea vie amintirea războiului, care transformase în pulbere tot ce oamenii agonisiseră decenii de-a rândul, care învăţase lumea să trăiască nu ziua de azi – nici măcar atât – ci ora, scurtul răgaz dintre un atac şi un contraatac, dintre o razie şi o rafală de mitralieră. Nu avea decât un singur costum de haine, gri-închis cu dunguliţe, la două rânduri, bun pentru toate ocaziile din viaţă, şi câteva cămăşi, pe care şi le spăla singur într-un lighean de tablă. Toată avuţia lui încăpea într-un mic geamantan de placaj şi în sertarele de la masa de lucru. Nici el nu ştia unde i se duceau banii; câştigă destul de bine, parcă, nici nu bea mai mult ca alţii, dar nu avea niciodată bani.

Svetlana a adus în viaţa lui o oarecare orânduiala. E drept, asta s-a întâmplat abia cu doi ani în urmă, doi ani, o lună şi douăsprezece zile, după ce se mutase din baraca lui

într-o garsonieră pe strada Iakub Kolas, uneori însă Dmitri avea impresia că stă de mult de mult împreună cu Svetlana, că are de când lumea şifonierul, divanul, storurile de la ferestre – nu un colţ, ci o casă a ta, unde îţi face plăcere să te întorci, indiferent de oraşele şi satele prin care te poartă destinul tău de ziarist.

Sentimentul acela de durată, de timp îndelungat st datora, pesemne, faptului că o cunoştea pe Svetlana încă de când era o fetişcană. O cunoştea şi o iubea aşa cum iubeşti pentru prima oară, timid şi în tăcere. Pe atunci avea deja serviciu şi urma la universitate, la fără frecvenţă, iar Svetlana era în ultima clasă de şcoală. Locuia în apropiere de Casa presei şi Dmitri pleca mai devreme de-acasă ca s-o vadă cum merge pe stradă, legănându-şi cu voioşie servieta.

Purta o coadă, o minunăţie, ce-i cădea mai jos de brâu, cât mina de groasă, acum nu mai vezi o coadă ca aceea. Poate doar la cinema sau la teatru, una artificială. Iar a ei era o coadă adevărată, vie, neagră ca pana corbului, aruncată dezinvolt peste umăr pe piept sau prinsă la ceafă într-un bloc lucios de antracit. Dmitri simţea fierbinţeală şi frig când se gândea la fată. Părinţii se cam grăbiseră dându-i numele de Svetlana[3], fata avea faţa oacheşă şi ochii negri, Dmitri însă era convins că totul este cât se poate de potrivit: îi zice Svetlana pentru că luminează din interior, ce-are a face culoarea ochilor sau a părului…

Aştepta ca fata să termine şcoala ca să-i spună că nu poate trăi fără ea, dar Andrei Sufeorukov i-a luat-o înainte. Venise în vacanţă – proaspăt locotenent, elegant, scos ca din cutie, în anul patru la Academia militară de medicină, nu un p-apă-lapte care suspină în tăcere, şi a luat-o pe Svetlana cu el.

Nu-i de presupus că Dmitri rămăsese neînsurat până la treizeci şi patru de ani pentru că nu putuse s-o uite. O uitase… În primii ani, când cei doi veneau să-şi viziteze

---

3 **Numele de Svetlana vine de la *şiret,* adică lumină. Se poate traduce prin Luminiţa. (N. t.).**

părinţii şi îi dădeau telefon, simţea în piept ca o înţepătură, după aceea însă înţepăturile încetară. Pur şi simplu femeile pe care le cunoştea îl lăsau indiferent: veneau, plecau, spuneau aceleaşi cuvinte, care pierduseră de mult orice sens. Trăia uşor şi fără griji – un cap nu-i sărac, iar de-i sărac, e unul singur – şi ţinea la dreptul său de a merge unde vrea şi să facă ce vrea. Nevastă, copii – o să se găsească frâu să-ţi pună zăbală, ce să te grăbeşti…

După ce se mută la Minsk, Suhorukov îi telefonă într-o zi la redacţie. Se întâlniră seara la restaurantul *Bielorus.* Andrei era posomorât şi deprimat, bea apă minerală, scormonea alene în farfurie. Agheev înţelegea că se întâmplase ceva, dar nu se grăbea cu întrebările. Aşa se statornicise în relaţiile lor: simţi nevoia, o să spui. Vorbea Agheev. Despre ziar, despre ce grozav trage ştiuca în Marea Minsk. Despre minele din Soligorsk, unde fusese recent în delegaţie. Suhorukov îl asculta, cu privirea îndreptată undeva în propriul său suflet, nu-l întrerupea. Plăti consumaţia. Ieşiră. Porniră în tăcere în sus pe strada Kirov, trecură pe lângă stadionul cu porţile dantelate, parcă înălţate în zbor deasupra pământului, pe lângă Palatul pionierilor, pe lângă Biblioteca V.I. Lenin cu ferestrele viu luminate. Se opriră pe malul râului Svisloci. Dinspre apă venea un iz de putregai, de baltă stătută. Pe malul celălalt, în adâncul Parcului Maxim Gorki licăreau luminile. Dinspre ringul de dans vântul aducea frânturi de melodii convulsive.

Stând cu spatele, Andrei îşi aprinse o ţigară. Povesti cu glas înăbuşit despre moartea Ihi Alioşa, despre boala Svetlanei. Acum asculta Dmitri fără să-l întrerupă.

Andrei zvârli în apă mucul de ţigară.

Descriind un arc luminos, mucul se stinse – ca o steluţă care s-a rupt din înalt.

— Am fost astăzi la ea, continuă Suhorukov, morfolind între degete o nouă ţigară. A venit. Altă dată nu venea, astăzi a venit. Ca o stană de piatră. „Să nu mai vii. Dacă mai vii o dată, mă spânzur. Sau fac altceva cu minei” Am privit-o în ochi – va face. Nişte ochi absolut lipsiţi de

viaţă – două bucăţi de sticlă. Ca la mort. „Acasă nu mă mai întorc, să-mi duci lucrurile la mama”. E groaznic…

— Poate se aranjează cumva?

— Nu.

— Andrei clătină din cap. – Am obosit, frăţioare. Am obosit de moarte de la toate astea. Amândoi am obosit. Înţelege-mă, n-am avut altă soluţie. Bine mi-ar fi stat dacă şi aici, la noul loc de muncă, ar fi început şuşotelile cum că nevasta mea e o alcoolică. Trebuie să lucrez, nu să-mi consum forţele şi nervii naiba ştie cu ce.

— Dar o iubeşti?

— Nu ştiu. Am iubit-o. Poate că şi acum… Mi-o amintesc murdară, ciufulită, cu un zâmbet nătâng pe faţă – cu mâinile mele aş strânge-o de gât. „N-aş vrea să recitesc niciodată…” Multe n-am vrea, dar nu poţi şterge cu buretele.

— Despre ce vorbeşti?

— Aşa… Wells. În cartea vieţii fiecărui om există pagini pe care niciodată n-ar vrea să le recitească.

— Într-adevăr, asta aşa-i. Dă-mi un foc, mi-am terminat chibriturile.

— Uite ce voiam să te rog. În ultimul timp ea a lucrat la corectură. Când iese din spital, ajut-o să se angajeze, e în specialitatea ta, şi în general… mai ai grijă de ea. Măcar puţin, mai ales la început. Mă rog, bani şi aşa mai departe. De la mine n-o să accepte nimic, ambiţia, tu însă… Ţi-ai notat telefoanele mele?

Agheev îşi ridică gulerul de la mantaua de ploaie, îşi băgă mâinile în buzunar.

— Am să fac tot ce pot. Cred că nu e cazul s-o vizitez la spital, mai bine să mă fac că nu ştiu nimic. Te salut.

Şi se mistui în întuneric.

După trei luni primi un telefon de la Suhorukov: Svetlana a ieşit din spital. Dmitri o întâlni pe stradă. Bronzată, tunsă scurt după modă, cu buzele date cu un ruj aprins. „Bravo, se gândi el în timp ce-i strângea mina. Ai reuşit să ieşi la suprafaţă. Şi mâna are vigoare, energie, doar privirea… cum spunea Andrei: bucăţi de sticlă? Nu

tocmai, mai curând bucăţi de mică, sticla e transparentă”.

— Ei, băbuţo, îi spuse, un adevărat noroc că te-am întâlnit. La noi în redacţie se pensionează o corectoare. Munca nu e grea, paginăm o dată pe săptămână, miercurea, în celelalte zile – cam două ceasuri. Tot ziarul ai-e cel mult cincisprezece pagini de text dactilografiat, n-o să dai în greu. Pupă-mă pe obraz şi hai la redactora-şefă să-ţi facem formele.

— Îţi mulţumesc, Dima.

— Nu-i zâmbi, deşi tare ar fi vrut să vadă în ochii ei un zâmbet, cele două bucăţi de mică rămâneau la fel de înceţoşate.

— Este exact ce-mi trebuie. Să zicem că am avut noroc amândoi. Hai să mergem la redactora-şefă.

La început, Dmitri o mai supraveghea pe Svetlana, aşa cum îi promisese lui Suhorukov, dar în scurt timp se plictisi: e majoră şi vaccinată, dacă vrea să trăiască – o să se ridice, nu vrea – nu-i poţi aşterne paie când cade.

Nici prin cap nu i-ar fi trecut că ar putea să fie împreună: totul se aşezase, se mistuise şi vântul spulberase cenuşa. El pleca pe terenân provincie, îşi însăila însemnările şi reportajele, se ducea la pescuit, visa la cartea nescrisă; ea citea textele în original, în şpalturi, în pagini, corecta greşelile gramaticale şi de sintaxă; când Agheev era în oraş, se vedeau zilnic, se salutau, schimbau cu indiferenţă obişnuitele „Ce mai faci?” – s-ar fi zis că trăiau amândoi în planuri diferite. Uneori aceste planuri se intersectau; o dată pe lună el era de serviciu pe ziar sau era „cap limpede” şi-şi petrecea mult timp la corectură; mesele lor erau lipite una de alta şi în pauzele dintre şpalturi o distra pe Svetlana cu tot felul de bancuri, glumea, povestea lucruri cu haz, dar glumele lui rămâneau fără ecou. Ea îi răspundea monosilabic, fără chef; dacă nu avea de lucru, scotea din sertar o carte sau o revistă şi o răsfoia alene, aşteptând ca Dmitri să tacă. „Toiag congelat, ce eşti, se gândea Agheev, amintindu-şi de fata veselă cu cosiţa lungă-lungă şi neagră ca smoala, care tocănea voioasă cu tocurile pe trotuar, scrumbie uscată, cum de a

reuşit acest ticălos să te secătuiască în halul ăsta?”

Într-o zi încercă s-o scoată pe Svetlana în împrejurimile oraşului. Era la început de primăvară, prin văgăuni, în desişul brădetului, pe povârnişurile dinspre nord se mai vedea zăpadă, înnegrită şi spongioasă, în rarişti însă pământul se uscase, iar în luminişuri răzbiseră ghioceii. Pe o vreme ca asta, Agheev se simţea foarte singur. În mod neaşteptat, Svetlana primi invitaţia. Cu trenul electric supraaglomerat au ajuns la Krâjovka şi toată ziua de duminică au hoinărit pe poteci de pădure, presărate de cetină roşcată şi de conuri dezghiocate şi răsfirate, au cules un braţ plin de flori albastre-pale. Seara el o conduse până acasă. Luându-şi rămas bun, Svetlana zâmbi.

— Mulţumesc, Dima. Nu mi-aş fi putut imagina că ştii să taci atât de minunat.

După aceea s-au mai dus de câteva ori ba la Krâjovka, ba la Zelionoe, din când în când au fost împreună la teatru.

„Îl – Regăsirea speranţei la cinema. Ştia şi ea să tacă minunat, de la distanţă s-ar fi putut crede că amândoi erau surdo-muţi.

În toamnă Agheev se îmbolnăvi. Atunci a început totul: durerile în piept, sufocarea, tuşea. Era o vreme oribilă: ploaie, zloată, vânt rece şi umed, şi Dmitri telefonă la redacţie că va sta la pat câteva zile. Probabil că Svetlana fusese la secretariat şi aflase de acest telefon, pentru că după lucru apăru la el. Îi aduse un mare tort de ciocolată. Văzându-l, Dmitri fu podidit de un asemenea hohot de râs, încât se simţi îndată mai bine: până atunci nu-i oferise nimeni şi niciodată vreun tort de ciocolată, nu putea să sufere dulciurile, iar ca să cumpere o sticlă de votcă şi o jumătate de salam cracauer – Svetlana evident nu era în stare de o faptă atât de eroică pentru vremea noastră.

Ea stătea pe marginea scaunului, îşi ştergea faţa udă şi părul şi privea curioasă în jur, examinându-i vizuina: munţi de cărţi pe jos, reproduceri şi gravuri atârnate alandala pe pereţi, o furcă de lemn pe care nu se ştie de ce

o cărase de undeva din Polesie, şi colţurile buzelor ei frumos conturate tremurară. „Ţi-or fi îngheţat, mâinile”, se gândi Dmitri şi, în mod neaşteptat pentru el, îi luă mâinile şi le duse la obraji. Mâinile ei erau într-adevăr reci, ca nişte ţurţuri, iar obrajii lui ardeau, şi Svetlana închise ochii şi dădu capul pe spate.

Şi el înţelese că în toţi aceşti ani, toată viaţa o aşteptase pe ea, pe nimeni alta, numai pe ea.

Din seara aceea, pentru Agheev începu o nouă măsurătoare a timpului. Deocamdată număra doar doi ani, o lună şi douăsprezece zile şi nopţi. Şi fiecare din aceste zile, fiecare din aceste nopţi erau pline până la marginea marginii de Svetlana – de glasul ei, de respiraţia, de zâmbetul, de lacrimile ei – erau pline de viaţă.

2

După ce mai fumă o ţigară în faţa policlinicii, Agheev intră înăuntru. Îşi ocupă rând, se aşeză pe banca tare de lemn, se sprijini de perete şi, încercând să se încălzească, aţipi. Simţea tot trupul cuprins de o slăbiciune ciudată, de parcă s-ar fi sleit de puteri târându-şi picioarele printr-o mlaştină subţire, cu o placă de aruncător de mine în spate. Mâinile i se umeziseră de năduşeală, pieptul îi gâlgâia şi îi hârâia ca un acordeon cu burduful spart.

Doctoriţa, tinerică şi rotundă la faţă, care îl tot alergase pe la diverse analize şi examene, îl întâmpină cu un voios zâmbet profesional. Avea dinţi frumoşi, nu zâmbea din obligaţie, ci cu plăcere.

— Uitaţi ce este, Dmitri Kuzmici, îi spuse doctoriţa, aşezându-l pe scaun în faţa mesei sale. Ne-am sfătuit aici… – făcu un semn evaziv ori spre uşă, ori spre portretul unui bărbos corifeu în ale medicinei, atârnat în perete, lângă uşă…

— … şi nu considerăm, zâmbi sarcastic Dmitri.

— De ce nu considerăm? se pierdu ea. A, da, mi-am amintit; ne-am sfătuit şi nu considerăm… bun film, nu-i aşa? Nu, în ceea ce ne priveşte, ne-am sfătuit şi am hotărât să vă trimitem la Sosnovka. Aţi fost rănit la plămânul drept?

El dădu afirmativ dirf cap, amintindu-şi de blocada din patruzeci şi trei, când Andrei şi Iaşka timp de două zile şi două nopţi l-au purtat pe o targă făcută din doi mesteceni subţirei şi dintr-o foaie de cort nemţească, izbutind până la urmă să-l scoată din încercuire, şi de bordeiul înăbuşitor, luminat de flăcăruia pâlpâitoare a opaiţului, în care fusese amenajat spitalul partizanilor.

— Vedeţi, oftă cu uşurare doctoriţa, ca şi cum ar fi făcut cine ştie ce descoperire, ca şi cum în fişa lui nu se menţiona că plămânul îi fusese atins de o Schijă. Asta schimbă substanţial situaţia. S-ar putea ca durerile şi sufocarea să fie o urmare a rănirii, s-ar putea să fie de la răceală. Într-un cuvânt, duceţi-vă luni acolo. Vă daţi seama vi dumneavoastră: e un institut ştiinţific, cu cea mai modernă aparatură, cu specialişti de prima mână. Ei or să vă facă tot ce trebuie.

Doctoriţa scoase un plic gros, bine Kpit.

— Aici aveţi recomandarea. O daţi la pdicliniea institutului. Preveniţi-vă familia, s-ar putea să fie nevoie de o spitalizare de scurtă durată.

*n**

Agheev puse plicul în buzunarul interior al sacoului, mulţumi politicos şi ieşi în stradă. Parcurse câţiva paşi şi se sprijini de un copac, simţind că îi vine să vomite, ca după o cruntă beţie. Scoarţa era umedă şi alunecoasă, îi simţi răceala; degetele-i galbene, de fumător, tresăreau, ca străbătute de curent electric, şi îşi înfipse unghiile în scoarţă, să potolească acest tremur scârbos.

De undeva din străfundul subconştientului, ea peştele dintr-o bulboană întunecată, se ridica la suprafaţă frica. Se aprinsese, precum fitilul Bickford de la mucul de ţigară, la auzul cuvântului „Sosnovka”, pronunţat cu seriozitate de doctoriţa cea zâmbăreaţa, şi acum flăcăruia înainta, fugea prin celulele nervoase, apropiindu-se pas cu pas de mina ce zace chiar în el, şi în sfârşit a ajuns, şi mina a explodat, făcându-l bucăţi: canoer!

Agheev mai fusese pe la Sosnovka. îl pusese naiba să-

i vină ideea de a scrie un reportaj despre noul institut de cercetare ştiinţifică, Suhorukov îl dusese acolo cu maşina lui şi-i arătase acceleratorul linear şi betatronul – coloşi de metal lustruit, despărţiţi de tot ce e viu prin ziduri de beton groase de un metru şi uşi de plumb, care nu puteau fi deschise decât prin forţa unor puternice motoare electrice. În pântecul acestor monştri lua naştere fluxul nevăzut de electroni aducători de tămăduir e pentru cei bolnavi. Nu tu pilule, nu tu mixturi – leacul secolului XX, secolul atomic. Pe Agheev îl uluise mulţimea de aparate – de la instalaţii de televizor, care veneau în ajutorul medicilor în supravegherea bolnavilor, fără a se supune pericolului iradierii, până la contoare de impulsuri, nenumărate relee, oscilografe, înregistratoare automate – vuietul ventilatoarelor puternice, o abracadabrantă terminologie de fizică, pe care o tot vehicula Andrei. Nici nu-ţi vine a crede că nu e vorba de un laborator fizico-tehnia, în genul celui din filmul *Nouă zile dintr-un an,* ci de medicină. În faţa acestei medicine simţeai frig în suflet şi teamă, iar omul, întins pe masă sub pâlnia strălucitoare a ciclopului marţian, apărea ca o gâza jalnică, nicidecum o glorie, o încununare a naturii.

Dmitri îşi pusese un halat alb şi o bonetă la fel; cu sufletul pierit la fiecare pas, îl urmase pe Suhorukov printr-un canion îngust până ajunsese într-o sală mare, unde „locuia” betatronul („Deocamdată este singurul în toată Uniunea Sovietică, patruzeci şi două milioane electrovolţi!” îi spusese Andrei cu înfumurarea nepotolită a copilului, care a primit de ziua lui o nouă jucărie), urmărise cum medicii vrăjesc lângă panouri şi ecrane, schimbând cu jumătate glas nişte replici de neînţeles. Medicina cu stetoscopul de lemn şi cu urechea păroasă a bătrânului doctor părea incomparabil mai blândă şi mai umană: „Ia să auzim, drăguţă, ce ne supără?…”

— Este o prostie, spusese Suhorukov când Dmitri îi împărtăşise gândurile sale. Pur şi simplu eşti un psihopat, trebuie să-ţi tratezi nervii. Vrei să te trimit, ca vechi prieten, la un specialist bun? Nu vrei? Păcat. Cu

stetoscopul de lemn, oricât ar fi el de drag inimii tale, nu poţi opri boala, asta e. Iar cu energia de iradiere a electronilor realizăm acest lucru cu deplin succes. Tehnica noastră este în întregime în slujba oamenilor. În slujba unor oameni bolnavi, care ies de aici sănătoşi.

Pe atunci aceste cuvinte păreau convingătoare. Pe atunci…

…Nu, nu la Sosnovka. Oriunde, chiar şi la cimitir, dar nu la Sosnovka.

CAPITOLUL XII

1

Veresov dispăru pe poarta casei lui, iar Gorbaciovii o porniră încet în lungul trotuarului, privind mereu în urmă, la teiul care se prăbuşise, ca stăpâniţi de o involuntară atracţie; apoi se opriră lângă ghereta tutungeriei. Grigori Konstantinovici îşi cumpără un pachet de „Orbita" şi-şi aprinse cu plăcere o ţigară, bucuros că măcar acest lucru nu trebuie să-l mai ascundă şi să mestece tot felul de scârboşenii ca să nu se simtă mirosul de tutun.

— Dă-mi şi mie, îl rugă Rita, deşi înainte nu fuma niciodată pe stradă; trase în grabă câteva fumuri şi ridică spre el o privire întunecată. Grişa, trebuie să stăm de vorbă.

— Poate că nu e nevoie? întrebă el cu glas leşuit, simţind o sfârşeală scârboasă la lingurea. Uite ce dimineaţă frumoasă se face. Şi-apoi e timpul să te duci la lucru. O să vorbim acasă.

— Nu, să vorbim acum.

— Rita văzu cum îi zvâcniră pleoapele: bănuieşte, bănuieşte despre ce e vorba! – şi atacă pieptiş: – Grişa, trebuie să ne despărţim. Stai, nu mă întrei upe. Am întâlnit un alt bărbat, îl iubesc. Nu pot să te mint. Grişa, să ne despărţim cu frumosul. Eşti un om minunat, altul mai bun ca tine nici nu cred să existe, mă doare că s-a întâmplat aşa, crede-mă… Dar ştii şi tu: inimii nu-i poţi porunci.

— Ştiu, răspunse, şi-şi aprinse o altă ţigară de la mucul celei fumate.

Durerea de la lingurea se accentua, revărsându-se în

tot trupul, o durere ascuţită ca un ghem de sârmă ghimpată; un cerc de fier îi strângea tot mai tare capul. Grigori Konstantinovici îşi scoase chipiul, îşi şterse fruntea năduşită. S-a produs tot ce putea fi mai îngrozitor. Ceva la care nu se aşteptase. Se aşteptase la oboseală, la iritare, la nerăbdare, la asta nu se aşteptase. Şi când colo – s-a întâmplat. S-a săvârşit.

— Ştiu, repetă, înghiţindu-şi greu saliva. Ei, îţi mulţumesc pentru sinceritate. Cinstit vorbind, mi-ai făcut un mare serviciu.

Cu capul întors într-o parte, Rita îşi muşca buzele. Se simţea uşoară şi golită în interior, ca un balon. Ca şi cum nimic n-o mai lega de pământ, ca şi cum ar fi dispărut greutatea aceea de plumb, care o apăsase în toate aceste săptămâni. „Gata, s-a terminat! răsuna în ea. S-a terminat! Sunt liberă, Doamne, în sfârşit sunt liberă!”

Nu trebuia să mai spună nimic, trebuia pur şi simplu să plece, să se piardă în mulţime, să se topească în pâcla perspectivei străzii, fără să privească în urmă, fără să întoarcă capul, dar ultimele cuvinte ale lui Gorbaciov au atins-o în mod neplăcut.

— Adică ce serviciu ţi-am făcut? îl întrebă.

Gorbaciov se sprijini cu mâna de spătarul băncii, faţa îi devenise stacojie.

— Vezi tu, draga mea, în fond am vrut de mult să-ţi spun acelaşi lucru, dar n-am avut curajul. Eu… ei, să zicem aşa: am de mult o prietenă, ea aşteaptă un copil de la mine. Iartă-mă, dar ştii şi tu cât de mult îmi doream un copil. Desigur, tu n-ai motive să te grăbeşti, dar eu… Eu trebuie să mă grăbesc. Cu timpul ai să înţelegi şi tu ce înseamnă asta. Nu, nu, nu-ţi reproşez nimic, Doamne fereşte, de aci înainte nu va trebui să-mi reproşez nici mie însumi. A fost mai tare decât mine, înţelegi? Să-l văd cum merge în patru labe pe covor, să-l aud cum gângureşte, să-i cumpăr jucării… Mi-ai făcut un mare serviciu, îţi mulţumesc. Trebuie să nască peste o lună, ori, îţi dai seama, mi-ar fi fost greu să încep această explicaţie.

Rita îl privea cu tristeţe şi nu credea niciun cuvânt…

Dumnezeule, ce bine ar fi să fie adevărat: nici ciudă, nici obidă, nici mustrări de conştiinţă – ce bine ar fi! Dar minte, minte acest martir pistruiat cu tunica bine călcată, vrea pentru ultima oară să ia totul pe umerii lui largi pentru ca mie să-mi fie mai uşor să plec, şi acum se gândeşte numai la mine, nicidecum la el, martir blestemat, pe care îl răstigneşte pe crucea lui cancerul neoperabil. Preferam să te înfurii, să urli, să-mi arunci în faţă cele mai murdare cuvinte decât să stai aşa şi să zâmbeşti cu zâmbetul tău idiot atoateiertător, care face să mi se strângă inima şi să-mi simt picioarele grele ca două baroase… De ce n-am plecat, acum câteva clipe mă simţeam uşoară ca un balon gata să-şi ia zborul spre cer, iar acum nu mai pot nici să mă mişc din loc. Cita desfătare trebuie să simtă cel care iartă; probabil că Dumnezeu i-a inventat pe păcătoşi ca să aibă pe cine să ierte; dar tu nu eşti Dumnezeu şi eu nu am nevoie de iertarea ta.

— Minţi, Gorbaciov, rosti Rita. Nu ai nicio femeie. Minţi…

Gorbaciov dădu din umeri şi se aşeză pe bancă – de frică să nu cadă. Asta mai lipsea, să-şi închipuie că joc teatru… Se aşeză pe bancă, se dădu pe spate şi-şi întinse obrazul către soare, simţind cum durerea se revarsă în el, cum pătrunde în fiecare celulă. Rita îi apărea în faţă într-o imagine difuză, ca o pată palidă, i se desprinsese cureluşa de la geantă şi încerca s-o strângă la loc… Fie, mint, sigur că mint. N-am nicio femeie, n-am pe nimeni în afară de tine, nu te mai am nici pe tine, şi n-o să am nici copil. Ce bine era să rămână un copilaş, un băieţel-voinicel, ar fi scos-o la capăt, i s-ar fi dat, desigur, o pensie, să crească şi să trăiască. Mint, inventez, dar ce te priveşte pe tine? Ai vrea, poate, să mă târăsc pe burtă în faţa ta, să-ţi cad – la picioare? Poate că aş face-o şi pe asta, dar la ce bun? Tu nu pleci astăzi, ai şi plecat demult-demult, am simţit, numai ră n-am vrut să mi-o mărturisesc – n-a mers, nu s-a potrivit. Îmi pare rău, fir-ar să fie, tare rău îmi pare, şi cât m-am străduit, dar se vede că nu-i suficient să te străduieşti. Foarte bine că nu ştii nimic, n-ai fi avut curajul

să faci acest pas dacă ai fi ştiut, şi te-ai mai fi chinuit încă o bună jumătate de an – cred că este îngrozitor să aştepţi moartea cuiva ca pe o izbăvire, ca sărbătoarea învierii. Bine că nu va trebui să aştepţi.

— Nu mint, Ritulia, îi răspunse în sfârşit şi-şi închise ochii, pentru că ochii lui nu erau în stare să mintă, şi Rita ştia acest lucru. Nu mint şi nu inventez. Nu te supăra, dar lângă tine am simţit întotdeauna un gol. Tu ştii, sunt un om simplu, simplu ca o oală de lut, nu eram potrivit pentru tine. Bineînţeles, ai nevoie de cineva mai tânăr, mai instruit. Femeia de care-ţi spun… este şi ea la fel de simplă, sacul şi petecul. – îşi duse mâna sub tunică şi apăsă peste locul care îl durea, exact locul unde era cusătura.

— De altfel, dacă vrei, poţi să nu pleci nicăieri. Femeia locuieşte în Siberia, am cunoscut-o când am fost în delegaţie ca să recepţionez avioane noi, ţii minte, am stat atunci o lună în cap. Aşa că peste câteva zile am să plec acolo. În principiu am şi vorbit de transfer, în câteva zile aranjez totul şi plec, iar tu poţi să te întorci. Nu am nevoie de nimic, şi nici ea nu are nevoie, am să iau doar ceva bani, toate celelalte pot să-ţi prindă bine ţie. Iar acum, du-te, Rita, eu mai stau puţin aici.

Între timp, Rita izbutise să-şi aranjeze cureluşa şi acum stătea în faţa lui, morfolind un fir de iarbă. Culoarea stacojie care o speriase dispăruse de pe faţa lui, acum calmă şi de nepătruns, doar pe frunte sclipeau picături de sudoare. Deci nu minte? Deci el a înşelat-o primul! Şi cine o fi acea femeie „simplă”, care i s-a aruncat de gât – vreo chelneriţă, vreo coafeză?… Nici că-mi pasă. Să vedem ce-o să se facă simplitatea ei peste trei-patru luni, când el va deveni o ruină plină de durere… N-ai decât să pleci, este pur şi simplu admirabil că pleci. Suntem chit. Nici eu nu-ţi port pică, şi mie îmi place să fiu bună şi să iert.

— Îţi urez fericire! spuse Rita şi îi întinse mâna.

— Fii fericită, răspunse Grigori Konstantinovici. Nu deschisese ochii şi mâna Ritei rămăsese în aer.

Muşcându-şi buzele, traversă repede bulevardiA şi

luă în grabă primul troleibuz, iar Gorbaciov mai stătu mult timp pe bancă, mijind ochii la soare, şi de la distanţă s-ar fi putut crede că dormitează ca un motan leneş la căldură.

2

Norii păreau o turmă de vaci şi vântul-păstor le mina preocupat undeva dincolo de Parcul Celiuskin. Galben, spălat de fum şi de praf, soarele îşi înfipse razele în ferestrele oarbe ale policlinicii şi ele îşi dobândiră vederea. Agheev îşi desfăcu degetele strânse convulsiv – sub unghii i se vedeau fărâme negre de scoarţă – şi, dezorientat, bătu câţiva paşi pe loc: ce să facă? Unde să se ducă? Acasă? Nu. Acasă nu se poate. Acasă trebuie să se întoarcă mai târziu. Să spună câteva fleacuri de cuvinte şi – la culcare, niciun fel de discuţii. Stai culcat până dimineaţă, chiar de-ar fi să te umfli, iar dimineaţa iei metroul şi – la pădure: cine ştie dacă o să mai reuşeşti vreodată să hoinăreşti toamna prin pădure, şi ziua va fi, pare-se, normală, senină, nu cumva s-au înstşpânit totuşi zilele frumoase de toamnă prelungită? Svetlana nu va veni, are de dereticat, de spălat, e şi umed în pădure după ploile prelungite. La redacţie, poate? Să termine reportajul despre tinerii prieteni ai grănicerilor… Şi, mă rog, ce am pierdut acolo şi cine are nevoie de toate astea?

Se scotoci prin buzunare, strânse vreo trei ruble şi o grămăjoară de mărunţiş şi porni spre Parcul Celiuskin. Acolo, într-o cafenea micuţă, ascunsă într-o alee înfundată, putea comanda votcă, vreo salată şi să stea în linişte până seara: în zi de lucru e pustiu, mai ales într-o zi umedă şi vântoasă ca asta.

Căscând de plictiseală, chelneriţa pe care o cunoştea îi puse în faţă un mic clondir, o sticlă de bere, scrumbie cu ceapă verde şi se retrase după tejghea, să mai dormiteze. Agheev o petrecu din ochi şi îşi turnă zorit un păhărel, temându-se parcă să nu se răzgândească.

Dincolo de peretele de placaj murmurau pinii, trist şi monoton. „Vântul sufla de pe copaci picăturile rămase de la ploaia din ajun, aruncându-le cu ghiotura în geam. Cerul se curăţase de nori şi devenea siniliu văzând cu ochii. Într-

adevăr, se pare că radioul nu minţise, vom avea zile frumoase de toamnă.

Votca rece îi fripse gâtlejul, răspândind în tot corpul o căldură dătătoare de putere. Dmitri nu mai băuse niciodată aşa, de unul singur; se considera că de unul singur nu beau decât beţivii fără leac, Pentru Dmitri a bea însemna să se amuze, să râdă, să-şi îmbrăţişeze prietenii, să discute în contradictoriu, până răguşeşte, despre o carte nouă sau despre un film; acum însă nu avea chef să vadă pe nimeni, nu avea chef să vorbească. Plicul gros din buzunarul interior al sacoului îl ardea, de parcă era încins, şi Dmitri îl scoase şi îl puse pe marginea mesei.

„Oare ce o fi scriind acolo? se gândi. Poate că îmi ies din fire fără niciun motiv? În fond, doctoriţa nu mi-ar fi dat la mină recomandarea dacă acolo ar scrie că am cancer, pare-se, aşa ceva nu se obişnuieşte. E clar că nu se obişnuieşte… să-ţi dea cu securea în cap. Atunci, în patruzeci şi trei, nu mi-au făcut nimic la plămâni: mi-au pus un pansament şi s-a vindecat, ca la câine. Doctorul tot ţocăia din limbă: – „Drept să-ţi spun, de când ţine războiul n-am mai avut un pneumotorax deschis ca ăsta, admirabil pneumotorax». Dar cicatricea, urma de la acel «» admirabil pneumotorax deschis» a rămas, probabil, poate că tocmai ea le tulbură mintea acum? Şi în general de ce mă tem? Am fost sub gloanţe, n-am ştiut ce e frica, de ce m-am pleoştit acum ca o babă? Sosnovka, Sosnovka… Chiar Andrei spunea că acolo vin tot felul de bolnavi, nu numai cei bolnavi de cancer. Ulcere, alte boli de tot felul. Au chiar o clădire întreagă pentru afecţiuni pretumorale, în pădurice, în dreapta biroului de informaţii, el tot încerca să mă ducă şi acolo, dar nu m-am lăsat. Poate că şi la mine e vorba de un fleac… ceva spre»… Uite, am să desfac plicul, citesc, şi o să râd de mine însumi, butuc fără creier. Bine a zis Andrei: un neurastenic, asta eşti, trebuie într-adevăr să te tratezi”.

Agheev luă plicul lipit cu grijă. Involuntar, toţi muşchii i se încordară, de parcă avea de ridicat un sac de cinci puduri de făină, nu de rupt un petic de hârtie, se

încordară şi înlemniră. Stai, auzi un strigăt mut, opreşte-te, nu face una ca asta. Să nu îndrăzneşti să faci una ca asta, auzi?! Deocamdată încă nu ştii nimic ca lumea. Poţi s-o suceşti, să ghiceşti într-un fel sau altul, poţi alege. De fapt, ai şi ales, n-ai observat? Ai ales ceea ce ar fi ales oricare în locul tău… un fleac, în cel mai rău caz – ceva „pre”… Toţi oamenii din lume se agaţă de varianta optimă dacă au de unde alege, aminteşte-ţi de Scilla şi Caribda, încă pe atunci oamenii aveau de ales, dar dacă rupi plicul, n-o să mai poţi alege. Nu-ţi va rămâne decât: ori – ori. La ce-ţi trebuie? Oare au de câştigat cei ce ştiu? E nemaipomenit – să trăieşti şi să nu-ţi baţi capul cu nimic! E drept, nu prea eşti obişnuit să nu te gândeşti, dar poate că în situaţia dată merită să încerci? Nu degeaba îl sfătuia Suhorukov să-şi trateze nervii. Ascunde-ţi plicul, auzi, ascunde-l imediat, sau – şi mai bine. – fă-l bucăţele şi aruncă-l, peste două minute vântul le va duce atât de departe în lume, încât nici chiar maiorul Pronin nu le va putea aduna, pentru a citi ce scrie acolo. Aruncă şi uită, ca şi cum nici nu l-ai avut vreodată. Bea-ţi restul de votcă şi du-te a casă, nu-ţi mai pierde vremea aici. Dacă plicul nu te va apăsa, ai să-i spui Svetlanei că e o simplă răceală. Ventuze, prişniţe cu muştar, lapte fierbinte cu miere, tablete contra tusei, mai lasă-te de fumat… Cu toate că are un fler deosebit la minciună, o miroase de la distanţă ca o jivină, minciuna asta o va – înghiţi fără să clipească, iar mâine ai s-o ajuţi să deretice prin casă, să spele rufele, şi seara o s-o duci la teatru. Ai stat destul, ajunge, aceste minute îi aparţin ei, atâtea câte au rămas, toate îi aparţin ei. Ce ai fost fără ea? Un ziarist mediocru la o gazetuţă oarecare, şi n-ai realizat nimic de valoare în cei treizeci şi şapte de ani ai tăi, afară de un singur lucru – că ai reuşit să îndrăgeşti o femeie adevărată. Ea, însă, pentru ce te iubeşte? Pentru ce te-a îndrăgit pe tine, osos, deşirat, cu nasul coroiat?

Nu ştiu, îşi răspunse, efectiv nu ştiu. De fapt, pentru ce iubeşte omul? Pentru frumuseţe, pentru inteligenţă, pentru bani?… însă de iubire au parte nu numai cei

frumoşi, deştepţi, bogaţi. Şi cu ea alături am rămas tot un ziarist mediocru la o gazetuţă oarecare, şi nici nu simt nevoia să mă schimb, nu-i vorba de asta, pur şi simplu viaţa mea a dobândit un sens, pe care nu l-a avut înainte – ea are nevoie de mine. Are nevoie de mine aşa cum sunt, omul nu poate fi singur, iar ea rămăsese singură după moartea băiatului şi din pricina asta era cât pe ce s-o ia razna. Andrei trebuia să lase totul baltă şi s-o ducă undeva la marginea lumii, iar el, în loc de asta, a stat să-şi migălească dizertaţia. El se străduia pentru mii de oameni, îşi ieşea din piele pentru omenire, în timp ce alături un om era la doi paşi de pieire – mare lucru. Om de anvergură. Eu însă nu sunt de anvergură. Pentru mine omenirea este ea. Draga mea omenire, ce faci tu în momentul ăsta? Citeşti? Te agiţi pe lângă plită, cu crăticioarele? îţi lipeşti nasul de geam, să vezi dacă vin? Iată-mă, pornesc.

Rupse cu grijă de la plic o fâşie îngustă, egală, şi scoase un formular tipărit. Sub cuvântul „Recomandare”, cu litere strâmbe era scris numele lui, prenumele, adresa, anul naşterii. Trecu repede peste toate astea şi se uită la sfârşit. Aşa care va să zică. Drăguţa de latină veche. Sărmana doctoriţă, nici nu bănuieşte, probabil, că pe vremuri, la facultatea de ziaristică, se făcea latina şi că Dmitri tocise până la epuizare această limbă moartă, pentru că profesorul, un bătrânel, reuşise să-l convingă că studiul latinei disciplinează mintea, te învaţă să gândeşti limpede, precis, logic. Şi mai avusese un vis copilăresc naiv: să citească în original sonetele lui Petrarca. Pentru sonete n-a avut destul suflu, desigur, dar ceva tot trebuie să-i fi rămas în tiugă, nu putea crede că totul se risipise în vânt. Ia să vedem ce-o fi mâzgălit doctoriţa? *Susp. Cr. pulmonem dextrum.* Deci, pulmonem – plămân, de unde şi cuvântul pneumonie, aprindere de plămâni; *dextrum* – drept. *Susp*. şi *Cr*. sunt nişte prescurtări.

Ştia, simţea intuitiv ce înseamnă asta, dar îi era frică să creadă. Ultima posibilitate de a da înapoi, ultima-ultima, alta n-o să mai fie. Totuşi nu vru s-o folosească. Stătea, fuma, se gândea alene la cuvintele care ar putea începe cu

aceste litere, apoi se plictisi. Fumul uşor, care şerpuia în inele albăstrii deasupra ţigării, îi sugeră răspunsul: agenţi cancerigeni. Cr. Înseamnă cancer. Memoria îi aduse la suprafaţă şi primul cuvânt, şi acum putea descifra diagnosticul în întregime: „Suspect de cancer la pământul drept”. Deocamdată doar suspect. Mulţumim şi pentru atât.

— Doamne, rosti deodată înăbuşit, simţind cum i se rupe inima cu zgomot, ca o strună, şi cade într-un hău răsunător. Cum o să trăiască ea fără mine…

— Cum, cum? cotcodăci speriată chelneriţa, scoţându-şi capul de după tejgheaua bufetului. Nici să nu te gândeşti, dragă, nu-ţi servesc mai mult de atât. Ajunge, ţi-ai făcut plinul. Uită-te ce ochi ai, ca de om sărit.

…În maşină oamenii stăteau înghesuiţi ca sardelele – nici să te întorci, nici să respiri, iar nemţii tot împingeau cu patul puştilor pe alţii noi: „Los, *Ios, verfluchte Juden, bald wird es euch gut!”* – şi dulăii ţinuţi în zgardă căscau alene, dezgolindu-şi colţii galbeni şi gingiile trandafirii, iar pe platforma înzăpezită orchestra cânta marşul *Adio, femei slave.* Trompeta bătrânului Epştein atingea înălţimi de neimaginat, risipind pumni de argint pur al sunetelor, muştiucul îngheţat se lipea de buzele-i groase, ieşite în afară, şi Epştein îl rupea de la buze cu carne cu tot, şi cu gura roşie ca o ciozvârtă de vită proaspătă înghiţea aerul geros, şi sângele se prelingea în barba lui sură, ondulată, şi îngheţa, înşirând pe firele de păr şiraguri de mărgeluţe roşii; el însă nu observa nimic, sufla, sufla întruna în trompeta lui, cu capul greu dat pe spate, lipit de petecul cenuşiu al cerului îngheţat deasupra puţului Pieţii Jubileinaia, de parcă voia să trezească din somn pe atotputernicul Dumnezeu al iudeilor: priveşte, *alter gunt, alter bazăr, alter ganăf*[4], ce fac aceste lepădături cu poporul tău! „Adio, fraţilor, adio!” vuia trompeta, şi viorile îi ţineau isonul, şi timpanele tunau cu furie, acoperind ţipetele, plânsul, vaierul, blestemele, groaza şi înţepenirea ultimelor clipe, iar dinspre strada Ostrovski, împroşcând

4 **Cîine bătrîn, porc bătrîn, hoţ bătrîn (evr.),**

cu fum cenuşiu puturos, veneau mereu alte şi alte camioane cu ritul bont, acoperite cu prelată, şi mulţimea în şir lung, mântra de paturi de puşcă şi de urletul clinilor, era absorbită înăuntrul lor, ca într-un hău fără fund, se presa, se tăvălugea, lăsând în urma sa pe zăpada bătătorită un pâslar cârpit de copil, o basma cu trandafiri de lună, roşii ca focul pe fond albastru, o gentuţă de lac cu toarta ruptă la înghesuială, un petec galben, ca un ciob rupt din soare…

Dima s-a văzut rupt de lângă părinţi şi azvârlit lângă Iaşka Bascv într-altă coloană. S-a smucit înapoi, dar neamţul l-a lovit dureros cu patul puştii în piept.

Băieţii au avut noroc – amândoi au nimerit în ultimul rând. Oricât au frământat nemţii cu paturile puştilor, n-au reuşit să mai bage pe nimeni în camion.

— *Steige hinauf,* spuse ofiţerul unui soldat tinerel, cu obrajii înroşiţi de ger, *wirst aufpassen!*[5]

— *Nicht notig. Es stinkt dort!*

— Soldatul râse şi strâmbă din nas. – *Es klappt ohne mich!*[6] – Ridică oblonul din spate, trase prelata şi zăngăni din lanţul de fier.

Clătinându-se la hârtoape, maşina înainta încet. Femeile se văitau, copiii îşi rupeau plămânii de plâns. Era întuneric ca într-o pivniţă. O duhoare de nesuportat. Dima simţi că se sufocă. Îşi lipi obrazul de prelata îngheţată. Prelata mirosea a urină. În cută însă era o gaură. Micuţă, cât o monedă de trei copeici.

Maşina trecuse de Tucinka şi se apropia de Kalvaria. Pierdute în nămeţi, de cele două părţi ale drumului se înghesuiau casele, deasupra acoperişurilor şerpuiau firicele de fum. Un cal vânat trecu în trap mărunt. Ţăranul se ridică în sanie şi privi în urma maşinii, scoţându-şi capul din gulerul cojocelului negru.

Deasupra Kalvariei roteau corbii. Copacii negri păreau carbonizaţi. Pe fundalul unui cer şters se imprimase clar crucea de deasupra capelei.

---

5 **Urcă sus, să-i păzeşti (germ.}.**

6 **Nu-i nevoie. Pute. Ajung ei şi aşa (germ.).**

Femeile nu mai ţipau, doar şuierau răguşit. Un bătrân îşi înfipsese dureros cotul ascuţit în şoldul lui Dima.

Încercă să se întoarcă, dar nu reuşi.

Ieşiră în şoseaua Rakovskoe. Ultimele case de la marginea oraşului rămăseseră în urmă. În stânga, de-a lungul drumului se întindea o pădurice rară.

Profitând de un moment când camionul fu smucit la un hârtop şi întreaga masă de oameni se dădu înainte, Dimka îşi scoase briceagul. Unica lui bogăţie, unica armă. Introduse limba briceagului, ascuţită ca briciul de ras, în gaura din prelată şi trase cu toată puterea în jos.

Prelata scârţâi, se desfăcu, şi un curent de aer proaspăt năvăli în maşină. Bătrânul care îşi înfipsese cotul în şoldul lui Dimka se trezi.

— Stai, îl prinse pe Dimka de umăr cu degetele încărcite. Ce faci, *gazlăn*[7], din cauza ta or să ne împuşte pe toţi!

— Iaşka, sări! strigă Dimka, fără să se uite, lovi scurt cu briceagul mâna aceea şi îşi dădu drumul în gaura ce se formase.

Se lovi de drumul bătătorit, sări în picioare, se rostogoli pe o pantă abruptă în zăpada moale şi pufoasă, se aruncă într-un tufăriş des, căzu într-o groapă şi amorţi după o tufă de răchită.

Camionul urca în pantă. Dimka văzu cum din gaură căzu Iaşka Basov, iar după el alţi câţiva bărbaţi; în paşi cotiţi, ca nişte iepuri, fugiră toţi în pădure, de partea cealaltă a drumului.

Camioanele înalte şi boante, acoperite cu prelată şi închise cu lanţuri de fier se târau, se tot târau, în uruitul greu al motoarelor, şi într-unul din aceste camioane erau mama şi cu tatăl lui, strâns lipiţi unul de celălalt, iar Dimka stătea în groapă sub o tufă de răchită şi nu era în stare să facă nicio mişcare din cauza unei dureri sfâşiitoare în piciorul drept.

„Unde i-or fi ducând, se gândea, nu cumva într-adevăr în lagăr, aşa cum spuneau indivizii de la

7 **Banditule (evr.).**

Judenraht?”

Trecu o jumătate de oră, sau poate o oră, când de undeva din dreapta, de după pădure, se auziră lungi tiruri de mitralieră. Şi Dimka ghici încotro se îndreptau camioanele. În apropiere de satul Tarasovo era o râpă lungă şi adâncă, şi acum undeva în partea aceea mitraliorii trăgeau în mama lui, şi în tatăl lui, şi în bătrânul pe care l-a zgâriat la mână cu briceagul, şi în trompetistul Epştein cu mărgele de sânge în barba lui ondulată, sură – în mii şi mii de oameni nevinovaţi. Fiarele, fasciştii…

Plângea cu faţa înfiptă în zăpadă şi-şi lingea de pe buze lacrimile sărate, iar mitralierele răpăiau, înecându-se de furie: tra-ta-ta-ta-ta! – şi-şi simţea piciorul scrântit ca ars de un fier încins. Ar fi vrut să doarmă – să nu audă nimic, să nu vadă nimic, să nu se gândească la nimic – un cearşaf alb, o faţă de plapumă albă, să se încolăcească covrig, să se încălzească – să adoarmă. Nu, în niciun caz să nu doarmă! Să trăiască! Să rămână în viaţă ca să omoare măcar un singur fascist, măcar unul singur. Să-i înfigă cuţitul în gât, să-l răsucească şi să privească, să se uite cum moare.

Dimka se ridică puţin, sprijinindu-se cu spatele de marginea gropii, îşi înfipse piciorul drept în gemănarea unui trunchi de copac, trase cu toată puterea şi urlă de durere. Stătu întins până se mai potoli, se ridică ţinându-se de crengile sticloase şi, şchiopătând, prăvălindu-se în zăpada afinată, porni încet spre Drozdi: cunoştea bine locurile, tatăl său, mare amator de cules ciuperci, le-a colidant împreună cu el în lung şi în lat de sute de ori. La Drozdi, în apropiere de lagărul de concentrare pentru prizonierii de război sovietici, locuia o mătuşă a lui Andrei Suhorukov, putea să stea la ea până se vindecă şi să hotărască ce are de făcut de aci înainte.

— Scuzaţi-mă, nu vă deranjez?

Agheev deschise ochii.

Colonelul Gorbaciov, îndesat, robust, se muta răbdător de pe un picior pe altul lângă masa lui şi, după felul cum arăta, Agheev înţelese că este acolo de multă

vreme şi nu e prima oară că pune această întrebare prostească. „De unde naiba ai picat pe capul meu, scumpe Grigori Konstantinovici, se gândi cu aversiune. Deranjezi, bineînţeles că deranjezi, cum de nu vezi că deranjezi, sunt o sută de mese goale, toate mesele sunt goale, ce-ţi veni să te aşezi tocmai la masa mea, ce te-ai agăţat de mine ca scaiul, eu mai am de mers, trebuie să ajung la Drozdi, să mă întâlnesc cu Iaşka, iar a doua zi ne vom duce împreună la Tarasovo, la râpă, ca să vedem cum de sub nisipul galben, presărat uşor cu zăpadă, se ivesc mâini şi picioare goale, contorsionate, nu-mi eşti tovarăş de drum în această călătorie, hai, ia-o din loc”.

Dmitri era gata să-i spună colonelului tot ce crede despre el, şi despre mama lui, şi despre toate rubedeniile lui până la a şaptea spiţă, dar acesta i-o luă înainte.

— Dmitri Kuzmici? murmură mirat Gorbaciov, şi-şi mişcă într-un mod caraghios sprâncenele albicioase. Iartă-mă, nu te-am recunoscut. Am simţit nevoia să fiu lângă un suflet de om…

Acest murmur, aceste sprâncenuţe caraghioase erau atât de nepotrivite cu figura lui bărbătească, deschisă, cu însemnele decoraţiilor de la tunică, cu întreaga lui făptură puternică, robustă, încât Dmitri oftă şi-i oferi un scaun. – Ia loc. Numai că dacă-ţi închipui că sunt Klavdia Şuljenko sau ansamblul de cântece şi dansuri al Armatei Sovietice, care poartă numele tovarăşului Alexandrov, ai greşit adresa. Te previn de la început, ca să nu fie cu supărare.

Colonelul zâmbi vinovat în colţul buzelor şi-i dădu mâna. Fără să vrea, Agheev observă în sinea sa încă o neconcordanţă: Gorbaciov avea o mână moale şi umedă, ca şi el.

Se cunoscuseră cu câtăva vreme în urmă, la o petrecere. Se adunase un grup de oameni veseli: Tania Veresova, Zaikin, Melnikov cu Iulia, el cu Svetlana lui, Ninocika Minaeva; ceva mai târziu, când erau gata să se aşeze la masă, au sosit Gorbaciovii. Rita i-a plăcut lui Agheev, vioaie, frumoasă; colonelul nu i-a făcut nicio impresie: bea puţin, mânca mult, nu se băga în vorbă. A

stat toată seara într-un colţ, lângă picup, a fumat, a schimbat plăcile şi s-a înviorat doar atunci când Melnikov a propus să-i ardă o partidă de cărţi. Gorbaciov s-a dovedit a fi un maestru la preferans şi i-a curăţat pe toţi, clasa întâi.

Svetlana şi Rita se împrieteniră. Semănau foarte mult una cu cealaltă: amândouă erau zvelte, aveau ochii mari, numai că Svetlana îşi prindea cu o panglicuţă păru-i negru ca pana corbului, în timp ce Rita avea părul blond şi îl purta revărsat lejer pe umeri. În plus Rita arăta ceva mai tânără.

— Nu pot pricepe ce i-o fi venit să-l ia pe soldăţoiul ăsta, comentase Dmitri în drum spre casă. Ar putea să-i fie fiică.

— Pentru că este un om bun, răspunse Svetlana. Nu ai observat?

De atunci se întâlniră destul de des. Ba la unii, ba la alţii marcau sărbătorile, zilele de naştere, concediile, se duceau împreună la cules ciuperci, la pescuit. Apoi colonelul dispăru. Svetlana îi spusese că era grav bolnav, dar Dmitri n-a luat-o în serios: Grigori Konstantinovici arăta puternic ca un obelisc de granit, a simţit vreo înţepătură în călcâiul sting – de ce să nu stea o săptămână-două la spital. Oricum, te mai odihneşti.

Într-o zi Dmitri o văzu pe Rita. Era la volan, în „Volga” ei MIA 01 – 74, iar lângă ea îşi mijea ochii în geamul pe jumătate lăsat un cetăţean tânăr cu faţa fălcoasă. Curând după aceea îi văzu la restaurantul „Sputnik”, la o margine de oraş; cetăţeanul fălcos îi dădea colonelului un avans de o sută de puncte la toţi indicatorii, şi Dmitri înţelese că Gorbaciov stă prost. Când îi povesti Svetlanei, ea oftă şi clătină din cap: ştia că Rita este îndrăgostită la nebunie de Iaroşevici.

Peste o zi-două Agheev uită de toată tărăşenia.

Şi, uite, tocmai acum, într-un moment atât de nepotrivit, Gorbaciov îi aminteşte de existenţa sa…

— Îi tragem o duşcă? întrebă acesta.

— Suta de grame nu-i semnalul de alarmă, nu te închide nimeni dacă tragi, glumi Agheev şi-i arătă carafa în

care se mai vedea un rest de votcă. Te rog, serveşte-te.

— Mulţumesc.

— Gorbaciov se întoarse spre bufet.

— Fetiţo…

Ospătăriţa cea grasă se scutură ca o iapă de cavalerie când aude chemarea trompetei de regiment. Avea o faţă cam adormită, dar plină de bunăvoinţă: ospătăriţa nutrea o mare stimă pentru militarii cu stele de mare gabarit la galoane.

— Poftiţi.

— O sticlă de coniac $ – seva de-ale gurii.

Ospătăriţa dispăru şi peste o clipă reveni cu o tavă.

— Nu cumva ai început să bei? întrebă cu o urmă de zâmbet Agheev. Ce-ai păţit? Au omis să te decoreze? Ţi-au dat brânci la pensie? Şi-a găsit Rita vreun drăguţ?

— Nu te mai prosti, îl întrerupse Gorbaciov în timp ce turna coniacul în pahare. Ştiu că eşti mare meşter ia palavre.

— Dar atunci ce-i? nu se potolea Dmitri, de parcă voia să-şi verse toată disperarea asupra acestui om stângaci, dar puternic.

Gorbaciov molfăi din buzele-i cenuşii, îi privi pe sub sprâncene.

— Cancer neoperabil mediastinal, asta îţi sugerează ceva? Nu te teme, nu se ia. Ei, hai noroc şi sănătate.

Îşi dădu pe gât coniacul şi băgă mâna în buzunar să-şi scoată ţigările, în timp ce Dmitri rămase năucit, turtit, nimicit. O tuse grea, ca un lătrat, îi rupea plămânii, îşi puse paharul jos, vărsând din coniac, şi-şi lipi mâinile de piept, să nu i se spargă, să nu-i plesnească coastele. Iar Gorbaciov fuma şi privea. În lături pe fereastră, unde, fărâmiţându-se în băltoace, strălucea soarele. În cele din urmă hârâitul şi gâlgâind din plămâni se potoliră şi Dmitri, respirând încă greu, îşi luă paharul. Hai noroc şi sănătate… îşi aminti de un vechi amic de-al său, lăcătuşul-instalator Zaiaţ. Acela bea ca un cal, fără să i se usuce gâtul vreodată, şi era sănătos ca un cal, în timp ce nevastă-sa era mai tot timpul bolnavă, şi nepoţelul lor explica

lucrurile cât se poate de simplu: „Bunicului i se spune în fiecare zi: sănătate! sănătate! – de-aia e sănătos, iar ţie, bunicuţo, nu-ţi spune nimeni. Vrei, am să-ţi spun în fiecare zi…” Ucigătoare logică de copil. Să-ţi spun, Grigori Konstantinovici, hai noroc şi sănătate? N-o să-ţi fie de niciun folos. Nimic nu ne mai poate ajuta, nici pe mine şi nici pe tine, niciun fel de urări, oricât ai turna în tine. Iar eu nu vreau să mă îmbăt, mi-e milă de Svetlana. E-ei, ce să-ţi mai fie milă acum…

Gorbaciov aşteptă cu răbdare până când Agheev îşi goli paharul şi i-l umplu îndată din nou.

— Nu da bici cailor, rosti Agheev în timp ce scormonea cu furculiţa roşiile din farfurie.

— Pentru ce m-oi *n**

fi maimuţărind aşa, ca un măscărici la circ, Doamne, ce tont!

— Poate… poate că e o greşeală?

— Lasă, îl rugă Gorbaciov. Eşti un om inteligent. Hai mai bine să mai dăm pe gât câte un păhărel, în sănătatea celor de-acasă.

Faţa pământie i se mai colorase, dar ochii mici rămâneau fără strălucire, ca nişte opaiţe, ca opaiţele nemţeşti, nişte cutiuţe rotunde umplute cu o grăsime puturoasă, din care ieşea un mic fitil.

— Dă-i drumul, spuse Agheev, eu sar peste un rând. Am mai băut şi înainte… când nu erai aici… hai, dă-l pe gât.

Îl rodea o curiozitate arzătoare, aşa cum carii rod lemnul. Gorbaciov era unul care fusese acolo, acolo, la marginea marginii, unde abia urmează să ajungi, unul care trecuse dincolo de linia pe care urmează s-o treci şi tu cât de curând – nu-l scăpa din mină. Nu-l scăpa din mină, el îţi va povesti tot şi atunci nimeni nu va putea să te ducă de nas.

— Acum ia şi îmbucă ceva.

— Agheev îi întinse farfui ia cu roşiile.

— Cunoşti porunca şlehtei noastre: cine nu mănâncă,

acela nu bea. Mănâncă, să nu te cherchelești.

— Da, da, zâmbi posac Gorbaciov. Îmi amintesc toate poruncile idioate ale şlehtei voastre. E mai bine să fii bogat şi sănătos, decât sărac şi bolnav. Mai bine să bei mult şi des, decât puţin şi rar. Mai bine… Nişte sclivisiţi. Nişte flecari. – îşi şterse năduşeala de pe frunte.

— Nu te teme, n-o să mă cherchelesc. Poate că aş vrea, dar nu reuşesc. Ce zi e astăzi, nu-mi dau seama?

— Vineri. 8 octombrie 1965.

— Deci, e vineri. Iar eu am tot timpul impresia că este luni. Ţi s-a întâmplat vreodată să trăieşti nişte zile de luni atât de lungi?

Dmitri îşi aminti de ghetou.

— Mi s-a întâmplat. Cum de ai reuşit să afli totul?

— Se aplecă peste farfurie ca nu cumva Gorbaciov să-i surprindă privirea.

— Suhorukov? Minaeva? Melnikov? Jorka Zaikin?

— As, vezi să nu-ţi spună ăştia, destupă-ţi urechile.

Gorbaciov îşi sprijini bărbia în mâini. De multă vreme simţea nevoia să povestească cuiva despre nenorocirea lui. Înţelegea că asta nu-i va uşura cu nimic situaţia, dar era insuportabil s-o tot poarte în el, ca şi cum pământul ar fi rămas pustiu şi nimănui nu-i pasă de tine. Dintre toţi amicii Ritei, Agheev îi plăcea cel mai mult, şi Gorbaciov se bucură să-l întâlnească tocmai pe el în această cafenea lăturalnică: e şi ăsta un sclivisit şi un flecar, dar are ceva în el. Rita îi povestise: ghetoul, partizanii, a îndurat multe în viaţă.

— Vezi să nu-ţi spună… repetă, simţind cum îi cade de pe suflet povara tăcerii. M-au dus de nas timp de o lună şi jumătate… aproape o lună şi jumătate, şi Ninocika, şi Suhorukov. Cu mine în salon era un instalator, Zaiaţ pe numele lui…

— Cum? se învioră Dmitri. Zaiaţ? Foma Fomici?

— Chiar el. De unde îl cunoşti? Tovarăşi la băut votcă? Avea forţă omul. Ce-i mai trăgea şi acolo, măi frate, îi aduceau amicii. Desfăcea sfertul, gâl-gâl – şi s-a dus.

Gorbaciov îşi mai turnă un coniac, bău, se înecă, se

şterse pe buze cu palma.

— După operaţie mi-au spus: tumoare benignă. E drept, ceva mi se păru suspect – îmi revenisem cam prea repede. După trei zile m-au mutat în salonul comun, ca şi cum nici nu m-ar fi operat. Parcă nici nu mă durea nimic, doar aşa, o durere surdă… Suhorukov îmi spune: eşti un voinic, nu-i de mirare. Am crezut. Ştii cât de mult vrei să crezi când eşti acolo?!

— Gorbaciov îşi aprinse o ţigară şi trase cu nesaţ în piept.

— Nicăieri pe lume, frate dragă, nu vrei atât de mult să crezi ca acolo. Te agăţi de orice firicel, de orice cârliguţ. Iar Zaiaţ dăduse pe gât sfertul lui: s-a zis cu tine, colonele, s-a isprăvit. Iar în ochi – o expresie de bucurie, de fericire, de parcă ţi-a adus cea mai bună veste! El socotise că sunt sănătos, vezi doamne, mă invidiase, şi când colo… Dacă i-ai fi văzut ochii! Am simţit că mi se opreşte inima, îţi spun cinstit, n-aş omorî nici măcar o pisică, mi-e milă, dar pe el l-aş fi strivit. Nu, îi spun, minţi, o să mai fac umbră pământului. Mai am încă multe treburi pe pământ – nici în o sută de ani nu le birui. Să asimilez tehnica nouă, să-i ridic în cer pe tineri, să-i pun pe aripă… Eu, frăţioare, sunt un om tare avid de viaţă. Iar el, ticălosul, zâmbeşte pe sub mustaţă: adică, tot aia e, s-a zis cu tine.

— Şi l-ai crezut? izbucni Agheev. Cum ai putut să-i dai crezare?

— L-am crezut, răspunse pierit Gorbaciov. Asta o simţi cu măruntaiele. Şi crezi cu măruntaiele, nu cu capul. Ai o senzaţie de vomă în gât, ţi se moaie genunchii – cum să nu crezi. Ei, şi după aceea am intrat la sora-şefă, i-am dus bomboane… Mi s-a interzis să fumez, aşa că băieţii îmi tot cărau bomboane, nici nu apucam să le împart pe toate. În timpul ăsta ea a fost chemată la Veresov, directorul. Se vede treaba că i-a fost jenă să mă poftească afară, ori nu s-a gândit. Ei, şi mi-am scos foaia de observaţie… şi asta-i. Principalul e diagnosticul, a ce miroase – nu-i greu de aflat.

Agheev pipăi în buzunar plicul foşnitor. E clar a ce miroase, a pământ rece. Să-i povestească? Se va bucura şi

el, poate, ca Zaiaţ? Nu, e altă plămadă. Ăsta se va ţine tare până la sfârşit. Dar eu?…

Gorbaciov îi făcu semn ospătăriţei şi aceasta înlocui cu dibăcie sticla golită cu una plină.

— Să nu care cumva să te ia gura pe dinainte să spui ¿cuiva, să n-ajungă la Rita, rosti Gorbaciov cu un glas limpede şi perfect treaz adresându-i lui Agheev o privire severă. Te omor cu mâna mea, dacă nu-ţi ţii gura. Nu, nu, am încredere, dar… înţelegi şi dumneata. Nu e nicio nevoie să ştie.

— O iubeşti?

— O iubesc.

— Şi ea te iubeşte, spuse pătimaş Agheev. Ştii, te-am invidiat întotdeauna… Straşnic te mai iubeşte. E o femeie admirabilă. Frumoasă, bună, pură…

— Mulţumesc, răspunse mişcat Gorbaciov, mulţumesc, prietene. Am ştiut că eşti un om de treabă. Hai să bem pentru femeile frumoase, inteligente, bune şi pure. Pentru nevestele noastre.

— Hai, fu de acord Dmitri, dar să fie ultimul pahar. E timpul să mergem acasă.

Băură pentru femeile frumoase, bune şi pure, pentru soţiile lor, se îmbrăţişară şi se sărutară de preaplinul ininai\ după care Gorbaciov rămase la masă – iar Agheev plecă. Străbătu aleea pustie ce ducea în adâncul parcului, se aşează-pe o bancă şi-şi lipi obrazul de spătar. Era perfect treaz, de parcă n-ar fi băut nimic, nici măcar o bere, deşi băuse considerabil – nervii încordaţi, biciuiţi nu reţineau, spulberau aburii beţiei. Înţelesese că îi este sortit să moară nu într-un viitor îndepărtat şi neştiut, la care omul, cât e viu, preferă să nu se gândească, de parc-ar fi într-adevăr dotat cu darul nemuririi, ci peste o lună, peste două, peste cinci – la o vreme precis consemnată, şi-l cuprinse groaza, o groază cum nu mai încercase nicicând, nici atunci când i-au înghesuit în camioane – ori că era mic şi nu înţelegea, ori că spera să poată fugi – nici atunci când, împreună cu băieţii, a luptat pentru a străpunge blocada. A crezut întotdeauna în steaua sa, în baftă, era convins că încă n-a

fost turnat glontele care să-l culce pe ei, şi aşa gândeau toţi sau aproape toţi, iar cei care gândeau altfel mureau chiar din prima luptă. Niciodată nu se simţise condamnat – nici atunci când, având o entorsă la un picior, era cât pe ce să îngheţe în groapă, nici atunci când Suhorukov şi Basov l-au cărat pe targă prin mlaştina mocirloasă; întotdeauna existase o şansă, speranţa de a prinde soarta de coadă – şi brusc această senzaţie că nu mai există niciun fel de şansă, că sfârşitul este apropiat şi ineluctabil, asta îl zgudui.

La moarte să gândise întotdeauna cu indiferenţă – după bombardamentele cumplite asupra Minskului, după râpa aceea adâncă de lângă satul Tarasovo, unde pământul a respirat timp de două zile şi două nopţi – moartea nu prezenta pentru el nimic solemn, tainic, de nepătruns, şi nici nu putea să mai prezinte. Dar acum înţelese că fusese doar o aparenţă, că în realitate nici nu încercase să scormonească mai în adâncul sufletului său, să rupă pojghiţa de falsă bravadă şi indiferenţă, şi uite că această clipă a sosit, şi simţea cum i se zbate sufletul ca o păsăruică atinsă de un glonţ. Simţea cum i se sfâşie inima, atât de mult iubea plopii sângerii, foşnind în bătaia vuitului, puful alb al norilor deasupra capului, lacul micuţ cu unda străvezie, plin de mulţime de frunze galbene ca lămâia, aurii, gâgâitul trist, al gâştelor rostogolindu-se după orizont; şi cât de barbar, ticălos, crunt i se păru gândul că toate astea vor rămâne pe pământ, în timp ce el nu va mai fi. El nu va mai fi. iar tot restul va rămâne neschimbat: răsărituri şi apusuri, păduri şi câmpii, băltoacele mici de după ploaie îşi vor revărsa pe asfalt strălucirea mată, şi copiii vor continua să râdă. Nimic nu se va schimba în lume pentru că el nu va mai fi, nu va cădea nici măcar o frunză de plop, doar câteva inimi vor bate, poate ceva mai repede, dar va trece o zi, o lună, un an – şi inimile vor bate într-un ritm uniform… cât timp o să-i trebuiască Ritei Gorbaciova ca să se consoleze cu fălcosul ăla?… Se va consola şi Svetlana… cu cine?…

Dmilri simţi că-l înţelege pe Zaiaţ, despre care îi vorbise Gorbaciov, îi înţelege tristeţea şi ura ticăloasă, dar

nu le poate accepta, nu poate crede că totul pe lumea asta este deşertăciunea deşertăciunilor şi lâncezeala sufletului.

De furie neputincioasă, izbucni în plâns, zguduindu-se din tot corpul, înghiţindu-şi lacrimile şi sughiţând ca un copil, dar aceste lacrimi amare nu-i alinau sufletul. Fire-ar să fie, se gândea, fire-ar să fie, măcar de-aş fi crezut în acest basm frumos şi stupid despre nemurirea sufletului, poate nu m-aş fi zvârcolit în halul ăsta acum, ca un vierme, n-aş fi bătut apa-n piuă, poate că el mi-ar fi dat puterea şi tăria care mie mi-au lipsit, dar e mult timp de când nu mai cred în basme, nici chiar în cele mai frumoase, sunt un materialist mult prea convins ca să cred în basme: totul e pulbere, putreziciune, circuitul substanţelor în natură, şi eu am să devin o substanţă, un lănţişor de atomi, şi trecând prin nu ştiu ce cercuri misterioase aceşti atomi se vor transforma în ceva: într-o frunză de pătlagină, în fire de nisip spălate de ploi, într-o undă de aer încălzit, care a ţâşnit în sus, spre nori. Nu există basme, nu există, exişti numai tu şi cei treizeci şi şapte de ani ai tăi, şi acest parc tomnatic, pătruns de un soare molcom, şi o disperare oarbă la gândul că în curând toate acestea nu vor mai îi.

Alături de banca unde şedea se înălţa un tânăr mesteacăn, zvelt, galben-auriu, cu pete negre, ca nişte pistrui. Agheev se ridică şi-l îndoi până la pământ.

Trosnetul strident în golul acelei zile de toamnă îl izbi în obraz, silindu-l să se dea brusc în lături. Porc de câine ce eşti, se gândi cu amărăciune, ce vână are copăcelul…

CAPITOLUL XIII

1

Războiul i-a amestecat pe oameni ca pe un pachet de cărţi de joc, dar Veresov şi cu Belozerov au avut parte de o soartă de invidiat – să rămână împreună. Au servit la acelaşi batalion sanitar, au fost transferaţi amândoi la un spital de campanie ambulant: Nikolai ca şef, Feodor ca prim-chirurg., Au tras-o după ei şi pe Lida Rakova: Belozerov era îndrăgostit de-a binelea de ea şi când Nikolai îi mai amintea de Annuşka, se încrunta înciudat – poate că Annuşka nici nu mai e printre cei vii cine ştie de

când…

Când trupele noastre au eliberat Minskul, spitalul se afla lângă Lutk, pe direcţia Lvov. Frontul I Ucrainean se pregătea pentru ofensivă; la o permisie, fie ea cât de scurtă, nici măcar în vis nu te puteai gândi. Veresov şi Belozerov trimiseră vreo zece telegrame la toate adresele pe care şi le-au putut aminti amândoi: careva trebuie să fi rămas în viaţă, o răspunde careva…

Şi începură zilele de chinuitoare aşteptare. Ziarele erau pline de articole şi fotografii care arătau în ce au transformat fasciştii oraşul ocupat, bestialităţile la care s-au dedat. Aceste articole şi fotografii nu erau de natură să sporească nici buna dispoziţie şi nici optimismul celor doi.

Prima care dădu glas fu mama lui Feodor. Ea le scrise că în toamna lui patruzeci şi trei Annuşka a fost dusă în Germania şi că de atunci nu se ştie nimic despre ea. Iulia este bine-sănătoasă, a crescut mare, nici n-o s-o recunoască Feodor când se va întoarce acasă, şi tata trăieşte, slavă Domnului, tot războiul a fost la partizani, în pădurile Logoiskului, iar ei – într-un sat de lângă Cerven. S-au întors la Minsk abia de o săptămână, imediat după asta a apărut şi tata. Şi casa lor a rămas intactă, asta-i într-adevăr o mare fericire, în jur nu vezi decât ruine năpădite de buruieni, iar casa lor e întreagă. E drept, deocamdată e locuită de refugiaţi de prin părţile Smolenskului, dar în curând vor pleca la ei acasă, atunci va fi mai mult spaţiu. Veresovii însă au murit: şi Alexandr Ivanovici, şi Xenia Makarovna, i-au spânzurat nemţii pe Komarovka în patruzeci – şi doi, împreună cu alţi ilegalişti. I-au povestit vecinii, nemţii au minat atunci lumea din tot oraşul, să vadă cum îi spânzura. Şi căsuţa lor au ars-o, au tăiat pomii – n-a rămas nimienimic. Mare nenorocire…

O scrisoare lungă, cu literele pătate, de lacrimi probabil, aducătoare de bucurie şi totodată de durere. Veresov o ascultă până la capăt, se întinse pe pat cu faţa în jos şi încremeni ca strivit de un bolovan. Asta-i tot. A existat, a existat o speranţă, a pâlpâit trei ani de zile, acum nu mai există. Au pierit. Au fost spânzuraţi. Şi mama, şi

tatăl. Iar el îi opera pe nemţii răniţi. Nu o dată, nu de două ori – de zeci de ori. Le făcea transfuzii de sânge, deşi sângele era întotdeauna la limită, îi salva de gangrene gazoase, le dădea să mănânce din cazanul spitalului… Cum vine asta?! Ei i-au spânzurat părinţii, iar el scotea din trupurile lor gloanţe şi schije, făcute anume pentru a-i ucide. Poate că printre cei pe care i-a salvat de la moarte au fost şi călăii mamei lui, o femeie micuţă şi blândă, pe care pentru bunătatea şi răbdarea ei o iubeau chiar şi chiulangiii cei mai notorii din şcoală. Păi trebuia să le fi dat lovitura de graţie, tuturor până la ultimul – cu bisturiul peste arteră… Ridică puţin capul şi scuipă jos o salivă vâscoasă, trandafirie din cauza buzei pe care şi-o muşcase. Păi cum să nu, chiar ai fi fost în stare! Şi acum dacă ţi se aduce vreunul – tot o să te duci. Şi o să te chinuieşti aplecat deasupra lui, ca şi cum ar fi de-al tău, şi ai să uiţi că este un duşman, cel mai crunt duşman al tău, cel mai urât, pentru că tu eşti medic şi ai de-a face cu duşmani atunci când ţii în mâini un pistol automat, nu un bisturiu, iar când ţii în mină bisturiul – atunci nu ai nici duşmani şi nici prieteni, ci ai numai răniţi şi ai datoria ta de medic. Nu, acum nu te-ai duce. Şi nici mâine. Şi nici poimâine. Prea e vie durerea. Dacă se întâmpla ceva – tot tu o să te chinuieşti. Deocamdată să-i opereze alţii. Până se mai potoleşte. Măcar cât de cât. După aceea – o să te duci şi tu, n-ai cum să scapi de asta.

Belozerov umbla cu un aer vinovat, nu îndrăznea să-l privească pe Veresov în ochi. Uneori avea impresia că totuşi ar fi putut să-i scoată pe părinţii lui din oraş, să fi insistat mai mult şi să-i fi scos, şi atunci ar fi rămas în viaţă. Îi părea rău şi de Annuşka; o uitase cu totul, de *ce* să mintă, se obişnuise cu Lida Rakova, o iubea de parcă nici n-ar fi existat altcineva, acum însă îl cuprinse jalea. Ca şi cum el era vinovatul că Annuşka a fost dusă în Germania.

Şi din nou le-a venit în ajutor tensiunea muncii. Frontul înainta, iar în timpul ofensivei chirurgul nu are răgaz să mediteze sau să sufere. Sute de răniţi, o bandă rulantă fără sfârşit de trupuri sfârtecate, de oase zdrobite,

de chipuri desfigurate de durere. Spală-ţi sângele de pe mănuşi, întoarce-ţi faţa către soră ca să te şteargă de sudoarea ce-ţi curge în ochi şi – următorul!

Ziua Victoriei au întâmpinat-o lângă Dresda. Într-un sanatoriu particular bogat, cu cabinete medicale admirabil utilate, cu saloane vaste şi luminoase, turnuleţe gătice ţuguiate deasupra pavilioanelor, o grădină imensă, bine îngrijită, sere şi fântâni – ultimul adăpost al spitalului ambulant de campanie. Şi aici drumurile lui Beiozerov şi Veresov s-au despărţit. Peste puţin timp Feodor şi Lida s-au demobilizat şi au plecat la Minsk, Nikolai Alexandrovici a fost chemat spre toamnă la Academie să-şi termine adjunctura, şi el îşi luă soţia la Leningrad.

Gândul la adjunctură îl urmărise în toţi cei patru ani ai războiului. În timpul nopţilor copia foile de observaţie mai interesante, descria pro *memoria* operaţiile mai complicate, ţinea corespondenţă cu soldaţii şi ofiţerii pe care îi salvase ca să cunoască rezultatele de durată, cerceta cu migală atlasurile de chirurgie. Acum toate astea trebuiau să-i prindă bine.

Din ziua aceea luminoasă ca îmbăiată în soarele galben de septembrie, când Veresovii au sosit la Leningrad, şi până când s-au mutat la Minsk, la Institutul de cercetare ştiinţifică Sosnovka, viaţa lor se putea cuprinde în câteva rânduri seci de fişă personală. Nikolai Alexandrovici şi-a terminat adjunctura, şi-a susţinut teza de doctor în ştiinţe şi a fost oprit pe lângă catedra de chirurgie de la facultate. A predat, a lucrat la bibliotecă şi la vivariu, a operat, a scris studii şi monografii, a obţinut titlul de doctor-docent. Olga Mihailovna a lucrat la o policlinică raională, la spital, apoi a fost invitată la Institutul de medicină să lucreze în cadrul catedrei de pediatrie. Şi-a susţinut şi ea teza de doctor în ştiinţe – e drept, cu doisprezece ani în urma soţului ei: cei doi copii nu-i lăsau prea mult timp pentru munca ştiinţifică.

Până în toamna târzie a lui ’nouă sute patruzeci şi cinci Belozerov a trăit separat de Lida Rakova – o aştepta pe Annuşka. Odată cu ea nemţii luaseră din Nizki douăzeci

şi şase de fete şi băieţi – se întoarseră numai zece. De la aceştia Feodor Vladimirovici află că Annuşka murise în lagărul de concentrare de la Henixen, în apropiere de Hanovra: răcise rău pe drum şi la sosire, împreună cu alţi bolnavi, a fost dusă imediat la camera de gazare.

Nu mai avea ce aştepta, nu mai avea ce să spere. Belozerov şi Lida se căsătoriră, apoi li se născu un băiat. În cinstea lui Veresov, la care ţineau amândoi, îi dădură numele de Nikolai.

Feodor Vladimirovici intră în viaţa postbelică în calitate de şef al soţiei sanitare raionale. Se ocupa de refacerea spitalelor şi policlinicilor în Minskul ars, prefăcut în ruine. Se întorcea acasă mânjit tot de var şi humă, răguşit de atâta ceartă cu şefii de lucrări şi cu diverşi responsabili de la aprovizionare. Lida spunea în glumă că din chirurg devenise şef de şantier; într-adevăr, în primii ani de după război, cărămida, geamurile şi cimentul l-au preocupat pe Belozerov în mult mai mare măsură decât medicina.

— Râzi, n-ai decât să râzi, bombănea el blajin. Toţi sunt meşteri la râs. Dar dacă nu refacem până-n iarnă sala cazanelor din orăşelul clinic, dacă nu aducem lemne, atunci să vă văd cum râdeţi.

Energic, descurcăreţ, Belozerov izbutea peste tot: făcea rost de instrumente şi de aparate Röntgen, de locuinţe pentru medici şi de locuri la creşe şi grădiniţe pentru copiii lor, de maşini şi de lenjerie de pat. Lumea ţinea la el pentru că era simplu în comportare – sociabil, niciodată nu se lansa în promisiuni gratuite, dar atunci când promitea ceva, se făcea luntre şi punte şi-şi ţinea făgăduiala.

Peste câţiva ani Feodor Vladimirovici fu numit în fruntea oncologiei: devenise medic-şef al unui dispensar de nivel republican.

În 1957, la cea de-a XÂV-a sesiune a Adunării Generale O.N.U. delegaţia Bielorusiei a adresat tuturor ţărilor apelul de a intensifica lupta împotriva cancerului, a propus un program vast de colaborare internaţională.

Tezele raportului, întâmpinat cu o vie aprobare şi susţinut de participanţi, fuseseră pregătite de către Belozerov împreună cu subalternii săi. Pe vremea aceea îşi susţinuse deja teza de doctorat, axată pe studierea epidemiologiei cancerului gastric. Unul dintre referenţii oficiali ai lui Feodor Vladimirovici fusese Veresov.

Belozerov avea totul din belşug: dragoste de muncă, tehnică de chirurg, şlefuită de război, aptitudini organizatorice – îi lipseau ideile. În timp ce fostul său şef avea belşug de idei, ca floarea-soarelui seminţe, idei pe care le împărţea în jur cu dărnicie; îl bucura orice posibilitate de a le verifica prin experiment şi clinică. Aşa că numai oficial era trecut ca referent, în realitate a condus întreaga lucrare.

Se vizitau des în zilele de sărbătoare, îşi aranjau concediul în aceeaşi perioadă, la mare. Copiii lor se împrieteniră şi ei: Iulia şi Kolea ai lui Belozerov şi Tania şi Nataşa ai lui Veresov.

Medicul militar cu părul bălai şi cârlionţat, cu traversă la petliţe, vioi şi mobil ca argintul viu, se transformase într-un bărbat arătos şi impozant. Bine legat, lat în spate, cu pleşuvii profunde pe frunte şi cu un zâmbet deschis, descoperind albeaţa dinţilor, purta costume scumpe şi bine făcute, vorbea măsurat şi fără grabă, gândind cu mare grijă fiecare cuvânt; mişcările-i deveniră domoale, pline de o demnitate reţinută. În viaţa cotidiană însă rămăsese tot Feodor cel de altă dată, un om fără astâmpăr, care după douăsprezece ore de operaţii era în stare să repete cu surorile şi cu sanitarele concertul pentru răniţi. Vesel, generos, era sufletul grupului de prieteni, îi plăcea să mănânce bine, să bea, îi căra pe toţi în munţi şi la plimbări pe mare, organiza tombole zgomotoase.

Feodor Vladimirovici visa demult să-l atragă pe Veresov la Minsk, dar Academia nu-i dădea drumul. Şi nici post potrivit nu exista.

Când în Bielorusia luă fiinţă Institutul de cercetare ştiinţifică pentru oncologie şi radiologie medicală, director

al Institutului fu numit Belozerov. N-a rămas însă multă vreme în acest post: abia începuse lucrările pentru construirea orăşelului din Sosnovka, când fu luat la Ministerul sănătăţii şi, numit şef al Direcţiei de asistenţă medicală profilactică. În afară de organizarea asistenţei medicale, Direcţia conducea toate instituţiile de cercetare ştiinţifică din republică. Şi atunci Feodor Vladimirovici propuse ca în locul său la institut să fie numit Veresov. Reuşi să-l convingă pe ministru că Veresov este exact acel savant care va putea să pună pe picioare tânărul institut, care va imprima activităţii acestuia profunzime ştiinţifică şi amploare în plus, Nikolai Alexandrovici era bielorus, originar din Minsk, aici îi muriseră părinţii, luptători ilegalişti, iar ministrul, care fusese medic la partizani, se îngrijea cu sârg de creşterea şi întărirea cadrelor naţionale.

Obţinând un „s-a făcut”, Feodor Vladimirovici luă imediat avionul de Leningrad.

Veresov se bucură când auzi propunerea lui Belozerov. Începuse acum să se plictisească de serviciul pe care îl avea, vorbind în limbaj militar – îl atrăgea un spaţiu operativ mai vast. La Academie domina chirurgia: oncologia, care constituia obiectul visurilor lui Nikolai Alexandrovici încă din anul întâi de facultate şi de care va putea să se ocupe abia după zece ani, era o sărmană fată vitregă pe lângă o maşteră nu prea afectuoasă. Se întâmpla ca entuziasmul lui Veresov şi al celor vreo zece elevi ai săi să se lovească de indiferenţă şi neînţelegere. Cercetările lui necesitau fonduri de multe mii, instalaţii scumpe, autohtone şi de import, laboratoare şi pavilioane construite pe baza unor proiecte speciale, posibilităţi de a-i ţine pe bolnavi sub observaţie mult timp după ieşirea acestora din spital. Academia nu-i putea oferi toate astea. Fonduri şi instalaţii limitate, orele de curs, colocviile şi examenele îi înghiţeau o mulţime de timp, răpit ştiinţei.

Uneori pe Nikolai Alexandrovici îl încerca regretul că s-a făcut medic şi nu matematician. E bine de matematicieni, dacă au un petec de hârtie, un creion şi un

cap bun pot deduce orice lege, orice formulă. Lui însă nu-i ajunge doar capul: în medicină, cea mai formidabilă teorie nu face doi bani fără verificare experimentală şi clinică. Veresov simţea că se luptă cu morile de vânt. Trebuia să plece acolo unde oncologia şi tot ce este legat de ea reprezintă I un domeniu de ştiinţă de sine stătător, nu un apendice al chirurgiei generale, terapiei şi radiodiagnozei.

— Vin, îi răspunse lui Belozerov fără a sta pe gânduri. Ca director, ca cercetător ştiinţific principal – ca ce vrei. Nu mai pot. Aşa rişti să-ţi risipeşti toată viaţa fără să realizezi nimic.

— Deci, ne-am înţeles, zâmbi Belozerov din colţul buzelor. Încearcă să mai iei cu tine vreun băiat priceput, să conducă serviciul de radiochirurgie, stăm cam prost cu specialiştii.

— Îl iau pe Suhorukov, Suhorukov Andrei Andreevici. Elev de-al meu, şi-a susţinut recent teza de doctorat. Un chirurg strălucit, dragul meu. Cum se spune, are har.

— Mă rog, poate să fie şi Suhorukov, consimţi Feodor Vladimirovici. Ascultă, nu cumva e de pe meleagurile noastre? Numele îmi pare foarte cunoscut.

— Cunoşti satul Suhorukie de lângă Minsk? De acolo îşi trage rădăcina. Bun băiat, foarte priceput.

— Dacă e priceput, e bine.

— Belozerov se trase de lobul urechii.

— Proşti avem destui, n-aş vrea să mai aducem în plus. Olia! Oliuşka! strigă. Pentru Dumnezeu, dă-mi ceva să mănânc, altfel mor de inaniţie.

— Spălaţi-vă pe mâini, dădu glas Olga de la bucătărie, sunt gata numaidecât.

Cu o sticlă de coniac în faţă şi cu o ceaşcă de cafea care se răcise demult, au stat până dimineaţă, şi Belozerov îi vorbi lui Nikolai Alexandrovici despre munca ce-l aşteaptă.

— Ţine cont, nu-ţi promit o viaţă uşoară. Am pornit construcţia – aşa ceva nici n-am avut pân-acum. Pavilioane de clinică, radiologie, energii înalte, un orăşel cu locuinţe, conducta de apă, canalizare, servicii anexe – un colos!

Pentru toate e nevoie de un ochi atent. Cât sunt eu de frecat de toate celea – m-am epuizat, crede-mă. N-am timp să intru în sala de operaţii. Poate că mai târziu va fi mai uşor, atunci când se va termina construcţia, acum însă…

— Păi nici nu caut o viaţă uşoară, replică Veresov. De când mă ştiu, n-am avut parte de aşa ceva, ştii şi tu. Am nevoie de o viaţă interesantă, nu de una uşoară, să fie interesantă!

Au stat aşa de vorbă, turnându-şi reciproc coniacul în păhărele; de la problemele institutului au trecut pe nesimţite la război, întâi la războiul cu Finlanda, când a murit Iliuşa Basov, apoi la Marele Război pentru Apărarea Patriei, care i-a răpit pe Ales Iaţâna, pe Annuşka, pe părinţii lui Nikolai Alexandrovici – şi n-ai fi putut găsi în toată lumea asta prieteni mai buni şi mai credincioşi decât ei doi. Cine şi-ar fi putut închipui că nu vor trece nici cinci ani şi această prietenie va scârţâi şi se va frânge ca un copac bătrân, putred în interior.

2

Se spune că nu e simplu şi nici uşor să conduci chiar şi un cal, darmite un mare institut de cercetare ştiinţifică, unde lucrează peste o mie de cercetători ştiinţifici şi cercetători ştiinţifici principali, doctoranzi şi ordinatori, surori medicale şi sanitare, fizicieni şi electronişti, röntgenologi, radiologi, biochimişti; unde printre trei sute cincizeci de bolnavi, pe care îi ai în fiece zi în grija ta, nu' găseşti nici măcar doi oameni cu acelaşi curs al bolii. Se spune „cancer", dar toţi bolnavii cărora li s-a pus acelaşi diagnostic suferă de boli diferite şi trebuie să-i tratezi în mod diferit, având în vedere vârsta, firea, forţele de apărare ale organismului, modul de viaţă, patima beţiei şi a fumatului, bolile suferite cu mulţi ani în urmă şi atâtea şi atâtea lucruri.

După ce prelua conducerea institutului de la Sosnovka, Veresov simţi destul de repede că-l prinde vârtejul treburilor curente. De fapt, institutul nici nu exista încă, se aciuase tot în câteva cămăruţe, în spitalul clinic, cum s-ar zice – înghesuiţi şi necăjiţi. Necazul însă se

diminua în faţa proporţiilor şantierului de la Sosnovka.

Locul îi plăcu lui Nikolai Alexandrovici. Panta vastă şi lină era asediată din trei laturi de pini arămii, brazi suri acoperiţi de muşchi, stamba pestriţă a mestecenilor. În vale se întindea pajiştea, dincolo de pajişte, la orizont, se înălţa din nou zidul pădurii. Relativ destul de aproape de oraş, un drum bun, linişte, un aer străveziu, plămadă de ierburi şi răşină. Şi mai mult îi plăcu faptul că lucrările de construcţie se desfăşurau complex: pavilioanele ştiinţifice şi medicale, laboratoarele, serviciile auxiliare, orăşelul cu locuinţe pentru personal, la o distanţă de trei-patru sute de metri, dincolo de o pădurice deasă, cu magazin, cantină, hotel – toate erau ridicate concomitent; ca şi sala cazanelor, liniile de transport electric, castelul de apă. La pavilionul clinic se şi lucra la finisare, nu era departe momentul când urma să fie dat în folosinţă, pe fundalul verde al peisajului clădirea îşi înălţa albul mat al cărămizilor de gresie; la pavilionul de radiologie şi la cel al energiilor înalte erau în toi lucrările de ridicare a zidurilor.

— N-am ce zice, îi spuse lui Belozerov după ce vizitară împreună şantierul. Ai muncit, nu glumă. Aici ne vom putea desfăşura.

— Ne-am străduit, îi răspunse Belozerov, reţinându-şi zâmbetul.

Lauda îi făcuse plăcere. Era mândru de acest şantier, această creaţie a sa; desigur, e uşor să vii la de-a gata, clar citi nervi l-au costat pe el toate astea, câtă energie şi sănătate! îi făcea plăcere să vadă că Veresov ştiuse să aprecieze.

— Ascultă, reluă Feodor Vladimirovici după o scurtă şovăire. Adjunctul tău ştiinţific, Jarkov Igor Vladimirovici, ţi-am făcut cunoştinţă cu el azi dimineaţă… în genere, e un om priceput, dar… Pe scurt, se va dezlănţui împotriva pavilionului de radiologie. Ştii, el este radiolog, iar radiologii aşa sunt ei – oricât le-ai da, tot li se pare că nu e destul. Aşa că nu-i acorda prea mare atenţie. N-o să vă împăcaţi – îl mutăm.

Se despărţiră mulţumiţi unul de celălalt, dar ultimele

cuvinte ale lui Belozerov îl puseră în gardă pe Nikolai Alexandrovici.

Zi de zi, dis-de-dimineaţă, pleca pe şantier. Îi făcea plăcere să sară peste şanţuri, să ocolească grămezi de pământ răscolit, să se bată cu şefii de lucrări pentru fiecare pin de pe platformă, să se gândească şi să se socotească cum e mai bine să aşeze instalaţiile, care vor începe să sosească azi-mâine. Îi plăcea că sălile de operaţii, mari şi luminoase, sunt aşezate comod, una sub alta la toate etajele, aproape de lift, că pereţii lor se căptuşesc cu faianţă

13 – Regăsirea speranţei

ne un verde pal „că saloanele din pavilionul clinic nu sâni mari, de două-trei paturi, iar în pavilionul de radiologie camerele sunt de o persoană. Încetul cu încetul, prima bucurie a stăpânului care s-a pomenit pe neaşteptate cu o bogăţie fabuloasă a început să fie umbrită de ciudă. Proiectul nu prevedea sistemul de aer condiţionat pentru sălile de operaţii. Operaţiile oncologice durează adesea câteva ore în şir, pentru chirurgi aerul condiţionat este o necesitate, nu un lux. Toate cele trei pavilioane trebuiau unite printr-un tunel de legătură: pe un om bolnav, care abia a fost la tratament, abia a făcut raze la acceleratorul linear de electroni, nu-l poţi duce înapoi în salonul lui, la trei sute metri distanţă, prin ploaie, vifor sau ger năprasnic. Canalizarea trebuia refăcută în vederea evacuării şi îngropării sigure a reziduurilor radioactive. S-au mai strâns şi o serie de alte mărunţişuri, care trebuiau rezolvate acum, cât totul era în construcţie, pentru că mai târziu va fi mult mai dificil.

Cel mai mult însă îl neliniştea pavilionul de radiologie; cuvintele lui Belozerov i se înfipseseră adânc în memorie. Veresov nu era specialist în radiologie, iar Jarkov, pe care de câteva ori-a încercat să-l provoace la o discuţie deschisă, îi răspundea printr-o tăcere posacă. În cele din urmă, Nikolai Alexandrovici se plictisi de acest joc de-a tăcerea. Îi aduse la şantier pe Jarkov şi pe Şutov, şeful

laboratorului de izotopi radioactivi, şi le puse. problema pieptiş:

— Uitaţi ce-i, fraţilor, pavilionul de radiologie va fi pe viitor gospodăria voastră. Daţi-i drumul, arătaţi ce e bine aici şi ce e prost. Aveţi în vedere că dacă neajunsurile vor ieşi la iveală mai târziu, după ce comisia de stat va face recepţia pavilionului, am să vă jupoi.

Jarkov fulgeră din ochelari, îşi înălţă bărbia ascuţită:

— Permiteţi-mi, vă rog, Nikolai Alexandrovici, o întrebare indiscretă. Este adevărat că sunteţi vechi prieten cu Feodor Vladimirovici Belozerov?

Veresov dădu din umeri.

— Mai vechi nici că se poate. Am fost colegi de şcoală, am urmat împreună la Academie, am făcut împreună două războaie... Iertaţi-mă. Igor Ivanovici, dar nu înţeleg ce legătură are asta cu întrebarea mea?

— O legătură cât se poate de directă, izbucni tăios Jarkov. Dacă sunteţi prieteni, nu avem ce discuta. Pot să vă înaintez cererea de demisie peste câteva minute.

Veresov păli.

— Cum îndrăzneşti să-mi vorbeşti astfel! rosti încet, abia stăpânindu-şi furia. Mucosule!... Ce ştii dumneata despre prietenia noastră?! Belozerov m-a salvat de la moarte, la Şepetovka, când au înfipt în mine o jumătate kilogram de fier. Au fost situaţii când am împărţit cu el pe din două ultimul pesmet, când am căzut frânţi de oboseală în faţa meselor de operaţie. Ce-ţi pasă dumitale de toate astea când e vorba despre cu totul altceva. Nu vrei să lucrezi – cară-te, nu se dărâma pământul. Vrei să lucrezi – atunci nu te fofila, expune-ţi pretenţiile, pentru asta te-am adus aici, nu ca să te amesteci în relaţiile mele cu Belozerov.

— Aşa, care va să zică!

— Jarkov îşi smulse ochelarii şi Veresov văzu că are o faţă de băieţandru, furioasă şi neînduplecată.

— Atunci binevoiţi a mă asculta! Am fost împotriva acestui pavilion când construcţia abia începuse. De o sută de ori i-am spus lui Belozerov că proiectul este învechit în

mod iremediabil, că pentru un institut gândit ca un centru ştiinţific modern, care trebuie să înglobeze toate cuceririle ştiinţei şi tehnicii, un pavilion de radiologie ca acesta este o bătaie de joc. Iar el râdea şi-mi spunea „mucosule” – ca şi dumneavoastră. În paranteză fie spus, nu sunt un mucos, am treizeci şi doi de ani, sunt doctor în ştiinţe medicale şi cercetător ştiinţific principal.

— Concret, îl întrerupse Veresov. Spune concret care sunt, după părerea dumitale, neajunsurile proiectului.

Dintr-o mişcare a capului Jarkov îşi dădu pe spate părul şi-şi puse ochelarii.

— Pavilionul a fost proiectat pentru instalaţii învechite – pentru tunuri de cobalt de mică putere. Nu este nici măcar ziua de ieri a radiologiei, este ziua de alaltăieri; în momentul de faţă industria noastră produce instalaţii „Luci” şi „Rokus”, care sunt mult mai puternice. Să se instaleze aici nişte vechituri e ca şi cum în secolul nostru ai duce poşta la Vladivostok cu troica surugiilor.

— Cine vă împiedică să puneţi instalaţii noi?

— Cine ne împiedică?! îşi ieşi din fire Jarkov. Aceste canioane ne împiedică, aceste trecători din beton specia! puse ca protecţie împotriva radiaţiilor. Nici „Luci” şi nici „Rokus” nu încap în ele, au alte gabarite. Şi nici fundaţiile nu sunt calculate pentru ele, ci pentru vechituri, ba chiar şi protecţia în cine nu are în vedere radiaţii atât de puternice. Asta mă împiedică.

Tot ce spunea Jarkov era atât de evident încât Veresov se pierdu. Într-adevăr, să dotezi noul pavilion cu instalaţii învechite era curată nerozie.

Cum de nu a înţeles Feodor?

— Atunci de ce… începu el nesigur.

— Pentru că Feodor Vladimirovici a mai construit şi utilat un astfel de pavilion. Atunci când a lucrat la dispensar. Totul e aprobat, pus la punct, de ce să facem noi pe deştepţii. Să dai la o parte un proiect care a fost aprobat – ştiţi, nu se încumetă oricine să pornească la aşa ceva. Şi apoi termenele, termenele… Grozav ai vrea să raportezi…

— Aţi adus la cunoştinţă Ministerului considerentele dumneavoastră?

— Bineînţeles. Dar nici acolo nu se află amatori să-şi pună capul sub lovituri.

Jarkov tăcu şi începu din nou să-şi şteargă sticlele ochelarilor. Obrajii i se acoperiseră de pete roşii. „E arţăgos, se gândi Veresov. «N-o să vă împăcaţi – îl mutăm!» îşi aminti cuvintele lui Belozerov. Într-adevăr, va fi greu să te împaci cu el. Dar şi ca să-l muţi – e un lux mult prea mare. Omul ăsta nu-şi apără fotoliul, se zbate în interesul muncii. Iar din moment ce e în interesul muncii – ne vom împăca”.

— Asta-i tot? întrebă. Aţi terminat?

— Terminat, zâmbi posac Jarkov.

Veresov se întoarse către Şutov.

— Dumneavoastră ce obiecţii aveţi?

— Mărunţişuri, Nikolai Alexandrovici, răspunse precaut acesta. Trebuie să se prevadă cum se vor aduce aplicatoarele şi izotopii lichizi de la locul de păstrare în camera de manipulare. Noi încercăm să facem o machetă, o să vă arătăm. Uşile din saloane e preferabil să fie în două canaturi; Unt foarte grele, căptuşite cu plumb, niciun fel de balamale nu vor rezista. Apoi, se vor deschide prea larg. ceea ce implică o inutilă poluare a aerului, pericol de iradiere. Ei, şi alte câteva lucruri…

— E clar, interveni Veresov, Uitaţi cum facem, Igor Ivano Eci, vă rog să-mi expuneţi toate astea pe hârtie. Şi dumneavoastră, Mihail Savelievici, la fel. Până mâine la ora nouă.

— Nu-i greu să expui, mormăi Jarkov, dar ce folos? Aici e nevoie de explozibil, nu de hârtie.

„Explozibil, se gândi Veresov în timp ce urca în maşină. Numai explozibil. Aceste blestemate canioane şi fundaţii nu ot fi desfăcute, singura soluţie e să le arunci în aer şi să faci totul din nou… Un adevărat coşmar, o să ne taie capul înainte de asta. Şi mie, şi lui Feodor. Bravo, or să zică, începe măturа nouă să mături, tună în toată zarea… Dar ce să fac? S-o las baltă, să rămână totul aşa cum este?

încurcată treabă…”

După ce-şi petrecu toată noaptea cercetând cele mai noi publicaţii din domeniul radiologiei, Nikolai Alexandrovici se duse la Belozerov, la Minister.

Feodor Vladimirovici îl ascultă şi se strâmba înciudat.

— Ei poftim, doar te-am prevenit… Nu s-au învechit câtuşi de puţin aceste tunuri, îşi fac treaba şi acum, şi o fac bine. Ce nevoie ai de instalaţii de un milion de electronvoiţi? Acorde energii în d ele \ci obdne ia accelerator, de aceea se şi construieşte. 1

— Ei, sunt lucruri diferite, o sfii la fel de bine ca şi mine, obiectă moaie Veresov. În plus, „Rokus” are un cap rotativ, ceea ce permite ca acelaşi loc să fie iradiat din câmpuri diferite. Un efect incomensurabil. Ce-i de făcut, Teodore? Hai să încercăm să-l convingem pe ministru, poate că va permite? Ce-i drept, e cam târziu, dar după aceea va fi mult prea târziu.

— Ai înnebunit! Să arunci în aer fundaţiile, canioanele – păi asta înseamnă să arunci în vânt sute de mii! Nu, nici să nu te gândeşti. Ce mai ai aici? Condiţionare, tunel subteran, canalizare… aşa… O listă cam lungă. Bun, toate astea le voi susţine. E vina mea că nu s-a prevăzut de la început, dar aş vrea să-l văd pe ăla care poate prevedea totul la un astfel de volum! Vom face demersuri pe lângă guvern ca să aloce fonduri suplimentare. Ai dreptate, dacă facem, apăi să facem ca lumea, să avem şi noi la ce să ne uităm, şi să le arătăm şi altora. Oricum – am ridicat problema la Adunarea Generală. Primii. Mai zilele trecute ministrul s-a interesat de termene, în curând se aşteaptă sosirea unor delegaţii străine.

— Feodore, imploră – V’cresov, poate sub pretextul delegaţiilor, ce zici? Înţelege că ăştia vor râde de noi. Azi-noapte am cercetat anume un vraf de reviste. Jarkov are dreptate. Doar n-o să ne mănânce de vii, chiar aşa. Ei, or să ne trântească o mustrare. Mustrarea nu e ca medalia – n-o porţi la piept, o să treacă. Gândeşte-te la bolnavi, Feodore, că doar întotdeauna te-ai gândit la bolnavi, la

răniţi, nu la tine, nu te ştiu eu?! Mă rog, s-a luat un proiect vechi, dar altul nou nu exista atunci. Corectivele la acesta trebuie doar calculate…

Feodor se ridică de la masă şi se porni să măsoare încăperea în lung şi în lat.

— Greşeală? Greşelile, dragul meu, pot fi diferite. Pentru unele te alegi cu o mustrare, pentru altele te poţi pomeni cu un picior în fund. Tare s-a mai prins de tine plămada militară, frate Nikolai. În armată totul e simplu: trebuie construit – construieşti, trebuie aruncat în aer – arunci. Ordinul dat de superior este lege pentru subaltern. Iar dacă se întâmpla ceva – nici usturoi n-am mâncat, nici gura nu-mi miroase. Aici, în civilie, este altfel. Bineînţeles, e un proiect tip, nu eu l-am făcut, şefii nu l-au anulat încă. Dar ia încearcă să modifici ceva – imediat ai să auzi: unde ţi-au fost ochii mai înainte?! De ce nu l-aţi ascultat de la început pe Jarkov, uite-aici raportul lui, cât timp, câţi bani aţi fi putut economisi… îţi trântesc o patalama că n-ai corespuns, după care du-te şi dovedeşte că nu eşti cămilă. Iar pavilioane de acest fel se construiesc pe tot cuprinsul ţării, şi proiectul, în paranteză fie spus, nu l-au elaborat nişte tâmpiţi ignoranţi, ci specialişti care se pricep în materie cel puţin cât tine şi cât mine şi cât Jarkov al tău. Şi atunci, pentru ce trebuie să mă declar de acord cu voi? Astăzi au apărut „Luci” şi „Rokus”, mâine va apărea cine ştie ce altă jucărie, deci să scoatem din nou aceste instalaţii, să aruncăm în aer la mama dracului totul şi să punem altele noi? Doar ştii şi tu – în medicină nu există nimic mai costisitor ca oncologia, statul cheltuieşte bani serioşi cu ea. Numai institutul tău cât a tras – ar fi ajuns pentru trei clinici obişnuite. O să vă mulţumiţi cu acest pavilion, iar cu timpul o să construim unul nou, terenul e mare. N-aveţi decât să vă desfăşuraţi atunci împreună cu Jarkov.

— Nu te pot înţelege, Feodore.

— Veresov oftă şi-şi scoase ţigările.

— Vorbeşti de economie, dar propui risipă. Transformările astea vor costa de o sută de ori mai puţin

decât un pavilion nou. Şi-apoi, cine ştie când o să fie construit. Pe când acesta… Ei, o să fie gata cu o lună mai târziu. În schimb, folosul pe care îl va aduce va fi de la bun început mult mai mare. Nu nesocoti factorul folosului.

Belozerov stătea sprijinit de pervazul ferestrei şi pufăia din ţigară. Veresov simţea că vorbele sale se lovesc de un zid. Nu putea înţelege un lucru: de ce îi e teamă lui Feodor. Nu era un laş, nu fusese nicicând. S-a întâmplat să fie uşuratic, supărăcios, nepăsător, dar laş n-a fost. Într-un rând, în ambulanţă, făcea transfuzie de sânge unui rănit, în plin bombardament. Un avion venea în picaj drept asupra maşinii, bestia, toţi au fugit care încotro, iar Feodor continua să facă transfuzia. Chiar alături s-a auzit o bubuitură asurzitoare, până şi ostaşul îl implora: „Pleacă, doctore, eu oricum o să mor, iar dumneata o să te prăpădeşti degeaba!” Nici capul nu şi l-a întors. I s-a dat atunci Ordinul Steaua Roşie, salvase un om, dacă fugea – ostaşul ar fi murit. Or, dacă aviatorul nu dădea greş, dacă lovea puţin mai la dreapta – din maşină n-ar fi rămas decât fărâme. Nu putea să se schimbe omul numai şi numai pentru că s-a aşezat în acest fotoliu, altă vârsta şi altă fire…

Belozerov vedea în geam că Veresov stă încruntat, îl vedea cum îşi freacă cicatricea şi simţea un val de iritare. Ce tot vrea, mă rog? N-ai pornit tu şantierul, nu tu vei răspunde. Ai primit de-a gata – munceşte, pentru ce să cauţi vânătăi în plus. Desigur, am cam dat greş cu pavilionul ăsta, deşi nu e chiar atât de negru dracul cum îl prezintă Jarxov. Pur şi simplu am vrut să scurtăm termenele, am tras tare, iar ca să fi comandat o nouă documentaţie de proiectare – păi n-am fi avut-o nici până în ziua de azi. Frumoasă treabă, n-am ce zice – să faci uz de explozibil. Păi o să se stârnească un asemenea ecou, încât toţi anii tăi de muncă ireproşabilă nu vor reuşi să-l stingă. Nu, categoric, la ministru mai bine nici să n-aduc vorba de asta. Nu vreau să risc. M-am săturat. Îmi place acest cabinet, cu o masă uriaşă şi cu telefoane de diferite culori, îmi place şi anticamera, şi faptul că acolo stau şi

aşteaptă până sunt invitaţi să intre directori de institute, ca Veresov, şi medici-şefi de la cele mai mari clinici, îmi place anvergura. Cine e lipsit de vanitate *T* Proştii şi trântorii. Şi Veresov e vanitos, şi Jarkov. Se gândesc la bolnavi? Vorbe… Din aceste instalaţii noi, Jarkov şi-ar mulge dizertaţia de doctor-docent, din cele vechi s-a tot supt, de aceea se dezlănţuie. E explicabil. Veresov însă n-are motive să se amestece în treaba asta, nu-i este de niciun folos, el este chirurg, nu radiolog. Şi discuţia asta trebuie încheiată. Secretara a băgat capul pe uşă de câteva ori, se vede că e lume care aşteaptă.

Reveni la biroul său cu faţă de postav verde, îşi puse palma peste documente.

— Uite ce-i, Nikolai, lasă-mi aici însemnările tale. Toate propunerile tale vor fi examinate în timpul cel mai scurt posibil, voi avea eu grijă. Cred că ministrul o să aprecieze felul în care te-ai pus pe treabă, o să facem rost de bani şi pentru tunelul subteran, şi pentru condiţionare, şi pentru celelalte mărunţişuri. Despre pavilipnul de radiologie nu mai avem ce discuta. Pe Jarkov o să-l iau de la tine, o să vorbesc la cadre, să nu te mai bată la cap. Asta-i tot, dragă, te rog să mă scuzi, anticamera e plină de lume.

Veresov se ridică.

— Nu te atinge de Jarkov, o să mă descurc singur. Cu privire la pavilionul ăsta afurisit să mă mai sfătuiesc cu specialiştii de la Moscova, după aceea îţi raportez. E bine aşa?

— Cum doreşti, dădu din umeri Belozerov. Te rog însă foarte mult un lucru – nu angaja discuţii largi. N-aş vrea să se vorbească mult pe tema asta.

— Să n-ai nicio grijă, nu sunt copil.

— Veresov îşi stinse ţigara şi îi întinse mâna lui Feodor. – Veniţi pe la noi deseară cu Lida şi cu copiii, e ziua de naştere a Nataşei. Mi-a spus să vă amintesc.

— N-am uitat, răspunse cu o urmă de zâmbet Belozerov. O să venim.

3

Veresov reuşi să-i convingă pe constructori să întrerupă pentru câteva zile lucrările la pavilionul de radiologie şi luă avionul pentru Moscova.

— Ce să-ţi spun, tăicuţule? îşi ciupi barba colilie, stufoasă, academicianul Kireev, şeful secţiei de radiologie de la Institutul de oncologie experimentală şi clinică. Cunosc proiectul ăsta, la timpul său am fost consultat în legătură cu el. După el sau Construit vreo douăzeci de pavilioane de radiologie, cred. Cu un an în urmă era bun, acum are nevoie de modificări. E în firea lucrurilor: cheltuielile progresului tehnic. Are dreptate Jarkov: noile instalaţii sunt mult mai eficiente. Uite aici, îţi dau o adresă.

— Kireev notă pe o foaie de hârtie adresa organizaţiei specializate în proiectarea instituţiilor cu profil medical.

— Acolo au calculat deja fundaţiile şi canioanele pentru „Rokus” şi pentru „Luci”, în proiect se vor opera modificări. Dar melcul merge, pân-o ajunge… Du-te dumneata acolo, ia calculele, analizaţi la voi la institut, discutaţi la Minister.

— Miji hâtru ochii, strângând în jurul lor creţuri adânci.

— Dumneavoastră o să vă chinuiţi, dumneavoastră să şi hotărâţi.

„Este adevărat că sunteţi vechi prieten cu Feodor Vladimirovici Belozerov?” Adevărat. După cum este adevărat şi faptul că pavilionul va trebui refăcut. Dacă noile instalaţii nu s-ar putea obţine… Te-ai putea agăţa de ceva. Faţă de propria ta conştiinţă. Nu se poate şi nu se poate.

Se pun la punct, se testează – cioara de pe gard. Dar ele se pot obţine. Problema e pavilionul. Acolo unde s-au cheltuit milioane nu te scumpeşti la o sută de mii sau două. „Cheltuielile progresului tehnic…” Iar pe de altă parte, dacă acest „Rokus” şi acest „Luci” ar fi un panaceu împotriva cancerului, cine ar sta să se socotească! Dar nici pomeneală de aşa ceva. Pur şi simplu, sunt ceva mai bune.

Cine poate şti însă câte zile, câte luni, câţi ani de viaţă omenească înseamnă acest „ceva mai bune”? Rezultate pe o durată mai lungă nu există deocamdată, un lucru însă este limpede: oncologii din America, Anglia, Japonia, R.F.G. au şi început” să treacă la instalaţii de acest gen... Aruncă în aer canioanele şi fundaţiile, reconstruiesc pavilioanele. Bineînţeles, lor le vine mai uşor, banii ăştia o să-i pompeze din buzunarele bolnavilor, pe când la noi toate sunt pe spinarea statului. Cum-necum, tot nu putem rămâne în urmă.

De astă dată Belozerov îl întâmpină pe Nikolai Alexandro viei fără amabilitate.

— De ce nu te-ai pus de acord cu mine în privinţa opririi lucrărilor la pavilionul de radiologie?

— Am socotit că e de la sine înţeles, explică Veresov. Uite, astea sunt corectivele la proiectul tip, continuă el, scotind din servietă un teanc de hârtii.

— Pune hârtiuţele astea într-un dosărel şi bagă-le undeva cât mai departe. Ieri ministrul a vizitat şantierul Am ajuns acolo, tu lipseşti, vedeţi dumneavoastră, a plecat la Moscova. La pavilionul de radiologie – ţipenie, niciun muncitor. A făcut un scandal, să te ţii. Toate forţele au fost canalizate acolo. Iar ţie ţi-a dat dispoziţie să te prezinţi la el îndată ce te întorci.

— Foarte bine.

— Veresov îşi strânse hârtiile.

— I-ai explicat de ce au fost oprite lucrările?

— Nici nu vrea să audă.

— Belozerov îşi puse mâna pe umărul lui Veresov.

— Kolea, las-o baltă. Nu-ţi căuta necazuri cu luminarea. Eşti nou în muncă, n-ai făcut încă nimic, dar eşti pornit să distrugi. Să distrugi e uşor, frate dragă, să construieşti e greu. Nici aşa nu reuşim să respectăm termenele. Te rog să nu mă bagi în încurcătură nici pe mine, şi nici pe tine însuţi.

— Nu e vorba de noi doi aici, zâmbi trist Veresov. Pe noi, cum se spune, Domnul ne-a ocrotit până una-alta. Nu e vorba de noi, Feodore, e vorba de cei pe care „Luci” şi

„Rokus” îi pot ajuta să-şi biruie mai repede nenorocirea, să-i redea vieţii, să-i redea unei vieţi normale.

— Toate astea sunt vorbe, se întunecă Belozerov. Nici eu nu mă gândesc la mine, şi eu mă gândesc tot la oameni. Nu trebuie să ne dispersăm, este întotdeauna periculos. Ţii minte, ai susţinut ideea unor puncte mobile pentru teste de depistare? Pentru asta trebuie să consumăm praful de puşcă: pentru punctele de depistare, pentru pregătirea cadrelor de oncologi, nu pentru tot felul de fleacuri.

— În meseria noastră nu avem fleacuri. Totul este important, totul este intercorelat…

— Nu te contrazice nimeni.

— Belozerov ridică din umeri.

— Pur şi simplu, n-o poţi scoate la capăt cu toate deodată.

Veresov simţi cum i se zbate cicatricea din obraz, o apăsă grăbit cu degetele.

— Vii împreună cu mine la ministru sau să mă duc singur?

— Du-te singur. El îmi cunoaşte părerile şi e în totul de acord cu ele. Mai bine nici n-ai atinge problema asta.

Ministrul n-a stat nici elsă cerceteze corectivele la proiect.

— Toate astea sunt o chestiune de viitor, i-o reteză scurt lui Veresov. Există o sarcină dată de guvern, există termene de plan, există un proiect aprobat. Concentraţi-vă eforturile asupra realizării lui şi nu vă ţineţi de amatorisme. Feodor Vladimirovici mi-a raportat despre celelalte propuneri pe care le-aţi făcut, ele merită atenţie. Calculaţi cât vă trebuie, pregătiţi documentaţia, o să vă suplimentăm fondurile. Dar să nu uitaţi că statul nu este o vacă de muls. În afară de institutul de oncologie mai avem şi alte institute de cercetare ştiinţifică, şcoli superioare, sute de spitale şi policlinici. Şi toţi au nevoie de bani, instalaţii, materiale de construcţie. Deci aşa, stimate Nikolai Alexandrovici. Pavilionul de radiologie trebuie dat la termen şi fără nicio întârziere.

Veresov se ridică.

— Consider că este o hotărâre greşită. Vă aduc la cunoştinţă că mă voi adresa organelor de partid.

— E dreptul dumneavoastră.

— Ministrul îşi adună la rădăcina nasului liniile blonde ale sprâncenelor.

— Totuşi, înainte de a o face, v-aş sfătui să vă gândiţi bine.

— Toate au fost gândite, acum trebuie să se rezolve, rosti rar Veresov. Nu am altă ieşire. Noi construim un mare centru ştiinţific, nu o fabrică pentru jucării de copii. Nu pot face ştiinţă cu instalaţii învechite, o ştiţi foarte bine. Permiteţi-mi să plec.

— Duceţi-vă, răspunse ministrul, patrecându-l cu o privire plină de curiozitate. Cam prea iute colonelul ăsta, murmură, cam prea iute…

— Şi apăsă pe butonul soneriei.

— Pofteşte-i la mine pe Belozerov.

Luând cu el notiţa lui Jarkov şi corectivele la proiect, Nikolai Alexandrovici se duse la Comitetul raional de partid.

Ivan Haritonovici Azema, primul secretar al Comitetului raional, fusese într-un trecut recent profesor de istorie la o şcoală secundară. Mic de stat, cu faţa rotundă şi ochi mici, larg distanţaţi, cu buza de jos ieşită în afară, ceea ce-l făcea să aibă o expresie da nemulţumire şi jignire, păstrase o calitate rară în zilele noastre: ştia să-l asculte pe interlocutor. Indiferent cine erau cei cu care stătea de vorbă – ministru sau director de mare sovhoz, mecanizatori dintr-un atelier de colhoz sau mulgătoare de la o fermă – îi asculta pe toţi cu aceeaşi atenţie şi concentrare, căutând să pătrundă cele mai mici amănunte şi nuanţe. De obicei, se ferea să-i întrerupă pe oameni prin replici şi întrebări, nu-i intimida prin vreun gest plin de nerăbdare sau vreun zâmbet protector: cum s-ar zice, dă-i drumul, zi-i înainte, ştim noi ce o să na spui; nu desena corăbioare pe hârtie, nu bătea darabana cu degetele în masă; cu capul plecat spre umărul stâng şi sprijinit în mină, asculta. La toate telefoanele, ajutorul lui, care stătea

în anticameră, răspundea invariabil: „Ivan Haritonovici este ocupat. Cum se eliberează, vă dau legătura”.

Această artă de a asculta îi atrăgea simpatia deosebită a oamenilor, crea în jurul său o atmosferă de încredere şi de bunăvoinţă. Chiar şi atunci când respingea cine ştie ce cereri, când nu accepta explicaţiile ce i se dădeau sau nu era de acord cu vreo opinie ce i se expunea, lumea ştia că secretarului nu-i scăpase niciun fapt, că a cântărit, s-a gândit şi a ţinut cont de toate. În acelaşi timp, însă, nu suporta pălăvrăgeala bombastică, vorbele goale şi sforăitoare, întrerupea trăncăneala cu hotărâre.

Concis şi reţinut, Veresov îi plăcu lui Azema. Argumentele şi calculele pe care le aducea erau convingătoare.

— Lăsaţi-mi hârtiile dumneavoastră, Nikolai Alexandrovici, îi spuse. Bineînţeles, trebuie să punem noile instalaţii dacă ele sunt mai de folos. Să încerc să-l conving pe ministrul dumneavoastră.

— Lucrul acesta trebuie făcut neîntârziat, Ivan Haritonovici, interveni Veresov. Fiece zi în plus înseamnă cheltuieli în plus. Lucrările sunt în plină desfăşurare.

— Înţeleg.

— Azema notă ceva în calendar.

— Mâine vă telefonez.

„Numai institutul de oncologie cu problemele lui îmi lipsea, se gândi, însoţindu-l cu privirea pe Nikolai Alexandrovici până la uşa cabinetului. Pâine şi came, lapte şi repararea tractoarelor, campania de însămânţări, campania de recoltare şi – tunurile de cobalt…”

Ivan Haritonovici zgribuli din umeri şi întinse mâna spre telefon.

Cum ajunse la institut, Veresov îl chemă la el pe Jarkov.

— Caută artificieri. Să calculeze dacă pot arunca în aer canioanele şi fundamentele fără să strice clădirea.

Igor Ivanovici îl privi curios pe director.

— Aţi reuşit să-i convingeţi?

— Deocamdată nu, dar sper că voi reuşi.

— Şi dacă nu veţi reuşi?

— Vor fi puşi în faţa unui fapt împlinit.

— Dar asta…

— Jarkov îşi scoase ochelarii, miji ochii miopi şi zâmbi pe sub mustaţă.

— Nikolai Alexandrovici, cu… M-am purtat într-adevăr ca un mucos. Vă rog să primiţi scuzele mele.

— Ascultă, se înfurie Veresov, du-te la toţi dracii şi lasă-mă să lucrez.

— Înţeles, să mă duc la toţi dracii! răspunse vesei Igor Ivanovici şi plescăi din limbă cu admiraţie. Sunteţi, cum se vede, un om tare dârz, tovarăşe director, n-o să vă puteţi păstra capul.

— Bun e Dumnezeu, meşter e dracu', o să treacă şi asta, mormăi de astă dată ceva mai blând Nikolai Alexandrovici.

În ziua următoare, către sfârşit, primi telefon de la Azema.

— Veşti proaste, Nikolai Alexandrovici. Ministerul este categoric împotriva modificărilor. Zice că modificările la proiect încă nu au fost aprobate şi, întrucât e vorba de pericolul iradierii, orice modificări amatoriste sunt categoric interzise Dar dacă, înainte de a fi aprobate, aceste modificări vor mai suferi alte modificări, iar la noi totul va fi gata, ce se va întâmpla atunci? Din nou să aruncăm în aer? Alte termene, alţi bani? Argumentele sunt serioase. Ce puteţi să răspundeţi?

— Ceea ce v-ar răspunde orice student de la Fizică, replică Veresov pe un ton mai tăios decât ar fi dorit-o. Că perioada de înjumătăţire a cobaltului radioactiv este ceva mai mare de cinci ani. Din moment ce cunoaştem energia de iradiere, calcularea grosimii mijloacelor de protecţie împotriva pătrunderii radiaţiilor nu este o sarcină atât de – dificilă, încât să fie nevoie să revenim. Calculele au fost verificate de către specialiştii mei şi nu trezesc niciun fel de îndoieli. Nu sunt un duşman al formalităţilor, adesea ele sunt necesare, mai ales în domeniul nostru. Dar asta nu mai e formalitate, vă rog să mă scuzaţi, este formalism.

Azema tăcu un moment. Veresov îi auzea respiraţia răguşită în receptor. „Astm bronşic, remarcă mecanic. Trebuie să se ducă la Kislovodsk, să se trateze. O să-i spun la prima ocazie…”

— Aşa-a-a, rosti prelung Ivan Haritonovici în cele din urmă. Ce să-i facem, mai răbdaţi puţin. Să-mi fac timp în zilele următoare, să mergem împreună la secţia de ştiinţă a Comitetului Central, să discutăm. Din păcatr nu pot să hotărăsc nimic.

CAPITOLUL XIV

1

Când Belozerov sosi la institut, Nikolai Alexandrovici verifica pentru a treia oară calculele făcute de artificieri, de teamă ca nu cumva odată cu canioanele să se dărâme şi pereţii pavilionului.

Suflând din greu, Feodor Vladimirovici îşi desfăcu cravata, se descheie la guler şi se şterse cu batista la gât. Aruncă o privire fugară spre foaia plină de cifre şi zâmbi blajin.

— Maică-măiculiţă, ce căldură! Nu te-ai săturat încă de acest cuptor? Ce să zic, suntem mari specialişti în a ne scurta singuri zilele! Strânge-ţi hârţoagele şi hai la noi la vilă. Mergem la scăldat, Lida o să ne prepare ceva de-ale gurii, vreo răcitură. În ultimul timp noi doi nici n-am mai stat de vorbă, nu discutăm decât despre blestemata asta de radiologie.

Veresov îşi privi înciudat calculele şi dădu din mina a lehamite: să mergem!

Vilişoara de lemn a Belozerovilor se înălţa în mijlocul unei păduri de pini, pe malul râului Svisloci, în împrejurimile Minskului. Pinii îşi scuturau scoarţa de coji, răspândind un miros puternic de răşină încinsă. Familia lui Feodor Vladimirovici se adunase în păr. Lida, îmbrăcată cu un sarafan uşor, înflorat, cu o băsmăluţă în cap, trebăluia la bucătărie; zărindu-l pe Veresov, bucuroasă îi făcu semn cu mâna prin fereastra deschisă. Iulia împreună cu soţul ei, morfopatologul Melnikov, stropea răzoarele. Ko-lea era pe verandă, într-un balansoar, şi meşterea un arc.

Bărbaţii îşi scoaseră vestoanele, luară prosoapele şi se duseră la scăldat. Malul abrupt al râului era năpădit de răchitiş cu frunza ascuţită, stuf, nuferi galbeni; deasupra lor spânzurau libelule, ca nişte mici elicoptere. Apa, caldă ca laptele proaspăt muls, nu-i răcori mai deloc, totuşi lângă râu respirai mai uşor. Pe malul celălalt se adunase mulţime de tineret, se auzea larmă de glasuri, chirăitul subţirel al fetelor, tranzisptarale huruiau care mai de care. După ce se scăldară, Nikoiai Akxandrovici şi Feodor Vladimirovici se afundară în pădure şi se culcară în iarbă, întinzând alături prosoapele umede.

— Ce bine e, rosti Belazerov, aprinzându-şi o ţigară.

— Foarte bine, conveni Veresov.

Stăteau întinşi, în tăcere, expunându-şi spinările albe la razele soarelui în amurg: niciunul, nici celălalt nu fuseseră încă în concediu.

Nori alburii pluteau pe cerul decolorat de arşiţă. Undeva prin apropiere, într-un pin, o ei ocănitoare tocănea de zor.

— Halal pasăre, zâmbi Feodor Vladimirovici, scărpinându-şi alene pieptul păros. Cum de nu i se zdruncină creierii de această activitate. Ciocăneai ciocane întruna…

Veresov îşi scoase portţigaretul verde de plastic. Un portţigaret vechi, încă din timpul războiului, cu capac canelat, cum nu se mai fac acum. În general îi plăceau lucrurile vechi, care îi aminteau da trecut. În nenumărate rânduri Olga Ivlihailovna a încercat să-i pună în mină câte o servietă nouă – vreo zece serviete noi, primite în dar de ia prieteni, se prăfuiau în debara; dar Nikoiai Alexandrovici căra cu el vechea lui servietă, umflată ca Un dirijabil, roasă la colţuri şi cu minerul reparat, şi era imposibil să-l convingi să renunţe la acerată servietă, care trezea zâmbetele ironice ale colaboratorilor tineri. La fel de imposibil era să-l convingi să schimbe tutunul „Belomor” pe ţigări.

De după tufăriş se auzi glasul Lidei. Nu-i răspunseră. Era atât de bine să stai întins, în linişte, să fumezi, să te

gândeşti la ce a fost, să priveşti cum vântul leagănă deasupra ierbii umbre dantelate... Amin doi îşi dădeau seama că se apropie ruptura, şi se temeau de ea, şi fiecăruia îi părea rău de celăl it, şi ar fi vru. să readucă vremea, când între ei nu se ridicase ca un zid acel blestemat pavilion de radiologie, dar cale de întoarcere spre vremea aceea nu mai era.

Intervenţia lui Azema l-a alarmat de-a binelea pe Feodor Vladimirovici. Cunoştea firea dârză şi hotărâtă a fostului său comandant de batalion, dar nu-şi imaginase că Veresov va merge atât de departe. Asemenea treburi se rezolvă între ai tăi, ai reuşit – bine, n-ai reuşit – te retragi. E militar de carieră, deci ştie că nu întotdeauna retragerea e semn de slăbiciune, uneori e o necesitate strategică, numai proştii o iau pieptiş, fără a lua în seamă obstacolele. Ce-o să realizeze? Bun, cu sprijinul organelor de partid va reconstrui pavilionul de radiologie, va obţine instalaţii noi. Dar mai departe? Abia a luat institutul în primire şi să-şi creeze o faimă de intrigant, de om căpos şi neînţelegător, să ridice împotriva sa Ministerul... Această victorie îl poate costa scump, nu-i momentul.

„L-am adus pe capul meu, se gândi Belozerov în timp ce-şi stingea ţigara. Mai bine rămânea la Academia aia a lui, ne-am fi vizitat ca şi mai înainte. Să mai încerc o dată să discut cu el? Mi-aş bate gura de pomană...”

La masă, oricât s-au străduit să ocolească subiectul, până la urmă tot au reluat discuţia despre pavilionul de radiologie.

— Nu era cazul să-l bagi pe Azema în treaba asta, bombăni Feodor Vladimirovici, în timp ce-i punea musafirului castraveţi proaspeţi cu smântână. Gândeşte-te şi tu: ce se jjdcepe Azema la medicină?

— Nu-i obligatoriu să se priceapă la medicină, trebuie să se priceapă la viaţă.

— Veresov se dădu mă> înapoi, sprijinindu-se de spătarul scaunului, şi-şi scoase portţigaretul.

— Lida dragă, e o răeitură pe cinste, aş mai mine a, dar nu mai încape. – Lida surâse mulţumită.

— E un om cu scaun la cap, asta-i partea principală. Zilele astea ne vom duce împreună la secţia de ştiinţă a C.C. Iar camioanele tot le voi arunca în aer, Feedore, chiar dacă mă destituiţi după aceea.

— Le va arunca, interveni Lida în timp ce strângea farfuriile, de parcă era vorba de cineva străin… Ţii minte, Fedea, la Dresda, cum nu s-a intimidat în faţa generalului?! Cu atât îmi puţin în faţa voastră…

Feodor Vladimirovici râse forţat.

— Soldăţelul acela îţi scrie măcar?

— Ei, m-a uitat de mult.

— Ar fi ţinut minte dacă nu erai tu. Cum de nu ţi-au făcut vânt de la spital atunci… Eşti un băftos, Nikolai, zău aşa.

Povestea avea un început mai curând trist decât hazliu. Un tânăr soldat se lovise la picior, îi crescuse o tumoare. Preparatele au fost trimise la laboratorul de anatomie patologică: să se vadă – nu cumva sunt semne de tumoare malignă. Preparatele au fost examinate de un bătrânel cu gradul de general, sosit de la Moscova, care a rostit verdictul: sarcom. Nu era decât o soluţie: să i se amputeze piciorul. Iar soldatul făcuse tot războiul – şi a rămas întreg. Să-l mutilezi tocmai acum…

Veresov l-a examinat încă o dată, şi încă o dată, şi-a petrecut o noapte întreagă în faţa microscopului, după care a contestat diagnosticul: tumoarea era benignă. Generalul o ţinea pe-a lui. L-au convins să recurgă la arbitrajul profesorului Schulz, un cunoscut diagnostician din Dresda. Este o tumoare benignă, s-a pronunţat Schulz după ce a examinat tumoarea. Enucleaţi – şi gata.

După ce neamţul a plecat, generalul a rostit paşnic spre mulţimea de medici, răsucindu-şi mustăţile stufoase:

— N-da… Ăştia specialişti. Desigur, noi mai avem de învăţat de la ei.

— Noi, poate, mai avem de învăţat, interveni mânios Veresov. Dar dumneavoastră, tovarăşe general, era cazul să fi învăţat până acum.

Feodor Valdimirovici râdea în hohote, amintind de

ochii generalului, ieşiţi din orbite de furie, şi de vârfurile belicoase ale mustăţilor sale, şi în timpul acesta se gândea ce-i de făcut. Poate c-ar fi mai bine să-l sprijine pe Veresov înainte ca acesta să primească sprijinul secţiei de ştiinţă a Comitetului Central? Şi o să-l primească, din moment ce-l susţine Azema, are autoritate – clasa întâi! în fond, n-am nicio vină. Şi care-i pricina? Să utileze institutul după ultimul cuvânt, cum s-ar zice. Şi pe ministru pot să încerc să-l conving. Oricum, e vorba de prestigiu: nu există încă niciunde în ţară, iar noi vom avea.

— Înţelege-mă, Feodore, spuse Nikolai Alexandrovici, ca şi cum ar fi interceptat gândurile lui Belozerov. Dacă aş fi venit aici pentru o lună… sau, mă rog, „pentru un an… Naiba ştie, poate că m-aş fi împăcat, prea e mare bătaia de cap. Dar eu mă gândesc şi la ce o să fie peste zece ani. peste douăzeci, cum aş putea să mă târăsc în coadă? Desigur, n-aş fi vrut să încep toată tevatura, dar trebuie. Trebuie, Feodore.

Feodor Vladimirovici asculta bătând darabana cu degetele în masă.

— Eşti un catâr încăpăţânat, nu profesor, asta eşti. Mă rog, să mergem mâine împreună la ministru, să sperăm că n-o să ne dea pe uşă afară.

„Mai bine rămâneai la Academia aia a ta, îşi zise în gând Belozerov în timp ce-l conducea pe Veresov până la maşină. O să mai am eu de tras de pe urma ta”.

2

Odată cu canioanele cât pe ce să sară în aer şi Veresov împreună cu Belozerov. La colegiul Ministerului Nikolai Alexandrovici a fost acuzat de abuz, şi de aventurism, Feodor Vladimirovici – de lipsă de principialitate şi lipsă de control asupra lucrărilor de construcţie de la institut; amândoi au fost destituiţi. I-a scos din încurcătură Azema: prin secţia de ştiinţă a Comitetului Central a obţinut ca asupra evenimentelor de la Sosnovka să se ceară opinia conducătorilor sectorului de oncologie din ţară. Răspunsul a sosit fără întârziere: scump, dar judicios, vechile aparate pentru administrarea

cobaltului şi-au cam trăit traiul, corectivele la proiect ţin cont de ultimele realizări ale ştiinţei şi tehnicii. Acest răspuns trebuia luat în consideraţie. Având sprijinul organelor de partid, ministerul s-a adresat Consiliului de Miniştri, cerând alocarea unor fonduri suplimentare pentru terminarea construcţiei. Suplimentarea a fost aprobată. Tunetul a bubuit, dar ploaia nu s-a dezlănţuit; colegiul şi-a anulat decizia.

Belozerov pur şi simplu se înnegrise de atâtea emoţii.

— Ehei, frate dragă, îi spuse lui Veresov când amândoi ieşiră din cabinetul ministrului, putem zice că amândoi ne-am născut cu căiţă. La drept vorbind, îmi pusesem cruce, şi ţie la fel.

— Ciudat mai eşti, ridică din umeri Nikolai Alexan” drovici. Eu, de pildă, nu m-am îndoit de final. Doar nu ne zbatem pentru noi, pentru profitul nostru… Şi, *in extremis.*

u*

titlul de medic nu ni se luase, inimi avem, capul e pe umeri… cam devreme să ne punem cruce. Iar pentru sprijin, Feodore, mulţam. Mi-ar fi fost greu să mă gândesc că te-a părăsit curajul, iartă-mă.

— Bun, ce să mai vorbim, zâmbi din colţul gurii Feodor Vladimirovici. Nu te-am părăsit sub focul bombelor nemţeşti, ce să mai vorbim… Ştii ce zic, ia-ţi-i pe ai tăi şi hai cu toţii la noi. Oricum, e un eveniment.

În scurt timp povestea cu proiectul a fost dată uitării. Toată lumea înţelegea că într-o problemă atât de nouă şi dificilă cum este crearea sectorului de radiologie nu poţi evita unele cheltuieli în plus.

Acum Feodor Vladimirovici îşi putea permite să se gândească şi la mapa aceea verde, atât de dragă lui, unde în decurs de câţiva ani a tot adunat materiale pentru dizertaţia sa în vederea obţinerii titlului de doctor-docent; iniţiativele lui Veresov i-au prilejuit destulă bătaie de cap, abătându-l pentru mult timp de la lucrare.

Mapa a fost aşezată pe biroul lui Nikolai Alexandrovici. După ce a studiat cu atenţie protocoalele

operaţiilor realizate de Belozerov, ca şi rezultatele observaţiilor, a înţeles care era punctul slab al lucrării: nu aducea nimic nou, îi lipsea un punct de vedere propriu, încercarea de a rezolva problema într-o manieră nouă. Dizertaţia se conturase, dar nu mirosea a ştiinţă adevărată. Veresov nu putea să se împace cu această situaţie. Avea prilejul să-l ajute cu adevărat pe Feodor, să-i plătească într-un fel pentru tot binele ce i-l datora. Să-i plătească nu negustoreşte, ci în planul ştiinţei, sugerându-i calea de urmat, care să dea un suflu de viaţă lăstarului său firav şi neputincios, dar la care ţine atât de mult. Toate gândurile lui gravitau acum în jurul acestei probleme.

— Ascultă, Feodore, h spuse într-o zi, ce ar fi să abordezi de la celălalt capăt problema insuficienţei cortico-steroidale? Să elimini, să zicem, numai o glandă suprarenală, iar cealaltă s-o transplantezi în splină?

— A încercat profesorul Biron, răspunse Feodor Vladi – mirovici. Nu iese nimic, pierdere de vreme.

— Dar care e motivul că nu iese? Poate pentru că în organul transplantat se încalcă brusc circulaţia, sanguină? După părerea mea, e o problemă de care merită să te ocupi.

— N-am timp, drăguţule.

— Belozerov clătină din cap. – N-am timp nici să trăiesc, nu vezi; trag după mine un car de-mi trosnesc oasele.

— Şi totuşi, hai să încercăm. Cu mine, cu băieţii mei. Ştii, am impresia că dacă scurgerea sângelui venos al glandei suprarenale stingi se comută din sistemul caval în sistemul portal, insuficienţa certico-steroidală poate fi biruită. Să zicem, într-un an-doi…

— Un an-doi… Numai tu poţi să-ţi permiţi un astfel de lux, amice scump. Ai reuşit – admirabil, n-ai reuşit – de-aia sunteţi institut de cercetare, ca să cercetaţi. Eu însă trebuie să mă ţin de lucruri sigure, nu-mi dă mina să mă lansez în necunoscut. Comutarea de care vorbeşti – o fi laie, o fi bălaie, pe când adrenalectomia bilaterală este un lucru sigur. Mai bine ajută-mă să selectez câţiva bolnavi

rezistenţi. Două-trei operaţii reuşite, şi îmi pot face formele pentru titlul de doctor-docent.

— Nu-i greu să selectezi, răspunse Veresov. Mai interesant ar fi fără o selectare specială. Dimpotrivă, cazurile cele mai avansate. – îşi scoase portţigaretul.

— Noi vom încerca totuşi. Poţi să ni te alături în orice etapă.

— Mulţumesc, hohoti scurt Belozerov şi-şi aprinse bricheta. Numai că până să obţineţi voi vreun rezultat, o să-mi susţin lucrarea de cinci ori, iar după aia – vină şi potopul…

— Cinic bătrân ce eşti.

— Veresov îşi aprinse o ţigară şi-şi pipăi cicatricea din obraz.

— Lasă palavrele, te ştiu eu că nu eşti uşa.

…Muncă, muncă, muncă… Zeci de operaţii foarte complicate, un Îsnţ lung de deziluzii şi eşecuri. Oare a existat pe lume vreun om de ştiinţă care să nu fi cunoscut povara grea a acestui lanţ ce nu-ţi încătuşează mâinile sau picioarele – îţi încătuşează mintea!

Aceeaşi insuficienţă, acelaşi cortizon.

Belozerov zâmbea amuzat.

— Ai văzut, frăţioare? Acum înţelegi în ce smârcuri ai vrut să mă bagi. Şi mai zici că-mi eşti prieten…

Se aflau la Veresov. Feodor Vladimirovici selecta materialul pentru trecerea în revistă a literaturii de specialitate, Nikolai Alexandrovici îl ajuta.

— Peste un an te invit împreună cu Olga la banchet, flecărea glumeţ Feodor Vladimirovici, răsfoind fişele aci notate. Ţine minte adresa: restaurantul „Bielarus”.

— Şi plesnea zgomotos din buzele-i pline.

Veresov, posac, nu-i răspundea. Care să fie cauza? Metodologia defectuoasă a operaţiei sau inconsistenţa ideii ca atare? Se pare că au fost încercate toate variantele Ba nu, mai e ceva ce nu a fost încercat: Suhorukov Basov au propus ca vena să nu fie suprapusă dintr-odată, ci treptat.

Au încercat. Au suprapus treptat. S-a petrecut o minune: analizele au arătat că pacienta Litvinova, în vârst

de treizeci şi opt de ani, de profesie ţesătoare, mamă a trei copii, care era pe moarte din cauza unui cancer avansat la glanda mamară – dreaptă, nu are nevoie de cortizon. Dar asta nu rezolva problema. Se punea întrebarea cum se va comporta tumoarea? Va ceda sau nu?

La o săptămână de la operaţie Litvinova nu s-a mai plâns de slăbiciune şi de durere atroce în spate şi braţe. Peste o lună tumoarea s-a micşorat simţitor, nodulele metastatice au început să se resoarbă.

A doua, a treia, a patra operaţie au dat aceleaşi rezultate: ameliorarea stabilă a sănătăţii şi înlăturarea totală a necesităţii de a recurge la tratamentul substitutiv cu cortizon.

Desigur, încă nu se putea vorbi de victorie: trebuiau studiate rezultatele operaţiei în timp, fenomenele secundare pe care le poate provoca, acum însă Veresov nu mai avea nicio îndoială – ideea şi tactica sunt juste, să te căzneşti de unul singur, doar cu ajutoarele tale, înseamnă să pierzi un timp preţios. „Dar Belozerov? Cum o să fie cu Belozerov?”

Belozerov încă nu-şi terminase lucrarea: treburile curente de la minister nu i-au lăsat răgazul necesar. E drept, în esenţă materialele fuseseră selectate şi prelucrate, dar oricum mai avea nevoie de timp: formele, aprobarea, autoreferatul, referenţii… chiar şi atunci când dizertaţia e gata, uneori îţi trebuie mai mult de un an de zile până să

¡ungi s-o susţii. Desigur, având în vedere energia lui Feoor, ca şi poziţia pe care o are, acest termen poate fi redus, dar cu cât?

Nikolai Alexandrovici împreună cu ajutoarele sale relua iar şi iar metodologia operaţiei pentru a o definitiva, selecta \trase din istoricul bolilor. Belozerov era în concediu. S-a a tors bronzat, întinerit, în aceeaşi zi s-a înfiinţat ima aună cu Lida la Veresovi la vilă. Veresov se privi chiorâş în oglindă şi zâmbi ironic: oare când va reuşi să-şi facă timp pentru concediu? Când n-o să-l mai poarte picioarele…

Belozerov îi surprinse privirea şi miji ochii cu înţelegere.

— Nu ştim să ne purtăm de grijă. Numai treburi, mereu treburi... Iar sănătatea, dragul meu, nu revine, noi doi, ca medici, ştim foarte bine acest lucru. Se duc cei mai buni ani. Aprinzi luminarea la două capete – nu-i trebuie mult ca să ardă cu totul. Ia-o din loc, întinde-o la Marea Neagră, să-ţi încălzeşti oasele la soare, să-ţi clăteşti splina şi ficaţii i suc de struguri. Munca nu-i lup, nu fuge în pădure, oricum n-o s-o isprăvim, rămâne şi pentru copii, şi pentru nepoţi.

Scârţâind cu pantofii săi noi, urcă după Veresov la mansardă, în cabinet, se aşează în fotoliu, oftă zgomotos.

— Deschide fereastra, barbarule. În jur totul e numai miresme, iar tu stai la afumat în vizuina asta plină de fum de ţigară.

Veresov deschise fereastra.

— Cum stai cu dizertaţia?

— Sunt în normă, răspunse alene Feodor Vladimirovici. Academicianul Mev mi-a şi citit trei capitole, a aprobat, mi-au mai rămas nişte flecuşteţe, într-o lună-două termin.

— Flecuşteţele astea n-ai putut să le termini în concediu, la sanatoriu?

— În concediu, frate dragă, am băut coniac şi m-am ţinut de fuste, schiţă o umbră de zâmbet Belozerov. Ştii, e o ocupaţie mai potrivită pentru sanatoriu. Am descoperit ¡colo o muieruşcă să te lingi pe degete, nu alta.

— Clipi din ochii cu savoare.

— Să-ţi povestesc?

— Lidei tale să-i povesteşti, o să se bucure, mirii Nikolai Alexandrovici, apoi trase furios sertarul biroului, răsturnă pe podea toate hârtiile, găsi mapa cu materialele privind noua variantă, i-o puse sub nas lui Belozerov: Ia şi citeşte.

— Dă-o-ncolo de treabă, dădu să se eschiveze Belozerov. Eu am venit la tine ca să te văd, iar tu-mi pui în braţe tot felul de savantlâcuri. N-o să pricep nimic, după

concediu sufăr de un total ramolisment cerebral. Dă-mi un răgaz de-o săptămână măcar, să-mi revin.

— Citeşte, porunci Veresov. Te-am aşteptat mai mult, citeşte”.

Feodor Vladimirovici oftă abătut, se instală mai comod în fotoliu şi desfăcu mapa. Veresov se duse la fereastră şi se aşează pe pei vaz.

Era în amurg. Un soare zmeuriu se înfipsese în vârful unui brad înalt cu crengile răsfirate, şi bradul strălucea de lumină. Dincolo de gard, în poiană, roiau ţânţarii, ca nişte stâlpi vii, prevestind schimbarea vremii. Prin verdeaţa densă a frunzişului se zăreau mere roşii, vârtoase. Nataşa, desculţă, îmbrăcată cu şort şi cu un maiou decolorat, stropea grădina cu furtunul – unda de cleştar ţâşnea în sus, risipindu-se într-un evantai de stropi strălucitori şi căding pe pământul cenuşiu şi uscat. Pământul bea apă, bea şi nu se mai sătura, soarele îl acoperise cu o crustă de tablă, apa se scurgea de pe brazde, şi Nikolai Alexandrovici îşi zise că trebuie să le spună fetelor să afineze brazdele şi abia după aceea să ude ca lumea. Nimic nu le dă prin cap dacă nu le spui. Un mic nor de stropi ajunse până la el, i se aşează moale pe buze. Nataşa îndreptase asupra lui furtunul şi râdea amuzată. Nikolai Alexandrovici o ameninţă cu degetul, şi atunci fata întoarse furtunul spre ea şi dispăru în spatele unui perete de sticlă, chirăind de plăcere. Mirosea îmbătător de dulce a mărar, a ţelină, a pământ cald, şi Veresov simţi o strângere de inimă: cât o să mai răsfoiască hârtiile alea! Avea impresia că trecuse o veşnicie din momentul când Belozerov se instalase mai comod în fotoliu şi desfăcuse mapa, dar soarele nu se rostogolise încă din bradul rămuros, tot mai stătea înfipt în vârful lui, ca o bucată de carne de berbec în frigare.

Fotoliul scârţâi ascuţit. Belozerov se sculă, se apropie de fereastră. Veresov se dădu mai la o parte, făcându-i loc. făcură un timp.

— Ce frumuseţe, rosti în cele din urmă Feodor Via dimirovici. Dragul meu, felicitări.

— Se întoarse spre Veresov, îi întinse mâna cu un gest larg.

— Felicitări, dragă, am spus întotdeauna că-ţi umblă mintea.

Nikolai Alexandro viei răsuflă uşurat.

— Deci, e foarte bine. Iar acum ia cu tine toate aceste hârtii şi fă din ele un capitol pentru dizertaţia ta. Şi semnezi studiul împreună cu noi.

Beloec-rov clătină din cap.

— Kelea, mă confunzi. Nu sunt hoţ şi nu vând lucruri de furat. Lucrarea e a ta, gloria îţi revine ţie. Cât despre mine, eu nu alerg după glorie.

Veresov se dădu înapoi spre perete şi clipi dezorientat.

— Dar dizertaţia ta… Faci pe prostul cu mine? Sau cu adevărat…

— Cu adevărat… Belozerov scutură cu un bobârnac un fir de praf de pe sacoul său. De fapt, de ce te agiţi? Sunt de acord, aţi dibuit ceva interesant. Ce rezultate aveţi? Mai nimic. Care e durata observaţiilor? Şi mai neînsemnată. Găina e în cuibar iar tu eşti gata să prăjeşti ouăle, îţi mai trebuie cel puţin doi ani ca să poţi să-ţi anunţi varianta. Iar eu o să-mi susţin dizertaţia cam prin februarie-martie.

— Este imposibil, interveni Nikolai Alexandrovici. Or să te pice dacă studiul nu va purta şi semnătura ta. Or să te pice cu brio. Noi am pregătit o pacientă. Dacă lucrezi cu mine, o să ai dreptul moral…

— Poveşti, Kolenka, poveşti, îl întrerupse Belozerov. Va fi un fals, nu un drept moral. Spune-mi mai bine ce zor-nevoie să te grăbeşti cu studiul tău? O să ţi se ridice monument pentru el? O să ţi se dea Premiul de stat? în definitiv, nu aduce soluţia problemei nici măcar la nivelul unei singure localizări a cancerului. Oricum rămâne în vigoare atât metoda de terapie chirurgicală, cât şi radioterapia’. Vrei să faci agitaţie în jurul tău? Şi aşa ne agităm uneori mai mult decât e cazul.

— Feodore, spui prostii.

— Câtuşi de puţin. Medicina se bazează pe rezultate de durată, nu e nevoie să ţi-o spun eu. În acest sens studiul tău va fi curat aventurism. Iar lucrarea mea e o lucrare serioasă, are în spate cel puţin zece ani. În meseria noastră, graba e mai periculoasă decât încetineala. Aşa că mai rabdă, dragul meu, mai rabdă.

— Eu aş răbda, dar bolnavii? Este vorba de oameni, o mulţime de oameni, care ar fi scutiţi de cortizon, s-ar întrema mai repede, ar trăi mai mult. Dacă totul „e lucrat, verificat – trebuie să ne grăbim. Sau agitaţia măruntă cu dizertaţiile e mai importantă ca sănătatea oamenilor?

— Nu ţipa.

— Feodor Vladimirovici legă cu grijă mapa şi o puse pe masă.

— Nu ţipa, Nikolai, toate astea sunt demagogie ieftină. Ţi-am fost prieten devotat şi am considerat că-mi eşti prieten. Nimeni nu te va condamna dacă n-ai să stârneşti toată zarva acum. Poţi să operezi, să studiezi, să acumulezi materiale, observaţii. Fiece legumă la timpul său. Mai dă-mi o jumătate de an, te rog; dacă în acest timp nu reuşesc să-mi susţin lucrarea, eşti liber să procedezi cum crezi de cuviinţă.

— Ce naiba ţi-a căşunat cu dizertaţia asta, întrebă posac Nikolai Alexandro viei. Nu-ţi ajung banii, consideraţia, stima?…

— Astăzi am din belşug de toate, fu de acord Belozerov. Dar mâine… Nu răspund numai pentru mine – răspund şi pentru tine, şi pentru sute de alţi oameni. Tu ai aruncat în aer canioanele, iar din funcţie urma să fiu scos şi eu. La grămadă, cum s-ar zice. Nici în somn nu visezi cum poţi să-ţi frângi gâtul. De aceea vreau… să-mi aştern un strat de paie. Că de-o fi să cad, să nu mă lovesc prea tare la şezut.

— Se întinse cu trosnet.

— Destul cu palavrele, Nikolai, să mergem. Femeile şi-au pierdut răbdarea în aşteptarea noastră.

— Să mergem. Dar eu… Trebuie să-ţi spun că nu-ţi dau o jumătate de an. O jumătate de an e mult prea scump,

Feodore.

— Cum crezi…

— Feodor Vladimirovici păli. – înseamnă că o să am un prieten mai puţin şi un duşman în plus, atâta tot.

Veresov îl apucă furios de reverele sacoului.

— Treaba ta unde mă încadrezi – printre prieteni sau printre duşmani! Dar pe lângă asta, mai sunt medic şi comunist, m-auzi?! Şi aş fi un medic de nimic şi un comunist de nimic dacă, de dragul ambiţiilor tale, aş consimţi să sacrific viaţa şi sănătatea bolnavilor. Sunt obişnuit să privesc cinstit în ocini oamenilor ai nu am de gând să mă reprofilez.

Belozerov îi desfăcu cu grijă strânsoarea degetelor şi-şi îndreptă reverele boţite.

— Lasă declamaţiile melodramatice, Nikolai Alexandrovici, nu suntem la şedinţă. Scuză-mă, dar de la aceste discuţii de la suflet la suflet a început să mă doară capul. Mai bine plec acasă. Mulţumesc pentru ospitalitate.

Ieşi, o chemă pe Lidia Afanasievna, ambala motorul. Veresov auzi cum soţia îi ruga aproape plângând să rămână, cina era pe masă, dar maşina se îndepărtă.

Indispusă, Olga Mihailovna urcă sus pentru a întreba ce s-a întâmplat, ce pisică le-a tăiat calea, şi se opri în prag. Nikolai Alexandrovici şedea gârbovit în faţa biroului, cu o expresie atât de nenorocită pe faţă, încât brusc toate vorbele grele i se opriră în gât.

CAPITOLUL XV

1

Morfopatologul Viaceslâv Adamovici Melnikov se ferea să piardă chiar şi atunci când juca biliard. Întotdeauna îşi cântărea cu grijă şansele de câştig şi nu intra în joc dacă aceste şanse erau mici, iar atunci când juca, mergea la sigur.

Bărbuţa blondă, rotundă, mustăţile scurte, tunse perie, părul moale cu cărarea într-o parte, ochelarii cu ramele aurii subţiri, arcuite în sus, silueta cu tendinţă de îngrăşare îi dădeau o înfăţişare de medic monden prosper de la începutul secolului. Vorbea puţin cu r, mai exact

graseia în felul francezilor. Limbile ascuţite de la institut în frunte cu Zaikin afirmau că Viaceslav Adamovici a realizat această performanţă prin antrenamente asidue de ani şi ani de zile; în realitate, Melnikov graseia pur şi simplu din cauza unei mici defecţiuni de vorbire, nicidecum dintr-o tendinţă de aristocratism.

După ce a ab olvit Institutul de medicină din Minsk şi şi-a luat doctoratul, Melnikov s-a ocupat de cercetările microscopice ale tumorilor maligne. S-a împrietenit cu Belozerovii, a devenit musafir frecvent şi dorit în casa lor. iar după aceea, însurându-se cu Iulia, a intrat în familie.

Iulia era o fiinţă capricioasă, despotică şi plină de toane. Lidia Afanasievna a răsfăţat-o: n-a uitat nicicând că e mamă vitregă şi s-a temut de reproşuri. Să tacă, să-i facă pe plac, să-i împlinească orice dorinţă fără să menească – aşa era mai simplu şi mai uşer. Iulia îl teroriza pe Melnikov întocmai ca Saitâciba pe fală în casă. Viaceslav Adamovici era gelos şi Iulia, care lucra ca translatoare la „Inturist”, îl scotea din fire cu flecăreala ei dezinvolt-neîndurătoare despre banchetele cu străinii pe care avea prilejul să-i însoţească în excursii prin republică, despre nimicurile primite ca amintire. Să te certi cu ea nu avea niciun sens şi Melnikov, galben de furie, se închidea la el în cabinet, iar după o jumătate 4 e oră Iulia bătea la uşa lui, ruşinată, vinovată, duioasă – şi timp de câteva zile în casă domnea o atmosferă de linişte şi pace. După care o luau de la început.

Lui Viaceslav Adamovici îi plăceau hainele scumpe, bine făcute, şi obiectele vechi din b; nz, Dar cea mai mare pasiune a lui o constituiau peşti.: fi de acvariu. Un stelaj lung, cu trei rafturi, sudat din ţevi şi fier cornier şi ornamentat cu lemn lustruit, ocupa u ¡ „roia întreg în cabinetul său; stelajul adăpostea va. e neisprezece acvarii de tot felul, de la unul uriaş de două sute de litri, adevărată piesă de colecţie, până la cele miei. unde scotea şi creştea puietul. Prin sticla transparentă, luminată frumos cu becuri electrice, înotau fără zgomot dada. I de scalari negri-arginţii, semănând cu frunzele de ori ar, de

saduri mşietici, danio vărgaţi, gurami sidefii, în d/iezii negre-catifelate, cocoşei-de-mare strălucind cu toate culorile curcubeului şi peştişori de neon.

Pietre plate de culoare neagră pe nisip galben, verdeaţă suculentă de valisnerie şi cripto în bule mici de aer din pulverizatoare ascunse vederii, lumea vie şi misterioasă a acestor peştişori minusculi, cărora natura le-a dăruit toate culorile ei – toate astea n t. v – în.v...'1 lui Melnikov unsenhmeai – u.v. În i da; d n-are, îl îndemnau ia visare, îi făceau să se gândească ia veşnicie.

Urmărea avid peştişorii deosebiţi cu o pasiune de colecţionar înnăscut, fără a precupeţi nici timp, nici bani. Îi ştia iară excepţie pe toţi acvariştii amatori, în fiece duminică se ducea la piaţa Storojevski, unde se vindeau tot feiu.1 de vietăţi; la toate magazinele zoologice din Moscova, Odesa şi Riga avea prieteni care îl anunţau ori de câte ori primeau ceva nou. Ihtiologi de profesie îl puteau invidia pentru biblioteca sa de acvaristica.

Când pleca în concediu, Melnikov îi lăsa mamei sale, în scris, cele mai amănunţite instrucţiuni: cum, când şi cu ce să hrănească peştişorii, să adauge – apă proaspătă, să aprindă lumina, să cureţe sevariile. În fiecare zi maică-sa îi trimitea misive lungi-prelungi, detaliate, ca rapoartele de activitate ale cercetătorilor ştiinţifici; cu toate acestea, Melnikov nu-şi regăsea liniştea decât atunci când trecea pragul casei sale, gârbovit sub povara rucsacului plin de pietre, strânse pe ţărmul Mării Negre. Iulia era furioasă: nici la Vovka nu te gândeşti atât şi nu vorbeşti despre el atât cât despre peştii ăştia afurisiţi. Melnikov îşi mângâia bărbuţa şi căuta să scape cu o glumă: îşi iubea băiatul, dar, spre deosebire de peştişori, îl putea lăsa fără rezerve în grija femeilor – a soţiei, a mamei, a soacrei.

Cam la atât se reducea tot ce îi era drag pe lume: soţia, băiatul, peştişorii, o locuinţă confortabilă, un costum bun, un salariu bun... dacă stai să te gândeşti, nu era chiar puţin. Oricum, Melnikov nu se socotea ocolit de noroc.

Munca sa îl lăsa indiferent. O cunoştea până-n cele mai mici amănunte – petrecuse multe sute de ore la

microscop şi la masa de disecţie; cele mai complicate plexuri de celule, forme de nuclee, de granulaţii, de citoplasme îi spuneau despre caracterul bolii mai mult decât îi relevau unui medic obişnuit controlul îndelungat şi discuţiile de la om la om cu pacientul. Specialitatea lui era diagnosticarea lipsită da emoţii: sentimentul de compasiune, încâlcirile anamnezei, mulţimea de simptome, analize, salturi de temperatură, schimbări de dispoziţie care se adunau unele peste altele – nimic din toate acestea nu-i putea influenţa concluzia. Prin algebra celei mai fine secţiuni de ţesut, transformat în micropreparat, colorat cu substanţe speciale, el verifica armonia artei medicale, lăsându-se condus de date obiective impasibile, întocmai cum un judecător se conduce după litera legii.

Totuşi, algebra cercetărilor morfologice nu are deocamdată nici claritatea, nici finalitatea algebrei semnelor şi simbolurilor. Pentru că morfologul nu dispune de nicio altă armă în afară de experienţă, ochi şi miscroscop; or, sunt multe maladii care schimbă în aşa fel aspectul exterior al celulei, încât să stabileşti pe baza acesteia caracterul catastrofei care s-a produs în organismul omului devine adesea mult mai greu decât, pornind de la o fosilă mică de un centimetru, găsită în adâncul nisipurilor, să stabileşti înfăţişarea, forma şi dimensiunile unui dinozaur uriaş, care a trăit pe pământ cu milioane de ani în urmă. Un bun morfopatolog trebuie să întrunească pragmatismul lui Sălieri cu harul şi intuiţia lui Mozart. Nu întotdeauna există posibilitatea ca din organul atins de tumoare să fie extras în prealabil fragmentul minuscul de ţesut – biopsia – spre a fi studiat în linişte, fără grabă, comparat cu alte preparate. Uneori reuşeşti s-o faci atunci când bolnavul e deja pe masa de operaţie, sub anestezic, iar tu ai pentru diagnostic cincisprezece – douăzeci de minute, inclusiv timpul pentru pregătirea preparatului, şi viaţa omului depinde de ceea ce ai să scrii tu pe foaie – în asemenea cazuri, cum să te bazezi pe intuiţie? Când diagnosticul clinic coincide cu cel morfologic, totul e în ordine, dar dacă nu coincid, atunci

ultimul cuvânt îl ai tu, nu clinicianul. Tu eşti cel care stabileşti volumul şi caracterul operaţiei, dai încredere sau semnezi un verdict irevocabil.

Cazurile de totală discrepanţă între diagnosticul clinic şi cel morfologic sunt rare, precum eclipsele totale de soare, ceea ce e explicabil. Armonia artei medicale nu este magie neagră şi nici duhul sfânt; în vremea noastră ea se sprijină pe zeci de analize, obiective ca teorema lui Pitagora, pe cercetări, examene, consulturi, observaţii, pe cunoaşterea stării generale a organismului, a antecedentelor, a modului de viaţă şi chiar a obiceiurilor bolnavului. Diagnosticul ia naştere din toate aceste date, amplificate prin experienţa medicului; adesea clinicianul meditează îndelung şi greu asupra lui şi dacă morfologul spune la acest diagnostic: nu! – este întotdeauna un caz excepţional, cu urmări la fel de grave pentru amândoi: punând la îndoia! = calităţile profesionale ale medicului, morfologul îşi asumă întreaga povară a unei eventuale greşeli, iar în oncologie greşelile se plătesc extrem de scump.

Oricât de rare, totuşi eclipsele de soare au loc; oricât de rare, discrepanţele de diagnostic se mai întâmpla şi ele. Ca o gresie, ele ascut şi călesc caracterul şi talentul morfologului. Pentru că este întotdeauna greu să spui: „nu!”, mult mai simplu e să spui: „da!”. E drept, după două-trei de asemenea „nu”-uri morfologii albesc la treizeci-treizeci şi cinci de ani, dar n-ai ce face: aşa se răzbună armonia pe algebră, iar emoţiile – pe obiectivismul rece.

Totuşi, divergenţele dintre clinician şi morfolog în procesul tratării bolnavului pot fi corectate chiar în cursul acestui proces şi verificate prin observaţiile ulterioare. Cercetările la microscop care se fac după necropsie nu-i lasă medicului care a greşit nicio şansă să se justifice. Ele sunt incontestabile.

Pentru a face această muncă e nevoie de cunoştinţe, de experienţă, de intuiţie.

Pentru a o iubi trebuie să fii obsedat de ea.

Viaceslav Adamovici Melnikov era un om calm şi echilibrat. La vârsta de treizeci şi cinci de ani avea şi el fire albe, care însă rămâneau neobservate în părul său blond Firele sale albe îşi aveau originea mai degrabă în specificul pigmentaţiei decât în neliniştea şi emoţiile profesiei. În toţi anii de serviciu Melnikov n-a spus niciodată: „nu!”. Şi nu din laşitate sau din dorinţa de a nu-şi face sânge rău lui şi altora, ci pur şi simplu pentru că în jurul său erau medici cu experienţă, îndrăgostiţi de munca lor, care foloseau pentru diagnosticare tot arsenalul ştiinţei contemporane – de la instalaţiile Röntgen până la izotopii radioactivi, iar toate îndoielile, dacă se iveau cumva, le rezolva şefa laboratorului, Arţimovici.

De la un timp, însă, Viaceslav Adamovici începuse să simtă pe umerii săi povara tot mai grea a răspunderii. Arţimovici se mutase în alt oraş, postul ei urma să fie scos la concurs, iar Melnikov a fost numit provizoriu şef al laboratorului. Ş-a jenat să refuze – o lu’. nă două, şi va veni no v şef; cu inima strânsă, a consimţit.

Laboratorul de morfologie se afla la morgă – o clădire fără etaj, din cărămidă albă de gresie, cu geamuri vopsite în alb, clădire ce se găsea departe, la marginea teritoriului institutului. Ori de câte ori cineva deschidea uşa laboratorului, era întâmpinat de soneria stridentă de la intrare. Soneria răsuna ca o puternică bătaie de clopote pe o navă de răzfcoi, anunţându-i pe lucrătorii laboratorului că cineva a încălcat hotarele lăcaşului lor; părea să-l întrebe pe cel ce-a încălcat acest prag: ai venit cu treburi, rogu-te? Nimeni nu venea aici să fumeze o ţigară, să mai schimbe o vorbă, cum veneau în alte laboratoare sau în camerele medicilor; şi locul era cam nepotrivit, şi nici firea gazdei nu te predispunea.

După o activitate de cinci ani la institut, Melnikov se bucura de prestigiu ca cercetător-diagnostician bine pregătit (nu o dată s-a întâmplat să i se aducă la consultaţie preparate din alte clinici); prieteni, însă, nu avea. Cinismul şi aroganţa sa îi îndepărtau pe medici: Viaceslav Adamovici se purta ca şi cum în orice clipă ar

putea să rostească un „nu!” şi că numai bunăvoinţei sale i se datora faptul că n-o făcea. Sentimentul de putere nelimitată asupra reputaţiilor şi destinelor altora năştea în el dispreţ faţă de oameni, iar conştiinţa că nu foloseşte în rău această putere îi inspira un respect sporit faţă de sine însuşi. Şi clacă acasă Iulia îl tiraniza, îşi lua revanşa la serviciu: chiar şi chirurgi cu experienţă se pierdeau cu firea şi păleau în faţa *zi* tibetului său batjocoritor-ironic.

Melnikov avea un fel neplăcut de a se uita fix în ochii interlocutorului în timpul discuţiei. Maniera aceasta îşi putea găsi u. v explicaţia în specificul profesiunii sale: în fiecare zi Viaceslav Adamovici trebuia să stea câte patru-einci ceasuri la microscop. În laborator lucrau mai ales oameni tineri, şeful controla cu grijă fiecare diagnostic; de aceea, în loc de nouă-zece preparate pe zi, uneori era nevoit să examineze până la douăzeci-treizeci. Dar chiar ştiind toate astea, oamenii tot se schimonoseau la faţă şi-şi întorceau capul: sticlele ochelarilor sclipeau ca lentilele microscopului, în spatele lor privirea părea rece şi neîncrezătoare; or, nimănui nu-i place să se simtă amibă sau să-şi închipuie că interlocutorul ştie despre el mai mult decât ştie omul însuşi.

Nu era beţiv, nici afemeiat, nici turnător.

Nu era un vanitos şi un carierist care îşi doreşte din răsputeri grade şi titluri înalte. Lucid şi calculat în toate, în afară de Iulia şi de peştişorii de acvariu, Melnikov îşi fixase demult limita aspiraţiilor la situaţia pe care o avea la institut. Atunci când lucrezi la masa de disecţie, începi să priveşti cu totul altfel viaţa, fiece clipă irepetabilă a ei, bucuriile simple şi accesibile.

Viaceslav Adamoviei nu s-a amestecat în cearta dintre Belozerov şi Veresov, amândoi îi erau destul de indiferenţi. Omeneşte îi părea rău de socru-său: atâta muncă, atâtea speranţe, şi totul se duce de râpă. Totuşi, n-ar fi mişcat un deget ca să-l sprijine pe Feodor Vladimirovici în lupta acestuia cu directorul.

Viaţa tihnită şi măsurată a lui Viaceslav Adamoyici a fost tulburată într-un mod cu totul neaşteptat.

În cursul dimineţii examinase în laborator preparate. Toate îşi urmau cursul obişnuit: lama, lumina, şuruburile microscopului binocular fixat pentru mărire multiplă… Plan general, detalii mărite. Preparatul de măduva oaselor nr. 1479. Bolnavul Zaiaţ, Foma Fomici, cincizeci şi şapte de ani. A murit acum o săptămână. Moartea a survenit ca urmare a unei peritonite acute, care s-a produs după operaţie şi s-a complicat cu o pneumonie.

Melnikov era cât pe ce să dea la o parte lama şi să ia alta la rând, când un grup de celule i-a atras atenţia. A comutat microscopul pe o mărire mai mare. Acum nu mai vedea grupuri de celule, ci particule de celule. O celulă două, trei…

Viaceslav Adamoviei ieşi pe coridor să fumeze.

Nu, se gândi, nu se poate. Pur şi simplu sunt obosit, şi apoi – Iulia a plecat din nou la Brest, cu turiştii, şi mi se năzare naiba ştie ce. Totuşi, de ce sunt atât de puţine celule hematopoietice? Nu, este exclus…

Laboranta Galia îi aduse foaia de observaţie a lui Zaiaţ. Melnikov îi smulse din mina caietul gros, fără să-i mulţumească, şi începu să răsfoiască febril. Galia înălţă mirată din sprâncenele-i pensate: nu se potrivea cu Viaceslav Adamoviei. Acesta, însă, nu-i acordă nicio atenţie. Găsise 15 – Regăsirea speranţei între timp ceea ce căuta şi-şi simţea inima pradă unei dulci nelinişti. Îndată după operaţie bolnavului i se administrase o sută cincizeci de milicurie de aur coloidal radioactiv. Operase şi administrase Suhorukov.

Se aşează din nou la microscop. Preparatul nr. 1480. Tabloul nimicirii îi apăru şi mai clar, şi mai evident. Preparatele nr. 1481 – 1489. Ajunge. Nu mai pot. Se simţea nimicit, ca fragmentele de ţesuturi din preparatele congelate şi colorate. îl strigau – nu răspundea. Suna telefonul – nu ridica receptorul. „Linişte, şopti Galia, veşnic pornită pe râs. Ceapaev meditează!”

Toţi îşi găsiră deodată treburi urgente în pavilionul central. Laboratorul se goli. Soneria răsună strident o dată, de două ori, lăsând lumea să treacă, după care se

aşternu liniştea. Numai din robinet picura apa: pic, pic…

Melnikov îşi scoase ochelarii, se frecă cu palmele pe obraji, la rădăcina nasului care se înroşise. Deci, a venit şi vremea ta. Nu ai impresia că ai aşteptat-o în toţi aceşti ani? Te-ai temut – şi ai aşteptat-o. Ai aşteptat – şi te-ai temut. Iar vremea tot nu venea. Trecuse atâta timp, încât nici nu mai sperai că va veni vreodată. Şi, uite, a venit şi ea, vremea ta.

Soneria târâi iar strident. Melnikov tresări. Nervii…

Intră Iaroşevici.

„Ce-o fi cu el în ultimul timp? se gândi Viaceslav Adamovici. S-a tras la faţă, nu se mai îngrijeşte. Halatul e într-un hal fără de hal, ghetele necurăţate, pantalonii murdari de noroi. Umblă neras, cel puţin de trei zile n-a luat briciul în mână. Sau vrea şi el să-şi lase barbă? N-o să-i vină bine. Nicicând nu l-am văzut atât de neglijent. Suferă că o să-i facă vânt de la institut? Mă rog, în locul lui şi tu ai fi suferit, dar tot nu te-ar fi văzut nimeni cu încălţările murdare. De ce să afişezi că-ţi merge prost, oricum asta n-o să-ţi fie de niciun folos…”

De surescitare lui Iaroşevici îi tremura vârful nasului, ca la un copoi care a luat urma…

— Tu ştii…

— Ştiu, spuse alene Melnikov. N-o să mai primim lapte pentru că directorul l-a schimbat pe diamante pentru ibovnica sa Minaeva. Zaikin a transformat instalaţia de hipertermie într-o cadă cu duş şi încasează de la lucrătorii

Institutului pentru spălat câte douăzeci de copeici. Basov i-a pus soacrei sale aplicat de cobalt în chefir, iar Şutov a adaptat acceleratorul linear de electroni pentru fabricarea basamacului de calitate superioară, din zahăr.

— Ştii pe dracu’! Iaroşevici se aşează şi-şi trase gulerul halatului. Aurul… Aurul pe care Suhorukov îl administrează bolnavilor. Este un alt aur. Nu e pentru administrare. E pentru probe de laborator. Auzi? Numai pentru probe de laborator.

— Lasă fanteziile, replică Melnikov. Bei prea mult,

Paşa, într-o zi o s-o sfârşeşti prost. Halucinaţii, *delirium tremens,* ciroză la ficat... N-aş vrea să te mătrăşesc eu, eşti prea gras.

— Eşti un cinic, păli Iaroşevici. Ştiu de mult că eşti un cinic, dar mi-e greu să mă obişnuiesc cu cinismul tău. I-am prins, m-auzi?! Acum o să-l fac una cu pământul pe dragul nostru şef. Şi pe iubitul său Suhorukov. Îi voi deferi justiţiei. Ca pe nişte criminali de drept comun.

— Potoleşte-te, nu ţipa, îl opri Viaceslav Adamovici.

Într-adevăr, ai aflat ceva sau sunt obişnuitele palavre şi vorbe goale?”

— Palavre? se supără Iaroşevici. Ascultă aici, am fost chiar acum la Şutov, la laboratorul de izotopi lichizi. O mapă albastră... fişe tehnice şi foi de însoţire pentru aur, formulare de comandă – tot felul de chestii contabile. Fişele tehnice, însă, au o, ştampilă. O ştampilă groasă de culoare violet: „Pentru probe de laborator”. Trei sute de milicurie, ambalate în şase doze. De multă vreme ei îşi fac de cap cu aurul ăsta, n-am dat atenţie, dar după aceea... Data. Asta m-a pus în gardă, înţelegi? Data. Era ultimul lot. Iar Suhorukov administra atunci aur bolnavilor. Ei, mi-am zis, or fi administrat alt aur, cine-i ştie. Am început să caut: nimic. Lotul anterior fusese primit cu o lună în uriftă, iar tu ştii – la aur perioada de înjumătăţire e scurtă, nu-l poţi păstra, l-ai primit – foloseşte-l. Parcă m-ar fi opărit cineva cu apă fiartă. Dacă au administrat acest aur – au făcut o crimă. O crimă aprobată de Veresov – doar nu era să facă Suhorukov pe barba lui una ca asta.

— Dar poate...

— Niciun poate!... Iaroşevici sări de pe scaun. M-am dus la sora-şefă de-acolo. O întreb aşa, ca în treacăt; „Vera

Dmitrevna, verificaţi, vă rog, aurul care s-a administrat ultima oară a fost din lotul cu numărul una sută treizeci şi unu?” Baborniţa a căutat în registru: întocmai. Din lotul o sută treizeci şi unu. Canaliile! „Pentru probe de laborator!” Puteau să omoare pe careva cu experienţele lor! îţi imaginezi ce-o să fie când o să scriu la minister: profesorul Veresov şi şeful serviciului de

radiochirurgie, Suhorukov, fac experienţe pe oameni vii! Să încerce acum să mă halească!

— Paşa, rosti Melnikov, simţind o ciudată slăbiciune de la stomac. Paşa, nu cumva ai visat?

— Nu fi copil. Ai aici numerele fişelor tehnice şi ale foilor de însoţire, poţi să te duci şi să verifici. Înţelegi, o să mă duc chiar acum la Belozerov. Trebuie să-i împiedice pe aceşti ticăloşi să distrugă documentele. Îi fac un dar de toată frumuseţea.

Într-adevăr, se gândi Melnikov, e un dar de toată frumuseţea, n-o să te uite cât o trăi. Iar dacă la darul tău îl mai adaug şi pe al meu – s-a zis cu amândoi. S-a zis cu amândoi, nici Domnul-Dumnezeu, care nu există, n-o să-i poată salva. „Pentru probe de laborator” – şi moartea bolnavului – asta nu înseamnă numai descalificare. Înseamnă închisoare. Să-i spun? Nu, e prea devreme. O să dea sfoară în tot institutul. Întâi trebuie verificat. Încă o dată şi încă o dată. La naiba, totul e mult prea serios. Dar e bine să se ducă la Feodor Vladimirovici. Iar eu o să mă duc cu preparatele la Cemodurov. Să-mi asum o astfel de răspundere…

Viaceslav Adamovici îşi şterse ochelarii aburiţi.

— Paşa, măcar o dată în viaţă poţi să fii bărbat? Bărbat, nu muiere beată şi dezmăţată? Slavă Domnului. Te ţii de un fir, cercetările tale privind rezultatele în timp…

— Ajunge! îl opri Iaroşevici. Nu-mi aduce aminte, îmi vine rău când mă gândesc.

— Fie, am tăcut. Pe scurt, dacă tot ce ai spus nu e halucinaţie – du-te la Belozerov. Dar numai dacă nu e halucinaţie, altfel te împotmoleşti în rahat de n-o să mai poţi ieşi până la sfârşitul zilelor tale. Şi ţine-ţi gura, să nu sufli o vorbă. Niciun cuvânt, nimănui, până nu ţi-oi spune eu. Să taci ca peştele, ca un surdo-mut, ca piatra drumului. Totul e mult prea important, mult prea serios ca să baţi toba. Pentru calomnie se condamnă la închisoare, nu uita, te rog.

— Nu mă învăţa să trăiesc, drăguţule, zâmbi vag Taroşevici şi-şi aranja părul cu palma. Înţeleg şi eu cum

vine treaba, nu sunt copil. Am să tac, dar totul e adevărat. Ascultă, acum vita asta de Suhorukov n-o să mă scoată din slujbă. Dă-i un telefon socrului tău, să mă primească pe la sfârşitul zilei.

— O să-i dau, promise Melnikov. Şi acum du-te, trebuie să mai lucrez.

Iaroşevici plecă. Viaceslav Adamovici formă numărul de telefon de la secretariatul lui Belozerov.

După ce puse receptorul, se aşeză din nou la microscop şi-şi lipi ochii de oculari.

„Boală de iradiere tipică, se gândi. Provocată de aurul de laborator, care a avut, se vede, un grad mai mare de activitate decât de obicei, iar Suhorukov n-a băgat de seamă. Rezultatul – supradozarea, în loc de o sută cincizeci de milicurie i-au trântit două-trei sute, asta-i. Tabloul e clar ca bună ziua, lipsea doar ultima linieceea ce a aflat Iaroşevici. Dar cum de s-au hotărât să facă acest pas? Cum de s-au hotărât, asta n-o pot pricepe!”

Melnikov aşeză cu grijă preparatele în servietă şi porni spre Cemodurov.

2

Profesorul Cemodurov pleca în concediu. Biletele de avion le avea în buzunar, soţia împreună cu geamantanele era în maşină, iar el a intrat în trecere în laborator ca să-şi ia rămas bun de la colaboratorii săi. Melnikov era deja acolo şi-l aştepta: băieţii îi spuseseră că în drum spre aeroport bătrânul va da negreşit pe-acoao. Tot ce trebuia să facă laboratorul în cursul acestei luni a fost precizat de o sută de ori până acum, nimeni nu avea chef să asculte din nou indicaţii plicticoase, deşi inteligente şi temeinice, aşa că Melnikov fu primit cu bucurie: pune-i în faţă preparatele tale, n-o să-i rămână timp nici să ne facă semn de rămas bun cu mina.

Dintre toţi discipolii săi, profesorul Cemodurov îl aprecia în mod deosebit pe Melnikov pentru mintea lui analitică riguroasă, pentru scrupulozitatea sa neclintită şi probitatea ştiinţifică, şi în sinea lui se bucura când acesta venea să-l consulte. De regulă, Ivan Mihailovici confirma

diagnosticele lui Viaceslav Adamovici, îi făcea plăcere să urmărească cum creşte acest elev al său, care munceşte independent într-o funcţie de mare răspundere.

— Spune, ce-ai acolo? îl întrebă grăbit pe Melnikov, în timp ce-i strângea mâna. Dacă e vorba de ceva serios, iartă-mă, dragă, nu pot. Zece minute pentru dumneata, trei minute – pentru coteţul meu. Nu te codi, nu pierde timpul de pomană.

Primul preparat se şi afla la microscop.

— Am impresia, tovarăşe profesor, că este boală de iradiere, începu Melnikov. Priviţi, vă rog.

Cemodurov îşi scoase impermeabilul şi se aşează la microscop.

— Bolnavul a fost iradiat la betatron?

— Nu, i s-a administrat aur coloidal.

Profesorul aruncă un ochi peste câteva lame.

În laborator intră soţia sa.

— Ivan Mihailovici, i se adresă pe un ton plângăreţ. O să întârziem la aeroport. Tovarăşi, conduceţi-l afară, pentru Dumnezeu!

— M-da, murmură Cemodurov, leucopenie există, celule reproducătoare cam puţine… într-adevăr, s-ar părea…

Soţia îl trase de mânecă.

— Ivan Mihailovici…

— Ce să zic, cred că ai dreptate.

— Profesorul se sculă de pe scaun şi întinse mâna după impermeabil.

— Unde îţi este concluzia?

Viaceslav Adamovici scoase din servietă hârtia pe care o pregătise. Cemodurov semnă lăbărţat şi îi strânse mâna.

— La revedere, băieţi.

— De la înălţimea celor şaptezeci de ani ai săi, Ivan Mihailovici le zicea „băieţi” tuturor celor care aveau sub şaizeci de ani.

— Să nu vă fie lene să-mi scrieţi: Soci, sanatoriul „Bielorusia”. Şi încă ceva…

Pentru toată lumea a rămas un mister ce a mai vrut să spună profesorul*: soţia sa l-a tras de mină afară din laborator. Iar Melnikov a pus în servietă preparatele şi concluzia şi a pornit spre institut.

De ce fac toate astea, se gândea, închizându-şi obosit ochii. Pe Zaiaţ n-o să-l mai scoli din morţi. Oricum era condamnat, cu sau fără aur: peritonită purulentă difuză, pneumonie, ficatul praf. Singur ficatul l-ar fi dus la groapă peste un an – un an şi jumătate cel mult. Iar recidiva de cancer putea s-o facă şi mai devreme. Ce sperau să câştige? în cel mai bun caz – nişte luni. Şi pentru asta să se expună la o lovitură atât de cumplită?! Doar nu sunt nişte copii, Veresov şi Suhorukov sunt medici cu experienţă, cu înaltă calificare. „Pentru probe de laborator!" Eu unul cred că nu m-aş fi putut hotărî să administrez un astfel de preparat, nimănui şi nicicând. Chiar să ştiu că e pericol de recidivă, că recidiva înseamnă moarte, şi tot nu m-aş fi hotărât. Să înnebuneşti, nu alta… într-adevăr, pe Zaiaţ nu-l mai scoli din morţi. Dar Suhorukov? Pentru Suhorukov asta e mai rău decât moartea. Există lucruri mai rele. decât moartea: dezonoarea, de exemplu. Mai ales. pentru oameni ca Suhorukov şi Veresov. Desigur, Iaroşevici nu dă doi bani pe toate astea, dar ăştia… Sau nu fac decât să mimeze principialitatea, cinstea, interesele bolnavului mai presus de orice? Nu fac decât să mimeze, iar în realitate îşi văd de interesele lor egoiste, întocmai ca Iaroşevici, ca alţii?… Nu, nu e prefăcătorie, prea ar fi scârbos. Mie Suhorukov mi-a fost simpatic. Tot timpul mi-a fost simpatic, chiar îmi părea rău că am firea pe care o am, ne-am fi putut împrieteni. De ce l-o fi lăsat nevasta? Un bărbat frumos, voinic, doctor-docent, şef de serviciu… De ce l-a lăsat? Probabil că ştie mai bine decât noi toţi ce reprezintă în realitate. Cei de la „Inturist" nu contenesc s-o laude pe Iulia mea: cuminte, inteligentă, purtare ireproşabilă – iar părerea mea despre Iulia e cu totul alta. Dar ce gândeşte ea despre mine? La servicii, purtăm cu toţii nişte măşti, ni le punem odată cu sacourili şi cu bluzele, iar acasă le dăm cât colo – te plictiseşti să tot porţi masca cât e ziua.de

lungă. Te obosesc rău de tot măştile astea, n-au nicio greutate, s-ar zice, dar te obosesc. Eu mi-am ales masca de om arogant şi nesociabil; Veresov – masca de slujbaş cinstit, care aleargă într-un suflet la bolnavii săi, părăsindu-şi musafirii adunaţi în jurul unei mese festive; Iulia – mironosiţă, Iaroşevici – beţiv şi flecar. Dar ce suntem în realitate, cei adevăraţi, fără măşti?... Şi când suntem cei adevăraţi? Când gonim în mijlocul nopţii la bolnav sau când administrăm preparatul de laborator? Nu, e o prostie, preparatul e un caz la un milion. Unul singur. Poate în întreaga istorie a medicinei noastre aşi administrau lor înşişi – asta da, asta a fost, dar în niciun caz bolnavilor. Aşa ceva putea face doctorul Mengele, ai noştri nu sunt capabili de una ca asta. Nici când e vorba de un bolnav irecuperabil. Condamnat sută la sută. Este o ticăloşie şi o crimă. Doamne, ce mai tărăboi o să iasă dacă iau cuvântul la conferinţă, ce mai tărăboi... Dar dacă tac? ... Dacă îi dau foc hârtiei în scrumieră sau o fac bucăţi-bucăţele şi o arunc pe geam din autobuz, iar preparatele le predau la arhivă?... Cine şi când le va descoperi, cine şi când îşi va manifesta interesul pentru ele? Nimeni, în vecii vecilor. Nici peste o sută de ani. Să dau foc, să rup... Nu. Aş putea să-l poftesc la mine. Să-l aşez la masa mea şi fără o vorbă, să-i pun în faţă concluzia şi preparatele. Şi să-l privesc cum se schimbă la faţă, cum se face pământiu de frică. Este chirurg cu experienţă, nu trebuie să-i explici nimic. Absolut nimic. Iar apoi, după ce îl vezi mort de frică la această masă, după ce va fi trăit toată groaza şi ruşinea, şi bârfele, şi ţipetele, după ce va fi pierdut dintr-odată tot, tot ce a dobândit după ani şi ani de muncă istovitoare – atunci aş arde hârtia în scrumieră şi i-aş spune: „Hai să dăm uitării toate astea. Pe el oricum nu-l mai poţi ajuta, lui nu i-ar mai fi putut ajuta nimic, în niciun fel, ştiu; să dăm uitării toate astea, dar pe viitor nu-ţi mai asuma, te rog, funcţiile Domnului-Dumnezeu, noi suntem doar medici, înţelegi, doar medici...” Nu, niciun fel de scene, Suhorukov nu e Iaroşevici, niciun fel de scene, poate pur şi simplu i-aş strânge mâna. Poate nici atât. L-aş privi drept în ochi. Aş

zâmbi din colţul gurii. Şi ne-am duce la bufet. Maşa ne-ar aduce câte un pahar de coniac” pe farfurioare, cu linguriţe şi cu lămâie. Cu el n-am băut niciodată. Cum s-a întâmplat că, deşi lucrăm împreună de cinci ani de zile, niciodată n-am stat cu el la un păhărel de coniac? M-a invitat o dată de ziua lui, dar Iulia a preferat să meargă la un concert de estradă dat de un ansamblu polonez. În ziua următoare mi-am cerut scuze, el a râs: nu face nimic, ne-am distrat… Cu alte cuvinte, ne-am distrat şi fără tine. Asta-i tot. Cât e de simplu: să stai faţă-n faţă la masă şi să bei câte un păhărel, în tăcere. E un om inteligent, cu unul ca el îţi face plăcere să stai chiar şi fără să vorbeşti. Îngrozitoare senzaţie: viaţa trece, iar tu eşti mereu singur, până şi Iulia e uneori departe. Tu şi cu peşti-… Peşti muţi şi indiferenţi. Şi Iaroşevici, năduşit, depravat: te rog ca pe un prieten, dă-mi zece ruble pân-la leafă. Ca pe un prieten… Cum spune în bătaie de joc Zaikin: „Prieteni de-ăştia mi-au furat lucrurile din casă”. Suhorukov, însă, are ceva, el ar putea…

— Nu! strigă Melnikov. Nu! Nu! Nu!

O femeie de lângă el se dădu speriată la o parte şi scăpă sacoşa. Cu zgomot sec, ca de lemn, pe culoarul de trecere se risipiră mere – trandafiriu-roşietice şi cărnoase din soiul „streifling”, galbene şi lucioase din soiul „antonovka”. Taxatoarea, o femeie grasă, îşi întinse curioasă gâtul:

— Ce s-a întâmplat, cetăţene? Nu vă simţiţi bine?

— Scuzaţi-mă, şopti cu glas înăbuşit Melnikov, şi-şi şterse fruntea, simţind cum tot autobuzul îl priveşte cu privirea.

Se aplecă pentru a-i ajuta femeii să-şi strângă merele, dar ea se refugie tocmai în capătul celălalt al autobuzului. „Treaba ta, naiba să te ia”, se gândi Melnikov moale, şi se întoarse spre geam.

Dar dacă nu numai lui Zaiaţ, ci şi altor bolnavi le-o fi administrat acest preparat de laborator? Atunci, mai devreme sau mai târziu, întreaga poveste va ieşi la suprafaţă, în orice caz, poate ieşi. Şi atunci…

Stai, se opri Melnikov, ce-i cu tine? Nu cumva îţi faci

socoteala dacă merită sau nu să-l scapi pe Suhorukov? Oare n-o să te mânjeşti dacă taci? Asta vrei să ştii? Dar e o mârşăvie, auzi, mă?! Toată viaţa te-ai socotit om cinstit. Puteau să-ţi spună că eşti un cinic şi un pedant, dar nimeni şi niciodată n-ar fi putut spune că eşti un om lipsit de cinste, nimeni şi niciodată. Şi nici tu n-ai fi putut s-o spui.

Ai nevoie de o prietenie cumpărată? Bun, o să staţi în tăcere când Maşa o să vă aducă cele două pahare de coniac, pe farfurioare, cu linguriţe, dar ce va ascunde tăcerea voastră? Că de gândit veţi gândi, nu poţi deconecta creierul aşa cum deconectezi un televizor care te-a plictisit, acest conector nu e sub comanda ta. Iar Suhorukov o să stea lângă tine şi în sinea lui o să te dispreţuiască, numa' că la dispreţul lui se va asocia frica, o recunoştinţă slugarnică şi ura, iar la dispreţul său – satisfacţia triumfului şi o condescendenţă boierească. Două scursori, doi criminal; vor sta la masă şi vor bea coniac – pentru ce? Ca să uite mai repede? Dar coniacul nu te poate face să uiţi aşa ceva, o să ţineţi minte amândoi până-n ceasul morţii, şi n-o să puteţi scăpa de această amintire. Eşti convins că Zaiaţa murit de boala de iradiere, provocată de administrarea preparatului? Convins. Atunci ce tot dai din colţ în colţ? Fă-ţi datoria. Nu eşti nici judecător şi nici călău, eşti morfopatologul-şef al institutului. Fă-ţi datoria.

Dar ce este datoria, îşi puse întrebarea, ce este datoria, cinstea, conştiinţa, morala – ce sunt toate astea? Vorbe… Frâul pe care societatea l-a pus oamenilor ca să-i ţină în supunere. Un cod de reguli inventate cândva de către cineva. De ce aceste reguli să-mi determine orice gest? Ce sunt eu – om sau maşină automată cu comandă-program? Vorbe… Iar Suhorukov şi Veresov sunt oameni vii. Oameni vii, dar mâine le va fi mai greu decât lui Zaiaţ. Pe Zaiaţ nimic nu-l poate atinge: nici bucuria, nici durerea, nici tristeţea… Bucuria, durerea, tristeţea – sunt pentru cei vii. Şi apoi, priveşte ce întorsătură iau lucrurile. Vrei ori ba, dar faci jocul lui Belozerov şi Iaroşevici. Amândoi n-au acum alt gând decât să se răzbune. În tărăboiul care se va

stârm, Feodor Vladimirovici îi va îneca pe Veresov şi pe Suhorukov ca pe nişte pisoi fără ochi, iar odată cu ei se va duce la fund şi studiul despre noua variantă de operaţie la glandele suprarenale: cine o să-l mai ia în seamă în această situaţie? Cine o să-i mai creadă, cine?... Vor spune că e tot o escrocherie, ca şi cu aurul. Or, lucrarea prezintă interes, ştii bine, s-a făcut sub ochii tăi, şi rezultatele auz trecut prin mâna ta. Nu este ca aurul experimental, administrat nu se ştie de ce oamenilor, este o descoperire, şi acum această descoperire va fi băgată pe câţiva ani într-un fund de sertar, Feodor Vladimirovici îşi va susţine în linişte dizertaţia, şi sute de chirurgi îşi vor da silinţa să asimileze o metodă, care nici astăzi nu mai face doi bani. Nu pentru că e proastă, ci pentru că există alta mai bună, iar mai binele – conform cu remarca spirituală a unui moralist – este duşmanul binelui. Deci, ai în faţă următoarea alternativă: pe de o parte – Zaiaţ, care oricum este condamnat, şi doi medici şi savanţi de talent: Veresov şi Suhorukov, iar de cealaltă parte – doi subdezvoltaţi, două mediocrităţi triumfătoare, înverşunate în ură: Belozerov şi Iaroşevici. Nu, trebuie să fii drept – Belozerov nu e un subdezvoltat. E inteligent. Serios. Perseverent. Dar e lipsit de talent, şi nu poate să se împace cu acest gând. Deci asta e alternativa, acum alege.

De fapt, de ce trebuie să aleg? se gândi. Să alegi înseamnă întotdeauna să pierzi. Veresov a ales – şi l-a pierdut pe Belozerov, Belozerov a ales – l-a pierdut pe Veresov. Crezi că le-a fost uşor? Au mâncat împreună atâta sare, că şi-au tocit dinţii. Pe Veresov lucrul acesta nu l-a oprit, atunci de ce mă opreşte pe mine? Că scumpul meu socru le va veni de hac la amândoi cu mâinile mele? Cu mâinile mele... Astea-s palavre, reflecţii. Există un fapt: Zaiaţ şi boala de iradiere. De acest fapt nu te poţi ascunde niciunde; poţi ţese orice perdea de fum din vorbe şi consideraţii, faptul rămâne fapt, şi tu îl vei face cunoscut la conferinţa clinică, chiar dacă în spatele acestui fapt stă vanitatea lui Belozerov, tenacitatea lui Veresov, tragedia lui Suhorukov şi bucuria plină de răutate a lui Iaroşevici. Tu

nu eşti nici procuror şi nici judecător, tu constaţi faptele, eşti seismograful care înregistrează cutremurele de pământ: seismografului nu-i pasă de oamenii care au murit, de casele distruse, de speranţele îngropate; tristeţea, durerea, bucuria pentru el nu reprezintă decât mişcarea înregistratorului automat, care trasează pe bandă linii curbe şi drepte…

— Am ajuns, tinere, se auzi glasul taxatoarei, şi Melnikov înălţă capul.

Autobuzul se oprise la capul liniei, toţi coborâseră şi se înghesuiau lângă ghereta de control. Privind mereu în urmă, femeia cu merele îi povestea ceva controloarei de la capul liniei, probabil cât de rău a speriat-o acest bărbos ieşit din minţi.

— Ne întoarcem în oraş, continuă taxatoarea. Aşa că vă rog să coborâţi, dacă aveţi treabă pe-aici.

Dintr-o intrare laterală ţâşni Ninocika Minaeva. Îi făcu semn cu mâna şi tocăi grăbită spre bufet. La masă ori după ţigări?… Dar eu am ţigări? Am. În ordine.

Pe asfalt trecu foşnind o „Volgă” cu cruce roşie. Mâine e zi de operaţii, au adus sânge şi înlocuitori de sânge. Prin chepengurile spălătoriei năvăleau afară rotocoale de abur. Melnikov îşi potrivi ochelarii, îşi încheie nasturii de la impermeabil. Trebuie să mă apuc de lucru, în laborator s-a strâns o grămadă de preparate pe care nu le-am văzut încă…

1 CAPITOLUL XVI

1

Veresov era tot la Moscova şi conferinţa clinică se desfăşura sub conducerea Tatianei Terentievna Nifaghina, adjunctul său pentru activitate curativă. Medicul de gardă responsabil pe institut a turuit, ca de obicei, raportul despre situaţia din clinică pe ultimele douăzeci şi patru de ore, după care a cedat lui Melnikov locul la pupitru.

Scurtă şi impersonală, aidoma unui proces-verbal de miliţie, comunicarea lui Viaceslav Adamovici a fost năucitoare, ca un tunet din cer senin când nimic nu prevesteşte furtuna.

— Conform datelor obţinute la necropsie patoanatomică, precum şi din studierea micropreparatelor, spuse Melnikov cu glas scăzut, sclipind spre sală cu lentilele în patru colţuri ale ochelarilor, bolnavul Zaiaţ Foraa, în vârstă de cincizeci şi şapte de ani, n-a murit ca urmare a unei peritonite purulente difuze, care s-a complicat cu o pneumonie, cum se afirmă în diagnosticul de clinică, ci ca urmare a bolii de iradiere, provocată prin administrarea postoperatorie a preparatului de aur radioactiv în cavitatea abdominală.

Îşi mângâie cu palma barbişonul şi tăcu, parcă savurând efectul produs.

Sala de conferinţe, plină până la refuz de medici şi cercetători ştiinţifici, şuşotea, punea la cale excursia de duminică, la ciuperci; foşnea cu fişele medicale şi cu registrele de observaţii; discuta despre taiorul în stil englezesc al Ninocicăi Minaeva şi despre noua coafură a Liudmilei Şatkaia, despre meciul anost al echipei „Dinamo" din Minsk cu „Spartak" şi despre filmul *o plimbare lungă*; împuşca hârtii de cinci ruble până la salariu şi se întreba: o fi sau n-o fi bere la bufet. În afară de câteva zeci de medici, veniţi recent la institut din regiuni şi care încă se simţeau străini aici, mormăitul medicului de gardă. şi concluziile plictisitoare ale lui Melnikov nu interesau pe nimeni, nici chiar pe Tatiana Terentievna – în loc să bată iritată cu creionul în carafa cu apă, îndemnându-i pe colegi să păstreze disciplina, ea prefera să răsfoiască cererile de medicamente şi graficele cu consulturi, operând cu creionul roşu diferite însemnări. Profitând de absenţa directorului, care nu admitea discuţii şi preocupări în afara obiectului şedinţei, oameni în toată firea se purtau ca nişte elevi din clasa a treia, cărora brusc li s-a îmbolnăvit învăţătoarea. Peste câteva minute urmau să se răspândească prin camerele medicilor, prin laboratoare şi saloane, prin sălile de operaţii şi cabinetele de radiologie ale uriaşului institut, numai conferinţele de clinică şi şedinţele operative îi adunau pe toţi laolaltă – era păcat să nu folosească prilejul pentru a hotărî unele probleme mult

mai stringente.

Viteza pe care o luase această maşină era atât de mare, încât vorbele lui Melnikov răzbeau în sală cu oarecare întârziere. În virtutea inerţiei maşina şi-a continuat mişcarea timp de câteva clipe, neputând să se oprească dintr-odată, dar în cele din urmă radiochirurgul Ivanitkaia, care se afla în rândul din faţă, icni înăbuşit înţelegând ce se întâmplase – şi se făcu linişte. O linişte de înţepenire, cum nu era nici atunci când la măsuţa prezidiului stătea Veresov, încruntându-şi nemulţumit sprâncenele. Atât de linişte, încât se auzi dintr-odată cum afară, pe asfalt, foşnesc frunzele căzute, duse de vânt, iar în lămpile fluorescente zumzăie o drăcovenie, ca o muscă prinsă pe hârtia cu lipici.

— Ascultaţi! sări de la locul său Iaroşevici. Păi asta e… asta e o crimă! auziţi, tovarăşi!

— Vocea i se frânse şi se înălţă în falset de cocoş, dar nimeni din cei de faţă nu schiţă niciun zâmbet.

— Este o crimă şi ucigaşul eşti dumneata, Andrei Andreevici!

— Şi îşi înfipse degetul tremurând în Suhorukov, care se întorsese spre el.

Sala izbucni în vuiet.

— Daţi-i lui Pavel Petrovici puţină apa, spuse Suhorukov. Cred că are o criză de isterie.

— Se duse la catedră, luă lamele cu preparatele.

— Scuzaţi-mă, Viaceslav Adamovici, v-aţi mai consultat cu cineva cu privire la aceste preparate?

— Vă îndoiţi de calificarea mea? întrebă veninos Melnikov.

— Nu, nu, Doamne fereşte, cum se spune.

— Suhorukov nu luă în seamă tonul.

— Dar, înţelegeţi şi dumneavoastră, învinuirea este mult prea serioasă pentru a…

— Da, l-am consultat pe profesorul Cemodurov, îl întrerupse Melnikov. Profesorul a văzut preparatele şi a confirmat în totul diagnosticul meu. De altfel, vă rog să aveţi în vedere, stimate Andrei Andreevici, că nu

învinuiesc pe nimeni. Nu fac decât să constat faptul.

— Lăsaţi, Viaceslav Adamovici, drept cine ne luaţi, păli Suhorukov. Până şi Iaroşevici a înţeles ce înseamnă constatarea dumneavoastră.

— Nu permit să mă insultaţi! strigă Iaroşevici. Sunt medic ca şi dumneavoastră! Numai că eu tratez lumea, iar dumneata ai ucis!

— Tacă-ţi fleanca! se auzi din fundul sălii glasul răsunător al lui Zaikin. Tacă-ţi fleanca, sau te ucid eu pe tine!

— Tovarăşi!

— Tatiana Terentievna îşi pusese de mult hârtiile deoparte şi bătea sârguincios cu creionul în carafă.

— Tovarăşi!…

— Aşadar – Suhorukov învârti lamele în mină şi le depuse pe marginea catedrei – am toată încrederea în dumneavoastră personal, stimate Viaceslav Adamovici, şi în înalta autoritate a profesorului Cemodurov, dar într-o astfel de situaţie… într-o astfel de situaţie, n-ar fi păcat dacă preparatele ar fi examinate de încă doi-trei morfologi de prestigiu înainte de a se prezenta concluzia la conferinţă.

— Oare nu e prea mare pretenţia, stimate Andrei Andreevici, zâmbi ironic Melnikov.

— Ce tot flecăriţi! izbucni din nou Zaikin. Ce „mare pretenţie” când e vorba de reputaţia ştiinţifică şi medicală a colegilor dumneavoastră de muncă, chiar de soarta lor, dacă vreţi! Aici e mai bine să măsori de o sută de ori, decât să retezi în felul ăsta…

— Gheorghi Zaharovici, bătu în carafă Nifaghina, fără violenţe, vă rog… E ruşinos…

— Vă rog să-mi permiteţi încă o întrebare, rosti Suhorukov, şi în sală se aşternu din nou o linişte plină de tensiune. Dumneavoastră ştiţi, presupun, că peritonită într-o formă gravă poate accentua sindroamele bolii de iradiere, iar bolnavul Zaiaţ avea o peritonită foarte avansată. Nu s-a putut produce o eroare în concluzie pe această bază?

— Andrei Andreevici, rosti cu glas înăbuşit Melnikov, eu înţeleg: vă vine foarte greu acum. Nici mie toate astea nu-mi fac o plăcere, vă rog să mă credeţi. Aş fi mult mai mulţumit să pot confirma diagnosticul clinic. Dar, pentru Dumnezeu, nu mă trataţi ca pe un băieţandru. Am depăşit de mult vârsta când poţi face confuzie între boala de iradiere şi peritonită cu sindroamele pe care le accentuează.

Nifaghina se ridică de la masă. Scundă, îndesată, rotundă la faţă, Tatiana Terentievna Nifaghina, director adjunct pentru activitate clinică, era o întruchipare a blajinătăţii, indulgenţei şi răbdării. Dacă i-ar fi stat în putere, ar fi împăcat bucuroasă gheaţa şi focul, numai să fie linişte şi totul să fie cuviincios, decent, fără ceartă şi fără gesticulaţii cu pumnii. Era de o bunătate fără margini. Cu egală solicitudine stătea să asculte şi câte un doctorand care nu reuşea nicicum să stabilească diagnosticul şi venea la ea după sfat, şi câte o soră medicală tinerică, înşelată de nu ştiu care ticălos, şi nemulţumirea câte unui bolnav care venea să se plângă de grosolănia vreunei infirmiere.

Să facă observaţii, să admonesteze pe cei vinovaţi era un adevărat chin pentru ea. „Dar bine, drăguţo, îi spunea cu glas cântat infirmierei cu pricina, cum de nu înţelegi… E bolnav, oricum îi e greu, iar dumneata… Eşti o fată deşteaptă, simţitoare, un om de suflet, du-te la el şi scuză-te, o să-i facă plăcere”. Uite şi acum, obrajii i se aooperiseră de pete roşii, îi era milă de Suhorukov, păcat de el – atât de tânăr, atât de talentat, şi o greşeală atât de îngrozitoare, ce-o să se aleagă de el, sărmanul, acum… – la fel şi de Viaceslav Adamovici: nu-i glumă – să-i arunci unui coleg în faţă acuzaţia de omucidere, suferă şi el, nici vorbă, uite cum a pălit; îi părea rău şi de Iaroşevici: desigur, ca medic e slăbuţ, şi e un antipatic, dar şi Suhorukov cu Veresov i-au tot dat la cap în ultima vreme; îi era milă şi de ea însăşi: de ce a fost nevoie ca acest scandal să aibă loc în prezenţa ei, fără director, du-te de vezi acum ce-i de făcut; şi de institut: or să înceapă acum

să te sâcâie cu tot felul de comisii şi verificări, şi, în general, discuţii fără sfârşit…

— Tovarăşi, cine are de pus întrebări? se hotărî Tatiana Terentievna.

— Eu, se ridică Zaikin. Andrei Andreevici, cât aur i s-a administrat bolnavului?

— Nu-mi amintesc.

— Suhorukov îşi frecă ochii cu palma, încercând parcă să spulbere un văl din faţa lor.

— O sută cincizeci milicurie, cred, trebuie – verificat după comandă.

— Dar e ridicol: o sută cincizeci de milicurie şi – boală de iradiere! interveni Basov. Nr se moare de la o doză ca asta. Am administrat de zeci de ori astfel de doze, şi niciun bolnav n-a murit.

— Dar a fost alt aur. Iaroşevici îşi scoase boneta şi se şterse pe faţă. Căută din ochi silueta robustă a lui Şutov, şeful laboratorului de izotopi lichizi.

— Mihail Savelievici, poate ne spuneţi ce destinaţie a avut ultimul lot de aur radioactiv?

Şutov se ridică, sute de ochi îl pironiră într-o aşteptare plină de încordare. Doar câţiva oameni din cei aflaţi în sală înţeleseseră sensul întrebării puse de Iaroşevici, dar Şutov înţelesese şi chipul i se făcu pământiu-cenuşiu.

— Ultimul lot, ca şi cele trei dinainte, spuse cu glas înăbuşit, au purtat pe actele însoţitoare ştampila: „Pentru probe de laborator”.

Sala păru măturată de o pală de vânt: o explozie de glasuri se revărsă dincolo de ferestrele închise.

Nifaghina îşi duse mâinile la inimă.

— Andrei Andreevici, şopti ea cu ochii rotunzi de groază. Andrei Andreevici, cum am… Cum am putut eu să semnez această comandă pentru preparat? Pentru un preparat destinat unor experienţe pe animale…

— Nu vă neliniştiţi, Tatiana Terentievna, dumneavoastră n-aţi semnat nimic – Suhorukov se întoarse către sală.

— Staţi, tovarăşi, am să vă explic îndată despre ce este vorba. Numai s-o liniştesc mai întâi pe Tatiana Terentievna. Dumneavoastră mi-aţi semnat comanda pentru preparat, dar în mod conştient n-am specificat că preparatul este destinat probelor. Astfel, bineînţeles, n-aţi fi semnat niciodată. Iar eu voiam să-l salvez pe acest Zaiaţ şi nu aveam altă soluţie. Acum ascultaţi prin ce se deosebeşte noul preparat de cel vechi, pe care l-am administrat destul de larg pân-acum şi care este acceptat ca mijloc terapeutic în întreaga lume. Caracteristica radiologică a celor două preparate este identică, asta se poate verifica uşor după fişele tehnice şi foile de însoţire pentru fiecare ambalaj. Prin ce se deosebesc? Vechiul preparat are o altă bază coloidală, gelatina, în timp ce noul preparat se face pe bază de pectină şi dextrină.

— Suhorukov îşi trase răsuflarea.

— Sunteţi medici cu toţii, ştiţi bine că şi pectina, şi dextrină se administrează de mulţi ani de zile oamenilor. De ce e mai bun noul preparat? Pentru că gelatina înseamnă albumină, ea poate provoca în organism o reacţie secundară contraindicată. Referitor la Zaiaţ ne-am temut de ciroză la ficat, Zaiaţa fost un beţiv, ficatul său putea să cedeze. Pectina şi dextrină nu prezentau niciun pericol. Am făcut probe de laborator pe scară largă şi ne-am convins că preparatul este absolut inofensiv. E drept, nu are încă aprobarea Comitetului de farmacologie, de aceea aurul pe care îl primim poartă ştampila „Pentru probe de laborator 1. De la Institutul de biofizică, unde a fost. creat preparatul, ni s-a comunicat că a fost înaintat şi re pr*y* bare, şi noi am început să-l administrăm.

m

— Şi aţi omorât un om! îl întrerupse intolerant Iaroşeviei.

— N-aveaţi dreptul să-l administraţi, clătină din cap doctorul Gaevski. Înainte de aprobare… e crimă de drept comun. Pentru asta răspunzi în faţa justiţiei.

— Nu mă tem de justiţie.

— Glasul lui Suhorukov răsuna la fel de egal şi de calm, deşi toţi vedeau că e încordat întocmai ca un boxer pe ring.

— Sunt convins că concluzia lui Melnikov, chiar cu confirmarea profesorului Cemodurov, este greşită. Zaiaţ n-a murit de boala iradierii, ci de peritonită, care a evoluat în perioada postoperatorie şi s-a agravat din cauza pneumoniei, aşa cum s-a notat în diagnostic.

Toţi uitaseră de Melnikov. El stătea la catedră şi în tăcere îşi ştergea ochelarii cu batista. Şi-i şterse, şi-i puse la ochi, strânse preparatele.

— Pot să mă retrag, Tatiana Terentievna?

— Sunteţi liber, oftă Nifaghina. Deci, tovarăşi, acum nu putem ajunge la nicio concluzie, iar pe noi ne aşteaptă bolnavii. Cazul e mult prea complicat ca să-l putem rezolva aici, cred că de el se va ocupa o comisie specială. Un lucru vă rog…

— Nifaghina îşi strânse convulsiv mâinile pline.

— Vă implor: abţineţi-vă de la discuţii şi comentarii. Doamne fereşte, află bolnavii, o să fie un adevărat coşmar!

Sărmana Tatiana Terentievna… Nu credea nici ea că discuţiile şi comentariile pot fi stăvilite. Explozia a fost mult prea puternică pentru ca ecoul să poată rămâne în cutia dreptunghiulară a sălii; ca nişte cercuri pe apă, începu să se propage în camerele medicilor, în laboratoare, în camerele cercetătorilor ştiinţifici, în sălile de tratamente „în cabinetele medicale, ocolind cu teamă saloanele bolnavilor, iar spre seară se revărsă în oraş.

2

Surescitaţi, şuşotind între ei, medicii ieşeau fără grabă, întriai şir alb, din sala de conferinţe în coridor.

— Jurământul, uităm jurământul! vocifera pe coridor Iaroşevici, înconjurat de un grup de tineri medici. Uite-l, jurământul, e pus în perete, şi, fie vorba, nu de frumuseţe, nu ca mobilă! E scris clar: „Să păzim şi să dezvoltăm tradiţiile medicinei naţionale, în toate acţiunile noastre să ne conducem de principiile superioare ale moralei comuniste!” Să ne conducem după principiile superioare

ale moralei comuniste, nu să ne ţinem de experimente lipsite de simţul răspunderii!

— Închide foalele şi strânge robinetul! strigă iritat Zaikin. Nu specula cu vorbele mari, nu sunt scrise pentru tine.

— Să-ţi fie ruşine, Zaikin! interveni indignată Katia Bobrova de la chimioterapie. Pavel Petrovici apără onoarea medicinei, iar dumneata îl faci de doi bani! Şi, în general, alege-ţi expresiile.

— Pardon, *madame!*

— Cu un gest larg, Zaikin îşi smulse ochelarii. – Roagă-l pe acest apărător să-ţi povestească cum a studiat rezultatele în timp ale tratamentului chirurgical al cancerului gastric. Să confrunte înaltele principii ale moralei comuniste cu propria sa porcărie, îţi jur că onoarea medicinei va avea numai de câştigat!

— Ia-o mai încet, Jora!

— Iaroşevici se făcu stacojiu la faţă.

— Vezi să nu te ia şi pe tine la refec. Moşmondeală ta cu hipertermia din câte ştiu nu figurează deocamdată în planurile institutului, dar a înghiţit pân-acum la bănet…

— Ajunge, ajunge, îi opri în grabă Nifaghina, adunându-şi între timp hârtiile. Pavel Petrovici, Gheorghi Zaharovici… Ajunge cu discuţiile, duceţi-vă la bolnavi!

Suhorukov şedea în faţa ferestrei, picior peste picior, cu mâinile încleştate pe genunchi. Mâinile stăteau liniştite pe genunchi, se odihneau, libere de bisturiu şi de creion. Halatul alb, închis până sus, împreună cu cutiuţa neagră de plastic a fotodozimetrului şi cu boneta albă, puţin pe o parte, aruncau pe chipul său o umbră albăstrie, ceea ce îi făcea să pară nefiresc de alb, de parcă era presărat din plin cu făină, chiar şi negul maroniu de deasupra buzei superioare devenise cenuşiu. Cu bărbia aspră şi adâncita ta, mijloc, ridicată în sus, Suhorukov se uita fix, fără să clipească, la negatoscopul mare, de pe care radiologul-şef al institutului, Maximova, strângea clişeele. Emilia Borisovna se zgribulea sub privirea lui fixă şi nu îndrăznea să se întoarcă, pentru a nu izbucni în plâns din milă pentru

el; scuturându-şi înciudată părul roşu ca frunza de plop la început de toamnă, smulse din clamă ultima röntgenogramă şi se îndreptă spre uşă.

Apoi câmpul verzui al negatoscopului dispăru, acoperit de ceva alb, prin care se profila ceva roz, şi după acest alb cu roz Suhorukov o recunoscu pe Ninocika Minaeva: smulgând cu pocnet ambalajul de celofan de pe un pachet de „bul, ea îi puse în mână o ţigară şi aprinse bricheta lucioasă. Suhorukov trase un fum şi îi văzu alături de Ninocika pe Basov. Iakov Eftimovici se muta de pe un picior pe celălalt, vârfurile încălţărilor ponosite i se ridicau în sus, iar faţa era încreţită, ca un măr copt. Zaikin stătea pe pervazul ferestrei şi morfolea în mină o ţigară, tutunul i se revărsa pe halat. Când tot tutunul se isprăvi, Zaikin făcu hârtia ghem şi cu un bobârnac o expedie într-un colţ depărtat al odăii.

— Andrei Andreevici, i se adresă Zaikin lui Suhorukov. Basov are dreptate: o sută cincizeci de milicurie şi boală de iradiere – păi asta e ori o aiureală fără sens, ori o provocare.

— În niciun caz nu poate fi vorba de provocare.

— Ninocika îşi puse bricheta în buzunar.

— Lasă-te de prostii, Jora; Melnikov nu e în stare de aşa ceva. Poate e o supradozare?

— Nu, clătină din cap Iakov Efimovici, este exclus. Am calculat după activitatea restantă. Una din două: ori este vorba de peritonită, şi Melnikov s-a înşelat, ori avem de-a face cu o sensibilitate fenomenală la radioactivitate, fără precedent în istoria radiologiei.

Îşi aruncau între ei cuvintele aşa cum se aruncă mingea pe plajă. Suhorukov simţi că îi crapă capul.

— Duceţi-vă, băieţi, îi rugă el. Duceţi-vă, simt nevoia să rămân singur.

Ninocika îi băgă în buzunar ţigările şi bricheta şi Andrei văzu cum îi tremurau buzele fardate aprins.

Ieşiră cu toţii închizând cu grijă uşa în urma lor, şi Suhorukov rămase singur în sala lungă cu tavanul cam jos, plină cu şiruri de scaune galbene de brad, aşezate strâns

unele lângă altele. Corifeii medicinei ruseşti, chelioşi şi pletoşi, raşi şi bărboşi, în tunici militare şi cu vestoane civile, îi priveau posac din portretele lor, zugrăvite cu mină sigură şi fără har de iconarul institutului – numai cheliile şi coamele îi deosebeau pe unii de alţii, şi apoi croiala vestoanelor. Pirogov, Mecinikov, Pavlov, Botkm, Behterev, Vişnevski, Petrov… încă azi dimineaţă se gândea cu umor că peste vreun deceniu, undeva într-un locşor liber dintre două ferestre va atârna şi portretul lui, la fel de cărămiziu-murdar şi trist ca şi celelalte. Deasupra acelui *Jurământ al medicului din Uniunea Sovietică.* Mă rog, e un loc cât se poate de potrivit; ce-i drept, lumina nu e tocmai-tocmai, dar fie şi aşa, n-o să-i înghesui pe bătrâni… Şi, în fond, de ce să nu-i înghesui? Oncologi nu prea sunt printre ei, iar institutul oricum e de oncologie. Ei, mergé şi între ferestre. Uită-te de sus în jos la coala albă de hărţie „ciocan", scrisă cu tuş negru şi pusă într-o ramă de lemn, şi repetă, precum studenţii la festivitatea de absolvire: „Primind înaltul titlu de medic şi începând activitatea medicală, jur în mod solemn să-mi consacru toate cunoştinţele şi puterile întru apărarea şi îmbunătăţirea sănătăţii omului, întru tratarea şi prevenirea îmbolnăvirilor, să muncesc conştiincios acolo unde o vor cere interesele societăţii, să fiu întotdeauna gata să acord ajutor medical, să fiu atent şi grijuliu cu bolnavii, să păstrez secretul medical…" Deci asta-i: am consacrat… am apărat… am îmbunătăţit… am tratat… am prevenit… da, conştiincios… chiar aşa… am fost întotdeauna gata… atent şi grijuliu… am păstrat ca ochii din cap… Totul e în trecut, sau, mai corect, la timpul trecut. Da-da, la timpul trecut.

Afară, pe platformă, staţiona „Volga" murdară de noroi, de capotă se lipiseră frunze. După revizia generală motorul s-a rodat, trage ca o fiară. La kilometrul optsprezece, chiar la margine de drum, se înalţă un stejar – falnic, cum nu e altul! în trei, şi abia am reuşit să-l cuprindem, deşi toţi trei avem mâinile lungi: şi eu, şi Ninocika, şi Zaildn. Dacă. dau la o sută patruzeci – ce o să i se întâmple stejarului? Or să-l cureţe, or să-l aranjeze…

Sunteţi mare amator de efecte zgomotoase, Andrei Andreevici. De dragul lor… Se vede de la distanţă că tăticul a fost toboşar în fanfara muzicanţilor amatori din rândul cadrelor medicale. Gene, bătrâne, gene, o ereditate păcătoasă. Să distrugi maşina, să schilodeşti stejarul aflat sub protecţia statului ca monument inedit al naturii bieloruse, să dai atâta bătaie de cap inspectorilor de la circulaţie şi binevoitorilor cu aparate autogene – într-adevăr, numai unul care e amator de efecte zgomotoase se poate decide pentru aşa ceva. Pentru ce toată această cacofonie? Doar eşti medic, sclifositule. Ştii cum să pui în mişcare o inimă care şi-a oprit bătăile, cum să insufli aer într-un plămân blocat şi să nu găseşti ceva simplu şi deştept, ca cerceii de chihlimbar ai Ninocikăi Minaeva? Ai neapărată nevoie de focuri de artificii… Cât despre maşină, n-ai decât să dispui să fie dată copiilor lui Zaiaţ, dacă măcar pentru o clipă poţi să-ţi imaginezi că tu l-ai omorât. Desigur. „Volga” nu le poate ţine loc de părinte, dar omului îi e dat să se consoleze în durere, ce să-i faci…

În cameră intră o infirmieră, se auzi scârţâit de scaune. Suhorukov îi surprinsese privirea – o privire plină de groază. „Ucigaşii în halate albe”, se gândi în mod mecanic şi se zgribuli sub greutatea acestor cuvinte.

Îşi aminti de prima sa întâlnire cu Zaiaţ, la policlinică, la consult.

— Bei?

— Se-nţelege, doctore. Care e ăla de nu bea acum? Stâlpii de telegraf au nişte cupe…

— Bancul ăsta l-am auzit acum douăzeci de ani. Mult?

— Mult, ce?

— Bei mult, întreb?

— Păi, cum să zic. Dai pe gât trei sute – parcă îţi lipseşte ceva, niciun efect. Ei, o juma’ de kil e tocmai ce trebuie. Aşa că de regulă cu jumatea îmi fac norma.

— Cât de des îţi faci norma?

— Păi să vedem. Care va să zică, de Anul nou, de Ziua Armatei Sovietice, apoi 8 Martie, 1 Mai, Ziua

Victoriei, aniversarea Revoluţiei din Octombrie, Ziua Constituţiei – asta-i lege. Apoi ziua mea, ziua nevestei, ziua celor două fete ale mele, ziua nepoţilor, a ginerilor – normal. Ei, când iau avansul, leafa, vreo primă, acordul progresiv, banii de concediu. Şi la mărunţişuri: repari un robinet, un rezervor, un ventil – omul te tratează.

— E clar. În fiecare zi.

— Nu chiar în fiecare zi, dar…

Suhorukov fuma ţigară după ţigară, adunând mucurile pe pervaz, şi. simţea că-l ustură limba, arsă de fum. O greaţă confuză i se punea în gât, de-a curmezişul, şi el căuta s-o împingă în adânc, înghiţind greu saliva. Îi era sete, dar infirmiera luase cu ea carafa cu apă, iar sala de conferinţe nu avea lavabou – ar fi băut cu plăcere şi de la robinet. De ce n-or fi instalat în sala de conferinţe un lavabou, în definitiv, la conferinţele clinice, aici sunt examinaţi pacienţii, cu tot colectivul, mai ales când se întâlneşte vreun caz în care diagnosticul e greu de stabilit. Cel mai bine ar fi, desigur, să urce la etajul doi, în cabinetul său. Acolo e apă şi o canapea. Poţi să te încui pe dinăuntru şi să te culci. Nu, mai întâi să bei apă. El ştia, însă, că nu se va mişca din loc până nu va gândi totul până la capăt. După aceea va mai relua de o sută de ori toate acestea – n-are importanţă. Important este să se gândească la toate acum.

Iakov are dreptate: dacă la Zaiaţ s-a declanşat boala de iradiere, înseamnă că e un fenomen cu totul excepţional de radiosensibilitate. Norma de administrare a preparatului a fost stabilită, verificată şi paraverificată: intraperitoneal două milicurie la un kilocorp, ţinându-se cont de starea bolnavului şi de cât de grea a fost operaţia pe care a suferit-o. Totul, absolut totul a fost luat în consideraţie.

Dacă aş fi riscat ceva, se gândea Suhorukov. Dacă ar fi existat un risc fie şi de unu la o sută de milioane… Dar n-am mers la niciun risc, nici nu m-am gândit că ar putea să fie vreun risc. La brice mă puteam gândi, dar în niciun caz la boala de iradiere, nici în visuri de groază. Peritonită şi

pneumonia l-au dat gata. Melnikov s-a înşelat. Preparatele au fost însă şi la Cemodurov! Doi morfopatologi cu foarte mare experienţă. Pe scurt, s-a zis cu mine. Peritonită sau iradiere – tot aia e. Omul a murit, iar preparatul era destinat pentru probe de laborator. De laborator – nu pentru clinică. Singur acest fapt este arhisuficient pentru a mi se lua titlul de medic şi toate celelalte titluri şi a mă deferi justiţiei. În mod formal n-am avut dreptul să administrez bolnavului acest preparat. Nici chiar cu scopul de a-i dărui un an de viaţă în plus. N-am avut dreptul? De ce, mă rog? Ce e mai important – un formalism plin de indiferenţă sau năzuinţa de a veni în ajutorul unui om bolnav, de a-i veni în ajutor cu orice preţ?

„Lasă-te de şiretlicuri, îşi zise. Ai încălcat legea, o lege de stat, medicală, umană. Experienţa ta, siguranţa ta, năzuinţa ta cu orice preţ… nu fac doi bani. Ai învins – nu te judecă nimeni, dar tocmai asta-i şmecheria: pe tine ar fi trebuit să te judece chiar dacă ai fi învins. Ca învăţătură de minte pentru alţii, pentru cei care au suferit înfrângerea, pentru că preţul unei asemenea înfrângeri este unul singur – viaţa omului. Nu a ta – a altuia. Şi nu ai dreptul să dispui de ea după aprecierea ta. Cu atât mai mult cu cât tu eşti cel care a suferit înfrângerea”.

CAPITOLUL XVII

1

„Obştea” mânca de prânz. Din „obşte” făceau parte radiochirurgii Nataşa Golubeva şi Galia Ivanitkaia, Reghina Kazimirovna Vâşinskaia, şefa serviciului cavitar, Ninocika Minâeva, cercetătorul ştiinţific Basov şi doctorul Vsehsviatskih, un om melancolic, cu trupul cam puhav şi cu ochii visători, cu mustăcioară roşcată rară şi cu o poftă de mâncare excelentă, poreclit „Zero perfect”. Colegii l-au gratificat cu această poreclă supărătoare numai şi numai din cauza numelui său sofisticat, a firii anoste şi burţii voluminoase; altfel, Noel Ferdinandovici era un chirurg cu experienţă şi opera la fel de sigur cum tăia salamul ţărănesc, pentru care avea o deosebită slăbiciune.

După ce eliberară masa de fişele medicale şi de

registrul de observaţii asupra evoluţiei bolnavilor, „obştenii” întinseră un ziar curat, răsturnară din genţi pacheţele cu sandvişuri, mere, pere, roşii, castraveciori muraţi şi altele şi o trimiseră pe sora medicală Puntik după ceai. În timp ce sora, în mână cu ceainicul cafeniu, smălţuit, legănându-se ca o raţă, se deplasă până la bufet şi înapoi, „Zero perfect”, înarmat cu un briceag cu paisprezece funcţii, primit în dar când a împlinit vârsta de patruzeci de ani, ca să nu strice bisturiele, studie temeinic toate pachetele şi pungile şi tăie tot ce trebuia tăiat, Nataşa spălă ceştile şi paharele, iar ceilalţi îşi spălară propriile mâini.

Camera medicilor din serviciul de radiochirurgie chiar dacă se deosebea întrucâtva de oficiul de colectare a plantelor medicinale sălbatice, să zicem, sau de contractare a viţeilor, deosebirea era, s-o spunem de-a dreptul, cu totul neînsemnată. Pe pereţi se vedeau atârnate în cuie afişe puţin plăcute la vedere pentru un neprofesionist, în care omul nu apărea în chip de Apolo cu plete de aur sau ca frumoasă, maiestuoasa Afrodita, ci ca un set de părţi componente distincte – aceste afişe s-ar fi putut înlocui fără nicio dificultate cu altele, mult mai simpatice, reprezentând plante medicinale sălbatice. Ziarul de perete, intitulat savant şi înfricoşător *Izotopul,* s-ar fi putut numi cu acelaşi succes *Muşeţelul* sau *Nu-mă-uita* – bucata tristă de placaj, vopsită într-un verde ţipător, i-ar fi respins în egală măsură pe eventualii cititori prin totala lipsă de materiale. Mesele, pline de pete de cerneală, lipite unele de altele, gemeau de dosare prăfoase cu documente, teancuri de foi de observaţie, reviste; o canapea desfundată, acoperită cu o husă albă, dulapuri de cărţi cu rafturi înguste şi, în sfârşit, desene pitoreşti trasate de ploi pe tavan deasupra ferestrelor completau ambianţa unei oarecare încăperi de birou.

Camera medicilor se deosebea de birou prin aceea că aici toţi purtau halate albe şi, în majoritate, bonete albe. Şi prin lavaboul instalat într-un colţ îmbrăcat în faianţă albă. Şi prin bucurii şi nelinişti, prin griji şi speranţe, prin

dispute şi prin felul discuţiilor: Prin aceea că aici oamenii nu stăteau de la ora à la ora *z*, ci veneau în trecere: să mai răsufle după o operaţie grea, să se sfătuiască cu colegii în cazul unui diagnostic mai dificil, să noteze ceva în fişa bolnavului sau în registrul de observaţii, să cerceteze analizele primite, să ia legătură cu laboratoarele… Cu alte cuvinte, se deosebea prin conţinut, nu prin formă.

„Obştea" mânca de prânz. Doctorul Basov turnă ceaiul slab şi călduţ în ceşti şi pahare. Doctoriţa Ivanitkaia o întreba politicos pe sora medicală Puntik dacă n-a confundat cumva ceaiul cu urina luată de la bolnavi pentru analize; sora medicală Puntik răspunse la fel de politicos că n-a confundat. Gluma era bătrână ca Hipocrate şi avea o barbă ca a lui Melnikov – nimeni nu schiţă niciun zâmbet. Grijulie, Reghina Kazimirovna puse pe masă o cutie cu cafea solubilă: pentru cine doreşte. „Zero perfect" îşi puse o linguriţă în ceai: ieşi o poşircă de toată frumuseţea. O privi în lumină, se strâmbă, totuşi o dădu pe gât, ca pe o doctorie – doar n-o s-o arunce.

Mâncau în tăcere, fără obişnuitele bancuri şi şotii. Niciunul nu-şi revenise încă după cele întâmplate la conferinţă: toţi se răspândiseră îndată prin saloane. Exam – narcă, prescripţiile, pansamentele, analizele, pregătirea pentru cercetare – nu era timp pentru discuţii.

— Îmi stă în gât îmbucătura, spuse în sfârşit Ivanitkaia, dând la o parte sandvişul neterminat. Bietul Andrei Andreevici…

— Un adevărat coşmar. Vâşinskaia se şterse pe degete cu un şerveţel. Pur şi simplu nu pot înţelege cum de s-a întâmplat aşa ceva.

— Nu e niciun coşmar, e curat aventurism, interveni sentenţios Iaroşevici de la masa lui; adâncit în studierea unei fişe, nu scăpa totuşi niciun cuvânt din ceea ce se vorbea.

— Lasă declamaţia, Pavel Petrovici, îl întrerupse Golubeva. M-am plictisit, nu mai pot. Spui de parcă i-ai

pune o etichetă pe sicriu.

— Eu una nu cred, spuse Minaeva şi-şi îndreptă

băsmăluţa pe cap. Orice aţi spune, eu nu cred în această concluzie. L-am ajutat pe Andrei Andreevici să pregătească preparatul. Niciun fel de supradozare, totul a fost ca de obicei…

— În afară de un singur lucru, fetiţo, în afară de unul singur, o întrerupse Iaroşevici. Preparatul însuşi n-a fost ca de obicei. Şi dacă l-ai ajutat pe Suhorukov… ai face mai bine s-o treci sub tăcere. Vezi să nu plăteşti acest ajutor cu locul pe care îl ai în doctorat.

— Nu sunt fetiţă pentru dumneata! se aprinse Minaeva. Nu-ţi permit să-mi spui astfel. Este trivial, m-auzi?! Şi nu căuta să mă sperii, nu sunt sperioasă.

— Te rog, ce-ţi veni, se miră Iaroşevici, făcând cu mâinile un gest de regret. O spun în interesul dumitale. Suhorukov e un om sfârşit, n-are rost să te ţii după el.

— Nu e cam devreme să-l îngropi? miji ochii Basov.

— El singur s-a… hm… cum s-ar zice… – „Zero perfect” termină de curăţat un măr tare şi-şi şterse cu grijă briceagul de ziar.

— Un preparat pentru probe de laborator… Atât pot să vă spun: bine că nu m-am nimerit acolo când s-a administrat.

— Dar ai luat parte la experienţe!

— Nina îl privi cu atâta ură, încât Vsehsviatskih se înecă cumărul şi începu să tuşească.

— Două serii, aproape un an de muncă. Ştii foarte bine că preparatul este cu totul inofensiv, de ce vorbeşti aşa?!

— Experienţele sunt una… murmură „Zero perfect”. Iar acolo e vorba de un om! Nu, nu, slavă Domnului că n-am fost acolo.

— Totuşi, nu înţeleg de ce a făcut-o Andrei Andreevici.

— Vâşinskaia îşi dădu cu ruj pe buze.

— Un om atât de prudent, cu atâta experienţă…

— Sunt situaţii când medicul are dreptul la risc, spuse Basov.

— Nu există astfel de situaţii!

— Iaroşevici dădu deoparte o foaie de observaţie şi luă alta.

— Lucrul cel mai important este să nu pricinuieşti vreun rău. Dacă poţi să ajuţi – ajută, dacă nu poţi – dă-te la o parte.

— E mult prea simplu să te dai la o parte.

— Basov scutură de pe halatul său firimiturile.

— Mai ales la oncologie. Bineînţeles, dacă te gândeşti în primul rând la preţioasa-ţi piele… Suhorukov, însă, se gândeşte la bolnavi. Scuză-mă, te rog, ce înseamnă să nu pricinuieşti vreun rău? Palavre. Uite, de exemplu faci o rezecţie gastrică totală. Sau scoţi un plămân. Pe de o parte, pricinuieşti un rău. Iar pe de alta – salvezi. Pentru că omul poate trăi fără stomac. La fel fără un plămân, Dar cu un blastom la stomac sau la plămân – nu poate.

— Ce să vorbim, oftă Ivanitkaia şi împinse ceştile. Totul este relativ. Pur şi simplu, uneori din două rele trebuie să alegi răul cel mai mic.

— În orice caz, un lucru mi-e clar: Andrei Andreevici n-a experimentat, ci a tratat.

— Nataşa Golubeva dădu după ureche o şuviţă de păr rebelă – El a crezut în acest aur. Iakov Efimovici are dreptate: lucrul cel mai simplu e să te dai la o parte. Şi cât de mult vrei să ajuţi, mai ales când e un caz mai dificil – ai fi în stare să pui mâna şi pe o tigaie încinsă!

— Dacă e încinsă, rişti să rămâi fără mâini, zâmbi ironic Iaroşevici.

— Ascultaţi, fraţilor! – „Zero perfect” păli deodată şi scăpă din mina cotorul de măr. – Nu mi-a trecut prin minte pân-acum. Tot Suhorukov, Suhorukov… Dar eu ce mă fac? Ce mă fac?

— Doamne, oftă Minaeva. Iar începi…

— Fiecare despre ce-l doare, se supără Vsehsviatskih. El e conducătorul meu ştiinţific. Ninocika, conducătorul meu! Credeţi, poate, că am arat plug lângă p1 ug cu voi din interes sportiv? Pe aceste două serii mi-am lucrat materialul experimental pentru teza de doctorat. Până acum mi-au schimbat de trei ori – înţelegi? – de trei ori

tema şi conducătorul ştiinţific. Dacă Suhorukov se arde, s-a zis şi cu tema asta. Este şi ea legată de aur!

— S-a zis, ce mai, dădu din cap cu milă Vâşinskaia. Dacă concluzia lui Melnikov se confirmă, toate lucrările cu aur se vor sista. Pentru mult timp.

— Dar e o porcărie! – „Zero perfect" era cât pe ce să se înăbuşe de indignare.

— Este o porcărie şi o dovadă de esoism. Cum a putut să se expună la o astfel de lovitură fără să se gândească la mine. Pentru mine asta înseamnă sfârşitul, fraţilor, sfârşitul, nici mai mult, nici mai puţin.

— O să-ţi iei altă temă. dădu din umeri Minaeva.

— A patra? se înfurie Vsehsviatskih. Mulţumesc frumos. Asta poţi s-o faci dumneata, care abia te-ai apucat de temă. eu însă trag de doi ani ca un negru la pantaţie. Eu am trei copii, dacă vrei să ştii. Şi o nevastă, şi o soacră, şi radieulită. Şi nu mai sunt un băieţandru ca să iau totul de la început. Veh tâmpit mai sunt, mare tâmpit, cum de nu mi-am dat seama de la început!

— Poate se aranjează cumva, spuse cu glas nesigur Ivanitkaia. S-o fi pus de acord cu cineva în privinţa aurului – cu Veresov, cu ministerul. Nu-mi vine să cred că a făcut-o pe propria-i răspundere. Apoi, putea şi Melnikov să se înşele. Zaiaţa avut peritonită într-o formă extrem de avansată, l-am examinat şi eu de câteva ori.

— Preparatele noi nu se pun de acord cu Veresov, şi nici cu ministerul, ci cu Comitetul de farmacologie, drăguţă Galina Ivanovna, rosti veninos Iaroşevici. Reţineţi acest lucru pentru viitor. Or, tocmai această punere de acord nu o are stimatul nostru Andrei Andreevici. Altfel nu s-ar fi vorbit decât despre o eventuală supradozare sau despre o hiperradiosensibilitate. Nicidecum despre o crimă pe linie de serviciu şi pe linie medicală.

— Ce-o să fie acum! Reghina Kazimirovna trase nervos de gulerul halatului său. Comisii şi paracomisii, or să scuture pe toată lumea. Ei, mă duc în secţie. Strângeţi pe-aici fără mine.

— Dacă Melnikov s-a înşelat…

— Împreună cu Cemodurov, adică? Nataşa Golubeva mângâie mâna tremurândă a Ninocikăi. Melnikov nu se înşală niciodată. Nu este om, ci o maşină electronică ambulantă de diagnosticare. Ţineţi minte povestea cu pictorul Zareţki? Eu una nu m-am îndoit nicio clipă că are cancer. Melnikov a examinat: e lipom, a zis. Fără preparate, fără microscop. L-au operat şi s-a văzut că într-adevăr era lipom. Un unicat – două kilograme şi jumătate, împreună cu Galia am publicat în revistă un articol. De bucurie l-am pupat pe Melnikov când am văzut concluzia, pe cuvânt.

— Nu ştii cumva ce face acum acest pictor? se interesă Iakov Efimovici.

— E bine, se fâstâci Nataşa. Îmi face portretul. Într-un pulover alb. Se ţine scai – nu-i chip să scap. Aşa că de îi pozez…

— E însurat? se interesă Iaroşevici.

— Dă-te-ncolo, încercă să se eschiveze Nataşa. Îi tot dai cu gura… Portretul e însă frumos. O mândreţe de fată… parcă sunt eu, şi parcă nu sunt.

— Unul care poleieşte realitatea, oftă melancolic „Zero perfect”: ideea că dizertaţia s-a dus de râpă îi stricase definitiv pofta de mâncare. Toţi pictorii sunt nişte lăcuitori. Şi cei care au lipomuri, şi cei care n-au. Iar la ăsta e chiar cu voia Celui-de-Sus. Chiar dacă a fost benignă, oricum cu o ghiulea ca asta n-ar fi dus-o prea mult. Aşa că el trebuie să te picteze ca pe Maica-Domnului. Cu ăla… cum îi zice… cu nimb, asta-i. Să răspândeşti lumină în toate cele patru zări. Nici să nu accepţi mai puţin de atât.

— Fetelor, la magazin au adus găini proaspete.

— Galia închise în sertar pachetele cu mâncarea rămasă de la prânz.

— Cine termină mai devreme să ocupe loc la rând. Iar de un şef ca Andrei Andreeviei n-o să mai avem parte, asta e limpede! Oricum o întorci, tot prost e: să introduci aur experimental… pentru asta nu te mângâie nimeni pe cap. Vor scoate postul la concurs, vine vreun pisălog,

atunci să vezi.

— Avem şi printre noi specialişti, nu ne trebuie neapărat venetici.

— Iaroşevici închise ultima foaie de observaţie şi-şi mişcă umerii cu uşurare.

— Nu sunt destui specialişti la noi în institut?…

— Nu cumva te gândeşti la tine? se miră Basov.

— Poate la tine?

— Iaroşevici îşi scoase ţigările.

— Ministerul şi Consiliul ştiinţific vor hotărî, nu eu şi nici tu. Hai, Noel Ferdinandovici, să fumăm o ţigară, ce să stăm aici degeaba.

„Zero perfect” îl privi cu curiozitate şi se ridică repede.

— Cu plăcere, Pavel Petrovici. Iar în ceea ce îi priveşte pe ai noştri, aţi spus foarte bine: nu trebuie daţi la fund. Nu-i bine să-ţi pui speranţa în venetici, ai noştri sunt mai de nădejde.

Cei doi ieşiră. Iakov Efimovici se ridică şi el.

— Asta-i, fetelor, zâmbi ironic. Luaţi exemplu. Cu cinci minute în urmă, „Zero perfect” îi spunea „tu”.

— Se vede că nu e chiar atât de zero. Ivanitkaia strânse ghem ziarul şi se întoarse brusc spre Minaeva. Ce stai şi te uiţi? Ce stai ca o babă? Du-te şi caută-l pe Suhorukov, am eu grijă de bolnavii tăi.

— Nu mă duc.

— Nina îşi muşcă buzele.

— A spus că vrea să fie singur. M-a alungat.

— A stat singur, îi ajunge. Să rămână singur acum – poate să căpieze.

— Du-te, Ninocika, interveni şi Iakov Efimovici în sprijinul Golubevei. Du-te, te rog. Poate că acum are nevoie de tine mai mult decât de noi toţi.

2

Nina îl întâlni pe Suhorukov pe scară – urca la el. Chiar şi cei care îl cunoşteau îndeaproape nu s-ar fi gândit că i s-a întâmplat ceva ieşit din comun: aceeaşi expresie de concentrare pe faţă, aceleaşi cute în colţurile gurii. Poate

că arăta ceva mai palid ca de obicei, dar pe culuarul slab luminat lucrul acesta nu sărea în ochi.

— Andrei Andreevici, spuse Nina cu glas jalnic. Andrei…

Privirea lui Suhorukov alunecă peste ea fără s-o vadă şi Nina se dădu în grabă la o parte. Trecu pe lângă ea fără s-o observe, fără să întoarcă măcar capul, şi în curând uşa se închise în urma lui. Nina rămase lângă geam, muşcându-şi buzele de obidă, apoi porni încet în sus.

„Ce om! se gândi aproape cu ură. Nu are nevoie de nimeni, de nimeni… Treaba ta, n-ai decât să rămâi singur. N-ai decât să rămâi singur, dacă aşa preferi. Iar eu am să fiu cu Veresov. Desigur, n-o să iasă nimic bun din asta, dar nu-mi pasă! Oricum, el are nevoie de mine, pare-se – nu ca tine…”

Serviciul de radiochirurgie ocupa în corpul central două aripi, care se îmbinau în unghi drept. În stânga uşii de intrare, lângă lift, se afla blocul operator, cu două săli mari de operaţie, cu săli de spălat, cu camere pentru chirurgi şi pentru surori chirurgicale şi o cameră de instrumente. Una dintre sălile de operaţie era împrejmuită de un balcon larg: din acest balcon studenţii şi doctoranzii puteau să observe desfăşurarea operaţiilor fără să-i încurce pe chirurgi. În aripa din dreapta se găsea serviciul cavitar, în aripa din stânga – un hol plăcut amenajat, cu televizor şi cu măsuţe de şah, precum şi serviciul toracal. Aici, în serviciul toracal, în fundul coridorului, se afla cabinetul lui Andrei Andreevici Suhorukov.

De obicei era greu să-l găseşti în cabinetul său. Dacă nu intervenea nimic excepţional, Suhorukov sosea la institut la ora nouă fără zece, îşi punea în dulap paltonul sau trendul şi, după ce-şi scotea sacoul şi-şi punea halatul, dispărea din cabinet. Începând de la ora nouă, ziua lui era planificată minut cu minut. În cabinet era stăpâna secretara Vera, o fetiţă ştearsă, sârguitoare şi conştiincioasă. Vera absolvise zece clase, iar acum îşi făcea stagiul ca să intre la Institutul de medicină. Învăţase să bată la maşină cu două degete şi-şi salva şeful de

nenumăratele rapoarte, informări şi corespondenţă abundentă. Andrei Andreevici a încadrat-o ca infirmieră, doctoranzii o chinuiau, spunându-i „locotenentul invizibil”; când se întâmpla să aibă câte un ceas liber, Vera o ajuta pe Taisa Sergheevna să facă formele, să completeze buletinele, să scrie tot felul de cereri de materiale, să întocmească grafice. Astfel îşi făcea cinstit stagiul şi îşi câştigă salariul de şaizeci de ruble.

Suhorukov nu reuşea niciodată să parcurgă coridorul de la un capăt la celălalt fără să se oprească. Să spună câteva cuvinte de îmbărbătare unui bolnav care se plimbă fără niciun ţel de colo până colo, negăsindu-şi rostul; să se uite în treacăt în salon; să deschidă uşa în camera medicilor – nu cumva stau prea mult acolo – poftiţi la bolnavi, vă rog; din mers să-i facă observaţie surorii de la pansamente: iar mi s-au plâns bolnavii că nu moi pansamentele, să te tragă o dată pe tine în felul ăsta, poate te înveţi minte; să schimbe o vorbă cu careva dintre cercetătorii ştiinţifici: cum stai cu experienţele, ce citeşti… S-ar părea că nu e prea lung coridorul, şi totuşi, uite de câte ori te opreşti…

Astăzi drumul se dovedi scurt: îl parcurse fără să observe pe nimeni, privind numai pe unde calcă. Vera aflase tot ce se întâmp a se. Privindu-l speriată, puse pe masă hârtiile şi ieşi în grabă din cameră. Suhorukov ţăcăni din închizătoarea de la uşă, îşi scoase halatul, se desfăcu la cravată, descheie nasturele de la gulerul cămăşii. Deschise robinetul de la lavabou. Îşi puse degetele sub şuvoi – apa era caldă. Mai aşteptă un minut, să se răcească. Se aplecă la robinet. Era incomod să bea. Apa i se scurgea pe bărbie după guler, dar el nu observa nimic, doar că simţi brusc un junghi la grumaz. Bău. Se spălă pe mâini. Îşi puse capul sub şuvoi. Părul i se lipise în şuviţe şi îi intra în ochi. Îşi simţi trupul cuprins de răcoare. Ce bine e! încă un pic. îl durea ceafa. Ca şi cum cineva l-ar fi pocnit cu o cărămidă. Ajunge, în felul ăsta te-alegi rapid cu un guturai. Găsi pe dibuite prosopul, se şterse. Se pieptănă în faţa oglinzii. Cu grijă, fir lângă fir. Părul ud lucea palid şi părea închis la

culoare. Îşi atinse tâmplele. Ai început să albeşti, băiete. Bine că nu cheleşti, mersi şi pentru atât. Altfel, te ţii bine. Eşti un bărbat prezentabil. O faţă uscăţivă, dar nu de cal, ca a lui Veresov, aşa… o faţă proporţională. O faţă bărbătească. Doar negul nu-şi are rostul, naiba să-l ia! Muierile mor de invidie, iar mie-mi strică tot fasonul. O faţă bărbătească şi un neg – ce aiureală. Mai bine ar fi fost o cicatrice, cum are şeful. O cicatrice subţire, câştigata pe merit. De-a… în schimb bărbia denotă voinţă. Ia să vedem… Categoric, e o bărbie volitivă. Or să-ţi dea una peste bărbia asta – de-ai să-ţi scuipi toate măselele. Păcat, Ai măsele bune. Nicio coroană, poţi să tai sârmă cu ele.

Stai şi te strâmbi în faţa oglinzii, maimuţă ce eşti, îşi spuse. Frumoasă ocupaţie ţi-ai găsit… Şi ce să fac? Să mă trântesc pe canapea? Nu vreau. Ce apă bună are Minskul. Limpede, rece, cred că o apă ca asta nu mai este nicăieri „în lume. Ba nu, se spune că şi la Erevan este la fel. Nu ştiu, n-am gustat. Fir-ar să fie, cum de s-a întâmplat că n-am gustat apa din Erevan? Coniac de Erevan am băut, dar apă – nu. N-am fost pe-acolo. Încă n-am fost nicăieri. Am fost în Cehoslovacia, la un congres, unde am mai fost? Pe Istmul Karelia, la Piter… Dar există un loc – Kamceatka. Nici nu-ţi vine să crezi. Gheizere, vulcane. Golful Avaciński… Mai există şi lacul Baikal. Şi Insulele Kurile, şi Samarkand, şi Rostov-Veliki… N-am fost nicăieri, n-am văzut nimic. Am tras, am tras, am tras… Ca la suta de metri. Cu toate forţele. Mereu am avut impresia că mai e timp. Mai târziu, mai târziu, acum am de lucru. Ceea ce poţi face în tinereţe, nu mai poţi face la bătrâneţe. E leg.

E drept, nu e chiar universal valabilă, dar oricum, e lege într-un un de zile te epuizezi, vine concediul, îţi arunci j-Regăsirea spsranţeţ

oasele pe pietre la cea mai albastră mare din lume… N-ai putere să te duci undeva la Rita, la un restaurant bun. Stai întins ca un peşte. Şi ai fi putut să te duci, bani aveai. Ce locuri există… Taigaua, deşertul, nisipul galben, aproape alb… Dar Kolîma… Ei, la Kolîma o să ajung,

probabil. Pe banii statului. Nu mă va costa nici drumul. Dacă, bineînţeles, nu voi găsi ceva mai deştept. Nu, nu voi găsi, n-am să reuşesc. N-am văzut destul cum se agaţă oamenii de viaţă?! De o oră, de o zi, de o săptămână… Nu, n-am să găsesc nimic. Cel mult, poate, să căpiez. Nu e cazul, am nervii tari. E şi asta ceva profesional: la un chirurg bun, nervii sunt ca nişte sârme. Dar tu eşti un chirurg bun? Da, sunt un chirurg bun. Un chirurg de mâna-ntâi. Mai precis, un radiochirurg. Bisturiul şi izotopii. Medicina şi fizica atomică. „Kolîma, Kolîma, veselă planetă, doăşpe luni iarnă, în rest – timp de vară…" Unde am auzit acest cuplet? Nu-mi amintesc. În genere, pentru vară nu prea rămâne timp. Toate a. stea-s fleacuri. Cel mai important e să nu-ţi retragă titlul de medic. Doctor-docent în ştiinţe, cercetător ştiinţific principal – prostii. Medic – ăsta e lucrul cel mai important. Desigur, poţi învăţa să dobori copaci sau să extragi aur. Eu însă sunt medic. Şi dacă mi se va retrage titlul de medic – atunci… Cum să trăiesc atunci? Nu ştiu. Nu ştiu nimic. Mai prost e ca Nikolai Alexandrovici lipseşte. Când se va întoarce? A promis că duminică. Deci, trebuie să fiu la el la vilă chiar de dimi = 'neaţa. Şi ce o să rezolve asta? Nimic. Ba nu. preparatele, bineînţeles, le va trimite pentru verificare la Moscova. Categoric. Cu tot respectul meu pentru Melnikov şi pentru Cemodurov… De fapt, tu îl respecţi pe Melnikov? Tare aş mai vrea să spun „nu"! Cuvântul parcă se cere singur să-l rosteşti. Interesantă vietate. mai e şi omul – măcar faţă de el însuşi vrea să se justifice cu tot dinadinsul. Pe dracu'. îl respect. Nu ca om, ca om e cam închis din fire, nu e pe gustul meu, îl respect ca specialist. Puţine au fost cazurile dificile pe care le-am avut împreună cu el? Un morfolog priceput. Deşi s-ar putea să fi greşit. Pun capul că e vorba de peritonită. Dacă nu era blestemata aia de ştampilă… Ne-am mai fi luptat. Ştampila mi-a smuls pământul de sub picioare, împotriva ştampilei nu poţi să-i dai zor. Acum vor opri aurul până când Comitetul de farmacologie va lămuri lucrurile. Păcat, în timpul ăsta ar fi fost de mare folos. Şi totul din cauza grabei tale. Nu ţi-ai

dăunat numai ţie – ai dăunat şi cauzei. Cauzei pentru care ţi-ai sacrificat cinci ani din viaţă. Asta a fost Kamceatka ta. Buhara şi lacul Baikal, izotopul de aur. O nouă bază coloidală – şi totul de la început. Şi, mă rog, ce ai crezut? N-am crezut nimic. Am experimentat. Pe animale, aşa cum scrie la carte. Cum m-a privit Ninocika… Ciudate mai sunt femeile, nici pâine să nu le dai, doar să le oferi prilejul să compătimească pe cineva, să-şi manifeste mila. Numai Svetlanei nu i-a fost milă de mine. Probabil că i-a fost prea milă de ea însăşi, ceea ce nu e bine. Gorki spunea că mila înjoseşte. Nu e adevărat. Sau e ceva ce nu înţeleg. Trebuie să-ţi fie milă de om. Să-l mângâi pe creştet. Numai cu respectul poţi să te faci stană de piatră. Iar eu aş vrea, tare aş vrea ca Ninocikăi să-i fie milă de mine. Pur şi simplu să-i fie milă: vai de tine, nătărăule, nătărăule, cum de te-ai potcovit în halul ăsta…

Suhorukov se apropie de dulap, îşi scoase dizertaţia de doctor-docent – un volum gros, legat, cu fotografii, tabele, scheme, o cântări în mină, o puse la loc. Îşi aduse aminte că-l rugase pe Nikolai Alexandrovici să-i dea un concediu de creaţie. Nu i-a dat. A trebuit să lucreze noaptea, iar noaptea e greu. Mai ales dacă a doua zi ai de făcut operaţii dificile şi trebuie să te scoli proaspăt şi odihnit. Şi să ai capul limpede. Şi mâna sigură.

Ia să mă gândesc. Îşi zise în sinea lui. Acum, când cunosc finalul, m-aş fi decis să administrez aur experimental? Chiar crezând în el cu tot sufletul, aşa cum cred acum? Poate că nu. Şi nu i-aş fi dăruit omului câteva luni de viaţă din cauza unei ticăloase laşităţi – pentru pielea mea? Poate că nu. Pielea mea este şi ea una singură, şi dacă asta înseamnă sfârşitul?! mai sunt atâţia oameni pe lume pe care aş mai putea să-i ajut!… Deci, nu trebuie să te g îndeşti numai la pielea ta, dar şi la aceia pe care n-ăi să-i mai poţi ajuta. N-ai să-i mai poţi ajuta din cauza propriei tale prostii. Oricum, însă… Oricum e de preferat prostia decât ticăloşia. Mai bine să fii prost decât ticălos. Nu sunt de vină că el a murit. Eu am vrut ca el să trăiască. De aceea m-am şi hotărât pentru cea de a doua operaţie,

ca el să trăiască.

Cineva lot trăgea de clanţă cu atâta energie, încât punea în pericol tot tocul uşii.

— Andrei Andreevici. auzi Suhorukov şoapta speriată a lui Basov. Andrei Andreevici…

Suhorukov deschise uşa. Basov năvăli în cabinet şi se prăbuşi pe scaun.

— Ascultă, omule… spuse. Măi, omule…

Suhorukov zâmbi pe sub mustaţă: Iakov i se adresa cu „tu” numai în momente de mare emoţie sau dezorientare.

— Eram cufundat în citit…

— Suhorukov făcu semn cu capul spre masa de lucru plină de hârtii.

— Baţi de mult? Cred că i-ai alarmat pe toţi bolnavii.

— Acum am bătut. În coridor nu-i nimeni. Înţelegi, a venit Vera. Are o privire, zice…

— Am să-i sucesc urechile acestei fete, să se lase de bufii. Ascultă, Iakov Efimovici, de ce nu-i faci externarea Lagunovei? Vrei să cedeze aici. la tine?

Basov îl privi fără să înţeleagă despre ce-i vorba, apoi se dumiri.

— Ce e cu Lagunova, o ştii şi tu. Iar ai s-o externez, n-am unde.

— Cum adică, n-ai unde? se miră Suhorukov. La noi de unde a venit?

— De la o fiică a ei.

— Fă-i externarea pe adresa fiică-sii.

— Nu vrea, spuse Basov. Fiică-sa nu vrea, nu bătrână. Are două fete. Nu vrea niciuna.

— Canaliile, se întunecă Suhorukov. Vai, ce canalii!…

— Mai rău, răspunse Basov. Nu găsesc cuvântul, dar e mai rău.

Tăcură amândoi.

Doctorul Basov a operat-o pe bătrâna Lagunova de cancer la porţiunea segmentul inferior al esofagului cam cu o lună în urmă, după un tratament de radioterapie. A fost o operaţie parţială, procesul fiind mult prea avansat.

Acum se simţea cât se poate de onorabil: nu mai avea dureri, avea poftă de mâncare, dormea. Să speri în ceva extraordinar nu era cazul: şaptezeci şi şase de ani, un organism uzat. Acum îi trebuia o îngrijire bună şi un tratament simptomatic. Toate acestea le puteau asigura familia şi medicul de circumscripţie, nu avea niciun sens să mai fie ţinută la institut. Băbuţa putea s-o mai ducă multă vreme, mult mai multă decât colonelul Gorbaciov, să zicem, care arată incomparabil mai viguros, dar putea şi să „cedeze”, ceea ce nimeni nu voia.

— Ai stat de vorbă cu ele? întrebă Suhorukov.

— Cu cine? Cu fiicele ei? Iakov Efimovici se duse la fereastră, se uită afară. În chioşc, bolnavii jucau de zor domino, până sus ajungea zgomotul pietrelor. Am stat. Înţelegi, în ultimul an bătrâna a stat la ele pe rând. O lună la una, o lună la cealaltă. Îi adună boarfele, cheamă un taxi – drum bun. Recent, cea mare s-a măritat şi ea cu un hodorog. Mare nevoie are ăla de o soacră în casă, care mai e şi bolnavă pe deasupra! Iar cea mică urmează să-şi mărite fata. Cât timp Lagunova a stat la noi, cămăruţa ei a fost renovată pentru tânăra pereche. Nu şi-au imaginat că bătrâna scapă, când au adus-o la noi era aproape sfârşita. Acum se tocmesc.

— Lovi cu pumnul în pervaz şi se strâmba de durere.

— Ascultă, dar puştiul ăla care a tot venit s-o vadă? Ţii minte, la un moment dat n-a funcţionat liftul şi el a dus-o în braţe de la etajul doi jos în curte. Ce-i este băiatul?

— Saşa?… E nepot. Două fiice, cinci nepoţi şi numai un singur om. Acest puşti deşirat. Nici dacă mă omori nu pot pricepe cum de s-a menţinut într-o familie aşa de ticăloasă. Ce băiat, Andrei, ce băiat! Vine la ea în fiecare zi. I-am eliberat un permis de intrare permanent, după orívine aici. Şi e în clasa a zecea. Bunica îl tot toacă la cap: ai să iei numai note de doi din cauza mea, iar el râde, măgarul. Eu, zice, citesc în autobuz. Andrei, puşti ca ăsta ţin pământul, aşa să trăiesc eu. Iar mămiţica lui este un produs fascist.

— Dar dacă le-am. sili prin locul de muncă? Deşi…

Amândouă sunt pe undeva portărese, probabil… Vezi să nu le sileşti!

— Andrei, ai să rămâi cu gura căscată. Nu sunt portărese. Sunt nişte troglodite eu studii superioare. Cea mică e profesoară. Îţi poţi imagina. Îi învaţă pe copii limba şi literatura rusă. Doamne sfinte, cred că la fiecare lecţie a ei toţi clasicii noştri se răsucesc în morminte. Mai curând aş consimţi să-mi rămână copiii analfabeţi decât să-i dau pe mina unei astfel de profesoare. Iar a doua fiică este contabilă. Contabilă la un trust de construcţii. Un om care se bucură de tot respectul, înţelegi? Iar prin esenţa lor, prin esenţa lor intimă, amândouă sunt… ei, pur şi simplu n-am cuvinte! De unde apar astfel de oameni şi cum de îi rabdă pământul…

— Păi ce naiba stai! strigă furios Suhorukov. Nu ştii cum se procedează în astfel de cazuri? Ai povestit la lume?

— N-am povestit. Şi nici tu n-ai s-o faci. Îmi pare rău de bătrâna. „Doctore, drăguţule, să nu-mi faci fetele de ruşine! mai bine mă duc la azil, dacă-mi faceţi ieşirea, o să-mi fie mai uşor, fie-ţi milă de ele. Dacă aflu că te-ai plâns de ele, îmi fac seama, pe sfânta cruee-ţi spun!” Du-te de te „plânge”!…

— Pofteşte-le pe amândouă la mine pentru luni, la ora trei. Spune-le că dacă nu vin le aduc cu miliţia. Voi sta eu de vorbă cu ele.

— Încearcă.

— Iakov Efimovici se scula.

— Ei, eu plec.

— Lângă uşă se opri.

— Şi încă ceva… Desigur, nu e treaba mea, poţi foarte bine să mă trimiţi la distanţă, şi nici n-am să mă supăr, dar…

— Dacă-mi spui măcar o vorbă despre Minaeva, îţi dau cu călimară-n cap!

— Cred că numai acuzaţia asta îţi mai lipseşte: tentativă de ultragiere fizică şi huliganism, zâmbi ironic Basov şi închise uşa în urma sa.

„De fapt luni n-o să-mi ardă de ele, de lepădăturile

Lagunovei, se gândi Suhorukov. Stop.

— Simţi o slăbiciune ciudată în picioare şi se aşează.

— Ce-i cu mine? Pare-se că am căpiat de-a binelea. Zaiaţ, Zaiaţ… Au fost trei inşi cărora le-am administrat acest aur. Lui Zaiaţ, lui Starţev şi… cui încă? Lui Ţâbrilko? Da, da, lui Ţibulko. Anastasia Iosifovna. Starţev şi Ţibulko au ieşit aproximativ acum o lună, lotul precedent de preparat. Dacă amândoi sunt în viaţă… Dacă amândoi sunt în viaţă şi dacă totul este în ordine… Nu, nu este vorba de o şansă. Este pur şi simplu o circumstanţă atenuantă. Să reabilitez preparatul, să nu las să se împotmolească la Comitetul de farmacologie. Mint, este o şansă. Nu cine ştie ce, desigur, totuşi este o şansă.

Dar dacă şi ăştia?… Ei, atunci merit să fiu Spânzurat”.

Formă numărul de telefon de la camera medicilor.

— Nina Timofeevna? Veniţi, vă rog, până la mine. Da, da, chiar acum.

CAPITOLUL XVIII

1 I

Când Iaroşevici, foindu-se pe scaun şi ştergându-se întruna pe mâini cu o batistă cadrilată mototolită, îi povesti lui Belozerov că Suhorukov a administrat bolnavilor aur destinat numai pentru probe de laborator, Feodor Vladimirovici nu crezu niciun cuvânt.

Minte, pramatia, se gândi Belozerov. Ştie despre cearta mea cu Nikolai şi a inventat toată povestea ca să mă bucure pe mine, tont ce sunt. Înţelege, vezi bine, că pentru mine astfel de vorbe sunt acum mai dulci ca mierea. Să îndrăznească Veresov să permită astfel de experimente… Ce-i trebuie? Poate Suhorukov cu de la sine putere? Imposibil, cum de-mi pot închipui… Să-ţi rişti capul… nu-i seamănă. Şi totuşi, totuşi… Iaroşevici se jură că fişa tehnică poartă ştampilă, iar aurul a fost administrat bolnavilor… Chiar dacă Veresov n-a ştiut. Ce director de institut e ăla, dacă în spatele lui se face naiba ştie ce, iar el habar n-are?! Nu, ceva trebuie să fie. Trebuie să fie ceva care o să-l facă să uite de orice pe lume, nu numai de

articolul său”.

— Mai stai puţin în camera de aşteptare, o să mai am nevoie de tine, îi spuse lui Iaroşevici, şi când acesta ieşi îi telefonă lui Melnikov.

Viaceslav Adamovici nu plecase încă de la laborator.

— Viaceslav – lui Feodor Vladimirovici nu-i venea să-i spună simplu „Slava” ginerelui său, om necomunicativ şi cu morgă – te rog… Am stat de vorbă cu Iaroşevici, parcă nu-mi dă inima ghes să cred toată aiureala asta. Treci pe la laboratorul de izotopi lichizi ţii verifică. Dar prudent, fără zarvă.

— Am verificat., răspunse Melnikov, tuşind înăbuşit în receptor. Nu este aiurealã. Iaroşevici însă nu ştie tot. Totul este şi mai rău.

— Mai rău?

— Feodor Vladimirovici îşi turnă din carafă apă şi bău o înghiţitură ca să-şi mai clătească gâtlejul uscat.

— Frate dragă, nu ştiu ce ar putea să fie mai rău. Nu ştiu…

— Mai rău, repetă şters Melnikov. Bolnavul, căruia Suhorukov i-a administrat acest aur coloidal, a murit de pe urma bolii de iradiere. Am stabilit astăzi de dimineaţă.

— Tăcu, silindu-l pe Belozerov, palid, să se ridice fără să vrea de pe scaun.

— Ce-i, nu vă vine să credeţi? Nici eu n-am crezut când am văzut. Aşadar, Cemodurov a confirmat concluzia mea, l-am prins la el în laborator chiar înainte de a pleca în concediu.

— Aida de…

— Din mâna dreaptă, transpirată, Belozerov mută receptorul în mâna stângă.

— Ce veste! Şi ce ai de gând să faci în continuare cu concluzia ta?

— Aştept până vine Veresov, îi aduc la cunoştinţă, ce altceva pot să fac. Să facă el, nu-i treaba mea.

— E clar.

— Feodor Vladimirovici morfoli din buze.

— Cina ţineţi conferinţele clinice? Sâmbăta, ca de

obicei? Bun. Atunci vino, te rog, la noi astă-seară. Ai treabă?... Dă-le încolo treburile astea ale tale, acum nu există altă treabă mai importantă ca asta. Vino la şapte. Nu, nu la şapte, la opt, s-ar putea să întârzii. Da, acasă, nu plec la vilă. E umed şi n-am nici timp. Te aştept. Cu bine.

Puse receptorul. Să-l aştepte pe Veresov... Nici vorbă, asta în niciun caz nu trebuie să se întâmple. Frumoasă treabă: să ştiişi să aştepţi. Şi să devii involuntar părtaş la crimă? Nu, asta n-am să ţi-o permit. Să-l aştepţi pe Veresov, iar el să ceară alte cercetări verificări... Nu, lovitura trebuie dată acum! Scapi duhul din sticlă, încearcă după aceea de-l prinde din nou! Este foc, nu e foc – se vor sufoca numai în fum. Amândoi. Şi el, şi protejatul său. Şi dacă totul se confirmă – ci, cu atât mai bine. Nimeni nu va fi îndrăzni să lase o treabă ea asta să se consume în surdină, fără zarvă inutilă. N-o să le meargă!

Belozerov se plimbă prin cabinet de colo-colo, până se mai potoli, apoi îl pofti la el pe laroşevici.

— Uite ce-i, Paşa, spuse încet (spre deosebire de ginere, Feodor Viadimirovici i se adresa lui Pavel Petrovici simplu, cu diminutivul „Paşa”). Stai liniştit, nu sări în picioare, nu-mi place. Am cules unele informaţii: rezultă că tu, frate, ai dezgropat un întreg cuib de vipere.

— Belozerov îi povesti despre concluzia lui Melnikov.

— Asta e treaba, frăţioare... Simt o mare amărăciune, înţelegi şi tu, oricum, atâţia ani de zile am mers împreună cu Veresov umăr la umăr, dar...

— Tăcu o clipă, căutând cuvinte potrivite.

— Frate, frate, cum se spune, dar brânza-i pe bani. Pentru mine şi pentru tine interesele sănătăţii poporului sunt mai presus de orice. Pe scurt, toate astea trebuie relatate în scris. Chiar astăzi. Temeinic, amănunţit. Toate infamiile care se petrec la institut. Şi ţine minte un lucru: niciun fel de anonime. – laroşevici începu să clipească speriat şi încercă să spună ceva, dar Belozerov îl opri cu un gest hotărât.

— Aşa cum am spus, niciun fel de anonime. Numele, prenumele, numele patronimic, funcţia, locul de muncă,

adresa de acasă. Clar, precis, citeţ. N-ai de ce şi de cine să te temi, nu-ţi mai sunt stăpâni. Trebuie să joci cu cărţile pe faţă. Nu te teme, te-am mai scos din încurcătură, n-o să te las nici acum. Asta-i, măi frate. Mâine de dimineaţă îmi aduci să văd, am să-ţi spun ce ai de făcut mai departe. Acum du-te, pune-te pe treabă.

Cu un semn al capului îl concedie pe Pavel Petrovici şi se adânci în hârtii.

„Nici mina nu mi-a întins-o, canalia, se gândi Iaroşovici cu ură, în timp ce închidea cu grijă în urma sa uşa masivă. Ce sunt eu pentru el? Un turnător, un lacheu… Debitează vorbe mari, îşi pune mască, iar în realitate… E la fel de ticălos ca şi mine! Chiar mai rău…”

Mergea călcând în băltoace, fără să aleagă drumul, fără să observe oamenii, maşinile, semafoarele, cerul care se lumina deasupra capului. Umerii lăsaţi, privirea stinsă, manşetele pantalonilor ude, borurile de la pălărie pleoş

ţâţe. Mergea minat de un singur gând: să se răzbune. Pentru soarta sa vitregă, pentru, că toate îi mergeau pe dos, pentru batjocura şi jignirile îndurate. Nu voia nimic, decât să-i vadă pe Veresov şi pe Suhorukov batjocoriţi şi scuipaţi, aşa cum a fost el. Să joace cu cărţile pe faţă? Mă rog, o să joc. Nu-mi rămâne altceva de făcut. Luni încă m-aş fi gândit mult dacă s-o fac sau nu. Luni încă mai speram să pot rămâne în tribună, să nu dau buzna nebuneşte în arenă: chiar şi în caz de victorie, nu mie îmi va reveni marele premiu. Cred că aş fi preferat să plec de la institut decât să mă bag în ciorba asta. În cele din urmă mi-aş fi găsit undeva un post, mai sunt şi oameni de bine pe lumea asta. Mi-aş fi găsit un post, aş fi scăpat de cancerofobie şi aş fi trăit ca oamenii. Toate astea mai erau posibile luni, iar acum nu e decât joi şi eu nu mai am nimic. Blestemată zi de luni, ea mi-a dat la cap şi acum Belozerov poate să mă trateze ca pe o cârpă de şters pe jos…

2

Luni, când s-a întors de la lucru, Iaroşevici a găsit-o pe Eita la el: avea o cheie de rezervă. S-a bucurat: după ce

Gorbaciov a ieşit din spital, se vedeau rar, în grabă, iar lui îi venea din ce în ce mai greu fără ea. Rila nu l-a auzit când a intrat – stătea întinsă pe canapea cu faţa în jos. Iaroşevici s-a aplecat spre ea, a mângâiat-o uşor pe păr. Fata a tresărit – avea faţa plânsa, ochii îi erau roşii, umflaţi.

— Ce-i cu tine? se sperie Iaroşevici. Ce s-a întâmplat?

Rita îşi înfundă din nou capul în pernă şi izbucni într-un plâns amar, cu sughiţuri.

Dincolo de perete urla turbat televizorul: Ghena, băiatul vecinei, se uita la meciul de fotbal. Iaroşevici îşi aruncă trendul pe un scaun, se aşeză lângă Rita, o îmbrăţişă pe după umeri.

— Linişteşte-te, te rog, Linişteşte-te. Ce-i cu tine? Stai puţin, să iau picăturile de valeriană. Am pe undeva, nu ştiu unde le-am pus… Poate ai să-mi spui totuşi ce s-a întâmplat?

— Îndaată, şopti Rita sughiţând. A-a-aşteaptă.

Pavel Petrovici îi netezi părul încurcat, atinse uşor cu buzele bucla de deasupra urechii.

— Draga mea. Frumoasa mea. Iubita mea…

Iaroşevici ştia că nu există alt mijloc mai bun ca să linişteşti o femeie decât s-o mângâi uite-aşa pe păr şi să-i şopteşti tot felul de cuvinte; triviale, banale, uzate, ele au darul miraculos de a deveni de fiece dată noi, ca şi cum tu, chiar tu, le-ai inventat în clipa aceea, ca şi cum niciun om de pe pământ nu le-a mai rostit înainte de tine.

Rita se ridică într-un cot.

— Mulţumesc, dragule. Mulţumesc, scumpul meu. Dacă ai şti câtă nevoie am acum de vorbele tale…

— Îţi cunosc întotdeauna nevoile, spuse Iaroşevici cu o urmă de zâmbet. Acum spune-mi: ce a provocat revărsarea cascadei Niagara? s

Rita îşi scoase din geantă batista.

— I-am spus tot. Nu mai plec nicăieri de la tine.

Iaroşevici simţi că în cameră nu se mai putea respira.

Un spaţiu fără aer. Ga în Cosmos.

— Ce… i-ai spus?

— Despre noi doi. Că eu… Că nu mai putem continua aşa. Te-ai indispus? Nu te impacienta, a primit vestea destul de liniştit. Mai liniştit decât m-am aşteptat. Ca să vezi, el are pe cineva, o femeie…

Iaroşevici se apropie de fereastră şi deschise oberlihtul. Vântul umed îl izbi în faţă, un vânt dulce, ca apa gazoasă cu sirop dublu în copilărie – şi o găleată de-ai bea, tot nu te saturi. A băut până a simţit că i se pune un nod în gât.

— Şi l-ai crezut?

Cel mai îngrozitor ar fi acum să se întoarcă, s-o vadă în faţa oglinzii cu puful sau cu un ruj polonez în mână şi s-o izbească cu pumnul drept în faţă. Şi el continua să se uite în strada pustie, peste care alunecau agale umbrele norilor, ca nişte cămile cu două cocoaşe, elefanţi, girafe – un circ ambulant.

— Întotdeauna am avut impresia că mă iubeşte, auzi glasul Ritei venind de undeva de departe, din celălalt capăt al lumii. Dar, bineînţeles, orice este posibil. Odată mi-a povestit…

— Gorbaciov a inventat această femeie, o întrerupse Iaroşeviei. Gorbaciov a inventat această femeie, iar tu m-ai inventat pe mine şi pe tine. Ridică-te, îmbracă-te şi du-te la el… Şi spune-i că ai inventat tot ce i-ai spus.

— Ce spui, Pavlik?

— Glasul Ritei se frânse şi el înţelese că e gata să izbucnească din nou în plâns.

— Ce am inventat? Doar mă iubeşti, mă iubeşti… Şi eu te iubesc!

Furia îi trecuse, se încolăcise ca un mic şarpe şi se refugiase undeva în adâncul cel mai adânc al sufletului. Se întoarse spre ea, îi surprinse privirea dezorientată, rugătoare.

— Mă iubeşti? îţi mulţumesc. Dar el… El e pe moarte, înţelegi?! mai are foarte puţin de trăit şi orice zguduire… Cum ai putut să faci una ca asta? izbucni furios Iaroşevici. De ce nu te-ai sfătuit cu mine? Te-ai tăvălit pe canapeaua asta şi ai gângurit tot felul de prostii, dar niciodată… nici o

singură dată nu mi-ai spus că vrei s-o rupi cu el!

— Dar am crezut... Rita păli. Doar am stabilit totul la Soci...

— De unde puteam să ştiu acolo, la Soci, că are cancer inoperabil mediastinal? Pavel Petrovici trânti oberlihtul. Şi de unde puteai să ştii tu? Acum însă ştim amândoi... l'n-ar să fie! îţi pierzi timpul de pomană. Du-te mai repede acasă. Spune-i că ai fost prost dispusă, că nu te-au ţinut nervii... găseşte ceva. Mai repede, până mai poţi drege lucrurile.

— Nu, Pavlik.

— Rita îşi muşcă buza şi clătină din cap. – Nu, Pavlik, acum nu se mai poate drege nimic. Nu mă întorc la el.

2 G8

— Ba ai să te întorci, o contrazise convins Iaroşevici. Ascultă, n-o să mă apuc să-ţi spun că este crud şi imoral să părăseşti un om muribund, se vor găsi alţii care să ţi-o spună. Am să-ţi spun altceva: n-o să fiu în stare... Aici n-am ce-i face: n-o să fiu în stare nici să mănânc cu tine, nici să dorm, nici să trăiesc. Am nervii tari, dar n-o să fiu în stare. Pentru Dumnezeu, dacă vrei măcar cândva să fim împreună...

— Ce vrei să fac, să mint? Să mint iarăşi şi iarăşi?! Consideri că aşa e mai bine, mai generos, mai cinstit?

— Nu ştiu. Să minţi. Minte, inventează, născoceşte, oricum cred că e mai bine şi, în general... În locul tău n-aş ataca, principii înalte. Cinste, generozitate... vorbe frumoase. Există însă un hotar, o limită... treci de ea, şi nu mai eşti om, ci lepădătură, un microcefal. Rita, du-te, îţi pierzi timpul de pomană.

— Unde să mă duc? întrebă ea cu provocare. Sub vreo maşină?

— Se apropie de el, îl privi de jos în sus.

— Sunt gravidă, o să avem un copil. Tu nu-l cunoşti pe Gorbaciov, m-ar ucide dacă ar afla că l-am înşelat. Visa să aibă un copil, nu e tâmpit, iar eu în curând n-o să mai pot ascunde nimic. Este copilul nostru. Al nostru, Pavel...

— Gol! urlă triumfător televizorul dincolo de perete.

G-o-o! Aşadar, scorul devine unu la zero!

„Unu la zero, se gândi Iaroşevici. Unu la zero, dar nu în favoarea ta. Eşti pe cale de a pierde cea mai importantă partidă a ta. Ai făcut sport şi ştii că există partide pe care nu e permis să le pierzi, pentru că după această înfrângere nu te mai poţi ridica. Ai pierdut…”

— Un copil… Deci, un copil. Ei, drăda-dracului, un copil. Mare belea pe capul nostru, mare belea…

— Iaroşevici zâmbi jalnic, pierdut, dar imediat după asta chipul său deveni din nou închis şi de nepătruns ca un zid de beton.

— Mă rog, ştii perfect cum se fac treburi de-astea.

— Cum se face ce?

— Cum scapi de copil atunci când ştii că-ţi va fi o piedică.

— Pavel! strigă Rita. Ce spui. Pavele?!

— Ceea ce ai auzit. Tu… noi o să mai avem o droaie de copii. Atâţi câţi ai să vrei tu. Iar Gorbaciov n-o să mai fie. Nu vreau să fiu părtaş la moartea lui. N-o să pot trăi cu o femeie care şi-a omorât – bărbatul. Crede-mă, mi-e foarte greu să ţi-o spun, dar într-o zi ai să fii tu aceea care o să-mi mulţumeşti.

Păta îşi punea paltonul şi nu nimerea mânecile.

— Într-adevăr, ai dreptate, murmură. Ai perfectă dreptate: acest copil, alt copil… ce importanţă are. Noi o să mai avem o droaie de copii, iar Gorbaciov n-o să mai fie. Ce bun eşti, Pavele, bun şi generos, n-ai nevoie de o scârbă crudă şi fără suflet ca mine! Important este ca Gorbaciov să nu se chinuiască pentru că l-am părăsit, cui îi pasă că eu o să mor lângă el… o să înnebunesc! Dacă eu aş fi avut cancer inoperabil mediastinal, atunci ar fi fost altă socoteală, dar aşa… Desigur, am să-ţi mulţumesc… ce uşor e să trăieşti când ştii că ţi-ai făcut datoria. Am înţeles tot, mi-ai deschis ochii, mă urăsc singură. Mă urăsc!

Iaroşevici o prinse de mâini.

— Rita, nu trebuie. A fost o slăbiciune de moment, te înţeleg. Înţeleg şi nu te condamn… o slăbiciune de moment. Ce să-i faci: înseamnă că trebuie să trecem şi prin

această încercare. Da, e greu, da, e insuportabil, dar trebuie, trebuie! Pentru ca pe viitor să putem privi cinstit unul în ochii celuilalt. Ca să putem să ne iubim copiii, Rita.

Ea se dădu la o parte, îşi scoase batista din geantă, se şterse bine pe faţă.

— Mă duc, Pavele. Nu, nu, nu mă conduce. Sărută-mă. Ce reci îţi sunt buzele… Rămâi cu bine.

— Vreau să nu uiţi un lucru: sunt alături de tine. Sunt mereu alături de tine, orice s-ar întâmpla. Mă suni – şi vin numaidecât. Ţine minte: vin oricând, ziua noaptea, când o fi.

— Mulţumesc, replică Rita cu un glas incolor. Mă tem că nu mă vor ţine puterile.

— Ivanov se apropie de poartă, urla entuziast televizorul. Apărătorii sar să-i taie calea, dar e px ea târziu. Şut!

Încă un şut! Go-o-o! Şi scorul devine doi la unu. Se pare că „Torpedo” a reuşit să întoarcă jocul.

Într-adevăr, reuşit, schiţă un zâmbet Iaroşevici. Am reuşit, totuşi, să întorc jocul, deşi, la drept vorbind, nici nu mai speram. Căzătură, târfa, creatură fără minte! O fanatică oarbă, şi când te gândeşti că părea o muiere atât de lucidă, cu scaun la cap. Apartament, mobilă, maşină… să renunţe la toate, să le lase baltă. O jumătate de an, ceva mai mult, ceva mai puţin… şi toate vor fi ale ei. Trebuie să fii complet cretină ca să nu înţelegi asta. Îmi trebuie acum copil, cum îi trebuie peştelui umbrelă. Acum îmi trebuie altceva. Mai ales – să am spatele acoperit, atunci pot să fac ceva şi pe Veresov, şi pe Suhorukov, şi chiar pe Feodor Vladimirovici Belozerov. Iar Gorbaciov o s-o ierte, e bun la suflet. O s-o certe şi o s-o ierte, ce altceva ar putea face…

Se culcă pe canapeaua care mai păstra contururile trupului Ritei, îşi puse mâinile sub cap. Halal muiere! Nu orice bărbat ar avea curajul pentru aşa ceva. Şi să plece, şi să se întoarcă… eu unul, probabil, n-aş fi putut. Să plec din blestemata asta de oncologie nu sunt în stare, îmi lipseşte curajul, iar ea… Nici n-a clipit. Ei, a plâns, a bâzâit – lacrimi de femeie, ca ploaia de vară: uite-o, nu e. Cât de

mult mă iubeşte, dacă e gata să suporte asemenea înjosiri. Să înnebuneşti – cât mă iubeşte. Iar într-o zi o să se îndrăgostească de un altul şi o să mă vândă. Ca pe Gorbaciov, în momentul cel mai greu, cel mai nepotrivit. O femeie drăguţă, fermecătoare, cu suflet de crocodil. Nu-i nimic, găsesc eu frâu pentru crocodilul ăsta, o să se târască pe burtă în faţa mea…

Iaroşevici se căută prin buzunare după ţigări, dar pachetul mototolit era gol. În scrumieră erau nişte mucuri potrivite – se udaseră. Drăcuind, se îmbrăcă şi ieşi în stradă.

Tutungeria era după colţ. Iaroşevici coti şi văzu o mulţime de lume adunată în jurul unui uriaş autocamion frigorific, stâlpul de felinar îndoit, morişca de deasupra maşinii de salvare – şi se opri.

— Ce s-a întâmplat? o întrebă cu buzele uscate pe o băbuţă cu sacoşă în mină, care venea din partea aceea, dinspre mulţime, mormăind ceva.

— A omorât o femeie, îi răspunse bătrânica şi-şi făcu semnul crucii. Doamne-Dumnezeule, era tinerică de tot. La o jumătate de cvai tal înainte de trecere, ce i-o fi venit să dea buzna în stradă?!

Iaroşevici se gârbovi, se frin.se din mijloc, stătu ce stătu, privi mulţimea care se îngroşa tot mai mult, se întoarse şi, cu capul între umeri, porni încet spre casă.

„Ce-o fi cu el azi de e aşa fiert, se gindea Belozerov petrecându-l pe Iaroşevici cu privirea. O fi bolnav? Să se termine cu povestea asta şi-l scot de la institut. Neapărat. O să-l bag la vreo policlinică de uzină, să nu stea în ochii nimănui. Sau şi mai bine – la un sanatoriu. Să se bronzeze de o normă şi jumătate, merită”.

După ce semnă un teanc de hârtii, chemă maşina şi pomi spre casă. Pe drum simţi cum se risipeşte bucuria plină de răutate încercată în urma discuţiei cu Iaroşevici, în urma ştirii aceleia uluitoare. Da, Veresov e strivit, zdrobit, nimicit, diploma de doctor-docent e ca şi în buzunar. Dar sufletul îi e tot mai greu. Ca şi cum ar fi mâncat ceva stricat şi îi chinuie o senzaţie de vomă, îi

întoarce toate măruntaiele pe dos. Probabil că acum e momentul potrivit să se îmbete. Să se îmbete criţă, ca să uite de orice pe lume. Nu se poate, trebuie să-l aştepte pe Melnikov.

Eventual după aceea, mai târziu…

La masă nu mânca mai nimic. Scormoni alene cu furculiţa în farfurie, răsfoi ziarele. În cele din urmă nu mai putu rezista şi-i povesti soţiei despre evenimentele de la institut.

Lidia Afanasievna, ca şi Olga Mihailovna, suferea crunt din cauza neînţelegerilor dintre bărbaţi. Luase partea soţului, deşi ceva o împiedica să-i condamne necondiţionat pe Veresov. Cauzele rupturii le cunoştea numai în linii mari, Feodor nu se lansase în amănunte, dar era suficient pentru a înţelege că, esenţa lucrurilor, dreptatea e de partea lui Nikolai, nu a soţului. Lidia Afanasievna era chirurg eu stagiu pe front, iar avantajele noii variante erau vizibile de la distanţă. Desigur, Nikolai se poartă ca un porc; după toate câte a făcut Feodor pentru el, ar fi putut să nu forţeze lucrurile, să nu-i mai pună piedică. Cum ar fi procedat un prieten adevărat? L-ar fi chemat în colectiv, cu atât mai mult cu cât e vorba de lucrări care se îmbină între ele. Feodor ar fi primit, desigur… Şi, în caz extrem, să-l fi trecut şi pe el printre autorii studiului. Deşi – nu, cu asta Feodor n-ar fi fost de acord. Feodor nu este un savant, dar este un om cinstit, o ştiu bine, de un sfert de secol suntem împreună. Nikolai este un savant, iar Feodor este un administrator. Dar un administrator adevărat, medicina are nevoie de astfel de administratori la fel cum are nevoie şi de savanţi, atunci de ce-o fi vrând să se bage acolo unde nu e loc pentru el? Ce i-o fi căşunat cu dizertaţia asta, să-şi toace nervii în halul ăsta?! Are o funcţie importantă, o situaţie solidă – ce-i mai trebuie?! Poleială, deşertăciunea deşertăciunilor şi lâncezeala sufletului. Poţi să fii doctor-docent, academician, şi să conduci o secţie sau un laborator prăpădit la un oarecare institut de cercetare, şi poţi să fii doar un doctor în ştiinţe şi să conduci toate institutele câte

există. Uite, primul adjunct al ministrului este şi el tot doctor şi nu ţine cu tot dinadinsul să devină doctor-docent! Se bucură de mai puţin respect din această cauză? Nicidecum, e un om inteligent şi un conducător cu experienţă, îşi cunoaşte bine treaba, iar ştiinţa s-o ducă înainte alţii, nu îi e dat fiecăruia. Şi Feodor… Dacă nu-l ajuta el pe Nikolai să facă rost de toate acele acceleratoare lineare, betatroane şi alte instalaţii, ar fi putut Nikolai să se ocupe de ştiinţă? S-ar părea că e foarte simplu: ocupă-te de treaba ta, nu căuta să prinzi cioara de pe gard, aşa poţi să-ţi treci toată viaţa alergând, dar nu… Cum deschizi gura, se burzuluieşte, se închide în el… mai străin ca unul străin. Tieneala lui, dizertaţia.

Povestea cu preparatul de laborator, din cauza căruia a murit un bolnav, o alarmă şi o sperie.

— Fedia, dragul meu, te implor… jură-mi… Jură-mi că nu e nicio uneltire la mijloc. Nu, nu tu, individul ăla, cum îi zice… Iaroşevici. Şi Slava – aţi fi putut să-l băgaţi şi pe el. Jură-mi, Fedea, dacă, Doamne fereşte, e ceva aranjat, o să-i nenorociţi pe amândoi, şi pe Veresov, şi pe Suhorukov. Îi nenorociţi, Fedea!

— Drept cine mă iei?!

— Feodor Vladimirovici se ridică posac de la masă. – îţi mulţumesc, mamă, îţi mulţumesc. Nu m-aş fi aşteptat de la tine la una ca asta, să mă omoi-i, nu m-aş fi aşteptat…

— Fedea, iartă-mă. Iartă-mă, pentru Dumnezeu, dar dacă n-ar fi fost cearta dintre voi… Chiar dacă e o simplă coincidenţă, oricum e cumplit. Nikolai poate să-şi închipuie…

— Mă doare-n cot de ce o să-şi închipuie! Ţii minte, cu pavilionul de radiologie? Am pus totul pe o singură carte – l-am susţinut. Nu l-am lăsat de izbelişte, n-am tăcut, n-am dat bir cu fugiţii – m-am expus. Dacă nu eram eu, de pe atunci l-ar fi dat afară de la institut. Şi după aceea… De puţine ori l-am sprijinit? El se poartă cu mine ca un ticălos, eu toată viaţa am fost cu tot sufletul pentru el. Ştii şi tu. Cum ai putut să mă bănuieşti că aş face o asemenea mârşăvie? Să aranjez… să falsific… Ce sunt eu –

un escroc? Un pungaş? El e pungaş, el…

— Nu ştiu, îl întrerupse cu glas înăbuşit India Afanasievna. Orice-ai spune, n-o să cred că Veresov e un pungaş. Şi nici tu nu crezi. După ochii tăi văd – nu crezi, nu te întoarce. Vrei să te convingi pe tine însuţi, cauţi argumente, şi tot nu crezi. Pe Suhorukov îl cunosc mai puţin, poate că el… L-a înşelat, l-a păcălit, ca pe un băieţandru! Dar ca Veresov să dea dispoziţie să se administreze bolnavilor un preparat destinat pentru probe de laborator… Adu-ţi aminte, Fedea, cum îi opera pe nemţii răniţi… pe nemţi, care i-au spânzurat părinţii! Nu permitea să curgă o picătură de sânge, când sora nu i-a dat la timp clema, ei”, s-o înghită de vie. Pe nemţi, Fedea!… Cum îţi imaginezi că ar fi permis să se experimenteze pe ai săi!

— Stai, n-o lua aşa, o întrerupse posac Feodor Vladimirovici; nimeni nu spune că a permis. Poate că n-a permis, acum asta nu mai ţine de el – ţine de Suhorukov.

Cum va spune, aşa va fi. Poate că n-a permis. Dar oricum, înţelegi, oricum… Directorul institutului răspunde pentru tot ce se întâmpla în institut, asta e o axiomă. Desigur, n-or să-l dea pe mâna justiţiei dacă n-a dat o aprobare oficială pentru administrarea preparatului, iar pe cea neoficială poate să n-o recunoască. Din partid, însă, or să-l dea afară şi din muncă or să-l scoată, asta e sigur. Şi bine vor face. Aventurismul, draga mea, oricum îţi iese pe nas, iar Veresov are apucături de aventurier…

— Fedea, îl întrerupse Lidia Afanasievna, ce zici, nu se poate face ceva? Măcar ceva…

— Sper că nu-mi propui să acopăr toată povestea asta? întrebă glacial Feodor Vladimirovici. N-ar fi logic: întâi să mă bănuieşti de ticăloşie, iar după aceea să mă îndemni să fac o ticăloşie. Sau soarta lui Veresov te interesează mai mult decât soarta mea? Ciudat, foarte ciudat…

Lidia Afanasievna izbucni în plâns. Mare, corpolentă, îmbrăcată cu un chimono de mătase în culori vii, pe care Feodor Vladimirovici i-l adusese din Japonia, unde a fost în nu ştiu ce delegaţie, ea stătea pe canapea, cu mâinile

strânse pe genunchi, şi plângea, smiorcăindu-se ca o fetiţă. Tot astfel, smiorcăind din nas, a plâns atunci, în toamna lui patruzeci şi cinci, când Feodor a venit şi i-a spus că a dat de urma oamenilor care au fost duşi în Germania împreună cu Annuşka şi care au văzut-o cum a murit. Bucuria ei a fost atunci amară şi sărată – deci asta-i, şi se puteau căsători, şi trăi ca oamenii, şi putea s-o crească pe fetiţa Annuşkăi şi să aibă şi copiii lor, şi totuşi simţea cum i se strânge inima de durere… Simţea şi acum că i se strânge inima, deşi oricum era bine că Feodor nu-şi mânjise mâinile cu trădarea: fostă luptătoare pe front, ea cunoştea valoarea acestui cuvânt.

Se auzi soneria.

— Este Viaceslav, spuse Feodor Vladimirovici. Du-te la tine, Lida, şi linişteşte-te. Am să deschid eu, du-te. Avem ceva de discutat.

Melnikov îşi atârnă trenciul în vestiar, se pieptănă fără grabă în faţa oglinzii, dădu cu pieptănul peste mustăcioară şi peste bărbuţă. Pe faţă i se citea oboseala, în spatele lentilelor ochii i se strângeau subţirel.

— Aşadar? întrebă aşezându-se în fotoliu şi punând picior peste picior.

— M-am gândit la ce e de făcut.

— Feodor Vladimirovici îşi apropie fotoliul şi privi la vârful pantofului, pe care Viaceslav Adamovici şi-l legăna uşor; pantoful era lustruit oglindă, fără nicio pată, deşi afară era noroi. „E un spilcuit”, constată involuntar, greu de spus – cu plăcere ori cu un sentiment de antipatie.

— N-are rost să-l aşteptam pe Veresov. Trebuie să iei cuvântul la conferinţa de sâmbătă.

— Dumneavoastră vă trebuie ca eu să iau cuvântul la conferinţa de sâmbăta, stimate Feodor Vladimirovici, nu mie, interveni Neînikov cu o ironie prost camuflată. Eu personal aş prefera să aştept până se întoarce directorul.

Feodor Vladimirovici surprinse ironia.

— Te îndoieşti de concluzia ta?

— Nicidecum. Altfel nu v-aş fi spus nimic.

— Atunci va trebui să iei cuvântul sâmbăta. Trecerea

sub tăcere a unor asemenea fapte…

— Vă temeţi că Vei esov va lua nişte contramăsuri? Din păcate, nu.

— Din păcate?

— Astăzi m-am gândit tot timpul la el. Şi la Suhorukov. Să vă spun ceva care să vă amuze? îmi pare rău de oi. De amândoi.

— Nu mai spune? Foarte nostim. Sper că…

— O da, bineînţeles. O să vi-l dau la tăiere, fiţi sigur. S-a comis o greşeală, iar greşelile se plătesc.

— O greşeală? în acest caz, ce înseamnă după tine o crimă?

— Nu ştiu, nu sunt jurist. E drept, la început m-am gândit şi eu la ei mă. Dar acum sunt convins că e vorba de o greşeală. Mă rog, neglijenţă, poate o excesivă încredere în sine. Dar motivele…

— Motivele sunt un lucru subtil, iar rezultatul este evident. Un rezultat cât se poate de trist: a murit un om.

— Nu trebuie să mă prelucraţi, scumpe Feodor Vladimirovici, nu sunt copil. Înţeleg perfect. Lumea a pierdut un bolnav incurabil, iar oncologia va pierde doi medici de mâna întâi. Desigur, puteţi să-mi spuneţi că sunt un cinic, dar m-am obişnuit ca toată lumea să mă considere cinic îmi pare rău de ei, a naibii de treabă, asta e. Şi de aceea voi aştepta să se întoarcă Veresov. Poate că mai au totuşi vreo şansă. O şansă, cât de mizeră, ca să se justifice.

— Nu există.

— Feodor Vladimirovici îşi scoase o ţigară şi întinse pachetul ginerelui, acesta refuză din cap. – Nu există. – îşi aprinse ţigara şi trase fumul în piept.

— Maşina a pornit, n-o mai poţi opri. Te striveşte. Sâmbătă de dimineaţă Iaroşevici va pune la cutia poştală trei scrisori: către ministru şi câte o copie la C.C. şi la ziar. În scrisori se va arăta că la conferinţă tu ai expus concluzia cu boala de iradiere. Luni dimineaţă aceste scrisori vor fi citite. Doar n-o să-ţi renegi concluzia? N-o să te lase conştiinţa. Şi apoi Cemodurov, Iaroşevici, eu… Dacă n-o să

iei cuvântul, va fi ca o încercare de acoperire. Înţelegi?

— I-aţi spus lui Iaroşevici?

— Viacesâav Adamovici se trase înapoi, spre speteaza scaunului, şi-l privi curios pe Belozerov: grosolan, ca ursul. Frânge crengi – se auri trosnete.

— Cred că acum scrisoarea e aproape gata.

— Feodor Vladimirovici să uită la ceas.

— N-ai altă ieşire, Viacesâav, ai să iei cuvântul sâmbăta, sâmbăta asta.

Melnikov îşi şterse ochelarii aburiţi.

— Mă rog, asta schimbă situaţia. N-am altă ieşire, aveţi dreptate. Fie şi sâmbăta. Totuşi, permiteţi-mi să vă spun…

— Nu trebuia îl întrerupse Belozerov. Nu trebuie, Viaceslav. Crede ce vrei, dar nu spune. Oricum, Iulia mi-e fiică, şi nici Vovka nu e un străin. Te rog. nu trebuie.

Melnikov îl privi fix, şi privirea lui Belozerov tremură.

— Mai stai, îl rugă grăbit, mă duc să aduc coniacul…

Belozerov ieşi, iar Melnikov zâmbi ironic şi-şi netezi bărbuţa îngrijită. Îi veni în minte o rugăciune orientală, pe care a citit-o cândva şi a reţinut-o; acum repeta în gând cuvintele dăltuite, mirându-se cât de bine i se potriveau, de parcă ar fi fost ticluite anume pentru el t

„Doamne, dă-mi puterea să mă împac cu ceea ce nu pot schimba, dă-mi curajul să lupt cu ceea ce pot schimba.

Şi dă-mi înţelepciunea să le pot deosebi”.

CAPITOLUL XIX

1

Telefonul suna în gol: şi registratura, şi arhiva erau închise – zi scurtă. Suhorukov trânti receptorul în furcă – nătărăule! O jumătate de zi ai tăiat frunză la câini şi ai uitat ce era mai important! Adresele! Acum să le scoţi din tavan. Înseamnă că toată seara zilei de astăzi, duminica de mâine şi o bună parte din ziua de luni n-ai să afli nimic. O bună parte din ziua de luni, pentru că de dimineaţă ai de făcut două operaţii, nu le poţi amâna, bolnavii au fost pregătiţi. Să se chinuiască până miercuri – pentru ce?… Ca să se neurastenizeze de-a binelea?

— Mă întorc îndată, spuse Nina, smulgând şnururile halatului. Stai aici, mă întorc îndată. Dar să nu pleci nicăieri. Le găsesc eu.

Ieşi în fugă, potrivindu-şi din mers bluziţa roz. Suhorukov o văzu pe geam cum străbate în fugă, cu paşi mărunţi, aleea centrală spre poartă, şi dispare după colină. Înţelese: se duce la cămin să le caute pe fetele de la registratură sau de la arhivă, şi în sinea lui o ocări: toanta, doar ştie că sunt cu maşina! Să iasă, să ambaleze motorul, să aştepte până când portarul deschide poarta... Cât e? Vreo patru sute de metri... N-o mai ajung, probabil că a tăiat de-a dreptul, prin pădurice.

Deasupra pădurii care despărţea institutul de orăşelul cu locuinţe spânzura un soare calm, de toamnă. În straturi, crizantemele zbârlite se vedeau albe, în cupa uscată a fântânii putrezea un morman de frunze căzute. Pe poteri se plimbau bolnavii. Mulţi dintre bolnavi erau înconjuraţi de rude, de copii, cuminţi, cuviincioşi, ca nişte mici bătrânei. Lângă gard, pe iarbă, în jurul unei femei cu înfăţişare tinerească, se adunase un grup de vreo şase persoane. Femeia îşi făcuse buzele cu un ruj aprins, ceea ce scotea şi mai mult în evidenţă culoarea pământie a obrazului. Oamenii mâncau, discutau între ei cu vioiciune. Un bărbat negricios, îmbrăcat cu o cămaşă de nailon, descheiată la pieptu-i păros, camufiind sticla, turnă grijuliu votcă în pahare, o coloră cu limonada. Femeia clătină din cap dând la o parte paharul. Băură fără ea. Discuţiile deveniră şi mai însufleţite. Ea se sculă, se duse la gard. Nimeni nu observă, negriciosul mai turnă un rând. Lui Suhorukov îi veni să înjure.

Şchiopătând uşor, în cabinet intră Zaikin, Luă de pe masă un măr, muşcă apetisant.

— Nu mergeţi acasă?

— Deocamdată, nu.

— Poate s-o întindem la pădure, ce ziceţi? Acum e frumos la pădure. Cad frunzele, cresc ciupercile. De mult n-am mai fost la pădure, de o veşnicie, cred. Sunteţi cu maşina, poate mergem, ce ziceţi?

— Du-te. Ai carnet.

— Şmecher mai sunteţi…

— Zaikin îşi şterse chelia cu batista.

— Dar procura? Vreţi să fiu acuzat de raptul unei rable străine? Mulţumesc. Mai bine să mergem împreună, ce ziceţi? Luăm şi fetele cu noi.

Suhorukov răsuci pe deget cheile, le puse în buzunar.

— Bine, Jora, lasă pălăvrăgeala. Şi aşa sunt nervos.

— Ascultaţi, Andrei Andreevici, am o idee. Dar vă rog să nu râdeţi. Când o să primim lotul următor de aur?

— S-ar putea miercuri, de ce?

— Am şaptezeci şi cinci de kilograme, m-am cântărit chiar acum. Aşadar, miercuri o să bag în mine una sută cincizeci de milicurie din acest aur şi le închid gura la toţi.

Suhorukov zâmbi în colţul gurii.

— Nu râdeţi, păli Zaikin. V-am rugat doar…

— Iartă-mă.

— Lui Suhorukov i se făcu milă de Jora. Caraghiosul!

— Pur şi simplu n-o să iasă nimic din afacerea asta. Datele iniţiale nu se potrivesc. Zaiaţ era bolnav, pe când tu, slavă Domnului, eşti sănătos. Aşa că n-ai să poţi demonstra nimic cu fapta ta de eroism. Pur şi simplu ai să pui statul la o cheltuială de prisos.

— Dar…

— Niciun dar… Mai am încă doi bolnavi de-ăştia… „de aur”. Uite ce te rog: ia cu tine tot ce trebuie pentru o analiză a sângelui. Minaeva o să aducă acum pe cineva de la registratură sau de la arhivă, aflăm adresele şi mergem. Dacă cei doi sunt în viaţă… va fi mai eficient decât experimentul tău.

— Am înţeles, consimţi Zaikin. Deci, au fost trei?

— Ochii i se îngustară ca două linii. Suhorukov citi în ei teama şi înţelese la ce se gândise Jora.

— Da, da, mă întorc imediat.

Grupul de lângă gard începuse să adune în sacoşe resturile de merinde. În iarbă străluceau violent sticlele goale. Femeia cu buzele rujate strident împletea cosiţele unei fetiţe de doisprezece – treisprezece ani, bărbatul

negricios spunea ceva gesticulând cu însufleţire. În staţie opri autobuzul, o mulţime de lume venea spre intrare. În întâmpinarea noilor sosiţi dinspre toate potecile porniră bolnavii, căutându-i cu priviri avide pe ai lor. Numai jucătorii de domino din chioşc continuau să troncănească pietrele cu aceeaşi concentrare: se vede că nu aşteptau pe nimeni.

În sfârşit, apăru Nina, însoţită de o soră medicală tinerică. Nina mergea puţin îndoită de spate şi cu coatele lipite de şolduri. Vântul îi răvăşise părul, bluziţa roz îi ieşise din fustă, dar ea, se vede, nu observa nimic. Purta o fustă strâmtă şi scurtă, genunchii rotunzi se mişcau repede, sora alerga în urma ei ţopăind.

Zaikin se întoarse cu servieta, îşi atârnă halatul în dulapul lui Suhorukov. Se aşeză în fotoliu, trase spre el scrumiera. Din coridor se auzi ţăcănit de tocuri, o uşă trântită. Suflând greu şi repede, Nina intră în odaie, puse în faţa lui Suhorukov o foaie de hârtie şi se duse la lavabou. Un şuvoi compact de apă izbi în chiuvetă. Zaikin aruncă ţigara, îi întinse Ninei o cană. Suhorukov citi adresele şi-şi scarpină bărbia: ce înseamnă ghinion şi cum să lupţi împotriva lui? Nu puteau să fie amândoi din Minsk. Sau măcar unul din ei. Molodecino şi comuna Prirecie din raionul Rogaeev. O sută de kilometri într-un sens, spre vest, şi două sute şi mai bine – spre sud-est. În total – şase sute.

N-ai ce-i face, putea să fie şi mai rău. Belaia Vejă şi Terehovka, să zicem.

— Cu ce începem?

— Ar trebui cu telefonul, îşi dădu cu părerea Zaikin. Amândoi sunt în evidenţă. La spitalul raional, la dispensar…

— Pe cine vrei să găseşti acum?…

— Nina se aşează în fotoliu şi-şi potrivi fusta pe genunchi.

— E sâmbătă, totul este închis, nu sunt decât cei de gardă. N-ai să poţi afla nimic.

— Aşa e.

— Suhorukov bătu darabana cu degetele în masă.

— E sâmbătă. Iar până luni eu n-am să rezist. Deci…

— Deci. Molodecino. hotărî Nina, în timp ce-şi prindea într-un nod auriu, strâns, părul răvăşit. Astăzi ne ducem la Starţev, spre dimineaţă ajungem la Ţâbulko. Altfel – nici hăis, nici cca.

Suhorukov aprobă din cap, apoi o privi întrebător pe Nina.

— Da, merg şi eu. – îşi înălţă cu hotărâre bărbia.

— Numai să trec pe la camera medicilor, să-mi iau geanta şi trendul.

— Nu te grăbi.

— Suhorukov se uită la ceas.

— Te aşteptăm la maşină.

Pe şoseaua Logoiskoe s-au aprovizionat cu benzină; pentru orice eventualitate Suhorukov a umplut şi canistra de rezervă. Pe linia de centură „Volga” albastră ţâşni spre Jdanovici şi începu să marcheze kilometri.

Andrei conducea aplecat puţin spre volan şi strângându-l cu degetele. Volanul era înfăşurat în bandă izolatoare de culoarea albastră, mâinile îl ţineau strâns, fără să transpire. Soarele în amurg bătea drept în ochi. Undeva în portbagaj Suhorukov avea ochelari de soare, dar nu-i plăcea să-i folosească – ochelarii învăluiau lumea într-o culoare searbădă, cenuşiu-verzuie. De parcă te uiţi sub apă. Motorul zumzăia ca un bondar, egal şi monoton. Săgeata indicatorului de viteză oscila în dreptul cifrei „100”.

Zaikin şedea pe scaunul din faţă, susţinând cu grijă pe genunchi servieta cu eprubetele. Nina se aranjase pe banca din spate. Îşi scosese pantofii, trăsese picioarele sub ea şi privea pe geam.

Fulgeră în ochi şi dispăru conturul albastru al lacului de acumulare Minsk cu ghereta albă de sub stăvilar. Nina îşi «¡. minţi că spre sfârşitul verii venise aici cu Veresov. Au oprit maşina, uite acolo, după dâmbul acela, şi au hoinărit mult de-a lungul malului. Pe mal erau aruncate cutii de conserve şi sticle sparte. Nikolai Alexandrovici avea o

privire descumpănită, tristă: îşi mângâia cicatricea subţire din obraz şi zâmbea vinovat. Apoi, în micuţa cafenea de pe colină, sub pini, au băut vin sec, o „Fetească” rece şi amăruie, şi au privit în tăcere cum soarele se rostogoleşte

dincolo de insuliţele verzi. Simţi cum i se strânge inima la această amintire.

Trecură în zbor Ratomka, Krâjovka, Zelenoe – locuri de vilegiatură, bogate în ciuperci şi în fructe de pădure, înainte de a ajunge la Zaslav, Suhorukov viră brusc la dreapta, spre Radoşkovici. Ninocika se uita la umerii lui apropiaţi, strânşi în sacoul gri-închis, la ceafa rasă, conturată net de gulerul tare al cămăşii albe, şi ar fi vrut să-şi plimbe degetele peste această ceafă. Dorinţa era atât de puternică, încât îşi aprinse o ţigară, ca să-şi ocupe mâinile.

„Doamne, şoptea fără glas, sufocându-se cu fumul iute, de-ar fi în viaţă aceşti oameni, de-ar fi în viaţă. Când te gândeşti, pământul e atât de mare, cită omenire, ca furnicile într-un furnicar, şi deodată constaţi că toată viaţa ta, tot viitorul depinde de faptul dacă feroviarul Starţev şi mulgătoarea Ţâbulko sunt în viaţă ori au murit. Toată viaţa ta… Şi chiar de le-ai arunca-o cu mâinile tale sub picioare, tot n-ai putea schimba nimic. Ai făcut tot ce ţi-a stat în putere, acum nu-ţi rămâne decât să goneşti maşina şi să speri. Nu, nu, ceva nu e în regulă. Dar dacă n-ar fi fost acest aur? Şi nu aurul, blestemata aia de ştampilă, care l-a pus în afara legii?… Şi atunci am fi gonit nebuneşte, la dracu-n praznic, ca să aflăm dacă oamenii ăştia trăiesc ori au murit? Şi în sinea noastră ne-am fi rugat Domnului, dracului, diavolului, ca ei să fie în viaţă: Doamne, fă aşa ca ei să fie în viaţă! Nu, Tocmai asta e groaznic – că nu. I-am uitat pe aceşti oameni, le-am uitat numele, adresa, deşi n-a trecut decât o lună şi ceva de când Starţev a ieşit din spital. I-am uitat, nu ne mai pasă de ei. Lacrimile altora curg în mări străine. Am făcut tot ce ne-a stat în putinţă, şi nu ne mai pasă de ei. Dacă nu era ştampila aceea… Aş fi avut prilejul să-mi petrec seara de astăzi în tovărăşia lui

Andrei? Chiar să n-aibă nicio iubită? Sunt aproape cinci ani de când s-a despărţit de soţie… Pe naiba! Cine o fi? Probabil că nu e de la noi, aş fi aflat. Cele de la noi nu-l interesează. Şi nici eu. O străină de care n-are nevoie. De la inimă la inimă e o distanţă mai mare decât de ia Minsk la Măgădan, acolo cel puţin poţi ajunge cu avionul… Cât am aşteptat sâmbăta asta. Poate aş fi reuşit să-l conving să mergem după ciuperci. În loc să alerg după Maşenka de la registratură, m-aş fi coafat, mi-aş fi pus op 9

pantalonii, puloverul… I-aş fi spus că nu mai pot. Nu, nu i-aş fi spus. Şi poate că nici nu ne-am fi dus nicăieri. El se pricepe la aşa ceva: „Sunt ocupat, Ninocika, zău sunt ocupat”. Ei şi? Oricum m-aş fi coafat. Şi aş fi dat telefon. Cui? Găseam eu cui. Doar nu era să lâncezesc într-o seară ca asta. Şi el ar fi găsit ceva. Şi Zaikin. Iar în loc de asta, iată-ne gonind nebuneşte spre nişte oameni a căror viaţă s-a încopciat pe neaşteptate cu viaţa noastră. Nici dragoste, nici compasiune – numai frică! De unde să iei dragoste şi compasiune pentru toţi? Zeci de bolnavi, nici n-apuci să-i cunoşti, să te deprinzi cu ei, să-ţi dai seama ce reprezintă – următorul! Doamne, fă aşa ca ei să fie în viaţă. Şi dacă n-am să plec din oncologie, dacă am să rezist la toate astea, îmi voi privi cu alţi ochi bolnavii. Am să le ţin minte numele, adresa, am să stau ore în şir lângă patul lor… de unde să iei atâta dragoste şi compasiune, ca să ajungă pentru toţi…”

Ţigara arsese până la filtru, Ninocika se înecă cu fumul iute şi aruncă mucul afară pe geamul întredeschis. Pe o coloană de granit ţâşni în sus un Gastello de bronz – o mişcare încremenită, admirabilă în impetuozitatea sa. Acum drumul înainta afund prin vâlcele adânci, se căţăra pe pante. De-a lungul lui se întindeau mirişti de secară, triste şi pustii, mărginite la orizont de păduri albastre de pini, urmau câmpuri cultivate cu cartofi – băsmăluţele multicolore ale fetelor, tractoare, căruţe, fumul uşor al focurilor… Nina simţi clar mirosul cartofilor copţi, fierbinţi de te ard, cu coaja care trosneşte în dinţi, şi înghiţi în sec.

Dibui în geantă sandvişurile cu brânză, le rupse în trei. Zaikin înfulecă într-o clipă partea ce-i revenise, mişcându-şi caraghios urechile lipite de craniu; Suhorukov refuză. Nina îi dădu lui Jora şi partea lui Suhorukov, mestecă partea sa. Brânza era cleioasă, ea o bucată de cauciuc, pâinea se uscase. Dar senzaţia de foame trecu.

Apoi se iviră casele de lemn de la marginea comunei Molodecino. Suhorukov frâna lângă o cişmea, unde nişte femei luau apă, spuse adresa. Gureşe, femeile îi explicară amănunţit pe unde s-o ia, unde să cotească.

Slarţev locuia pe o ulicioară îngustă, lângă calea ferată Suhorukov opri maşina cu vreo trei casc mai înainte, obosit, îşi lipi faţa de volan.

— Nu sunt în stare, spuse răguşit. Intră la vecini. Dacă e ceva – ştiu toţi. Nu sunt în stare…

Nina ieşi din maşină, îşi potrivi fusta boţită, îşi netezi părul. În spatele unui gard jos, din scânduri, într-o grădiniţă cu tufe dese de liliac, o femeie mai în vârstă, îmbrăcată cu un surtuc bărbătesc vechi, strângea frunzele căzute. Femeia privi curioasă la „Volga” ce se oprise alături.

Nina veni lângă gard.

— Bună seara.

— Bună seara, răspunse binevoitoare femeia. Căutaţi pe cineva?

— Căutăm pe Slarţev, Ivan Stepanoviei.

— Nina îşi simţi gura uscată.

— Pe Ivan, zici? Păi, uite, acolo e casa lui, aia cu obloanele verzi, arătă femeia cu coada greblei. Chiar acum s-a întors de la magazin.

Ninocika se prinse cu mâinile de ulucă.

— De unde?

— Nu-i venea să creadă că omul. pe care sperau să-l găsească pur şi simplu în viaţă, se poate plimba liniştit prin magazine. – A. da… spuse, dându-şi seama cât de stupid răsunase întrebarea ei. M-a hurducat pe drum… N-aveţi cumva nişte apă?

— Avem. cum să nu, răspunse în grabă femeia. Luaţi

loc pe bancă, v-aduc îndată.

Femeia aruncă grebla şi se duse în curte. Nina alergă la maşină. Suhorukov şedea gârbovit, cu obrazul lipit de volan, cu ochii închişi.

Nina băgă mina în geamul lăsat şi-l atinse de umăr.

— Abia s-a întors de la magazin, spuse. Auzi: s-a întors de la magazin. Aşteptaţi, să beau puţină apă.

— Adu-mi şi mie, murmură Suhorukov, şi-şi frecă obrazul cu palma.

După ce băură, mai parcurseseră încă vreo cincizeci de metri şi Andrei lipi maşina de marginea drumului. Prin grădiniţă se vedea o căsuţă de lemn, îngrijită gospodăreşte şi vopsită într-o culoare maronie, privind spre stradă cu' cele trei ferestre cu perdelele trase. Pervazurile largi erau pline de flori puse în ghivece de lut.

Dincolo de gard se vedea o livadă, în pomi ici-colo se mai zăreau mere.

— Deci, aşa, rosti Suhorukov. Suntem în drum spre Na roci, ne-am amintit adresa, am trecut să-l vedem ce mai face.

Simţind oameni străini, câinele începuse să latre de zor în curte. Pe portiţă ieşi un bărbat uscăţiv, în cămaşă, şi-şi pironi privirile asupra trecătorilor: sprâncenele roşcate i se ridicau în smocuri, ca o iarbă uscată.

— Andrei Andreevici! exclamă omul cu un glas ascuţit. Gheorghi Zaharovici! Ninocika… Oaspeţi dragi!

— Ivan Stepanovici se încheie ruşinat la cămaşă.

— Ganna! Ganna, vin de întâmpina oaspeţii.

— Am venit pentru o clipă, spuse Suhorukov. Suntem în trecere.

— Nici nu vreau s-aud!

— Starţev deschise portiţa.

— Poftiţi, vă rog, intraţi, intraţi, dulăul nostru e meşter numai la lătrat, nu muşcă. Marş în coteţ!

Atrasă de strigătul lui, în cerdac ieşi Ganna, o femeie încă destul de tânără, cu părul despletit, aruncă spre cei veniţi o privire iute şi veselă, se înclină cu demnitate:

— Poftiţi în casă. Suntem bucuroşi de oaspeţi.

Foindu-se jenaţi, Nina, Suhorukov şi Zaildn străbătură tinda joasă şi intrară în casă. Îi întâmpina un miros de mere, pe masă se vedea un coş împletit plin cu mere din soiul „antonovka”, galbene ca chihlimbarul.

Gazda luă coşul de pe masă, îl aşează pe un taburet.

— Luaţi loc, oaspeţi dragi, ăţi fi obosiţi de la drum. Odihniţi-vă, gustaţi din mere. Pregătim îndată…

Femeia semăna cu casa ei – la fel de bine făcută, îngrijită şi primitoare. Cât ai clipi din ochi aşternu o faţă de masă curată. În zadar încercau cei trei doctori să spună că au trecut doar pentru câteva minute. Ivan Stepanovici nici nu vru s-audă.

— Să vă las să plecaţi din casă fără să fi băut măcar un păhărel?! Drept cine mă luaţi?!

— Aşează solemn pe masă o sticlă de „Stolicinaia”.

— Mă rog, în situaţia mea de acum eu nu folosesc, dar o să ciocnească cu dumneavoastră Ganna.

— Ivan Stepanovici, când aţi fost ultima oară la control medical? întrebă Zaikin.

— Păi chiar alaltăieri am fost. zâmbi Starţev, arătându-şi dinţii rari şi negri. Mi-au făcut inventarierea totală. Mi-au făgăduit că peste o lună mă lasă să mă duc la lucru. Am luat în greutate trei kile opt sute. Poate vreţi să vă spălaţi de la drum, vă torn eu.

Spre vădita dezamăgire a lui Starţev, oaspeţii refuzară categoric să bea votcă şi să rămână peste noapte: au de mers. Cinară. Pe masă apăru samovarul, chisele cu dulceaţă de zmeură, căpşuni, vişine, agrişe, turtiţe şi brânzoaice.

— Asta-i soarta şoferului, să nu pună strop de băutură-n gură, e lege, filosofa în surdină Ivan Stepanovici. Bine, dragii mei, daţi-i cu ceaiul, ceaiul este îngăduit şi pentru şoferi. Dulceaţa e făcută-n casă, nu e din comerţ, luaţi fără teamă.

— Zăngăni cu linguriţa în pahar, îşi încreţi fruntea.

— E de tot hazul… Să vă spun cum am nimerit la bătrâneţe în tagma mincinoşilor?

— Ivane, i se adresă tânguitor. nevastă-sa: se vede că

de povestea asta, cum a ajuns el în tagma mincinoşilor, i se făcuse lehamite. Ai atâta obraz, lasă lumea să mănânce.

— Să mănânce sănătoşi, pufni Ivan Stepanovici. Că şi tu m-ai trecut printre mincinoşi, şi ai să vezi îndată…

— Sorbi din ceai, îşi strânse ochii cu plăcere.

— Iac-aşa, care va să zică. La scurt timp după ce m-am întors de la spital, m-am dus la depou. Târâş-grăpiş, e aici pe-aproape, peste drum, ceva mai încolo. Ei, bun înţeles, băieţii s-au strâns în jurul meu – cum e, şi ce-i, şi când vii la lucru, nene Vania. Se nimerise tocmai pauza de masă şi am început să le povestesc. Despre institut, cum s-ar zice, despre maşinăriile alea ale voastre. Uite, zic, înainte de operaţie mi-au făcut raze la o drăcovenie d-aia – ştiinţific îi zice betatron, e cum ar fi o locomotivă cu horn, numai că e cam întoarsă cu picioarele în sus. O tontălaie cât toate zilele, te uiţi – îţi piere sufletul de frică. Acolo, în pântecul ei se face ca un fel de bombă atomică, mi-a explicat Valik, laborantul, isteţ băiat ştiţi, m-a lămurit despre betatronul ăsta Le-am povestit totul ca în natură, le-am spus şi despre electroni şi despre razele Röntgen… Iradiere de inhibiţie, aşa-i? Valik ăsta ştie multe, o să iasă mare om din el, dacă, bun înţeles, îşi dă jos pletele. Apoi despre operaţie, desigur, dar aici n-am intrat în amănunte, pentru că am fost deconectat total, ca şi cum m-ar fi scos din priză.

— Ivan

Stepanoviei îşi mai turnă ceai.

— Un lucru îmi amintesc: cum m-au pus în cărucior. Gata, mi-am zis, s-a isprăvit. Acum or să se năpustească asupra mea cu cuţitele şi-or să înceapă să mă hăcuiască… M-au dus în sala de operaţii, dar acolo nu era nimeni cu vreun cuţit în mână, doar Grigori Zaharovici moşmondea ceva cu şurubelniţa într-un fel de ladă. Întocmai ca mine la depou. Mi-a plăcut tare mult treaba asta.

— Zăngăni din nou cu linguriţa, amestecând dulceaţa. – într-un cuvânt, fraţilor, le-am zis, ce-a fost mai frumos a început după operaţie. A venit doctorul Suhorukov cu doctoriţa Ninocika – zău, aşa, tot spitalul vă

spunea Ninocika, ca la o fiică, nu vă supăraţi! – şi au băgat în mine, ce credeţi? Poate ulei de ricină? Aş! Aur, zău aşa, cam un kil de aur…

— Ei, Ivan Stepanoviei, izbucni în râs Suhorukov, aici ai cam sărit peste cal.

— Ei, oi fi sărit, pufni Starţev. Privitor la cantitate. Dar calitatea? Tot aur rămâne! Desigur, un aur niţeluş stricat, radioactiv, dar dacă stai să te gândeşti – valută.

— Îi cuprinse cu privirea pe cei trei medici, care râdeau în hohote.

— Uite, taman aşa au râs şi la depou. Adicătelea, cum s-ar zice, nu meriţi tu, nătărău bătrân, să se strice aur pe tine, chiar dacă e un aur oleacă mai stricat, cum ar veni; iar eu de colo: voi sunteţi nişte nătărăi! Eu mi-am petrecut patruzeci şi doi de ani în faţa strungului, în război, în Ural, am tras câte trei schimburi la rând, pot să-mi lipesc toţi pereţii din casă cu diplomele şi mulţumirile pe care le-am primit. Asta în afară de Ordinul Lenin şi de medalia „Pentru vitejie în muncă”. Cum să precupeţească statul pentru mine niscaiva aur răpănos ca să mă pună pe picioare, dacă eu, cum s-ar zice, l-am scos cu truda mea?! Aia e!

— Ivan Stepanoviei, privi triumfător spre medicii care zâmbeau.

— Ascultaţi mai departe. Uite, zic, au băgat în mine din ăst aur şi am ajuns aşa de radioactiv că ţi-e şi groază să spui. Ca un câine turbat: nu te apropia nimeni de mine, că muşc. Şi ca alţi oameni de bine să nu pătimească din cauza mea, m-au pus singur într-un salon. Ca o celulă individuală. La început au vorbit cu mine prin televizor. Cum se aprinde deasupra patului becul, ştii că eşti examinat la televizor, în ce stare te afli şi dacă nu cumva te gândeşti, de-o pildă, să dai ortul popii. – îi făcu cu ochiul lui Suhorukov.

— Ce, poate că nu-i aşa?

— Aşa-i, confirmă Suhorukov. Chiar aşa.

— Iar ăştia nu mă cred!

— Ivan Stepanovici îşi apropie scaunul de Suhorukov.

— Să nu mai spui la nimeni, nene Ivane, îmi zic ei, să nu se găsească şnapani, să vrea să scoată aurul din tine. Aş, zic, vezi să nu. Aurul şi-a făcut treaba şi s-a evaporat, n-a mai rămas nici urmă din el. Iar eu, poate, tocmai datorită lui m-am întors sănătos acasă, şi o să mai dreg multe locomotive la viaţa mea.

— Cu mi aer de mulţumire pe faţă, îşi şterse cu batista mustăţile roşcate şi aspre.

— Explicaţi-mi, vă rog, un lucrai, tovarăşi doctori, un lucru care ne interesează foarte mult, iar Valik, laborantul, e cam nepregătit în privinţa asta. Eu sunt muncitor, nevastă-mea, Ganna Emelianovna, este macaragiţă, manipulează o macara portală. Băiatul nostru e frezor, iar fata educatoare la grădiniţă. De trăit, trăim bine, n-o ducem mai rău ca alţii: avem pline, la pâine avem şi slană, iar la slană nu ne lipseşte păhărelul. Dar, vă spun drept, cine ştie ce capitaluri n-avem. Eu şi cu Ganna am trăit şi sub boieri, sub pani, copiii noştri s-au învăţat să ungă clătită cu unt şi pe o parte şi pe alta, n-au dat cu nasul de necazuri, noi însă le ştim gustul. Aşa că vă rog să-mi daţi o lămurire: oare aş fi putut, la banii mei, să mă tratez la un institut ca ăsta, pe care îl conduceţi, de-ar fi fost să plătesc pentru toate, să zicem, cu bani peşin?

Suhorukov, Ninocika şi Zaikin schimbară priviri.

— Ce să-ţi spun, Ivan Stepanovici.

— Suhorukov strânse cu grijă firimiturile de pe faţa de masă şi le puse în farfurioară.

— De curând, directorul nostru adjunct ştiinţific, Jarkov Igor Ivanovici, a fost în America. Să vadă cum e organizată la ei treaba asta. A stat acolo o jumătate de an, şi a văzut totul cu ochii lui. Şi uite cam cum vine povestea… O zi în spital costă până la 100 de dolari. Cântai stat la noi?

— Păi aproape trei luni.

— Să zicem, şaptezeci şi cinci de zile. Deci, şapte mii cinci sute. O şedinţă de raze la betatron – încă cinci sute, Dumneata ai făcut cincisprezece şedinţe, socoteala e simplă. Orice analiză – douăzeci de dolari. Operaţia,

preparatele – vreo douăsprezece mii, ca o socoteală rotundă.

— Douăsprezece mii, clătină din cap Ivan Stepanovici. La asta mai sunt de adăugat şi altele. Cât timp am stat acolo, la dumneavoastră, am primit leafa întreagă, până la ultima copeică. Peste o jumătate de mie, pe certificat. Şi iarăşi, până m-oi duce la lucru, se mai adună vreo două sutare, ba poate mai mult chiar. Sindicatul mi-a dat un ajutor de cincizeci de ruble, pentru supraalimentaţie, cum s-ar zice, şi mi-au mai dat şi un bilet gratuit la sanatoriu, pentru trimestrul patru – asta face o sută douăzeci de ruble. N-am ce zice. Asta înseamnă că la boala mea aş intra de viu în groapă [Frumoasă aritmetică…

2

Se întunecase de-a binelea, când îşi luară rămas bun de la gazdele ospitaliere şi porniră înapoi. Nu aveau niciun motiv să se grăbească, la Rogacev urmau să ajungă spre dimineaţă. Suhorukov îi cedă volanul lui Zaildn, trecu pe bancheta din spate, lângă Nina.

— E vioi bătrânul, spuse Jora. Îi place să vorbească…

— Acum a prins grai, dădu glas Suhorukov. Se poate spune că l-am întors de pe lumea cealaltă. În paranteză fie spus, nu fără ajutorul aurului. Aurul acela pentru probe de laborator… Câte lucruri necunoscute, neclare mai sunt în munca noastră. Lungimea drumului de iradiere a izotopului de aur se măsoară în milimetri, dar vor apărea preparate unde se va măsura în centimetri. Atunci vom putea distruge tumori întregi, nu simple celule, vom putea să ne dispensăm de operaţii dificile. Oh, cât e de lucru în acest domeniu!

— O atinse pe Nina de mină.

— Dacă or să mă scoată… Bine, bine nu mai clătina din cap, mă vor scoate mai mult ca sigur. Aşa că, pentru un timp, totul se va frâna, dar nu pentru mult timp. Nu suntem singurii care lucrăm cu aur, comitetul va aproba, şi totul va intra în normal. Aşadar, promite-mi că nu vei abandona. Trebuie să învăţăm să administrăm în vasele

limfatice. Vsehsviatskih va continua să studieze intravenoasele, iar tu – vasele limfatice. Să se ajungă peste tot unde e posibilă îngrămădirea de celule maligne. M-auzi? Me-am înţeles?

19 – Regăsirea sr-eranţel

— Dacă or să te scoată, plec imediat de aici, răspunse cu glas surd Nina. Aş fi plecat demult de aici, dacă nu erai tu, demult.

— Prostii. N-ai să pleci nicăieri. Jora, pentru orice eventualitate, luni să ceri la policlinică toate analizele lui Starţev. Să ne trimită copii. Mă rog, am putea nici să nu ne mai ducem la Ţâbulko. Cred că tabloul este cam acelaşi, şi rezultatul la fel. Dar dacă voi sunteţi atât de buni… Am să aţipesc puţin, da? Când oboseşti, trezeşte-mă.

Se întinse pe banchetă, cu capul pe genunchii Ninei, şi ea îşi afundă cu grijă degetele în părul lui. Avea un păr moale, ca inul pieptănat. Maşinile cu care se întâlneau împroşcau geamurile cu dungi largi de lumină. Andrei luă mâinile Ninei şi le duse la buze.

— Totul va fi bine, şopti ea, simţind cum i se pune un nod în gât. Ai să vezi, totul va fi bine.

…În zorii zilei ajunseră în satul Prirecie, la vreo cincisprezece kilometri de Rogacev, mai aproape de Dovsk. Paznicul, îmbrăcat cu pufoaică şi în cap cu o căciulă roşcată cu urechi, dormita în faţa cooperativei săteşti de consum, pe trepte, ţinând cu amândouă mâinile o puşcă legată cu sârmă.

Suhorukov lăsă puţin geamul.

— Moşule, unde locuieşte aici Ţâbulko?

— Care Ţâbulko? tresări din somn bătrânul. La noi o jumat de sat se cheamă Ţâbulko.

— Anastasia Iosifovna.

— Nasta?

— Bătrânul se ridică în capul oaselor, trase de ureche căciula.

— Dincolo de sat, în pădurice, aţi văzut cimitirul? Acolo e Nasta. Fie-i ţărâna uşoară. E o săptămână de când

au dus-o la groapă.

— Bătrânul oftă şi tuşi delicat în pumn.

— N-aveţi, oameni buni, niscaiva hârtie, să trag un fum cu tutunul dumneavoastră, că eu n-am chibrituri.

Zaikin îi dădu ţigări şi chibrituri, moşul începu să pufăie.

— A fost la Minsk, la tratament, la ăl mai principal spital. Părea că e bine. Şi-a trimis copiii la şcoală, s-a pus pe săpat cartofi. Apoi omul ei a dus-o la Gomei, acolo şi-a dat sufletul. Da 'mneavoastră cine sunteţi, poate, rubedenii?

— Rubedenii, moşule, rubedenii, murmură Zaikin şi ambală motorul. Locuitori ai aceluiaşi pământ.

CAPITOLUL XX 1

Svetlana îşi legase părul cu o băsmăluţă înflorată şi spăla geamul.

Praful din timpul verii şi ploile de toamnă pătaseră sticla; când se ivi soarele, Svetlana văzu că geamul era murdar şi mat. Puse într-un lighean detergent, luă o cârpă şi se apucă de treabă.

Apa se scurgea pe geam, spuma de săpun se umfla, vântul mătura de pe geam baloanele colorate de săpun şi te ducea în jos, spre pământ. De la înălţimea etajului patru, Svetlana vedea coloana ovală a Academiei de ştiinţe şi curtea spaţioasă a spitalului clinic nr. 1; undeva dincolo de plopii roşcaţi, dincolo de clădirea lungă, albă, se afla policlinica la care s-a dus Dmitri, şi, mijind ochii în soare, Svetlana căuta să descopere pe trotuarul de vizavi silueta lui deşirată şi adusă de spate. Dmitri întârzia şi Svetlana se simţea din ce în ce mai neliniştită.

Cel mai simplu ar fi să se repeadă până la policlinică, dar ştia că asta l-ar deranja pe Dmitri: nu-i plăcea să fie sub tutelă; şi Svetlana îşi impunea să frece în continuare geamul, iar şi iar – mâinile îi erau ocupate, iar gândurile puteau să umble în voie…

Iubesc – nu iubesc, acest gând n-o preocupa, ştia, vedea, simţea că el are nevoie de ea oră de oră, clipă de clipă, că fără ea Dmitri va pieri, va da în darul beţiei şi va

pieri, aşa cum odată a fost la un pas de pieire ea însăşi. A simţit că este necesară, că îi este indispensabilă chiar în clipa când, biruindu-şi o teamă de neînţeles, a intrat la el în cameră cu un uriaş tort de ciocolată în mâini – cutia se muiase în ploaie şi era gata-gata să se desfacă – a intrat la el în cameră şi l-a văzut culcat pe un pat neprimenit, cu aşternutul boţit, un om bolnav, slăbit, lipsit de voinţă, neputincios, şi această cameră în paragină, plină de fum de ţigară, care nici nu mirosea a locuinţă, şi bateria de sticle goale într-un colţ, şi ciorapii murdari aruncaţi sub masă, şi un vraf de vase murdare. Andrei nu avusese nevoie de ea, mai exact, nu că nu avusese nevoie – Andrei avea munca lui şi o avea pe ea, mai întâi munca, şi apoi ea. Viaţa lui erau bolnavii, experienţele, operaţiile, iar când obosea, venea la ea, aşa cum te duci la cinema – să te odihneşti, să te distrezi, să-i mingii mâna pe întuneric… Dmitri nu avea nimic: munca nu şi-o iubea, cartea la care visa nu-i reuşea. Măcar de s-ar fi apucat să strângă bani pentru maşină sau pentru mobilă, cum fac unii, oricum era un scop, un scop de nimic, totuşi un scop; el însă nu avea niciunul, trăia ca firul de iarbă, până la primele îngheţuri din zorii zilei, şi această lipsă de finalitate, această lipsă de sens îl prindea ca o mlaştină, îi dădea o senzaţie de neconcordanţă, de nearmonie sufletească.

Svetlana cunoştea bine sentimentul de nearmonie sufletească, tot timpul vrei ceva, fără să ştii ce anume – nu mângâiere, căldură, atenţie; cât a fost cu Andrei Svetlana nu s-a considerat obijduită din acest punct de vedere; vrei însă ceva mai mult, ceva confuz, neclar. Simţea o chinuitoare invidie faţă de claritatea şi finalitatea lui Andrei; el ştia exact ce-i trebuie: să-şi susţină teza de doctor, teza de dbetor-docent, să devină profesor universitar, academician, să salveze omenirea de cancer sau, în orice caz, să-şi dăruiască cinstit viaţa acestei cauze. Ea înţelegea că nici moartea copilului, nici chiar moartea ei nu l-ar fi putut abate de la acest drum, stabilit o dată pentru totdeauna. Acest gând îi trezea respect combinat cu teamă: uneori avea impresia că Andrei nu este om, ci o

maşină programată, bine pusă la punct.

Cât a trăit Alioşka, totul era normal, totul părea normal, apoi Alioşka a murit, dar maşina a continuat să funcţioneze cu aceeaşi precizie perfectă, şi Svetlana se pomeni plutind spre nicăieri, înţelegând limpede că fiecare zi o îndepărtează tot mai mult de el. Ar fi trebuit să plece, să plece chiar atunci, dar n-a avut destulă putere, i se părea că n-o să aibă niciodată, iar maşina gonea înainte pe drum asfaltat, neted, şi doar o singură dată s-a zdruncinat la un hârtop – atunci când m-am întors de la spital şi i-am spus că n-o să mai avem copii. Programul nu prevedea aşa ceva, maşina devenise om, un om dezorientat, turbat, jignit în cele mai bune sentimente ale sale, dar asta nu mai putea schimba nimic.

O maşină, se gândi Svetlana, o maşină insensibilă, indiferentă… Ce uşor e şi ce simplu: pe el să-l prezinţi ca pe o maşină, iar pe tine – drept jertfă a unui accident de p stradă: sunt atâţia care mor sub roţile maşinilor! Adu-ţi aminte cită durere i-ai pricinuit, cită ruşine a îndurat din cauza ta. Adu-ţi aminte, adu-ţi aminte de toate. Cum te întorceai acasă, ţinându-te de balustradă ca să nu cazi, şi privirile pline de dispreţ ale vecinilor, şi şuşotelile din spatele tău: târâtura, beţiva… Crezi că i-a fost uşor să audă toate astea… tânăr, frumos, talentat – şi cu un astfel de pietroi de gât. Lumea râdea de el, îl arătau cu degetul, tu-l trăgeai după tine la fund, şi el te-a respins – ce pretenţii poţi avea? Ei ţi-a spus clar, acolo, la Novinki, atunci când l-ai implorat să-ţi mai dea o şansă, una singură – ţi-a spus clar: „Nu mai am dreptul să mă uit cum te prăpădeşti, şi nici nu vreau să mă rostogolesc după tine. Am o muncă nouă, oameni noi, trebuie să mă instalez pentru mult timp, poate pentru toată viaţa, şi nu vreau ea aici să se repete ce a fost la Leningrad. Poate că aş mai răbda cumva ironiile, dispreţul, dar nicicând nu voi putea să mă împac cu faptul că nu voi putea lucra liniştit. Să lucrez şi să mă uit pe furiş spre casă, să pretind subalternilor şi să aud replica: eşti un prost – asta e prea de tot. Înţelege, eşti bolnavă: sunt medic şi ştiu ce spun.

Nu e nicio ruşine să te tratezi de boală, oricum s-ar numi aceasta: cancer, alcoolism, tuberculoză. Ai să te vindeci, şi totul va fi iarăşi bine la noi”.

Oare credea ceea ce spunea? Nu pot să ştiu… E un ora foarte precis orientat. Ca un tanc. Şi ce-i rămânea de făcut? Nu ştiu, nu ştiu… Să-mi fi dat, poate, ultima şansă? Cred că nu, nu avea niciun sens. Acum înţeleg: trebuia să mă tratez, singură n-aş fi reuşit. Atunci ce vină îi găsesc? Nu-i găsesc nicio vină. Probabil că am fire de dădaca. Să şterg mucii, să consolez, să duc de mânuţă. Să fericesc… Doamne, ce cuvânt butucănos. Să fac fericit un om. Să simt că sunt necesară, indispensabilă.

Mă rog, se gândi în continuare, pe Dimka l-ai făcut fericit? S-a lăsat de băutură, şi-a scris cartea? Nu. Desigur, acum bea mai puţin şi lucrează mai mult, dar dacă în asta ar sta fericirea… El spune: vreau acasă. Plec în delegaţie – vreau acasă. Stau cu băieţii la restaurant – vreau acasă. Mă duc la pescuit – vreau acasă. Pentru că acasă eşti tu. Indiferent de ce fac – spăl, gătesc, citesc – el poate să stea lângă mine ore în şirşi să se uite, şi să zâmbească unor gânduri ale sale. Dacă stai să te gândeşti, ducem o viaţă destul de monotonă şi uniformă: serviciul, cărţile, uneori cinematograful, teatrul, mosafirii; dacă am avea un copil, dar nu-l vom avea şi n-are rost să mă gândesc la asta. Am un copil, osos, adus de spate, şubred, să-l ţină chiar atât de mult la policlinică? Sau poate s-a întors demult la redacţie? … Nu, ar fi dat telefon.

Îşi aduse aminte de tortul de ciocolată în cutia udă de ploaie şi cum a râs în hohote Dimka la vederea acestui tort, şi cum stătea ea pe un colţ de scaun, şi apa care se scurgea de pe treneiul ei, adunându-se jos lângă scaun, într-o mică băltoacă neagră, şi liniştea care a întrerupt râsul, şi mâinile lui fierbinţi pe umerii ei, şi senzaţia ciudată de sfârşeală, ca şi cum se aşteptase la asta, ca şi cum anume pentru asta venise, senzaţia ciudată de sfârşeală în tot trupul, care a cuprins-o atunci când el i-a dat la o parte părul, lipindu-şi buzele de obrazul ei.

Şi a fost seara…

Şi a fost noaptea…

Iar spre dimineaţă, când s-au ivit zorile, ea a simţit că moare de foame, şi Dimka la fel, iar în casă nu era nimic, nicio fărâmă de pâine, nimic de-ale gui îi în afară de un rest de caşcaval uscat şi tare ca piatra, şi ei au mâncat tortul de ciocolată, greţos de dulce, şi au băut apă fiartă în loc de ceai. Apoi ea şi-a amintit că, probabil, maică-sa o fi luat pe rând la telefon toate spitalele şi toate punctele de dezalcoolizare, şi a început să se îmbrace grăbită: Dimka, însă, a prins-o de mină şi i-a spus: „Nu pleca. Te rog, nu pleca. Mă duc eu… Le telefonez chiar acum”. A aşezat-o în pat, a ieşit pe coridor şi ea i-a auzit glasul: „Valentina Nikolaevna? Sunt Agheev. Nu vă alarmaţi, cu

Svetlana totul este în ordine. E la mine… adică la ea: vedeţi dumneavoastră, a acceptat cu generozitate să mă ia de bărbat. Vă rog să mă scuzaţi, amănuntele o să vi le spună chiar ea dimineaţă, n-aş vrea s-o trezesc”. S-a întors, a îmbrăţişat-o grijuliu. „N-am minţit prea din cale-afară?” „Cum doreşti”.

…Acum geamul strălucea de te dureau ochii să te uiţi la el – o bucată de cer, pusă în ramă – Svetlana, însă, continua să-l frece cu mişcări uniforme, în cercuri, privind de sus spre mulţimea care umpluse trotuarul lângă cinematograful „Zorii” – se vede că tocmai s-a terminat spectacolul. I se păru că o zăreşte în mulţime pe Rita Gorbaciova şi îi făcu semn cu mâna, dar îndată îşi dădu seama, cu părere de rău, că se înşelase – a indus-o în eroare demiul de jerseu de culoare deschisă, întocmai ca cel pe care îl avea Rita. Când am văzut-o ultima oară? Luni, da, desigur, luni, atunci când s-a prăbuşit bătrânul tei de lângă casa Veresovilor. Gorbaciovii stăteau de vorbă cu Nikolai Alexandrovici şi n-am vrut să mă apropii, şeful lui Andriuşa nu mă simpatizează. Olga Mihailovna n-are nimic cu mine, dar el nu mă simpatizează. Rita îmi tot spunea: cum se înzdrăveneşte Gorbaciov – plec de la el, şi n-a plecat, nu e chiar atât de simplu să pleci, chiar dacă iubeşti pe altul. Şi oare iubeşte într-adevăr? Câte nu le considerăm uneori drept iubire. Poate că totul o să se

aranjeze, mă doare inima pentru Grigori Konstantinovici, el o iubeşte sigur, se vede de la o poştă. Cum spune Heine: „Cel care iubeşte pentru prima oară în viaţă, chiar dacă-i nefericit – oricum este un zeu, dar cel care iubeşte pentru a doua oară şi este tot nefericit, acela este un nătărău”. Ce simplu: este un nătărău. Iar el a iubit de o sută de ori şi de o sută de ori a fost nefericit. Înainte se spunea: aşa îi e scris, cum s-ar* putea spune acum? Probabil, la fel. Trebuie să trec pe la ei într-o seară, se cam destramă şleahta noastră.

Închise fereastra, vărsă apa murdară din lighean, trase la loc biroul. Apoi se schimbă, se pieptănă, îşi făcu buzele: era timpul să plece la serviciu, să termine de citit originalele înainte de a se da la cules, să citească şpalturile.

Pe scară se auzi tusea înăbuşită a lui Dimka. A băut, ghici Svetlana. A băut şi este alarmat

Se duse l-a bucătărie, să nu-i vadă ochii vinovaţi. Să rămână puţin singur, între timp am să prăjesc nişte ochiuri. I-o fi foame.

Oare ce au spus medicii?…

Contrar obiceiului, Dmitri nu s-a oprit lângă rafturile cu cărţi, mutându-se de pe un picior pe altul, muţind din loc în loc cărţile, fără nicio ţintă, numai ca să facă ceva.

— Svetik, eşti acasă? Foarte bine. Ştii, m-am întâlnit cu Gorbaciov.

— Cum se simte?

— Normal. – îi dădea inima ghes să spună adevărul, dar nu îndrăzni.

— Am stat, am vorbit de u. ia, de alta, am şi băut un pic.

— Du-te şi spală-te pe mâini, între timp am să pregătesc salata.

— Am mâncat, mulţumesc.

— Ştiu eu ce ai mâncat.

— Svetlana îşi plimbă degetele pe obrazul lui.

— Du-te.

Dmitri o îmbrăţişa.

— Te iubesc.

— Linguşitorule, zâmbi Svetlana. Eşti atât de mare şi te linguşeşti. Cum de nu ţi-e ruşine.

Agheev râse cu uşurare.

— Mi-e teribil de ruşine. Sunt o mare lichea.

— Ai să te căieşti mai târziu. Scoate faţa-de-masă.

Dmitri mânca ochiuri şi salată şi simţea că fiecare îmbucătură îi rămâne în gât, iar Svetlana umbla fără grabă prin odaie, strângea câte ceva, muta din loc, aranja. Apoi aduse ceaiul şi luă loc la masă.

— Ce ţi-au spus la policlinică?

— Nimic, fleacuri, căută Dmitri să scape, simţind din nou o durere la lingurea. O bronşită banală. Lapte fierbinte, bicarbonat, miere… Avem miere?

— O să cumpăr astăzi. Nu mai bate cu linguriţa. Ce ţi-au mai spus? Să nu taci şi să nu minţi. Doar nu vrei să mă duc chiar eu la policlinică.

— Nu vreau. Linişteşte-te. Crede-mă, nu mint. N-au reuşit să stabilească diagnosticul. Am un plămân străpuns de glonte, asta încurcă totul. Hârâiala, tuşea – tipic pentru bronşită. Ei, însă, mai bănuiesc şi o congestie. Ştii, există o drăcovenie… se numeşte fluorograf. Pe scurt, röntgen. Aparatul de la policlinică s-a spart, va trebui, probabil, să mă duc la Sosnovka, deşi tare n-aş vrea. Poate ar fi mai bine pentru o zi-două la Moscova?

— Arată-mi recomandarea.

— Poftim.

Ştiam că aşa va fi, se gândi Dmitri, în timp ce scotea hârtia din buzunar. Cu asta am să te cumpăr. Tu n-ai stat să toceşti latina, cum am făcut eu cândva, nu pricepi o boabă la latină, la institutele pedagogice nu s-a predat, asta e sigur. Am să te duc clasa întâi, n-o să bănuieşti nimic.

— Vezi: „Vă rugăm să ne ajutaţi să stabilim diagnosticul”. În paranteză fie spus, în studenţie am avut notă maximă la latină, singura notă maximă la latină pe întreaga facultate. N-o să mint c-am învăţat-o uşor, a fost aşa cum se spune: per *aspera ad astra* – pe grele căi la

stele – totuşi…

— Eşti teribil de talentat, Dimka, zâmbi Svetlana şi-i restitui recomandarea. Dacă ni s-ar fi predat latina, cred că aş fi îmbătrânit din anul întâi. Nu cred că e cazul să te duci la Moscova. Astea, cum le zice… fluorografele sunt peste tot la fel, indiferent că e Moscova, ori că e Sosnovka. În schimb aici îi cunoaştem pe toţi medicii: Nikolai Alexandrovici, Andrei, Iakov Efimovici, Ninocika Minaeva… Ştii, Dimka, ce mi-a venit în cap? Dacă tot s-a întâmplat aşa, să-i rugăm, poate, ca măcar o dată în viaţă să te examineze ca lumea. O să stai acolo vreo săptămână, să zicem, nu-i niciun bai. Lucrări urgente n-ai? Nici cu bronşita nu-i de glumit. Şi apoi… la Sosnovka pot veni la tine oricând, pe când la Moscova nu-i voie decât de două ori pe săptămână.

— Svetlana se duse la oglindă, îşi potrivi părul.

— Ai mâncat?

— Pentru trei zile de aici înainte.

— Atunci odihneşte-te, mă duc să citesc originalele, trec pe la Komarovka după miere şi mă întorc.

— Pentru orice eventualitate, spune-le să nu mă programeze pentru numărul următor.

— Strânse farfuriile, le duse la bucătărie, în chiuvetă.

— Naiba ştie, poate într-adevăr va fi cazul să mă internez.

— O să le spun.

— Svetlana îl sărută pe gură.

— Vai, Dima, te rog să nu mai bei.

— N-o să mai beau!

— Dmitri ridică solemn mâna dreaptă. – îţi jur!

Bravo ţie, bătrâne, se gândi Agheev, privind-o în ochi, nişte ochi negri, plini de veselie. Ai susţinut bine spectacolul, deşi ai simţit că-ţi tremură genunchii de frică; ea nu şi-a dat seama de nimic. „O să stai acolo…” Doamne, cu cât calm au fost rostite aceste cuvinte. Nici n-a fost nevoie să recurgi la cine ştie ce născociri, pur şi simplu ai avut noroc.

Închise uşa în urma Svetlanei, se întinse pe canapea

şi-şi înfundă faţa în pernă. Iar ea coborî două paliere, se sprijini de perete şi izbucni într-un plâns fără glas, muşcându-şi buzele rujate. Dmitri nu se înşelase: ea nu făcuse latină. El a uitat însă, a uitat cu totul, că timp de opt ani Svetlana a fost soţia lui Andrei Suhorukov şi ştia perfect ce înseamnă aceste două litere blestemate: „Cr”.

Dimineaţa Svetlana spuse, că nu poate fi vorba de nicio excursie în afara oraşului: pământul e umed, în pădure e umezeală, mai bine stăm acasă. Dmitri n-avea chef să discute în contradictoriu; stătea întins pe canapea, cu ochii mijiţi, şi prin tăietura lor îngustă o privea cum se mişcă prin cameră şi şterge praful. O rochiţă de casă uzată, scurtă, ca de şcolăriţă, picioare lungi şi zvelte, cu glezne subţiri, părul negru şi des strâns neglijent într-un coc, lobul urechii trandafiriu, transparent în lumina soarelui, cu o mică pată întunecată (nici n-am ştiut că a purtat cercei, n-am văzut-o niciodată cu cercei, cred cg îi stă bine, deci ştiu ce cadou să-i fac de ziua ei – nu trebuie să-mi sparg capul), linia armonioasă a gâtului, mişcările rotunde şi line. Ca într-o gravură de altă dată: o linie trece pe nesimţite în linia următoare, şi ai impresia că întreaga gravură a fost executată dintr-o singură tăietură de daltă.

Privindu-şi soţia, Dmitri îşi amintea de o jucărie fermecată – caleidoscopul, pe care l-a avut în copilărie, acum o mie de ani. Duci tubul la ochi – şi-ţi apare un desen colorat, un fulg, sau o steluţă. Mişti puţin tubul – şi-ţi apare alt desen, mai mişti puţin – şi-ţi apare al treilea. Poţi să întorci tubul o zi întreagă, chiar şi un an – niciun desen nu se va repeta, toate vor fi diferite. Svetlana era şi ea mereu diferită. În soare şi la umbră, în casă şi pe stradă, la masa de lucru plină cu pagini de corectură şi cu dicţionare şi pe canapea cu o revistă recentă sau cu o carte în mână, când tăcea, când vorbea, când râdea, când cădea pe gânduri… Diferită: cunoscută până la ultima cută în colţul gurii şi necunoscută ca o potecă de pădure, pe care abia urmează să treci.

* în casă era linişte şi soare, din aparatul de radio, care lucea cu ochiul său verde de pisică, se revărsau în

surdină sunetele valsului lui Haceaturian *Mascarada:* tra-ta-ta-ta-ta, tra-ta-ta-ta-ta, şi în tactul muzicii Svetlana ştergea cu cârpa cotoarele cărţilor. Când se ridică uşor pe vârfuri, ca să ajungă până la raftul de sus, gleznele bronzate i se încordau ca la gimnastele care execută un exerciţiu greu, rochia i se întindea strâns pe piept, aluneca pe şolduri, şi Dmitri încerca o jenă, ca şi cum nu s-ar fi uitat pur şi simplu, ci ar fi spionat, şi simţea că-l atrage irezistibil. Surprinzându-i privirea chemătoare aţintită asupra ei, Svetlana se întoarse şi râse încet: de-ăştia-mi eşti, măi bădie… Fără să-şi ia ochii de la ea, Dmitri întinse mâinile: vino odată, ce te tot fereşti lângă rafturile alea, naiba să le ia de cărţi, nu vezi că nu pot fără tine! Luni mă duc la Sosnovka şi, cine ştie, poate nici n-o să te mai pot îmbrăţişa vreodată şi n-o să mai aud cum îţi bate inima ca o vrăbiuţă în colivie. Poate că va fi singura amintire pe care o voi păstra, sufocându-mă în singurătate la radiologie sau mai ştiu eu unde: ochii tăi, mâinile tale, buzele tale întredeschise, cu dunga umedă a dinţilor…

2

Soarele atinse cu băgare de seamă lucrurile, se rostogoli ca un ghem de lână roşcată pe duşumeaua proaspăt spălată, se întinse pe geam ca o pată galbenă de ulei şi dispăru dincolo de perete. Svetlana trebăluia la bucătărie, zdrăncănind cu crăticioarele. Se simţea miros de untură prăjită şi de ceapă. Dmitri însă nu auzea şi nu vedea nimic, deşi stătea întins pe canapea, cu ochii mijiţi, ca şi mai înainte: el nu mai era aici. Mergea încet spre trecutul său peste câmpul minat al amintirilor, mişcându-şi stângaci mâinile şi poticnindu-se la fiece pas, şi minele explodau, sfârtecându-i trupul, dar el, rănit, însângerat, se ridică şi făcea pasul următor, fără să-şi poată imagina de unde are puterea s-o facă.

Un pas…

În regiunea aeroportului, lângă gara de mărfuri, la Podul de vest, printre vălătuci de fum se leagănă flori stacojii. În Piaţa Libertăţii, lângă Comandamentul militar, o mulţime deasă, om lângă om, de nu poţi face un pas.

Plecaţi de aici, mucoşilor, numai voi mai lipseaţi, să vă dăm vreo două peste ceafă… „Dacă mâine-i război, dacă mâine pornim, dacă duşmanul crunt ne atacă, toţi ca unul, poporul sovietic întreg, patria şi-o va apăra”. Pe unde alergi, parazitule, tata nu mai pridideşte, trebuie să ne evacuăm, se zice că ăia au şi ajuns la Baranovici. Doamne, dă-le, Doamne, ciumă, să moară toţi, blestemaţii, şi mumele lor, şi copiii lor să se sugrume toţi în leagănele lor!

Un pas…

Marginea şoselei e bătută ca o perină, iar în spate porţi o boccea – cocoaşă de cămilă, şi mama are o cocoaşă, şi tata, şi sora – drumul geme de oameni cocoşaţi; sudoarea îţi pătrunde în ochi, se scurge ca un pârâiaş printre omoplaţi; limba umflată de sete nu-ţi încape în gură; o bătrână desculţă, cu un palton cu guler de vulpe argintie, împinge pe caldarâm un cărucior de copil, în care e instalat un ficus, şi pletele albe, ciufulite i se strecoară în gură. Madam, la ce-ţi trebuie aşa un ficus, aşa o prostie, mai bine dă la mine căruţul dumitale, am să pun în el copilul, simt că mi se rup mâinile, iar dumitale o să-ţi fie mai uşor să mergi, nu vezi că te-ai încins toată. Sărmana bătrâna înnebunise. La o parte… La o parte… Se târăsc camionetele, soldaţii au în mâini tulpini de mesteceni tăiaţi, ca nişte mici nori verzi care plutesc deasupra drumului, norişori rari sub un soare torid. Şi în meştecaniş o turmă de vaci care mugesc, şi o femeie stacojie, ca opărită, cu mâinile umflate: dragii mei, vă rog, mulgeţi vacile, să nu crape, şi voi o să beţi lapte, o să daţi şi la copii, mulgem în nisip, degetele nu ne ascultă. Iar avioanele de dincolo de pădure: tra-ta-ta-ta-ta! – iar rigola e mică-mică, şi eşti tot ia vedere cu cocoaşa ta albă. te lipeşti de pământ, te lipeşti, iar sub nasul tău ai o mică tufă de fragi, pe o crenguţă tremură trei fragi roşii, brobonate, ca trei picături de sânge, tremură, tremură… Pământul tremură: buh buh! – explodează bombele, iar bătrâna îşi împinge căruciorul cu ficusul pe şoseaua devenită pustie, plină de boccele, geamantane, pachete, oameni cosiţi de schije şi de rafale de mitraliere, îl împinge şi se uită drept

înainte cu ochi de nebună, Clic – a fost retezat vârfu.1, s-a oprit, l-a cules de pe jos, a încercat să-l pună la loc – nu ţine. L-a azvârlit, şi-a continuat drumul.

Un pas…

Din pădure au ieşit în drum unul după altul trei tancuri, în unghi drept, deasupra primului fâlfâia greu pânză roşie de drapel, şi lumea izbucni în strigăte zgomotoase de bucurie, făcând semne de salut cu mâinile: în sfârşit, iată tancurile noastre, acum se vor îndrepta într-acolo, spre vest, de unde se aude o canonadă strânsă de armă, acum le vor arăta acestor canalii! Dar tancul din faţă a cotit şi Dimka a îngheţat văzând în mijlocul steagului roşu svastica albă, cu liniile ei de păianjen, şi crucea albă pe turelă… fascişti ticăloşi, cine şi-ar fi putut închipui că şi-au luat culoarea drapelului nostru, stropit de sângele ostaşilor şi eroilor revoluţiei, cum aţi îndrăznit, ticăloşilor! Chepengul se deschise cu un scârţâit, şi dinăuntru apăru un neamţ blondiu cu cască şi maiou cu mânecile suflecate. *„Zurück!* strigă vesel spre mulţimea înţepenită de spaimă, şi arătă cu mâna direcţia: înapoi spre Minsk. *Zurück! Nach Haus!”* Mitraliera răpăi, şi toţi se năpustiră înapoi, călcând unii peste alţii, iar neamţul blondiu stătea în turelă cu picioarele larg desfăcute şi râdea în hohote în spatele lor.

Şi încă un pas, ultimul, înainte de a cădea şi a-ţi înfunda faţa în nisip.

Petice galbene. În piept, pe spate, pe genunchi… Galbene ca soarele, ca holda de grâu pârguit, ca dizenteria care seceră copiii. Piaţa Iubiteinaia, piatra lustruită de picioare, un zid de oameni, lung, înţepenit. *„Appell”* – verificarea, apelul, inspecţia. În mulţimea de poliţai şi de nemţi – Slavka Kaleciţ. O scurtă elegantă din piele de box, o banderolă albă, carabină la umăr, un baston de cauciuc în mina. Frumosul Slavka, bestia blondă, ochi albaştri, gene întoarse ca la o fată. Povesteşte ceva hazliu – poliţaii hohotesc – şi scotoceşte, scotoceşte printre rânduri cu o privire ascuţită, persistentă. Mijeşte din ochi: a găsit. Liza Basova, sora lui Iaşka, au învăţat la aceeaşi şcoală, au stat în aceeaşi bancă, în ultimii doi ani au fost văzuţi mereu

împreună: unde era Liza, acolo era şi Slavka – la cinema, la ştrand, la stadion, la muncă voluntară. „Mirele şi mireasa – borhot şi melasă”, S – f-L = Dragoste” – toate acestea erau despre ei doi, dar ei râdeau şi nu spuneau nimic, iar când puştimea îi sâcâia prea din cale-afară, Slavka îi alunga cu servieta Lizei. I-a dus cu credinţă servieta până la serbarea de absolvire a şcolii, până la 22 iunie, iar acum era în octombrie, el o văzu şi-şi miji ochii: a găsit! Chiar în scurta aceea ponosită, din pluş, şi cu ghetele scâlciate, legate cu sfoară (toate hainele pe care le-au avut au fost de mult schimbate pe mâncare), slabă, Liza era uimitor de frumoasă. Părul negru îi încadra chipul palid şi prelung şi se scurgea pe umeri, ochii flămânzi, înfundaţi în orbite, păreau imenşi, ca nişte talere; surprinzându-i privirea, îşi lăsă ruşinată ochii în jos, dar Slavka veni spre ea şi o trase de mâna afară din rând. Îi înfipse degetul în piept, acolo unde ar fi trebuit să fie peticul galben, dar peticul lipsea, căzuse probabil, şi în văzul a mii de oameni Slavka smulse calm scurta de pe umerii ei, cu o smucitură îi despică rochia şi turnă peste fata încremenită de groază o găleată întreagă de vopsea galbenă de ulei. O vopsea galbenă vâscoasă, care potopi şi norul de păr negru, şi trupul slăbuţ, dezgolit… A-a-a!” izbucni mulţimea, rupând rândurile, dar nemţii sloboziră în aer câteva salve de pistoale automate şi oamenii încremeniră, strângându-şi neputincioşi pumnii şi înghiţindu-şi lacrimile, iar Liza îşi duse mâna la faţă, întinse vopseaua şi porni, clătinându-se, galbenă ca soarele, ca holda de grâu pârguita, ca ura omenească, şi un neamţ milos îşi descarcă în trupul ei pistolul.

Destul…

— Destul cu soilitul, scoală-te, spuse Svetlana. Mâncăm acum sau mai târziu?

— Mai târziu, răspunse răguşit. Dă-mi puţină apă.

El bea şi o şuviţă rece i se scurgea pe bărbie, pe gâtul lung, vinos.

— Ai fost din nou acolo?

— Svetlana îi luă cana dintre degetele tremurânde. El

confirmă din cap: da, acolo.

— Hai să mergem în Parcul Celiuskin, să ne plimbăm. Nici nu-ţi imaginezi ce cald e astăzi… o zi frumoasă de toamnă lungă. Păcat că nu ne-am dus afară din oraş. Dar n-are nimic, e frumos şi în parc, şi pe urmă astăzi acolo e o expoziţie de câini. Să mergem să-i vedem, ţie îţi plac câinii.

— Într-adevăr, îmi plac foarte mult câinii, îi răspunse Agheev, mângâindu-i mâna. Sunt şi eu un câine, dar nu sunt un câine bun şi nu mă vor prezenta la expoziţii.

— Dimka, nu te calomnia chiar tu, zâmbi în colţul gurii Svetlana. Eşti un câine bun, credincios, devotat. Nici nu-ţi dai seama ce câine admirabil eşti. Hai să mergem, spre seară vreau să mai trec pe la Gorbaciovi. Vii cu mine?

— Nu, seara mai bine citesc ceva.

CAPITOLUL XXI

1

În drum, Iaroşevici intră la un magazin, cumpără o sticlă de votcă, salam cracauer, ţigări.

Acasă simţi că are frisoane. Ce bine ar fi acum să cadă la pat, cam pe vreo săptămână. S-o cheme pe domnişoara de la policlinică, să-şi ia un certificat medical şi – să mă pupaţi toţi… Să stea întins, cu ochii în tavan, să-şi amintească de Soci, de Riviera, de restaurantul pescăresc… Vai, proasto, proastă ce eşti, ce ai făcut! Ce mai Anna Karenina!… E drept ce se spune: sufletul altuia e o tenebră. De ce n-am alergat într-acolo, poate n-a omorât-o? Aş fi putut s-o întreb pe Minaeva. Sunt prietene, ar trebui să ştie. Mi-a fost frică. Să nu creadă că am vreo vină. Că din cauza mea… Mâq fi pomenit Rita Gorbaciova numele sau nu? De altfel, ce importanţă mai are. Cine poate şti despre ce am vorbit? Cine şi ce poate să dovedească? Nimeni, nimic. Un accident ca atâtea altele. A încercat să treacă strada într-un loc nepermis.

Alcoolul îşi făcea efectul. Se îmbăta rapid, irezistibil, aprig. Nu mai avea frisoane, i se făcuse cald. Dincolo de perete. Ghenka, băiatul vecinilor, învârtea aparatul de radio. Prin scrijelitul metalic al sunetelor se auzea de departe o voce de bărbat: „I *love you, I love you, I love*

you” – striga sufocându-se bărbatul cu glas răguşit, Iaroşevici bătu cu pumnul în perete. Aparatul tăcu o clipă, apoi izbucni din nou, mai tare, mai nebuneşte.

— Canalia, murmură Iaroşevici. Ticălosul, netrebnicul, lepădătura…

Îşi scoase caietul, tocul, făcu loc pe un colţ de masă. Gândurile i se învălmăşeau… La Institutul de oncologie şi radiologie şi-a făcut cuib o bandă de criminali… deoarece, conform statisticii, la zece fete sunt zece băieţi… oamenii cinstiţi, devotaţi muncii lor, sunt persecutaţi… iubirea este un inel, iar inelul nu are nici început, nici sfârşit… experienţe, care periclitează viaţa… ei, husare, vin să bei din cupe pline şi un cânt să-i zici…”

Iaroşevici scuipă, rupse foaia şi porni din nou să-şi târşasca tocul peste foaia de hârtie. Scria aşa de parcă drept pedeapsă fusese pus să cureţe latrina publică – fără entuziasm, fără să încerce sentimentul dulce al puterii sale asupra altor oameni, asupra gândurilor şi faptelor lor. Nu putea să se ascundă după o semnătură indescifrabilă, nici după o vorbărie pompoasă despre slujirea înaltelor idealuri ale sănătăţii poporului, în spatele căreia s-a ascuns Belozerov. Nu era numai o muncă murdară, era şi periculoasă, gândul că vidanjorii sunt bine plătiţi, nu-l bucura: îl vor păcăli şi la plată.

Ceva i s-a rupt în suflet, s-a deplasat din loc. şi el simţea că-şi urăşte binefăcătorul mai aprig ca pe duşmanii săi. Într-adevăr, Veresov şi Suhorukov îi dispreţuiau, dar nu-l călcau în picioare ca pe un lacheu, pe când ăsta… Nu mi-a întins mâna, boierul, i-a fost teamă să nu se mânjească. Oricum ai să-ţi frângi gâtul, se gândi. Mai devreme ori mai târziu – ţi-l frângi. Dialectică… Vai, Rita, Rita, ce-ai făcut!

Păi şi mâine i-aş fi scuipat în mutră, în mutra lui îngrijită şi suficientă, să fi avut cât de cât speranţa că reuşesc să ies clin încurcătură. Acum însă vezi de scuipă dacă vrei să te recalifici ca hamal. Prea târziu. Şi nici n-am chef.

Cu o mână nesigură turnă votcă în pahar, bău, mirosi

o coajă de pâine. Îşi aminti cât de uşor, cu câtă voie bună a compus scrisoarea adresată nevestei lui Veresov şi se posomorî şi mai mult. Trebuşoara aceea a fost o plăcere Tu mă ameninţi că mă dai afară, nici eu nu-ţi ofer un tort de sărbătoare. O să te răsuceşti ca un caras în tigaie când o să te ia în primire Olga Mihailovna. Cum s-ar zice, pentru un ochi – amândoi, pentru un dinte – tot maxilarul.

Amurg. Dincolo de perete Ghenka se potolise cu aparatul lui, se făcuse linişte, numai o muscă zumzăia pe hârtia de muşte, sub lustră, zumzăia, zumzăia… Luă din perete chitara, o şterse de praf cu mâneca. Atinse cu băgare de seamă coardele, le strânse, le lăsă mai lejer. Viaţa mea, viaţă amărâtă, ce mă bucură, ce mă supără?! Totul e brambura, de parcă eu m-am prins în hârtia asta de muşte, zumzăi, zumzăi, şi nimănui nu-i pasă de tine: că trăieşti, că mori. Nimeni, niciun suflet pe lumea asta nu are habar de tine.

Proştii de bucurie au parte.

Deştepţilor le e hărăzită tristeţea.

Iar eu de nimic n-am nevoie.

Şi nici nu regret nimic…

Părul lipit îi căzuse pe frunte, obrazul i se netezise, îşi pierduse expresia de înverşunare, ochii i se umplură de lacrimi de om beat. Îi era milă de el, îi era milă de Rita, şi această milă îi înceţoşa capul mai tare ca votca. N-am vrut să te împing sub maşină, am vrut să fac cum e mai bine. mai bine pentru amândoi, e ridicol să dai cu piciorul la bunuri când ele vin singure la tine. Dar dacă aş fi ştiut că eşti atât de proastă, nici n-aş fi deschis gura, poate, ducă-se pe pustii şi apartamentul tău, şi maşina. Tu ai fost ultimul meu liman, firul de pai de care se prinde cel ce e gata să se înece, am crezut că ai să mă ajuţi să ies din groapa cu lături în care m-am vârât singur şi în care mă tăvălesc de atâţia ani de zile – nici nu-ţi închipui cât e de greţos să

trăieşti într-o groapă cu lături! – iar tu te-ai frânt… de ce? pentru ce?… Probabil că nu trebuia să-ţi spun nimic. Poate după aceea, mai târziu, spre seară, şi să nu fac pe îngerul cu aripi imaculate, jignit în cele mai frumoase sentimente ale sale, ci să-ţi spun totul aşa cum este, ca tu să nu te simţi o ticăloasă: cum e sacul, aş-a-i şi peticul. Acum nu-ţi rămâne decât să scrii că Suhorukov a omorât un bolnav, şi, de fapt, dracu' ştie care e situaţia. Melnikov, şi el, se străduieşte acum pentru socru-său: cămaşa ţi-e mai aproape de trup… Poate că toate astea au fost aranjate special, iar eu nu sunt decât un pion într-un joc străin, dar pe Rita eu am omorât-o… eu! Legaţi-mă, oameni, sunt un ucigaş!…

Mi-e un pic milă de mine.

Mi-e milă de câini vagabonzi.

Şi drumul ăsta drept
M-a dus la crâşmă…

O grămadă de mucuri se răsturnase din scrumieră pe masă, în cameră se făcuse întuneric, iar el stătea tot aşa, atingând uşor strunele, şi bea, bea şi plângea cu lacrimi de beţiv, de parcă-şi cânta propriul prohod – prohodul unui om pur, bun, nerealizat…

2

Tatăl a bătut poarta: a venit cu un mujic, în timp ce mama era la lucru, iar Rita la şcoală, a ţistuit la cei mici, care de frică s-au băgat sub pat, a scos poarta din ţâţâni, a încărcat-o într-o căruţă – şi curtea a rămas vraişte, ca un om pe care l-au dezbrăcat în stradă, în văzul trecătorilor. Seara, acelaşi mujic, sau poate altul, l-a adus cu căruţa, bătut măr, cu hainele rupte, cu piciorul de lemn spart, şi l-a aruncat lângă casă, ca pe un sac cu făină: ca de obicei, beţia se încheiase cu bătaie.

Fusese o poartă rezistentă, din scânduri, cu colţurile bătute în fâşii de fier; până şi pernele, pe care le băuse tatăl, mama le-a regretat mai puţin: era o ruşine ascunsă, pe când asta era în văzul lumii. Se sufoca de plâns, ocăra cu

m

ultimele cuvinte pe Hitler, care l-a lăsat fără un picior şi a transformat în beţiv înrăit un om paşnic şi harnic la muncă, îl ocăra şi pe el, şi soarta ei amărâtă, apoi a chemat-o pe Rita şi cu ajutorul ei l-a tras în tindă – era în aprilie, pământul era umed, dacă îl laşi până dimineaţă, nu se mai ridică.

Dimineaţă tatăl s-a sculat, a şontâcăit până la cerdac, a poruncit celor mici să-i aducă o bucată de tablă, ciocan şi cuie şi s-a apucat să-şi dreagă piciorul de lemn, piciorul său drept. Se vede că îl ardea şi îl strângea ghem o grea mahmureală, pentru că era posac şi feroce, şi tot ameninţa că o să-l găsească pe mujicul din ajun şi o să-i spargă capul: m-a păcălit, canalia, nu mi-a plătit cât trebuia, păi cum…

Stătea în pridvor, umflat, plin de vânătăi negre şi violete, şi ciocănea alene cu ciocanul; cei mici se jucau cu păpuşi de cârpe; Rita cu maică-sa aprinseseră focul şi jumuleau găini. Minaevii se pregăteau să serbeze ziua de naştere a Ninocikăi şi le-au rugat să-i ajute, ca între vecini. Pentru ajutor au promis să le dea labele, capetele, măruntaiele şi penele – pentru perne noi.

Soarele strălucea puternic. De-a lungul drumului plopii se înălţau roz-liliachii, de parcă primăvara legase fiecare copac cu o broboadă de lină. Pe acoperiş ţipau vrăbiile năucite de căldură. Deasupra focului se înălţa un fum subţire, albăstriu, resturile de pene ardeau cu trosnet şi sfârâit, răspândind un miros greu peste împrejurimi.

Şi uite, prin deschiderea goală a porţii, în curte a intrat un câine, un dulău roşcat şi flocos, cu bot ascuţit şi cu urechi scurte, ridicate în sus.

Puştii au început să ţipe speriaţi. Dulăul s-a oprit dând paşnic din coadă, ca şi cum ar fi vrut să spună că e un dulău bun şi nu vrea să obijduiască pe nimeni; pur şi simplu l-a vrăjit mirosul care vine dinspre foc – poate se alege şi el cu ceva, nu chiar cu o labă, dar măcar cu un gât sau cu un oscior, oamenii nu se pricep deloc în ale mâncării şi adesea aruncă la gunoi cele mai gustoase bucăţi. Cu atât mai mult, cu cât curtea e deschisă atât de

ospitalier.

S-a ales…

— Marş afară, jigodie! a răcnit tatăl şi a zvârlit în câine cu ciocanul.

Câinele a scos un urlet cumplit, înfricoşător, şi a dat să fugă din curte, dar i-au paralizat labele din spate; a început să se târască, zgâriind pământul cu cele din faţă şi trăgându-şi în smucituri trupul devenit greu: se vede că ciocanul i-a frânt şira spinării. Câinele se târa şi urla, pradă unei dureri de nesuportat, copiii ţipau, Rita ţipa şi ea, cu faţa ascunsă în mâini, şi deodată tatăl s-a prăvălit în pridvor şi a început să se zbată în convulsii de epilepsie, cu spume la gură.

Rita îşi aminti de acest dulău cu douăzeci de ani mai târziu, atunci când Iaroşevici i-a frânt şira spinării şi ea a început să se târască pe stradă, trăgându-şi în smucituri trupul care amorţea; şi nu mai dorea nimic – decât să moară.

Coti după colţ, nebună de durere, dar un scrâşnet de frâne o făcu să se oprească şi să-şi ridice capul. Încremeni de frică: dinspre trotuarul celălalt o fată cu demiu de jerseu de culoare deschisă şi cu un batic roz la gât traversa în fugă strada, îndreptându-se direct sub roţile unui autocamion uriaş, care înainta spre ea.

Poate că ar fi reuşit să traverseze dacă nu s-ar fi întâmplat ceva ce a făcut-o să se poticnească, dar fata s-a poticnit şi a căzut, şi Rita a închis ochii, tipind îngrozită de ceea ce se va produce peste o clipă. Se auzi un uruit îngrozitor, de parcă undeva alături ar fi explodat o bombă – camionul intrase într-un stâlp de felinar şi, când Rita deschise ochii, văzu drept în faţa sa stâlpul aplecat, un munte de fier turtit, din care ieşeau aburi, şi un pantof alb de lac cu tocul rupt lângă roata dindărăt a unui lung camion frigorific. Din toate părţile oamenii alergau spre locul accidentului. Rita uitase că abia îşi târaşte pe trotuar trupul amorţit: să fugă, să fugă, să nu vadă nimic! – dar din cabină se rostogoli şoferul şi o apucă de mină.

— Stai! îi spuse, în timp ce-şi întindea cu palma

sângele pe obraz – geamul spart îl tăiase pe faţă şi sângele îi curgea în ochi. Stai, nu pleca, altfel s-a zis cu mine. Tu ai văzut cum s-a întâmplat, eşti martoră, am trei copii, n-am nicio vină. Fii om, nu pleca.

Se clătină şi se aşează pe asfalt, fără să-i lase mina, şi Rita se aplecă spre el ca să nu cadă.

— Da, şopti, am văzut cum s-a întâmplat. Nu vă temeţi, n-am să plec. Am văzut cum s-a întâmplat, Doamne, am văzut…

Tot restul fu ca un vis de groază, din care Rita se trezi la miliţie, într-o încăpere întunecoasă, şi un locotenent tinerel îi dădea să bea valeriană. Povesti tot ce văzuse şi locotenentul, încreţindu-şi fruntea, a notat cu grijă, iar şoferul, cu tăieturile lipite cu plasture, stătea deoparte, cu cu capul culcat pe masă şi prins în mâini.

— Ce mi-a făcut… murmură monoton, ce mi-a făcut, ticăloasa! Toată viaţa mea am s-o am în faţa ochilor, ticăloasa, ce mi-a făcut…

— Lasă, i se adresă locotenentul, adună-te, fii bărbat. E clar că n-ai nicio vină, acolo e chiar alături pasajul subteran, şi gardul, ea a trecut peste gard, ce să mai vorbim. Şi aşa ai făcut tot ce se putea face, ţi-ai făcut maşina zob, e de mirare cum de ai scăpat cu viaţă… Mai ales că nu eşti băut, dacă erai băut era cu totul altceva. Tribunalul te va achita.

— Parcă e vorba de tribunal, răspunse şoferul fără să-şi ridice capul. Parcă e vorba de tribunal, nu vorbesc de tribunal… Mai bine încasam cinci ani numai să îi rămas ea…

— Bine, ajunge, îl rugă locotenentul. Nu te mai chinui…

Îi propuse Ritei s-o ducă acasă cu maşina de serviciu, dar ca refuză: mai avea în urechi scrâşnetul prelung al frânelor.

Mergea pe stradă lipindu-se de clădiri, stătea îndelung în faţa semafoarelor şi nu-şi permitea nicio clipă să se lase în voia altor gânduri. Merg pe stradă. Maşina

este o sursă de pericol sporit. O maşină în viteză nu poate fi oprită instantaneu. Cunosc foarte bine toate astea, am în geantă carnetul de şofer amator. Cetăţeni, respectaţi regulile de circulaţie pe stradă. Şi atunci nimeni nu va murmura: „Ce mi-a făcut, ticăloasa…”. Nu vreau! Şi nu mi s-a frânt nimic, de unde am mai scos-o şi pe asta? Amintiri, amintiri… să te ţii de amintiri când eşti acasă, în pat, sau la cinema, când e un film plictisitor, iar când eşti pe stradă – să te uiţi în toate părţile şi să fii atentă la semafoare. Nu vreau aşa, nu am dreptul. Port în mine o viaţă nouă, viaţa copilului meu… nu vreau!

Pe bulevard Rita se opri: aici nu erau maşini. După grămada de mucuri de sub tufiş găsi fără greş banca pe care dimineaţa stătuse Gorbaciov şi se aşeză.

Ei, acum pot să mă gândesc ce-i de făcut mai departe, îşi zise ea. Şi simţi din nou cum ciocanul greu, de fier, îi zdrobeşte cu trosnet şira spinării. E drept: tu l-ai trădat pe Gorbaciov, iar Iaroşevici te-a trădat pe tine. Legea talionului… Cine mi-a vorbit despre legea talionului? … Răul îşi primeşte întotdeauna pedeapsa, chiar de-ar fi peste o mie de ani. Răul nu trebuie să rămână nepeclepsit, altfel oamenii se vor transforma în nişte câini turbaţi. Există datorie, există cinste, există conştiinţă. Un cod pe care omenirea l-a dobândit în chinuri de-a lungul întregii sale istorii. Iar tu ai crezut că ţie îţi este permis orice – să minţi, să trădezi, să treci peste destinele altora – ce te-a făcut să crezi una ca asta? Te-ai gândit numai la tine, la dragostea ta, la durerea ta, la speranţele tale. Te-ai aşezat pe tine în centrul universului şi tot ce se întâmpla în el apreciai după felul cum se repercuta asupra ta. Te-ai îndrăgostit de Iaroşevici şi Gorbaciov n-a mai fost om pentru tine, ci un obstacol, un fel de băltoacă în drum – caută s-o ocoleşti fără să-ţi uzi pantofii şi treci mai departe. Chiar şi boala lui n-a fost boală, ci tot o piedică, şi soarta lui pecetluită atât de neaşteptat n-a fost tragedia omului care timp de patru ani te-a dădăcit, te-a legănat în bunătatea lui şi numai pentru asta ar fi avut dreptul la compasiune, la caritate, ci un prilej supărător de a-ţi bate

capul cum să te lepezi de el, de nenorocirea lui, păstrând măcar o aparenţă de bună-cuviinţă. Mare nevoie aveai de această aparenţă de bună-cuviinţă, cum avea nevoie şoferul ăla de plasture – un plasture tămăduitor peste hăul negru al sufletului.

Este în firea oamenilor să-şi înfrumuseţeze trecutul. Tot ceea ce cândva a provocat o ruşine cumplită, furie neputincioasă ori repulsie, cu timpul îşi pierde din asperitate, se mai acoperă, se mai retuşează; capacitatea de selecţie a memoriei umane, bazată pe instinctul de conservare, evită balastul inutil. Tocmai pe asta ai contat şi tu, fie şi în subconştient: pe capacitatea de selecţie a memoriei, pe caracterul complex al circumstanţelor, dar acum înţelegi că această portiţă îţi este închisă. Pământul nu e o insulă nelocuită, iar tu nu eşti piramida lui Kheops; viaţa ta e legată cu fire nevăzute de vieţile altor oameni: Gorbaciov, Minaeva, Agheev – de viaţa care încolţeşte acum în tine şi căreia nu-i pasă de supliciile tale. Fiece pas al tău, fiece cuvânt pricinuiesc cuiva durere sau bucurie, cuiva, nu numai ţie. Toţi te considerau deşteaptă, fermecătoare, cultă, şi tu te considerai deşteaptă, fermecătoare, cultă, şi erai mândră de aceste calităţi, iar în realitate eşti o ordinară, o fiinţă crudă şi fără inimă, ca tată tău, pe care l-au abrutizat beţiile lui crunte. Au fost şi la el circumstanţe, şi ce circumstanţe, şi după aceea l-a chinuit şi pe el sentimentul de milă, atunci când a zăcut în pridvor şi s-a zbătut cu capul de scânduri, dar cu o clipă înainte zvârlise ciocanul, aşa cum ai făcut tu astăzi. Nici prin cap nu ţi-a trecut că acest ciocan o să ricoşeze asupra ta; dacă nu s-ar fi întâmplat aşa, dacă n-ai fi simţit durerea aceea insuportabilă, când a trosnit propria ta coloană vertebrală, nici n-ai fi încercat să te priveşti pe tine, viaţa ta cu ochii altuia.

Gorbaciov a inventat această femeie, ai ştiut perfect şi fără Iaroşevici că a inventat-o. Ai ştiut de cum a deschis gura, dar prea voiai să crezi că este adevărat. În felul acesta, aparenţa de bună-cuviinţă, de care te-ai agăţat, devenea bună-cuviinţă palpabilă, la fel de reală ca şi

ciocanul, care zdrobise şira spinării câinelui. Aminteşte-ţi teancurile de scrisori şi telegrame pe care le primeai de la el din Siberia. În ele se oglindea Gorbaciov întreg: un om deschis, tandru, pierdut de dorul tău; îţi era şi jenă să te gândeşti că aceste telegrame au fost citite de oameni străini. Trebuia să nu-l cunoşti câtuşi de puţin pe Gorbaciov ca să crezi că, după ce se întorcea de la telegraf, putea să se distreze cu cineva „mai simplu"; or, tu îl cunoşti, îl cunoşti foarte bine… Are nevoie de tine chiar şi aşa cum eşti acum – umilită, înjosită, întinată, are nevoie de tine până la sfârşit – şi n-are nicio importanţă ce va fi cu tine după aceea. Are vreun rost să mă gândesc ce va fi?

Probabil că are, şi Gorbaciov se gândeşte mult mai departe decât îi e dat atunci când petrece cu privirea avioanele, şi fata cu demiul de culoare deschisă şi cu baticul roz – fata aceea nu şi-a imaginat că totul se va sfârşi de cum va trece gardul care separă trotuarul de stradă. Probabil că are rost, dar eu n-am s-o fac.

Da, se gândi în continuare, sunt o ordinară, o fiinţă de nimic, dar slavă ţie, Doamne, Pavel nu e aşa. Slavă ţie pentru el, deşi când mă gândesc la el, simt că mi se taie picioarele, de parcă într-adevăr mi-ar fi zdrobit coloana vertebrală.

3

Ţigările se terminaseră demult, dar Gorbaciov tot mai iitatea pe bancă, bucuros că l-a lăsat durerea şi că poate să descheie nasturele de sus de la tunică şi să respii e cu tot pieptul, fără senzaţia că aerul i se opreşte în beregată. Deci, aşa cel puţin totul e limpede. Consideră că iarăşi ai avut ghinion, aşa e steaua ta fără noroc, sau, dacă vrei, consideră că ai avut noroc. S-a dovedit a fi o muiere cinstită, n-a minţit, nu s-a prefăcut, iar pentru tine cinstea este cea mai mare virtute a omului, nu-i aşa? S-a îndrăgostit, a plecat, inimii nu-i poţi porunci. Slavă Domnului că nu ştie nimic, ar fi fost mult mai amar dacă ar sta cu mine de milă şi în spatele meu ar continua să se încurce cu altul. Mai amar, mai scârbos…

Dă-i înainte, meditează, îşi spuse, în situaţia ta n-ai

nimic mai bun de făcut, decât să meditezi, să apreciezi, să cântăreşti. O să vină seara, o să te gândeşti că Iaroşevici o strânge în braţe şi toată înţelepciunea ta bătrânească se duce-n grijanie. În grijania mă-sii, cum se spune uneori, întocmai.

Pe bulevard era plin de copii, o întreagă grădiniţă de copii mişuna prin tufăriş: foşneau frunza, cântau, fluierau, săreau coarda, dădeau drumul la automobile şi camioane, se certau, se împăcau – trăiau. Un ţine pistruiat de vreo cinci anişori, îmbrăcat cu o salopetă plină de fermoare şi în cap cu o căciuliţă tricotată din lină, îi tot dădea de mult timp târcoale, dar nu îndrăznea să se apropie – prea era posac nenea; şi Gorbaciov îi zâmbi prietenos: curaj, băiete! Cu sfială, câte un pas, câte un pas, ţincul se apropie, se căţăra pe bancă, cu o mină independentă îşi pironi privirea în spaţiu. Gorbaciov băgă mâna în buzunar, dar, ca un făcut, nu avea nimic: nicio bomboană, nici vreun fleac, care ar fi putut ţine loc de jucărie, nimic în afară de legătura de chei pe un breloc în formă de busolă, şi el scoase cheile şi săltă brelocul în palmă.

— Îţi place?

— Îhî, dădu glas ţincul, privindu-l pe sub sprâncene.

— Atunci ia-l. Cum te cheamă?

— Grişa. Mi-l dai de tot sau numai să mă joc?

— De tot, de tot. Ştii, şi pe mine mă cheamă Grişa. Deci suntem tizi, se bucură Gorbaciov.

Grişa-cel-mic nu dădu nicio atenţie acestei informaţii. Interesul său se concentrase asupra busolei.

— Da ce se mişcă acolo? Este viu?

— Este o busolă. Uite, săgeata asta albastră arată întotdeauna spre Nord. Dacă ai să ştii acest lucim, n-ai să te rătăceşti niciodată.

— N-am să mă rătăcesc, mă duc singur acasă, nu trebuie să trec drumul. Ia spune, nene, tu eşti aviator sau cosmonaut?

— Aviator.

— Eu, când o să mă fac mare, mă fac cosmonaut. Ca Gagarin. Gagarin are şi el o busolă ca asta?

— Are. Poate de altă formă, dar are sigur.

— Nene! Puştiul îl privi cu ochi strălucitori. Ce mai îmi dai?

Gorbaciov se aplecă spre el.

— Cerul. Vezi cât e de mare şi de albastru? Este cel mai bun dar pentru toţi cei care vor să se facă aviatori sau cosmonauţi. Crede-mă, n-am făcut niciodată, nimănui, un dar mai frumos.

Grişa se scormoni în nas şi zâmbi neîncrezător.

— Ce şmecher eşti, nene... Parcă poţi dărui cerul? Cerul este al tuturora.

— Nu. răspunse Gorbaciov, cerul nu este al tuturora. Sunt unii oameni care nu se uită decât sub picioarele lor.

Oamenii ăştia merg pe pământ şi nu îndrăznesc să ridice capul în sus, de teamă ca cerul să nu le răscolească sufletele prin imensitatea şi puritatea lui. De cer au parte numai aceia care au aripi. Ai simţit vreodată că te mănâncă uite-aici? întrebă el punându-şi mâna pe omoplaţii slăbuţi ai băieţelului.

— Am simţit, răspunse acesta. Mă mănâncă şi acum. E cald.

— Nu e din cauza căldurii. Înseamnă că-ţi cresc aripile, înţelegi?

Grişa se rostogoli ca o minge de pe bancă şi începu să strige de răsuna bulevardul:

— Îmi cresc aripile! îmi cresc aripile! Am să zbor ca o vrabie. Frrr... Frrr...

— Nu. vorbi prostii, îl întrerupse sever educatoarea, desprinzându-se dintr-un grup de femei care şedeau pe o bancă vecină şi discutau ceva cu multă însufleţire. Oamenilor nu le cresc aripi.

— Ba cresc, obiectă încăpăţânat puştiul. Mi-a spus nenea aviatorul.

— Care nenea?

— Educatoarea se uită spre Gorbaciov, şi acesta îşi încheie în grabă nasturele de sus de la tunică: o fată drăguţă ca atâtea altele, bucle blonde, un năsuc în vânt, o fustiţă scurtă, mai sus de genunchi. A, ăsta... N-ai înţeles

cum trebuie, Grişa. Nenea a vrut să spună că omul dobândeşte aripi prin cunoştinţe, dragoste de muncă, sârguinţă. Iar te-ai murdărit tot. Scuzaţi-mă, tovarăşe colonel, copiilor le lipseşte total gândirea abstractă.

— Foarte bine că le lipseşte, rosti supărat Gorbaciov şi se ridică de pe bancă. Rămâi sănătos, tizule. Îţi doresc zboruri fericite.

Gorbaciov se mai plimbă prin oraş, apoi luă troleibuzul şi se duse la aeroport. Studie îndelung mersul avioanelor, ca şi cum intenţiona în aceeaşi zi să plece undeva, dar nu se hotărâse încă unde anume, şi i se păru ciudat gândul că nimic nu-l mai leagă de slujbă, de casă, că într-adevăr poate s-o întindă în Kamceatka, în Insulele Kurile şi, în scurtul timp pe care îl mai are, să trăiască câteva vieţi, hoinărind de la un capăt la altul al ţării. Să se învârtejească în caleidoscopul unor noi peisaje, oraşe, oameni, să şteargă hotarele timpului… Admirabilă variantă, păcat numai că nu poţi lăsa la camera de bagaje gândurile, le vei căra tot timpul cu tine, şi asta îţi va strica toată plăcerea… ţi-a şi stricat-o. Urcă la etaj, la restaurant, luă loc la o măsuţă aşezată lângă geamul uriaş cât peretele, dincolo de care se pierdea la orizont pista de decolare, şi se linişti privind avioanele, minunate în proporţiile lor, în conturul impetuos, în îmbinarea plastică a planurilor. Se apropie un ospătar în vârstă, îmbrăcat cu un costum lustruit ca o oglindă, dar curat şi călcat, cu un şervet alb trecut peste mină, scoase carneţelul, îşi aplecă capul spre umăr.

— Ce serviţi, tovarăşe colonel?

— Nişte fericire, răspunse Gorbaciov. O porţie de obişnuită fericire omenească. Se poate şi fără garnitură, nu mă supăr.

Ospătarul îşi strânse ridurile în jurul „ochilor inteligenţi, atoate – înţelegători, şi zâmbi trist.

— Un produs deficitar, tovarăşe colonel. Se alterează repede. Aş lua şi eu o porţie – dar nu ţinem. Mai bine vă fac rost de nişte icre de Manciuria, oamenii inteligenţi spun că, dacă mai e şi un coniac bun – uneori înlocuieşte.

— Mint, cred, comentă moale Gorbaciov. Bine, fie, adu-mi surogatul dumitale.

Avioane decolau, avioane aterizau, zguduind cu urletul motoarelor cu reacţie clădirea aeroportului, şi acest urlet i se părea o muzică dulce. Avea tot: foşnetul dulce al viorilor şi acorduri puternice de orgă, dangăt armonios de clopote şi ciripit de păsări, triumful spiritului uman asupra materiei inerte, asupra fortuitului şi asupra vicisitudinilor destinului. Uruitul acesta uniform, dens, care-ţi înfunda urechile, îi spunea că totul este în oi dine, că cei care s-au ridicat în văzduh vor ajunge la destinaţie: la rude, la prieteni, la cei dragi, şi Gorbaciov le dorea tuturor un zbor bun şi o aterizare la fel, şi o fericire autentică, pe care n-o poţi înlocui cu niciun fel de surogate.

Se întoarse acasă spre miezul nopţii, nici beat, nici treaz – obosit. Urcă alene la etajul întâi, introduse fără grabă cheia în broască. Întuneric, pustiu, umezeală de toamnă, păcat că n-am întins-o undeva la Ashabad, chiar se anunţase o cursă potrivită… Dar vestiarul era luminat, şi prin uşa deschisă se vedea lumină în camere, şi Rita aruncă în furcă receptorul.

Sprijinit de perete, Grigori Konstantinovici o privea cu ochii larg deschişi, şi Rita vedea cum plivirea lor devine tot mai luminoasă, tot mai luminoasă, cum se umple de bucurie, şi când el o cuprinse în braţe, ea-şi lipi obrazul de umărul lui şi începu să plângă cu uşurare.

În dimineaţa zilei de sâmbăta, Iaroşevici sosi la institut cu mult înainte de ora nouă. În camera cercetătorilor ştiinţifici era o maşină de scris şi el dactilografié în trei exemplare şi puse la cutie scrisoarea, aprobată în prealabil de Belozerov, ascunse în servietă ciorna cu corecturile făcute de mâna acestuia şi se duse la bibliotecă. Sala de lectură era deschisă; o infirmieră stropea florile; văzându-l pe medic, infirmiera se grăbi să-şi ia găleata şi cârpele şi ieşi, iar el se aşeză la o masă, pe care zăceau grămadă colecţiile de ziare. O să aflu îndată totul, se gândea el, o să aflu îndată. Tâmpitule, cizmă, ţărane, nu ţi-a dat prin cap să te uiţi în ziar… Bine, mi-a

fost teamă s-o întreb pe Minaeva, dar „Gazeta de seară 1 se vinde la orice colţ de stradă, iar ea e profesoară la şcoala tehnică, şi el e om cu vază, puteam să ştiu totul demult. Poate a scăpat, poate a lovit-o doar, a rănit-o, ei, a schilodit-o, şi acum e internată la spital, iar eu de şase zile simt că înnebunesc, chiar şi Melnikov a băgat de seamă, şi Belozerov, aseară m-a întrebat din nou dacă nu sâni cumva bolnav.

Colecţia „Gazetei de seară" era chiar deasupra, dar el nu îndrăznea s-o ia de mână, de parcă infirmiera cu o clipă mai înainte ar fi vărsat peste foile de ziar o sticluţă de preparat de aur coloidal, şi acum simpla atingere ar fi însemnat o primejdie de moarte. Îşi freca mâinile una de alta, ridica convulsiv din umeri, simţea că-şi pierde vremea de pomană, dar nu-şi putea impune să se stăpânească.

— Pavel Petrovici, ce-i cu dumneata, eşti complet schimbat la faţă, auzi lângă el glasul Minaevei. Eşti bolnav?

— Nu. nu, n-am nimic, murmură laroşevici, ştergându-se pe frunte cu boneta mototolită. Autobuzele… sunt arhipline, e o zăpuşeală… Uite, am să răsfoiesc ziarele, o să-mi treacă.

Minaeva luă din geantă o revistă şi se adânci în lectura ei, scoţând nişte notiţe, iar el răsfoi câteva numere de ziar. Asta s-a întâmplat luni, în a doua jumătate a zilei, deci trebuie să caut marţi sau miercuri. Cel târziu joi. Chenare negre, litere mărunte. Când te gândeşti cită lume moare în fiecare zi, într-un oraş mare… Nu văd nimic, literele se contopesc, nu înţeleg niciun cuvânt. „Comitetul de Partid, Comitetul sindical, administraţia uzinei…" Nu, asta e altceva…

— E de groază, spuse Minaeva, întrerupându-şi lectura. M-am întâlnit ieri cu Rita Gorbaciova, sub ochii ei un camion a călcat o femeie. Undeva pe strada Iakub Ivolas. prin sectorul dumitale. Iar eu sunt aş. a de distrată, nu mă uit niciodată la semafoare. Azi dimineaţă cât pe ce să nimeresc sub tramvai. Când îmi aduc aminte nu mai sunt tună de nimic.

laroşevici ar fi vrut să-i răspundă, să-i spună ceva banal despre regulile de circulaţie pe stradă, dar nu fu în stare, simţi că i-a pierit graiul. Cu o fermitate exagerată, ca unul care e beat criţă, a ieşit din sala de lectură şi a pornit spre Melnikov: acolo poate să facă rost de spirt. Un pahar de spirt, ca o lovitură în plină faţă, altfel nu mai rezist, căpiez. Am şi trimis aceste scrisori, nu le mai pot întoarce, chiar de m-aş tăvăli pe pământ şi mi-aş smulge părul din cap. Conferinţa începe peste patruzeci de minute, Melnikov îşi va anunţa concluzia, iar eu trebuie să dezlănţui scandalul – numai să încerce canalia să nu-mi dea spirt. Toată viaţa în scârna, o dată în plus nu schimbă nimic. Pentru ei – fiare, iar în ce mă priveşte, Feodor Vladimirovici mi-a promis un post într-un sanatoriu. Plec – nici nu mai calc pe aici. Principalul e că Rita trăieşte. Trăieşte!… Naiba s-o ia de treabă, cred că arăt ca un om care a fost condamnat la moarte şi graţiat chiar sub spânzurătoare, când îşi pierduse orice speranţă.

CAPITOLUL XXII

1

După ce termină treburile pe care le-a avut la Moscova, Veresov îşi făcu pregătirile pentru a pleca acasă. În sfârşit, ploaia stătuse, ceaţa, deasă ca un espandat, se risipi, în spărturile dintre nori se ivi soarele. Băltoacele din piaţă, din faţa hotelului, se făcură mai deschise la culoare, în ele se oglindea cerul, şi plopii galbeni, muiaţi complet de ploaie, şi porumbeii cenuşii, cu penele înfoiate, care îşi luau leneşi zborul de sub picioarele trecătorilor. Nikolai Alexandrovici chemă un taxi şi porni spre aeroportul Vnukovo.

Stătea în maşină, cuprinzând cu mâinile servieta sa voluminoasă, ticsită de cărţi, borderouri, şpalturi, circulare, bruioane de articole şi, cu toate că în jur, cât vedeai cu ochii, era Moscova, el se găsea acum la şapte sute de kilometri distanţă, la Sosnovka, în liniştea austeră a coridoarelor institutului. În sfârşit, acum poate forţa lucrările de hipertermie. Ajunge că batem pasul pe loc în sala experimentală de operaţii, Manfred von Ardenne a

trecut demult în clinică şi a obţinut rezultate interesante. Desigur, au fost şi cheltuieli de regie, fără asta nu se poate, de aceea s-a şi pierdut atât de mult timp, dar acum, pare-se, toate se aranjează la locul cuvenit. Să-i spun lui Zaikin să verifice încă o dată regimurile şi toţi parametrii, şi-l putem băga în clinică. Pe urmă, aurul radioactiv. Comitetul de farmacologie trebuie s-aprobe azi-mâine noul preparat, începând cu luna ianuarie centrala „Izotopul" promite să mărească apreciabil livrările. Andrei va avea mai mult de lucru. Trebuie elaborată mai precis metodologia de administrare, de dozare, să se urmărească împreună cu radiologii distribuţia preparatului în organism. Da, bineînţeles, totul a fost verificat pe şoareci şi pe şobolani, dar, cum se spune, măsoară de şapte ori, şi după aceea… de încă şapte ori. Să-i spun Minaevei să facă… Nu, mai bine să nu mă gândesc acum la Minaeva. Am s-o văd luni. Şi nici la Belozerov să nu mă gândesc. Şi nici la Melnikov. htop, ce legătură are Melnikov? Legătura e că de două luni laboratorul de morfopatologie nu are şef. Suhorukov mi-a arătat câteva cereri, primite la comisia de concurs – nu e ce trebuie. Păcat de Arţimoviei, bun morfolog. A plecat în Extremul Orient împreună cu soţul ei, militar de înarieră, păcat. Melnikov îşi cunoaşte meseria, dar parcă tot aş vrea un şef de laborator mai erudit, cu un orizont mai larg. Şi pe cine aş fi putut numi? Aia e. Morfopatologi du experienţă sunt mai de preţ ca aurul, iar ăsta e un specialist cu experienţă, ce e al lui e al lui. Sunt unii oameni de genul ăsta: ai zice că n-au niciun cusur, nu le găseşti noi o vină, şi totuşi – în jurul lor e pustiu. Melnikov nu e iubit. Mă rog, ce are a face aici iubirea? Să-ţi iubeşti nevasta sau amanta; pe colegii de serviciu – nu e obligatoriu. Numai să-şi tragă ea lumea cărui. Carul, carul… dar poate un om indiferent să-şi tragă ca lumea carul? Nu prea cred… E complicat cu el. În schimb pe Iaroşevici trebuie să-l zbor, să-l zbor să nu se vadă. Să-l zbor imediat, fără nicio discuţie. Unui medic ca ăsta nici dobitoace nu-i dai pe mină ca să le trateze, darmite oameni. Facem educaţie, convingem, dădăcim… Când

trebuie să dăm pe uşăaâară. Ce o fi fost astăzi la conferinţa clinică? Nu, nu, oricum nu mă duc la institut, direct la vilă. E târziu, nu găsesc pe nimeni în afară de medicii de gardă, iar cu cei de gardă pot să vorbesc şi la telefon, de la aeroport. Sunt epuizat, nu mai pot. Să hoinăresc prin pădure după ciuperci, să mai sap la grădină… Da, să nu uit să-i cumpăr Nataşei bomboane, întotdeauna se supără: iar nu ne-ai adus nimic! Iar conferinţa, mă rog – a trecut, s-a dus, luni o să-mi povestească Nifaghina cum a fost.

Să fi ştiut Vâresov cum a trecut de astă dată obişnuita conferinţa săptămânală, nu s-ar mai fi gândit la ea atât de distrat şi de senin. Dar îi era dat să mai rămână un timp într-o fericită neştiinţă.

Încă de pe trapă Nikolai Alexandrovici zări printre cei veniţi la aeroport făptura stângace a şoferului său Tolea Gribov şi îi făcu semn cu mâna. Tolea, recent lăsat la vatră, locuia la căminul institutului şi era îndrăgostit de o fată nostimă, Liudmila Şatkaia, secretara lui Veresov, fără ca aceasta să răspundă la dragostea lui. Când nu avea treabă, Tolea „ardea gazul” în anticamera cam strâmtă a profesorului, unde Liudmila vrăjea la maşina de scris electrică, la panoul de radiocomunicaţii „Signal” şi la patru telefoane de culori diferite, ofta zgomotos şi suporta cu răbdare toate ironiile ei. Veresov ştia acest lucru şi uneori îi lua peste picior pe amândoi. Liudmila nu lua în seamă aceste glume, le privea cu condescendenţa şi răbdarea omului mare faţă de ghiduşiile unui copil, în schimb Tolea roşea cumplit şi nu ştia unde să-şi ascundă mâinile mari cu unghiile rupte.

Maşina pe care o conducea Tolea Gribov strălucea ca nasturii la un marinar fercheş. După ce puse geamantanul pe bancheta din spate, Tolea deschise portiera din faţă.

— La vilă?

— La vilă, Tolea, la vilă, confirmă vesel Veresov, de parcă abia acum se încredinţase că, în sfârşit, zarva de la Moscova s-a terminat şi că este cu adevărat acasă. Ai mei sunt acolo?

— Acolo.

— Bun. Nikolai Alexandrovici îşi aruncă trendul pe speteaza scaunului. Ambalează motorul, mă duc să dau un telefon la institut.

Dibui în buzunare o monedă de două copeici şi se grăbi spre telefoanele automate. Făcu numărul camerei de gardă.

— Bună seara. Veresov la telefon. Cine e responsabil de gardă astăzi?

— Doctorul Basov, răspunse sora. Bună ziua, Nikolai Alexandrovici. Să-l chem?

— Te rog. Dacă se poate, mai repede.

— Îl chem îndată.

Veresov îşi aduse aminte numele surorii – Puntik, o femeie corpolentă, înceată, şi se gândi cu un zâmbet ironic că va trebui să aştepte cam mult. Unde poate fi acum Basov? La serviciul de pretumorale? La radiologie? La radiochirurgie?… Să tot cauţi. Şi ca un făcut, n-am nici fise să sun peste tot. Trebuie să-i spun să-şi facă din nou formele pentru cercetător ştiinţific principal. Ajunge cât a stat ca cercetător simplu, am un loc vacant. Un medic bun, cercetător inteligent, dar nu-l poţi compara cu Uiuşa. Fraţi buni: cel mare – pasăre-măiastră, iar ăsta-i ca o găină, de ce? L-a hărţuit mai mult viaţa? Poate. Iliuşa n-a trecut prin ce a trecut Iakov. Pe Iliuşa însă viaţa l-ar fi călit mai mult, pe ăsta l-a frânt.

În sfârşit, auzi cum în camera de gardă pocni uşa.

— Bună ziua, profesore, se auzi în receptor glasul sufocat al lui Iakov Efimovici. Bine aţi venit.

— Bună ziua, Iakov Efimovici. Ce se mai aude?

— Totul e normal. Trei sute şaizeci de bolnavi, un bolnav grav, Vaşkevici, l-am transferat recent la chimioterapie. De acolo vin. Prezintă simptome de agravare acută. Pentru orice eventualitate am spus celor de la reanimare să fie pregătiţi.

— Da, da, foarte bine – aprobă Veresov şi simţi din nou cât l-a obosit această săptămână plină de forfotă, în care, pare-se, n-a fost zi să mănânce ca lumea la prânz şi nervii i-au fost încordaţi la maximum. Bine, gardă uşoară.

Dacă e ceva, trimiteţi maşina. Sunt la vilă.

— Bine, profesore, răsuflă uşurat Iakov Efimovici, care se temuse ca de foc de întrebări suplimentare. La revedere.

Nikolai Alexandrovici puse receptorul în furcă. Ieşi din înghesuiala aeroportului. Se instală în „Volga”, închise ochii. Maşina demară lin şi, luând viteză, porni spre Şosea, ia Sluţki, să iasă la linia de centură. Tulea nu punea întrebări. Aflase de la Linamila despre cele întâmplate la institut şi crezu că doctorul Basov îl pusese la curent pe director. „Gură spartă, gândi înciudat Tolea, privind cu coada ochiului faţa trasă a lui Veresov. N-a putut să aştepte până luni! Să lase omul să se odihnească liniştit în ziua liberă după lege”.

Închise grijuliu ferestruica: să nu tragă.

Bucuria apropiatei revederi cu casa, cu fetele, cu pădurea, care îl cuprindea pe Veresov ori de câte ori se întorcea din câte o delegaţie mai lungă, de astă dată nu-i trezi obişnuitul zâmbet uşor. Asta e tot. Omul moare. Îndelung şi greu, şi va muri azi-mâine. Gorbaciov, Vaşkevici… îşi strânse pumnii atât de tare, încât simţi că-l dor degetele. „Pentru orice eventualitate am spus celor de la reanimare să fie pregătiţi”. Foarte corect. În condiţiile noastre însă reanimarea este într-un fel altceva decât ceea 21 – Regăsirea speranţei ce se înţelege de obicei. Nu se pune problema de a-l întoarce pe om la viaţă. nu. Se încearcă să i se dea omului încă o oră, încă o zi de existenţă biologică. Luptăm până în ultima clipă – fără nicio şansă de succes. Chiar şi atunci când te găseşti în încercuire, există o speranţă. Careva o să răzbată, o să străpungă. Vaşkevici nu are nicio speranţă. Şi nici Basov cu reanimatorii lui. Şi totuşi se vor bate. Până la sfârşitul sfârşitului. Asta e datoria medicului. Dracu’ s-o ia de datorie, cât este de grea uneori dacă nu eşti pur şi simplu medic, ci medic oncolog… Eşti gata. să-ţi urăşti profesia, şi pe tine însuţi, şi întreaga lume. Or, tocmai asta nu e admis. Treci pe alt canal. Nu te mai gândi nici la Vaşkevici, nici la Gorbaciov. Gândeşte-te la alţii, trebuie să fii optimist. Este

teribil de uşor să fii optimist pe seama altuia, dar – n-ai încotro, pentru că pesimismul este sterp, ca un pom uscat. Iar pomul ştiinţei tale trăieşte, şi creşte mereu, tot mai mult se acoperă cu frunzuliţele verzi ale speranţei. Înarmează-te cu curaj şi cu răbdare şi aşteaptă – odată va înflori. Pentru că şi tu ai pregătit înflorirea lui…

Vila pe care o avea Veresov a fost cumpărată de ocazie, la scurt timp după ce venise la Minsk. Încă nu avea casă, li se dăduse o cămăruţă strâmtă şi fără aer la căminul institutului de perfecţionare a medicilor; tocmai atunci Belozerov a aflat că la Zelionoe se vinde o vilă şi l-a convins pe Veresov să şi-o cumpere, împrumutându-l şi cu bani. O casă spaţioasă, cu mansardă, durată din bârne înnegrite de vreme şi acoperită cu tablă ruginită, cu o mulţime de camere goale şi răsunătoare, cu crăpături între scândurile podelelor şi cu tapete zdrenţuite; podelele cântau sub picioare ba cu glas de soprană, care-ţi pătrundea în suflet, ba cu un bas răguşit, gutural, fiecare în felul său. Casa se înălţa în mijlocul unei grădini bătrâne şi părăginite; în grădină, întrecând pomii şi tufişurile, se în stăpânise năvalnic zmeurişul, în hăţişurile lui era întunecos şi umed ca în junglă.

Vila aparţinuse cândva unui preot, în sat chiar aşa i se spunea: „vila popii”. Cât a trăit stăpânul, casa fusese solidă şi bine îngrijită, când a cumpărat-o Veresov, ajunsese o ruină şi a trebuit să muncească, nu glumă, până să-i dea o înfăţişare cât de cât acceptabilă.

Cât a ţinut vara, isteţii meşteri din sat, jecmănindu-l de ultimul ban, au dat jos sobele vechi şi plesnite şi au instalat în debara un căzănel de încălzire centrală, au pus duşumele noi, au schimbat instalaţia electrică uzată, au reparat şi au vopsit acoperişul cu miniu. La mansardă, unde ajungeai urcând o scară îngustă şi foa – te abrupta, profesorul şi-a amenajat o cameră de lucru. În locul radiatoarelor a instalat o sobiţă de tuci, a scos pe geam un burlan lung de tablă, din scânduri de brad geluite şi-a meşte – rit chiar el rafturi pentru cărţi şi reviste, a pus în cameră un birou vechi şi o canapea. Era o cameră strâmtă

şi joasă, înaltul Veresov se atingea cu capul de tavan; în timpul verii acoperişul se încingea în aşa hal, că nu puteai să respiri, iarna îngheţa sloi, dar în toată casa asta mare pentru Veresov nu exista alt loc mai îndrăgit. Prin trosnetul lemnelor de mesteacăn şi prin dâra de fum amărui, care se prelingea pe lângă uşiţa întredeschisă, sobiţa îi amintea de război, de corturile batalionului sanitar, vremuri de mult apuse. Aici putea să lucreze cu spor şi să gândească, în timp ce ploaia răpăia chiar deasupra capului, iar vântul şuiera uşor prin crăpăturile invizibile dintre scânduri, sau când luna îi lumina direct în geam şi copacii de-afară aruncau pe pământ umbre lungi, bine conturate; şi putea să doarmă bine. După o zi epuizantă, plină până în ultima clipă de operaţii, prelegeri, consulturi, vizite, consfătuiri, comisii, după o zi care începea la ora şase şi se încheia nu rareori după miezul nopţii, când nici în vis nu putea spera să adoarmă fără un somnifer, Veresov venea aici, deschidea geamul spre grădină, spre pădure, spre liniştea uşoară a nopţii, şi se scula dis-de-dimineaţă simţind că poate din nou să opereze, să consulte, să gândească.

În puţinele ore libere, pe care se întâmpla să le aibă, de obicei duminica sau de sărbători, Nikolai Alexandrovici ba vopsea obloanele şi cercevelele, ba turna ciment peste poteca ce ducea de la cerdac la poartă, ba dregea gardul. Această dibăcie şi pricepere la treburi practice le avea încă din timpul războiului, când i se întâmpla ca, împreună cu sanitarii, să muncească toată noaptea, punând geamuri la ferestre sau cârpind cu placaj pereţii sfârtecaţi, pentru îl.

ca dimineaţa să poată primi răniţii. Îi plăcea să meşterească şi, să fi avut mai mult timp, n-ar fi lăsat niciun ciubucar să-i calce pragul; dar nu avea timp, cel mult pentru mărunţişuri, iar de mărunţişuri se ocupa bucuros şi-şi cumpărase tot felul de unelte pentru cele mai diferite nevoi.

În decurs de câţiva ani a defrişat pomii bătrâni, sălbăticiţi, a înghesuit într-un colţ zmeurişul, care se întinsese peste măsură a plantat vreo zece meri tineri şi

câţiva peri, coacăzi şi agrişi. În această toamnă, merii din soiul „săfran”, „susleip” şi „antonovka” au şi rodit, cam vreo zece mere fiecare. Nikolai Alexandrovici le ştia pe toate fără excepţie, le tăia în feliuţe subţiri ca să-şi trateze musafirii şi se supăra dacă cineva uita să le laude pentru gustul lor fin şi aroma deosebită.

Iubea pădurea, iubea grădina, îi plăcea să scormonească pământul, să taie crengi, să-şi facă de lucru cu vermorelul; mugurii umflaţi trezeau în sufletul său sentimentul confuz de miracol. Veresov se mândrea în egală măsură cu instalaţiile sale medicale – acceleratorul linear de electroni şi betatronul – şi cu livada vastă, plantată pe teritoriul institutului, între pavilionul de radiologie şi serviciile anexe. Chiar în prima toamnă de după inaugurare, i-a îndemnat pe comsomoliştii de la institut să planteze această livadă şi s-a dus chiar la pepiniera „Loşiţa”.

— Aceeaşi unde, cândva, a cumpărat puieţi împreună cu tatăl său – să aleagă meri şi peri; cot la cot cu ceilalţi a luat parte la muncă voluntară şi în toţi aceşti ani a urmărit ca livada să fie întreţinută cum trebuie.

Unii râdeau în surdină de pasiunea profesorului, considerând-o drept un moft, el însă ştia că în viaţă sunt destul de puţine lucruri care îi dau omului atâta bucurie şi fericire ca acest moft.

…Tolea îl atinse uşor pe umăr.

— Am ajuns, Nikolai Alexandrovici.

Veresov tresări, deschise ochii şi coborî greoi din maşină. Pe storurile care acopereau veranda puternic luminată se agitau umbre. Uşa se auzi pocnind şi în cerdac ieşi în fugă Nataşa, cu un pulover negru pe ea.

— A venit tata! strigă cât o ţinea gura, şi peste o clipă i se agăţă de gât, îmbrăţişându-l. El îşi aduse aminte că, în cele din urmă, reuşise să cumpere la aeroport, la Moscova, bomboane pentru fete, şi zâmbi în colţul gurii.

— Hai în casă, capră, ai să răceşti.

2

Stătea în fotoliul uzat, îmbrăcat în scurta sa ponosită,

bea ceaiul cu miere aromată de flori de tei, şi Olga Mihailovna îi dădea întruna plăcintă cu mac, proaspătă, tăiată în felii groase, şi-i tot punea întrebări despre cum a decurs voiajul, despre prietenii şi cunoscuţii cu care a avut prilejul să se întâlnească, şi Pirat, lăţos ca junii pletoşi, stătea întins pe covoraşul lui de lângă prag şi-l privea cu ochii săi inteligenţi şi umezi: părea că şi el participă la discuţie. Nataşa stătea şi ea întinsă alături de câine şi înfuleca bomboane; din când în când îi arunca lui Pirat câte o bomboană, pe care acesta o prindea din zbor, clănţănind răsunător din colţii săi puternici şi gălbui. Tania pregătea sandvişuri pentru mâine dimineaţă: hotărâseră să pornească devreme, în zori, când ciupercile depăşesc ca număr pe cei veniţi să le culeagă; micul dejun urmau să-l ia în luncă, lângă un mic izvor.

— Mâine vine la noi logodnicul Taniei! trânti dintr-o răsuflare Nataşa, privind ironic pe sub sprâncene.

— U-u, nesuferito! se aprinse Tania. În toate te bagi.

— Se întoarse spre tatăl ei.

— Tăticule, Viţea a făcut rost de superfosfat. Nu ştiu cum, dublu, granulat.

— Nu mai spune! se bucură Nikolai Alexandrovici. Bravo lui! Tocmai mă gândeam să încep să sap în jurul pomilor, am mare nevoie de superfosfat.

— Gata, fetelor, la culcare, porunci Olga Mihailovna în timp ce aduna ceştile. Mâine n-o să vă puteţi scula.

Tania şi Nataşa, deşi n-aveau niciun chef, se duseră în camera lor. După ce închise uşa în urma lor, Olga Mihailovna se interesă:

— Ai terminat articolul?

— L-am predat. Mulţumesc pentru masă, mă duc. Ma lucrez vreun ceas.

— Bine. Strâng pe-aici şi urc la tine.

— E ceva urgent?”

Olga Mihailovna confirmă din cap.

Cum ajunse în cabinetul său, Nikolai Alexandrovic aprinse lampa de masă. Afară se lăsase noaptea, densă, di nepătruns, lin greier tăcu speriat. Prin ferestruica des

chişă în încăpere pătrundeau urlete de tranzistor, estompate datorită distanţei: undeva, la capătul celălalt al sătucului, era o petrecere de tineret. Veresov se aşeza la masă căzu pe gânduri. S-au făcut mari fetele. Au fost undev; pe-alături, de sine stătătoare, le aduceai o pungă cu bomboane şi erau fericite, iar acum… Fiecare îşi are probi emele ei. Superfosfat dublu granulat… Să dai hrană pomi lor – e o treabă. Băiat gospodar. Olga însă a cam slăbi în această săptămână. Are pungi sub ochi, şi părul i-a al bit de tot. I-o fi ajuns ceva la urechi?

Uşa de jos pocni, scara se auzi scârţâind. Nikola Alexandrovici simţi deodată că-l ia cu frig, închise ferestruica.

Olga Mihailovna intră în cameră, se opri în spatele lui

— Cine este doctorul Iaroşevici?

— Iaroşevici? se miră Nikolai Alexandrovici. De ce te interesează tocmai el? Olga Mihailovna tăcea înstrăinată. Un om destoinic, nu face mai mult de două ticăloşii pe săptămână. De ce?

Ea se aşează pe canapea, îşi strânse pe genunchi mâinile obosite.

— Astăzi a venit la mine Svetlana. Da, da, aceea… Fosta soţie a lui Andrei. Aşteaptă, ştiu că n-o simpatizezi, nu despre asta e vorba. Înţelegi, o amică de-a ei lucrează la un ziar republican. Sveta a ajutat-o la sortarea corespondenţei de seară, şi uite… A rugat să i se dea această scrisoare pentru duminică, luni trebuie restituită. Neapărat.

— O anonimă?

— Tocmai asta e, nu e anonimă. Este semnată cu numele întreg: Iaroşevici Pavel Petrovici, radiochirurg, adresa de acasă, numerele de telefon. De altfel, este o cooie, scrisoarea este adresată ministrului şi secţiei de ştiinţă a Comitetului Central.

— Interesant, se încruntă profesorul. Dă-mi, te rog, >chelarii şi aprinde lumina de sus. Oho! scoase un scurt lui erai, în timp ce extrăgea din plic două file dactilografiate. O adevărată monografie.

— Nu râde, interveni Olga Mihailovna. Este înspăimântător. Mult mai înspăimântător decât îţi închipui.

— Desigur, desigur, zâmbi ironic Nikolai Alexandro/ici. E de groază, de groază, mi se pare că aşa cânta Naaşa. Între timp, ochii lui alunecau în grabă peste rânduri.

„Vă aduc la cunoştinţă că, drept urmare a activităţii criminale, desfăşurate de profesorul Veresov N.A. şi de an grup de lingăi, de care s-a înconjurat, la Institutul de cercetări ştiinţifice pentru oncologie şi radiologie medicală s-a creat o situaţie absolut inadmisibilă…" Drept urmare a activităţii criminale… Tare! Foarte tare! Văleu, porc de câine ce eşti, pentru astfel de formulări omul poate fi tras la răspundere penală… Nu numai că poate – trebuie.

După ce citi despre concluzia enunţată de Melnikov la conferinţa clinică, despre faptul că, în urma dispoziţiei lui Veresov, Suhorukov a administrat bolnavului Zaiaţ un preparat destinat numai pentru probe de laborator, Nikolai Alexandrovici păli. Ce e cu absurditatea asta? Preparatul a fost încercat concomitent în câteva locuri: la noi, la Alma-Ata, la Chişinău. Pe baza rapoartelor noastre Institutul de biofizică l-a propus spre atestare. Chiar eu m-am interesat la Comitet, mi s-a spus că, practic, problema e rezolvata, pur şi simplu aşteaptă să se ţină şedinţa. Dar oricum. ar fi, să administrezi bolnavilor un preparat de laborator – ce-i cu Andrei, a înnebunit? Da, am mai lucrat cu aur, ce e drept, pe altă bază coloidală, pectina şi dextrina nu acţionează asupra sistemului hematopoietic, asta o ştie orice felcer, normele şi procedeele de administrare sunt aceleaşi, deci înseamnă… Nu. Înseamnă nimic. Suhorukov n-a avut dreptul să administreze acest preparat bolnavului, asta înseamnă. Şi apoi – concluzia lui Melnikov, confirmată de Cemodurov… Boala de iradiere putea să se declanşeze fie în caz de supraciozare, dar doza poate îi calculată fără dificultate după activitatea neutilizată, fie în caz de predispoziţie sporită la afecţiunile de iradiere, proprie unui organism, slăbit de pe urma operaţiei şi a bolii de cancer Preparatul ca atare nu putea s-o declanşeze, asta e clăi

pentru mine, cum e clar că acum e noapte afară, şi nu zi. ceea ce constituie aspectul principal al problemei. Acum partea a doua… La ce s-a gândit Suhorukov atunci când a administrat aurul acela cu ştampilă pe fişa tehnică? Nu e ştampilă birocratică – o barieră de stat în calea lipsei de răspundere, a experimentărismului, a goanei după gloria ieftină de tămăduitor. De altfel, treaba lui la ce s-a gândit – pentru ce a făcut-o? Fără a se sfătui cu mine, fără ca măcar să-mi aducă la cunoştinţă…

„Este o catastrofă, se gândi. Este o catastrofă, pe care mi-a provocat-o Andrei Suhorukov, acel Andrei Suhorukov în care am crezut ca în mine însumi, de care eram mândru, de parcă l-aş fi modelat cu mâinile mele. Nu, categoric a înnebunit. Ţin minte: m-a chemat de două ori la acest Zaiaţ. Au cedat suturile de anastomoză, o peritonită foarte acută şi în plus pneumonia. Într-adevăr, a fost vorba de aur, dar habar n-am avut că e un aur de laborator, tot timpul am continuat să primim în cantităţi restrânse din vechiul aur, n-am avut niciun dubiu că e vorba de vechiul aur. Chiar mi-a părut rău: un caz dificil, a fost nevoie de a doua operaţie, dozirhetriştii spuneau că el a prins acolo, lângă Zaiaţ, cam o sută de miliröntgen. Când colo nici nu era cazul să prindă, preparatul nu era pentru bolnavi, ci pentru şoareci şi şobolani. Peste o săptămână-două se va permite să fie administrat bolnavilor, dacă nu se vor lega de acest caz şi nu vor hotă. rî să se facă cercetări suplimentare. Pe noi însă această săptămână-două ne va distrage, indiferent de faptul că Suhorukov i-a ucis pe Zaiaţ sau că acesta a murit de peritonită şi pneumonie”.

— Este adevărat? întrebă Olga Mihailovna cu glas înăbuşit.

Nikolai Alexandrovici îşi încreţi fruntea.

— Poftim? Ce spui? Aşteaptă, Olia, încă n-am reuşit să mă dumiresc ca lumea.

Făcu un efort să citească scrisoarea până la capăt. Era ca în basme – pe măsură ce înaintai, tot mai înfricoşătoare, dar asta îl lăsa rece pe Veresov. Acuzaţii stupide, contând pe oameni care ştiu din auzite ce este

oncologia. Orice specialist serios va înţelege că nu fac cât o ceapă degerată, deşi par obiective şi demne de crezare: numere de foi de observaţie, de procese-verbale ale operaţiilor… Halal să-ţi fie, Iaroşevici Pavel Petrovici! Şi scrisorile către bolnavi le-a scris din ordinul lui Suhorukov! Şi eu fac chefuri cu spirtul statului. Şi am o purtare imorală în viaţa particulară. Asta mai lipsea. Exact ce-i trebuie Olgăi să citească acum… Nu, asiea-s fleacuri. Principalul e Suhorukov, aurul şi concluzia lui Mekrikov, tot restul sunt fleacuri. Şi n-am telefon. Doctore Basov, doctore Basov, ai merita să te spânzur. Să nu-mi spună… tocmai ce era mai important!

3

Soarele târt'u, de toamnă, îl găsi pe Veresov în pădure, împreună cu el venise Nataşa, din când în când, printre trunchiuri de pin, se zărea licărind scurta ei roşie de nailon. Tania se dusese la tren, să-l întâmpine pe Viktor. Olga Mihailovna a rămas la vilă să gospodărească.

N-are sens să mă-duc în oraş-înainte de ora nouăzece, iar la nouă – zece vine Suhorukov. Deci trebuie să aştept.

Pânze largi de lumină se desfăşurau întinse între copaci, cădeau în pete tremurmde peste ghimpele-pădureţ, cu frunza roşcată şi umflată de apă în urma ploilor de pân-acum, peste pleşile vineţii din covorul de muşchi-creţ. Ceaţa instabilă din zorii zilei se scurgea la vale, în vâlcea, în mlaştina cuprinsă de sălcii şi arini ruginii. De acolo se auzea cârâitul ascuţit al coţofenelor.

Nikolai Alexandro vi ei puse coşuleţul de nuiele lângă un pin răsturnat de vrut şi-şi descheie, scurta.

„De ce n-a aşteptat Ivâelnikov să mă întorc? se gândi, aşezir du-se pe trunchiul ce se cojea şi privind în coşuleţ, să vadă ce a adunat: câţiva zbâreiogi şi un hrib bătrân, răşchirat, cu fărâme de cetină lipite de pălăria maronie. Doar ştia, nu putea să nu ştie, ce lovitură cumplită va însemna expunerea lui nu numai pentru Suhorukov – pentru prestigiul întregului institut, pentru mine ca director. Sau i-a fost teamă că voi încerca să muşamalizez?

Dar pe ce bază? L-am obligat eu vreodată să-şi modifice diagnosticele, să le ajusteze, să-şi calce pe inimă, pe conştiinţă?… Raporturile dintre noi au fost mai reci, desigur, Suhorukov mi-e mai aproape decât acest curcan înfoiat, dar relaţiile de serviciu au fost cred normale, fără conflicte, fără divergenţe, l-am apreciat întotdeauna ca pe un diagnostician cu experienţă, ceea ce el ştia. E drept, am cam ocărit secţia pentru partea de ştiinţă – au torpilat fără milă temele lor despre mioepiteliu şi despre efectele hormonale, dar asta se referea mai mult la Arţimovici. Să fi aşteptat până mă întorc, era vorba de o zi-două, doar ştia că sâmbătă-duminică mă întorc. Să fi aşteptat, să fi examinat încă o dată preparatele, poate chiar de două ori, de trei ori… La urma urmei, nu e vorba numai de Suhorukov, cu toate că nici Suhorukov nu e un butuc, e un medic, un savant, un om; e vorba de preparat, de o întreagă tendinţă ştiinţifică, o tendinţă destul de serioasă, chiar dacă nu e de prea mare anvergură. Aici e nevoie să fii de două ori mai circumspect şi mai prudent. De ce nu m-a aşteptat pe mine, directorul lui, omul care răspunde pentru tot ce se întâmpla la institut? Pentru că e ginerele lui Belozerov? Ptiu, aşa poţi să-ţi închipui cine ştie ce enormităţi. Că şi preparatele le-a falsificat la rugămintea preascumpului Feodor Vladimirovici, ca să-mi vină de hac dintr-o lovitură. E posibil aşa ceva? Teoretic e pasibil. De ce teoretic, dar practic? Practic trebuie să fii ultimul, nu, râsultimul dintre ticăloşi ca să recurgi la una ca asta. Ai putea să crezi că Melnikov este râsultimul dintre ticăloşi? … Dar Feodor Belozerov?… într-adevăr, am avut o dispută. Dar o dispută ştiinţifică. O dispută despre căile ştiinţei, despre avantajele pe care le prezintă o metodă în comparaţie cu alta, nicidecum banditism armat. Cu atât mai mult, cu cât ştampila aplicată pe fişa tehnică a preparatului n-a putut s-o pună nimeni altul în afară de cei de la laboratorul de izotopi lichizi ai Institutului de biofizică.

Andrei a căpiat, nu pot găsi aici o explicaţie logică pentru ceea ce a făcut, deşi mi-am bătut capul toată

noaptea”.

Pe trunchiul pinului se înşira un lănţişor de bobiţe de chihlimbar – răşina închegată. Nikolai Alexandrovici desprinse una, o frecă între degete. Degetele i se înnegriră şi deveniră lipicioase, în aer se răspândi un miros puternic de colofoniu. Mirosul îi trezea amintiri, dar el nu avea chef de aşa ceva. Îşi luă coşuleţul şi porni mai departe.

Mergea fără grabă, ridicând cu un băţ noduros muşchiul, dând la o parte ferigile, abătând din drumul său crengile largi de brad. Privindu-l, ai fi zis că nu are decât o singură preocupare: să-şi umple coşuleţul şi să nu se facă de râs faţă de culegătorii de ciuperci mai norocoşi, dar, uite, astăzi are ghinion. În realitate, Nikolai Andreevici nici nu se gândea la ciuperci, şi nici nu le observa, decât eventual atunci când îi cădeau singure sub ochi.

După ce trecu de mestecănişul plin de grămezi de frunze galbene ca lămâia, unde în primăvară împreună cu fetele a băut suc de mesteacăn rece şi dulceag, cu iz de pământ dezgheţat, Veresov se abătu spre izvoraş. Nataşa era acolo şi-l aştepta; îşi întinsese scurta jos şi aşezase sandvişurile pe un ziar.

Izvorul forase pământul în poieniţa de pădure, rotundă ca o farfurioară. Pădurarii au ridicat în jurul lui un ghizd din scânduri, ca să nu se înfunde, au aruncat pe fund pietricele. Prin scurgerea pe care şi-o săpase, un pârâiaş subţirel se strecura spre mlaştină, unde se pierdea, marcat pe tot parcursul scurtului său drum de o vegetaţie de un verde luxuriant. Chiar şi acum, când iarba din jur pălise, de-a lungul pârâiaşului era de un verde sărbătoresc, ca în vreme de primăvară.

Apa de izvor era transparentă ca cerul la sfârşit de martie, şi atât de rece, încât nu puteai s-o bei decât cu înghiţituri foarte mici – anghină vie. Veresov luă căuşul de mesteacăn, privi cum fierbe apa la fund, mişcând firele de nisip şi ridicând la suprafaţă lănţişoare de băşicuţe, îşi văzu imaginea oglindită în apă: pălăria veche, adusă pe frunte, obrajii supţi – luă apă, parc-ar fi dat cu o piatră în oglindă, şi s-ar fi făcut ţăndări. Bău simţind cum îl dor

dinţii, cum îl frige când dă pe gât apa clocotită, se aşează alături de Nataşa pe scurtă, luă un sandviş cu şuncă.

— Tată, i se adresă cu gura plină Nataşa, spune, ce crezi, Gleb Hlebmkov este un om talentat?

Veresov se înecă cu îmbucătura din gură şi începu să tuşească.

— Şi ce-ţi pasă ţie, mă rog? întrebă ironic, în timp ce-şi ştergea lacrimile.

Nataşa se aprinse.

— Aşa, pur şi simplu. Eu cred că este foarte talentat, înţelegi, dacă va reuşi să sporească efectul selectiv al preparatului nr. 11…

— Nataşa, o întrerupse Nikolai Alexandrovici, dând la 6 parte sandvişul şi turnându-şi din termos cafea, am să-i răsucesc urechile lui Gleb Hlebnikov ăsta. Să nu-ţi b-ige-n cap tot felul de prostii. „Efectul selectiv…" Ce naiba!

— Tată, am aproape şaisprezece ani se bosumflă Nataşa. În curând o să am şi buletin de identitate. Şi n-o să-mi fac studiile la Minsk. Plec la Moscova, la Institutul de medicină nr. 2.

— De ce nu-ţi convine la Minsk, mă rog? Institutul de medicină din Minsk este foarte bun. Şi ai să stai acasă, nu la Moscova.

— De ce?

— Ochii Nataşei sclipiră furios.

— Ştii ce spun toate fetele de la noi din clasă? Cum să nu intre Nataşa Veresova la institut, tatăl ei e profesor universitar. O să i se dea pe pile numai note maxime, nu-i pasă de niciun concurs. Nu vreau… pe pile!

— Foarte bine că nu vrei, oftă Nikolai Alexandrovici. Ai să te duci unde crezi. Dar mai dă-i bătaie la chimie. Şi la fizică. Examenele de admitere la Moscova sunt foarte severe!

— Oho! se înveseli Nataşa. Ştii cum mă freacă Gleb la chimie!

— Dacă nu mă înşală memoria, îl cheamă Gleb Anatolievici. Veresov înveli în ziar sandvişurile rămase şi le puse în coşuieţ. Ia să văd, cât ai cules? Păi putem frige o

farfurie plină de ciuperci. Se uită la soarele, care între timp se ridicase sus, deasupra pădurii. Eu zic să mergem. Până ajungem…

Când ajunseră aproape de vilă, se întâlniră cu Tania şi cu Viktor. Ochii Taniei străluceau, iar Viktor avea pe obraz urme de ruj.

„Că mare-i dandana, Preasfinte, să fii al unei fete mari părinte…”[8], gândi cu ironie Nikolai Alexandrovici în timp ce-i strângea mâna lui Viktor. Şi nu o singură fată, două…

— Suhorukov şi Zaikin vin la noi, îl informă Tania. Sunt mai încolo, s-au împotmolit lângă podeţ.

— Tania se uită în coşuleţul lui.

— Ei, tăticule, astăzi Nataşka ţi-a luat-o înainte.

— De ce s-au împotmolit? nu înţelese Veresov. Podeţul e bun, chiar ieri am trecut peste el.

— Li s-a dus scânteia în balon, zâmbi Viktor, potrivindu-şi curelele de la rucsac. Săpăm grădina, Nikolai Alexandrovici? Superul e aici, fix zece kilograme.

Avea un zâmbet bun, deschis, când zâmbea faţa lui uscăţivă, înnegrită de soare, cu conturul ferm al bărbiei, devenea deosebit de atrăgătoare. Înalt, zvelt, îmbrăcat cu un trening bleumarin şi cu bascheţi în picioare, se uita la Veresov cu o privire blând-învăluitoare, şi Nikolai Alexandrovici îi răspunse involuntar cu un zâmbet, deşi ar fi vrut să alerge în goană spre podeţ, acolo unde se împotmolise maşina lui Suhorukov.

— O să săpăm, Viktore, mulţumesc, mi-a spus Tania. Ceva mai încolo, spre prânz, mă tem că acum o să fiu ocupat.

— Încep eu singur. împreună cu Tania. Viktor o atinse pe Tania de cot. Ne va ajuta şi Nataşa. Ne ajuţi?

— Zor nevoie! pufni Nataşa. Unde-s doi, al treilea e de prisos. Se ruşină şi o luă din loc în fugă.

4

Istovit de drumul lung, de emoţiile zilei de sâmbătă şi

---

8 **Citat din celebra comedie *Prea multă minte strică* a scriitorului clasic rus A. S. Griboedov (1795—1829). (N. t.).**

de vestea despre moartea lui Ţâbulko, Suhorukov a dus-o pe Minaeva la ea şi împreună cu Zaikin s-a dus la el

acasă. Maică-sa era după cumpărături. Suhorukov căuta în carnet, găsi numărul de telefon al lui Melnikov.

— Daţi-i telefon, spuse Zaikin sprijinindu-se de perete. Nici că se putea ceva mai inteligent.

În mod obişnuit, Viaceslav Adamovici îşi petrecea dimineţile de duminică în piaţa Storojevka, la locurile, repartizate acvariştilor; căuta noutăţi, se aproviziona pentru o săptămână cu larve de ţânţar şi cu purici de apă, discuta cu cunoscătorii despre bolile peştilor şi despre avantajele pe care le prezintă în tratamentul lor tripaflavina faţă de hipermanganat şi de sarea de bucătărie. După ce se întorcea acasă, timp de vreo două-trei ceasuri oficia pe lângă acvarii: dădea de mâncare la peşti, îi muta pentru depunerea icrelor, făcea curăţenie generală. Erau cele mai fericite ore din viaţa lui, ore pline de linişte şi concentrare, pe care nu le puteau întrerupe decât evenimente ieşite din comun: boala soţiei sau a copilului, un cutremur de vreo opt-nouă grade sau o chemare inopinată la institut. Îşi aranjase deja în geantă borcănelele pentru eventualele cumpărături, cutia pentru larve şi un compresor defect, pe care urrrja să-l redea vieţii nenea Vasia, un meşter pe care-l cunoşteau toţi amatorii, când Iulia îl chemă la telefon.

— E Suhorukov, îi şopti în timp ce-i dădea receptorul.

— Alo, spuse Melnikov şi, întorcându-se într-o parte, tuşi – simţise că-l râcâie în gât.

— Bună ziua, Viaceslav Adamovici, se auzi glasul lui Suhorukov. Ştiţi cum se spune: „A dat peste tine necazul – deschide pârleazul”. Şi uite, pârleazul meu e deschis larg.

— Îmi pare foarte rău, răspunse Melnikov, dar eu…

— Ascultaţi: bolnavii cărora le-am administrat acest preparat au fost trei la număr: Zaiaţ, Starţev, Ţâbulko. Situaţia e următoarea: Starţev e bine sănătos şi se simte perfect. Nici pomeneală de boală de iradiere sau

leucopenie, de asta sunt absolut sigur. Ţâbulko a murit cu câteva zile în urmă la dispensarul de oncologie din Gomei. Desigur, luni putem cere în mod oficial preparatele, fişa, dar asta durează. Nu e nevoie să explic ce înseamnă pentru mine fiecare întârziere. Cunoaşteţi pe medicul-şef şi pe morfologul de la dispensarul din Gomei?

— Da, bineînţeles.

— Azi dimineaţă puteam să le iau chiar eu, am fost în apropiere de Gomei. Dar… Vedeţi, acum e mai bine să nu fac nimic chiar eu. Pentru a evita tot felul de răstălmăciri. N-aţi putea să fiţi atât de amabil…

— Bine, îl întrerupse Melnikov, simţind cât de greu îi vine să rostească fiecare cuvânt. Am înţeles, Andrei Andreevici. Mă reped la Gomei cu primul avion şi mâine dimineaţă veţi şti absolut exact diagnosticul clinic şi cel morfologic al lui Ţâbulko.

— Vă mulţumesc, spuse Suhorukov. Sincer vorbind, nici nu m-am aşteptat la altceva.

— Bucuros să vă pot fi de folos. O să telefonez chiar acum la aeroport.

— Până dimineaţă vă veţi întoarce. Acolo sunt multe avioane şi trenuri. Vă mulţumesc, Viaceslav Adamovici.

Suhorukov puse receptorul şi se întoarse spre Zaikin.

— Iar tu te-ai îndoit… Ţi-am spus: e un om onest. Bine, acum să mergem la Veresov. Stai, să-i las un bilet mamei, dacă iar nu mă întorc.

Suhorukov scria biletul, iar Melnikov în timpul ăsta îşi schimba în grabă costumul.

— Lulinka, îi strigă din dormitor, dă un telefon la aeroport, la ce oră e primul avion pentru Gomei?

— Ce-ţi trebuie?

— Trebuie să mă duc acolo, m-a rugat Suhorukov să examinez câteva preparate.

— Astăzi?

— Acum.

— Ieşi din dormitor, legându-şi din mers cravata.

— Mă întorc mâine dimineaţă.

— Ei poftim! dădu Iulia din mâini. Şi ziua lui tata?

Încurcat, Viaceslav Adamovici îşi mângâie bărbuţa. Într-adevăr, uitase cu totul, Feodor Vladimirovici împlineşte astăzi patruzeci şi opt de ani, ca să vezi…

— Du-te tu cu Vovka, iar eu am să-i trimit o telegramă. Sper că nu se supără. Înţelegi, pentru Suhorukov e foarte important să cunoască rezultatele chiar luni.

— Iar pentru mine e foarte important că tu să mergi împreună cu mine şi cu băiatul la tata la vilă şi să-l feliciţi de ziua lui.

Iulia stătea în faţa lui, barând trecerea, şi-şi răsucea între degete cordonul de la capot. Coiful de fier din bigudiuri dădea chipului ei o expresie de neclintit.

— Iulinka, este imposibil. V incest a v Adamovici îşi luă servieta şi-şi puse pe mină trenciul. Abia în ajun se împăcaseră după o ceartă curentă şi nu voia să o supere. Ţi-am povestit – de asta depinde soarta lui Andrei Andreevici. De fapt, nu e vorba chiar de soartă, dar el trebuie să ştie. Iartă-mă, trebuie să plec.

Iulia ştia mai mult decât îi povestise Viaceslav Adamovici.

— Deci soarta unui decăzut şi carierist este pentru tine mai importantă decât soarta tatălui meu?

— Iulia se dădu spre perete.

— Ce să zic, dacă aşa stau lucrurile, du-te.

— Suhorukov nu este un carierist şi un decăzut.

— Melnikov vru să-şi sărute soţia, dar ea îşi întoarse căpui cu dispreţ, şi el oftă.

— Dacă aş crede că este un carierist şi un decăzut, nu m-aş duce acum la Gomei, ci la Storojevka, după larve, nu mai am deloc, toată săptămâna sărmanii peştişori se vor hrăni numai cu porcăria aia de purici uscaţi. Ai să vezi cum le vor păli culorile.

— Viaceslav Adamovici îşi îndreptă cravata.

— Ei, rămâi cu bine, draga mea, salutări sărbătoritului.

Peste câteva ceasuri, după ce-şi puse cu grijă sacoul pe speteaza scaunului şi-şi sumese mânecile cămăşii albe

de nailon, Melnikov se aşeză în faţa microscopului de la laboratorul dispensarului regional, în timp ce morfologui de-acolo, teribil de nemulţumit că Melnikov nu-l lăsase să tragă un pui de somn după prânzul abundent de duminică, îi aducea preparatele bodogănind.

Lângă podeţ se bloca aprinderea la motor şi Suhorukov îşi pierdu vreo patruzeci de minute moşmondi; d lângă maşină. Desigur, Tania i-a. şi povestit profesorului că ei sunt aici şi şeful e nervos, dar ce să-i faci, doar n-o să-mi las maşina aici. Te dezbracă şi te descalţă cât ai clipi din ochi, n-ajută niciun fel de încuietori. Zaikin dormea pe bancheta din spate „sau se prefăcea că doarme, cu capul băgat sub sacoul boţit: îl întristase întâlnirea cu Tania şi cu

Viktor. Drumul nu se uscase încă după ploi şi bălţoacele străluceau ca nişte mici oglinzi, „Volga” era stropită de noroi până sus. Bine că în oraş n-au dat peste vreun inspector de la circulaţie, i-al fi amendat cât ai zice peşte.

Ştirea despre moartea lui Ţâbulko l-a năucit. Acum şi-o amintea bine pe această femeie. Operaţia ei a fost mai complicată, iar tumoarea mai avansată decât la Starţev şi în aur s-au pus speranţe mai mari. Înainte de a i se da drumul din spital s-au făcut analize amănunţite: nu s-au găsit niciun fel de modificări în sânge. Şi doar a stat cu preparatul douăzeci şi şapte de zile, dacă ar fi avut vreun efect asupra sistemului hematopoietic, lucrul acesta ar fi ieşit la iveală în mod obligatoriu. Nu, moartea ei nu e legată de preparat, aşa cum nu e nici moartea lui Zaiaţ. Este vorba de altceva. Recidivă? Cam prea repede. Altceva, la noapte am să ştiu ce anume, dar o astfel de înlănţuire a circumstanţelor… Parcă mi-ar fi dat cu paru-n cap.

Nu mai era în stare să se concentreze. Gândurile i se roteau în jurul aceluiaşi punct, fără să acumuleze detalii în plus, fără să se dezvolte, fără să sufere vreo schimbare; ca aparatul pentru antrenamentele cicliştilor în timpul iernii: pedalezi cât te ţin puterile, roţile se învârtesc, sudoarea – o sudoare adevărată – îţi curge în ochi – şi nu te mişti din

loc. Nu-i rămânea decât să revină la întrebarea iniţială: a avut sau nu dreptul să rişte, ştiind că, practic, nu riscă nimic, a avut sau nu acest drept? – dar acest punct iniţial era întunecat, ca o fereastră de băltiş, şi oricât încerca Andrei Andreevici să pătrundă de-a scufundişul, tot nu reuşea să-i dea de fund.

Zaikin se mişcă pe banchetă – îi amorţiseră picioarele. Era furios pe el însuşi că l-a însoţit pe Suhorukov la Veresovi, era furios pe Suhorukov, care l-a convins să-l însoţească, şi pe soarele strălucitor, care între timp se înălţase sus deasupra pădurii, şi pe întreaga lume de sub soare. De când o văzuse pe Tania prin fereastra maşinii cu băiatul ăla spilcuit, totul îi devenise indiferent: concluzia lui Melnikov, ţipetele de om cam beat ale lui Iaroşevici, paloarea plină de încordare a lui Andrei. Voia să se întoarcă pe jos la tren şi să plece la oraş, dar Suhorukov nu l-a lăsat: e ridicol, Tania îi văzuse pe amândoi şi, desigur, i-a şi spus tatălui ei, frumos i-ar sta să dea bir cu fugiţii.

— De altfel, spuse Suhorukov, în timp ce ciocănea cu cheia, trebuie să lupţi pentru femeia pe care o iubeşti, nu să te văicăreşti.

— Serios? Zaikin îşi apropie ironic sprâncenele. Ah, da, am uitat că am de-a face cu un luptător adevărat, pardon. De ce naiba n-aţi luptat pentru soţia dumneavoastră?

— Este cu totul altceva. Suhorukov dispăru sub capotă. Am dat dovadă de slăbiciune şi am primit peste bot.

— Altceva… pufni veninos Jora. Într-o zi aş întreba o cămilă: de ce nu mănânci vată? Ştiţi ce a răspuns cămila?

— Du-te…

— A răspuns: nu vreau. Animalul ăsta, vedeţi dumneavoastră, agreează mai mult mărăcinii uscaţi decât vata pufoasă şi moale. Nu vrea! N-aveţi decât să mă consideraţi drept cămilă, n-o să mă supăr.

Jora se chirci din nou pe bancheta din spate, arătând că discuţia s-a încheiat. „În fond, de ce-mi ies din fire? se

gândea. Am fost doar amici, ei, poate ceva mai mult, dar «ceva», cum se ştie, nu se ia în consideraţie. Ce nu-ţi convine? Că a acordat preferinţă acestei bestii blonde în trening şi bascheţi, şi nu ţie, un intelectual amărât, şchiop şi chel? Asta demonstrează că fata are gust. Bestie blondă… în fond, ce ştiu eu despre el? El îi face curte de o jumătate de an, iar eu îl văd pentru a doua oară. Păi da, a doua oară, prima oară l-am văzut în primăvară, am venit atunci cu nişte bilete de cinema, dar Tania s-a fâstâcit şi a spus că e ocupată. Atunci n-am dat atenţie, dacă e ocupată, mă rog, iar el stătea lângă casa lor şi fuma. Chiar mi-am zis: ce băiat frumos, şi l-am rugat să-mi dea un foc… aş fi curios să ştiu, m-a recunoscut astăzi sau nu? E o fată deşteaptă, dacă în şase luni nu s-a plictisit de el, poate că este unul din rarele cazuri de unitate dintre formă şi conţinut, despre care tot sporovăiesc clasicii?… Nu ştiu nimic despre el, Nataşei i s-a făcut milă de mine, mi-a spus că Tania are logodnic, altfel, probabil, aş fi continuat încă multă vreme să tot vin, iar ea mereu n-ar fi avut timp. O fată şi jumătate Nataşa asta…”

În sfârşit, motorul porni.

— Scoală-te, aranjează-te. spuse Suhorukov, dar Jora nici nu-şi întoarse capul: merge şi aşa.

Andrei udă în băltoacă o cârpă, se şterse pe mâini, se aşează la volan. Peste câteva minute opri în faţa vilei atât de cunoscute, cu acoperişul ascuţit şi cu două tufe rămuroase de iasomie sub ferestre. Casa era îmbrăcată în viţă sălbatică; viţele lungi şi flexibile se căţărau pe acoperiş, prinzându-se cu cârceii lor de sfoara bine întinsă; frunzele mari şi lucioase începuseră să cadă – roş-arămii, stacojii, vişinii, ele acopereau ca un polog multicolor şanţurile de scurgere cimentate. Din ferestruica de la mansardă se vedea ieşind burlanul de tablă al sobiţei de tuci, ca o ţeavă de tun antiaerian îndreptată spre cer. De câte ori a venit aici, în zilele de odihnă şi după lucru, împreună cu Zaikin şi cu Basov, sau şi singur, să discute cu Nikolai Alexandrovici planul şi tactica următoarei operaţii, ori pur şi simplu să bea un păhărel de coniac, o ceaşcă de cafea

tare şi să stea întins pe iarbă, cu faţa-n bătaia soarelui, să hoinărească prin pădure… Tot sfârşitul verii şi toată toamna, când a plecat Svetlana, a stat aici, în cămăruţa din colţ, şi doar din când în când dădea pe-acasă, s-o vadă pe maică-sa – acasă era pustiu, iar aici… Şi discuta cu şeful despre câte şi mai câte, aşezaţi lângă sobiţa de tuci încinsă, în care trosneau cald lemnele de mesteacăn: despre hipertemie şi teoria viroticogenetică a originii cancerului, despre războiul din Indochina şi cartea lui Norbert Wiener *Viitorul previzibil,* despre perspectivele de dezvoltare a chimioterapiei, despre utilizarea calculatoarelor în domeniul diagnosticii… Cei de aici ţineau la el, şi Olga Mihailovna, şi fetele, şi şeful însuşi; simţea în permanenţă această dragoste discretă, şi acum îl întrista gândul că, fără să vrea, a adus în această familie o nenorocire.

Veresov îl întâmplă pe Suhorukov şi pe Zaikin fără amabilitate. Le strânse mâinile în tăcere, făcu semn din cap – luaţi loc. Suhorukov se aşează, Jora se duse lângă perete, unde era prinsă în pioneze o hartă a Spaniei, galbenă de decolorată. Către Madrid, către steguleţul roş-galben-violet, duceau din patru părţi săgeţi groase, albastre, falangiştii sugrumau republica. Zaikin îşi aminti povestirile lui Hemingway, şi-şi simţi inima grea. Şchiopătând uşor, ieşi

din cabinet. Se pare că tocmai asta aşteptase Nikolai Ale

xandrovici.

— Cum s-a putut întâmpla una ca asta, Andrei? – îşi apropie scaunul, se aşează în faţa lui Suhorukov şi-l priveşte cu o privire scrutătoare.

— Foarte simplu.

— Andrei Andreevici nu rezistă acestei priviri şi-şi întoarse ochii.

— Un an întreg ne-au tot trimis acest aur pentru experienţe. Câte cinci-zece milicurie. Pentru şobolani şi

şoareci nu e nevoie de mai mult. Perioada de înjumătăţire este mică, n-ai folosit – s-a dus. Am verificat două serii – peste două sute de animale. Am expediat toate concluziile. După aceea am început să primim câte trei-patru sute de milicurie. Ce prost ar trimite sumedenia asta de aur pentru probe de laborator? Nici şoareci n-ai avea destui, nici experimentatori, decât dacă ai pune la treaba asta tot institutul. Este clar că preparatul a fost destinat clinicii.

— Atunci de ce a rămas ştampila pe fişă?

— Cine ştie. Formal, preparatul n-a fost aprobat, deci i-au trântit ştampila. Obişnuinţă, automatism…

— Ce uşor le explici pe toate!

— De două zile şi două nopţi îmi sparg capul cu problema asta, altă explicaţie nu există. Dacă aş fi putut să nu apelez la aur, ştampila m-ar fi oprit. Dar nu puteam. Şi Starţev, şi Ţâbulko, şi Zaiaţ erau în pericol de recidivă. În plus, Zaiaţ avea ficatul atacat, vechiul preparat nu mergea.

— Deci, au fost trei?

— Da, trei. Unul trăieşte. Ţâbulko a murit acum câteva zile. L-am rugat pe Melnikov… el e acum la Gomei. Desigur, dacă va constata că şi în cazul ei au fost atinse orgânele hematopoietice… Dar eu nu cred aşa ceva.

— Poţi să-ţi atârni credinţa de gât şi s-o porţi ca un medalion. Eşti medic, nu un mucos, iar fişa purta semnul d'interdicţie. Interdicţia categorică de a se întrebuinţa în unică. Trei-patru sute de milicurie constituie, desigur, un oarecare argument, dar puteau să se înşele nu atunci când au pus ştampila, ci când au ambalat preparatul. Te-ai gândit la asta?

— E un preparat scump, trei greşeli de-astea… De fapt, se poate orice.

— Nu mi-ai răspuns totuşi la întrebare. De ce te-ai decis să administrezi preparatul fără să te sfătuieşti cu mine, cu Jarkov sau cu Nifaghma?

— De ce aţi aruncat în aer pavilionul de radiologie? dădu din umeri Suhorukov. Ca să vă creaţi faimă de novator, de om care luptă împotriva conservatismului, sau pentru a asigura un tratament mai eficient pentru bolnavi?

— Halal comparaţie! Veresov îşi mişcă vehement scaunul. Eu am aruncat în aer betonul, fără niciun pericol pentru nimeni, în afară de mine.

— Nu e adevărat. Suhorukov îşi scoase ţigările, aprinse una. Era un pericol pentru sute de oameni. Pentru toţi aceia pe care n-aţi fi putut să-i vindecaţi dacă nu aruncaţi în aer acele canioane blestemate. Vedeţi, Nikolai Alexandrovici, în situaţia mea, să mă justific – e ultimul lucru, dar caut şi eu să înţeleg…

— Analogiile nu demonstrează nimic! Veresov îşi aprinse şi el o ţigară şi se duse la geam.

— Dar explică multe, obiectă Suhorukov. Nu mă îndoiesc de superioritatea noului preparat, nici chiar acum, după ce a murit Ţâbulko, aşa cum dumneavoastră nu v-aţi îndoit de superioritatea aparatelor „Luci” şi „Rokus” asupra vechilor tunuri de cobalt. Pentru dumneavoastră ar fi fost mai simplu să lăsaţi totul aşa cum era, cu atât mai mult că nu vă revenea nicio răspundere. Pentru mine ar fi fost mai simplu să nu administrez aur, pentru că purta acea ştampilă. Atunci Zaiaţ ar fi murit „cum scrie la carte”. Pe când aşa, după opinia lui Melnikev, n-a murit „cum scrie la carte”. Eu însă ştiu un singur lucru: dacă şi Ţâbulko a murit „ca la carte”, abaterea de la această regulă i-a salvat viaţa lui Starţev. Şi mă gkidesc la… lege. Ce e mai important în lege, mai esenţial – litera sau spiritul?

— Te ţii de sofistică, îl întrerupse furios Veresov. Oricât ai suci-o, cu ajutorul. acestei solistici n-ai să scapi de răspundere.

— Credeţi că mă refer la răspundere? se miră Suhorukov. Parcă e vorba de răspundere? Sau nu m-am g. ndit la răspundere atunci când am administrat preparatul? Dar experienţele pe care le-am făcut? Dar aparatura de control? Şi apoi – doza. O sută cincizeci de milicurie… Cum ar fi putut această doză să provoace boala de iradiere? Dar dacă au greşit amândoi, şi Melnikov, şi Cemodurov, dacă totuşi ne aflăm în faţa unor fenomene provocate de peritonita acută şi de boala de cancer, care au accentuat

reciproc sindromul bolii de iradiere? Sunt gata să port orice răspundere, dar aş vrea să înţeleg… Şi, în plus, aş vrea ca totul să fie studiat minuţios şi fără idei preconcepute. Dacă nu pentru mine, măcar de dragul preparatului.

— M-am gândit la asta, e o problemă de ordinul zece. Vor forma o comisie, vor studia. Te abaţi de la problema principală – ţi se aduce învinuirea că ai făcut experienţe pe oameni vii. De altfel, odată cu tine sunt învinuit şi eu.

Suhorukov zâmbi ironic.

— Nikolai Alexandrovici, dacă nu-i luăm în consideraţie pe medicii fascişti, care au experimentat pe oameni vii – nu-i luăm în consideraţie pentru că, efectiv, ăştia nu erau medici, ci ucigaşi şi fascişti – în rest, discuţiile pe această temă pu merită atenţie. Sunt plămădite pe emoţii şi pe o totală neînţelegere a alfabetului medicinei. Orice preparat, o ştiţi prea bine, orice preparat în cele din urmă se experimentează pe oameni. Oricât am experimenta pe animale, nu putem avea nicio certitudine până nu trecem la experienţele clinice: din punct de vedere biologic, deosebirile dintre om şi animalele de experienţe sunt’mult prea mari. Întotdeauna există un element de risc, redus la minimum, e drept, dar există. Şi este indispensabil să trecem doctoriile de perspectivă din laborator în clinică, mai ales la noi, în oncologie, unde nu trebuie neglijată nicio posibilitate, fie ea cât de mică, de a salva, de a prelungi viaţa omului. Aşa a fost cu aurul pe bază coloidală de pectină şi dextrină. Poate că am subapreciat gradul de risc… asta e o altă problemă. Dar, oricum, să nu vă îndoiţi că totul a fost făcut din iniţiativa mea proprie, cum s-ar spune, şi dumneavoastră nu aveţi niciun amestec în această istorie.

— Eşti un tâmpit! rosti mânios Veresov. „Eu personal…” Dar cine ţi-a dat dreptul, ţie personal?… De unde concluzia că nu am niciun amestec? Că n-am ştiut nimic despre idioţenia asta? Păi nu fac două parale ca director al institutului, dacă în spatele meu se petrec asemenea lucruri. Maică-măiculiţă, cita mărinimie: „Eu

personal…” Nu, drăguţule, de făcut ai făcu. Ţ-o tu personal, dar de răspuns va trebui să răspundem amândoi. Asta e. Şi nu ne vor putea ajuta niciun fel de tertipuri. „Ca la carte” – „nu ca la carte”, „gradul de risc”… Dacă ai fi putut să încerci acest preparat la început chiar pe tine… Dacă ţi-ai fi riscat propria-ţi persoană… Evident, asta dă dreptul moral… Dar să rişti oamenii… Să te bizui pe experienţe, numai pe intuiţie, numai pe convingerea că… în acest fel poţi ajunge mult prea departe în medicină, şi nu numai în medicină. La asta se gândesc „regulile” – la bolnavi!

— Şi eu m-am gândit ia bolnavi, Nikolai Alexandroviei. Numai la bolnavi.

— Nu, tu te-ai gândit şi la tine.

— Profesorul îşi ţinu obrazul cu mâna.

— Dacă te-ai fi gândit numai la bolnavi, te-ai fi sfătuit cu mine, cu Jarkov. Dar tu ştiai că noi vom interzice categoric administrarea şi ai luat asupra ta răspunderea. Nu vreau să spun că nu erai sigur de rezultat – dacă ai fi ştiut că lucrurile vor evolua în acest fel… E îndoielnic că ai fi îndrăznit s-o faci, foarte îndoielnic. Dar tu erai sigur că totul va reuşi, că atunci când preparatul va fi aprobat pentru încercări clinice, tu vei fi acumulat deja un teanc de materiale privind utilizarea lui. Tu primul. Nimeni nu le va avea încă, dar tu, da… – îşi trase răsuflarea şi stinse apăsat mucul în scrumieră.

— Te-ai înfumurat, Andrei. Totul ţi-a mers, toate ţi-au reuşit, erai fără egal şi ai crezut că totul îţi este permis. Despre asta e vorba, nu despre spiritul şi litera legii. Te-ai înfumurat şi ai ajuns la catastrofă. Şi odată cu tine m-ai tras şi pe mine. Şi ai amânat data de lansare a preparatului în clinici. Asta e.

— Mă rog.

— Suhorukov se frecă la tâmple.

— Se poate s-aveţi dreptate. Ideea asta nu mi-a dat prin cap. M-am înfumurat?… Nikolai Alexandrovici – Suhorukov se ridică şi-şi potrivi sacoul – dar dumneavoastră… Dacă aţi vedea că preparatul „ilegal”,

care mâine sigur va deveni „legal”, dacă aţi vedea că acest preparat poate să-i prelungească unui om viaţa, sau chiar s-o salveze – Suhorukov se uită în ochii lui Veresov cu o privire rece, înstrăinată – aţi fi riscat?…

Veresov nu-i răspunse. S tăie à la fereastră şi se uita cure Victor şi cu Tania sapă mărul; sub măr, ca o grindină rozalie, se vedea superfosfatul. Nataşa, cu o carte în mână, se legăna în hamac. Privind mai atent, recunoscu volumul gros de *Chimie* de la Institutul de medicină. Undeva departe, dincolo de pădure, se auzi semnalul trenului electric, un strigăt însingurat „care dăinui mult timp în aer. Orizontul era prins într-o pâclă tulbure, de parcă acolo, departe-departe, ardeau focuri. Lumea era colorată în trei culori: albastru-spălăcit, verde şi galben. Galbenul strălucea în soare cu toate nuanţele – de la limoniu până la ruginiu-închis. Pe o creangă de măr, sub fereastră, se vedea argintie o pânză de păianjen. „Deci iată şi această toamnă prelungită, se gândi Veresov. Atât de târzie în acest an…”

— Nu ştiu, dădu răspunsul într-un târziu, fără a-şi întoarce capul. Poate că aş fi riscat.

— Mulţumesc, profesore.

— Suhorukov mai stătu puţin în spatele lui, trecând de pe un picior pe altul.

— Ei, noi plecăm. Am obosit ca un câine, iar mâine e zi de operaţii.

— Stai, rămâi la masă. Întâi să mâncăm şi după aceea pleci.

CAPITOLUL XXIII

1

Tania alerga prin pădure, strecurându-se printre copaci, şi Viktor alerga pe urmele ei; ar fi putut s-o ajungă fără niciun efort, dar nu avea chef, pentru că atunci s-ar fi sfârşit jocul misterios şi aţâţător, pe care oamenii îl joacă

de mii de ani, şi tot nu se plictisesc, nu se satură, e ca o bucată de pâine, ca un cartof copt în cenuşa unui foc, ca o gură de apă limpede şi rece de izvor. Îi plăcea să urmărească, în verdele siniiiu al brazilor, cum îi licăresc pl e: ¿oarele, cumnate de poală fustei, cum flutură-n vânt păru-i moale, castaniu, pe gulerul scurtei portocalii, cum se apleacă uşor, afundându-se în tufişuri; Viktor începea să creadă că o iubeşte într-adevăr, că nu e o ticluire a lui, că vrea într-adevăr s-o ajungă, şi mărea pasul cât putea, dar, după câţiva paşi, de la sine intrau în funcţiune frânele şi din nou rămânea în urmă. Tania se întoarse odată, de două ori, ochii îi străluciră ironic şi chemător, şi Viktor înţelese că nu mai poate rămâne în urmă, o ajunse din câteva salturi, o cuprinse în braţe, o răsturnă în iarba aspră şi simţi pe dinţii săi răceala dinţilor ei, şi pe pieptul său moviliţele tari ale sânilor ei, şi linia alunecoasă a picioarelor cu genunchii rotunzi, iar ochii ei larg deschişi, sufocaţi, îl priveau fix, fără să clipească, parcă întrebând: şi acum?

— Şi stânjenit de această privire lacomă, făţişă, Viktor îşi desfăcu strânsoarea.

Stăteau întinşi pe un colnic, cu braţele în lături, plini de fire de iarbă uscată şi de cetină brună, iar soarele galben le trimitea razele sale drept în ochi, fără să-i orbească

— Un soare palid, ce se topise peste vară, în arşiţă, şi-i o veveriţă, pe care prezenţa lor o speriase, întinzându-şi coada pufoasă, ca o paraşută, ţâşni în pin. Ţâşni, se aşează pe un ciot şi se lăsă în jos, spânzurând: de curiozitate. Era o veveriţă roşcată, ca frunza pălită de plop de munte, cu o mutriţă ascuţită, cu mustăţi, cu ochişori ca două mărgele negre, strălucitoare, iar pe urechi i se vedeau nişte mâţişori negri. Tania o salută cu mina şi râse fericită. Veveriţa nu înţelese nimic: parcurse în fugă creanga pe care se afla. cu lăbuţele răşchirate şi cu coada în vânt, plonjă pe creanga pinului de alături şi dispăru.

Viktor se întoarse pe o parte, luă mina Taniei şi o plimbă pe faţa sa.

— Te-ai sărutat şi cu el? întrebă cu glas răguşit.

Tania privea spre cer. Era un cer jos, cu nori mari, albicenuşii, ca o pâslă murdară. Îi plăcea mai mult cerul de primăvară, când iarna s-a dus, ai zice, dar dimineaţa pe acoperişuri spânzura ţurţuri, sfredelind în zăpada albăstrie gropiţe rotunde: pic, pic… Atunci cerul e sus, sus de tot, te uiţi – te-apucă ameţeala din cauza acestei înălţimi nelalocul ei parcă, şi nu e albastru, ci opalin – lumina zilei tremură, se leagănă într-o parte şi în cealaltă a uriaşei cupe, 1; ăpind pe pănixnt sfeintei strălucitoare. Ca nişte cheiţe fermecate, aceste sein tei. descuie râuri şi pâraie, mâţişorii de mesteacăn şi mugurii umflaţi de castani, căsuţele graurilor şi speranţele oamenilor… Tania a trăit o astfel de primăvară, când a crezut, a vrut să creadă că Viktor o iubeşte: a fost o primăvară uimitoare; a meritat să trăieşti pe pemânt douăzeci şi unu de ani ca să afli cum ţi se aprind obrajii şi cum simţi că tot trupul îţi este cuprins de dogoare îndată ce îi zăreşti scurta în grădiniţa Universităţii, cum îţi bate nebuneşte inima când îi simţi mâna pe mâna ta, cum o dulce ameţeală îţi taie picioarele când îi simţi buzele pe buzele tale. A trăit o astfel de primăvară, iar acum era toamnă, dar şi toamna era minunată: a fost destul să se înţeleagă că duminică vor întinde-o la vilă, şi gata – ploaia aceea nesuferită, care n-a stat toată săptămâna, s-a şi oprit, şi a ieşit soarele, iar astăzi este o zi admirabilă, doar că pământul este cam umed, să nu răcească Viktor.

— Ridică-te, Viţea.

— Tania sări uşor în picioare şi-l trase de mină.

— Auzi, ridică-te.

— Te-ai sărutat cu el? repetă Viktor, şi Tania râse uşor şi vesel: e gelos…

— Despre cine întrebi? Despre „Zaikin? Cred că nici nu ştie cum se face aşa ceva. Plictiseală de moarte… Se întâmpla uneori că venea, se aşeza, se uita… Fac ordine prin casă – el se uită, îmi fac conspectele – se uită, mă îngrop în cărţi – se uită. Iar ochii – parc-ar cere să-i dai o copeică. Sau îmi povesteşte despre experienţele lui. Iar eu

nu pot să sufăr când sunt chinuite animalele, Nataşka e altfel, un adevărat parlagiu, ea îl adoră pe Zaikin. Desigur, am fost amici, ştii că am prea puţini prieteni, iar cu el la poţi duce şi la cinema, şi la concert. Numai că asta a fost demult, înainte de era noastră, iar acum nici nu vreau să-i văd. – îi lăsă mâna şi se aşează pe iarbă.

— Eşti… Eşti gelos?…

— Desigur, răspunse Viktor. Pentru că te iubesc.

— Mai spune o dată. Te rog…

— Şi de o sută de ori, râse Viktor, sări în picioare şi o prinse în braţe. Te iubesc. Te iubesc. Te iubesc, te iubesc, te iubesc… Acum hai să ne întoarcem şi să le spunem tuturor că în noiembrie, de sărbători, ne căsătorim. Doar ne-am înţeles, nu-i aşa?

Tania îl îmbrăţişă, şi lumea toată, cu oraşe şi sate, cu păduri şi ape, cu munţi şi mări, începu să se învârtă în jurul ei. Universul era albastru, şi verde, şi galben, şi portocaliu, şi roşu ca purpura, şi argintiu, ca un brad gătit de sărbătoare.

— Ne-am înţeles… spuse înfundându-şi în scurta lui faţa aprinsă. Totul va fi aşa cum vrei tu, numai de-aş ajunge să văd ziua aceea, de n-aş înnebuni de fericire. Am să înnebunesc de fericire, şi tare n-aş vrea.

Tania îl sărută şi o luă la fugă în sus pe colnic, şi Viktor porni fără grabă în urma ei. „Asta-i tot, gândi alene, cu un bobârnac maturând de pe scurtă o furnică mare şi roşcată. Comedia a luat sfârşit”.

De când se ştie, Viktor n-a avut niciodată tot ce-i trebuie. În copilărie i-au lipsit jucăriile, apoi mâncarea, apoi îmbrăcămintea, banii de buzunar – şi aceste neajunsuri permanente, nevoia de a socoti mereu ultimul ban, de a trăi din expediente, de a se descurca cum poate l-au făcut rău şi invidios – în jurul lui erau prea numeroşi cei care aveau de toate din belşug.

Pe tatăl său nu-l cunoscuse. În timpul războiului, mama lui terminase cursurile de telegrafie şi, tânără de tot, aproape o fetiţă, a ajuns pe front, unde s-a îndrăgostit nebuneşte de comandantul de batalion maiorul Astahov, o

frumuseţe de bărbat, blond şi înalt cât un munte, cu pieptul plin de ordine şi medalii. Peste şapte luni sarcina nu mai putea fi ascunsă şi Astahov a trimis-o, pe Katenka la Buguruslan unde, în aprilie 1945, ea a născut cu bine un băieţel, pe care în cinstea tatălui l-a numit Viktor.

Katenka se mai afla la spital, când prietenii maiorului şi foştii ei prieteni de pe front i-au scris că Astahov Viktor Demianovici a căzut ca un erou în luptele de lângă Berlin, văgăuna neagră a fascismului. Cum undeva prin părţile Orenburgului maiorul avea o familie legiuită, în afară de această scrisoare Katenka a mai primit o fotografie făcută de un amator şi câteva mii de ruble – ofiţerii au pus mâna de la mâna ca să-i fie mai uşor la început. Cu băiatul în braţe, înfăşurat în scutece din obiele de finet, spălate şi trase la maşină, slabă, palidă, Katenka a ajuns cu chiu, cu

vai, într-tm tren arhiaglomerat, până la Bobruisk, unde locuia mama ei.

Mama a scăpat teafără din război, a scăpat şi căsuţa lor cu două camere, pe strada Puşkin, lângă cinematograful „Proletari1 –, şi Katenka a simţit că parcă i se ia o piatră de pe inimă. S-a angajat la telefoane, maică-sa vedea de băiat.

Duceau o viaţă grea, flămânzeau; ca s-o scoată cât de cât la capăt, în camera mare luau chiriaşi. Dar banii tot nu le ajungeau.

Viktor a crescut ca mazărea de lângă drum, împreună cu alţi ştrengari ca şi el intra prin grădini şi livezi străine, aduna în parc sticle goale şi le vindea, împuşca francul. După moartea bunicii, a căutat să stea cât mai puţin peacasă: maică-sa tot spera să-şi aranjeze viaţa şi aducea în casă bărbaţi. Ceva nu mergea însă, bărbaţii se schimbau ca ostaşii de planton, beau, fărâmau somiera scârţâitoare a bunicii şi patul de nichel cu bumbi, uneori o frământau pe maică-sa cu pumnii, vărsându-şi cine ştie ce ciudă refulată, iar când Vitka încerca să-i sară în apărare, ea era prima

care se dezlănţuia împotriva lui, şi el se ducea târâş după perdeiuţa rară de stambă, plângând de durere şi de furie neputincioasă.

Uneori bărbaţii dispăreau. O săptămână-două mama venea de la lucru la timp, spăla pe jos, făcea ceva de mâncare, îi cârpea băiatului bruma de hăinuţe. Avea accese de bunătate şi era pornită pe smiorcăit. Îi dădea lui Vitka bani pentru îngheţată, pentru cinema, îi cumpăra bomboane, îl mângâia, îi povestea despre tatăl lui. Viktor putea să asculte ore în şir aceste povestiri, o sâcâia cu întrebările ca să afle amănunte. Pentru Vitka tatăl său era ca Ilia Maromeţ, viteazul legendar din *Cartea de ciiire* – puternic, bun şi viteaz. El n-ar fi lăsat-o pe mama de izbelişte, i-ar fi azvârlit cât colo pe toţi aceşti nemernici, care o împodobesc cu vânătăi, şi femeile din vecini n-ar râde de ea şi nu i-ar zice fel de fel de vorbe de ocară, şi în general cu tata viaţa ar fi fost alta.

— Mamă, întreba el, de ce e aşa… Uite la Minaevi – m-a rugat unul să-i duc Ninei lor un bilet – au o casă – muzeu, nu alta. E acolo tot ce vrei! Şi Minaeva e grasă, măreaţă, cred că toată ziua înfulecă numai prăjituri cu cremă şi salam cracauer, şi nimeni n-o cotonogeşte în bătaie. Iar noi numai cu varză împuţită ne ţinem, iar salam – numai când aduce unul d-ăştia, şi tu eşti slabă-slabă, şi rochia ta e. numai petice… De ce, spune, de ce?

Ea îi mângâia pe creştet, smiorcăind:

— Asta, dragul mamii, după cum îi e dat norocul fiecăruia. Unii oameni se nasc cu pinteni la picioare, iar alţii – cu şaua în spinare. Ca ăia care sunt cu pinteni să poată călări mai lesne. Uite, eu m-am născut… cu şaua pe mine şi or să mă călărească până la sfârşitul zilelor mele.

— Dar eu? întreba speriat Viktor. Şi eu la fel?…

— Asta depinde de tine, dragul mamii. Pui mâna pe ce-ţi trebuie, îţi prinzi pinteni, nu pui mâna – ai să-i porţi în circă pe alţii. Sigur, fiecare vrea să fie călăreţ, nu cal, dar nu toţi izbutesc.

— Eu am să izbutesc, spunea Viktor strângând pumnii. Am să izbutesc negreşit, ai să vezi!

Războiul a rupt conexiunea timpurilor. Cu tâmul da fier a măturat din case relicvele de familie, care se transmiteau din generaţie în generaţie, ca şi legendele de familie. Viaţa cotidiană a devenit dinamică şi schimbătoare: odată cu fotoliul vechi sau cu dulăpiorul sculptat s-a dus şi senzaţia de stabilitate şi permanenţă. Viktor ştia că bunicul său a fost pietrar şi zugrav, bunica spăla rufe la oameni – la atât se reducea – sărăcăciosul său arbore genealogic. Undeva în lume existau fraţi şi surori după tată, dar el nu ştia despre ei nimic şi nici nu încerca să afle: oameni străini; undeva existau unchi şi o mătuşă, cei doi fraţi şi o soră ai mamii – şi ăştia îi erau mai străini ca străinii, şi copiii lor la fel: îi fusese dat prea de timpuriu să afle ce înseamnă să fii rudă săracă. Lumea începea cu el şi se încheia cu el – fiecare este făurarul propriei sale fericiri, cum îţi aşterni, aşa vei dormi.

De la tatăl său Viktor a moştenit ceva mai mult decât pensia de ofiţer, care le-a lipsit atât de mult: statura de invidiat, părul blond, uşor ondulat, şi ochii albaştri cu privirea cumva aţâţătoare, învăluitoare; ochii aceştia au atras-o cândva pe Katenka Kedici sub foaia de cort a maiorului Astahov.

Pe măsură ce războiul se îndepărta, viaţa devenea mal uşoară, dar, dezamăgită de oameni şi de ea însăşi, mama a început tot mai des să se întoarcă acasă cu chef, şi Viktor nu simţea această uşurare. Visa să aibă o scurtă de postav cu fermoar, pantaloni de şeviot şi ghete din piele de box, până când a câştigat singur bani pentru ele: era singurul din clasă care purta tot felul de rupturi. Într-o vară, în timpul vacanţei, s-a dus la gara de mărfuri. Acte nu se cereau, băiatul era înăltuţ şi, cu toate că era slab, avea putere, se simţea lipsă de hamali şi l-au primit – înfige-te, dă-i, trage-i…

În fiece dimineaţă se scula la ora şase şi traversa tot oraşul, simţind în spinare greutatea de plumb a şeii. La această oră, majoritatea colegilor săi de clasă mai dormeau dulce în patul lor, nu trebuiau să-şi bată capul cum să câştige bani pentru ghete de box, pentru ei îşi

băteau capul mamele şi taţii lor. Pentru el n-avea cine să-şi bată capul. Îşi târa picioarele la gara de mărfuri şi visa cum va creşte mare, îşi va face studiile, va deveni celebru, va câştiga o grămadă de bani, îşi va cumpăra cinci… nu, zece costume, cele mai bune din câte există, şi un ceas „Pobeda" cu brăţară, iar la micul dejun va mânca numai prăjituri şi salam cracauer! Imaginea acestor prăjituri şi mirosul salamului cracauer îi lăsau gura apă! Din primii bani câştigaţi Viktor a mâncat opt prăjituri şi o roată întreagă de salam, după care a vomitat să moară, spre distracţia hamalilor, care râdeau în hohote.

„Ce-i rotund rostogoleşte, ce-i drept trage", „Ia mai mult, aruncă mai departe, până zboară odihneşte-te" – şi-a însuşit rapid poruncile necomplicate ale „tagmei" buhăite de beţie şi răcnind toată ziua, şi în fiecare vară câştiga ceva bani la gara de mărfuri, formându-şi musculatura şi acumulând furie împotriva vieţii, care l-a vitregit atât de nedrept de toate bucuriile copilăriei.

Viktor era în clasa a zecea, când mama lui s-a îmbolnăvit grav şi a murit. A rămas singur. Mai exact, nu chiar singur, ci cu chiriaşa Zâna, prietenă a mamei, o fată descurcăreaţă de vârsta nedefinită.

Imaginile persistente din copilărie n-au trecut fără urme pentru Viktor, trezind în el de timpuriu interesul pentru femei. Într-o zi, ca în glumă, şi-a răsturnat chiriaşa

3 ă0

pe pat. Zâna venise de la lucru cam cu chef şi n-a opus mare rezistenţă: îi plăcea demult băiatul înalt şi spătos.

Zâna era bufetieră. Făcea ordine în casă, gătea, spăla, îi dădea lui Viktor bani pentru cheltuieli mărunte, Sar noaptea îl învăţa cu sârg bucuriile şi rafinamentele iubirii. Cam peste un an, un an şi jumătate Zâna s-a măritat şi s-a mutat la Minsk.

Viktor a răsuflat cu uşurare: Zâna era neîngrijită, ofilită, şi se săturase de ea ca de mere pădureţe.

Această legătură timpurie şi munca grea la gara de mărfuri i-au dat o amprentă de maturitate precoce. Alături

de el, colegii de clasă păreau nişte puşti. Gândul la îmbrăcăminte nu-l mai neliniştea: în cele trei luni de vară a câştigat pentru un costum ca lumea, pentru ghete şi pentru o „Pobedă” cu brăţară – avea bani şi pentru mâncare, şi pentru cinema.

Fetele pur şi simplu îl asaltau, dar Viktor le dispreţuia. Zâna i-a explicat în amănunt cu cât o femeie matură, independentă şi cu experienţă este de preferat în comparaţie cu puiandrele plângăreţe şi cu picioarele subţiri, care reuşesc să rămână însărcinate de cum te atingi de ele, după care părinţii fac un tărăboi de se aude în tot oraşul. Le dispreţuia, ele nu-i ofereau nici mister, nici farmec, iar de rest era sătul până-n gât.

Hamalii de la gara de mărfuri erau bine plătiţi, dar nu voia nici banii lor, nici munca lor: trage, aruncă, rostogoleşte, până-ţi amorţesc şalele, până vezi cercuri de sânge n ochi. până simţi în tot trupul, în fiecare părticică a lui, o greutate de plumb, că nu mai ai putere să faci un singur pas – faci un pas şi te prăbuşeşti pe pasarela abruptă sub cele cincizeci de kilograme ale sacului de ciment, şi sacul te va strivi, te va lipi ca pe o pecete de pasarelă, şi n-o să te mai poţi ridica. Nu-şi dorea asta, după cum nu-şi dorea să bea votcă – iar hamalii beau cam des, au încercat să-l oprindă şi pe el, şi el ştia că se va deprinde dacă va rămâne, dacă se va împotmoli printre ei. Nu voia nici la uzină, şi nici la fabrică – şi acolo trebuie să tragi până curg şapte sudori de pe tine, şi salopeta murdară, plină de ulei, şi uruitul maşinilor, iar de plătit – se plăteşte mai prost ca la gară. Nu-i rămânea decât o singură cale: să înveţe, să intre la facultate, să dobândească o specialitate „curată” şi să încerce să se aranjeze, să zicem, ca vecinii săi, cei doi medici Minaev – ăştia da, au casa plină. Şi pe fata lor, ’Nina, tot la medicină au dat-o, ştiu ei ce fac. Să înveţe…

Şi s-a pus pe învăţătură aşa cum se asaltează un vagon cu ciment – cu îndârjire, fără a sta pe gânduri: mort-eopt, trebuie să cari toţi sacii, nimeni n-o s-o facă în locul tău.

Colegii de clasă pierdeau ore în şir în sfrijita grădină a oraşului sau pe lângă cinematografe, aşteptând fetele la întâlniri, el îşi petrecea timpul învăţând. Tânjirea sufletească îi era necunoscută, iar tânjirea trupului putea fi potolită de cum apărea. Viktor şi-a atins scopul: a absolvit şcoala cu medalie de aur şi a intrat la institut. Fiind orfan, a fost primit la cămin. Şi-a vândut casa, banii i-a pus pe carnet, împreună cu bursa trebuiau să-i ajungă să se întreţină, pură când reuşeşte să-şi aranjeze viaţa aşa cum a visat.

La institut, băiatul frumos şi dezgheţat şi-a făcut repede prieteni. Kolea Belozerov, fiul lui Feodor Vladimirovici, coleg de an eu Viktor, l-a introdus în cercul amicilor săi, Viktor a devenit un musafir dorit în cele mai diferite case.

Lumea care i s-a deschis acum l-a pus pe gânduri. Privirea lui lină, învăluitoare, dar ageră, observa totul: locuinţele spaţioase cu raze de soare pe parchetul strălucitor ca gheaţa – în aceste locuinţe nu mirosea a varză acră, untdelemn ars şi rufe murdare, ci a parfum, a tutun bun şi a viaţă îndestulată; servante mari, lustruite, în care puteai să te priveşti ca într-o oglindă; covoare imense, atât de frumoase şi de pufoase, că ţi-e şi frică să calci pe ele; luminări multicolore în spirală, aşezate în sfeşnice vechi de bronz, şi tablouri în rame de lemn somptuoase; cristaluri cu sunet melodios în locul paharelor cu muchii de cinci copeici bucata şi a ceştilor de aluminiu, din care s-a băut la el acasă; rafturi cât ţine peretele, cu metri de cărţi… A tras o vară întreagă ca să-şi cumpere un costum, câteva cămăşi şi un trend, s-a crezut un bogătaş – un geamantan plin de boarfe! – dar acum a descoperit că hainele pe care le are sunt cusute mizerabil, nu cad cum trebuie, se umflă, iar pantalonii cu cracul larg şi cu manşetă trezesc zâmbetul ironic al noilor săi amici. Kolea Belozerov îşi schimba zilnic cămăşile, cravatele, butonii, erau mărunţişuri la care Viktor nici nu se gândea pân-atunci, dar tocmai aceste mărunţişuri dădeau acea notă de eleganţă, care îi deosebea pe amicii lui Kolea de Viktor sau

de matrozul demobilizat Serghei Şcerba, care venea la cursuri în bluză şi cu pantaloni de uniformă. În fumoar asculta avid discuţiile despre automobile, restaurante şi femei; micul grup de băieţi de bani gata, care cheltuiau fără grijă banii părinţilor, îi trezea o invidie de moarte. În locul zăngănitului vesel şi voios de pinteni a simţit povara tristă a şeii: ca şi înainte, era doar cal, de călărit călăreau alţii.

Desigur, trei ruble sunt un fleac când le ai în plus, dar când sunt ultimii tăi bani, iar până la bursă mai e o săptămână, şi banii de pe carnet se topesc văzând cu ochii, ca pojghiţa de gheaţă de primăvară pe băltoace… Când vine iama, iar tu n-ai nici pulover japonez din lină groasă, nici scurtă italienească matlasată, cu fermoare, nici ghete iugoslave, îmblănite şi cu talpă de cauciuc… Cinci fumezi „Prima”, nu’ „BT”, şi-i dai zor că nu poţi să suferi ţigări cu filtru; când nu îndrăzneşti să inviţi o fată la un local, să mai asculţi muzică, să dansezi, să bei un pahar de vin, pentru că două bilete la teatru te-au adus la marginea unui crah financiar; când în timpul vacanţei de vară n-o să te duci în Crimeea, nici în Caucaz, deşi pân-acum n-ai văzut niciodată marea, spre deosebire de Kolka Belozerov, ti ai să te duci din nou la gara de mărfuri, ca să mai faci rost de bani. Ai dracului pinteni! Desigur, poţi să scuipi de la etajul şapte, cum face Şcerba: ai cărţi, ai sala de disecţie, ai liniştea sălilor de bibliotecă – munceşte, tot restul se va adăuga cândva. Dar pe Viktor nu-l interesa ce face Şcerba, el nu voia să aştepte. Kolka Belozerov nu trebuie să aştepte, tinereţea trece, cândva, poate, va fi şi carne – atunci nu vei mai avea dinţi. Viktor avea dinţi buni, un stomac de fier şi o poftă de mâncare de lup, şi se temea teribil că o să scape momentul, că n-o să-şi ia partea de plăcintă, că o să aibă parte numai de colţuri de pâine uscată. Iar plăcinta era pufoasă, dulce, îmbietoare, întocmai ca mirosul de salam în copilărie, Viktor vedea cum alţii îşi înfig dinţii în această plăcintă şi căuta cu înfrigurare o breşă, să şi-i înfigă pe ai lui.

Singura lui avuţie, pe care n-o poţi cumpăra cu niciun

fel de bani, era tot frumuseţea aceea, moştenită de la tatăl
OK O
citi.
23 – Regăsirea speranţei
*

său: Viktor se făcea remarcat în orice grup. Studentele îi scriau bileţele tandre, îl asaltau, îi făceau ochi dulci, îl invitau la ceaiuri şi la excursii în afara oraşului, el însă manifesta prudenţă şi răbdare – nu voia să se păcălească la preţ. Avea nevoie de ceva serios şi sigur, ca obligaţiile împrumutului de trei la sută, ceva care să-i rezolve dintr-o lovitură toate problemele. Când a ajuns în anul trei, ştia perfect ce anume: o fiică de profesor universitar cu renume, savant, academician, de preferat medic, pentru că el însuşi urmează să devină medic. Toate celelalte nu însemnau nimic sigur. Sub ochii lui s-au curmat brusc carierele cele mai strălucite, s-ar zice: responsabilii de magazine şi de depozite, care înotau în lux, au fost trimişi pe banca acuzaţilor, directori de uzine şi şefi de centrale au fost destituiţi pentru neîndepliniri de plan şi alte nereguli, care adesea nu depindeau nicicum de ei, iar copiii lor, fete şi băieţi, strălucitii filfizoni de ieri, deveneau deodată cenuşii, comuni, ca nişte pui prăpădiţi. Numai marii savanţi priveau din Olimp cu o rece indiferenţă la această agitaţie măruntă: furtunile, care la timpul său îi scuturaseră serios pe biologi, lingvişti, medici, ciberneticieni, s-au potolit demult, iar altele noi nu erau de presupus: ştiinţa ocupa în viaţă un loc tot mai important; doar un orb nu putea să vadă acest lucru; iar Viktor avea ochi bun.

Odată, la onomastica lui Kolea Belozerov, Viktor a curnoscut-o pe Tania Veresova. Informându-se ceva mai îndeaproape, Viktor a înţeles că este exact ceea ce îi trebuie şi s-a pregătit pentru un asediu de durată.

2

Viktor nu i-a plăcut deloc Taniei – prea frumos să-l pui în vitrină la frizerie, nu alta. Ea nu semăna, cum se spune, nici cu mama, nici cu tata, ci cu unul din vecini –

un nas ca o ciuboţică, pe rădăcina lată şi adâncita o dungulită roşie de la ochelari, o frunte mult prea mare oricât ai acoperi-o cu bretonul, o timiditate bolnăvicioasă, ¿uscări stângace… La şcoală băieţii o necăjeau spunându-i mormoloc”, poreclă care a făcut-o să verse multe lacrimi, cu

t

capul înfundat în pernă. În clasa a opta, băieţii au încetat s-o mai tachineze, dar nici n-o luau în seamă, ea nu-i interesa. Nu interesa pe nimeni, în afară de profesori; seratele care se dădeau la şcoală, sărbătoreşti, pline de antren, au devenit pentru ea o tortură: stai şi propteşte peretele, uită-te cum dansează fetele îmbujorate… Nu, mai bine te închizi în camera ta, iei din raft un volum de Heine, Blok, Puşkin şi te topeşti, dispari în tristeţe străină.

Olga Mihailovna vedea că Tania se izolează tot mai mult, cu inima ei de mamă ghicea ce o face seară de seară să citească pe nerăsuflate cărţile, să poarte rochii din material într-o singură culoare, de o modestie subliniată, să evite petrecerile zgomotoase, îi era milă de ea şi se gândea cu nelinişte la viitorul care o aşteaptă.

Şi la şcoală, şi la Universitate Tania avea numai note maxime. Îi făcea plăcere însuşi procesul de aflare a noului, zborul liber al minţii pe înlănţuirile faptelor; orice descoperire, cât de mică, îi trezea un sentiment de bucurie fără seamăn. Par nu acesta era aspectul principal: cunoştinţele vaste, temeinice, care uimeau pe profesori şi pe studenţi, răspunsurile la seminarii şi la examene erau pentru ea un mijloc de autoafirmare, compensând cumva înfăţişarea ei ştearsă, ridicând-o deasupra altora, frumoşi la chip, dar fără miez, ca nişte măciulii de mac în toamnă târzie.

Visa să plece undeva departe, într-un sat pierdut, şi să predea copiilor istoria. Va avea o droaie de copii,

negruţi, roşcovani, blonzi, cuminţi, neastâmpăraţi, o droaie de copii; ea îi va conduce prin spiralele abrupte ale trecutului omenirii – din peşterile tenebroase de la Neanderthal, prin strălucirea şi decăderea Greciei antice şi a Romei, prin negurile inchiziţiei şi amurgul iobăgiei, spre vremile în care, pe a şasea parte a globului pământesc, pentru prima oară în istoria omenirii, poporul a devenit stăpân pe soarta lui. Îi va introduce în universul năzuinţelor superioare şi nobleţii autentice, şi ei, aceşti copii negruţi, roşcovani, blonzi, o vor răsplăti cu iubirea lor, un ocean de iubire şi recunoştinţă, care îi va ajunge pentru toată viaţa. Idolul ei era Suhomliński. Tania trimitea la şcoala din Pavlâş scrisori pline da entuziasm şi ardoare, în care arăta că şi ea e gata să-şi dea inima copiilor, şi Alexandr Vasilievici, învăţător de ţară, academician, Erou al Muncii, n-a lăsat nici

O scrisoare a ei fără răspuns: îi plăcea această fată. entuziastă, ca orizont larg, şi el o binecuvânta pentru munca asta grea, dar minunată.

După ziua lui Kolea, Tania a observat că Viktor îi iese tot mai des în cale. Întâlniri nevinovate, neaşteptate: în părculeţul Universităţii, la intrare în bibliotecă, lângă cinematograf. A impresionat-o în mod plăcut că acest băiat înalt şi frumos, care probabil e asaltat de fete, era modest şi timid, vorbea cu glas încet şi în general nu semăna cu filfizonul de Kolka Belozerov şi cu amicii, lui impertinenţi. O saluta politicos, o întreba despre lecţii, dar mai mult tăcea, învăluind-o cu privirea stăruitoare a ochilor săi albaştri, şi Tania simţea cum sub această privire inima ei începe să bată mai repede.

La început l-a tratat cu circumspecţie, de fiece dată când se mtiine.au se făcea’ ghem ca un arici şi-şi scotea acele: ce vrei de la mine? Să te amuzi? Să-ţi baţi joc? Poate că tu şi cu Kolka şi cu neisprăviţii lui aţi pus rămăşag: peste atâtea zile mă voi arunca de gâtul tău? Da la voi mă pot aştepta la una ea asta, fără doar şi poate. Dar Viktor nu voia nimic de la ea, decât să fie în preajma ei.

Dacă ar fi jignit-o măcar odată cu vreo glumă grosolană, sau ar fi încercat s-o sărute, s-o smotocească în întunericul porţii… uneori Tania chiar dorea ca el să facă ceva de genul ăsta… vai, cu cât nesaţ i-ar fi ars o palmă peste fizionomia lui frumoasă, ca ştanţată pe o monedă romană! Dar el nu făcea nimic „de genul ăsta” o lună, şi două, şi trei după ce s-au cunoscut, poate doar când îşi luau rămas-bun lângă poarta casei ei. Îi reţinea mână în mână lui ceva mai îndelung decât trebuia, dar e ridicol să pălmuieşti pe cineva pentru atâta lucru.

A invitat-o la o serată la ei la institut. Tania şi-a pus anume cea mai veche rochiţă, dar Viktor n-a dat atenţie faptului. Şi nici rumorii cu care au fost întâmpinaţi în sală, şi nici privirilor ironice – Tania le recepta ca un detector şi făcea eforturi disperate să reziste. Au dansat într-o manieră cam demodată, fără să se bâţâie, fără să se lipească unul de celălalt, şi Viktor a făcut-o să râdă cu lacrimi, povestindu-i cum, la cămin, când Valka Meleşev se cam cherchelise, băieţii i-au pus în pat un schelet, iar Meleşev tot bombănea în somn: „Dă-te mai la o parte, nemernicule, ce te-ai întins ca un boier în patul altuia”.

Noaptea, când a condus-o acasă prin oraşul pustiu, Viktor a susţinut-o grijuliu de umăr şi a tăcut, şi Tania s-a gândit deodată, cuprinsă de un fior: păi el mă iubeşte. Mă iubeşte, altfel ce rost ar avea toate astea?

— Că sunt fata lui Veresov? Prostii, tăiăl Irei Fesenko este academician, şi ea e mai frumoasă ca mine, dar el nici nu s-a uitat la ea. Mă iubeşte, la urma urmelor, oamenii nu iubesc pentru o feţişoară drăguţă şi picioruşe zvelte, ci pentru ceva mai important – pentru frumuseţea morală… interesant de ştiut, oare eu am frumuseţe morală?… Probabil că da, dacă el merge alături de mine şi tace, şi mă priveşte în aşa fel, de simt că mi se opreşte inima în beregată. Doamne, asta să fie fericirea, oare a venit fericirea la mine, acum înţeleg ce înseamnă: ai impresia că doar să dai din mâini şi le înalţi în zbor, şi-ţi vine să cânţi, şi să râzi cât te ţine gura, pentru ca oamenii să-şi scoată capul pe fereastră şi să-şi spună unii altora: „E fericită…

Priviţi, trece o fată fericită. îl iubeşte pe acest băiat frumos, şi el o iubeşte, vedeţi cât de grijuliu o susţine de braţ, sunt fericiţi amândoi, fir-ar să fie, te apucă invidia…”

Presimţirea, aşteptarea sărbătorii prindea tot mai adânc rădăcini în sufletul ei entuziast, îi bătea cu păcănit de ciocănele în tâmple, o chinuia cu dorinţi confuze, pe care nu le înţelegea. Dar Tania continua să-şi dea brusc capul la o parte când el îşi apropia obrazul, îi era încă frică, şi Viktor, sărutându-i la plecare mina, se ducea la Zâna, fosta lui chiriaşă. Bărbatul o lăsase demult, luând cu el şi copilul, şi acum Zâna locuia într-o mică garsonieră lângă Piaţa Iubiteinaia şi o ducea aşa şi aşa. Viktor a întâlnit-o la cantina studenţească, unde Zâna lucra, ca şi înainte, ca bufetieră; ea s-a bucurat, l-a invitat pe la ea. De atunci trecea pe la ea din când în când, aşa cum treci pe la un expres ca să-ţi uzi gâtlejul; chiar dacă Zânei i se întâmpla să facă raclaje, ea nu-l plictisea pe Viktor cu discuţii pe această temă.

Stând întins alături de Zâna în patul spaţios şi moale, Viktor îi povestea despre Tania, cât e ea de rece şi de distantă şi Zâna icnea de indignare că această hahaleră de ochelaristă face pe nebuna, ca să-şi urce preţul; Zâna ştia bine că Viktor nu e pentru ea şi-i asculta relatările cu înţelegere şi simpatie.

— Nu-i nimic, râdea ea ironic, lipindu-şi obrazul de aieptul lui, nu te nelinişti. Faci bine, mai ţine-o aşa, poart-o de sforicică, şi singură o să-ţi sară de gât. Dar pân-ai să faci din fata asta muiere, ai să mai vii pe la mine, nu-i aşa, drăguţule? Nicio fată nu se poate compara cu mine, fetele se ruşinează, nu-şi cunosc fericirea, eu n-am de ce să mă ruşinez, mi-am mâncat de mult ruşinea. Taie-mă, mâncă-mă cu unt, numai să fie dulce…

Zâna este cea care l-a ajutat să nu facă niciun pas greşit în relaţiile cu Tania. Mărul se pârguia pe ram. Viktor ştia că nu e departe ziua când Tania îi va cădea în braţe.

Primăvara bătea la uşă. În cursul dimineţilor băltoacele de pe trotuare mai răsunau cu gheaţa lor subţire şi străvezie, iar peste plopii golaşi au şi pogorât

nori uriaşi, trandafiriu-liliachii; ferestrele de la case se topeau sub razele strălucitoare ale soarelui, iar în harababura claxoanelor tramvaielor se revărsau glasurile răguşite peste iarnă ale graurilor. Cât a fost de lungă dimineaţa de duminică au hoinărit prin Parcul „Gorki”, ţinându-se de mână, apoi au ieşit pe podul de peste Svisloci, s-au oprit, s-au aplecat peste bară, şi Viktor a spus că ar fi bine ca, după ce-şi vor termina studiile, să plece împreună undeva la ţară, unde Tania să-i înveţe pe copii, iar el să practice medicina, şi amândoi să locuiască într-o căsuţă cu grădină, lângă râu, şi în fiecare dimineaţă să alerge să vadă răsăritul soarelui. Tania îl asculta sprijinită de fonta caldă a grilajului dantelat şi ochii îi erau plini de lacrimi. Apa neagră ca păcura curgea undeva departe-departe, spre mare; dinspre colina acoperită de pini înalţi cu cetina roşcată, printre care se zărea turnuleţul alb al planetariului cu cupola rotundă, venea un iz amărui de pelin, instalaţiile ruginite ale căluşeilor ţiuiau prelung, se auzeau glasurile sonore ale copiilor. Tania s-a ridicat pe vârfuri, l-a cuprins pe Viktor pe după gât şi l-a sărutat. Şi el a sărutat-o lung şi avid, până când o bătrânică s-a oprit lângă ei şi le-a spus cu reproş: „Eh, tineret, tineret, cum de nu vă e ruşine…” şi atunci Tania şi-a desprins mâinile şi a văzut că pe lângă ei curge Prospektul Lenin, plin de lume şi de larmă, dar ei nu-i mai pasă de nimic.

Tania le-a împuiat urechile părinţilor despre Viktor.

— Ai putea să ni-l prezinţi şi nouă, spuse la un moment dat Olga Mihailovna, bucuroasă de schimbarea ce se petrecuse cu Tania, până atunci atât de gânditoare şi închisă în sine. Uite, ştii ceva, invită-l de Ziua Victoriei.

După ce făcu ceva nazuri, de bună-cuviinţă, Viktor veni – şi făcu tuturor cea mai bună impresie. Era reţinut şi independent cât trebuie, îmbrăcat modest dar bine, ştia să asculte, nu bea aproape deloc şi mânca civilizat. Pe profesor l-a cucerit prin cunoaşterea temeinică a metodelor biologice de luptă împotriva viei melui de măr şi a puricilor verzi, pe Olga Mihailovna – prin zâmbetul

deschis, care lăsa să i se vadă dinţii albi, şi prin interesul neprefăcut pentru problemele pediatriei, iar pe Nataşa – cu promisiunea de a o învăţa să fluiere din patru degete şi să facă gimnastică după sistemul Yoga. Tania stătea la masă roşie ca bujorul şi nu putea dacit să se mire: nici nu exista altă potecă mai scurtă şi mai directă spre inima părinţilor, şi era bucuroasă că Viktor a dibuit fără greş această potecă: până atunci o întrebase atât de prudent despre deprinderile şi interesele tatălui, mamei, surorii ei, încât Tania nici nu observase.

După ce au prânzit, s-au dus cu toţii la vilă, şi aici Viktor s-a desfăşurat în toată strălucirea sa. În loc să hoinărească prin pădure, a pus mâna pe lopată, şi-a scuipat în palme şi în câteva ore a săpat toată bucata de pământ, după care l-a mai ajutat pe Nikolai Alexandrovici să sape în jurul merilor şi să pună compost. Soarele lumina cu raze fierbinţi Viktor îşi lepădase cămaşa şi muncea cu spor şi voie bună, fără să ştie ce e oboseala – sferele de fontă ale muşchilor se mişcau întruna sub pielea lui albă, neatinsă încă de soare; urmărindu-l, Veresov pufnea mulţumit.

— Se pare că e un băiat bun, îi spuse seara Olgăi Mihailovna. Şi ştie să muncească, nu ca mucoşii ăştia. Mai

ştii, peste vreo doi ani devine şi el oncolog, ce zici, mamă?…

— S-ar putea să devină şi oncolog, zâmbi uşor Olga Mihailovna. Şi mie mi-a căzut cu tronc, cât despre Tanecika, ce să mai vor oim. Pur şi simplu s-a făcut mai frumoasă, zău aşa.

CAPITOLUL XXIV

1

Garda pe institut de sâmbăta spre duminică i-a revenit Nataşei Golubeva, dar ea promisese pictorului Zareţki că vine să pozeze. Deci, chemând în ajutor pe Galia şi pe Reghina Kazimirovna, i-a demonstrat doctorului

Basov că arta cere sacrificii, drept care el trebuie s-o înlocuiască. În ceea ce priveşte sacrificiile, doctorul Basov n-a prea făcut obiecţii. Numai că nu putea pricepe deloc de ce el e cel care trebuie să facă sacrificii, şi nu Nataşa, al cărei portret în pulover alb va împodobi cu timpul Galeriile Tretiakov, precum portretul „Fetei cu piersici", aparţinând unui alt pictor celebru[9]. Cu atât mai mult, cu cât e vorba de sâmbătă seara, când după nu ştiu cât timp hotărâse împreună cu soţia să meargă la cinema: oare nu e o jertfă suficientă, mai ales dacă ţinem cont de faptul că soţia doctorului Basov este profesoară la o şcoală serală şi, în afară de sâmbătă şi duminică, n-o vede deloc. Galia s-a văzut nevoită să facă o aluzie străvezie cum că Zareţki nu este numai un pictor de talent, că pe deasupra este un om tânăr şi necăsătorit şi că nutreşte pentru salvatoarea sa mai mult decât banalul sentiment de recunoştinţă pentru reuşita operaţiei. Ceea ce, de altfel, este valabil şi pentru ea. Preabunul Iakov Efimovici n-a putut să reziste în faţa unui astfel de argument. După ce a mormăit pe sub nas în virtutea inerţiei, i-a dat drumul Nataşei, s-a dus acasă ca să ia termosul cu cafeaua şi sandvişurile şi s-a apucat de îndeplinirea obligaţiilor sale, multiple şi dificile.

Medicul de gardă responsabil pe institut mai are la îndemâna încă trei medici de gardă: un chirurg, un anestezist-reanimator şi un internist (sau doi chirurgi, dacă el e de altă specialitate), un telefon, care îi permite, la nevoie, să cheme la institut pe oricare dintre lucrătorii acestuia: de la director şi şef de serviciu până la medic de rând, şi o maşină cu un şofer, pentru ca cei chemaţi să poată fi aduşi la institut cât mai degrabă; are pe mâna peste trei sute de bolnavi, peste trei sute de posibile evoluţii neaşteptate şi povara răspunderii care îl determină ca toată noaptea, fără întrerupere, inepuizabil ca un pendul, să măsoare cu pasul coridoarele lungi ale spitalului, ascultând din mers rapoartele scurte ale surorilor.

---

9 **Tabloul *Fata cu piersici* aparţine pictorului rus V A Serov (1865—1911) (N. t.).**

Sâmbăta, împreună cu Iakov Efimovici erau de gardă chirurgul Vsehsviatskih, zis şi „Zero perfect”, anestezistul Voskovţev şi specialista în chimioterapie Kolţova.

Lăsând la o parte evoluţiile neprevăzute, care pot sau nu să aibă loc (şi de cele mai multe ori nu au loc!), era de aşteptat o gardă liniştită. Vremea frumoasă ce se statornicise, în sfârşit, după ploile de care toată lumea se săturase până peste cap, a scos majoritatea bolnavilor în curte, nici măcar în holuri, lângă televizoare, nu mai era nimeni. Vizitatorii au venit până târziu, până la retragerea autobuzelor. Grupuri de oameni se vedeau în choşcuri, pe bănci, sub streşini uşoare de beton. O mulţime de lume se plimba pe alei. Ferestrele saloanelor erau larg deschise. Un vânt uşor legăna pânzele storuiilor verzi. Pini arămii înălţaţi în sus, brazi cenuşii ca asfaltul, cuprinşi de mătreaţa-bradului, mestecănişul galben ca lămâia străjuiau clădirile albe ale pavilioanelor. Qâţiva bărbaţi, fumând alene, săpau cu lopeţile pământul în jurul merilor din livada tânără. Nu mirosea a doctorii, ci a cetină încinsă, şi frunzele în cădere răspândeau un iz amărui.

Doctorului Basov îi părea bine că e vreme frumoasă. Oamenii vor dormi cu atât mai bine, cu cât vor sta mai mult la aer curat. Aerul curat este şi el o doctorie. De aceea bolnavii din orice serviciu, în afară de radiologie, au voie să-şi ia hainele şi să se plimbe la orice oră. Desigur, atunci cinci nu sunt proceduri de urmat şi când pe panourile din coridoare nu este luminată inscripţia: „Oră de odihnă”.

Rapoartele scurte ale medicilor curanţi, care-şi încheiaseră ziua de lucru, îi dădeau posibilitatea să-şi facă o imagine clară a situaţiei de la punctele postoperatorii şi din saloane pe întreg institutul. Era un singur caz grav: taximetristul Iaşkevici. Se afla într-o rezervă de la chimioterapie, o cameră îngustă ca un compartiment de tren, cu o fereastră cât tot peretele, la capătul coridorului de la etajul întâi. Doctorul Basov se duse în primul rând acolo, luând-o cu el pe Kolţova şi dispunând ca „Zero perfect” să vadă care-i situaţia la chirurgie oncologică, iar

Voskovţev – la serviciul de pretumorale.

Pe drum îl întâlni pe Saşa, nepotul Lagunovei. Cu un halat prea scurt pe umeri, băiatul o ducea cu grijă la lift pe bunică-sa înfăşurată într-o broboadă călduroasă. Un mic tranzistor se legăna ca un pendul la gâtul bătrânei.

Doctorul Basov strânse cu plăcere mâna lui Saşa.

— Ce mai faci?

— Mulţumesc, normal, răspunse băiatul cu un glas de bas în formare.

— Cârn, pistruiat, lung ca o prăjină, se uita de sus în jos la doctorul mic de stat şi, pare-se, asta îl stânjenea.

— Pot să iau de jos un căruţ, pe bunica o dor picioarele?

— Mai începe discuţie, spuse doctorul Basov. Ia, bineînţeles.

Bătrâna îi făcu cu ochiul doctorului şi ţăcăni rotiţa tranzistorului. Aparatul răspunse prompt: „Interesele economiei naţionale ne dictează stăruitor: trebuie să schimbăm radical atitudinea…”

— Pe urmă, bunico.

— Saşa închise tranzistorul.

— Nu trebuie.

— Tu l-ai făcut? se interesă doctorul ca să-i facă plăcere Lagunovei.

— El, chiar el, confirmă îndată Lagunova. Vai. tovarăşe doctor, nici nu ştiţi ce nepot am!

— Bunicuţo! imploră Saşa. Să mergem, da?! Iakov Efimovici, trec mai târziu pe la dumneavoastră. Vreau să discut ceva.

— Bine, consimţi Basov. Mă găseşti în camera medicilor de la etajul doi. Dacă cumva întârzii, să mă aştepţi. Ei, plimbare plăcută.

Basov aşteptă până când uşa liftului se închise în urma celor doi, după care porni s-o ajungă din urmă pe Kolţova, târşindu-şi abia auzit ciupicii moi. De obicei umbla prin institut în ciupici: îl dureau picioarele. Doctorul mergea şi zâmbea, ca după o operaţie grea, dar izbutită, când ştii că strădaniile tale n-au fost inutile. Îndată însă ce

începu să urce scara, zâmbetul îi pieri de pe buze şi pe faţă i se aşternu din nou o expresie de îngrijorare şi de concentrare.

Vaşkevici era pe moarte. Slăbit, aproape descărnat, cu faţa ascuţită şi pământie, stătea culcat în pat, cu pleoapele lăsate, şi gemea încetişor. Pe un taburet, cu capul lăsat în piept, şedea soţia lui; îţi făcea impresia că doarme. Auzind scârţâitul uşii, înălţă capul şi-l privi pe Basov fără să-l vadă. Iakov Efimovici o salută din cap, luă mina inertă, pipăi pulsul. „E rău, se gândi, mişcându-şi buzele fără să scoată vreun sunet şi privind secundarul. Foarte rău. Tumoarea a ajuns la măduva spinării, a strivit trunchiurile nervoase. Intoxicaţie generală. Punct”.

— Unde e sora? întrebă.

— S-a dus să mănânce ceva, vine imediat, răspunse soţia lui Vaşkevici.

Ieşi pe coridor odată cu Basov.

— Doctore, ăsta e… sfârşitul?

Basov dădu din umeri: ce-aş putea să spun…

— Doamne, ce nenorocire! spuse răguşit femeia. Şi de unde s-o fi ivit, de unde ne-o fi căzut pe cap? E al doilea an. Asta nu mai e viaţă, ci curat balamuc. Serviciul, copiii, spitalul… mă zbat ca un câine. Dacă aţi şti cât sunt de obosită. – îşi lăsă neputincioasă mâinile în jos şi izbucni în plâns.

— Uneori îmi vine să cred că nu se va mai sfârşi niciodată coşmarul ăsta. Uitaţi-vă la mine cum arăt… Ca o sperietoare. Şi n-am decât treizeci şi doi de ani. M-am dus o dată la coafor – să mă ucidă nu alta. Pentru ce? El se chinuieşte, ne chinuieşte şi pe noi…

— Liniştiţi-vă, interveni Iakov Efimovici. Vă rog, liniştiţi-vă. Înţeleg, vă vine foarte greu. Lui însă îi e mai greu. Trebuie să vă fie milă, pentru el este şi mai greu.

— Dumneavoastră vă vine uşor să vorbiţi.

— Soţia lui Vaşkevici îşi şterse faţa cu mâneca halatului, ochii îi fulgerară cu răutate.

— De unde ştiţi cui îi vine mai greu? El o să moară şi gaia. nu-i mai trebuie nimic, şi-a încheiat socotelile, iar eu

rămân cu doi copii…

— Vă rog să mă scuzaţi, spuse Easov, se întoarse şi porni spre sora medicală.

Î: făcu observaţie că a plecat de la postul ei, dădu dispoziţie să i se dea bolnavului calmante, somnifere. Da, se gândi el, eu nu ştiu nimic. Decât un singur lucru: trebuie să trăieşti şi să-ţi faci datoria. Nimeni n-are s-o facă în locul tău. Nu trebuia să plec, trebuia s-o liniştesc. Cum spuneau anticii: „Medicina vinde a rar, aduce uşurare adesea şi linişteşte întotdeauna”. Lui Vaşkevici i-am adus o uşurare: între el şi durere am ridicat, un zid din preparatele medicale, dar cum să-i alinăm durerea soţiei sale? Medicina nu alină, alinarea o aduce timpul…

Era în drum spre rad io chirurgie când l-a găsit sora Puntik şi l-a anunţat gâfâind că îl caută la telefon profesorul; cât a ţinut drumul lung până la camera de gardă, doctorul Basov s-a frămxntat dacă să-i spună lui Nikolai Alexandrovici despre relatarea lui Melnikov sau nu, în cele din urmă a hotărât să nu-i spună decât dacă o să înceapă să întrebe prea amănunţit: nu-i nicio bucurie să fii tu cel care anunţă nenorocirea. Profesorul n-a întrebat prea mult, ceea ce l-a bucurat pe Basov.

Lângă camera medicilor îl aştepta Saşa; au stat de vorbă despre tranzistoare – băiatul cel mare al lui Iakov Efimovici, Garik. avea şi el pasiunea radioeonstrucţiei. Doctorul l-a rugat pe Saşa să-i spună mamei şi mătuşii să vină luni la ora trei la institut la şeful de serviciu Suhorukov, dar să vină neapărat, şi băiatul s-a posomorât.

— Iakov Efimovici… Saşa îşi întorsese capul spre fereastră şi Basov văzu că are un gât lung şi subţire, cu o adâncitură îngustă la ceafă. Spuneţi-mi: de unde vine pe pământ cruzimea?

— Nu ştiu, oftă doctorul şi-şi aminti de Piaţa Iubiteinaia, pe unde treceau dimineaţă de dimineaţă formaţiile de „Judenarbeitskomand”. Şi de un alt băiat, la fel de deşirat, cu gâtul lung şi subţire şi cu o chică blondă netunsă de multă vreme la ceafă, un băiat frumos, cu ochi albaştri şi cu genele lungi şi întoarse, ca de fată, Slavka

Kaleciţ. Iakov Efimovici şi sora lui Liza au învăţat zece ani de zile împreună cu Slavica la aceeaşi şcoală şi în aceeaşi clasă, iar în clasa a noua el s-a îndrăgostit de Liza, iar Liza s-a îndrăgostit de el, şi laşa nu mai putea de gelozie, pentru că pân-atunci nu împărţise cu nimeni ataşamentul Lizei. Slavka era un băiat vesel şi capabil, şi bătrâna lor profesoară de matematică, Reveka Abramovna Pereţ, pe care copiii o tachinau cu vorbele: „Pereţ-pereţ şi-un cârnat, trei cuie prăjite”, ţinea nespus de mult la Kaleciţ. La fiecare oră de matematici repeta că el are o minte analitică şi spunea că este un viitor Lobacevski. „Copii, ascultaţi-mă pe mine, le spunea ea, plimbându-şi nasul peste teza lui, ţineţi minte ce vă spun, cândva ne vom mândri că Slavik a învăţat la şcoala noastră!” Acolo, în Piaţa Iubiteinaia, în octombrie patruzeci şi unu, pe o vreme aproximativ ca asta, „viitorul Lobacevski”, cu banderolă de poliţai la mână şi cu carabina pe umăr, o bătea pe bătrâna sa profesoară peste obraz, îndelung şi tacticos, pentru că a găsit la – Reveka Abramovna un codru de pline, pe care i l-au dat peste împrejmuirea de sârmă alţi foşti elevi de-ai ei: incorigibilul corigent, „trogloditul” Kostea Mehov, şi Andrei Suhorukov, care nu nutrea o dragoste deosebită nici pentru matematică, şi nici pentru profesoara de matematică.

— Nu ştiu, repetă Iakov Efimovici şi simţi cum îi ard mâinile ca de foc, parcă i s-ar fi înfipt din nou în mâini suspanta mătăsoasă a paraşutei, şi muşchii i se strânseră într-o încordare cumplită.

— Reveka Abramovna a fost înmormântata la cimitirul evreiesc, tot acolo a fost înmormântată şi Liza, femeile n-au reuşit s-o spele de vopseaua galbenă de ulei, şi era înfricoşătoare la vedere – ţeapănă, încremenită, ca turnată din alamă. Acum cimitirul acela nu mai există, l-a înghiţit oraşul, aşa cum a înghiţit şi alte cimitire vechi – *ex confeso*[10], cei vii trebuie să trăiască pe pământ, grija trebuie să se îndrepte asupra celor vii, dar pe atunci acest cimitir exista şi oamenii erau înmormântaţi acolo înainte

10 ***Ex confesso* — neîndoielnic (lat.).**

de a începe execuţiile în masă. Spre cimitir ducea Fundătura Oarbă, îngustă şi murdară, cu nişte dărăpănături de case care abia se mai ţineau, seara nemţii şi poliţaii nu se arătau în partea aceea; acolo sau în. îmit patru din foştii elevi ai Revekăi Abramovna: Andrei Suhorukov, Dima Agheev, Kostea Mehov şi cu el – doi bieloruşi, un „metis” şi un evreu, şi l-au condamnat pe trădătorul şi călăul Kaleciţ la moarte prin spânzurătoare. Andrei avea un pistol şi propunea să nu-şi piardă timpul cu Slavka, ci pur şi simplu să-l împuşte ca pe un câine, undeva într-un ungher mai ascuns, dar ceilalţi n-au fost de acord – ar fi o moarte prea uşoară. Nu, mai întâi trebuie să se chinuiască, aşa cum s-au chinuit Liza şi bătrâna profesoară, să crape de zece ori înainte de a muri, scârnăvia, lepădătura, trădătorul… Cu două zile mai târziu, Kostea l-a ademenit pe Kaleciţ la ruinele de pe Revoliutionnaia şi ei au tăbărât pe el, l-au legat, i-au băgat un căluş în gură, şi Dima a aruncat peste o grindă de fier o bucată de suspantă de paraşută cu un laţ la capăt. S-a zvârcolit pe pământ ca un vierme, acest băiat cu ochi albaştri şi cu gene lungi şi întoarse, ca de fată, şi-a dat drumul la ud, a făcut şi în pantaloni, şi le venea să vomite din cauza putorii, şi de groază în faţa a ceea ce urma să se comită, dar au stat neclintiţi lângă el, şi Andrei, cu buzele tremurânde, a citit verdictul. Cum i-a mai tăiat la mâini blestemata aia de sfoară, cum le-au amorţit muşchii… Cu un sfert de secol mai târziu, Iakov Efimovici simţea din nou această durere şi ar fi vrut să-l îmbrăţişeze pe puştiul deşirat cu chica netunsă la spate, dar n-a îndrăznit.

— Vezi, băiatule, sunt probleme pe care oamenii le numesc afurisite, pentru că de mii de ani îşi bat capul cu ele, dar nu pot să găsească un răspuns univoc. De unde apare cruzimea… Într-adevăr, e atât de simplu să fii bun. Şi totuşi, sunt atâţia ticăloşi pe lume! Poate cruzimea se moşteneşte, precum culoarea ochilor sau culoarea părului? Personal, nu cred. În caz contrar, nemţii l-ar fi avut pe Hitler, dar nu i-ar fi avut pe Heine şi pe Goethe. Şi nici pe Thälmann, şi nici pe acel soldat, care se întorcea cu

spatele, prefăcându-se că nu vede când femeile bieloruse luau din ghetou copii evrei ca să-i ascundă la ele în familie. Şi, desigur, te rog să mă scuzi, dar mama ta şi întreaga omenire nu te-ar fi avut pe tine.

— Făcu prin cameră câţiva paşi, târşindu-şi ciupicii şi se opri în spatele lui Saşa.

— Ştii cum lucrează un selecţioner? El ia, să zicem, un bob şi an de an fixează cele mai bune calităţi ale acestuia. Selectează şi fixează, selectează şi fixează. Şi obţine un bob neobişnuit. Rezistent, care dă recolte mari… într-un cuvânt, cel mai bun. Niciun neghiob n-ar sta să-şi piardă timpul ca să selecteze şi să fixeze cele mai proaste caracteristici: dimensiuni mici, nerezistenţă la îngheţ sau, să zicem, la boli. Printre oameni, însă, secole de-a rândul selecţia n-a urmărit bunătatea, omenia, ci cruzimea. Apucă, smulge, calcă în picioare, umple-ţi burdihanul… Supravieţuiau cei puternici, cruzi, cei care ştiau să şi-i subordoneze pe alţii. Bineînţeles, în toate timpurile au existat şi oameni buni, nu numai canalii; fii atent, substantivul „răul” se foloseşte la singular; dar selecţia pentru bunătate a început-o socialismul: înţelegi? Să selectezi şi să fixezi la om calităţile cu adevărat umane – asta înseamnă socialism, după părerea mea. Iar munca de selecţioner este o muncă de durată.

— I-am spus mamei…

— Saşa se uită la doctor şi acesta îi văzu chipul palid, cu broboane de sudoare deasupra buzei de sus.

— Dacă se poartă urât cu bunica… dacă… am să plec de acasă. Plec, plec undeva în Sahalin, şi-o să spun la toată lumea că am crescut la orfelinat, că n-am mamă, că n-o ţin – minte.

— Nu trebuie, spuse doctorul. Linişteşte-te, băiatule. O să vorbim noi cu ele, n-o să le lăsăm s-o obijduiască pe bunică. Nu cred că lucrurile vor ajunge pân-acolo. Pe tine mama te iubeşte?

Saşa lăsă capul în jos.

— Pe mine mă iubeşte. Dar ce-i trebuie, ce-i trebuie acest bursuc bătrân? O duceam atât de bine noi trei! Totul

e din cauza lui! Dar-ar moartea în el, canalia pleşuvă!

— Ei-ei, spuse Iakov Efimovici, bătându-l pe umăr. Stăpâneşte-te, doar eşti bărbat. Cruzimea naşte cruzime, aşa cum o iepuroaică naşte pui de iepure. Deşi, naiba ştie, cu binele uneori se întâmpla şi invers. Dar cu cruzimea – niciodată, asta-i sigur.

Saşa tăcu, parcă adunându-şi gândurile, apoi îşi luă rămas bun şi plecă fără să mai spună vreun cuvânt, iar Iakov Efimovici scoase din dulăpior o cană de faianţă şi-şi turnă cafea: e timpul să se fortifica. Îşi sorbea cafeaua cu înghiţituri mici, cana îi încălzea plăcut mâinile şi el se gândea că, uite, a avut loc marea revoluţie, şi s-a terminat un război cumplit, şi oamenii zboară în Cosmos, şi au fisionat nucleul atomului, şi câte şi mai câte, ca să-şi uşureze viaţa şi s-o facă mai frumoasă, şi în curând, fără doar şi poate, în curând vor învăţa să vindece orice localizare a cancerului, spre asta mergem… Dar, probabil, e mult mai uşor să înveţi a tămădui cancerul care macină trupul, decât pe cel care macină sufletele, deşi, la prima vedere, cancerul sufletului e mai evident, mai accesibil pentru diagnosticare.

Iakov Efimovici îşi aminti că încă în cursul zilei intenţionase să scrie o scrisoare la un colhoz din regiunea Grodno, dar nu reuşise să-şi facă timp, şi acum, profitând de răgazul ce-l avea, se apucă de lucru… Către preşedintele colhozului «19 septembrie –, începu sârguincios, după ce bău o înghiţitură de cafea, care între timp se răcise. Stimate tovarăşe, mă adresez dumneavoastră ca unui comunist şi ca unui om cu funcţie de răspundere pe linie de stat într-o problemă ce nu suportă nici cea mai mică amânare. Pe baza recomandării date de spitalul raional, la institutul nostru s-a prezentat o colhoznică de-a dumneavoastră, mulgătoarea Ianina Nikiticina Mi ha leva. Boala ei impune o intervenţie chirurgicală. I.N. Mihalşva ne-a declarat că vrea să se sfătuiască cu familia şi a plecat. De atunci a trecut aproape o lună de zile, fără ca ea să dea vreun semn de viaţă şi fără să răspundă la scrisorile noastre. Stimate tovarăşe,

Mihaleva trebuie să vină neapărat şi cât mai repede la noi şi să-şi dea consimţământul pentru operaţie – este singura posibilitate de a o salva de o boală grea şi periculoasă. Fiece zi care trece complică cursul tratamentului. Poate că Mihaleva nu are cu cine să-şi lase copiii, poate că sunt alte cauze care o reţin acasă. Vorbiţi cu ea, încercaţi s-o convingeţi, faceţi-o să înţe ea gă că în momentul de faţă nu există nimic mai important decât sănătatea ei, ajutaţi-o dacă are nevoie de ajutor. Este vorba de soarta ei, de viitorul ei. este de datoria dumneavoastră de membru de partid şi de cetăţean să-i veniţi în ajutor".

Puse scrisoarea în plic, apoi scrise câteva cuvinte medicului-şef al spitalului raional: să ia sub controlul său…

În clipa asta în uşă se ivi chipul palid şi puhav al lui Vsehsviatskih:

— Iakov Efimovici, veniţi la chimioterapie!

Pe coridor, lângă măsuţa cu instrumentele sterile şi cu preparatele, acoperită cu un cearşaf, se agitau Voskovţev. şi Kolţova. În cameră era curent, prin fereastra larg deschisă fcătea vântul, fluturând perdelele. Doctorul închise cu pocnet canaturile.

— Nu trebuie, îl rugă soţia lui Vaşkevici, atingându-i de umăr. El a rugat să deschidem.

— Drăguţo, du-te şi te odihneşte puţin. Basov se întoarse către sora care stătea la capul patului. Du-o, te rog, în camera medicilor, să se odihnească.

— Nu mă duc, izbucni femeia. Nu mă atingeţi, nu mă duc!

— Te duci, spuse neînduplecat Iakov Efimovici, acum dumneata nu poţi decât să ne încurci. Dacă… am să trimit după dumneata.

Au dus-o de acolo. Din coridor au adus măsuţa pe rotile, lampa scialitică, aparatul de narcoză.

…La orele patru şi douăzeci şi şapte de minute doctorul Basov îşi scoase boneta, se şterse cu ea pe frunte şi trimise după soţia lui Vaşkevici, iar el îşi reluă dramul prin coridoarele lungi ale institutului, târşindu-şi abia auzit ciupicii, cenuşiu şi neînsemnat ca un şoarece. Lângă

măsuţe, la posturile lor, în lumina difuză a veiozelor în formă de ciupercuţe, sudorile zdrăncăneau uşor cu flacoanele conţinând soluţii pentru perfuzoare, pregăteau seringi şi fiole, prafuri şi tablete, răsfoiau registrele. În sala postoperatorie, însă, sora, obosită peste măsură, aţipise, stând pe scaun într-o poziţie incomodă, cu mâinile-i grele lăsate neputincios de-a lungul trupului; era o abatere: aici, mai mult ca oriunde, sora nu trebuie să doarmă. Iakov Efimovici vru s-o trezească şi să-i facă observaţie, dar, uitându-se mai bine, văzu că sora era Taisa Sergheevna şi se linişti. Taisa Sergheevna lucra la spital de douăzeci de ani, ea ştia să moţăie şi în acelaşi timp să fie atentă la orice foşnet, ca o mamă care aude în somn cel mai slab se încet al copilului. Doctorul se dădu înapoi, şi în aceeaşi clipă Taisa Sergheevna deschise ochii şi clătină din cap: cum s-ar zice totul este în ordine, şi-şi îndreptă masca de pe faţă.

În clinică, dincolo de uşile albe ale saloanelor, se înstăpânise somnul: oamenii se răsuceau, gemeau, hârâiau, aiurau, ţipau speriaţi, zâmbeau tainic. Visau în somn: vise frumoase şi urâte, vesele şi triste, cenuşii şi în culori, ca o iluminaţie festivă, şi micul doctor cu nasul lung şi trist, cu ochii negri, bulbucaţi, în spatele unor lentile groase, se gândea că, dacă ar fi în puterea lui, ar aduna cele mai frumoase vise, cele mai minunate basme, pe care oamenii le-au făurit în decursul istoriei, şi le-ar pune fiecărui bolnav sub pernă, iar pentru visele urâte ar prinde o plăcuţă „Intrarea persoanelor străine strict interzisă”.

9

Olgăi Mihailovna îi plăcea bucătăria. Plita, cratiţele, tigăile, munţii de vase murdare înghiţeau o groază de timp; desigur, e mult mai plăcut să stai întinsă pe canapea cu o revistă în mină, sau să dai o fugă la coafor, dar nu-ţi poţi lua mare avânt când ai atâţia mâncai în casă. Îi plăceau mirosurile săţioase ale bucătăriei: izul dulceag de ţelină, mirosul dulce de vanilie, cel iute de piper şi de ceapă uşor arsă; îi plăcea sfârâitul, bolborositul, clocotitul, imaginea legumelor proaspete tocate şi luciul de oglindă al

faianţei. Nici chiar atunci când fetiţele erau mici n-a vrut să-şi ia o ajutoare la gospodărie, iar după ce au crescut, nici atât: cu trei femei în casă, ce s-o mai angajezi şi pe a patra…

În ultimii ani familia a trecut pe autoservire: Nataşa mânca la prânz la şcoală, Tania – la cantina studenţească, Nikolai Alexandrovici – la institut, ea însăşi – la bufet, duminica, însă, Olga Mihailovna îşi lua revanşa. Se ducea în piaţa Komarovka, îşi umplea sacoşele cu produse de tot felul, fierbea, prăjea, cocea pentru toată săptămâna. Tot ce gătea era gustos şi îmbietor, dar nimic nu era primit cu atâta plăcere de ai casei şi de musafiri ca ciupercile cu smântâna şi cu cartofi prăjiţi: o mâncare bielorusă simplă, despre care până şi Nataşa, care nu avea cine ştie ce poftă de mâncare, spunea: „Teribil de gustos” – şi mai cerea o porţie.

Olga Mihailovna alegea şi curăţa fiecare ciupercuţă cu mina ei, nu lăsa pe mina nimănui această operaţie, spăla ciupercile în cinci ape, le tăia, le fierbea, le prăjea până începeau să trosnească fin, apoi punea smântâna şi, în timp ce ciupercile fierbeau înăbuşit în smântâna, într-altă tigaie se prăjeau cartofii pai; după asta ciupercile se amestecau cu cartofii şi se puneau pe un foc moale, să se mai prăjească înăbuşit, şi în vilă se răspândea o aromă, încât nici Nikolai Alexandrovici nu se lăsa aşteptat la masă, ci venea la prima chemare.

Când Viktor şi Tania s-au întors de la pădure, toţi ceilalţi erau adunaţi pe verandă, în jurul mesei, acoperită cu o faţă albă de in pe masă, în afară de diferite alte feluri, trona un uriaş platou aburind cu ciuperci şi cartofi.

— Aşezaţi-vă mai repede, altfel nu vă mai rămânnimic! le strigă Nataşa, bătând nerăbdătoare cu lingura în farfurie, şi ei s-au aşezat, şi Olga Mihailovna le-a pus ciuperci, iar Nikolai Alexandrovici a turnat coniac în păhărele. A vrut să zică ceva, dar Tania s-a sculat în picioare şi a spus dintr-o suflare:

— Tovarăşi, vă rog să beţi pentru mine şi pentru Viktor. Am hotărât să ne căsătorim în noiembrie, de

sărbători.

Tania stătea roşie ca focul, privindu-i pe toţi cu un aer de provocare, de parcă se aştepta că cineva va spune îndată: „nu!” – şi era pregătită să reziste categoric acestui „nu!”, indiferent din partea cui ar veni.

— Ura! – strigă cât o ţinea gura Nataşa, agitând în mina furculiţa şi cuţitul. Nataşa se dădea în vânt după sărbători, iar nunta Taniei promitea să fie mai interesantă chiar decât pomul de Anul nou, şi Viktor îi plăcea – este formidabil că soră-sa o să aibă un bărbat atât de frumos, căruia îi plac câinii şi care ştie să fluiere cu patru degete. şi să facă gimnastică după sistemul Yoga.

— Ura! strigă lin nou şi ţâşni sub masă, cât pe ce să răstoarne platoul cu aupercile, ieşi între Tania şi Viktor şi sări de gâtul Taniei. vriktor se ridicase şi el în picioare şi zâmbea stânjenit – de? e tăceţi, spuneţi ceva.

Aşa, deci, spuse Nikolai Alexandrovici, iar eu mă ot gândeam la un toast… Care vasăzică, în noiembrie?

Poate după ce-ţi dai examenele? Te grăbeşti să te măriţi…; Ce spui, mamă, le dăm binecuvântarea noastră?

Olga Mihailovna avea lacrimi în ochi. Uite că a şi crescut Tania, şi parc-a fost ieri când a adus-o de la maternitate, înfăşurată într-o plăpumioară, a dus-o la creşă, apoi la şcoală, în clasa întâi… Doamne, cum zboară timpul! Nici n-apuci să te dezmeticeşti, şi gata – eşti bunică. „Bunicuţo, spune-mi o poveste”. „Bunico, dă-mi o bomboană”. „Bunicuţo, de ce. eşti aşa bătrâna?”. Viktor îi plăcea, e băiat frumos şi o iubeşte pe Tanecika, şi ce-i mai trebuie unei femei ca să se simtă în al nouălea cer de fericire. I-a sărutat pe amândoi: fiţi fericiţi! – şi toţi au început să-i felicite, îndelung şi zgomotos, numai Jora Zaikin tot rostogolea în tăcere, pe faţa-de-masă, un cocoloş de pâine, iar ciupercile se răciseră cu totul şi Olga Mihailovna s-a dus la bucătărie ca să le încălzească.

Suhorukov îl trase pe Zaikin de mâneca – Tania îl privea ţintă şi aştepta felicitări, şi el dădu din cap, zâmbind forţat, şi rosti ceva cam neinteligibil, dar Tania se declară satisfăcută, mulţumi din cap şi se aşează, iar Zaikin îşi băgă

iar nasul în farfurie. Simţea că se sufocă, ar fi vrut să plece undeva departe, în pampas, unde umblă centauri, bocănind zgomotos cu copitele, iar lăsând la o parte frazeologia mitologică – ar fi vrut. să-şi facă un duş rece şi să se frece cu un prosop aspru, ca pielea să se facă roşie-roşie, de parcă s-ar fi opărit, şi îi părea rău de un singur lucru, că încă nu s-a inventat un duş sub care să-ţi poţi spăla sufletul da zbuciumul ce-l bântuie, şi să-ţi clătească creierul, după care, curat, cu capul limpede, concentrat, să te duci în sala de hipertermie şi să te ocupi de regimurile de încălzire şi oxigenare – oricum, pentru omenire asta prezintă o importanţă mult mai mare decât faptul, banal în fond, că doi mucoşi s-au hotărât să se căsătorească pentru a procrea după chipul şi asemănarea lor.

În sfârşit, ciupercile au fost instalate solemn pe masă şi, după primul păhărel, Suhorukov se ridică: mulţumim, suntem prea obosiţi, vă rugăm să ne scuzaţi, de douăzeci de ore suntem în picioare. Înţelegea că era mai bine să-l ducă pe Jora de aici, de altfel şi lui îmbucătura îi rămânea în gât. O să recuperăm la nuntă, ciupercile sunt o minunăţie, nu găseşti la niciun restaurant atât de bune, mulţumim pentru masă. Nikolai Alexandrovici îi conduse p mă la maşină şi se întoarse, şi toţi se puseră pe mimat. Doar Tania nu mânca nimic. Coniacul îi fripsese gâtlejul şi acum ea sugea o felie de lămâie cu zahăr şi nu-şi lua ochii de la Viktor. Îi plăcea cum bea, şi cum mânca, şi cum se şterge la gură cu şervetul, şi cum îi pune în farfurie cele mai bune bucăţi, şi cum discută cu tatăl ei despre pregătirea grădinii pentru iarnă, despre superfosf it şi var – de unde o fi ştiind toate astea, doar a crescut la oraş, nu la ţară, dar vorbeşte de parcă toată viaţa s-a ocupat de creşterea pomilor, a îngrăşat pământul în jurul lor, i-a săpat, le-a legat crenguţe de brad de jur-împrejur ca nu cumva să le roadă iepurii coaja… Tania nu înţelegea pentru ce stau aici, şi mănâncă, şi sporovăiesc, când ar putea să fugă în pădure, pe costişa încinsă de soare, de pe care şi-au dat drumul azi dimineaţă, şi să dea din mâini, şi să se ia la întrecere care fuge mai repede, şi să se sărute.

Viktor îi dibui pe sub masă mina şi o strânse uşor, şi Tania simţi o căldură ca ele foc, şi se văzu cu rochie albă lungă, cu văl, şi cu pantofiori albi, iar în mâini ţinea cale albe imense, şi cânta muzică – valsul lui Haeiaturian p uitru *Mascaradă...* Nu, mai bine valsul lui Prokofiev din *Război şi pace,* primul bal al Nataşei Rostova, un vals ţesut din raze de soare, nu din sunete... Nu ştiu de ce, dar ori de câte ori ascult acest vals îmi vine să plâng, oare sunt chiar atât de lacrimogenă şi de sentimentală, Doamne, ce-i cu mine, şi acum îmi vine să izbucnesc în plâns, de-ar veni mai repede sărbătorile, pân-atunci mai sunt trei săptămâni. simt că în trei săptămâni am să înnebunesc...

Viktor însă nu voia la pădure, şi nu voia nicăieri. Se simţea bine să stea la această masă, să surprindă asupra sa privirea mângâietoare a Olgăi Mihailovna, privirea duioasă a Taniei, cea plină de entuziasm a Nataşei, să discute dezinvolt cu Nikolai Alexandrovici despre grădini – ca un membru al familiei! – şi pinteni de argint răsunau în sufletul său ca nişte clopoţei, şi-l amuza gândul că nimeni n-ar putea ghici acum la ce se gândeşte, nici dacă l-ar pune la Röntgen.

După masă, Nataşa a fugit împreună cu Pirat la o prietenă, în celălalt capăt al aşezării, Olga Mihailovna cu

Tania s-au apucat să facă ordine, iar Viktor cu Nikolai Alexanarfevici s-au dus în grădină. Lui Veresov îi plăcea după masă să mai aţipească vreo treizeci de minute în vechiul lui fotoliu capitonat, dar în ultimul timp începuse să se îngraşe, ceea ce îl neliniştea foarte mult: la cei patruzeci şi opt de ani ai săi, profesorul ţinea teribil să arate zvelt, tânăr, şi privea cu ironică. tristeţe silueta zveltă, de sportiv, a viitorului său ginere.

Au strâns de sub meri frunzele căzute, le-au dat foc, şi fumul uşor, cenuşiu şi amărui, se înălţa deasupra parcelei. Acest fum. uşor era un semn de toamnă târzie, ca şi rugurile reci de scoruş, ca păienjenişul lipicios, iar lui Veresov toamna târzie îi plăcea poate mai mult decât oricare altă vreme a anului. Zilele scurte, ca o zvâcnire de fulger, uscate şi limpezi, după ploile de toamnă şi înainte

de îngheţul de iarnă, îl tulburau prin predestinarea lor, prin deşertăciunea speranţelor, prin tristeţea calmă a sfârşitului. Orice-ai face, ţi-a venit vremea, şi îţi cad frunzele, şi fumul amărui te gâdila în gât.

Viktor a pus superfosfat în cercurile săpate în jurul pomilor, a adăugat sare de potasiu, var, apoi şi-a scos cămaşa şi a pus mâna pe cazma. Cum spunea Voltaire: „Fiecare trebuie să-şi lucreze grădina”? Ei, a ştiut bătrânul ce spune, nu degeaba a fost considerat filosoful epocii sale. E minunat să-ţi lucrezi grădina ta. Cândva această grădină va fi a mea. Este a mea de pe acum, şi această „Volga” la fel, şi apartamentul imens cu cinci camere – totul este al meu. Desigur, dacă Tania ar fi singură… ar fi altceva, dar n-are nimic. Nataşa e încă un copil, apoi o să plece la Moscova, la institut, iar după aceea undeva dincolo de Cercul polar: fetele astea entuziaste se dau în vânt după Cercul polar, şi până se dezmeticeşte am eu grijă să pun mâna pe toate.

Cazmaua intra uşor în pământul reavăn mişcările erau precise şi măsurate – nicicând pân-acum nu se simţise atât de viguros şi plin de speranţe, iar Veresov stătea deoparte, sprijinit în greblă, şi-l privea cu plăcere, în timp ce ochii i se fixau tot mai atent într-un punct: mica umflătură neagră albăstrie, cât un bob de fasole, pe care Viktor o avea pe antebraţul drept, şi cu cât se uita mai mult, cu atât îi creştea neliniştea. Era ca o avalanşă de zăpadă în munţi: de sus porneşte un ghemotoc de nimic, antrenând după el noi şi noi fulgi de zăpadă, şi gata – s-a pornit în jos lavina, maturând totul în calea ei.

— Ajunge, mai odihneşte-te, spuse Nikolai Alexandrovici şi-şi scoase portţigaretul. Hai să fumăm, altfel ai să mă termini cu totul.

Şi-au aprins câte o ţigară; profesorul îl atinse uşor pe Viktor de mină.

— Spune-mi, drăcia asta a fost întotdeauna aşa umflată sau a fost plată?

Viktor dădu din umeri.

— Nu-mi amintesc, cred că a fost plată. Da, desigur…

Am jucat baschet, am căzut şi m-am zdrelit la mină. Cred că după asta. s-a umflat.

— Demult?

— Păi, de vreo jumătate de an. Odihniţi-vă, Nikolai Alexandrovici, eu o să mai lucrez puţin.

— Bine, consimţi Veresov. Ascultă, hai să ne înţelegem: repede-te mâine dimineaţă până la mine la institut. Pe la ora nouă, nouă şi ceva. Nu-mi prea place jucăria asta a ta.

— Dimineaţa mi-e imposibil, răspunse Viktor. Avem curs practic la anatomie patologică, după asta ar trebui să recuperez. Nu s-ar putea la ora două? După cursuri?

— Fie şi la două. Trimit maşina după tine. O „Volgă" neagră, numărul 00 – 21. Te rog să nu întârzii, după aceea n-o să am timp.

— O să fiu punctual ca baioneta, zâmbi Viktor, şi scoase cu cazmaua un uriaş bulgăre de pământ bătut.

Nikolai Alexandrovici urcă la el în cabinet, răsuci cheia în broască, se aşează la masă şi-şi cuprinse capul în mâini.

„Poate că e un papilom, se gândea el. Un papilom… o hipermelonizare a negului. Pentru că dacă nu este papilom, ci melanom – s-a zis cu el. S-a zis cu el, s-a zis cu Tania, s-a zis cu toate".

După ce-şi duse maşina la garaj, Suhorukov se întoarse acasă. Avea senzaţia că a fost dat prin maşing de tocat carne: o grămadă de tocătură – fără gânduri, fără dorinţi, fără putere. Stătea întins pe canapea şi, ca pe vremea când era copil, număra elefanţii. O turmă de elefanţi albi cu colţii lungi şi groşi, cu trompele moi şi cu urechile mari înainta alene în faţa lui pe o potecă bătută, plină de praf, şi Suhorukov îi număra atent, de parcă era ciobanul-şef al turmei şi îi era teamă să nu greşească. De obicei, imaginea acelor munţi legănători avea darul să-l adoarmă, elefanţii se făceau tot mai mici, se transformau în figurinele de pe comoda mamei, şi el adormea când ajungea cu numărătoarea cam pe la şaizeci şi… Astăzi turma era fără sfârşit, şi fiecare elefant avea pe frunte,

deasupra ochilor mici şi răi, un semn, o ştampilă pătrată de culoare albastră: „Pentru probe de laborator”.

Prin storurile trase se strecura lumină, şi nu avea nici luminai, nici barbiturice, nu avea nimic, în afară de o veche fotografie a Svetlanei, care se vedea pe masă, într-o ramă subţire de lemn, singura fotografie pe care n-a rupt-o şi n-a aruncat-o; ovalul fin al feţei, ochii surâzători, părul pieptănat lins, o cută subţire la decolteul rochiei.

L-am operat pe Zaiaţ vineri, cu două săptămâni în urmă, aurul i s-a administrat imediat după operaţie. Şi-a amintit acea zi de vineri şi a retrăit-o din nou – de la dimineaţa ploioasă, închisă, când a pornit maşina cu ajutorul manivelei, pentru că acumulatorul se descărcase, şi până în clipa când sora l-a dus cu căruciorul din sala de operaţii al serviciului de radiochirurgie într-o rezervă şi Suhorukov a fost ajutat să-şi scoată şorţul greu şi masca. Intervalul dintre cele două evenimente cuprinde drumul spre institut, şedinţa operativă, ritualul schimbării hainelor în camera chirurgilor, clipocitul apei în lavabou, în anticamera sălii de operaţii, mâinile roşii de la peria aspră.

A lucrat calm şi concentrat: o operaţie banală – bisturiul, clemă, clemă, foarfecă, încă o clemă… Ca în bancul

acela: spirt, spii t, spirt, un castravecior… Cu un tampon Minaeva dădea la o parte şi întindea ţesuturile – bravo, eşti fată deşteaptă, acum uite-aici… A dibuit tumoarea, a stabilit marginile, a extirpat. La laboratorul de histologie. Ficatul e într-o stare proastă, foarte proastă. Poate scapi, Foma Fomici Zaiaţ. Să coasem… Ţesuturi fragile, fragile – canceroase. E aici vreun pericol? Unde nu e? Anastomoza e normală, o să-l ajute. Să coasem…

A fost o îndeletnicire inutilă: să retrăiască din nou acea zi de vineri, o treabă inutilă şi fără rost, pentru că nu poţi elimina o verigă: administrarea preparatului de aur, un preparat cu ştampilă violet pe documentele însoţitoare. Toate se poticneau de acea ştampilă, care transforma moartea lui Zaiaţ în omucidere.

Tremuri? îşi puse singur întrebarea şi răspunse cu toată sinceritatea: tremur. Şeful turbează, nu pot conta pe sprijinul lui. Şi el poate să aibă mari neplăceri. îl pot scoate de la institut. „Pierderea controlului”… o sută de motive. Dracu’ l-a pus să înceapă războiul ăsta de şoareci cu Belozerov. Stop, de fapt cred că aici e cuibul problemei. Belozerov a asmuţit asupra noastră pe Melnikov şi pe laroşevici. Este suficient să ne compromită şi articolul despre operaţiile la glanda suprarenală se împotmoleşte, şi Belozerov poate în linişte să intre în rândui docenţilor. Ăsta-i izvorul bolii de iradiere a lui Zaiaţ?! Să trişeze cu preparatele e un fleac pentru Melnikov, n-ar fi exclus ca el să-i fi arătat lui Cemodurov preparate cu măduva oaselor degradată. M-au prins cu ştampila, mai departe totul a fost simplu ca tabla înmulţirii. Dar dacă Melnikov s-a pretat la fals – asta nu e o simplă ticăloşie – este tot omucidere. Cât de uşor a consimţit să plece la Gomei… Procese de conştiinţă? Ce se va schimba dacă moartea lui Ţâbulko nu are legătură cu preparatul? îmi voi redobândi liniştea sufletească: preparatul este inofensiv. În rest, în ceea ce mă priveşte totul va rămâne neschimbat. Mă vor strivi. Desigur, liniştea sufletească e mare lucru, dar nu asta mă nelinişteşte în momentul de faţă. Eu, soarta mea, situaţia mea… Nu mi-a fost oferită pe tavă, am cucerit-o cu sudoarea frunţii, m-a costat mai mult decât nopţile nedormite: am pierdut-o pe Svetlana. De ce n-am plecat cu ea din Leningrad după ce a murit Alioşka? Pentru că asta

mi-ar fi periclitat situaţia. De ce am dus-o la Novinki? Perxtru că asta îmi periclita situaţia. M-a preocupat teribil situaţia mea, era lucrul cel mai important din viaţa mea: muncă, muncă, o scară lungă, treaptă cu treaptă… cum se numeşte cartea aceea, care a făcut multă vâlvă şi pe care n-am reuşit s-o citesc: *În sus pe o scară ce duce în jos*?…

Ce să fac? Să mă duc din nou la Nikolai

Alexandrovici? Să-l conving să se împace cu Belozerov, să-şi retragă articolul, să-l convingă pe Melnikov să-şi schimbe diagnosticul, să muşamalizeze totul… Imposibil. N-o să se preteze niciodată la una ca asta, nu e omul, şi nici tu n-ai să te pretezi: viaţa nu este spectacol de bâlci, unde poţi juca totul din nou, sunt lucruri peste care nu poţi trece, dacă vrei să rămâi om. Nu, mai bine felcer în colonie de muncă. Şi totuşi: Veresov – Belozerov – Melnikov – Iaroşevici – eu. Un lanţ… Veresov cu Belozerov sunt la cuţite, Melnikov e ginere-său. Iaroşevici… L-am scos din funcţia de şef de serviciu, am. insistat pe lângă şef să fie. dat afară, şi n-am încercat să ascund acest lucru. Iaroşevici este omul lui Belozerov, amicul lui Melnikov. Eu… Iar tu eşti un tâmpit. Încâlcind legea, tu le-ai dat un deget, gheruţa s-a prins – s-a zis cu păsăruica. De bolnavi trebuie să te îngrijeşti în limitele legii. Comitetul de farmacologie… îndată ce o să afle de evenimentele de la noi, sunt în stare să amâne aprobarea pentru o dată nedefinită: verificări, paraverificări. Pe tine, însă, asta nu te va mai privi, tu vei fi deferit justiţiei. „Medicul a avut posibilitatea să prevadă urmările dăunătoare ale acţiunilor sale şi ar fi putut să le preîntâmpine?” Da, a avut. Da, ar fi putut. Nu, nu este o greşeală, este o crimă profesională. Articolul cutare din Codul penal al R.S.S. Bieloruse. Un salut fierbinte şi cele mai bune urări…

Se auzi soneria. Suhorukov se bucură: probabil că e Nina. Nu mai suporta să rămână singur cu gândurile sale în camera fără aer, unde storurile de la fereastră au rămas trase încă din seara zilei precedente; deschise şi o văzu pe Svetlana.

— Sveta?

— Bună ziua, Andrei.

El îi strânse cu grijă mina îngustă şi rece.

— Intră, te rog. Scoate-ţi haina.

N-o văzuse de aproape cinci ani. Ba nu, uneori a văzut-o. Mai ales la început, când Svetlana a ieşit de la spitalul din Novinki. Seara oprea maşina după colţ, desfăcea ziarul şi urmărea cu coada ochiului intrarea casei

lor. Ieşea împreună cu mama ei la plimbare. Apoi… Apoi într-o zi i-a telefonat Dimka şi i-a spus că i s-a dat sarcina să scrie un reportaj despre institut. Dimka a fost zguduit văzând betatronul, altceva nici n-a maţ vrut să vadă. Suhorukov l-a dus acasă, pe drum Dimka i-a spus: „Ştii, m-am căsătorit cu Svetlana”. „Felicitările mele. Ea e sănătoasă?” „Sănătoasă”. Nu mai era cazul să urmărească intrarea casei lor. Deşi uneori simţea nevoia. Din dragoste? De singurătate? Naiba ştie. În orice caz, ea s-a măritat, iar tu eşti singur. Şi nu te atrage nimeni, nici măcar Nina Minaeva.

Svetlana îşi scoase trenciul, îşi aranjă părul în faţa oglinzii. Trăise aici vreo două săptămâni înainte de voiajul la Naroci. Atunci aici era gol şi însorit: boccele, geamantane, legături cu cărţile şi manuscrisele lui Andrei… Mai târziu, mai târziu, ne instalăm, ne luăm mobilă, aranjăm casa, acum trebuie să ne odihnim, amândoi suntem la capătul puterilor, avem casă, restul aranjăm mai târziu… A aranjat. El o fi cumpărat totul sau maică-sa? Probabil că ea, pe Andrei treburile astea nu l-au preocupat niciodată.

N-a simţit nicio emoţie în suflet, nicio tresărire, deşi i-a fost teamă de această întâlnire – n-a venit în fosta ei locuinţă, ci la o cameră de hotel: priveşte cu interes, atât.

În cabinet era zăpuşeală şi fum, Svetlana ridică storurile, de parcă făcea de când lumea această operaţie, şi deschise oberlihtul. Soarele jos, de amurg, lovi în geamuri, se aşternu într-un dreptunghi bine conturat pe podea. Svetlana ştia că Andrei încă nu s-a recăsătorit, că mama lui e mai tot timpul suferindă. Probabil că trebuia să întrebe, din politeţe, de sănătatea mamei lui, dar nu întrebă.

— Andrei, i se adresă cu glas stins. Dimka are trimitere pentru institutul vostru. Mă tem că are cancer la plămâni.

— De unde ai mai scoş-o şi pe asta?

— Emoţia provocată de apariţia neaşteptată a Svetlanei se potolise şi acum el privea cu nesaţ chipul drag

şi cunoscut, remarcând în sinea lui, grăbit, cu o bucurie de neînţeles, ridurile adânci de pe gât şi colţurile gurii, umbrele întunecate de sub ochi, tenul uşor cenuşiu, fără prospeţimea de odinioară.

— Ai văzut trimiterea?

— Da.

— Svetlana luă de pe masă o foaie de hârtie şi scrise: „Susp, Cr. pulmonem dextrum".

— Suspect de cancer la plămânul drept. Idioţii, cine dă asemenea trimiteri, nu puteau trimite prin poştă. Nu te necăji, e o simplă bănuială.

— Nu este o simplă bănuială. Eu ştiu. Simt…

— Poţi să-ţi legi sentimentele într-o boccea, nu sunt bune de nimic la stabilirea diagnosticului. Avem lucruri mai sigure.

— Andrei…

— Svetlana îşi privi fotografia, aşezată în rama subţire de lemn, şi ochii i se umplură de lacrimi.

— Pentru Dumnezeu, nu plânge. Nu plânge şi nu spune nimic. În primul rând, bănuiala poate să nu se confirme. Cine l-a văzut? Nu ştii? sunt pe-acolo câteva capete pătrate… în orice fleac li se năzare cancer. îs al doilea rând… Tu ştii, o să facem tot ce este omeneşte posibil. Chiar mâine am să-l rog pe Nikolai Alexandrovici să-l vadă.

— Vreau să-l vezi tu. Şi, dacă va fi nevoie, să-l operezi. Numai tu îl poţi salva, numai tu…

— Nu supraaprecia posibilităţile mele. – îşi aprinse o ţigară şi se gândi că evident, în zilele imediat următoare va fi scos din muncă, aşa că nu-l va putea ajuta în niciun fel pe Dimka, deşi, într-adevăr, cancerul la plămâni este localizarea unde a avut baftă în mod special. Să extirpezi partea atinsă, menţinând viabil tot restul, este o chirurgie de înaltă clasă, dar Veresov va face faţă. şi Basov la fel, cred. numai de n-ar fi metastaze. De altfel, ce-i pasă Svetlanei de problemele lui, are ea destule ale ei; vrei ca de Dimka să mă ocup neapărat eu – fie cum zici. Şi vino-ţi în fire. stăpâneşte-te. Nici nu-ţi închipui cât e de băftos

acest drac osos. A scăpat el din situaţii mai grele, are plămânii slabi, asta-i clar, poate a început cine ştie ce pl oces, ăia n-au înţeles şi au scris. Nu e nimic grav, credemă: regim, preparate, vreo jumătate de an în sanatoriu… Nici nu băgăm de seamă că-l şi vedem cum scapă de belea.

— Îţi mulţumesc, spuse Svetlana. La drept vorbind, nâfci nu m-am aşteptat la altceva din partea ta. Te rog să-l vezi mâine dimineaţă, nu e nevoie: să se vânture la voi prin institut, asta îl deprimă. Mă tem că el bănuieşte ce diagnostic i s-a pus, este o porcărie; să dai astfel de trimiteri în mina bolnavilor. Înţelegi, el se preface că e bine dispus, dar în ochi i se citeşte spaima. O spaimă cumplită, ca şi cum ar fi pe moarte.

— E suspicios, asta-i nenorocirea, şi nervii îi sunt cam zdruncinaţi. Ghetoul, războiul – asta lasă urme pe toată viaţa, de asta nu scapi. Suhorukov tăcu o clipă, puse mucul în scrumieră. Tu arăţi cam rău.

— Ultima zi a fost foarte grea. Trebuie să te ţii tare, nu-i uşor.

— Tu… Îl iubeşti foarte mult? o întrebă şi regretă imediat, văzând că privirea Svetlanei se întunecă.

— Nu trebuie, Andrei, îl rugă ea şi se sculă. Îţi mulţumesc. Acum plec. i

Suhorukov se ridică şi el.

— Te rog să mă ierţi, sunt foarte vinovat faţă de tine.

— N-ai ce să-ţi reproşezi, Andrei. Să fii sănătos. Pentru Dumnezeu, să fii sănătos, eşti singura mea speranţă.

— Să te conduc?

— Nu-i nevoie.

Uşa se închise, pe scară se auziră tocurile ei – a plecat. Suhorukov se întoarse, mototoli în pumn foaia cu presupusul diagnostic. Trebuie să-i spună neapărat lui Nikolai Alexandrovici, să le frece ridichea. Conspiratori nenorociţi, orice prost ştie acum ce înseamnă literele „Cr”. Nimereşte în mina unui neurastenic ca Dimka, de frică e în stare să-şi pună capăt zilelor, iar la autopsie se va vedea că a fost degeaba. Să deschidem un nou caz penal?…

„Măcar de-ar veni Nina, se gândi obosit. Ce ţi-e şi cu femeile astea: ai nevoie de ea – nu vine, nu vrei s-o vezi – se ţine mereu după tine…”

Nina veni seara, când Suhorukov nici n-o mai aştepta.

— Un adevărat coşmar, spuse, şi-i aruncă pe mâna trenciul ei, rămânând într-o rochie lungă, de culoare argintie. La coafor e atâta lume – nu răzbeşti. Trei ore ca să te coafezi. Spune-mi, doctore, când să se ocupe o biată femeie de ştiinţă, dacă are sub optzeci de ani şi vrea să fie frumoasă?! Bine, ajunge de când zaci în bârlogul ăsta, o să te acoperi de muşchi. E o seară atât de frumoasă, vreau vin, muzică, zâmbete… Nu mai suport fizionomii acre. Hai să petrecem!

— Făcu o piruetă pe tocuri, răspândind o aromă de parfum fin. – Îţi plac?

— Foarte mult, murmură Andrei, uitându-se în ochii ei strălucitori, ridicaţi spre tâmple, cu puncte irizate în jurul pupilelor şi cu lungi gene false, privi claia de păr auriu, aranjat într-o coafură savantă, chipul proaspăt, îmbujorat de emoţie. Ce fac halatele astea cu femeile… Nişte gâşte… Iar tu eşti o frumuseţe, o adevărată frumuseţe, pe cuvântul meu!

— Mulţumesc, se înclină ceremonios Nina. Văzându-mă fără halat m-ai apreciat. Sărmane doc, îmi imaginez ce-ai spune dacă m-ai vedea fără rochie.

— Cred că pur şi simplu mi-aş înghiţi limba, râse Suhorukov. Ia loc o clipă, te rog, să mă aranjez puţin.

Suhorukov ieşi din cameră ca să se bărbierească şi să se schimbe, iar Ninocika luă de pe masă fotografia Svetlanei, o privi dusă pe gânduri şi o băgă în sertar.

Pe uşa restaurantului era afişată o tăbliţă: „Nu avem mese libere”, dar Suhorukov îi puse în mina portarului bărbos o hârtie de trei ruble şi acesta, schiţând un zâmbet serviabil, îi conduse la o măsuţă. Traversară toată sala, sub privirile lungi ale bărbaţilor aţintite asupra Ninocikăi. O pianistă în vârstă, cu o mină împietrită, izbea cu foc clapele, pianul era „dezgolit” şi se vedea cum ciocănelele

elastice se înalţă în zbor şi se aşază pe coarde. Saxofonul jelea prelung, ca după mort, chitara electrică se tânguiau în amplificator, un baterist lăţos arunca mănunchiuri de argint. Un negru negru-negru, cu o cămaşă albă-aibă şi cu o cravată albastră-albastră, albastră şi lată, ca fluviul Mississippi, dansa cu o femeie mică de stat, roşcată ca un arţar ars de primele geruri timpurii…

Arţarul cu frunza creaţă.

Arţarul bătut de brumă…

— Îţi imaginezi la ce mă pot aştepta?

— Te iubesc.

— S-ar putea să mi se retragă titlul de medic, gradul…

— Te iubesc.

— Dacă se lasă cu darea-n judecată – minimum trei ani.

— Mi-e frig, Suhorukov. De s-ar găsi cineva să mă încălzească. Numai oameni reci, oameni teribil de serioşi. Se agită, se grăbesc… Şi tu eşti la fel – rece şi serios.

— Desigur, n-o să stau cine ştie cât pe post de felcer, e mult prea costisitor să mă ţină pe post de felcer, dar…

— Ascultă, Suhorukov, ai putea măcar o dată în viaţă să faci un lucru mai acătării? Atunci, uită-te în ochii mei. Uite-aşa… Şi acum spune: „Te iubesc”.

— Te iubesc, fericirea mea, bucuria mea, unica mea speranţă.

— Mult ţi-a mai trebuit ca să mi-o spui, Suhorukov. M-am temut chiar că n-am s-o aud niciodată. Şi acum vreau să dansez.

Târziu în noapte îi telefonă Melnikov.

— Andrei Andreevici? Scuzaţi-mă că v-am trezit. V-am telefonat din Gomei, dar n-aţi fost acasă. Am sosit acum şi m-am gândit… Pe scurt, arh examinat şi am adus cu mine toate materialele referitoare la Ţâbulko. A murit din cauza unei embolii pulmonare, nu sunt niciun fel de: emne de încălcare a sistemului hematopoietic. Având în vedere ceea

ce mi-aţi spus despre Starţev, înclin să cred că, la Zaiaţ, poate într-adevăr avem de-a face cu un caz de sensibilitate sporită la iradiere.

— Tăcu o clipă, suflând zgomotos în receptor. – înţeleg că asta nu vă încălzeşte, dar preparatul, cred, va putea fi reabilitat. Noapte bună.

— Staţi puţin, spuse Suhorukov. Staţi puţin, Slava. Ţin să vă spun că sunteţi un om de onoare. Vă rog să mă scuzaţi, dar pentru mine este un lucru foarte important, tot atât de important ca şi soarta preparatului şi ca propria mea soartă. Vă mulţumesc.

Melnikov închise telefonul fără o vorbă. Se auziră sunete prelungi. Andrei întoarse capul. De pe pernă îl priveau ţintă ochii Ninei: două stele verzi pe firmamentul întunecat al universului.

— Totul va fi bine, spuse ea. Ai să vezi, totul va fi bine. Din moment ce eu te iubesc, cum ar putea să fie râu?!

CAPITOLUL XXV

1

— Ce mai faci, doctore Zaikin?

— Mulţumesc, doctore Basov, nu prea grozav. Meditez la *vanitas mundi ei fuga saeculi**, ceva ce omul nu face când îi merge bine.

— Hm… Uitându-mă la fizionomia dumitale bine hrănită, n-aş zice că te sfâşie tristeţea universală.

— Nu te uita la fizionomie. Uită-te în adânc, doctore, în adânc. Acolo e pustiu. Un pustiu în care nici scaieţii nu cresc.

— Deci, e serios şi pentru mult timp. Iubire?

— A fost iubire, dar s-a dus. Oare va fi fost? Ţii minte: „Dar a fost oare vreun băiat? Poate că nici n-a fost” *.

— Nu-mi amintesc, cred, totuşi, că a fost. Ascultă, am acasă o sticlă de coniac. Un coniac franţuzesc foarte bun, „Napoleon1. O sticlă pântecoasă cu gâtul lung şi o droaie de medalii. Habar n-am cu ce prilej s-a decavat soacră-mea cu scumpătatea asta de băutură, şi-o fi adus aminte, probabil, cum în fragedă tinereţe o îmbla cu un astfel de

coniac vreun husar sau vreun ulan, întotdeauna îi încurc. Poate să dau o fugă, să-l aduc? Oricum, e duminică, zi de odihnă.

— Apreciez dărnicia şi mărinimia dumitale, doctore Basov, dar, aşa cum spunea un mare scriitor, eu simt o durere de dinţi la inimă. Asupra ei coniacul nu are efect, fie el cât de minunat, în sticle pântecoase cu gâtul subţirel şi cu o droaie de medalii. Nu se poate vindeca decât dacă îţi dai drumul din vârful castelului nostru de apă, fără paraşută.

— Urât umor, doctore Zaikin, astăzi nu-mi place deloc umorul dumitale.

— Dumneata crezi că mie îmi place? Asta-i „c' *est la vie"*, cum spune o cunoştinţă a noastră comună, Ninocika Minaeva. Ascultă, doctore Basov, spune-mi, dar sincer.

— Deşertăciunea lumii şi curgerea rapidă a timpului (lat.).

** Citat din M. Gorki, *Viaţa lui Klim Samghin,* vol. IV. EPLU.

Bucureşti, 19S1, p. 16 – 1 (n.t.).

n-ai simţit niciodată c-ai vrea să dai dracului oncologia şi să te apyci, de exemplu, de problema chelirii? în sensul preîntâmpinării şi regenerării... La urma urmelor nu se moare numai de cancer – se moare de diverse boli, iar noi ştim cât sunt ele de numeroase. Cine a stat să calculeze câţi oameni tineri, cum se spune, în plinătatea forţei şi a talentului, nu s-au stins din cauza unei pleşuvii pretimpurii – un fenomen la fel de inexplicabil şi ireversibil ca şi cancerul cu care ne spargem preaînţeleptele noastre capete? Apucă-te de problema pleşuviei, doctore Basov, cu chica dumitale e cum nu se poate mai potrivit, şi cândva omenirea recunoscătoare îţi va înălţa un monument din aur de 24 carate.

— Păi cum să nu... După aia să nu dorm nopţile, de frică să nu mi-l şpaiiască vreun aurar. Şi s-alung în persoană câinii care ar prefera să-şi facă nevoile pe soclu. Halal prieten îmi eşti, doctore Zaikin, n-am ce zice! Să mă bagi în aşa o aventură... Mie-mi ajunge cancerul. Ai auzit,

a murit Vaskevici.

— Când?

— Azi dimineaţă. Săraca nevastă-sa… Cele a pătimit de la el, te-apucă groaza. Iar acum zace în cameră la Taisa Sergheevna – injecţii, oxigen. Du-te, uită-te, poate te vindecă de durerea de dinţi de la inimă şi de meditaţiile ordinare despre *vanitas mundi et fuga saeculi.*

— Te-am înţeles, doctore Basov, mulţumesc pentru lecţie. Hai să mergem în sala de hipertermie, oricum, din dte văd, n-ai ce face acum, să definitivăm încă un regim.

— Asta da, e glas de bărbat, nu de băieţandru[11].

— Un bărbat chel şi şchiop, doctore Basov. şi credemă, grozav aş vrea să fiu din nou un băieţandru.

— Băieţandrul acela care ţi-a tăiat calea?

I – Bun, am trăncănit destul, hai la treabă.

Traversară culoarul de trecere, scăldat în soare şi înţesai de flori, şi coborâră la subsol. Sala de hipertermie nu semăna ca exterior aproape deloc cu spaţioasele blocuri chirurgicale ale institutului, cu pereţii lor îmbrăcaţi în plăci de faianţă de un verde-deschis şi cu plafoanele de un alb strălucitor. O cămăruţă strâmtă cu o lampă scialitică

mobilă, casolete cu material steril. În centrul încăperii se afla o cadă de baie. O cadă obişnuită, care nici nu era îmbrăcată cu faianţă; o cadă veche, solidă, de doi metri lungime, nu din cele de dimensiuni reduse, cum se instalează acum în apartamente; în această cadă puteai să te întinzi cât eşti de lung, nu numai să şezi turceşte cu picioarele încrucişate sub tine. Zaikin a procurat-o de la constructorii care demolau case vechi în schimbul a două sticle de votcă; Suhorukov şi ceilalţi au botezat-o „Mântuirea prin votcă”, prin analogie cu vestita catedrală „Mântuirea prin sânge”. La cadă s-au tras ţevi, cum scrie la carte, cu apă caldă şi rece, a fost instalată o baterie de robinete – dezbracă-te şi îmbăiază-te după pofta inimii. E

11 Parafrazare a **unui** vers din drama **lui** A. **S. Puşkin** ***Bonn*** *Codunov* (N. t.).

drept, îţi tăia cheful de a te îmbăia o construcţie ciudată de deasupra băii, amintind de o instalaţie de ploaie – zeci de tuburi subţiri din polietilenă cu găuri extrem de fine pe o carcasă din ţevi de apă, o masă metalică pe rotile, ce se aşază sub această construcţie, şi o mulţime de aparate, care înconjoară strâns cada din toate părţile. Un ochi experimentat, alunecând peste ecrane şi gradaţii, ar observa un stand cu aparatură termometrică, traductoare, o instalaţie de „inimă-plămân artificial”, un electroencefalograf cu opt canale, care îi permite medicului, pe baza rândurilor sinuoase de pe banda de hârtie, să aprecieze în orice clipă care e starea bolnavului, un defibrilator, care printr-o descărcare de curent restabileşte ritmicitatea inimii, şi o sumedenie de alte aparate.

Tot acest „ansamblu” se numea instalaţie de hipertermie şi în concepţia profesorului Veresov, a anesteziştilor Zaikin şi Voskovţev şi a chirurgului Basov trebuia să devină o verigă importantă în tratamentul complex al cancerului, în curs de elaborare la institut.

„Veriga” îşi avea istoricul ei.

La cumpăna deceniului şase, cunoscutul savant german profesorul Manfred von Ardenne, director al Institutului ştiinţific experimental din Dresda, a făcut o comunicare senzaţională, din care reieşea că, în sfârşit, cancerul a fost biruit. Întrucât în decursul ultimului secol nu s-a făcut simţită lipsa unor astfel de comunicări, iar la probă acestea s-au dovedit a fi frumoase baloane de săpun, oncologii din întreaga lume au primit lucrarea lui Ardenne cu circumspecţie, dar şi cu interes: cercetătorul din Republica Democrată Germană era o mare autoritate ştiinţifică.

Comunicarea lui Ardenneavea la bază principiile de hipertermie generală, elaborate de el şi de elevii săi.

Încă Hipocrate afirmase că tumoarea rezistă mai prost la temperaturi înalte decât ţesuturile sănătoase. Observaţiile făcute de medici de-a lungul secolelor au confirmat această mărturie.

Într-adevăr, discontinuitatea s-a dovedit destul de considerabilă, până la un grad şi jumătate. Ce e drept, nimeni nu ştia cum s-o explice.

Primele încercări de a se utiliza discontinuitatea termică în tratarea tumorilor maligne au fost făcute încă în secolul trecut, de către medicii germani Busch şi Rosenblum. Ei au început să inoculeze pacienţilor lor febra, boală ce provoacă temperaturile cele mai ridicate, nu rareori chiar mortale. Savantul american Cooli a descoperit o toxină ce permitea să se obţină o febră stabilă. Cui pe cui se scoate. Nenorocirea era următoarea: cuiul-febră, care trebuia să scoată pe celălalt cui – tumoarea canceroasă, s-a dovedit a fi absolut necontrolabil. În corpul bolnavului, temperatura făcea salturi diferite, în timp diferit şi pe o durată diferită; uneori scădea în loc să crească; febra epuiza organismul omului şi provoca serioase complicaţii, cu toate că uneori dădea rezultate foarte interesante. Astfel Cooli şi discipolii săi au dat publicităţii rezultatele observaţiilor efectuate mulţi ani de-a rândul asupra unui număr de treizeci de bolnavi oncologici, e pe care i-au tratat prin intermediul unor şedinţe repetate de febră. Toţi treizeci, bolnavi condamnaţi, afirmă Cooli şi discipolii săi, după ce au început tratamentul, au mai trăit de la şase până la cincizeci şi trei de ani: rezultate remarcabile chiar şi pentru epoca noastră, deşi mulţi se îndoiesc de autenticitatea şi exactitatea lor.

Pe la mijlocul anilor douăzeci ai secolului nostru, cunoscutul biochimist german Otto Wartburg a făcut o descoperire excepţională. El a demonstrat că celula canceroasă se deosebeşte de celula obişnuită prin intensitatea proceselor de respiraţie. În această celulă toate procesele respiraţiei – izvor al energiei pentru sinteza proteinelor – sunt considerabil atenuate, în schimb sunt foarte accelerate i>0

procesele de glicoliză – transformarea glucozei în acid Iactic. Descoperirea a fost numită „postulatul lui Wartburg”.

Postulatul lui Wartburg a-constituit prima piatră în teoria lui Ardenne. Cea de a doua piatră, care a încheiat temelia, a constituit-o descoperirea unor formaţii speciale în celulă, numite lizosome. Lizosoma este un săculeţ, care conţine în el fermenţi – proteine, capabile să omoare toate elementele structurale ale celulei. Într-o celulă normală, fermenţii sunt imobili şi nu ies din lizasomă. Atunci însă când procesele de respiraţie sunt încălcate, când acidul Iactic, care se formează în celulă ea rezultat al metabolismului, nu se descompune, fermenţii se activează.

Distrugând lizosomele, fermenţii atacă celulele şi încep să le devoreze.

De aici nu era decât un pas până la concluzia de ce celulele canceroase sunt mai sensibile la creşterea temperaturii decât cele obişnuite: în ele, membrana lizosomelor se distruge mai repede.

Ardenne a întrevăzut soluţia problemei, care promitea o victorie rapidă şi deplină asupra cancerului, în încercarea de a distruge lizosomele şi de a activa fermenţii celulelor canceroase pe cale artificială. Lizosomele puteau fi distruse ridicând temperatura corpului omenesc, fermenţii puteau fi activaţi oxidând sângele cu foarte mari doze de glucoză.

Aşa a ajuns Ardenne la ideea de hipertermie.

Savantul ştia că o creştere bruscă de temperatură va provoca o acută insuficienţă cardiovasculară. Din acest motiv a construit o cameră specială, p? care ohidromembrană o diviza în două părţi inegale. Bolnavului i se punea la gât o membrană-guler, care îi apăra capul de apa fierbinte până la 43 grade Celsius, în care se cufunda trupul. Capul era spălat cu apă rece, pentru a feri creierul de supraîncălzire.

Încercăi de clinice ale instalaţiei de hipertermie construite de Ardenne au dat rezultate uluitoare: tumori canceroase avansate, considerate incurabile, în cadă se distrugeau, se topeau văzând cu ochii. Asta l-a îndemnat pe savant să-şi prezinte comunicarea.

Auzind de experienţele savantului german, Veresov

şi-a dat imediat seama de perspectivele pe care le deschid. E drept. era convins că hipertermia ca atare nu poate deveni un panaceu împotriva cancerului. Ardenne nu era medic; biolog şi fizician, el n-a ţinut cont de faptul că tumorile de dimensiuni mari cresc mai impetuos decât vasele sanguine în ele, aceste tumori sunt prost irigate cu sânge, aşa că ar fi naiv să se spere în distrugerea lor. Totuşi, combinată cu alte foi me de tratament – intervenţia chirurgicală, radioterapia, tratament hormonal, chimioterapia – hipertermia putea fi de mare folos bolnavilor oncologici.

A obţinut de la Ministerul Sănătăţii aprobările necesare şi a trimis la Dresda pe Zaikin şi Voskovţev, doi tineri de la laboratorul de anesteziologie, reanimare şi perfuzie, care prin specificul său se apropia cel mai mult de cercetările lui Ardenne, şi pe doctorul Basov, radiochirurg cu experienţă, cu misiunea ca toţi trei să studieze minuţios aparatura construită de tovarăşii germani, precum şi metodologia şi rezultatele obţinute prin aplicarea tratamentului. Au studiat. În perioada aceea vâlva ce se iscase în jurul hiperlermiei începuse să scadă. Ardenne lucra în regimuri extreme, după aplicarea tratamentului de hipertermie trei bolnavi au murit din cauza unor complicaţii grave. Profesorul i-a sfătuit pe tinerii săi colegi să încerce regimuri mai uşoare de încălzire şi oxigenare, pentru început, bineînţeles, în cadrul unor experienţe pe animale.

S-au întors acasă plini de speranţe: cercetările promiteau să dea rezultate foarte interesante. Dar până s-au scris rapoartele, până au cerut aparatură, forurile în drept s-au pronunţat în sensul că elaborarea în continuare a temei nu-şi are rostul – moartea bolnavilor compromisese ideea.

Este greu să te ocupi de o temă care nu e cuprinsă în planul de cercetare al institutului. Puţin spus „greu” – este aproape imposibil. Fără bani. Fără instrumente, fără aparatură, fără spaţiu, fără personal permanent. Nimic în afară de entuziasm. Or, se ştie, numai cu entuziasmul nu

ajungi prea departe.

Nikolai Alexandrovici era convins că insuccesele lui Ardenne se datorează regimurilor înalte, nicidecum faptului că ideea în sine ar fi greşită. Experienţele trebuiau continuate: primele rezultate au fost deosebit de interesante. În plus. Ardenne începuse cu bolnavi absolut incurabili, cu o sănătate zdruncinată în mod definitiv. Poate că lucrurile ar fi evoluat altfel dacă ar fi apelat la bolnavi mai rezistenţi, nu atât de avansaţi…

După ce a studiat toate materialele, directorul a decis să i se dea lui Zaikin o cameră neutilizată de la subsol. Spre cameră au fost trase ţevi de apă caldă şi apă rece. Atât. În rest – nimic, pustiu, să dai cu tunul. Nikolai Alexandrovici nu-i putea înzestra: în tot ce se referea la disciplină financiară, era foarte scrupulos şi sever.

După orele de lucru, Zaikin, Basov şi Voskovţev se adunau în această cameră şi se luau la întrecere în materie de fluierat artistic. Zaikin fluiera cu optimism: „Toreador, în ga-a-ardă!”… Alik Voskovţev, mai prudent, îi zicea: „Poate că e un băiat minunat…”, iar doctorul Basov îi trăgea cu un cântec popular bielorus: „Pâine nu-i, sare nu-i, ce-i poţi face…” Era un trio destul de simpatic, din laboratoarele vecine veneau laborante să-i asculte.

Apoi Zaikin a făcut rost de cada aceea amărâtă. Era gani jenant să mai fluiere.

Experimentatorii au sacrificat încă cinci ruble şi l-au convins pe instalatorul de la institut să racordeze cada la canalul de scurgere şi să instaleze amestecătorul.

— Îmbăiaţi-vă sănătoşi! a bubuit ironic meşterul şi a dat cu zgomot drumul la apă, în timp ce-şi ascundea cu grijă peşcheşul.

Acum întregul institut – medici, surori, infirmiere – îi acostau pe cei trei pe coridoare şi se interesau maliţios când se poate face baie. Pe seama lor apăreau caricaturi la gazeta de perete. Se făceau bancuri şi se compuneau cuplete hazoase. Cei trei suportau totul cu stoicism sau râdeau laolaltă cu ceilalţi.

Le trebuia un elevator hidraulic – o masă, pe care

bolnavul să fie culcat într-o poziţie strict orizontală (prin „bolnav”, pentru moment se înţelegea un câine). Cea mai mică neregularitate putea să aducă neplăceri. La atelierul. institutului oamenii au examinat schiţa făcută de Zaikin şi, cu durere în suflet, au refuzat lucrarea şi onorariul.

— Duceţi-vă la Uzina de automobile, le-a sugerat Nikolai Alexandrovici, aflând că lucrările s-au împotmolit. Am să le telefonez.

Secretarul Comitetului de partid le-a cerut desenul.

— Ne vom strădui s-o facem.

După o săptămână, la institut au sosit trei ingineri, au instalat masa, au verificat dispozitivul hidraulic.

— Merge?

— E perfect, murmură Zaikin, care spera că va primi masa, cu ajutorul Domnului, cam peste vreo jumătate de an. Vă mulţumim.

— Veniţi oricând, o să vă ajutăm cu ce-o să putem.

Acest episod i-a sugerat lui Alik Voskovţev o idee absolut genială. Aveau nevoie de şase termometre, pentru a măsura simultan temperatura în şase regiuni ale corpului. Termometrele, de care Alik făcuse rost prin mijlocirea unui amic misterios de la depozitul de materiale didactice, minţeau de stingeau. Conform acestor termometre, Zaikin avea 43, 6 grade, Alik 42, 4 grade, iar Ialcov Efimovici 32, 1 grade. Alik a desfăcut termometrele până la ultima bucăţică, după care au început să mintă şi mai şi. Alik scuipa de ciudă, lovea cu pumnul în cap şi în cutiile de metal, şi în cele din urmă l-a străfulgerat ideea salvatoare.

— Fraţilor, li se adresă celorlalţi, cine cere nu piere, dacă tot cerşim, s-o facem până la capăt. Haideţi să mergem la Institutul de termotransfer şi transfer de masă.

Directorul adjunct ştiinţific, căruia i s-au adresat, a convocat la el în cabinet un grup de băieţi cu aspect de filfizoni.

— Abateri admisibile? se interesă un tkiăr bărbos, îmbrăcat cu un pulover şi cu blugi ponosiţi.

— O zecime de grad, se avânta cu îndrăzneală Alik:

de fapt, şi pentru trei zecimi le-ar fi făcut o plecăciune până la pământ. Filfizonii izbucniră în hohote de râs. Zâmbi şi adjunctul, arătându-şi dinţii de oţel.

— Ascultaţi, lăsaţi şotiile. Ce aveţi de gând să măsuraţi? Temperatura stelelor, a gheţarilor, a muştei droşofila?

— Suntem de la oncologie, lămuri Zaikin şi râsul se stinse. Într-adevăr, avem nevoie de termometre cu o abatere de până la o zecime.

— Deşi, bineînţeles, ar fi mai bine până la o sutime, interveni Alik, apreciind situaţia.

— T-S-a făcut, veţi avea până la sutimi, le promise bărbosul. Aveţi nevoie şi de traductori, îmi închipui?

— Cum nu, se strâmbă cu amărăciune Alile. Suntem săraci, avem nevoie de toate. Tema nu e inclusă în plan.

Nu trecu mult şi toţi trei l-au ajutat pe bărbos şi pe amicii lui să monteze standul cu termometrele şi cu traductoarele.

— Dacă mai aveţi nevoie de ceva, daţi-ne un telefon.

— Fraţilor, ţineţi-mă bine, să nu cad, rosti cu glas tânguios Zaikin după ce uşa se închise în urma lor. În viaţă nu se întâmpla aşa, este ceva absolut fantastic, o poleire a realităţii.

— Nu, clătină din cap Iakov Efimovici, este vorba de cancer. Tu spui că eşti de la oncologie, şi oamenii sunt gata să-şi dea şi ultima cămaşă, nu doar nişte termometre.

Treptat, luând de la unii şi de la alţii, au strâns o cameră plină de tot felul de aparatură. În orele de seară Zaikin şi Voskovţev deveneau lăcătuşi: pileau, sfredeleau, sudau, zdrăngăneau din fiare. Basov, cu ţigara între dinţi, da „preţioase indicaţii de îndrumare”: nu era în stare să bată un cui în perete şi ceilalţi doi îl foloseau mai ales ca forţă, de tracţiune.

Din când în când în camera de la subsol apărea în treacăt Veresov. După ce s-a convins că lucrurile încep să prindă contur, a dat dispoziţie să li se elibereze experimentatorilor aparatele complicate, care nu puteau fi confecţionate „prin forţe proprii” şi pe care era imposibil

să le obţii prin cerşit de la vreun alt institut.

Când. În sfârşit, au crezut că utilarea sălii a fost terminată şi că se pot apuca de experienţe, s-a constatat că le lipseşte gulerul-membrană hidroizolator. În această problemă nu putea să-i ajute nimeni. Confecţionarea membranei, care să izoleze în mod sigur capul bolnavului de trupul supus încălzirii, s-a dovedit mult prea complicată, necesitând cercetări speciale, materiale speciale.

Zaikin se plângea tuturor că din cauza acestei blestemate de membrană a chelit (deşi toţi ştiau că fenomenul se produsese mult mai înainte), Voskovţev afirma că din această cauză i-a albit părul, iar Basov – că s-a ales cu gastrită şi cu un tic nervos. Timp de câteva luni au muncit ca nişte damnaţi: au lipit, au croit, au cusut, au rupt – totul le ieşea înfiorător de prost. Să-i scrie lui Ardenne *t* Dar de unde să iei valută?

Einstein a spus cândva în glumă că adevăratele descoperiri se datoresc ignoranţilor. Toţi ştiu că trebuie făcut aşa şi că nu se poate altfel, ignorantul însă nu ştie. El vine, se uită şi spune: dar de ce n-am face, de exemplu, uite-aşa… încearcă, fac, şi obţin o descoperire. Această glumă nu este lipsită de adevăr. Ei au văzut la Ardenne cum arată membrana. Ştiau că trebuie să existe o membrană. S-au cramponat de ea ca viţelul de poartă nouă, şi nu mai erau în stare să se gândească la altceva, să vorbească despre altceva. În cele din urmă, au cedat şi s-au dus la Veresov: trebuia găsită o modalitate ca să cumpere din R.D.G. O membrană gata făcută, sau să abandoneze întreaga activitate. privind hipertermia.

Veresov era la curent cu chinurile lor în legătuit cu hidromembrana, dar nu se oprise încă asupra ei. A venit în sala de operaţii, a examinat tiparele, a pipăit cauciucul gros, s-a învârtit în jurul căzii şi le-a spus:

— Ascultaţi, băieţi, de fapt, ce nevoie aveţi voi de această membrană?

Toţi trei au înlemnit, pironindu-l cu ochii roşii, ca la iepuri de casă.

— Dar, Nikolai Alexandrovici, şi-a revenit cel dintâi Voskovţev, altfel cum putem să-l cufundăm pe bolnav în apă fierbinte? Asta ax…

— Ce nevoie aveţi să-l cufundaţi pe bolnav în apă? dădu din umeri Veresov.

— *Argumentam aci ignoratium**, sâsâi Zaikin şi izbucni într-un râs nervos. Asta-i altă treabă. Dacă nu-i nevoie, gata, o iau din loc. Dar de ce nu ne-aţi spus-o mai înainte, tovarăşe profesor? în curând se împlineşte anul de când ne omorâm cu activitatea asta de artizanat, şi observaţi, vă rog, exclusiv în afara orelor de producţie.

— Stai puţin, îl opri Veresov. Nu e vorba să opriţi lucrările, dimpotrivă… Spuneţi-mi, e vreo deosebire dacă îl cufundăm pe bolnav în cadă sau înlocuim operaţia asta cu duşul?

— Un argument vizirul ignoranţa (lat.).

— Practic, nu e nicio deosebire, răspunse Iakov Efimovici. Dacă se asigură un debit uniform de apă, corpul oricum se va încălzi uniform.

— Atunci faceţi un duş, iar în cap puneţi o cască tubulară, în care circulă apă rece, asta-i toată problema. *Quod erat demonstrândum*[12], adăugă veninos Nikolai Alexandrovici, care încă nu uitase latina şi avea auzul bun.

Cei trei schimbară priviri între ei, de parcă în faţa lor ar fi apărut brusc un dinozaur.

— Şefule, îmi cer iertare, spuse emoţionat Zaikin, ducându-şi mâinile la piept. Îmi cer iertare, n-o să mai fac. Sunteţi un geniu, şefule, puteţi să mă socotiţi cel mai mare lingău din tot institutul şi din împrejurimi, dar sunteţi un geniu, iar noi suntem o turmă de asini urecheaţi şi fără creier. De două luni ne dăm cu capul de pereţi, iar dumneavoastră… *Veni, vidi, vici!”.* Unde aţi fost mai înainte, tovarăşe profesor, acum două luni?!

— Mă tem că acum două luni m-aş fi băgat şi eu în această problemă cu membrana şi m-aş fi împotmolit ca musca în melasă, zâmbi în colţul gurii Veresov; l-a uimit şi pe el uşurinţa cu care s-a găsit ideea acestei abordări

12 **Am venit, am văzut, am învins (lat.).**

principial noi. Începeţi experienţele, băieţi, se zvoneşte că, încet-încet, „cazul” hipertermiei se revizuieşte.

Revizuirea „cazului” a durat mult, peste un an de zile. În această perioadă de timp, Zaikin, Voskovţev şi Basov au efectuat cam o sută de experienţe pe câini: au stabilit regimurile, parametrii, limitele de temperaturi. Trebuiau să înveţe să ridice temperatura din corp până la 40 – 41 de grade şi s-o menţină fără abateri sensibile timp de patru-cinci ore; li s-a întâmplat să stea nopţi de-a rândul în zăpuşeala cămăruţei lor, când aţipeau pe rând, ghemuindu-se pe divanul scurt şi îngust, iar dimineaţa să se ducă la lucru cu capul umflat de nesomn. În schimb, în jurnalul de experienţe apăreau, se aliniau în sistem, noi şi noi date.

În timp ce Zaikin se ocupa de pregătirea instrumentelor, Iakov Efimovici aduse din vivariu câinele – un dulău lăţos şi blajin, cu coada făcută cârlig. Până atunci Şarik i-a slujit cu credinţă în decursul a douăzeci şi două de şedinţe, deci era de presupus că nu i se va întâmpla nimic, cum s-a în timpi at cu unii din predecesorii săi, mai ghinionişti, ceea ce îi bucura pe Zaikin şi pe Basov nu numai pentru că însemna încheierea experienţelor, dar şi pur şi simplu omeneşte: amândoi iubeau câinii.

Scărpinându-l uşor pe Şarik între urechi, Zaikin îl adormi. Iakov Efimovici lipi traductoarele cu un plasture, deschise robinetele. Se auzi clipocitul apei. Electroencefalograful slobozi încet banda, însemnată de înregistratoare automate. Acele termometrelor tresăriră şi se deplasară încet la dreapta. La fiece jumătate de grad Iakov Efimovici nota indicaţiile: temperatura apei, temperatura în rect, în esofag, în muşchi, în rinofaringe, în ureche, temperatura hipodermică. Zaikin urmărea cu coada ochiului instrumentele de asigurare a funcţiilor vitale şi potrivea legătura inversă de la traductori: la intrarea pe regim temperatura trebuia menţinută în mod automat. Zaikin manipula aparatura şi se gândea la Tania şi la Viktor. Nu cumva ticălosul ăsta nu se însoară cu ea, ci cu tatăl ei? E ridicol. De fapt, nu e chiar atât de ridicol

precum pare. Şeful va face sau nu om din el rămâne de văzut – doctor-docent în ştiinţă însă îl va face. De asta ţi-a fost teamă ţie – să nu zică lumea că te-ai ticăloşit, că eşti un lingău, că vrei să faci carieră; de aia nu scoteai o vorbă când erai cu ea, de parcă ţi-ar fi tăiat popa limba. Să fi fost Tania fiică de medic de rând sau de zidar, să zicem, n-ai fi tăcut. Ai fi găsit cuvinte potrivite, şi curaj, şi perseverenţă. Desigur, nu e o Nefertiti. Dar nici n-am nevoie de Nefertiti, nici eu nu sunt Apolo din Belvedere, e o fată inteligentă, simpatică… n-o să-i fie dulce cu cotoiul ăsta.

— Regimul, Jora, se auzi glasul lui Basov. Regimul, ce-i cu tine, ai adormit?

Din tuburile de polietilenă apa se revărsa în cadă în mii de şuviţe subţiri, sunătoare. Părea că un pârâu de primăvară a ţâşnit de sub zăpadă şi acum răsună, croindu-şi drum prin râpi şi văgăuni. Zaikin şi Basov şedeau lângă panoul de comandă şi urmăreau indicaţiile aparatelor. Aparatura automată funcţiona ca un ceasornic. Măsurătorile nu adu ce-au nimic nou în comparaţie cu cele anterioare. Experimentul putea fi considerat încheiat.

— Doctore Basov, rosti cu glas înăbuşit Zaikin, cu ochii ţintă la acele indicatoare care tresăreau, nu ai uneori impresia că toate astea sunt vax?

— Zaikin arătă cu capul spre cada unde era întins câinele.

— Iar o iei de la început? încă nu ţi-a trecut?

f – Nu mă refer la asta. Ştii, uneori îmi vin tot felul de idei aiuristice. Tot ce facem noi aici, tot ce fac zeci de mii de oncologi în întreaga lume – toate astea nu rezolvă problema luptei împotriva cancerului, ci bat pasul pe loc în jurul cancerului. Nu-i cunoaştem natura, cum se exprimă filosofii, pentru noi cancerul este „lucru în sine”. Desigur, noi exercităm o influenţă asupra maladiei, asupra mortalităţii, dar nu influenţăm cauzele care îl generează. Şi ştii de ce? Pentru că omenirea nu s-a ridicat încă până la acest mister. Din punct de vedere intelectual. Uneori am impresia că a te ocupa în zilele noastre de cancer e ca şi cum Newton s-ar fi apucat să elaboreze teoria relativităţii

sau Harvey – biologia moleculară. N-ar fi ieşit nimic, altul era pe atunci nivelul cunoştinţelor omeneşti. Este nevoie de un intelect diferit din punct de vedere calitativ. doctore Basov, calitativ diferit de intelectul nostru.

— Mă rog. Atunci hai să ne aşezăm, să ne încrucişăm mâinile. şi să aşteptăm până apare geniul cu intelectul diferit din punct de vedere calitativ. Iar bolnavii n-au decât să moară.

— Nu mă refer la bolnavi, mă refer* la cei sănătoşi. La dumneata şi la mine. Băieţii care s-au apucat de chirurgie... uită-te şi dumneata câte fac! Terapie chirurgicală a defectelor inimii, transplantarea inimii, a rinichiului, depăşirea incompatibilităţii imunologice... să mori de invidie? Iar noi... Cu ce ne irosim preţioasele noastre vieţi, doctore Basov? Bătând pasul pe loc în jurul cancerului?

— Ţii neapărat să faci descoperiri globale? Vrei glorie, aplauze?

— Vreau! Vreau teribil să am parte de glorie şi de aplauze. Vreau să rezolv probleme, probleme! Pur şi simplu turbez la gândul că în oncologie îţi poţi trece toată viaţă degeaba, în mărunţişuri, de felul hipertermiei noastre.

— Jora, desigur, îmi cer scuze pe di se poate, dar eşti un tont. Vai-vai, ce poate face din om durerea.de dinţi la inimă... În orice domeniu poţi să-ţi trăieşti viaţa degeaba, nu numai în oncologie. Într-o singură privinţă, poate, ai dreptate: se vede că în momentul de faţă omenirea nu este încă suficient de maturizată pentru a rezolva problema în ansamblul ei. Desigur, operaţiile vaste, foarte complicate, pe care suntem nevoiţi să le facem astăzi, întreagă această mecanică nu este un motiv de bucurie. Poate că într-o zi toate astea vor fi azvârlite la gunoi, la vechituri, şi cancerul se va trata cu pilule, tot ce se poate. Deocamdată însă nu avem astfel de pilule, iar băieţii aceia geniali, care le vor inventa – nu vor cădea nici ei din cer, ce crezi, doctore Zaikin? Este trivial, dar intelectul acela calitativ

nou poate apărea numai pe un sol bine îngrăşat cu bălegar.

— Dar eu nu vreau să slujesc de bălegar pentru băieţii geniali ai viitorului, păli Zaikin.

— În această privinţă, colega, mă tem că nu pot să-ţi fiu de niciun folos, oftă Iakov Efimovici. Personal, consider că uite asta constituie o fericire. – îşi scoase ochelarii, clipi. – încep să cobor temperatura.

Zaikin dădu din cap în tăcere.

2

Iakov Efimovici Basov, doctor în medicină şi cercetător ştiinţific la serviciul de radioch în urgie, era un om extrem de timid şi sfios. Nici ca înfăţişare exterioară nu amintea cu nimic pe fratele său mai mare, un om voinic, gălăgios, Iliu. şa din tinereţea profesorului Veresov. Mic de stat, cu pieptul îngust, Iakov Efimovici vorbea cu toată lumea – şi cu medicii, şi cu bolnavii, şi cu rudele acestora – cu aceeaşi voce înceată şi blândă, graseind uşor şi înghiţind terminaţiile cuvintelor. La institut circulau legende despre bunătatea şi abnegaţia lui. I se întâmpla să facă de gardă o săptămână în şir: toţi găseau motive obiective, numai Basov nu le avea niciodată. Să examineze împreună cu vreun doctorand bolnavii, să ajute la interpretarea anali zelor, să ia parte la un consult, să traducă din germană sau din engleză câte un articol, să redacteze un autoreferat, să ajute în sala de experienţe: Iakov Eiimovici, dragă, te rog… Cu un oftat blând îşi amâna până-n noapte raportul privind lucrarea sa ştiinţifică, sau vreo adnotare ştiinţifică, sau foile de observaţie ale bolnavilor săi – şi examina, înlocuia, traducea, asista. Tăcut, şters, părea născut să fie cercetător de rând, un om care toată viaţă lucrează pentru cineva şi în locul cuiva, şi mare a fost uimirea colegilor săi când, la o conferinţă a secţiei, Suhorukov a dat citire listei de lucrări ştiinţifice ale doctorului Basov.

Lista avea o pagină şi jumătate de text dactilografiat.

Basov nu se angaja niciodată în discuţii şi dispute, nu făcea oratorie la conferinţele clinice şi la adunările sindicale. Când, totuşi, împrejurările îl forţau să ia

cuvântul, vorbea atât de încet şi se bâlbâia în aşa hal, că nimeni nu-l auzea şi nu-l asculta. Mulţi atribuiau această atitudine dorinţei de a nu-şi strica relaţiile, laşităţii – nimeni în afară de Suhorukov nu ştia că în adolescenţă doctorul Basov a fugit din ghetou şi timp de trei ani a fost artificier în brigada de partizani a lui nea Kolea, iar apoi, după ce hitleriştii au fost izgoniţi din Bielorusia, a mărşăluit până la Berlin ca ostaş de rând într-un detaşament de gardă. Undeva acasă, într-o casetă, se păstrau cele trei ordine şi cinci medalii, pe care şi le punea o dată pe an, de Ziua Victoriei; în această zţ pleca împreună cu soţia şi cu copiii la Tarasovo, unde SS-iştii au împuşcat-o pe mama lui, pe tatăl lui, pe bunica, zeci de mii de oameni nevinovaţi.

Pe lumea asta nu erau decât doi oameni de care îi era frică, dar tocmai aceşti doi oameni au jucat un rol deosebit în viaţa lui.

Pe primul loc se situa propria-i soacră, Rozalia Moiseevna Schwarzburg, născută Lilienthal. Pe vremuri, Rozalia Moiseevna a fost solistă la opereta din Odesa, împrejurare de seamă, care a pus o amprentă de neşters asupra firii şi deprinderilor ei. Nici chiar vânturile năprasnice ale epocii, care au răvăşit-o din plin pe Rozalia Moiseevna în cursul anilor, n-au putut să distrugă această amprentă, ci doar au haşurat-o uşor, aşa cum o ninsoare molcomă haşurează contururile clădirilor. Monumentala bătrâna, cu o mustăcioară deasupra buzei superioare, cu un nas coroiat impunător, amintind de departe o clanţă de uşă, şi cu dinţi orbitori de aur, conducea ea însăşi familia cercetătorului ştiinţific Basov cu neînduplecarea şi puterea discreţionară a unui satrap roman.

Rozalia Moiseevna era cu totul străină de meschinăria şi chibzuinţă unor soacre de rând. Dacă descoperea, de exemplu, la consignaţie o statuetă de porţelan datând din a doua jumătate a secolului nouăsprezece, ea lua liniştită banii puşi deoparte pentru o pereche de pantofi noi lui Iakov Efimovici, adăuga la sumă propria ei pensie şi instaura solemn raritatea muzeistică

pe servantă. Când ginere-său începea să dea semne de nemulţumire, arătându-i amărât încălţările sale peticite, Rozalia Moiseevna îi arunca o privire nimicitoare.

— Doctore, îi spunea ea, ce înţelegi dumneata în materie de frumos, doctore! Priveşte ce linii, tub de clistir ce eşti!

Şi doctorul tăcea numaidecât, trăgându-şi botinele sub scaun, iar a doua zi, înghiţind de ruşine cuvinte întregi, nu numai terminaţiile, împuşca de la Suhorukov vreo zece ruble.

Soţia lui doar ofta şi clătina din cap: hotărât lucru, nu avea firea maică-sii.

Ca urmare a atracţiei sporite, pe care Rozalia Moiseevna o avea pentru frumos, locuinţa lui Iakov Efimovici era ticsită de tot felul de vechituri superbe, dar absolut inutile, ca depozitele unui muzeu bogat, iar Basov nu reuşea să scape de datorii şi purta cinci ani de zile un singur costum, noroc de halatul alb, care acoperea milostiv toate cusururile. Cu cele o sută cincizeci de ruble salariu de cercetător ştiinţific, plus nouăzeci de ruble salariul de profesoară al soţiei şi treizeci de ruble pensia, familia formată din cinci persoane (doctorul Basov avea doi copii) abia-abia o scotea la capăt.

Dar operaţiile distrugătoare, pe care soacra le făcea din când în când cu bugetul familiei, erau o nimica toată pe lângă devotamentul ei neţărmurit pentru arta superioară a operetei. Indiferent ce teatru venea în turneu la Minsk, ea cumpăra dintr-un foc bilete pentru toate spectacolele, pentru întreaga familie, se strângea într-o rochie de mătase foşnitoare, atinsă de molii, îşi punea pe cap o pălăriuţă cochetă, împodobită cu o pană îngălbenită de vreme – şi pentru doctorul Basov începea o suită de zile negre. Conform unei formule cunoscute, în accepţia sa cea mai importantă dintre arte era televizorul. *Silvia, Contesa Mariţa, Voievodul ţiganilor,* străine de viaţă în general şi de oncologie în speţă, îi provocau crize de profundă melancolie, pe care le agravau analizele calificate, desfăşurate de Rozalia Moiseevna acasă pe marginea

fiecărui spectacol Mai exact, nu era vorba de analize, ci de critici nimicitoare, egale ca forţă cu vestitul cutremur din Tokio Rozalia Moiseevna se aşeza la pianul vechi şi demonstra pe loc cum se execută cutare arie sau cutare duet „pe vremea mea" şi cum se execută acum. Spre deosebire de ginere, soacra avea o articulaţie admirabilă; glasul di: soprană lirică, ce stârnea cândva entuziasmul tuturor pierde-vară de pe Deribasovka, şi-a mai pierdut, ce-i drept, din strălucire odată cu trecerea anilor, amintind acum mai curând un alto cam răguşit, dar acest alto îşi păstrase nealterat atât volumul, cât şi expresivitatea. În momentul în care Rozalia Moiseevna lovea cu vigoare clapele pianului. Iakov Efimovici închidea în mare grabă oberlihturile. „Fetiţele vesele de la cabar-rret!" izbucnea glasul, de parcă un întreg divizion de obuziere s-ar fi dezlănţuit în spatele doctorului.

Ca tuturor oamenilor în vârstă, Rozaliei Moiseevna îi plăcea să vorbească. Punea la grea încercare răbdarea ginerelui cu tot felul de istorioare picante din viaţa boemei în zorii Puterii Sovietice, când nepmanii plimbau actriţele cu troica şi le scăldau în şampania franţuzească.

— Mamă dragă, căuta să obiecteze cu lehamite Iakov Efimovici, nepmanii au fost o clasă muribundă. Se descompuneau de vii. Şi odată cu ei te descompuneai şi dumneata.

— Da. dar cum! replica visătoare soacra. Ce ştii dumneata ce-i descompunerea, escalup ce eşti!

Uneori, obosit de atâta discuţie, el îşi lua hârtiile şi se retrăgea în camera de baie, după ce în prealabil îşi punea tampoane de vată în urechi. Acolo lucra calm şi liniştit până când Rozalia Moiseevna, supărată de această atitudine lipsită de politeţe faţă de ea, ieşea în săliţa strâmtă. Scoţând înainte un picior, gros ca o coloană de beton armat, soacra

r

expunea doctorului Basov, în auzul simultan a şase intrări şi cinci etaje, tot ce crede despre el. Întrucât ideile şi caracterizările ei nu prezentau cine ştie ce diversitate,

Iakov Efimovici stătea liniştit pe capacul scaunului de closet şi-şi vedea de lectură sau de scris. Din când în când, înălţa capul, zâmbea vindicativ şi trăgea apa de la toaletă, ceea ce o aducea pe biata Rozalia Moiseevna, vorbind în limbaj medical, în stare de colaps.

În rest soacra era o femeie cumsecade şi inimoasă, săritoare, când e vorba de durerea altora. Bine sau rău, dar ea vedea de gospodăria destul de simplă a cercetătorului ştiinţific, îi creştea copiii, gătea, spăla, deretica, cosea nasturii, atribuţii – trebuie să recunoaştem – deloc uşoare, având în vedere educaţia ei aristocratică, trecutul de artistă şi radiculita atroce de care suferea.

Şi mai mult decât soacră-sa, Iakov Efimovici se temea de directorul institutului. Când Veresov îl poftea la el cu cine ştie ce problemă, Basov simţea că îi năduşesc palmele, iar glasul îi foşnea ca o hârtie mâncată de şoareci. Această frică îşi trăgea rădăcinile dintr-un trecut nu prea îndepărtat, când Basov nu era cercetător simplu, ci cercetător principal, cum se şi cuvenea, având în vedere vârsta lui şi lista de lucrări publicate, care stătea drept mărturie a maturităţii şi valorii sale ştiinţifice. Pe atunci, pentru aceeaşi muncă, pe care o îndeplinea şi acum la institut, doctorul Basov primea două sute patruzeci de ruble, nu o sută cincizeci – o diferenţă cât se poate de sensibilă pentru bugetul atât de limitat al familiei sale. Toate neplăcerile i s-au tras de la o ciocnire cu directorul, mai exact, nu o ciocnire, ci o mică divergenţă de opinii. Basov a plătit această divergenţă cu funcţia, iar bolnava, din cauza căreia s-a produs – cu viaţa: până şi la ororile ghetoului îi vine mai uşor să se gândească decât la prostia lui nemaipomenită de atunci.

Îngrijea o femeie, nu o femeie – o fată în vârstă de douăzeci şi doi de ani, o balerină, gingaşă şi graţioasă ca o statuetă de porţelan. Fata avea cancer la glanda mamara – un sân micuţ şi tare, ca un măr, cu un sfârc ascuţit, ciocolatiu – şi cancer… afurisit să fie totul, de unde să până unde! Singurul noroc era că nu avea nicio metastază, procesul a putut fi depistat în timp util şi Basov i-a fixat un

tratament de radioterapie. Iradierea a avut drept re

— Zultat resorbirea totală a tumorii, radiografiile erau ca un bilet de loterie cu care s-a câştigat un milion… de fapt, parcă-i vorba de bani… Deşi prevăzuse acest rezultat, doctorul Basov aproape că plângea de bucurie: îi era teribil de milă de tânăra lui pacientă. Iar după aceea a venit profesorul şi a cerut să i se extirpeze sânul: e curat, într-adevăr, dar în mod teoretic există un pericol de recidivă, şi din moment ce există – să nu riscăm. Şi atunci Iakov Efimovici s-a înfuriat, a protestat vehement, pentru prima şi ultima oară din viaţa lui. A strigat că această supraasigurare este o crimă, că este o barbarie şi o crimă să mutilezi o femeie tânără din frica teoretică de recidivă, şi că el nu va admite aşa ceva, că balerina nu va fi nicicând de acord cu amputaţia şi că el personal, primul, o va sfătui să nu fie de acord. Profesorul îl asculta posac, examina radiografiile la negatoscop, răsfoia analizele, fuma, apoi s-au dus împreună în salon, şi fata se înroşise toată de ruşine în timp ce Nikolai Alexandrovici şi Suhorukov o examinau şi o palpau – se obişnuise cu Basov şi nu se mai jena de el, dar ăştia erau oameni noi, străini, şi în ochii ei tremura frica, şi în ochii lui Iakov Efimovici la fel tremura frica: e uşor să amputezi, dar cum să trăiască după aceea? … Nu, de trăit va trăi, chiar şi o sută de ani, dar cum să se mărite, şi în general…

Suhorukov l-a susţinut: într-adevăr, totul pare curat. Oare n-au mai fost astfel de cazuri? Mii… câte vreţi. Basov are dreptate: a fost prins la timp, ce rost are „i

Veresov era de acord cu argumentele lor, totuşi ceva îl reţinea. Ce anume? Intuiţia? Presimţirea? Dar asta e de domeniul vracilor, nu al medicinei.

— Bine, spuse în cele din urmă, m-aţi convins. M-aţi convins, naiba să vă ia, dar dacă va păţi ceva…

Fata a murit peste o jumătate de an, la institut, în braţele doctorului Basov, şi în cele două săptămâni cât a fost pe patul de moarte, părul doctorului, pân-atunci negru ca smoala, a albit de parcă l-ar fi presărat cu sare.

Basov se simţea ucigaş. Comisia de specialitate, după ce a studiat foaia de observaţie şi materialele de autopsie, nu i-a găsit nicio vină: încă nu există aparate care să poată înregistra cu certitudine că după iradiere n-a rămas neatinsă vreo celulă canceroasă, poate una singură, care a generat o nouă şi rapidă evoluţie malignă. Această concluzie l-a scăpat pe Iakov Efimovici de judecată, nu şi de mustrări de cuget. A scris cererea de demisie şi s-a dus cu ea la director.

Era dureros şi greu să plece de la institut, să piardă o muncă la care ţinea, oamenii interesanţi, locuinţa cu trei camere şi cu tot confortul, prima locuinţă omenească din viaţa lui nu chiar atât de scurtă, şi pe care doctorul Basov a primit-o la Sosnovka pentru familia sa, formată din cinci persoane. Aşa se întâmplase că a tot pribegit pe pământ: după ce a absolvit Institutul de medicină din Minsk, a lucrat în cătunul Iagodnoe din părţile Kolîmei, la Taişet, la Cernigov, la Mariupol, a locuit pe la cămine, a închiriat câte un colţ în locuinţe particulare, iar institutul avea locuinţele sale: o întreagă aşezare, dincolo de pădurice, cu şcoală pentru copii şi pentru nevastă-sa, care e profesoară, şi până la Minsk – doi paşi… Era dureros şi greu să plece de aici.

Veresov a închis cererea în seif.

— La prima reorganizare te prezinţi la concursul de cercetător. Te vei ocupa de diagnostică – iei totul de la început. Bineînţeles, dacă vrei, te priveşte.

— Şi-a dus mina la cicatricea de pe obraz, care i se zbătea. Du-te.

Reorganizarea nu s-a lăsat aşteptată.

— Prezintă-te la concurs, a spus Rozalia Moiseevna, care în toate problemele de familie avea votul hotărâtor. Că tu ţii să te cocoşezi anume la Sosnovka, nu la Puhovici, ce, crezi că eu nu ştiu, şi Asia la fel. Banii nu contează, o să trăim şi cu banii ăştia, şi parcă ăştia-s bani.

Cicălindu-şi ginerele în fel. şi chip, soacra nu i-a reproşat niciodată faptul că avea un salariu mic, nici că i se curmase cariera ştiinţifică – pentru asta era gata s-o

rabde bărbăteşte încă o sută de ani.

Nu, nu amintirea seifului directorului, unde se găsea cererea pe care o scrisese cu mâna lui, nici frica de a face un pas greşit, nici amintirea războiului şi ororile din ghetou l-au frânt sufleteşte – ci moartea fetei, gingaşă ca o statuetă de porţelan. El a înţeles că mila poate fi un rău, că pentru bolnav mila doctorului poate genera o nenorocire. Cu toate acestea, îi era milă de oameni, şi ştia că de mila asta n-o să se dezveţe nicicând.

CAPITOLUL XXVI

1

Lunea este o zi grea.

Veresov sosi la institut la ora opt şi înainte de începerea programului reuşi să rezolve câteva treburi: îi spuse Liudmilei ca la ora două să trimită maşina după Kedici, s-o poftească pe Minaeva pentru oră patru şi jumătate, examină documentele privind loturile acelea afurisite de aur şi dictă oi clinul de destituire a lui Suhorukov de la conducerea serviciului de radiochirurgie şi a lui Şutov de la conducerea laboratorului de izotopi lichizi, până când se vor lămuri toate circumstanţele legate de concluzia lui Melnikov. Tocmai îşi pusese halatul şi boneta, ca să meargă la şedinţa operativă, când pe panou se aprinse beculeţul verde şi se auzi glasul alarmat al Liudmilei:

— Nikolai Alexandrovici, vă sună ministrul.

Veresov ridică receptorul.

— Veresov la telefon.

— Nikolai Alexandrovici? se auzi în receptor un bas iritat. Ce se petrece la dumneavoastră în institut?

— Bună dimineaţă, spuse Veresov şi făcu o pauză: va răspunde sau nu?

— Bună, bună, mirii ministrul. Cum să fie bună, când am la mine pe masă o declaraţie în care sunteţi învinuit de toate păcatele capitale. Ascultaţi.

— Ministrul îi citi declaraţia lui Iaroşevici.

— Ce aveţi de spus?

— În afară de divergenţa dintre diagnosticul clinic şi

cel morfopatologic privind moartea lui Zaiaţ, tot restul sunt prostii şi calomnie, răspunse ferm Veresov. Are la origine ignoranţa autorului, o totală necunoaştere şi neînţelegere a bazelor oncologiei. Cât despre concluzia morfopatologului. tocmai m-am apucat s-o analizez.

— Nikolai Alexandrovici, vreau să nu mă înţelegeţi greşit. Învinuirile sunt mult prea serioase, nu poţi scăpa de ele invocând ca argument ignoranţa autorului. Fapta lui Suhorukov, aveţi în vedere, se învecinează cu crima de drept comun…

— Am şi semnat ordinul de destituire a lui Suhorukov de la conducerea serviciului.

— În general serviciul ăsta ar trebui desfiinţat. S-au. adunat… experimentatorii. Uitaţi ce este; vom numi o comisie pentru verificarea amănunţită a activităţii institutului. Şi dacă se confirmă măcar un singur fapt din declaraţia doctorului Iaroşeviei… vina e a dumneavoastră

— Se pare că în situaţia dată este necesară o comisie. Vă rog un lucru: să includeţi în această comisie câţiva oncologi de frunte de la Moscova sau de la Leningrad, care să poată analiza în profunzime toate problemele noastre

— Asta o s-o hotărâm fără sugestiile dumneavoastră, pe cine să includem, curmă iritat ministrul şi închise receptorul.

Veresov oftă, îşi legă şnururile halatului, luă hârtia şi se îndreptă în grabă spre sala de conferinţe. Zărindu-l de departe, medicii care fumau în coridor îşi aruncară ţigările şi porniră spre locurile lor. Singur Suhorukov rămase lângă uşă.

— Melnikov s-a întors de la Gomei, cu Ţâbulko totul este în ordine. Mă refer la preparat, Nikolai Alexandrovici, nu la mine.

— Înţeleg, răspunse Veresov. Să mergem. F. timpul să începem, vorbim mai târziu.

În sala de conferinţe domnea o atmosferă plină de nelinişte, ca un nor de furtună încărcat de electricitate Medicii se ridicară în picioare. Veresov salută scurt din cap, se aşeză la măsuţă.

— Luaţi loc, vă rog. Tovarăşe responsabil de gardă, vă ascult.

Tuşind uşor, Basov raportă despre moartea lui Vaşkevici, despre ce au făcut cei de la reanimare, care au luptat pentru el până-n ultima clipă.

După ce puse câteva întrebări lipsite de importanţă, Veresov îi dădu drumul cu un semn din cap şi Basov, ca eliberat de o povară, ţâşni uşurat în spatele colegilor.

Ca de obicei, şefii de servicii raportară în amănunt despre operaţiile programate pentru ziua respectivă. Ca de obicei, s-a iscat o scurtă dispută în legătură cu anesteziştii nu erau destui pentru toată lumea.

veresov se ridică în picioare.

— Întrebări pentru şefii de servicii?

Sala îi răspute cu o tăcere deplină.

Nu erau întrebări.

— Tovarăşi, aţi aflat cu toţii că la noi la institut s-a petrecut un fapt cu totul neobişnuit, absolut ieşit din comun. Şeful serviciului de radiochirurgie, Suhorukov, cu îngăduinţa excesivă a şefului laboratorului de izotopi lic nizi, Şutov, a administrat postoperatoriu, unui număr de trei bolnavi, preparatul de aur radioactiv, destinat pentru probele de laborator. Din câte ştiu, în momentul de faţă preparatul se găseşte în faza de aprobare la Institutul de farmacologie al Ministerului Sănătăţii al U.R.S.S., ceea ce nu schimbă însă fondul problemei: Suhorukov şi Şutov au încălcat legea, care interzice utilizarea preparatelor ce n-au fost încă aprobate pentru încercări clinice. În plus, morfopatologul Viaceslav Adamovici Melnikov a tras concluzia că unul din bolnavii cărora li s-a administrat după operaţie preparatul de aur radioactiv a murit de pe urma bolii de iradiere, nicidecum din cauza peritonitei purulente difuze şi a pneumoniei, cum afirmă diagnosticul clinic. Pentru cercetarea tuturor circumstanţelor acestui caz, precum şi pentru verificarea activităţii institutului, Ministerul Sănătăţii a instituit o comisie. Rog pe tovarăşii medici şi cercetători ştiinţifici să-i acorde tot sprijinul şi ajutorul. Cuprinse cu privirea sala încătuşată de tăcere.,

Până la pronunţarea hotărârii comisiei, pentru neglijenţa' criminală de care au dat dovadă i-am destituit din funcţiile lor pe Suhorukov şi pe Şutov. În mod provizoriu, doctorul Basov va îndeplini funcţia de şef al serviciului de radiochirurgie, iar doctor Gurova – funcţia de şef al laboratorului de izotopi lichizi. Pentru moment, toate lucrările cu aurul se sistează.

— Nikolai Alexandi ovici, se ridică de după spinările albe glasul lui Basov, nu este drept. Nu voi putea să-l înlocuiesc pe Andrei Andreevici, eu…

— Staţi jos, îl întrerupse aspru Veresov. Dacă o să vreţi, o să puteţi. Bătu darabana cu degetele în masă. Tovarăşi, suntem angajaţi într-o luptă inegală cu un duşman perfid şi crud, adesea fără să-i cunoaştem până la capăt

nici puterea de ofensivă, nici manevrele, nici rezervele.

An de an oncologia acumulează tot mai multe arme pentru asaltul hotărâtor: tehnică modernă, preparate, metode de diagnosticare precoce. Nu vouă, medicilor, trebuie să vă spun cât de minuţios este verificat experimental totul înainte de a fi dat spre uzul clinicilor, al dispensarelor. Eu înţeleg: vrem din suflet să salvăm, să vindecăm, să ajutăm… Este datoria noastră, esenţa vieţii şi muncii noastre. Ne agăţăm de fiecare şansă, de cea mai mică posibilitate de a-l smulge pe bolnav din ghearele morţii, de a-l reda societăţii. Din păcate, posibilităţile noastre, deocamdată, nu sunt nemărginite, ele sunt limitate de stadiul de dezvoltare al ştiinţei şi de gravitatea bolii. Şi avem instrucţiuni, reguli, norme. Care nu sunt o invenţie a unor birocraţi plictisiţi, dornici să se afirme, ci sunt elaborate în chinuri prin întreaga experienţă a medicinei. Şi există dreptul suprem al medicului: să-şi rişte propria persoană, să se rişte pe el, nu pe bolnavii săi, chiar şi atunci când ştim sigur că respectivul bolnav este condamnat şi în ceea ce facem ne lăsăm minaţi de impulsul naiv de a-i veni în ajutor acestui condamnat…

Veresov îşi scoase ochelarii, luă din buzunar batista,

îşi aplecă fruntea lată. Ceva greu îl împiedica să vorbească. Dacă la Ţâbulko sistemul hematopoietic n-a avut de suferit, înseamnă că preparatul l-a salvat pe Starţev? Dar acest lucru se va putea afirma cu Certitudine abia peste cinci ani. Nu astăzi, nu mâine – abia peste cinci ani. Rezultatele de durată – ele dau dreptul la viaţă pentru orice formă nouă de tratament. Totuşi, m-am angajat şi eu în luptă, fără să am rezultate de durată la adrenalectomie unilaterală. În organismul lui Zaiaţ au rămas, după operaţie, celule maligne. Dacă Suhorukov nu introducea aurul, bolnavul ar fi fost condamnat. Nu acum, peste şase luni, peste un an… Dar el a murit acum. Tocmai din cauza acestui aur, după cum afirmă Melnikov. Ştiu perfect de bine că uneori medicul este nevoit să-şi rişte nu numai propria persoană, şi totuşi trebuie să condamn dreptul la risc. Acum nu trebuie să vorbim despre cazuri particulare, ci despre principiile generale. Conservatism?… Se poate. Dar fără acest conservatism medicina n-ar face mare lucru…

— Unii din medicii noştri nu-şi cunosc bine bolnavii, îşi petrec timpul mai mult prin camerele medicilor şi cercetătorilor ştiinţifici decât la paturile bolnavilor pe care îi au în grijă. Una dintre bolnavele doctorului Vsehsviatskih a aşteptat o lună şi mai bine să fie operată, pentru că el n-a binevoit să ceară de urgenţă filmele şi micropreparatele de la spitalul unde s-a tratat mai înainte, şi toate examenele au trebuit făcute din nou. Nu mai spun câţi bani a costat statul întreţinerea bolnavei, deşi banii nu se găsesc pe drum şi nu avem bani în plus, acum mă refer la altceva. Femeia s-a neurastenizat din cauza nesfârşitelor analize, şb-a pierdut somnul, pofta de mâncare, s-a extenuat, a suportat mult mai greu perioada postoperatorie, decât dacă ar fi fost operată la o săptămână după internare. Doctorul Iaroşevici îşi spală neglijent mâinile înainte de operaţii, colegii s-au văzut nevoiţi să pună anume un ceas cu nisip în sala preoperaţională: de teama infecţiei. Uşa care dă în salon el o deschide cu piciorul, de frică sau de scârbă nu pune

mina pe clanţă, palpează bolnavii aproape fără să-i atingă. Credeţi cumva că oamenii nu observă? Credeţi că asta nu-i traumatizează? Am cerut Comitetului sindical acordul pentru a-l concedia pe Iaroşevici şi, după ce comisia îşi va încheia lucrările, voi insista pentru concedierea lui. Nu ca răzbunare pentru critica din declaraţia sa – consider că atât comportarea lui Pavel Petroviei, cât şi atitudinea lui faţă de muncă sunt incompatibile cu înaltul titlu de medic. De altfel, şi Vsehsviatskih, şi Iaroşevici sunt colaboratori ai lui Suhorukov. Lucru semnificativ atât pentru şeful de serviciu, cât şi pentru mine ca director: am fost prea liberali, prea indulgenţi.

Veresov îşi trase gulerul halatului, legat prea strâns, şi privi în sală. Figura lui Iaroşevici, cenuşie şi impenetrabilă, ca un zid de beton. Omuşorul ascuţit, zbătându-se, al lui Vsehsviatskih. Degetele lungi ale lui Suhorukov strângându-i tâmplele. Privirea înebrdată, ca de mic animal speriat, al Minaevei…

— Mai e ceva care mă nelinişteşte. Noi facem aici examene complicate: bronhoscopii, biopsii, puncţii, röntgenoşi radioizotopice, şi uităm uneori de cele simple. Cele mai simple: ochiul, urechea, degetele… Sunt şi acestea instrumente ale medicului, şi instrumente foarte importante. Şi mai este atenţia şi simpatia, de care bolnavii au tot atât a nevoie, ca şi de preparatele de tratament. Simpla *4-m* atenţie şi simpatie omenească, fără de care nu există şi nu poate exista un medic adevărat. Nişte adevăruri banale, dar, din păcate, trebuie amintite. Sistemul „bolnav – medic” are o legătură bilaterală, numai atunci prezintă garanţie.

Molfăi din buze.

— Rog ca fiecare să tragă pentru el cele mai serioase concluzii. Eu am terminat. Sunt întrebări, comunicări?

Nimeni nu avea întrebări. Minaeva îi informă în legătură cu primele şedinţe ale cercului pentru studiul limbii engleze. Alik Voskovski relată despre întrecerile de tir cu arme de calibru mic.

— Sunteţi liberi. Viaceslav Adamovici, vă rog să veniţi

până la mine.

Nikolai Alexandro viei se întoarse în cabinetul său, se opri la geam. Unde e acest curcan înfoiat, cât să-l aştept! în sfârşit, slavă Domnului…

— Pofiiţi. Luaţi loc.

Viaceslav Adamovici se lăsă pe scaun, îşi potrivi pantalonii călcaţi la dungă, îşi înclină capul cu părul pieptănat cu grijă, fir lângă fir. Bărbuţa blondă şi mustăcioara se potriveau foarte bine cu chipul lui fin şi nervos.

— Permiteţi-mi să vă pun câteva întrebări, i se adresă Veresov pe un ton mai tăios decât ar fi dorit. Prima întrebare. De ce v-aţi adresat pentru consultarea preparatelor profesorului Cemodurov fără să mă puneţi la curent?

— Dar, Nikolai Alexandrovici, îi răspunse calm Melnikov, conform ordinului nr. 323 al Ministerului Sănătăţii, patologul nu trebuie să ceară permisiunea conducătorului instituţiei pentru a consulta preparatele cu alţi specialişti. Bănuiesc că acest ordin vă este bine cunoscut.

— E clar.

— Nikolai Alexandrovici bătu cu cartonul ţigării în portţigaret, aprinse bricheta: ştii, toate le ştii… A doua. De ce aţi anunţat în public concluzia dumneavoastră fără să aşteptaţi până mă întorc? Cu acelaşi succes aţi fi putut s-o faceţi şi astăzi, ce putea rezolva o zi?

— Bineînţeles, nimic. Cu un bobârnac Melnikov mătură de pe halatul său un invizibil fir de păr. Dar conferinţele clinice nu se ţin lunea, ci sâmbăta, aşa că nu e vorba de o zi, ci de o săptămână. În plus, preparatele au mai întârziat la examinare. Aşa că, de data asta, am executat ordinul dumneavoastră, Nikoiai Alexandrovici: despre toate cazurile importante să se facă informări la proxima conferinţă.

Melnikov îşi mângâia imperturbabil bărbuţa; ochii mijiţi priveau deschis şi vesel: nu mă prinzi cu una cu două! – şi Veresov simţi cum îl cuprinde dorinţa să-i arunce

în cap călimara grea de cristal.

— Şi ultima întrebare. În cei cinci ani de când lucrăm împreună a fost măcar un singur caz când v-am propus să modificaţi, să falsificaţi diagnosticul?

— Să-l modific – m-aţi silit, zâmbi heor Melnikov. Lucru pentru care am să vă fiu recunoscător cât oi trăi. Vă amintiţi… Nu, desigur, n-aveţi cum să vă amintiţi. Pe-atunci eram abia la început. Bănuială de sarcom, un ţesut tipic, trandafiriu, moale, şi radiologii considerau că e sarcom, iar acolo – o fractură la antebraţ, nesudată. Noroc că n-aţi fost de acord, m-aţi obligat să consult preparatele la Cemodurov, altfel ar fi fost vai de mine. Cât despre tânărul acela – ce să mai vorbim.

— Am şi simţit măsura recunoştinţei dumneavoastră, spuse Veresov şi-şi regretă îndată spusele: pentru ce să te înjoseşti… Nu mai am întrebări, Viaceslav Adamovici, puteţi pleca. Vă rog să-mi trimiteţi toate micropreparatele, le voi expedia la Institutul „A.I. Herzen1).

— Cum doriţi. Melnikov se ridică şi-şi potrivi halatul. E dreptul dumneavoastră. Vi le trimit îndată.

Poteca ce ducea la laborator trecea prin grădină. Melnikov culese din mers o frunză de măr maronie, o frecă între degete, o mirosi. îl izbi un miros puternic, amărui, de veşted.

„Totuşi sunt un mare porc, se gândi. Am fost laş, m-am lăsat dus de Belozerov şi de Laroşevici. Ca un viţel tras de o sforicică. Bineînţeles, trebuia să-l aştept pe Veresov, o zi n-ar fi schimbat cu nimic situaţia. M-a luat gura pe dinainte – şi m-au prins. Ca şi cum aş fi lovit de după colţ. Nu mi-a spus-o în faţă, totul e după lege, dar în suflet… Mi-e scârbă. Cum vine asta? Nici la Starţev, nici la Ţîbulko preparatul n-a provocat modificări în sistemul hematopoietic. O radiosensibilitate excesivă la Zaiaţ? Aiurea. Nu cumva e o eroare? Cemodurov era grăbit, i-am dat micropreparatele împreună cu diagnosticul gata întocmit.

În fond, i-am băgat pe gât diagnosticul meu, el s-a uitat din fugă. Să fie o eroare, dracu’ s-o ia de treabă, am

putut eu să mă înşel?... Nu, leucopenie a fost, chiar dacă nu prea pronunţată, dar a fost. Oare cancerul şi peritonita la un loc puteau să accentueze reciproc sindromul de iradiere? Trebuie să caut chiar astăzi în literatura de specialitate. Prea târziu... Trebuia să caut mai înainte, cu cinci zile mai înainte".

2

Svetlana îşi făcu manichiura, îşi pudră umbrele de sub ochi, îşi pieptănă părul negru, care nu-şi pierduse încă strălucirea, îşi puse un costum de stofă de culoare deschisă, o bluză albă de nailon şi pantofi de lac. Prin întreaga ei înfăţişare voia să demonstreze că a merge la Sosnovka este ceva foarte simplu – la fel de simplu cum ar fi să te duci la cafeneaua de alături ca să bei o cafea, doar că e ceva mai departe. îl strângea pe Dmitri de mină, şi avea o palmă uscată şi caldă, şi degete puternice. Şi doar după felul cum îşi trecea întruna limba peste buze îşi dădea Dmitri seamă cât o costă acest calm concentrat, şi o tandreţe sfâşietoare îi tăia respiraţia, şi-i veneau în gând vorbe pline de stângăcie, pe care le repeta cu o şoaptă fără grai cât a ţinut drumul până la Grădina botanică, unde oprea autobuzul.

„Vrăbiuţa mea caraghioasă şi plină de curaj, micuţa mea vitează... Cum încerci să pari vioaie şi curajoasă, de parcă de asta, şi numai de asta, depinde ce-mi vor spune esculapii de la Sosnovka. Mă întreb cât va ţine curajul ăsta al tău, eşti aşa de mică şi de fragilă, şi ai primit atâtea bobârnace în viaţă. Acum ai să mă urci în autobuz, iar tu ai să te duci la redacţie, şi n-o să-ţi stea mintea la lucru, şi ai să-ţi impui să citeşti aceste însemnări plicticoase, aşa cum ţi-ai impus să te îmbraci cu acest costum de culoare deschisă, dar seara te vei întoarce acasă, vei încuia uşa, şi atunci nu va mai fi nimeni în faţa cui să te prefaci curajoasă – poate în faţa pereţilor? – şi cât de singură şi de pustie o să te simţi, singură şi pustie... Măcar de am fi avut copii, ai trăi pentru copii, te-ai ocupa de ei, le-ai da să mănânce, i-ai duce la culcare – decă scap. ne luăm neapărat de la casa de copii vreun prichindel, nu ştiu de ce

n-am făcut-o mai înainte, doar am observat cu cătă nostalgic te uitai la ţâncărimea din curte… Doamne, cât e de uşor să fii cinic, să zâmbeşti ironic: ancoră, ştafetă în viitor, să nu se întrerupă firul, să nu se stingă focul. Iar tu n-ai nicio ancoră, cum te mişcă puţin din loc – te ia apa şi te duce, te duce… Sărmana mea vrăbiuţă, ce m-aş fi făcut fără tine, şi ce-ai să te faci tu fără mine”.

Autobuzul se opri în staţie. Dmitri se aplecă şi o sărută pe Svetlana pe buzele ei uscate şi aspre – şi nimeni nu râse: în acest autobuz nu se râdea când un bărbat săruta o femeie înainte de a urca.

Dmitri se aşeză pe scaunul dinainte, oraşul îi alerga în întâmpinare, perindând prin faţa lui pinii verzi ai parcului, macaralele de pe şantierele de construcţie, tramvaiele roşii, uruitoare, agitaţia însufleţită din preajma magazinelor, gardurile lungi de la marginea oraşului.

Zile de toamnă târzie. Orizontul s-a îndepărtat şi s-a acoperit de un văl de pâclă. cerul s-a înălţat mai sus, albastru şi transparent, albit uşor de neaua norilor, şi soarele trasează pe pământ umbre negre prelungi, atât de precise, că par tăiate din tablă. Pe margini de drum ardeau cu ultimele scântei tufele de scoruş; vântul atâta făcliile de mesteceni de culoarea lămâii; lipită de marginea mlaştinii, pădurea de plopi ardea în pălălaie portocalie; ciori negre se roteau deasupra brazdelor liliachii ale ogoarelor de toamnă… Eternul, nepieritorul, ca pe vremea lui Simeon Poloţki. a lui Francisk Skorina, ca Dumnezeu ştie în ce timpuri. Îşi aminti din Tiuteev: „Există-n toamna timpurie un scurt răstimp, dar cât de minunat…”. „Scurt, dar minunat…” Asta-i nenorocirea, că-i scurt. Ca viaţa omului.

Ce bine-ar fi să dea naibii totul, să coboare din autobuz uite acolo, la staţia aceea, lângă bolovanul cenuşiu, uriaş, şi să hoinărească prin pădure, călcând peste covorul moale de frunze foşnitoare, şi să încerce să prindă cu degetele răşchirate păienjenişul argintiu, şi să se oprească uimit în faţa unui hrib cu pălăria întunecată, ascuns măiestru în iarbă-neagră, şi să sperie în hăţişul brazilor vreun cocoş-de-munte, ca să-şi ia zborul greoi şi

încet – câte bucurii simple şi naive sunt pe lume, pe care înainte nu că nu le băgai în seamă din cauza orbiei tale sufleteşti, dar nu le preţuiai, nu ţineai la ele, prins de iureşul şi agitaţia nervoasă a vieţii cotidiene: o sută de rânduri pentru revistă, emisiune la radio, flecăreală la şedinţa fulger, telefoane, întâlniri întâmplătoare, larma de la restaurant, fotbalul, televizorul – grabă, grabă, veşnică grabă, ca la cursele automobilistice, n-ai timp să te opreşti, să te uiţi în urmă… Te-ai dat cu totul acestei agitaţii fără rost, de parcă aveai la dispoziţie o veşnicie, ajunge pentru tot, iar acum tot acest tumult stupid s-a retras şi a dispărut, s-a şters din memorie, ca de pe tabla neagră din şcoală, şi ce a rămas? Urme negre în lunca înrourată, ciocârlia, ca o măciulie de cui bătut în cer, o potecă verzuie ţesută de razele lunii peste râul înstelat, peste întinderile de stuf şi răchitiş, jilave şi dese, aromă de răşină încinsă la soare, părul moale al Svetlanei şi vinişoara albastră, tresărind încordat pe gâtu-i subţire, ca de copil… Vedea toate astea cu privirea limpede, nevoalată, cu acea iluminare interioară profundă, care-i vine omului de obicei prea târziu.

Nu, n-a coborât „la staţia aceea”, şi nici la următoarea; autobuzul părăsi şoseaua, în stânga trecu în fugă cubul de sticlă al magazinului universal, clădirile, albe cu patru etaje ale aşezării institutului, de care se vedeau lipite garaje şi magazioare, şi deasupra păduricii cu pini rari şi cu pământul bătătorit se ridica foişorul de apă, strivind tot în juru-i prin greutatea cărămizilor sale. Aici, lângă poarta joasă de metal cu ghereta biroului de informaţii, autobuzul întoarce şi porneşte înapoi, spre lumea plină de larmă şi soare; aici drumul se sfârşeşte; aici e linia de frontieră dintre trecut şi viitor, linia ţesută din deznădejdi şi speranţe şi marcată de inscripţia severă de pe tăbliţă: „Strict interzis ca bolnavii să părăsească teritoriul institutului. Contravenienţii vor fi externaţi imediat”.

Cu ochii la tăbliţa severă, Dmitri zâmbi fără să vrea: externare imediată – asta încă nu-i nimic, ar fi putut să

găsească ceva mai dihai. De exemplu: vor fi vindecaţi imediat. Sau – vor fi arşi pe rug. De ce nu… E cât se poate de simplu. Dmitri zâmbi citind această tăbliţă severă, aşa cum zâmbea când citea apelurile de a se păstra banii la casa de economii sau de a se închiria de la farmacie elrie pentru copii şi adulţi. Cu zâmbetul acesta pe buze pătrunse pe teritoriul institutului, liniat de poteci asfaltate, străjuit de copaci şi tufăriş, plin de bănci şi de adăposturi uşoare care să apere de ploaie, un teritoriu curat şi îngrijit, ca terenul vreunui sanatoriu de la Marea Neagră, care s-a întins de-a lungul unei coline repezi, cât vezi cu ochii…

Şi a privit Domnul-Dumnezeu pământul şi-a spus: e bine!…”

După călătoria aceea de pomină, făcută împreună cu Suhorukov, îi venea uşor să se orienteze, şi acum privea cu atenţie cele trei corpuri de clădiri, aliniate unul în spatele celuilalt: corpul central, cu două etaje, cu fântâna şi răzoare de flori în faţa intrării; fântâna, însetată, avea plesnituri şi era plină de frunze căzute, iar răzoarele înveseleau privirea cu flori multicolore de ochiul-boului şi cu flori paniculate. cu tija înaltă, pe care Svetlana le numea „ploaie de aur”; cele două aripi unghiulare ale clădirii comunicau între ele printr-o trecere plană cu pereţii de sticlă. Ceva mai departe, dincolo de o platformă spaţioasă de asfalt, se zărea clădirea joasă a pavilionului de radiologie şi pavilionul energiilor înalte, semănând cu un frigider: un zid de cărămidă înalt, orb, cu ferestre rare la parter. În fund, pe dreapta, se zăreau, albe, garajele, atelierele, spălătoria cu trâmbe de abur deasupra, morga – *finita la commedia…* Toate astea se ascundeau ruşinate în spatele livezii cu pomi tineri, dar acum. toamna, livada era străvezie, şi Dmitri văzu că geamurile de la morgă erau vopsite cu vopsea de ulei prin care rm se vedea nimic. Îşi întoarse capul: nimic interesant.

Privea în jur. dar nu era vorba de curiozitatea omului care a nimerit într-o ambianţă necunoscută. Pentru un timp de – pentru cât timp? – această bucată de pământ, cu

construcţii şi gard împrejmuitor, urmează să-i ţină loc de tot restul universului. O să stau undeva aici – în care din pavilioane? În acela? Ar fi bine în cel de colo, la SMP, cum îi spunea Suhorukov, sunt mai multe şanse să scap. Am să mă plimb pe potecuţa aceea, chiar lângă gard, doar n-or să mă ţină închis tot timpul. În spatele tufelor e bine să stai pe bancă, cu o carte în mână, trebuie să-i spun Svetlanei să-mi aducă *Familia Thibault,* îmi ajunge pentru mult timp.

Dmitri nu putea să-şi dea seama ce se petrece cu el. Pe drum se gândea că se duce *să moară,* iar odată ajuns – e cu gândul la *vindecare.* Această răsturnare se petrecuse în el în scurtele clipe cât privise institutul de sus. Nu, bineînţeles, nu e vorba de aspectul de soliditate şi bună îngrijire a pavilioanelor şi teritoriului aferent institutului: se petrecuse altceva, ceva neînţeles şi insesizabil ca o rază de soare. Nu-şi putea explica fenomenul, pur şi simplu simţea cum, în locul tristeţii apăsătoare şi al groazei, care-l stăpâniseră în ultimele zile, prinde rădăcini *speranţa.* Prinde rădăcini şi creşte, încet-încet, ca iarba prin pământul prins în crustă după gerurile iernii, iarba verde, care străpunge asfaltul şi betonul pistelor de zbor. „Te du, şi acolo, la marginea deznădejdii, vei regăsi speranţa”. Oare am ajuns la marginea marginii?

Era în timpul micului dejun şi al tratamentelor de dimineaţă; aleile erau pustii, doar din când în când se vedea câte o siluetă în halat alb traversând în fugă. Lângă aripa din stânga a pavilionului central, în faţa intrării în policlinică, fuma un grup de bărbaţi, cu trenduri şi sacouri pe ei. Dmitri se îndreptă într-acolo.

Pe drum îl depăşi târâind un scuter de transport cu ataş, plin până-n vârf de baloturi uriaşe cu rufărie; scuterul era condus de un bărbat în vârstă, cu o şapcă unsuroasă cu dungă albastră de miliţie şi cu cozoroc lăcuit; stătea în şa, nefiresc de drept, sprijinind cu ceafa legătura de sus. Dmitri îşi aminti de catârii urecheaţi, încărcaţi cu baloturi la fel de mari, ca şi cele din scuter, răgetul lor strident, de la care simţeai că ţi se înfundă urechile, forfota fierbinte a pieţelor din Baku, aroma de miere a pepenilor galbeni,

fumui amărui ce se ridica deasupra grătarelor cu mangal, gustul astringent al vinului sec, care-ţi făcea gura pungă, şi se miră din nou, pentru a nu ştiu cita oară, de proprietatea stranie a memoriei de a învia într-un mod cu totul neaşteptat trecutul: cum de şi-o fi amintit dintr-odată de Baku, unde n-a stat decât o săptămână, în delegaţie?

Bărbaţii discutau despre meri, care în acest an au rodit bine, în special „antonovka”, în schimb ciupercile, nu prea, e un an sărac în ciuperci; despre scosul cartofilor – măcar o săptămână de-ar ţine vremea asta, tocmai bine s-ar isprăvi cu recoltarea. Dmitri stătu puţin, ascultă ce se discuta:

vorbe obişnuite, griji curente. Intră” în vestibul, întinse prin ferestruică trimiterea. O soră tinerică şi cârna repetă numele: „Agheev?” – „Agheev”. → „Plimbaţi-vă puţin; vă rog. Am să vă chem”.

Porni să se plimbe şi ajunse la sala cazanelor, cu un coş înalt şi roşu, cu tija subţire a paratrăsnetului înfiptă în tării. De după clădire ieşi prudent, înaintând într-o parte, o pisică slabă, neagră cu pieptar alb-murdar şi cu coadă lungă, făcută cârlig, se aşează şi, preocupată, începu să se spele cu lăbuţa – să cheme oaspeţi. Au venit… Dmitri să aplecă din genunchi şi o chemă: pis-pis… Pisica îşi întrerupse spălatul şi-l fixă cu privirea neîncrezătoare a ochilor verzi. „Asta-i, pisică-frate, aşa stăm cu treaba…” Ar fi vrut să mângâie pisica, s-o scarpine după ureche, s-o audă cum toarce, dar pisica îl ocoli cu grijă şi se îndreptă spre bucătărie, de unde se răspândea peste întreaga curte o aromă îmbietoare de supă de mazăre.

Pe alei se iviră primii oameni, îmbrăcaţi îngrijit cu pijamale de culoare salatie, cu haine şi bluze de casă: femei, bărbaţi, tineri, bătrâni, cu lucru de mână, cu cărţi, cu tranzistoare; mijeau ochii la soare, la cerul înalt. „Un organizator al distracţiilor de masă mai lipseşte”, se gândi Agheev şi reveni la policlinică.

În vestibul se adunase destul de multă lume, dar sora îl zări şi-i făcu semn să se apropie. Şi-l prinse vârtejul, purtându-l din cabinet în cabinet, de la medic la medic –

chirurg, ftiziolog, internist, radiolog – abia de reuşea să citească tăbliţele de la uşi, şi toţi îl ascultau, îl ciocăneau, îl chestionau şi notau ceva, notau într-o cărţulie subţire, şi-l tot trimiteau la analize, iar când toate astea luară sfârşit, Agheev se simţi atât de obosit, că abia se ţinea pe picioare.

Aceeaşi soră cârnă de la registratură îl conduse în sala de aşteptare.

— Până la ora trei sunteţi liber, îi spuse sora. Doctorul Suhorukov vrea să vă prezinte la consult, analizele vor fi gata la ora trei, vă rog să nu întârziaţi. Puteţi mânca de prânz jos, la bufet sau la cantină: pe aleea centrală în sus şi la dreapta. Avem o cantină foarte bună, adăugă sora cu mândrie şi-şi potrivi boneta albă. Să vă duceţi neapărat.

Dmitri nu se miră că Suhorukov ştie de el, aseară îşi dăduse seama imediat unde se dusese Svetlana; cu atât mai bine. nu e nevoie să-i explice nimic.

Se uită la ceas – până la ora trei ar avea tot timpul să se ducă până la redacţie şi să se întoarcă, încă nu era unul din aceia cărora le era „strict interzis să părăsească teritoriul institutului”. Dar redacţia, cu ţăcănitul continuu al maşinilor de scris, cu ciorovăielile pentru spaţiu în pagină, cu mirosul de hârtie veche, îi apăru ca ceva depărtat şi indiferent, ca Insula Paştelui – parcă există undeva în lume o astfel de insulă, dar ce-i păsa lui de ea…

Nu-i era foame, îi era sete, aşa că se duse la cantină – sticlă, material plastic, nichel, curat, lume puţină – bău o sticlă de bere rece, spumoasă, apoi găsi banca pe care o dibuise încă de dimineaţă într-un tufăriş des, tuns cu grijă, se aşeză, se sprijini de spetează, îşi întinse picioarele şi-şi expuse faţa la soare.

3

Consultul începea la ora trei şi sora cea cârna, pe care o cunoştea, îl conduse pe Agheev într-o cameră spaţioasă, amintind prin şirurile de mese şi prin tabla neagră o clasă de şcoală; lângă tablă şedea Suhorukov şi încă trei inşi – un bărbat şi două femei; Agheev se dezbrăcă după paravan, ruşinat de trupul său slab şi osos,

şi toţi patru îl ciocăniră şi-l ascultară din nou, răsfoind nişte hârtii, discutând între ei în surdină. În sfârşit, Andrei îi făcu semn să se îmbrace şi se apucă să scrie în aceeaşi cărţulie roşcată, şi scrise mult.

— Dima, va trebui să te internezi puţin, îi spuse punând tocul deoparte. Nu avem destule date, va trebui să te mai chinuim. Poate rămâi chiar de astăzi, să nu te mai trambalezi?

Agheev dădu din cap: foarte adevărat, pentru ce să se mai trambaleze, să se neurastenizeze degeaba.

— Dă-i telefon Svetlanei.

— Dă-i tu. Telefonul e la mine în cabinet, ai să poţi telefona cât pofteşti. Du-te. şi fă-ţi formele de internare, au să mă cheme după aceea.

2* Regăsirea speranţei

La registratură semnă pe fişă sub cuvintele „Am luat la cunoştinţă regulamentul”, apoi intră sub duş şi se înveşmântă în rufăria spitalului şi într-o pijama cam scurtă, cu o ştampilă groasă deasupra buzunarului de sus: „Institutul de oncologie şi radiologie”.

Suhorukov, preocupat de ceva, băgă capul în camera unde se îmbrăca Agheev.

— Dacă vrei, pot să te aranjez cu tot confortul. O rezervă de o persoană, ai să poţi să citeşti, să lucrezi.

Agheev clătină din cap.

— Am să căpiez acolo. Mai bine printre oameni, într-o cameră de trei-patru paturi.

— Cum doreşti. Dacă n-o să-ţi placă, îmi spui şi te mutăm. Să mergem.

Urcară la etajul doi, traversară coridorul lung şi se opriră în faţa unei uşi albe cu tăbliţa „Nr. 12”. Din interior se auzeau acorduri nu prea tari de muzică.

— Lipen, Jiharev, Kedici. Cred că e un public onorabil. Tu eşti al patrulea.

— Mulţumesc, spuse Dmitri. Du-te, Andrei, ştiu că eşti ocupat.

— Sunt. Cabinetul meu este la capătul coridorului. Treci pe la mine mai pe seară. Acum instalează-te. Salut.

Dmitri deschise uşa.

Într-un salon mic, cu două ferestre, de-a lungul pereţilor erau aşezate patru paturi, patru măsuţe, patru taburete. Cele două paturi din stânga şi patul de lângă uşă în dreapta erau ocupate. Pe unul din paturi, întins cât era de lung, Jiharev învârtea butonul „Spidolei”. Pe un alt pat, Viktor Kedici răsfoia absent o carte. Lipen se pregătea să atace cu cuţitul un harbuz uriaş, de vreo şase-şapie kilograme, care se vedea pe noptieră.

— Primiţi completarea, spuse Dmitri. Ostaş rezervist Agheev, ziarist, anul o mie nouă sute douăzeci şi opt, bielorus, Minsk, nu, nu, engleza cu dicţionarul, nu am, n-am fost condamnat, n-am candidat, sunt însurat…

Toţi trei îl priniră curioşi cu privirea.

— E băncos, spuse Jiharev ori cu aprobare, ori cu reproş, şi închise tranzistorul.

— Ne pare bine, cânta Lipen. Acesta-i patul ce vă revine. Ocupaţi locurile pe baza biletelor cumpărate.

Înfipse cuţitul, balonul vărgat pârii răsunător şi se rupse în două, împroşcând seminţe negre.

— Am ocupat. Agheev se aşează, se legănă pe somiera de plasă.

— E moale. Şi lângă geam. Se aprobă.

— În acest pat a dormit Vaşkevici, ca să ştii, trânti Jiharev din colţul său.

— Şi ce-i cu asta? nu înţelese Dmitri.

— Nimic, decât că ieri a dat ortul popii, asta-i.

„Vesel om”, se gândi Agheev şi făcu un efort-ca să zâmbească.

— E un semn bun. Obuzul nu nimereşte de două cei în aceeaşi tranşee.

— Deştept cap! pufni Lipen şi-i întinse o felie barosană de pepene roşu, zemos. Nu-i cap, e Palatul guvernului. Cu aşa un cap nu trebuia să faci ziaristică, ci aprovizionare. Rothschild în persoană s-ar fi pus demult să-ţi lustruiască pantofii. Prostul ăsta aşa ce l-a speriat pe bietul băiat, că era gata s-o ia la goană din salon. Mănâncă pepenele, Viţea, aşa să trăiesc eu, nu e pepene, e miere

curată.

— Mulţumesc, răspunse moale Viktor. Roşu-stacojiu la culoare, ca o vită proaspăt tranşată, pepenele îi provoca o senzaţie de repulsie, Viktor reuşea cu greu să-şi stăpânească greaţa. Nu vreau.

— Prost eşti tu, nu se potolea Jiharev. Sigur, eşti bătrân, nu-ţi pare rău să mori, dar noi…

— Ascultă, ce tot vorbeşti acolo… Lipen roase miezul de pe coajă, se şterse pe mâini cu prosopul. Eşti aşa un caraghios, Jiharev. *A pustă keilă*[13], cum se spune la noi. Crezi că moare ăl bătrân? Nu. Moare care s-a copt, nu care e bătrân. Uite bostanul – s-a copt şi a murit. Tot aşa a fost şi cu Vaşkevici… Faţa lui ridată, cu nasul gros plin de vinişoare albastre, cu sprâncenele cenuşii şi dese, ca o streaşină de paie, deveni gânditoare. Ascultă aici, Jiharev: aşa să ştii – cel bătrân vrea să trăiască la fel ca şi cel tânăr, poate chiar mai mult. Tânărul nu se gândeşte la asta, e crud, dar bătrânul… Şi în general, s-ar putea crede că lumea se aşază pentru o moarte ca la casa de bilete pentru tren. Cine e ultimul, sunt după dumneavoastră…

— Schimbaţi placa! Viktor trânti cartea şi privi cu Ură spre cei care discutau. Mai tăceţi, dracu’ să vă ia, sau vorbiţi despre altceva.

— Despre ce? întrebă cu glas surd Jiharev. Despre muncă, despre salariu, despre muieri?… Despre toate astea vorbeşti cât timp trăieşti, până nu te îngroapă aici. Aici îţi piere cheful cât ai clipi.

— Deschide tranzistorul, mai ascultă nişte muzică, îndată ai să prinzi un plus de optimism. Agheev se uită pe geam afară, unde strălucea soarele. Nu trebuie să te ambalezi, amice. Ştii care e deosebirea dintre un optimist şi un pesimist? Pesimistul se tânguie: vai, vai, cât e de rău, mai rău nici că se poate! Optimistul râde: fleacuri, se poate şi mai rău.

„Sentinţă în genul lui Lipen, se gândi cu lehamite. N-ai ce-i face, individul ăsta a început, într-adevăr, să mă calce pe nervi. Poate că nu trebuia să refuz rezerva…”

13 **O oală deşartă (evr.).**

— Ia mai du-te-ncolo cu optimismul tău…

— Jiharev se întoarse cu faţa la perete şi-şi trase cearşaful peste cap. Să te vedem cum ai să cânţi peste o săptămână-două.

— Ştiţi că e o idee?! îi preluă vorba Lipen. Chiar aşa: „du-te…”. Scoase din măsuţă o cutie de lemn cu jocul de domino şi scuturǎ pietrele.

— Ce-ar fi să mergem în grădină, în chioşc, să-i ardem trei-patru partide? Jucaţi? E o întrebare prostească, adevărat! Dar dumneata, Viţea? Jiharev, nu vii? Mă rog, fiecare e liber să facă ce vrea. Cu alte cuvinte, ne-om descurca şi în trei. Îi făcu lui Agheev cu ochiul şi, în mod expresiv, îşi dădu un bobârnac peste gâtul zbârcit. Poate că găsim în curte şi un al patrulea? Aşteptaţi, să iau cu mine şi harbuzul, cu aşa un harbuz reuşim să-l convingem, aşa să trăiesc dacă nu spun bine, şi dumneata la fel.

Îşi luară pe umeri jachetele şi ieşiră în curte. Lipen mergea în frunte cu picioarele lui strâmbe, îmbrăţişând grijuliu pepenele împreună cu cuţitul înfipt în miezul roşu, şi pălăvrăgea înainte:

— Mult înţelege aşa un neisprăvit ce e viaţa. Viaţa, dragii mei, ascultaţi la mine ce vă zic, viaţa e ca apa mării. Aţi gustat vreodată apa mării? O pacoste sărată. Poţi să bei până-ţi crapă burta, tot nu-ţi potoleşti setea. El spune la mine: eşti bătrân… Iar eu aşa vreau să mai beau, că-mi simt gâtul cum mi se usucă. Auzi vorbă „şaizeci şi nouă de ani, asta-i bătrâneţe? Păi tatăl meu la vârsta asta a făcut un băiat vecinei, şi trebuia să vedeţi, oameni buni, ce frumuseţe de copil a ieşit! Era tâmplar de lux tatăl meu, şi ştia să preţuiască un lucru fin. Mama mea pentru asta era să-l halească cu oase cu tot, săracul de el. Când era la mine, n striga ea, ai rubotat o grămadă de maimuţe, iar pentru tăria asta de Dvoiră aşa o frumuseţe de copil, aur curat! Lipen cuprinse mai bine pepenele. Şi ce credeţi că i-a răspuns el la asta? Ţilia, a spus el, acolo a fost alt material. Dacă tu eşti, între noi fie vorba, un plop bătrân şi putred, acolo am avut lemn roşu adevărat. Din aşa un material *e* păcat să faci taburete, Ţilia…

Mergeau şi râdeau în hohote, şi bolnavii care se plimbau pe potecă îi priveau intrigaţi.

— Râdeţi, *kinder meine*[14], nu mai contenea Lipen, râdeţi. Zău că e de preferat un danţ prost, decât o înmormântare bună.

Lunea este o zi grea. A început greu, şi tot aşa s-a târât, ca o căruţă neunsă. Hotărârea lui Nikolai Alexandroviei de a-l destitui pe Suhorukov de la conducerea secţiei a fost o lovitură serioasă, dar el era în intimitatea lui pregătit s-o primească. N-a fost pregătit câtuşi de puţin să vadă buzele tremurânde ale lui Şutov. „Îţi mulţumesc, Andrei, rău m-ai pocnit. Rău de tot, acum nu mă mai ridic. Eu am avut încredere în tine ca într-un prieten, iar tu... / Iar el a fost prea ocupat cu propria-i persoană, ca să se mai gândească la Şutov, că, fără să vrea, l-a atras şi pe el în belea, şi abia acum a înţeles şi n-a găsit cuvintele ca să-i răspundă; doar n-o să-i spui: iartă-mă, bătrâne, sunt vinovat. Şutov, însă, nici nu s-a aşteptat la vreun răspuns, a plecat cu capul între umeri... chiar de-ar muri încercând să-l scoţi din cauză, tot n-ai putea îndrepta nimic. Apoi s-a apropiat Basov, cu totul strivit de numirea sa neaşteptată, i-a spus cu glas şoptit, scuzându-se: „Lasă Andrei, ce fel de şef pot să fiu eu... firmă... Totul va rămâne ca şi pân-acum, oricum tu eşti şeful...”, dar el nu mai voia să fie şef, şi nu voia nimic, doar să treacă mai repede această zi. Apoi l-a *zărit* pe fereastră pe Dmitri, cum umbla fără rost prin curte, slab, cu faţa pământie, tuşind des, ţinându-se cu mina de piept – să fie, totuşi, cancer? Sărmana Svetlana, la asta sigur n-ar putea să reziste. Apoi au urmat două operaţii grele, cu hemoragie neaşteptată, cu Iaroşevici care se pierduse cu firea, se încurca în clame şi nu reuşea deloc să conecteze aspiraţia; în cele din urmă, a bătut şi ora când urma să înceapă consultul. În general nu-i plăceau consulturile: cazuri dificile, complicate, netratate la timp, nicio bucurie, iar astăzi urmau să înceapă cu Dimka, ceea ce l-a indispus total. Desigur, din moment ce nu mai eşti şef de serviciu, ci

14 Copiii mei (evr.)

un medic oarecare, ai putea să nu te duci, n-au decât să caute pe altcineva, dar o astfel de idee nici nu-i trecu prin cap: şeful e ocupat, iar cel mai bun după el sunt eu – eu, nu există alţii mai buni! – şi, după ce se spălă şi notă ce era de notat în registrul de operaţii, Andrei Andreevici bău un pahar de lapte şi coborî.

Examină cu atenţie analizele lui Agheev şi radiogramele: în partea de sus a plămânului drept, în regiunea segmentului doi se vedea o umbră densă de mărimea unei monede de cinci copeici – o umbră sinistră, pe care o cunoştea după sute de alte radiograme. M-da, totul este corect, este suspect, şi cât se poate de serios. Peste câteva zile o să stabilim diagnosticul precis. Numai de n-ar avea metastaze, tumoarea asta – îi vin eu de hac, metastazele – ăsta-i pericolul.

Dmitri veni şi plecă: se ţine destul de bine. Să-i spun lui Zaikin să se ocupe de el începând chiar de astăzi. Cine urmează la rând…

La ora patru telefonă Basov.

— Au venit, Andrei Andreevici. Le-am condus în cabinetul dumneavoastră.

— Cine a venit? nu înţelese Suhorukov.

— Cele două… Fiicele Lagunovei. Chiar dumneavoastră mi-aţi spus să le convoc.

— A-a… Bine, să aştepte.

Suhorukov se apropie de geamul deschis. De multă vreme îl enervau hohotele răsunătoare şi pocnetul pietrelor, care veneau dinspre chioşc. Scoase capul afară:

cine se veseleşte acolo? Lipen, Dimka, Kedici şi încă unul, al patrulea. Îşi ciuli urechile. Lipen povestea.

— … Era aşa un moşulică tare bătrân, cred că avea o sută de ani. Din Polesie, comuna Vâselki. Venise la oraş pentru prima oară, aşa să trăiesc. Ei, l-au repartizat în salonul nostru. Un bătrân – o frumuseţe, cu o barbă uite-atâta! apoi a venit la el fiică-sa. Una-alta, cum o duci, tăicuţule, uite ţi-am adus pentru matale de-ale gurii. Iar el de colo: „Mulţam, fetico, zice, da’ nu-mi treabă nimica. E o bolniţă aiasta – să te minunezi, nu alta. Se dă să mânce la

fieşcare, iar cui nu-i giunge, merje la coridor. La coridor, colea, stă două Iade de fier, pline cu de toate! Şi mere, şi cârnaţi, şi tot felul de bunătăţi. Ia ce vrai şi mânca sănătos. Un trai, îţi spun, să tot stai de drag. Să te doftoriceşti!…” Ascultaţi la mine, oameni buni, ce vă spun! Era să murim de râs, nu alta. Ladele alea erau frigiderele pentru bolnavi. Halal, moşul! Noi, desigur, am dat ocol întregului serviciu: nicio vorbă! Cât îi trebuie bătrânului ăsta, să ia ce-i place…

În chioşc se auzi din nou zgomotul pietrelor. Suhorukov închise fereastra.

„Are o limbă, se gândi. Să-l treci în stat, cu salariu, să veselească lumea. Cea mai bună doctorie… Dar e timpul să trec la hulube. Hulubele înseamnă claritate şi certitudine, trage până cazi, asta-i toată filosofia. Când îţi pârâie oasele, nu te-apuci de cugetări profunde”.

Se duse la el în cabinet, care, de fapt, nu mai era cabinetul său, unde îl aşteptau fiicele bătrânei Lagunova, cu care nu mai avea nicio treabă; în fond, ar fi trebuit să se ducă în camera medicilor şi să răsfoiască foile de observaţie ale bolnavilor *săi,* aceia pe care îi avea în grijă doctorul Basov, să verifice cum se execută prescripţiile; nu se îndoia însă că acolo totul este în regulă, pe când cu Lagunova…

Surorile îl luară în focuri.

— Nu e politicos, doctore, să ne lăsaţi să vă aşteptam atât! îl luă repede cea mai mică dintre surori, Emma Ivanovna, o femeie plină, cu părul blond vopsit, cu o pălăriuţă cochetă pe cap şi cu halatul aruncat pe umeri. Nu suntem pe timpul statului.

În schimb eu sunt pe timpul statului, i-o reteză Suhorukov şi se îndreptă, ca de obicei, spre lavabou. Văzu în oglindă cum cea de-a doua, o femeie de asemenea plină. şi cu părul vopsit, dar fără pălărioară şi cu halatul îmbrăcat pe mâneci, o trase pe prima de poală, %şi zâmbi în sinea lui: vă arăt eu vouă! Deci, aşa, li se adresă, în timp ce se ştergea pe mâini, întrucât eu sunt pe timpul statului, am să fiu scurt. Am operat-o pe mama dumneavoastră. acum starea ei este pe deplin satisfăcătoare. A rămas o

mică fistulă, dar va dura mult până se va închide: – vârsta, ţesuturi proaste… Aici n-avem ce-i face. Nu mai putem s-o ţinem în clinică, e suficient medicul de circumscripţie. Hârtiile pentru externare sunt pregătite. A rămas să precizăm la cine va locui – la dumneavoastră, Emma Ivanovna, sau la dumneavoastră, Larisa Ivanovna.

— Dar, doctore, izbucni Emma Ivanovna, cu ce drept…

Suhorukov oftă.

— Ascultaţi, n-am niciun chef să scormonesc în sufletele dumneavoastră, nu e treabă de medic. Nu vreau să angajez discuţii, Este mama dumneavoastră şi o veţi lua. Şi n-o s-o mai aruncaţi de colo-colo ca pe o minge de fotbal, ci îi veţi crea toate condiţiile ca să poată trăi în linişte cât mai are de trăit. Vă promit că o vom lua sub cel mai strict control. Şi dacă nu-i va fi bine – dumneavoastră veţi răspunde.

— Am impresia că ne ameninţaţi?

— Emma Ivanovna îşi înălţă nervos bărbia.

— Da, vă ameninţ. Ce să fac dacă altfel nu ajungem la niciun rezultat? Mi se pare că sunteţi profesoară. Săracii copii… Să ştiţi că n-o. să preget să fac un drum până la şcoala dumneavoastră, şi după asta va trebui să vă recalificaţi, eventual ca femeie de serviciu: în nicio şcoală din Uniunea Sovietică nu se va găsi loc pentru dumneavoastră. De altfel, am s-o fac în orice caz, sunt profund convins că nu aveţi dreptul moral de a lucra într-o şcoală. Nu mă întrerupeţi! strigă furios, observând că Emma Ivanovna vrea să riposteze. V-am cruţat din cauza bătrânei dumneavoastră mame, ea l-a implorat pe doctorul Basov să nu spună nimănui nimic… preferă să se ducă la azilul de bătrâni, numai să nu vă supere, iar dumneavoastră…

— Aşa spune, oiţă Larisa Ivanovna. A stat cu mine paisprezece ani, nici nu vă puteţi imagina ce fire are…

— Nu mă interesează ce fire are. Este o femeie bătrână şi bolnavă, iar femeile bătrâne şi bolnave, rareori au o fire angelică. Aş dori s-o luaţi dumneavoastră, Larisa

Ivanovna, bătrâna ţine foarte mult la nepot. Aveţi un flăcău admirabil, se vede că seamănă cu taică-său…

— Ne socotiţi nişte monştri, spuse Emma Ivanovna şi-şi scoase ţigările din geantă. E o eroare, doctore. Ne gândim numai la ea. Aici e mai bine pentru ea. Cum să asiguri acasă o astfel de îngrijire, tratamentul… Medicul de circumscripţie a venit – a plecat, iar ea are nevoie de îngrijire serioasă şi permanentă.

— Ştiţi la ce mă gândesc acum? interveni Suhorukov. Amândouă sunteţi mame. Nu vă e teamă că şi copiii dumneavoastră vă vor juca cândva o festă la fel de crudă?

— Asta e demagogie. Emma Ivanovna îşi aprinse o ţigară şi trase spre ea scrumiera. Pur şi simplu vreţi să scăpaţi de ea. Doar ştiţi că este condamnată. Să moară unde o fi, dar nu la dumneavoastră. În care lege sovietică scrie că o femeie, care are o rană ce nu s-a vindecat, poate fi aruncată din spital, ca un câine? Că se pot face presiuni asupra copiilor ei striviţi de durere? Medicina soyietică este medicina cea mai umanitară din lume, iar dumneavoastră… dumneavoastră procedaţi ca un călău. Vindecaţi-o şi o vom lua imediat.

— Îndrăzniţi să vorbiţi despre umanism? Suhorukov simţi că se sufocă de indignare. Am făcut pentru mama dumneavoastră tot ce s-a putut. Ştiţi cât au costat statul cele două luni de clinică, razele, Operaţia?… Acum umanism nu înseamnă să fie ţinută mai departe în salon, ci în locul ei să fie internat un om pe care îl mai putem ajuta. Care va muri, va muri sigur peste o jumătate de an sau peste un an, dacă îl vom trimite acasă, deoarece clinica, din păcate „nu e de cauciuc şi fiece loc de care dispunem este mai scump ca aurul. Dacă am avea o cât de mică posibilitate s-o ajutăm în continuare pe mama dumneavoastră, n-aş sta acum la discuţie eu dumneavoastră. Ea are nevoie acum de linişte, de atenţie, de grijă. Larisa Ivanovna, nu-mi mai pot permite să-mi pierd timpul cu discuţii sterile cu sora dumneavoastră, să ne judece opinia publică. Mă adresez dumneavoastră, pentru că bătrâna s-ar simţi într-adevăr mai bine la azil

decât la ea.

— Bine, doctore, oftă Larisa Ivanovna, o s-o iau la mine. Ştiţi, sunt măritată a doua oară, primul meu soţ a murit, iar ăsta e cu mama la cuţite, a spus că pleacă în aceeaşi zi… Ce să-i faci, poate cel puţin îmi regăsesc băiatul.

— Duceţi-vă în salon, spuse Suhorukov. Şi zâmbiţi. Zâmbiţi aşa cum se zâmbeşte, pentru ea zâmbetul dumneavoastră este acum mai important decât orice doctorie. Iar dumneavoastră – Suhorukov se întoarse spre Emma Ivanovna – duceţi-vă şi chemaţi un taxi.

— Bine, bine.

— Emma Ivanovna îşi potrivi pălăria.

— Dacă proasta asta e de acord să-şi nenorocească viaţa… n-are decât. Sunt dispusă ca în fiecare lună… bineînţeles, în limite rezonabile.

— Se opri lângă uşă.

— Cât credeţi că poate s-o mai ducă?

— Ieşi afară, spuse Suhorukov.

— Un psihopat, murmură Emma Ivanovna. Şi pe mâna unor asemenea psihopaţi sunt daţi bolnavii…

Vera, secretara, stătea într-un colţ în faţa maşinii de scris şi plângea încet, cu sughiţuri. Suhorukov ştia că fata crescuse la Casa copilului, probabil că şi-a amintit de maică-sa. Dincolo de fereastră, se legănau flori galbene pe picioruşe înalte şi subţiri – cum s-or fi numind? Habar n-am, mereu n-am avut timp ca să mă interesez, să ştiu. Frunze uscate se rostogoleau pe asfalt. Deasupra pădurii cerul avea culoarea ceaiului consumat, în tării spânzură un nor singuratic. Chioşcul se golise, Dmitri e acum la Zaikin. Examinări, examinări… Are dreptate Iakov: mi se pare că aş lua pistolul automat… Trebuie să trecem pe-acolo zilnic. Să antrenăm surori, studenţi, să stabilim un grafic şi

— Să trecem zilnic. Să anunţăm la şcoală. Neapărat. Dar atunci o s-o înghită de vie pe bătrână. Se duce la soră-sa – şi o înghite. Dislocare psihică, varietate de boală mintală. Cruzimea este întotdeauna o probă de deficienţă psihică. Mai bine o lăsăm. Nu pot, nu am dreptul. Să

considerăm că s-a terminat cu asta. Ce mai e? A, da, trebuie să eliberez cabinetul şi să mă mut în camera medicilor. Ordinul e ordin. Nicicum însă n-o să reuşeşti ca Basov să se mute aici. Ai intrat la apă, Andrei Andreevici, cu istoria asta, cum o să ieşi la suprafaţă? Şi astea nu sunt decât primele floricele, fructele abia urmează. Amare fructe. Veresov a spus că mâine comisia îşi va începe lucrările…

Uşa se deschise, intră Minaeva.

— Hai la masă.

Du-te, eu trebuie să mai trec pe la Agheev.

— Vin şi eu cu tine.

CAPITOLUL XXVII

1

„Volga” neagră a profesorului Veresov îl aştepta pe platforma dintre Universitate şi Institutul de medicină. Viktor văzu de departe numărul şi încetini dinadins pasul – să iasă în curte cât mai mulţi studenţi şi să-l vadă cum se urcă în maşină şi pocneşte nonşalant portiera. Mai ales să fii calm, băiete, nimeni să nu observe că pur şi simplu nu-ţi mai încapi în piele de bucurie. Mare lucru, o „Volga”, e ceva obişnuit. lată-i, pintenii de argint, la care ai visat; în fond, n-a trebuit să mişti un deget ca să ţi-i prinzi, şi ce o să mai fie… Iubirea’ e o absurditate dacă trebuie să închiriezi o cameră la particulari, să umbli cu ciorapi găuriţi, să faci economie la ţigări, să împrumuţi zece ruble până iei leafa sau bursa; ah-urile şi oh-urile ţin o jumătate de an, cel mult un an, după care încep scandalurile: „Toate fetele au pantofi noi, numai eu…”, „Iar ai făcut o porcărie de mâncare, de unde or fi răsărind astfel de nepricepute…”. Ce mult au ţinut unul la altul Oleg Iliukov şi Nadia Ujenţeva, Romeo şi Julietă nu le ajungeau nici la degetul mic, şi cum s-a” terminat toată aiureala asta? Oleg a crescut la Casa copilului, Nadia era şi ea orfană de tată, acasă o droaie, ajutor – nicio para chiară, au făcut nunta cu banii strânşi în comun, comitetul studenţesc le-a dăruit un tranzistor: trăiţi şi înmulţiţi-vă. Dar unde să trăieşti dacă pentru o cameră trebuie să dai chirie patruzeci de

ruble pe lună; s-au chinuit la cămin – când băieţii le v, creau condiţii", când fetele se duceau la cinema. Arde-ar în vâlvătaia focului o astfel de iubire! apoi Nadia a rămas gravidă. Să fi făcut avort, proasta de ea, în doi, poate, s-ar fi descurcat cumva până la urmă, dar ţi-ai găsit: basmul continua. Dar atunci când a luat-o de la maternitate şi a dus-o într-un colţ străin – atunci totul s-a dus de-a dura. N-ai cu cine lăsa copilul, n-ai unde usca scutece, bani ioc. După ce a terminat anul trei, Oleg s-a angajat ca felcer – ce să mai înveţe. Nadia şi ea, chinuită ca vai de capul ei, a pierdut sesiunea, s-a angajat ca soră la o creşă. Mizerie, scandaluri. Au mai răbdat vreo jumătate de an şi s-au despărţit, ca vapoarele pe mare, dar viaţa şi-au frânt-o. Toată flecăreala asta despre dragoste nu porneşte de la dragoste, ci de la foame sexuală, şi căsătoriile fulgerătoare – la fel. Nu, categoric, să te arunci cu capul în viitoare e o treabă proastă. Căsătoria e un lucru serios. Desigur, dacă Tania ar fi mai frumoasă… Dar pământul e plin de femei frumoase. Frumoase, elegante, pline de farmec. La dragoste ai să te gândeşti mai târziu, după ce te aranjezi, prinzi rădăcini, deocamdată poţi să mai rabzi. Deocamdată e suficient că eşti iubit.

Era lângă maşină, când se apropie în fugă Tania.

— Salut! strigă ea şi-i făcu semn cu mâna. Ce-i, tata a venit la institut?

— Nu, a trimis maşina după mine, spuse cu nepăsare Viktor. Deci, rămâne cum ne-am înţeles: la ora şapte fix, lângă Filarmonică.

— După tine? se miră Tania. Pentru ce?

— Ei, un fleac… I-a plăcut aluniţa mea de pe braţ, vrea s-o mai admire o dată. Cum să nu-i faci pe plac viitorului tău socru. Intră înăuntru, te ducem şi pe tine.

— Nu, eu mă mai duc la bibliotecă. Ne întâlnim la şapte.

În timp ce lua loc în maşină, surprinse câteva priviri ale colegilor de an, îndreptate asupra sa. şi zâmbi cu satisfacţie.

— Noroc, Kolea. Dă-i drumul.

„Volga” se îndepărtă, lăsând în urmă o divă de fum albăstrui.

Cuvintele lui Viktor au pus-o pe gânduri pe Tania: tatăl ei nu era omul care să se ţină de fleacuri. În plus, maşina institutului... Nu era în obiceiul familiei să folosească maşina institutului, iar maşina lor stătea mai mult la garaj. Mama avea carnet de şofer, dar circula prin oraş puţin şi fără chef, poate doar când se ducea la vilă. Dacă tata a trimis maşina după Viktor, înseamnă că e ceva. Aluniţa... I-a plăcut aluniţa... Da, sigur, o aluniţă frumoasă, de un brun-maroniu, pe antebraţul drept. Caldă, catifelată, îţi vine s-o mângâi cu degetele. A observat-o încă din vară. când au fost la Marea Minsk, la scăldat. Da, trebuie să fie ceva la mijloc. Trebuie să-l întreb pe tata diseară. Neapărat.

S-a dus la bibliotecă, s-a aşezat să conspecteze *Critica programului ele la Gotha,* dar cuvintele lui Viktor nu-i ieşeau din cap; a tot încercat să-şi amintească în ce ordine de idei vorbeau despre aluniţe tatăl ei. Andrei Andreevici. Zaikin şi alţi medici, care veneau pe la ei, dar n-a putut să-şi amintească nimic, pentru că aceste discuţii nu-i plăceau şi nu era atentă la ele. Simţea o nelinişte confuză, care devenea tot mai puternică, aşa că a predat cartea şi s-a grăbit spre casă.

Nataşa îşi făcea lecţiile, lăţosul Pirat dormita pe covor, cu capul culcat pe labele întinse; amândoi au întâmpinat-o pe Tania cu zgomotoasă veselie. După ce i-a liniştit cumva, şi-a aruncat mapa în vestibul şi a pătruns în cabinetul lui Veresov. Pentru prima oară în viaţa ei a simţit că o cuprinde disperarea în faţa rafturilor de cărţi înălţate până-n tavan: încearcă de găseşte ceva, n-ai să reuşeşti nici într-o săptămâna.

— Nataşa, nu ştii din întâmplare – unde îşi ţine tata ghidurile medicale? întrebă Tania, aşteptând eu speranţă răspunsul: de când se ataşase de aspirantul Hlebnikov, Nataşa scotocea adesea în biblioteca lui Nikolai Alexandrovici, când acesta nu era acasă.

— Ştiu, dădu glas Nataşa. Raftul trei din stânga,

lângă birou.

Tania luă volumaşul gros cu coperţi verzi şi începu să răsfoiască febril.

Între timp. Viktor ajunsese la institut. Anunţată dinainte, Liudmila l-a condus imediat în cabinetul directorului.

— Ai venit? Nikolai Alexandrovici se ridică de la masă şi-i strânse mâna lui Viktor. Treci dincolo şi dezbracă-te până la brâu, îi spuse arătând din cap spre uşa întredeschisă ce diâcea în a doua încăpere. Apoi apăsă pe clapa selectorului. Liuclocika, invită-l la mine pe Gaevski.

Ilia Prohorovici Gaevski, şeful policlinicii institutului, era considerat drept unul dintre cei mai buni specialişti în melanom – tumoare malignă ce se dezvoltă din petele pigmentare. Colaboratorii glumeau pe seama lui că are privirea ascuţită ca o rază Röntgen, iar degetele sensibile ca un seismograf. Aproape fără să atingă pata, doar după formă şi culoare, după aspectul exterior şi consistenţa ţesuturilor adiacente putea aprecia dacă a început sau nu procesul distrugător. De obicei, investigaţiile ulterioare cu fosfor radioactiv îi confirmau diagnosticul, deşi, bineînţeles, se mai întâmplă să şi greşească uneori. Asemenea greşeli ale oncologilor însă nu aduc decât bucurie.

Viktor privea cu uimire la bătrânul corpolent şi mustăcios, în halat alb şi cu bonetă de doctor pe cap; la facultate nu făcuseră încă oncologia nici măcar în linii generale, auzise. el în treacăt câte ceva despre pericolul ce se ascunde în unele pete pigmentare care pot degenera, dar nu a acordat problemei nicio atenţie; bobul acela de fasole cenuşiu-albastră e undeva pe braţ – doar nu-i pe nas…

Bătrânul palpa atent braţul cu degetele lui uşoare şi calde; ele fluturau peste pata aceea umflată în urma unei zgârieturi ca peste focosul unei mine.» Veresov era şi el acolo lângă ei, în picioare; fuma încruntat, concentrat. Lui Viktor îi părea rău c-a venit – le arde de distracţie, hodorogi bătrâni, n-au altceva mai bun de făcut.

În sfârşit, Gaevski termină consultaţia şi începu să se spele pe mâini.

— Îmbracă-te, spuse profesorul şi Viktor răsuflă uşurat – toată procedura începuse să-l plictisească. Aşteaptă o clipă în cabinet.

Viktor ieşi. Veresov se uită la Gaevski.

— Mi-e teamă să afirm, Nikolai Alexandnovici, spuse el, dar, se pare… Petele mărunte nu-mi plac. Aţi observat? E o întreagă colonie. Trebuie făcută proba cu fosfor, să le numărăm…

— Ocupaţi-vă de el, îl rugă Nikolai Alexandrovici şi se întoarse cu spatele. Ce poveste – băiatul e logodnicul Talianei. Au fixat nunta în noiembrie, de sărbători…

Gaevski clătină din cap mâhnit.

— Chiar azi mă ocup de el. Să văd unde aş putea să-l internez.

Profesorul se înapoie în cabinet, Viktor, nerăbdător, se ridică în întâmpinarea lui.

— Totul e-n ordine? Aţi zăbovit atât, încât am început să mă neliniştesc.

— Deocamdată e greu să ne pronunţăm. Veresov îi întinse portţigaretul deschis. Viktor luă o ţigară, o aprinse. Trebuie să te internezi pentru investigaţii.

— De ce?

— Doar eşti medic… viitor medic. Mie şi lui Ilia Prohorovici nu ne prea place drăcia asta a ta. Mai bine ar fi s-o eliminăm. Operaţia, îţi dai şi tu seama, e un fleac, trebuie însă mai întâi să ştim sigur despre ce-i vorba. Să punem un diagnostic precis. Vom recurge la un preparat din fosfor radioactiv, e posibil să fie nevoie de o serie de iradieri fracţionate. Va trebui să stai aici vreo două-trei săptămâni.

— Două-trei săptămâni?!

— Viktor simţi cum îl gâdila ceva în gât şi-şi aruncă ţigara în scrumieră. Două-trei săptămâni pentru un neg nenorocit?! Păi dacă nu vă place negul ăsta îl râcâi eu cu unghia şi gata, am terminat cu el.

— Nu te prosti, spuse Veresov tăios şi se duse spre

fereastră. Nu te atinge de el! Ca şi cum ar fi o mină care te-ar putea sfârteca în bucăţi. Încă nu ştim nimic, dar s-ar putea să şi fie o mină; în asemenea cazuri prudenţa nu strică niciodată.

Acum Liudmila te va conduce la policlinică, unde-ţi vor face toate formalităţile.

— Cum, chiar imediat?

Veresov aprobă din cap.

— Dar am cursuri… lecţii… şi în general…

— O să capeţi un certificat medical. Tania o să-ţi aducă cărţi, o să studiezi aici. În ce priveşte „în general”… asta rămâne pe al doilea plan. Cel mai important acum e să nu pierdem timp.

Pe al doilea plan…

Viktor simţi că i se întinde o cursă. Ce se-ntâmplă oare?! Ieri au fost de acord cu căsătoria lor, şi astăzi… Te pomeneşti că doar s-au prefăcut că-s de acord, iar în realitate căutau un mijloc să se descotorosească de el? Minunat mijloc: să-l imobilizeze în spital, să-i administreze fosfor, apoi o serie de iradieri fracţionate… Vor să-l nenorocească, asta vor! Viktor îşi aminti ce a auzit şi citit despre iradieri radioactive şi simţi că-i transpiră palmele. Bineînţeles, mai inteligent nici că se poate. Şi totul va fi foarte discret: l-au tratat cică. Iar el la douăzeci şi doi de ani ar ajunge un impotent, un bătrân ofilit şi neputincios de care nimeni pe lume nu are nevoie. Cine-i el, la urma urmei? Ochelaristul ăla chel şi şchiop le este mult mai apropiat, e din clanul lor. Da, le este mai apropiat lor, dar nu şi amărâtei lor odrasle. Nu şi-au găsit însă omul, n-o să-i lase el să-l joace ca pe un ţângău. Puţin îi pasă, s-or găsi ei alţi profesori şi alte Tania. Nu se poate una ca asta, el e om sănătos, n-o să-l convingă ei, asta-i o cursă pentru proşti… Nu mă cunoaşteţi bine, tovarăşi – cetăţeni!

— Nu, Nikolai Alexandrovici, zâmbi Viktor în silă, cu un zâmbet strâmb, ca o grimasă, nu accept. Sunt sănătos, n-am nevoie nici de iradieri, nici de fosforul ăla. Păstraţi-l pentru cei cărora într-adevăr le este necesar. Puteţi să nu vă deranjaţi, ajung în oraş cu autobuzul.

Viktor salută şi puse mâna pe clanţă, dar strigătul lui Veresov îl făcu să se uite înapoi.

— Întoarce-te! îl auzi pe profesor. Îţi dai seama ce faci?

— Îmi dau seama, răspunse. Dar nu-mi dau seama ce-aveţi dumneavoastră de gând şi ce anume urmăriţi. Dacă nu mă găsiţi pe plac… puteaţi ieri să mă daţi afară pur şi simplu şi gata. Pentru ce trucurile astea?

— A, deci asta este! făcu profesorul mirat. Văd, băiete, că eşti prost. Prost de dai în gropi.

— Asta-i tot ce-aţi vrut să-mi spuneţi?

— Nu, nu-i tot.

— Glasul lui Veresov era de astă dată aspru şi rece.

— Doctorul Gaevski este convins, şi eu înclin să fiu de acord cu el, că ai un melanom malign. Pe mine poţi să nu mă crezi, deşi e o prostie, dar lui nu se poate să nu-i dai crezare. Ce înseamnă melanom? Uite cartea, stai jos şi citeşte. Doar eşti în anul patru la medicină, o să te descurci. Nu pot să te las să pleci, ar fi totuna cu a te omorî, pricepi?! Orice discuţii pe această temă sunt stupide şi inutile şi nu am pur şi simplu timp pentru ele. Şi dacă vrei să titii adevărul, vei avea nevoie de un tratament nu de două-trei săptămâni, ci de două-trei luni, cel puţin. O fată a stat la noi aproape un an cu o asemenea jucărie, dar am salvat-o. Nikolai Alexandrovici trase sertarul mesei. De curând mi-a trimis o scrisoare şi un portret. Îi întinse lui Viktor desenul. Seamănă?

De pe foaia de hârtie privea un bărbat zâmbitor, în halat alb, cu ochi înguşti uşor umflaţi, cu bărbie greoaie şi riduri adânci pe fruntea rotundă. Bărbatul aducea cu Veresov, numai că portretul în creion colorat nu-l interesa pe Viktor. Nu-l interesa nici *Ghidul oncologului* pe care i-l oferise profesorul: Viktor simţi că Nikolai Alexandrovici este abătut şi neliniştit şi neliniştea lui i se transmise. Avea senzaţia că intră într-un râu rece: apa de gheaţă îi arde tălpile, îi ajunge la burtă, la bărbie – îl acoperă, îl înţepeneşte, şi simte cum se duce încet la fund.

— N-am vrut să-ţi spun toate acestea, dar nu mi-ai

lăsat altă posibilitate, spuse surd Veresov, punând desenul la loc în sertar. Eşti un tânăr voinic şi curajos, te vom vindeca, te căsătoreşti cu Tatiana şi o să mai apuc să-mi văd nepoţii. Îşi atinse cicatricea subţire de pe obraz. Nu crezi? Ştiu bine câtă vorbărie mărginită şi ignorantă se face în jurul radioterapiei, dar tu eşti medic, ar fi ruşinos pentru tine să-ţi apleci urechea. Medicii noştri de mulţi ani lucrează în domeniul iradierilor şi eu nu prididesc să-i felicit pe bărbaţi – dintre cei vindecaţi aici – pentru pruncii lor nou-născuţi, iar pe femei să le trimit în concedii legale de naştere. Şi ce bogăţie de copii vin pe lume… Deci asta e, dragul meu.

Nikolai Alexandrovici apăsă pe bulonul soneriei.

— Liudmila, condu-l te rog pe tânăr în camera de gardă şi ai grijă să nu-i lipsească nimic – săpun, periuţă, ţigări… de ce mai ai nevoie? îi spui şi-ţi face ea rost.

— N-am nevoie de nimic, răspunse Viktor descumpănit. N-am nevoie de nimic, doar să mă vindecaţi, dacă sunt într-adevăr bolnav. De nimic altceva nu am nevoie.

Îşi trase capul între umeri şi, poticnindu-se, pomi după Liudmila. În alte împrejurări, fără doar şi poate, ar fi băgat de seamă ce secretară frumoasă are Veresov şi ar fi glumit cu ea: „V-a mai spus cineva că sunteţi superbă?”

Acum însă nu vedea în faţa sa decât un dreptunghi alb – spatele ei acoperit de un halat de spital.

„Ce coşmar! şopti fără glas, mişcându-şi buzele. Oare nu-i totul un vis, oare-i chiar adevărat?!!

2

De atâta enervare pe Tania începuse s-o doară crunt capul. Ore în şir a tot încercat să obţină legătura telefonică cu taică-său. Ceea ce citise în *Ghidul oncologului o* îngrozise. Crescuse într-o familie de medici, unde despre tot felul de boli, medicamente, tratamente se vorbea la fel de curent ca în alte familii despre cum se murează varza sau castraveţii; îi asculţi sau nu tot îţi rămâne ceva în cap – măcar ideea generală – cutare boală e teribil de gravă. La toate apelurile Taniei, însă, Liudmila răspundea nepăsător

că profesorul operează, ori că are pacienţi, ori că-i ocupat şi a lăsat vorbă că nu răspunde la telefon decât dacă-l sună ministrul. Strângând receptorul în mina transpirată, Tania o şi vedea instalată pe scaunul turnant din mica anticameră a tatălui ei ca o preoteasă pe tron – înconjurată de o sumedenie de aparate de legătură cu butoane, clape, discuri clipind pe panou cu luminiţele lor roşii sau verzi, şi o sufoca ura împotriva ei.

Amândouă erau de aceeaşi vârstă şi nu se înghiţeau reciproc. Liudmila o considera pe Tania o îngâmfată, iar Tania era roasă de o cumplită gelozie pe Liudmila din pricina tatii.

Când se întâmpla ca profesorul să se îmbolnăvească, Liudmila venea la ei acasă ori la vila din afara oraşului. Aducea corespondenţa, acte pentru semnat, scria la dictarea profesorului răspunsurile la scrisorile urgente. În astfel de zile Tania nu-şi găsea astâmpăr. Una – două intra în cabinetul de lucru, aşteptându-se să-i găsească stânjeniţi, descumpăniţi, dar îi vedea lucrând liniştit, fără s-o ia în seamă, şi ea, ruşinată, ieşea din încăpere, ca peste o jumătate de oră să revină iarăşi. Privirea ei geloasă remarca pieptul! otund şi obraznic al Liudmilei conturându-se prin bluziţa mulată pe corp, sau cât de scurtă îi este fustiţa – şi pentru cine toate astea, pentru cine?! Cum de-o rabdă mama, habar nu are, de parcă nici n-ar privi-o pe ea. El, vezi bine, o înşală cu scârba asta, cum de nu-şi dă mama seama cu ce ochi se uită Liudmila la tata… cu ochi de miţă care a văzut un şoarece. Iar el…

Veresov într-adevăr ţinea enorm la Liudmila şi nu făcea din asta un secret. Nu o dată a spus că o secretară mai pricepută şi mai eficientă n-a avut de când este. Venită direct de la şcoala tehnică sanitară, tânără, energică şi inteligentă, a învăţat în timp record să bată la maşină, să stenografieze, să manipuleze butoanele şi clapele sistemului „Signal” şi dictafonul, să trieze cu tact pacienţii, să rezolve corespondenţa, să ţină cartoteca. Când Liudmila a plecat în concediu, Nikolai Alexandrovici şi-a dat seama că nu-i chip să se descurce fără ea. Fetiţa-asistentă trimisă

în anticameră s-o înlocuiască trei săptămâni pe Liudmila era nedescurcăreaţă şi dezordonată, le încurca pe toate şi tremura de frică. Nimeni nu se pricepea să-i pună la dispoziţie actele necesare sau foile de observaţie; în toiul consfătuirilor de lucru se năpusteau în cabinet oameni din afară, scrisori importante şi urgente se pierdeau şi rămâneau fără răspuns, articolele şi rapoartele se redacţilografiau cu greşeli grosolane – pe scurt, când Liudmila s-a întors, în sfârşit, Nikolai Alexandrovici a dat dispoziţie ca pe viitor niciodată să nu mai plece în concediu decât în perioada în care pleacă şi el.

La institut Liudmila nu prea era iubită, cum se întâmpla de obicei cu persoanele care sunt prea apropiate de conducere, toţi însă, de la şefii de servicii până la ordinatori şi doctoranzi, fără să mai vorbim de surori şi infirmiere, căutau să fie în relaţii bune cu ea. Ea putea să-ţi sugereze când e potrivit să intri la şef, pentru a rezolva o problemă sau alta „şi când nu; putea să te lase la murat o zi întreagă în sala de aşteptare, dar putea să te şi anunţe telefonic când şeful s-a eliberat; ea era barometrul după care colaboratorii apreciau fără greş atitudinea lui Veresov faţă de ei. Ţi-a zâmbit, te-a întrebat cum merge treaba şi cum te simţi – totul e-n ordine, poţi lucra liniştit; trece grăbită pe lângă tine, cu nasul în cine ştie ce hârtie – aşteaptă-te la o săpuneală.

Liudmila bănuia de ce Taniarupe telefonul, a văzut-o de câteva ori cu Viktor şi apoi rugămintea profesorului de a se îngriji de el însemna şi ea ceva. Dacă Tania. ar fi spus omeneşte ce anume o frământa, Liudmila i-ar fi dat pe loc toate lămuririle. Ei, bineînţeles, nu chiar toate – ştia ea bine ce se poate spune şi ce nu. În orice caz nu s-ar fi chinuit acum în necunoştinţă de cauză. Dar Tania mai curând şi-ar fi muşcat limba decât s-o întrebe pe Liudmila despre Viktor. Ea se mulţumea să formeze la nesfârşit numărul respectiv şi ca un papagal să-i repete secretarei mereu una şi aceeaşi frază: „Daţi-mi, vă rog, legătura cu tata” – iar Liudmila, zâmbind veninos, repeta dispoziţiile profesorului şi punea receptorul în furcă.

Neizbutind să obţină legătura, Tania a început să se pregătească pentru concert. Ne întâlnim şi-l întreb ce şi cum. Dar Viktor n-a venit la Filarmonică. Tania l-a aşteptat la intrare până la începerea concertului, apoi a pornit spre cămin: admiţând ce era mai rău, ea nu putea să-şi imagineze că a fost reţinut la institut. E supărat, probabil, şi zace acolo la cămin singur-singurel, iar eu nu fac decât să pierd timpul degeaba.

Troleibuzul înainta încet, adăstând îndelung în faţa semafoarelor. Tania izbuti să se strecoare prin spatele unui militar voinic până pe platforma din faţă şi-l zări pe Suhorukov. Andrei Andreevici discuta încetişor cu o tânără frumoasă, sprijinind-o uşor de braţ. Femeia zâmbea, apropiindu-şi faţa de el; Tania îi văzu şirul alb, sclipitor, al dinţilor şi buzele viu fardate.

Să fi fost Suhorukov singur, Tania l-ar fi întrebat de Viktor, aşa însă parcă-i era jenă să se apropie. Cât rămase în cumpănă, troleibuzul se opri în staţia Komsornolskaia şi Suhorukov coborî împreună cu însoţitoarea lui. Tania coborî la următoarea şi alergă spre cămin.

Se întunecase. Căminul era viu luminat. Din ferestrele deschise răzbătea. miros de grăsime prăjită. Bubuia un magnetofon: „Băieţi, băieţi, la revedere, vă aşteptăm iar în curând”. Tania descoperi la etajul al doilea fereastra lui Viktor: slavă Domnului, arde lumina. Fugind pe scară, îşi simţea bătăile repezi ale inimii.

În cameră nu era decât Semion Skut, un tânăr bălăior, student în anul întâi la stomatologie. Stătea întins pe pat, cu picioarele în ciorapi găuriţi cocoţate pe spetează şi tocea la anatomie. Zărind-o pe Tania, îşi coborî picioarele şi behăi:

— O, fecioară cu ochi mari, ce te-aduce la penaţii noştri?

Era obsedat de mitologia greacă şi se exprima în hexametri. Tania îl tachina mereu: tu şi la anatomie răspunzi în versuri? Acum însă nu-i ardea de glume.

— Unde-i Viktor?

Zări deasupra patului lui Vitia fotografia ei şi simţi

cum roşeşte. Poza era cam ştearsă, de amator. O fotografiase Zaikin la vilă, în leagăn, cu lăţosul de Pirat în braţe. Pirat se hlizea vesel în obiectiv, iar ea şedea bosumflată de parc-ar fi încasat un doi la examen. Unde-o fi găsit poza asta, caraghiosul, mai bine ar fi atârnat portretul vreunei vedete de cinema.

— Apolo al nostru a zburat să petreacă cu hoinarul Bachus, se tângui Semion. Nu ştiu pe unde-l poartă Hades…

— Semion, îl întrerupse cu glas rugător Tania, încetează cu schimonoselile. Unde-i Viktor?

— Habar n-am.

— Semion ridică din umeri.

— Cred că după cursuri n-a apărut pe aici. O fi la sala de lectură sau de anatomie. Dar ce-i, ai morţiş nevoie de el?

— Morţiş, spuse Tania. Morţiş, Siomocika.

— Atunci stai jos puţin, mă reped să-l caut. Fuguţa.

Căminul era la doi paşi de institut, de sălile de lectură, de anatomie. Peste vreo douăzeci de minute Semion se înapoie gâfâind şi-i spuse că Viktor nu-i pe nicăieri. Dar Tania ştia acum unde-i el. Va să zică de aceea Liudmila nu i-a dat legătura cu taică-său! S-au vorbit să-i ascundă totul, iar ea, ca o prostuţă, a pierdut o juma’ de zi la telefon în loc să se ducă la institut şi să afle totul.

Tania fugi la gară, la staţia de taxiuri.

În piaţa Privokzalnaia. În aşteptarea pasagerilor, forăia o herghelie întreagă de taxiuri cu luminiţe verzi. O herghelie de maşini – şi nicio coadă. Asta i se păru Taniei de bun augur.

— Vă rog la Sosnovka.

— Dar în lună nu vrei? se întoarse spre ea în silă şoferul cu o scurtă de antilopă pe el şi cu o şapcă pleoştită de piele în cap. Coboară, nu merg.

— Cum aşa, nu merg? întrebă descumpănită Tania. Trebuie. Trebuie neapărat; plătesc… Deschise smucit poşeta şi iute îi vâri şoferului banii în palmă.

— Ia, poftim!

Şoferul o privi neîncrezător, luă banii mototoliţi, îi despături şi fluieră a mirare.

— Ce-i, fată, ai mâncat mătrăgună? Sau ai jefuit vreo bancă?

Şoferul mirosea insuportabil a colonie „Chypre”, toată maşina se îmbibase de „Chypre”. Taniei i se făcuse greaţă de mirosul leşinător de colonie.

— Nemernicule! strigă ea şi închise ochii aşteptând s-o pocnească. De ce râneşti, nemernicule, acolo moare un om, iar tu râneşti…

I se părea că într-adevăr Viktor a şi murit şi ea n-o să-l mai vadă niciodată. Tania ştia că nu-i aşa, că-i o prostie de-a ei, că numai un atac de cord sau o congestie cerebrală omoară subit, ca un glonte în tâmplă, iar Viktor nu s-a plâns niciodată de inimă, în general nu s-a plâns niciodată de nimic, dar… dar ce contează ştiinţa în faţa spaimei! Ca o semincioară de urzică spaima i se strecurase în suflet încă de cu zi, când îl văzuse pe Viktor urcându-se în maşina tatii, apoi începuse să crească încet în sala de lectură, dăduse primele mlădiţe usturătoare de cum pusese mina să răsfoiască *Ghidul oncologului,* sporise şi prinsese vigoare cât a stat agăţată la telefon şi a bătut pasul pe loc la Filarmonică, şi a înflorit veninos la cămin, unde deasupra patului alb şi pustiu al lui Viktor atârna fotografia ei cu Pirat pe genunchi.

…Taxiul ţâşni din labirintul străzilor luminate în întunericul nesigur al suburbiei şi se aşternu drumului, croindu-şi un tunel cu tentaculele ascuţite ale farurilor. Tania întredeschise geamul şi vântul goni din maşină mirosul leşinător de colonie. Îndată simţi că respiră mai uşor, deşi senzaţia de greaţă nu dispăruse. Închise iarăşi ochii şi, cutrernurându-se toată, înghiţi saliva vâscoasă.

Apoi maşinia se opri.

— Am ajuns, spuse şoferul. Coboară, iar eu întorc maşina şi te aştept, că n-ai cu ce ajunge în oraş…

Tania ieşi din taxi şi se opri descumpănită: încotro s-o ia? Mai fusese cândva pe la taică-său, dar nu mai ţinea minte nimic, nu ştia nimic. Se apropie în fugă de intrarea

deasupra căreia ardea un bec. Trase de uşă – închisă. Îşi apropie faţa de geam – în fundul vestibulului, la o măsuţă cu telefon, şedea o femeie în halat alb şi împlefea la andrele.

Tania bătu. Femeia tresări, vâri repede lucrul în sertarul întredeschis al mesei, se apropie de uşă şi întoarse cheia.

— Ce doreşti?

— Am venit la un bolnav. Kedici Viktor. Astăzi a fost…

— E târziu, fata mea, spuse căscând cu palma la gură. Bolnavii se hodinesc de noapte acuşa. Vino diminicioara.

Trase uşa, dar Tania vârî piciorul în crăpătură.

— Numai pentru un minut, mătuşică, spuse ea tânguios, numai să-l văd.

— Nu se poate, drăguţă. Nu se cade. Ia picioruşul să nu ţi-l vatăm, Doamne fereşte.

Tania înţelese că femeia nu-i de înduplecat.

— Dar profesorul Veresov e aici?

— S-a dus profesorul. Şi de-o fi fost acilea, ce treabă ai? El primeşte ziua, şi alţi doctori…

— Sunt fiica lui, înţelegeţi? Tania îi arătă legitimaţia de studentă. Nu credeţi? Uitaţi-vă: Veresova Tatiana Nikolaevna. Daţi-mi drumul, mătuşică.

Femeia luă legitimaţia, o duse la ochi, clipi îngândurată.

— Veresova… Nikolaevna…

— Deschise uşa mai larg.

— Păi de ce tătucul matale nu ţi-o fi dat un bilet de intrare pentru orice oră? Şi veneai sănătoasă când voiai.

— Păi încă nu ştiu nimic. Totul a fost atât de neaşteptat.

— Tania intră în vestibul, îşi aruncă paltonul pe parapetul de la vestiar.

— Unde să-l caut?

— Doară îţi zisei limpede, profesorul s-a dus. Acum şi-o fi bând ceaiul acasă.

— O, Doamne! exclamă Tania iritată. Nu pe tata îl caut, pe bolnav. Kedici Viktor Viktorovici. În ce salon e?

— Te rog să nu ridici glasul, se supără femeia. Să nu-mi ridici glasul, c-acu. şa te scot pe uşă afară. Că mi-s în slujbă… Ian te uită ce cucoană s-a găsit să-mi ţipe aici? Multe sunteţi din astea! De un să ştiu eu unde-i Kedici al tău? Eu nu sunt birăul de informaţii, eu sunt dejurnă şi-al. ita. Iar informaţiile sâni deschise de la nouă la şase, iar acum citu-i?…

%Mătuşică, ajută-mă să-l găsesc, începuse Tania să plângă. Trebuie să-l văd neapărat…

— Păi cum ai să-l găseşti? se mai îmbună femeia. Poate să-ntrebăm prin saloane. Da' cineio sta acilea? – Văzu deodată la capătul coridorului un bărbat în halat alb. – Doctore, ei doctore! Nu vă fie cu supărare, dar veniţi oleacă pân-acilea, că uite fata directorului face gălăgie.

— Care fată a directorului? auzi Tania un glas cunoscut şi se aruncă de gâtul lui Zaikin.

— Jora. scumpule, mormăi ea printre lacrimi, ce bine-mi pare că te văd…

— Tania? se fâstâci Zaikin. Ce s-a întâmplat?

— Victor e aici. Astăzi dimineaţă l-a chemat tata. La Filarmonică nu e, la cămin nu e, nu e nicăieri…

— Viktor? Nu-nţeleg nimic. A, ia stai, stai puţin, Andrei Andreevici parcă spunea ceva, dar eu… Aşteaptă-mă aici, am să aflu îndată.

Zaikin porni uşor şchiopătând pe coridor şi dispăru după cotitură.

Dejurna împinse un scaun spre Tania.

— Şezi oleacă, draga mea, că stătu'n picioare tot n-ajută. El ce zici că ţie, bărbat or aşa… un cunoscut?

— Logodnic, răspunse Tania printre lacrimi.

— Vai, ce nenorocire! Ei, nu-i nimic, nu-i nimic, dă Domnul şi se face bine.

Îşi scoase iarăşi lucrul şi prinse a ţăcăni sec din andrele, plimbându-şi nasul peste ochiuri, iar Tania se lăsă vlăguită pe scaun.

Îşi aminti deodată vara fierbinte şi uscată de anul

trecut, detaşamentul studenţesc de pe şantierul de construcţii, şcoala dintr-un sovhoz din regiunea Gomei pe care trebuiau s-o termine până la 1 septembrie. Ca un făcut li se defectase betoniera şi erau nevoiţi să amestece manual betonul, într-o covată metalică; terciul vâscos se lipea de lopeţi, rupându-le din încheieturi mâinile umflate, praful de ciment le ustura nările şi le încărca plămânii: căldura soarelui le înfierbânta capul, cazan, nu alta, iar înaintea ochilor se-nvălmăşeau ca muştele luminiţe multicolore, ei însă învârteau înainte lopeţile în covata metalică, ca şi când de terminarea la termen a construcţiei depindea tot viitorul lor; iar seara nu mai avea putere nici să se spele – să doarmă, să doarmă, să doarmă… şi acum simţi aceeaşi oboseală – nici spaimă, nici descumpănire, nici gânduri, doar oboseală de la care-i vâjiiau urechile.

Reveni Zaikin şi-o atinse uşor pe umăr.

— Să mergem.

Porniră pe coridor, apoi. urcară nişte trepte, cotiră la stânga, la dreapta, şi deodată Tania îl văzu pe Viktor. Stătea în vestibulul semiîntunecos, într-o pijama salatie şi în papuci. Cu obrajii acoperiţi de peri blonzi, nesemănând cu el cel dintotdeauna, îngrijit, energic, vioi, şi Tania se opri perplexă. O milă ascuţită îi strânse inima, simţi că pe tot pământul nu-i om care să-i fie mai drag şi mai apropiat ca acest tânăr dezorientat, tras la faţă; îl iubea mai tare şi mai profund decât pe mama, tata, sora, el era toată viaţa ei, toate bucuriile, neliniştile, speranţele.

Iar el îl săruta ochii plânşi, umflaţi: *ai venit, ai sosit unde-ai fost toată ziua am sunat de câteva ori ocupat ocupat mereu de parcă aţi fi gătit la telefon supă, doar ştii cât de greu se sună de aici în oraş nu linişteşte-te nu-i niciun motiv de spaimă pur şi simplu q mai bine să eliminăm porcăria asta trebuie să-i crezi pe profesori să-i crezi pe medici ori poate că te-ai* şi *răzgândit că acum sunt ca lepros glumesc glumesc văd bine că mă iubeşti şi eu te iubesc numai tu să mă iubeşti pentru Dumnezeu să mă iubeşti că altfel nu mai scap de-aici.*

El o săruta şi mormăia, mormăia mereu, şi credea în

fiecare Vorbă a sa. Zăcând toată seara în patul lui din salon, pentru prima oară în viaţa se simţise singur, ca un câine, şi nu mai exista nimic altceva, nici greutatea şeii, nici sunetul melodios de pinteni, nimic în afară de singurătate, vâscoasă ca o mlaştină, o mlaştină care te trage încet la fund. De fapt, el toată viaţa a fost singur. Cei de care jinduia să se apropie, de-alde Kolenka Belozerov, îl dispreţuiau, simţeau cu toată fiinţa lor că-i un străin pentru ei, că-i în stare să vândă şi să cumpere pe-oricine, numai pentru a se afirma, a face carieră: şi băieţi ca Serghei Şcerba îl dispreţuiau, şi pentru ei era un străin, un transfug, un lingeblide, numai femeile pe care le ştia nu-l dispreţuiau, dar ele aveau nevoie de el sănătos, iar acum cine mai avea nevoie de el în afară de această fată – urâtă, plânsa, cu o dungă roşie de la ochelari pe şaua lătăreaţă a nasului, cine altcineva? Ce fericire, se gândea el, că am apucat să mă fac necesar măcar cuiva, omul. trebuie neapărat să fie necesar cuiva, altfel viaţa nu valorează nici cât un muc de ţigară. Să ştii că ea va veni mâine, şi poimâine, să începi ziua aşteptând şi s-o închei tot aşteptând – numai asta are preţ şi sens, numai asta e important cu adevărat. El credea în fiecare vorbă a sa, cu toate că nu cu mult înainte ar fi luat în râs asemenea vorbe, şi Tania îl credea şi simţea cum se topesc şi oboseala, şi spaima – nu, eu n-o să vi-l dau, n-o să-l dau nimănui, nici bolii, nici morţii, nimănui!

— E timpul, spuse Zaikin răsărit ca din pământ. Luaţi-vă rămas bun. Ia seama, trei zile e mai bine să-l laşi Liniştit. Trebuie să i se facă investigaţiile.

— Nu-i nimic, spuse Tania, nu-i nimic. Trei zile nu-nseamnă decât şaptezeci şi două de ore, aşa-i, Viţ? Mâine îţi aduc portocale şi o găină friptă. Sărăcuţul de tine, probabil c-aici mori de foame. Ascultă, dar perie de dinţi ai?

— Am tot ce-mi trebuie, zâmbi Viktor. Secretara lui Nikolai Alexandrovici m-a aprovizionat cu perii de dinţi, săpun şi ţigări pentru întreg cincinalul, iar de mâncat nu se mănâncă mai rău aici ca la cantina studenţească, poate

chiar mai bine. Adu-mi ceva de citit, dar să nu fie prea plicticos.

— Chiar mâine o să zvârli la gunoi tot cu ce te-a „aprovizionat” ea, spuse Tania hotărât. O să mă descurc eu cumva cu problema asta. Se ridică pe vârfuri şi-l sărută pe gură. Ei, hai, du-te, noapte bună, dragul meu, iubitul meu…

Zaikin, tăcut, o conduse înapoi.

Dej urna îşi puse deoparte lucrul de mină.

— L-ai văzut? Ei, slavă Domnului. Lasă, fata mea, o să fie totul bine.

— Mulţumesc, spuse Tania. Şi ţie, Tora, îţi mulţumesc, ce m-aş fi făcut aici fără tine… – îi sărută pe obraz.

— Rămâneţi sănătoşi!

Şi pentru întâia oară în viaţă se gândi cât tâlc ascund aceste vorbe obişnuite.

La scară o aştepta taxiul.

Şoferul deschise portiera.

— Urcă, te duc acasă.

— Porni motorul.

— Ei, cum e, în ordine?

— Nu ştiu, clătină Tania din cap. Vreau să cred…

— Asta» da, aici ai dreptate, făcu şoferul înclinându-şi capul aprobator. Să crezi. Şi să nu mai răcneşti altă dată ca o apucată, din cauza ta era să trec pe roşu. Unde te duc?

Tania spuse adresa, se rezemă de speteaza canapelei şi închise ochii.

3

Veresov a aşteptat-o zadarnic pe Minaeva. În sufletul lui chiar se bucura că n-a venit – despre ce să fi vorbit cu ea? Să se vaite, să caute consolare. „Alină-mi tristeţea…” Nu, nu mi-o poate alina. Tristeţea ta rămâne cu tine, nimeni nu ţi-o poate alina. Poate doar munca. Ca totdeauna, munca. Singurul leac, verificat, controlat. Numai că niciodată nu ţi-a fost inima atât de grea. Poate doar pe câmpul minat de lângă Viazma. Andrei Suhorukov,

Andrei Suhorukov, lua-te-ar naiba! Şi pe mine m-ai tras pe sfoară, dar mult mai rău pe tine însuţi. Şi oncologia. Dacă lucrurile ajung la tribunal, s-a terminat cu el şi ca medic, şi ca savant. Oncologia va pierde, dar n-ai ce face: imprudenţă devenită crimă. Iar de judecat nu te judecă pentru intenţii, ci pentru fapte. Intenţiile lui au fost cele mai bune, dar pe cine interesează asta! Pe Ninocika Minaeva?

Da, se gândi Veresov, pe ea o interesează. Deh, foarte firesc. Ea are nevoie de un soţ, prieten, tovarăş, iar tu ce puteai să-i fii? Călăuză în ştiinţă? Un drum scurt, dar neaşternut cu flori. Andrei o să-i ofere un alt drum, mai lung poate, dar mai onorabil. Dar nici tu n-ai vrut ceva neonorabil. Puţină căldură, puţină atenţie, puţină… Ridicol. Tu niciodată n-ai ştiut să te mulţumeşti cu puţin. Sau tot, sau nimic. Totul se duce, şi nimic nu poate îi reţinut. Şi totuşi te simţi întristat…

Îşi aminti de vechiul poet japonez Hitomara.

S-au scuturat şi frunzele împurpurate de arţar

Şi iată mesagerul cu creanga lui *de iasp Mă uit la el şi îmi aduc aminte iar De zilele când mai eram împreună…*

e

Ei, da, când va veni mesagerul ne vom aduce aminte. Iar acum – acasă. Nu mă prea îndeamnă inima. Ce să-i spun Taniei? Ea mă aşteaptă, desigur. De ce n-ai vorbit cu ea la telefon? Din laşitate? Of, nu ştiu. Poate că din laşitate. La urma urmei, nici eu nu sunt de lemn. Ce-ar fi să mă reped la vilă, să mai hoinăresc prin pădure? în curând se va înălţa luna, se va lumina. Umbrele se vor aşterne pe iarbă, pe baltă vor gâgâi speriate gâştele. Coaja de tei aprinsă în sobiţă va trosni… plăcut. Degeaba. Trebuie să mă duc acasă. Să stau de vorbă cu Tania, din păcate nu mă poate înlocui nimeni: nici Suhorukov, nici Basov, nici Melnikov.

O rugă pe Liudmila să cheme maşina, iar el se duse prin institut. Îi plăceau aceste clipe târzii, fără grabă, fără suite sâcâitoare, fără obligaţia de a instrui, fără şuşoteli respectuoase în spatele său. Acestui institut i-a dat el anii

săi cei mai frumoşi şi totul aici îi era drag, de la aerul condiţionat din sălile de operaţie până la florile din coridoare. Dacă te iau de aici, s-a zis cu tine. N-o să-ţi fie bine nici chiar în cea mai luxoasă clinică: incompatibilitate sufletească. Cu toate astea te-ai contopit, tot restul – e străin. Să nu plec? Să cer laboratorul, să măocup asiduu de hipertermie?... Acolo e un noian de probleme interesante, de perspectivă, numai să te pui pe treabă. Da, da, e o idee. Dar cum o vor privi cei de la minister? Şi cel care va veni în locul tău.

În buzunar ţiui radiotelefonul. Avea aparatul nr. 1. Şi el însuşi era Nr. 1. Laboratorul de hipertermie e, să zicem nr. 10. Vei putea oare să devii nr. 10? Asta-i întrebarea.

„Vă caută ministrul-adjunct, la care telefon să vă dau legătura?" întrebă Liudmila. El se uită în jur: unde mă aflu oare? Dă-mi-o la camera medicilor de la chimioterapie". Intră, ridică receptorul. Nu-l mâhnea faptul că Belozerov a fost numit preşedintele comisiei, era de aşteptat. îl mâhnea altceva: nu s-a ţinut seama de cererea lui ca să fie invitaţi unu-doi oncologi calificaţi de la Moscova sau Leningrad – adică, vezi doamne, nici noi nu suntem mai proşti. Frica provincială pentru propria autoritate ameninţa cu inutile complicaţii şi consum nervos. El ştia însă că acum n-ar fi avut niciun sens să vorbească despre asta şi-l încredinţă pe ministrul-adjunct că se vor asigura toate condiţiile pentru activitatea comisiei. Puse receptorul în furcă şi plecă acasă.

În locuinţa mare a profesorului era întuneric şi pustiu. Se duse la bucătărie, ai cărei pereţi de faianţă albă străluceau ca într-o sală de operaţie, îşi turnă apă fiartă din termos, găsi borcanul cu cafea, se întoarse în cabinetul de lucru şi se apucă să citească teza de doctorat a doctorandului Hlebnikov. Pletosul ăla mirosind a potaie avea un cap luminat, ştia să lucreze. Veresov nici nu şi-a dat seama cum l-a furat lectura... Preparatul nr. 11. Caracterul selectiv al efectului". Chimioterapia. Unii o iau în derâdere: să tratezi cancerul cu pilule, ca pe o gripă! Fantezie... Nu, nu-i fantezie. Poate că-i ziua de mâine a

oncologiei, poate de poimâine. Chirurgia a început să se epuizeze. Tehnica de virtuozitate, anestezia – toate se înscriu în limitele posibilităţilor omeneşti. Energiile înalte? Acolo mai există multe lucruri interesante şi de perspectivă, de pildă, deflexiunea fascicolului de protoni liberi. Cât de ispititor totuşi: zece tablete – şi omul e sănătos. „Preparatul nr. 11”. Distruge celulele canceroase repede, sigur, definitiv. Ei, dacă ar fi vorba numai de cele canceroase. Dacă ar fi vorba numai de cele canceroase, acest tânăr pletos ar fi meritat nu numai titlul de doctor, dar încă din timpul vieţii un monument. Caracterul selectiv al efectului. Toate preparatele chimioterapice, din păcate, distrug nu numai celulele şi tumorile canceroase. Ele slăbesc şi înăbuşă puterea de apărare a organismului. Trebuie precauţie maximă – ca nu cumva, vorba aceea, aruncând apa din copaie să arunci şi pruncul. „Preparatul Nr. 11”, trei ani de cercetări de laborator, mii de animale – şi un pas microscopic înainte. Ce-i drept – înainte, destul şi atât. Deocamdată numai metode combinate. Una s-o completeze pe cealaltă: radio chirurgie, chimioterapie, acţiunea hormonilor, energii înalte, hipertermie… Iar cândva, într-o bună zi, vor apărea pilulele. Zece pilule în plic de celofan. Şi gata. Şi va dispărea problema cancerului. Chimişti, biologi, citologi, geneticieni – eh, să apuci ziua când aceştia vor spune: am găsit!

S-au înapoiat Olga Mihailovna şi Nataşa cu Pirat, au intrat, au dat bineţe, au dispărut. Nikolai Alexandrovici mai citi câteva pagini. Notă: „Experimente efectuate în colaborare cu N.N. Veresova”. Ei comedie. Asta ce-o mai fi – un nou mijloc de linguşire? Nu se poate, cu rezultate ca ale lui n-ar avea sens! Şi apoi, în general. Doar mi s-a spus şi mie că Nataşa toată ziua bună ziua zace la laborator. Face experimente cu şoareci de linie consanguină şi chimiopreparate. Fetişcanele la vârsta ei se tem de şoareci ca de foc, iar ea… N. N”. – ia te uită! Dar e măgulitor. Poate ajunge şi ea oncolog. Păcat că numele nu se va păstra, dar dă-l naibii de nume, treaba să meargă înainte.

Nikolai Alexandrovici simţi nevoia s-o cheme pe

Nataşka, s-o aşeze în faţa lui în fotoliu, s-o întrebe de experienţele ei, de şcoală, de cărţi, dar îşi imagină o clipă privirea ei uimită: tăticule, ce-i cu tine, nu eşti cumva bolnav – şi nu se încumetă. Da, ce să-i faci… Au crescut copiii, sunt ai tăi, sângele tău, şi parc-ar fi străini. Fiecare are viaţa lui, grijile lui. Te-au lăsat în pace şi ai fost mulţumit. Ce-ai fi reuşit să faci dacă te-ai fi ocupat şi de familie? Ştiinţa, ca şi arta, cere sacrificii. Cum a spus Hipocrat: *ars longa, vita brevis*[15]. Oare ce-i cu mine astăzi? Mă feresc să discut cu Tania. Capul în nisip – ca struţul. Sărmana copilă. I-a zâmbit şi ei o dată fericirea – şi na, poftim… Băiat bun, prostia lui e de la descumpănire, în locul lui nici tu n-ai fi mai breaz. A fost orfan, a lucrat ca hamal, învaţă de notă maximă. Din foştii hamali ies nişte medici excelenţi, şi savanţi excelenţi. Afurisită boală… Milioane de oameni au aluniţe şi trăiesc până la adânci Uătrâneţi, fără să le bage în seamă. Uneori însă se-ntâmpla ceva cu ele şi omul se trezeşte dintr-odată la marginea prăpastiei. Ca Viktor. La margine – sau, poate, dincolo de ea?

Intră Olga Mihailovna, închizând încetişor uşa în urma sa.

— Mănânci de cină?

— Nu, mulţumesc.

— Te deranjez?

El împinse deoparte dosarul cu dizertaţia, se lăsă pe spate în fotoliu cu mâinile încrucişate la ceafă. Olga Mihailovna se aşează pe canapea.

— Ce se aude?

— A fost numită comisia. Feodor e preşedinte. Mâine încep să ne atace.

— Eşti sigur dă vă atacă?

— Draga mea, când se numeşte o comisie pentru activitate ştiinţifică, medicală, didactică şi mai ştiu eu care laolaltă… La cunună de lauri se poate aştepta doar un copil, iar eu am depăşit stadiul ăsta. Să nu fi fost aurul… Blestematul ăla de aur – iată atuul lor principal. Şi de

15 Aria cere timp, iar viaţa este scurtă flat.T.

necombătut. Îşi scoase ochelarii, şterse lentilele. Unde-i Tania?

— Nu ştiu. Parcă avea de gând să meargă cu Viktor la concert.

— L-am internat la clinică.

Olga Mihailovna păli.

— Ce-i cu el?

Veresov se mută pe canapea, îşi trase capul între umeri.

— Nenorocire. Mi-e teamă că n-o să putem juca la nunta Taniei.

Îi povesti despre concluziile lui Gaevski, despre propriile presupuneri.

Olga Mihailovna se cutremură înfrigurată şi-şi strânse la piept bluza.

— Şi ce-o să se-ntâmple acum, Kolea? Există vreo speranţă?

— Speranţă… Speranţă există. Ţii minte, ţi-am vorbit odată de o fetiţă. E cam aceeaşi situaţie. Am scos-o din belea. Patru operaţii, un an de luptă… La Viktor deocamdată un singur lucru e limpede: e foarte grav.

— Săraca Tanecika, oftă Olga Mihailovna, îl iubeşte atât de mult. Unde o fi acum, măcar ei să nu i se întâmple ceva. Ce stai, Kolea?! Trebuie să facem ceva, s-o căutăm.

Nikolai Alexandrovici se întinse după portţigaret. Unde s-o cauţi? în faţa ei – o sută de drumuri, în faţa ta – unul singur. Să sune la institut, s-o fi repezit pân-acolo? Păcat că n-a vorbit la telefon cu ea, ar fi liniştit-o. Trebuia să fi vorbit neapărat.

Li stradă foşniră cauciucurile unei maşini, se trânti portiera. Veresov trase transperantul şi se uită pe fereastră. Din odaia luminată, întunericul de afară părea neobişnuit de dens, de nepătruns. În loc de maşină îşi văzu propriul chip printre rafturile cu cărţi. Imaginea era dublă, ca la televizor când antena-i prost reglată, totuşi desluşi clar peria aspră de păr deasupra frunţii rotunde, firul subţire al cicatricei de pe obraz, bărbia gréa.

Intră Tania. Nikolai Alexandrovici băgă de seamă din

prima clipă cât de mult se schimbase fiica lui de ieri până astăzi. Acolo, la vilă, Tania era proaspătă, îmbujorată, de parcă s-ar fi spălat cu apă rece din fântâna, iar acum faţa ei era cenuşie şi obosită şi ochii înfundaţi în orbite luceau stins.

— Ce-i cu el, tată? De ce nu mi-ai spus nimic?

Făcu câţiva paşi nesiguri pe covor şi se aşeză în fotoliu lângă birou. Nikolai Alexandrovici coborî transperantul şi se îndepărtă de fereastră.

— Ce-aş fi putut să-ţi spun? Nici noi nu ştim încă nimic. Numai presupuneri, iar presupunerile în domeniul nostru…

— Tania, îl întrerupse Olga Mihailovna. Tanecika, unde-ai fost? Am fost foarte nelinişţiţi.

Tania nici nu se întoarse spre ea.

— Are… melanom?

— Te-ai uitat în *Ghid.* N-ai făcut bine.

— Tată…

Se apropie de ea, îi luă mâna într-ale sale.

Degetele Taniei erau reci şi tresăreau de surescitare.

— Tanecika, cu adevărat nu-ţi pot spune mai nimic deocamdată. E nevoie de o serie întreagă de investigaţii, asta cere timp. Viktor va trebui să stea o vreme la noi. Cât? Nu ştiu. Vreo două, trei luni.

— Aşa de mult? Taniei îi tremură buzele. Şi cum rămâne cu nunta noastră?

— Cu nunta va trebui să mai aşteptăm, spuse Olga Mihailovna. Ce importanţă are, Tanecika, o lună mai devreme, o lună mai târziu. Eşti încă tânără, ai tot timpul.

Tania îşi scoase ochelarii şi expresia feţei sale păru neajutorată şi descumpănită, ca b, un copil. Nikolai Alexandrovici simţi un nod în gât.

— Voi îmi ascundeţi ceva. Îmi ascundeţi ceva, şi asta-i necinstit. Înţelegeţi, îl iubesc, nu aveţi dreptul să-mi ascundeţi nimic.

— Dar, Tania… făcu Olga Mihailovna.

— Mamă, lasă. Nu sunt un copil mic, te rog să nu-mi vorbeşti aşa.

În odaie intră neobservată Nataşa şi se ghemui în colţul canapelei. Ochii i se aprinseră de curiozitate.

— Ar trebui să iei nişte brom şi un somnifer şi să te culci. Nikolai Alexandrovici se întinse iarăşi după portţigaret, dar simţi o înţepătură în inimă şi-şi retrase mâna: trebuie să fumeze mai puţin.

— Vreau să fiu acolo… lângă el.

— Bine… o aprobă el obosit. Mâine am să spun să ţi se elibereze un permis permanent. Cum se vor termina investigaţiile cu fosfor radioactiv, poţi să-l vizitezi.

— Nu, nu m-ai înţeles. Vreau să fiu acolo tot timpul. Ia-mă ca infirmieră.

— Ai înnebunit, spuse Olga Mihailovna. Dar facultatea?

— Mai aşteaptă ea. Mă iei?

— Vorbeşti prostii. Linişteşte-te.

— Sunt liniştită ca piramida lui Kheops. Deci, ne-am înţeles, mâine vin pentru formalităţi. Am nevoie de ceva acte? De ce taci? N-ai să mă refuzi, doar te-am auzit mereu plângându-te că n-aveţi destule infirmiere. Mă auzi, tată?

— Aud, nu-i nevoie să ţipi.

— Ar fi vrut să fumeze, dar cum inima i-o cam luase razna, se hotărî să se abţină.

— Mama are dreptate, e o prostie. Lucrând ca infirmieră îl vei vedea mai puţin decât venind la institut după cursuri. Infirmierele la noi nu se distrează cu cavaleri, ci muncesc de dimineaţă până seara, tocmai d-aia nu avem destule. Şi dacă te hotărăşti…

— M-am şi hotărât.

— Atunci trebuie să ştii foarte precis: n-o să te bucuri de niciun fel de favoruri. Niciun fel! O să ţi se ceară chiar mai mult decât celorlalte, de asta o să am eu grijă.

— Mulţumesc, spuse Tania. Eşti un om adevărat, tată, am ştiut întotdeauna.

— Ce tot vorbiţi! exclamă Olga Mihailovna şi se interpuse între fiică şi soţ, de parcă ar fi vrut să rupă firul ce-i

legase mai adineauri. Ce tot vorbiţi, doi idioţi, de ce nu mă întrebaţi şi pe mine, de ce nu mă ascultaţi şi pe mine? Doar sunt soţia ta şi mama ta, de ce hotărâţi totul fără mine, de ce vă comportaţi cu mine de parc-aş fi o cârpă de şters pe jos! Nici nu vreau să aud de nebunia asta, n-o să vă dau voie… Mâine te duci la cursuri, cantotdeauna, numai la cursuri şi nicăieri altundeva. Poftim, în timpul tău liber poţi să te duci la institut, te asigur c-o să te saturi repede. De ce să te-nhami la un asemenea jug?! Eşti tânără, nu vă leagă încă nimic…

— Mamă, taci!

— Nu, n-am să tac. Să nu-mi închizi gura, eu te-am ascultat, fă bine şi ascultă-mă şi tu. Înţeleg, acum eşti în stare să intri după el şi-n foc. Te îmbeţi cu propria ta nobleţe şi mărinimie; vai, cât îl iubesc! Nu există sacrificiu pe care să nu-l fac pentru el! Ştii tu ce-nseamnă să fii infirmieră într-o clinică, tu, o pedantă, o delicată care păleşte numai când vede curgând sânge dintr-un deget. Eu ştiu însă. Înseamnă să speli duşumelele şi closetele, să cari ploştile şi să ştergi după bolnavii care vomită… Ce ştii tu despre toate astea? Du-te, du-te, nu înţeleg de ce mă enervez eu. Ai să dai bir cu fugiţii după o oră, tot romantismul, de care eşti plină până în creştet, o să se evapore din tine în primul closet murdărit.

— Foarte bine.

— Tania îşi adună picioarele sub ea şi se ghemui înfrigurată. – înseamnă că în general nu avem de ce să ne certăm. Şi pentru că acum tot discutăm am să-ţi mai spun ceva: mă şi mărit cu el. În noiembrie, de sărbători, cum am hotărât. Organizezi tu tată? Cred că nu va fi prea greu de organizat.

Olga Mihailovna bătu din palme.

— Organizează, tată, organizează… De ce taci? Organizează…

— Stai puţin. Nikolai Alexandrovici se ridică şi-i puse Taniei pe umeri haina sa. Of, fata mea, cred că-i cam mult pentru o singură seară. Mama şi cu mine suntem şi noi

oameni, şi uneori n-ar fi rău să ne şi cruţi.

— Ea să cruţe! Inima ei e de piatră, ca şi a ta.

— Mamă! Nataşa o trase de mânecă pe maică-sa. Linişteşte-te mamă…

Tania se înfăşură în haină.

— Aş vrea să nu mai vorbim despre asta.

— Ţi-ai pierdut capul de tot, spuse Olga Mihailovna. Înţelege, el e grav bolnav, de o boală primejdioasă. Poate ieşi din spital invalid, sau mai rău…

— Cât eşti de crudă, spuse Tania. N-aş fi crezut niciodată că eşti atât de crudă. De ce-mi spui toate astea?

— Pentru că eşti fiica mea. Pentru că te-am purtat lângă inimă şi vreau să fii fericită. Şi medecii par cruzi când amputează o mină sau un picior, dar cruzimea lor e caritabilă, salvatoare. Şi eu vreau să te salvez. De la un pas idiot, care-ţi poate strica toată viaţa.

— Tata o să-l vindece.

— Tania îşi înălţă fruntea şi-l privi pe Nikolai Alexandro viei drept în ochi.

— Tu ai să-l vindeci, tăticule, dragule… înţeleg, mama mă sperie, dar tu…

Veresov îşi aminti de glasul surd al lui Gaevski şi întoarse capul.

— Pot să-ţi promit un singur lucru – că vom face totul…

— Veţi face… Da, bineînţeles, veţi face! Doar eşti profesor, doctor-docent, tu trebuie să faci. El va trăi! Dacă tu nu-l salvezi – atunci pentru ce mai exişti? Pentru ce exişti tu cu toate lucrările tale afurisite, cu toate cărţile tale aâurisite, cu tot institutul tău afurisit! La ce bun – tu şi toată viaţa ta, şi toţi elevii tăi, şi toată lăudăroşenia voastră – pentru ce?

Cu degete nesigure Nikolai Alexandrovici dibui în buzunar un validol, se întoarse şi-şi puse tableta sub limbă. Cuvintele Taniei îl loveau ca nişte palme. Ce să-i explici unei fetişcane orbite de prima ei durere în viaţă? Ce să-i vorbeşti de zeci de mii de oameni salvaţi, de munca eroică, de ocnaş, a oncologilor, de căile grele ale cunoaşterii – n-o

să înţeleagă acum nimic. Nenorocirea ei a crescut în ea ca o tumoare, acoperind lumea toată, ce-i pasă ei de lume, ea nu are nevoie de nimeni în afară de acest tânăr chipeş, el e lumea ei, pentru ce exişti tu decă nu poţi să-l aperi pe el de boală?!... Pentru ce?... Toţi aceia pe care i-ai vindecat ştiu bine pentru ce exişti tu, dar *ceilalţi,* rudele lor, oamenii apropiaţi – nu ştiu şi nu vor să ştie. Da, profesor, da, doctor-docent, dar nu un meşter lăcătuş cu un set complet de piese de schimb, nu un vrăjitor din basme cu un izvor f. eşecat de apă vie. Pentru ce exişti tu? Pentru a căuta. A greşi, a te chinui, a suferi înfrângeri, a repurta victorii, a merge înainte. Suferinţa ta... Poate că-i bine să lucrezi ca infirmieră. Vei da piept cu viaţa. Nu, suferinţa ta nu se va alina, dar ţi se vor deschide ochii şi pentru suferinţele altora. Te vei îmbuna. Iată, pe maică-ta ai făcut-o crudă, dar tu...

Nataşa se apropie, îşi îmbrăţişă sora, îşi lipi obiazul de obrazul ei, plângând, lingându-şi lacrimile cu limbuţă ascuţită. Olga Mihailovna îşi turnă apă din carafă, carafa întâlni paharul cu un clinchet subţirel. Nikolai Alexandrovici îi facă semn – gata, ajunge, dar asta parcă o stârni mai rău.

— Proastă cu capul în nori, spuse ea. Niciodată nu mi-aş fi închipuit că am o fiică atât de oarbă şi de naivă. N-o să se căsătorească el cu tine. O să-i deschid eu ochii în toate privinţele şi el n-o să primească un asemenea sacrificiu din partea ta!

Tania se ridică în picioare, aruncă haina pe fotoliu.

— Dacă-i spui o vorbă, o singură vorbă măcar, am să te urăsc toată viaţa. O să plec la cămin, dar lângă tine n-o să mai rămân nicio clipă. Nataşa, adu-mi deşteptătorul. Noapte bună.

Făc-iit doi-trei paşi, se clătină şi căzu pe covor.

CAPITOLUL XXVIII

1

Taisa Sergheerrna, sora şefă de la radiochirurgie o iniţie pe Tania în noile ei îndatoriri. Ele nu erau prea complicate: să spele, să cureţe, să deretice, să şteargă

praful. Tania primi o găleată, o perie şi o cârpă, îmbrăcă un halat îngălbenit de atâta spălat, îşi legă părul cu o băsmăluţă şi se apucă de treabă.

Spăla coridorul lung, cum spăla la vila lor podeaua: schimbând des apa murdară, storcând temeinic cârpă, frecând cu sârguinţă linoleul alunecos. Linoleul se lumina, căpăta luciu, mâinile Taniei începeau însă să amorţească de oboseală şi simţea cum o înjunghie în şale; în urmă se aşternea imensa întindere pustie a coridorului, încă neatinsă, iar bucăţica spălată părea o mică oază undeva la marginea ei.

— Nu aşa, spuse infirmiera tanti Nadia, căreia îi plăcuse zelul noii angajate, aşa nu-l speli nici până diseară, fir-ar să fie. Uite aşa. Ea luă cârpă, o înfăşură pe perie, muie în găleată şi împrăştie apa pe o bună bucată de vreo zece metri pătraţi. Iar acum stoarce-o şi zvânta apa.

Tania, recunoscătoare, îi mulţumi din cap şi porni să frece făcând să alunece cârpa înfăşurată pe perie. „Îmi însuşesc metode de lucru înaintate, gândi ea cu ironie. Înaltă productivitate, plus că nu trebuie că te cocârjezi – că-ncepnse să-mi fie teamă că mă-ndoi şi n-o să mă mai pot dezdoi. Totuşi lucrul de mină e mai de calitate: bucăţica aceea am spălat-o mai bine”.

Spre prânz, abia se mai ţinea pe picioare. De la apă şi de la cârpa aspră şi grea mâinile i se umflaseră şi erau roşii ca labele de gâscă, mirosul dens şi iute de spital îi stătea cu un nod greu în gât. Tania avea senzaţia că se îmbibase toată de mirosul ăsta şi de slin şi se gândea cu bucurie cum seara, când se va întoarce acasă, o să se aşeze sub duş şi o să se frece îndelung cu buretele aspru, apoi o să se arunce în aşternutul curat şi o să se cufunde în somn greu ca într-un puţ. De câteva ori se apropiase de salonul lui Viktor – el se întorsese de la radiologie în vechiul lui salon – îl văzuse pe coridor, lângă fumoar, dar nu îndrăznise să se apropie murdară, transpirată, într-un halat îngălbenit şi cu pantofi uzi – să intri-n pământ de ruşine

Taisa Sergheevna o urmărea pe Tania cu coada

ochiului, scutind-o pe nesimţite de munca cea mai neplăcută. Aflase de ce fiica profesorului se tocmise infirmieră şi-i părea-rău de ea cum i-ar fi părut de propria-i fiică, de s-ar fi abătut o asemenea nenorocire peste logodnicul ei. Ordinul lui Veresov era însă categoric: „Dacă aflu c-o favorizaţi – vă jupoi. E o infirmieră ca toate celelalte şi trebuie să muncească la fel ca ele” – numai că sora-şefă îi dădea fiecărei nou-angajate un răgaz să se deprindă cu munco, aşa că nu se simţea cu nimic vinovată.

Pregătindu-se de plecare la încheierea schimbului, închise grijuliu dulapu de acte şi foi de observaţie şi-i dădu Taniei cheia de la cămăruţa ei.

— Staţi şi voi puţin împreună, hai, spuse oftând. Numai să vă-ncuiaţi, că Doamne fereşte, dacă află cumva Andrei Andreevici sau Nikolai Alexandrovici, o păţim amândouă.

— Mulţumesc, spuse Tania roşind. O să stăm liniştiţi, mulţumesc.

Se spală, se schimbă şi se întinse pe canapeaua aşternută c-un cearşaf. Ce-or fi arătat investigaţiile cu izotopi radioactivi? Melanom malign? sau e o greşeală? Acea greşeală fericită după care omul se simte ca nou-născut… Se-ntâmplă doar să greşească, chiar tata a spus că se-ntâmplă. De ce oare astăzi nu mi-au vorbit nici Jora Zaikin, nici Suhorukov, doar ştiu că sunt aici, a avut mama grijă să afle tot universul. Sigur, au mult de lucru, până şi eu am observat, apoi – comisia aceea, toţi umblă abătuţi, totuşi puteau să-şi găsească un minut-două, mai ales Jora. Mie mi-e mai greu, sunt o infirmieră şi n-am de ce să fac pe grozava în faţa celorlalte că uite, eu pot să mă adresez simplu lui Jora, Iakov Efimovici sau Suhorukov, iar ele… Două cuvinte, şi m-aş fi liniştit… de fapt, nu-i aşa, de la ei nu afli nimic, chiar dacă mi-ar vorbi tot nu mi-ar spune adevărul, poate doar tata… Seara, îl descos pe tata, acum singura mea speranţă e el. Viţea s-a tras la faţă în cele patru zile, s-a tras, a slăbit. Doamne, de unde-or fi venit toate astea, ca o cărămidă în cap. Încă duminică şi luni dimineaţa eram atât de fericită, cea mai fericită de pe

lume, şi acum…

Flângea, smiorcăindu-se încetişor şi lingându-şi lacrimile cu vârful limbii, apoi se înspăimântă că faţa ei plânsa o să-l sperie pe Viktor şi se mai spălă o dată, noroc că acolo, chiar în cameră, într-un colţ era o chiuvetă, şi ieşi pe coridor.

Coridorul era pustiu. Medicii plecaseră. Unii bolnavi se plimbau prin curte, sau şedeau în hol la televizor, şi numai la măsuţa din capătul coridorului stăteau două surori medicale din schimbul doi şi scriau ceva în nişte registre groase; zărind-o pe Tania, prinseră a şuşoti, înviorate.

Tania bătu încetişor la uşa salonului 12, dar nimeni nu-i răspunse şi ea întredeschise uşa. În afară de Viktor nimeni nu mai era în salon. Viktor sta întins pe pat cu faţa vârâta în pernă. Pătura de molton cenuşie înfăţată în cearşaf alb alunecase jos, picioarele goale se rezemau de barele spetezei, de sub pijamaua salatie se vedeau şireturile indispensabililor. La ceafă, părul blond se aduna şuviţă subţire în gropiţa de pe grumaz, mâna dreaptă şi-o îndoise sub el, iar stinga atârna în jos spre podea. Pe noptieră, la căpătâi, trona o felie de pepene, roşie ca o bucată de carne proaspătă, şi deasupra ei zumzăiau muştele.

Tania simţi un nod în gât, Viktor nu reacţionă la scârţâitul uşii şi ea rămase o clipă în prag, apoi se apropie de pat şi se aşează vlăguită.

— Viţea, spuse, Vitenka…

El sări ca electrocutat – se întoarse, se aşează, o apucă de mâini.

— În sfârşit, mormăi el înăbuşit, în sfârşit… Credeam că n-o să mai vii. Cu ce autobuz ai venit? Unul a plecat de o jumătate de ceas, altul n-a venit încă. Eu tot zac şi ascult, de o juma’ de zi zac aşa şi ascult. Vine autobuzul – încep să număr… Unu, doi, trei, patru… Până la trei sute. Uite acuşi mă cheamă şi-mi spun că ai venit. Am şi uitat că aveţi maşină şi că taică-tău te putea Uimite cu ea, nu ştiu de ce îmi ziceam că ai să vii cu autobuzul. Sigur, puteam să ies

până la poartă, dar n-am vrut, mi-era teamă că-ncep să te sărut faţă de toată lumea şi-o să te simţi stânjenită.

Murmura şi o săruta, ca atunci în vestibul, şi pupilele îi erau mari, dilatate, şi Tania vedea în ei oglindită propria sa imagine, ca într-un aparat fotografic.

— Şi mie mi-a fost grozav de dor de tine, spuse ea, dându-i la o parte părul transpirat de pe frunte. Ţi s-a transmis tot: ţigări, pastă, cărţi?…

— Da, da, mulţumesc, zâmbi Viktor, eu aprovozionez cu articolele astea tot salonul. Numai că puteai să nu-mi trimiţi cursurile, că nu-mi intră absolut nimic în cap, mai bine adu-mi *Bravul soldat Şveik* şi Ilf şi Petrov – am văzut la voi cinci volumaşe portocalii, acum asta mi-e mai necesar decât orice savantlâc. Şi, te rog, nu-i nevoie de atâta mâncare, am să mă-ngraş aici ca un curcan îndopat, oare chiar vrei să mă-ngraş ca un curcan?

— Grozav, zâmbi Tania şi-şi plimbă degetul peste obrajii lui acoperiţi de peri blonzi. Grozav aş vrea să te îngraşi ca un curcan şi-atunci o să fim doi curcani graşi, teribil de mult aş vrea să te îngraşi. Medicii ce spun?

— Nu spun nimic, trebuie continuate investigaţiile – şi asta-i toată spusa lor. Păi aici e ca o moară, ai picat la ei şi te-au şi luat la măcinat, mai bine întreabă-l pe tatăl tău, de la el afli mai mult. De altfel, ducă-se pe pustii cu toţii, povesteşte mai bine ce-i pe la facultate, ce face Olga Mihailovna, Nataşka?

— Mai bine-ţi povestesc cum se spală pe jos în coridor, râse Tania. Va să zică, aşa: se ia cârpă, se înfăşoară pe perie, se înmoaie în găleata cu apă şi dă-i!

— Stai!

— Viktor îi strânse obrajii şi-i înălţă capul.

— Deci chiar tu erai aceea? Acolo, în coridor, când am ieşit să fumez… O infirmieră spăla pe jos, eu ieşeam să fumez şi ea a şters-o după uşă. Mi se păruse grozav de cunoscută, dar nu mi-ar fi trecut prin minte… Va să zică tu erai?

— Lasă-mă, mă doare, spuse Tania şi-şi frecă obrajii. Numai, te rog, nu face din mine o Jeanne d’Arc! Vreau să

fiu acolo unde eşti şi tu, atâta tot. Şi-apoi, nu-i pentru mult timp. O să te externezi, plecăm de aici şi iar ne punem pe învăţat.

— Dar ce-ţi veni? La ce bun toate astea?

— Doar ţi-am spus: ca să fiu lângă tine. Da’ greu mai pricepi.

— Tania, eşti o minune. – glasul lui tremură şi el o strânse la piept cu atâta putere, că fata simţi că se înăbuşă.

— Eşti pur şi simplu o minune. Spune-mi, Tania, din ce basm ai coborât, ca să ştiu unde să te caut dacă dispari cumva? Numai că nu trebuie să faci una ca asta, pe cuvânt, nu trebuie s-o faci, oricum n-o să te pot iubi mai mult decât te iubesc, căci te iubesc cum nu se poate mai mult.

Pe coridor se auziră glasuri şi Viktor îşi desfăcu braţele.

— Se întorc jucătorii noştri de domino. Haidem, să te conduc până la autobuz.

— Nu, spuse Tania, mai stăm împreună. Sunt grozav de vicleană: am şi profitat de situaţia mea de aici şi am realizat un aranjament avantajos. Taisa Sergheevna mi-a dat cheia de la cămăruţa ei de lucru. Vino, când se potoleşte forfota.

Ea roşi şi porni spre uşă.

În uşă se ciocniră cu Agheev, Lipen şi Jiharev, comentând înfocat nu ştiu ce „figuri”.

— Nu trebuia să faci „figura” asta, se agita Lipen. S-o faci când am în mină atiţia de şase. Ia uitaţi-vă la maestrul ăsta! Din cauza lui am să fac infarct.

— Bine, las-o acum, doar n-am pierdut o avere, se apără blajin Agheev. Nu-i nimic, mâine le arătăm noi ce putem. *I*

Văzându-i pe Tania şi pe Viktor, le făcură loc.

— Viţea, spuse Lipen şi se trase de nas, astăzi îmi placi. Aşa să trăiesc eu şi dumneata cu fetiţa dumitale.

Viktor râse şi porni cu Tania pe coridor.

2

Dimineaţa îi lua pe sus pe Agheev, ca valul pe un

înotător, şi-l purta ziua toată fără răgaz, nelăsându-l să răsufle, să se dezmeticească: bronhoscopie, electrocardiogramă, Spirometrie, transfuzie, röntgen, lupte la domino, turuiala Svetlanei despre noutăţile din redacţie, micul dejun, prânzul, cina, apoi toate se retrăgeau, ca apele mării la reflux, şi se lăsa amurgul – ceasul umbrelor prelungi şi al gândurilor triste, ceasul dezvăluirii adâncurilor. Dincolo de păduricea întunecată din zare se stingea fâşia îngustă, rece a asfinţitului; cerul se îmbiba încet de albastru şi în acest albastru se iveau, încă palide, ca nişte acadele supte, stelele; piereau cârdurile de ciori; obiectele îşi pierdeau contururile, se tulburau, se estompau. Ziua murea greu şi dureros, ca un om „de parcă n-ar fi crezut că mâine va renaşte, că se va repeta într-o altă zi, iar Dmitri, stând în faţa ferestrei deschise, resimţea această moarte prin toate fibrele trupului său.

Îi era teamă de amurg, ca şi celorlalţi bolnavi din clinică: era vremea când se domolea nu numai natura, dar şi oamenii aruncaţi de clocotul zilei pe malurile pustii ale propriilor suflete.

Nici chiar bătrânul Lipen, om vesel şi foarte guraliv, nu se simţea liniştit şi în elementul său pe acest mal; se învârtea un răstimp printre paturi, apoi se aşeza pe un taburet şi-l trăgea pe Agheev de mânecă.

— Ascultă, Dima, uite dumneata eşti un om învăţat, ai studii superioare şi ai dat gata o mulţime de ştiinţe, aşa că poate dumneata ai şti să mă lămureşti şi pe mine, aşa un bătrân prost, cum e cu viaţa mea…

Vorbea, trăgându-se de nas, iar Dmitri privea pe fereastră cum afară se îndeseşte întunericul. Vezi, se gândea (el, un om care a muncit o viaţă şi-i duce dorul muncii sale. Tânjeşte după micul său atelier unde strunjea piese pentru maşinile de cusut „Singer” ale străbunicelor, făcea chei şi repara tocuri rezervoare. El se poate consola cu gândul că nu a trăit degeaba, că în fiecare zi a adus folos oamenilor. Chiar dacă folosul a fos. t mic, cât o codiţă de şoarece; ce importanţă are? Important este că munca îi

aducea bucurie, bucurie după care i-e dor lui acum. Dar tu, ţie după ce ţi-e dor? Ţie ce ţi-a dat munca ta şi ce a dat ea oamenilor şi care-i mângâierea ta acum, în acest ceas al amurgului? Oare ce vei lăsa după tine în afară de „câteva rânduri în ziar”, ele au murit, abia apucând să se nască, grăbite, indiferente, plicticoase: tu însuţi le-ai uitat, cum le-au uitat şi alţii. De-ai putea lua totul de la început… Ai scrie cartea ta. Tu.ai scrie şi ea ţi-ar justifica existenţa. Dar eşti sigur de asta? Tocmai aici e aici, că nu eşti sigur. S-ar putea pur şi simplu să nu fie decât o carte în plus despre grozăviile războiului, ghetouri, suferinţă, vitejie – câte asemenea cărţi nu s-au scris? încă o carte din şirul lung de cărţi – de la Homer încoace s-au scris milioane de cărţi minunate, dar oamenii nu s-au făcut datorită lor nici mai buni, nici mai generoşi, nici mai umani; fascismul a demonstrat că poţi să te entuziasmezi de *Faust* şi de Goethe şi cu patul armei să goneşti copiii la gazare. Desigur, munca în care ai investit tot sufletul tău, copiii, conştiinţa că ai trăit cinstit în anii ce ţi-au fost hărăziţi, n-ai înşelat, n-ai minţit, n-ai făcut ticăloşii – toate acestea sunt foarte importante, fără ele s-ar fi rupt legătura dintre epoci, ştafeta pe care o generaţie o transmite celeilalte, dar uite că stai acum iată în faţă cu veşnicia, nici pe departe cel mai bun participant la această ştafetă, un tipic *outsider,* şi chiar dacă toată viaţa ai fi muncit ca un taur, cu îndârjire şi însufleţire, nu cred să fi simţit acum că ai rezolvat enigma existenţei.

Şi Dmitri îşi aduse aminte de basmul cu împăratul chinez care se hqtărâse să afle care-i miezul vieţii omeneşti. împăratul acela se urcase de tânăr pe tron şi într-o bună zi chemă la el pe toţi înţelepţii săi şi le dădu poruncă să cerceteze şi să-i dea răspuns, şi înţelepţii îi răspunseră într-un glas: „Te ascultăm şi ne supunem”. Se duseră şi îşi văzură de treaba lor, iar împăratul – de-a lui. El lupta cu vecinii, îşi sărăcea supuşii, punea la cale baluri şi primiri somptuoase, petrecea cu femei şi făcea beţii, iar înţelepţii scârţâiau de zor cu penele pe hârtie şi, după douăzeci de ani, veniră să aşeze la picioarele împăratului

cinci sute de tomuri uriaşe, în care sta scris amănunţit de ce se naşte omul pe lume şi de ce moare şi care-i rostul şi miezul vieţii, împăratul, mahmur şi cu capul greu după o beţie, se uită dezgustat la stivele de cărţoaie şi le spuse înţelepţilor să nu se prostească, ci să facă bine să-şi înghesuie înţelepciunile lor în cel mult cincizeci de tomuri – căci ce zevzec s-ar încumeta să citească toată vorbăria asta goală! Şi înţelepţii au plecat şi au mai lucrat alţi douăzeci de ani pentru a îndeplini porunca împărătească, iar împăratul, cum s-ar spune, şi-a văzut mai departe cu succes de vechile-i îndeletniciri. Se mai împlinise şi se mai înţelepţise şi el, aşa că acolo unde în tinereţe nu izbutise cu puterea armelor, încerca acum prin intrigi şi corupere, trădare şi minciuni. Cu aceeaşi mină largă arunca banii în vânt, dobândiţi cu trudă grea de robii săi, pedepsea, miluia, îi răsplătea cu onoruri pe lingăi şi lingeblide, iar când înţelepţii îi aduseră cele cincizeci de volume, se mânie din cale-afară. „S-ar putea crede c-altă grijă n-am decât să citesc prostiile voastre. Luaţi-le înapoi şi peste zece ani să-mi adunaţi cinci tomuri şi-atunci poate c-oi găsi şi eu timp să le citesc”. De spaimă, înţelepţilor li se muiară picioarele şi o luară iute din loc, iar împăratul porunci să-i fie aduşi armăsarii: căci se pusese la cale o mare vânătoara Peste zece ani înţelepţii aşezară la picioarele stăpânului cinci tomuri groase. împăratul însă începea să simtă că-l lasă puterile. Băteau la uşă bătrânecca, neputinţa, vlăguirea, şi-ar fi fost o prostie să-şi cheltuiască anii ce-i mai rămăseseră ca să afle pentru ce trăieşte omul pe pământ, când mult mai deştept era să trăiască. Aşa le şi spuse înţelepţilor şi le porunci să-şi cearnă înţelepciunea şi s-o cuprindă într-un singur tem şi r. iei acela să nu fie prea gros. Şi înţelepţii iarăşi au plecat şi au mai scârţâit cu penele lor alţi zece ani. Adevărată muncă de ocnaş să-ndeşi într-o singură carte tot ce ştii despre miezul existenţei omeneşti, dar alegere nu aveau. Şi iată-i într-o bună zi venind iar la împărat şi aşezându-i la picioare un volum, unul singur şi acela subţirel, numai că împăratul nu mai era în stare să-l citească. El murea, înconjurat de

nemoşteniile care-şi ascundeau cu iscusinţă nerăbdarea de a-l vedea săvârşit pentru a se putea încăiera de dragul tronului; printr-un semn, împăratul chemă la el pe cel mai de seamă înţelept şi-i şopti cu buzele amorţite: „Spune-mi tu, spune-mi în câteva vorbe, că pentru mai mult nu mai am timp”. Înţeleptul se aplecă la urechea lui şi-i şopti: „Omtdse naşte, suferă şi moare”. Şi împăratul răsuflă adânc şi muri.

Dmitri îşi aminti acest basm şi îşi spuse în sinea sa că înţeleptul l-a minţit pe împărat. Căci omul nu suferă numai, dar se şi bucură, iubeşte, uneori e dăruit cu o fericire luminoasă ca soarele şi toate astea nu pot fi nesocotite şi scoase de pe balanţa existenţei. Viaţa nu-i o vale a plângerii, altfel omul nu s-ar agăţa de ea cu o speranţă atât de îndârjită, şi vezi că înţelepciunea din basmul chinezesc e cenuşie şi sărmană faţă de plinătatea vieţii şi bogăţia ei de culoare.

Între timp, noaptea topise în ea amurgul, cerul violetdens se prelingea pe pământ şi stelele lui prinseră a străluci, de parcă Linen le-ar fi frecat cu şmirghel, şi păduricea se trase mai departe, semănând eu un lanţ scund de munţi crenelaţi, şi fără veste între copaci se aprinse un foc. Focul viu, licăritor, pâlpâia în întuneric, ca o inimă omenească, dezghiocând din umbră siluete de copii, şi avea în el atâta vrajă, că-ţi venea să sări pe fereastră şi să alergi buimac la chemarea lui caldă. Şi Dmitri îşi aduse aminte de focurile copilăriei sale, cu cartofi copţi, în coaja neagră, arsă, sfărâmieioşi, frigânduţi buzele, şi eu felioare de slănină înfipte în ţepuşe – cum sfârâiau felioarele acelea trandafirii, picurând în foc stropi grei de grăsime – dacă nu apucai să le prinzi pe coltucul de pâine – şi înflorind cu flăcări albăstrui în jar, şi mirosea îmbietor de-ţi lăsa gura apă, şi deasupra focului, a pădurii, a lumii întregi atârna cupola cerului violetdens, găurit de stele mari, parcă împuşcat cu gloanţe trasoare. Îşi aduse aminte şi de alte focuri, scrutând cu tristeţe de la fereastra salonului focul acela pâlpâitor, şi cine ştie cât de departe l-ar fi dus amintirile, dacă n-ar fi simţit pe umăr mână caldă

a cuiva. Trăgând cu coada ochiului, Dmitri îl văzu pe Iakov şi se lipi cu umărul de el, simţind cum i se încălzeşte trupul înfrigurat şi au stat aşa şi au privit până s-a stins lumina focului şi pădurea a devenit iarăşi întunecată, de nepătruns.

Lipen şedea în faţa noptierei şi desena cu creioane colorate iepuri. Iepuri urecheaţi cu boturi grozav de caraghioase şi de simpatice, cu mustăţi de motan, roşii, albăstrii, verzi; el dăruia aceşti iepuri strănepoţelei sale de cinci ani, şi fetiţa chiuia de bucurie, de parc-ar fi fost iepuri vii, adevăraţi. Jiharev se foia în pat, învârtea butonul „Spidolei”; aparatul îngână ceva cu glasul lui Robertino Loretti; glasul era dulce-leşinat, dar lui Jiharev îi plăcea. Viktor nu era acolo: de când la radiochirurgie apăruse noua infirmieră, el venea în salon înainte de stingere, cu buzele umflate, şi în grabă se vâră sub pătură ca să nu răspundă la glumele lui Lipen. Pe pervazul ferestrei zăcea *Familia Thibault* – într-o săptămână Dmitri nu citise nici zece pagini. I se păru dintr-odată că locuieşte aici în salon de mult, că totul e o părticică din viaţa lui.

— Rozalia Moiseevna şi Asia îţi trimit salutări, spuse Iakov Efimoviei. Ele coc, pregătesc, prepară… nici nu ştiu care-ar fi cuvântu’.1 potrivit, un fel de tort caraghios denumit „Napoleon”. Asta-i soarta oamenilor mari: nu scapă să nu li se agaţe de nume câte o porcărioară. Tu poţi să-ţi imaginezi un cocteil „Einstein”? Eu pot. Probabil va fi ceva relativ, fără strop de alcool. Distrat, frunzări cartea. Svetlana a fost astăzi?

— A fost. Şi băieţii din redacţie. Vine la mine aici popor ca la iarmaroc.

— Îmi place de ea. Îmi pare foarte rău că n-am cunoscut-o înainte. Nu ştiu cum se face că trăim anapoda. Ne închidem în găoacea noastră, zăcem la televizor, ne întâlnim numai de zile mari, de sărbători. Eu unul aş da orice sărbătoare pentru o seară în jurul unui foc*: tu, eu, Andrei.

Dmitri îl apucă autoritar pe Iakov Efimovici de cordonul halatului.

— Iaşka, vreau să-mi spui ceva. Înţeleg că voi nu obişnuiţi să spuneţi adevărul, o fi chiar bine aşa, nu ştiu, numai că pe mine nesiguranţa mă apasă mult mai mult. E sfârşitul, da? Uite, ai pomenit de Svetlana… Dacă-i sfârşitul, faceţi ceva pentru ea. E atât de slăbuţă, bolnăvicioasă, în afară de mine n-a avut niciun sprijin în viaţă, iar eu… vezi şi tu, ce sprijin mi-s eu. Dacă ai şti cât mi-e de teamă că mor şi ea rămâne singură, şi…

— Nu vorbi prostii, îl întrerupse tăios Iakov Efimovici. Vorba basmului acela pentru copii: am scăpat de bunicuţă, am scăpat şi de bunel… Aşa-i şi cu tine: ai scăpat viu de fascişti, când îi mitraliau razant pe refugiaţi. Ai scăpat din ghetou, de unde zeci de mii de oameni n-au reuşit să scape. Ai scăpat de gloanţe, mine, proiectile, bombe – şi să nu scapi de boală! Prostii, Dima. Şi pe mine mă apucă melancolia când văd în noapte un foc aprins şi nu mă pot apropia de el. Deocamdată ştim încă foarte puţin despre forţele compensatoare ale organismului, despre influenţa activităţii nervoase superioare asupra diferitelor îmbolnăviri. Svetlana are nevoie de tine? Minunat, este cel mai bun lucru la care am putea visa eu şi cu Andrei, medicii tăi curanţi, mai rău ar fi fost dacă nimeni nu ar fi avut nevoie de tine, nici chiar tu însuţi. Spune-ţi mereu: Svetlana are nevoie de mine, trebuie să mă înzdrăvenesc cât mai repede şi să mă întorc acasă, pentru că ea are foarte mare nevoie de mine, crede în asta, cum crezi că iubirea e iubire, cinstea – cinste, iar ticăloşia – ticăloşie, şi-atunci în două-trei săptămâni ai să pleci de aici sănătos, ca un taur, şi n-o să se lipească de tine nicio boală.

— Asta-i vrăjitorie, Iaşka, zâmbi palid Dmitri. Eşti medic, dar vorbeşti ca un vraci. Pesemne că medicii vorbesc aşa când nu mai au ce spune altceva.

— Niciodată nu ţi-am supraapreciat posibilităţile intelectuale.

— Iakov Efimovici îşi scoase batista din buzunar şi se apucă să frece lentilele ochelarilor.

— E de mirare, zău, ce văicăreţi jalnici devin oamenii

sensibili de cum îi pişcă de fund un gânsac fript. De ce să vorbesc cu tine despre tratamente medicale, despre asta voi vorbi cu Andrei. Bineînţeles că ne vom putea lipsi şi de încrederea ta, medicina de mult nu mai este vrăjitorie, cum zici. Cred că din secolul şaisprezece, iar acum. suntem, pare-se în douăzeci. Totuşi şi acum învinge mai repede cei care au încredere. Ei, dar m-am cam întrecut cu vorba, vecinii tăi vor să doarmă. Poţi să te duci s-o suni pe Svetlana, cabinetul lui Suhorukov e deschis.

Din obişnuinţă şi acum spunea propriului cabinet „cabinetul lui Suhorukov", preferându-i masa julită din camera medicilor, şi cu un glas blând, dar categoric îi expedia la Andrei pe toţi medicii care veneau la el cu probleme legate de secţia lor.

3

Încă de pe palierul scării Svetlana auzi cum sună în apartamentul ei telefonul, sună cu disperare. Aproape plângând, hârşcâia cu cheia pe întuneric neizbutind să nimerească broasca, iar când, în sfârşit, uşa se deschise, telefonul tăcu: în receptor ţiuia prelung.

Aprinse lumina, se dezbrăcă şi-şi puse capotul, se spălă, îşi aduse aminte că nu mâncase de prânz, dar n-avea chef să meargă la bucătărie, să pregătească ceva şi apoi de una singură să înghită mâncarea în silă. Trase fotoliul lângă măsuţa cu telefon, se aşează înfăşurându-se într-un şal: oare n-o să mai sune? Sigur că era Dima, cine altcineva… sau poate Andrei?

În perete ticăia mica pendulă: o cutie metalică colorată cu vopsele de ulei, cu cuc şi cu greutăţi de plumb – oare unde o fi dibuit-o Dimă, cred că astăzi nu se mai face aşa ceva, o fi având probabil vreo cincizeci de ani, dacă nu mai mult. Acele se întâlniră la cifra zece. Cucuie, cucuie, zi câţi ani mi-e hărăzit să trăiesc? Uşiţa de deasupra cadranului se deschise zăngănind, apăru cucul şi hârâi aspru, metalic. S-o fi dereglat ceva, pentru că pasărea cucăi de opt ori, şi tăcu, de parcă s-ar fi încurcat la socoteală, apoi mai strigă de patru ori şi, ruşinată, se ascunse în cuibuşorul ei. Simulacru! Un simulacru mecanic

caraghios. Cucii adevăraţi au plecat demult în ţările calde. Aşteaptă cu încredere primăvara: se reîntorc ei. O să ieşi la marginea pădurii încălzite de soare, o să te opreşti cu urechile ciulite şi o să te izbească în inimă glasul trist: cu-cu, cu-cu… Atunci ai să numeri clacă o să ai chef.

Sună telefonul. În sfârşit.

— Pe unde-mi umbli, plimbăreaţo? spuse Dmitri. De o oră te caut. L-ai expediat pe bărbat-tu şi-ţi faci de cap?

— Potoleşte-te, Dirna, cu glumele tale, îi răspunse ea, bucuroasă că-i aude glasul şi că glasul ăsta sună cantotdeauna răspicat şi glumeţ. Eram lângă uşă când ai sunat, dar ştii şi tu ce întunecime-i la noi, pân-am dibuit broasca…

— Ar trebui pus un bec, tot nu izbutesc să adune fonduri.

— Chiar aşa, râse ea. Mâine chiar cumpăr un bec. Toată seara am stat la Gorbaciovi, îţi trimit multe salutări. Se pregăteau să-ţi facă o vizită, dar le-am spus să nu vină, şi aşa ai vizitatori cu duiumul, trebuie să te odihneşti mai mult.

— Bravo, răspunse Dmitri, ai fost deşteaptă. Cel mai puţin am chef de Gorbaciovi, mai ales de superba maimuţica.

— Dima, eşti nedrept cu ea, spuse Svetlana. E foarte uşor să dai cu piatra în om, nu-i bine ce faci. Dima, te rog.

— Bine, bine, nu mai zic nimic, mormăi el. Pur şi simplu ştiu eu câte ceva ce tu nu ştii, şi-mi pare grozav de rău de omul ăla. E o bogăţie de om, mă întreb cum de l-ai simţit tu din prima clipă, ai un ochi fantastic, Svetka, iar eu care-l ştiam de-atâţia ani, niciodată nu m-am învrednicit să mă uit mai atent… El e o bogăţie de om, iar ea e cea mai ordinară târfa.

— Dima, e o femeie foarte nefericită şi nu vreau să vorbeşti aşa de ea, îl întrerupse Svetlana. Nu trebuie, altfel am să te aud mai târziu făcându-ţi reproşuri că nu te-ai uitat mai atent nu numai la el, dar şi la ea. Mai bine povesteşte-mi despre tine, că nu te-am văzut de-o veşnicie.

— Ai plecat de la mine la ora cinci, de când cinci ore

sunt o veşnicie?

— De când m-am îndrăgostit de tine, prostuţule.

El începu să tuşească şi tuşi preţ de vreun minut, întorcându-şi capul şi acoperind cu mâna receptorul, dar ea îl auzea totuşi cum tuşeşte şi îşi închipuia cum i se umflă venele pe frunte şi omuşorul ascuţit se zbate pe gâtul lui lung.

— Svetik, strigă Dmitri, iartă-mă, a intrat o clipă Iaşka Basov, ţi-a transmis salutări. Ştii, astăzi ne-a venit o idee grozavă. Când scap de aici, îl luăm şi pe Andrei şi plecăm la pădure şi o să stăm toată seara în jurul unui foc de vreascuri. O să luăm cu noi slăninuţă, cartofi… ca altă dată, în patruzeci şi trei, şi mai înainte. Nu, nu, nici nu te gândi să mă rogi să te luăm şi pe tine, fără femei, că voi stricaţi totul. Să vedem, mă consult şi cu ei, dacă ne rogi mult de tot…

— N-o să vă rog, fii liniştit, spuse ea înghiţindu-şi lacrimile. Că doar înţeleg şi eu că femeile strică totul. Bineînţeles, vă duceţi voi, şi după aceea ai să-mi povesteşti tu cum a fost. Seara ce-ai făcut?

— A, astă seară ne-am luat revanşa, eu şi cu Lipen, pentru toate înfrângerile umilitoare din trecut. Jiharev şi cu Viktor de cinci ori au intrat sub masă, n-ar fi ieşit de acolo până la cină, dacă Viktor n-ar fi fugit la fetişcana lui. De-ai şti ce poveste romantică…

— Ştiu, am văzut-o pe Tanecika la institut, mi-a povestit tot. O ţin minte când era de-o şchioapă, când te gândeşti, avea vreo patru anişori, iar acum are logodnic. Să n-o necăjiţi acolo, voi, bărbaţii.

— Glumeşti, făcu Dmitri. Să-ncerce numai cineva s-o necăjească! îi luăm capul. Am vrut chiar să punem noi mâna pe cârpă şi perie în locul ei, dar nu ne lasă, e grozav de principială fata. Iar Vitka ăsta… Zăcea ca un pietroi, până a apărut ea, avea nişte ochi… nici nu pot să-ţi redau. Ca secara târziu toamna: goală, înţepătoare, fără vlagă. Fata parcă i-a primenit sufletul. De necrezut ce minuni sunteţi voi în stare să faceţi cu noi, bărbaţii.

— Nu fi invidios, Dimka, spuse Svetlana, eu te iubesc la fel de mult ca Tania pe băiatul ei. Ea are însă tinereţea, iar eu nu am nimic în afară de tine. Să nu uiţi, Dimocika, te rog.

— Nu uit, izbuti să îngaime, nu uit... Iar acum lasă-mă să aud cucul şi închidem, că iar mă bombăne Taisa Sergheevna.

Svetlana luă aparatul, se urcă pe un scaun şi potrivi acele ceasornicului. Uşiţa se deschise zăngănind, ieşi cucul, trepidând, hârâi şi încremeni. Svetlana trase greutatea de plumb, învârti acele – cucul nu se clinti din loc.

— Stai o clipă, mi-e teamă să mut acele ca să nu stric ceva, spuse ea. Acum e unsprezece fără cinci, mai povesr teste-mi tu ceva până la ora fixă, iar după aceea te las să asculţi cucul.

Strânse cu umărul receptorul la ureche, scoase placa pe care erau înregistrate glasurile păsărilor şi cu ochii la ceas puse în funcţiune picupul. Pe unde o fi glasul cucului? A uite aici, primul. De n-ar fi şi muzică, nu mai ţin minte cum e înregistrarea: numai glasurile păsărilor sau şi cu acompaniament muzical?!

Acoperind microfonul cu palma, Svetlana puse placa. Acul hârâi pe disc şi se auzi un cu-cu limpede şi răspicat – de parc-ar fi căzut o pietricică într-o fântână. Ridică receptorul spre picup şi-i spuse: „Ascultă!” şi în el răsună egal, aspru, glasul păsăresc. La al unsprezecelea strigăt Svetlana opri placa şi iarăşi acoperi microfonul cu palma.

— Eşti mulţumit?

— Foarte, de parc-aş fi trecut prin pădure. Nici nu mi-aş fi închipuit c-o să sune aşa de grozav la telefon. Ce mai meşteri au fost odată, ce mai meşteri... Ceasul rămâne în urmă cu două minute, potriveşte-l.

— Nu potrivesc nimic, te întorci şi faci totul cu mâna ta. Noapte bună, Dima, e târziu.

— Noapte bună, iubita mea. Îţi mulţumesc.

Dmitri închise şi Svetlana se lăsă vlăguită pe jos, lângă picup şi se uită cu ură la ceasul vechi, amuţit.

Şedea gândindu-se că acum trebuie să aibă o grijă deosebită de discul ăsta: chiar mâine o să ducă pendula la reparat, dar te pomeneşti că n-o vor primi la atelier – şi dacă Dima o să mai vrea să asculte cucul. Avea un glas vesel, numai de Rita a vorbit cu ură, de nimeni niciodată n-a mai vorbit cu atâta ură şi dispreţ. Ştia doar de mult că are un amant, chiar el mi-a spus-o cândva, dar atunci părea a fi nepăsător. S-a schimbat ceva după întâlnirea lui cu Gorbaciov la cafenea, oare ce-a aflat el ce nu ştiu eu? Ei da, era vineri, s-au întâlnit la cafenea, în Pârcul Celiuskin şi au băut împreună un păhărel – e posibil pare să-i fi vorbit Gorbaciov de boala lui, oare ştie şi el adevărul? Rita susţine că el ştie adevărul, că tot timpul s-a prefăcut ca s-o păcălească pe ea, iar după ziua aceea afurisită de luni i-a fost tot mai greu să se prefacă şi a început să bea şi beat fiind l-o fi luat gura pe dinainte: parcă-i uşor să porţi în tine un asemenea bolovan? i-o fi vorbit lui Dimka de boala lui, şi despre cum a plecat Rita, şi apoi cum s-a întors – iată de ce Dima n-o poate suferi, dar, Doamne, oare nu-i destul că ea însăşi se urăşte şi se dispreţuieşte. S-a frânt ceva în ea, acum e ca pasărea aceea amuţită şi hârâita din pendula lor, singură îşi mănâncă zilele, ochii ce-au mai rămas din ea… Şi în Gorbaciov s-a frânt ceva, el nu crede în întoarcerea ei, şi mai ales nu crede că toate astea mai au vreun sens. Dacă el ştie că i-a mai rămas de trăit o nimica toată, atunci plecarea ei a fost pentru el o catastrofă din care nu mai poate ieşi la suprafaţă. L-a luat curentul, şi pe ea a luat-o curentul, şi amândoi nu mai pot schimba nimic. Lunea aceea nu poate fi uitată, poate doar cu timpul, iar timp nu mai e, şi ea grăbeşte sfârşitul, pentru că totul şi-a pierdut orice sens.

Da, îşi spuse Svetlana, numai să scape Dimka de acolo, sănătos sau bolnav – eu una voi fi cu el până la capăt. Până la urmă, până în ultima clipă voi fi – o părticică din el, şi chiar dacă ar vrea să mă rupă de el nu va izbuti s-o facă.

4

— Din păcate, nu au greşit, spuse Zaikin, înşirând pe

masă foile cu rezultatele investigaţiilor. Are într-adevăr cancer în lobul superior al plămânului drept. Uitaţi concluzia lui Melnikov, a biopsiei. Tumoarea nu e mare, cred

30*

că-i posibilă o operaţie radicală după iradiere. Plămânul stâng şi partea rămasă din cel drept vor asigura pe deplin funcţia vitală a organismului. Internistul crede şi el că bolnavul va suporta bine operaţia.

— Ce spune stăpâna „împărăţiei umbrelor”?

— Suhorukov se întoarse spre Emilia Borisovna Maximova, radiologul-şef al institutului.

Emilia Borisovna puse în funcţiune negatoscopul şi înşiră radiografiile.

— Umflătura e în regiunea segmentului al doilea, mică, n-a atins bronhiile. Bineînţeles, faptul îndeamnă la optimism. Dar să-mi spuneţi mie, băieţi, ce-nseamnă umbra asta pe osul temporal?

Încercui cu bagheta pata de pe radiografie şi-şi strânse buzele pline.

Suhorukov, Basov, Zaikin se uitară unul la altul în tăcere. Ştiau ce-nseamnă asta. Condamnare la moarte. Ziaristul Agheev, Dmitri Kuzmici, în vârstă de treizeci şi şapte de ani, era condamnat de această pată minusculă la moarte, fără drept de apel şi fără speranţă de graţiere.

Emilia Borisovna se îndepărtă de negatoscop, se aşează la masă, scuturându-şi cu furie buclele roşcate.

— Ascultaţi, băieţi, spuse ea, s-a gândit careva ce jug e munca noastră? Se spune, de pildă, că muncesc greu minerii, oţelarii, chiar şi ospătarii. Dar noi?…

— Cftă şi-şi masă timpi ele.

— Uite, judecătorul, sau procurorul… Ei condamnă la moarte criminali, sadici, pe cei mai mari răufăcători şi tot nu cred că le este prea lesne. Iar noi condamnăm la moarte un om excepţional şi după asta trebuie să trăim, să mâncăm, să zâmbim, să citim cărţi, să mergem la cinema… Spuneţi-mi, când se va isprăvi oroarea asta? Noi doar ne prefacem că ne-am deprins cu toate astea, cu aşa ceva nu

poţi să te deprinzi, de fiecare dată când descoperi o asemenea pată, parcă-ţi dă cineva cu parul în cap, şi în inimă, şi te simţi criminal, părtaş la crimă. Când se va termina cu asta, băieţi?

Suhorukov fuma lacom, scuturând scrumul pe halat, şi se uita la negatoscop de parc-ar fi vrut cu privirea lui să anihileze, să desfiinţeze moartea.

— Cum să-i convingi pe oameni să înceteze să mai fabrice bombe şi rachete nucleare, şi toate miliardele care se cheltuiesc acum pentru război să le dea medicilor, savanţilor, cercetătorilor? spuse cu tristeţe Iakov Efimovici. Aceşti bani ar ajunge să se construiască sute de noi centre ştiinţifice, utilate cu cea mai nouă tehnică, ar da un asemenea impuls, un asemenea brânci cercetărilor ştiinţifice, încât…

— Dacă ar fi vorba numai de bani, problema cancerului ar fi fost până acum rezolvată, îl întrerupse sumbru Zaikin. Doar am mai spus-o: omenirea n-a atins încă nivelul necesar, intelectul n-a ajuns încă la nivelul necesar…

— Dar de ce? sări Basov. Oare nu pentru că secol după secol războaiele îi distrug pe cei mai buni? Oare nu pentru că secol după secol militarismul ţine la cheremul lui cele mai luminate minţi? De unde să ştim noi că fasciştii nu l-au ars în cuptoarele de la Oświęcim pe acel geniu care ar fi salvat omenirea de cancer, sau că acesta nu moare acum de foame undeva la Calcutta. sau undeva în inima Africii! De unde să ştim cât de departe ar fi ajuns intelectul uman dacă de veacuri ar fi fost preocupat numai de bine, de autocunoaştere, autoperfecţionare, de dezlegarea misterelor naturii, şi nu de distrugere şi nimicire? Intelectul… încă un război şi omenirea se va întoarce la starea monocelulară, şi atunci nu vor mai exista nici problema cancerului şi niciun fel de alte probleme.

— La Dubita, pe lângă Institutul unificat de cercetări nucleare, oncologii au început experimentele la sincrofazotron, spuse Jarkov. Se bombardează tumorile cu fascicule de protoni în diflecţie. O chestiune de mare viitor:

protonii pătrund la adâncimea dorită şi distrug tumoarea aproape fără să vatăme ţesuturile sănătoase. Ceva în genul exploziilor controlate. Dacă experimentele vor da rezultate pozitive, asta va însemna începutul sfârşitului chirurgiei clasice, care, orice am spune, întotdeauna-i o pacoste. Vă închipuiţi ce salt va face oncologia: o treaptă calitativ superioară. Dar Iakov Efimovici are dreptate: toate astea costă enorm. Dacă toţi ar trece la dezarmare, cum a propus încă Lenin, cum propunem noi lumii zi de zi, an de an! Eh, ce să mai vorbim!

Li să tăia răsuflarea gândindu-se la perspectivele fantastice pe care le-ar deschide omenirii în toate domeniile vieţii dezarmarea; numai Suhorukov era indiferent la toată discuţia, pentru că nu se gândea doar la o-ncologie şi la problemele ei, ci la Dimkţ Agheev, la deşiratul şi stângaciul Dimka, cu un fel de zâmbet vinovat, ruşinat în colţurile gurii, cu nasul lung şi coroiat şi cu palmele umede, şi îl vedea în amintire ba în spatele plasei mărunte de sârmă a ghetoului, mâncând cu lăcomie cartofi fierţi în coajă, ba cu arma în mâna lângă foc, ca partizan, ba acolo, la râu, când a rupt mărunţel foaia cu numerele de telefon şi a plecat s-o scape din nenorocire pe Svetlana, pe care tu ai lăsat-o de izbelişte. Dimka, Dimka, cum e cu putinţă una ca asta? Nu pot să cred, nu vreau să cred, doar i-am făgăduit Svetlanei să te salvez, cum o să mă mai uit în ochii ei! Un jug de neîndurat, Emilia Borisovna are dreptate, dreptate avea şi Nina când spunea că de aşa ceva nu te salvează nicio aritmetică. Da, am salvat şi salvăm mii, zeci de mii, dar fiecare om e unic şi irepetabil şi, salvând mii, nu pot să nu ţin seama de tine, unicul, şi de Gorbaciov, unicul, şi de unicul Zaiaţ.

Intră Veresov; medicii isprăviseră cu vorbăria despre viitorul îndepărtat, deocamdată irealizabil, şi priveau acum tăcuţi la negatoscopul cu radiografii; după feţele lor lungi şi după mormanul de chiştoace în scrumieră, Nikolai Alexandrovici se lămuri imediat despre ce-i vorba. Luă foaia de observaţie, trase spre el analizele şi concluziile, îşi scoase din buzunar ochelarii.

Citea încet, mişcându-şi buzele fără glas, ca şi cum n-ar fi fost totul clar şi fără lectură, de parcă n-ar fi existat afurisita aceea de radiografie cu mica pată în regiunea temporală: nici nu-şi ridica ochii spre negatoscop. Întorcea paginile, răsfoia hârtiile, le punea deoparte, le mai lua o dată, şi Suhorukov îl urmărea cu speranţă, cum urmărea în copilărie pe scamatori: uite acuşi scoate din pălăria goală un cocoş. N-a scos. Se ridică, se apropie de negatoscop, privi printre gene, îi tresări cicatricea de pe obraz. Da, se gândi Suhorukov, aici e punctul final, de aici trebuia să înceapă.

Cercetă îndelung radiografiile, de parcă ar fi sperat să descopere în ele ceva ce nu au putut să vadă o jumătate de duzină de medici cu experienţă, adunaţi în acea încăpere, de parcă nu era totul evident până şi pentru un începător, care abia a terminat specializarea la radiologie:

pe Suhorukov îl scotea din fire această atenţie şi concentrare exagerată, ar fi vrut să se ridice şi să plece, dar după toate neplăcerile pricinuite pân-acum lui Veresov, nu era chiar atât de simplu s-o facă.

Magician, se gândea el, mare magician şi fachir! Doamne, îmi închipui ce impresie ar produce asupra profanilor: profesorul şi-a încruntat fruntea, a scos un hm! plin de tâlc şi a declarat: fleacuri, copii, nu merită să iei treaba asta în serios. Acuşi îi facem ţac-ţac! – şi gata socoteala. Deci, notaţi…

Îşi dădea seama că nu are deloc dreptate, că niciodată, în atâţia ani de zile de când lucrau împreună, n-a observat la Veresov dorinţa de a impresiona, de a face pe luminatul, de a poza faţă de corpul medical, faţă de „guguştiuci”, cum le spunea el tinerilor, dar nu-şi putea impune să gândească altfel. „Jupiter, te mânii, deci nu ai dreptate”. – „Da, mă mânii, dar am dreptate. Din păcate. Spre marea mea părere de rău…”

În sfârşit, examenul medical fu terminat. Nikolai Alexandrovici îşi scoase portţigaretul, bătu cu ţigara în capac.

— Cine a făcut anamneza?

— Eu, răspunse Suhorukov. E ceva neclar?

— Ai scris că în timpul războiului a suferit un pneumotorax spontan. Ce l-a rănit? De ce n-ai aflat de la ce anume a provenit rănirea?

— Pentru că o ştiu foarte bine. împreună cu Iakov l-am cărat vreo şase kilometri prin mlaştină, n-a lipsit mult să crăpăm acolo toţi trei. Asta a fost în blocada din patruzeci şi trei, a explodat o mină alături.

— L-a nimerit o singură schijă?

— Era plin de ele, cum e castravetele de seminţe, spuse Iakov Efimovici. împreună cu Andrei am rupt în fâşii toată rufăria ca să-l pansăm cât de cât. Schijele erau mărunte, doctorul nostru le-a pigulit din el o săptămână.

— Ascultaţi, copii, făcu Nikolai Alexandrovici, e ceva foarte straniu. Nicio metastază, în jur e curăţel, numai în zona temporală îndepărtată. Bineînţeles, câte nu se pot întâmpla, totuşi... Vedeţi voi, am avut în timpul războiului la spital un soldat şi pe el îl brodise o mină, îi extrăsesem o sumedenie de schije – mai târziu i-am dăruit o pungăntreagă. Şi uite că-mi amintesc de o radiografie... de parcă acum, peste douăzeci şi doi de ani, mi-ar fi căzut din nou în mină. O schijă minusculă a spart osul, el s-a deplasat şi totul arăta exact ca pe această radiografie. Doar n-aţi avut acolo röntgen, dar, ce vorbesc eu, ce röntgen poate fi în pădure... Medicul putea să n-o observe, rana era doar foarte micuţă, mai ales că avea şi de lucru până peste cap, Agheev ar fi putut să poarte schija asta şi o sută de ani, ea nu-l supăra cu nimic. Înţeleg, ar fi o minune să fie chiar aşa, totuşi se mai întâmpla şi minuni pe lumea asta, fir-ar să fie! Ia controlaţi treaba asta mai atent. Da, da, chiar acum. Dacă e metal acolo, o putem şti în douăzeci de minute. Ei, dacă nu...

Suhorukov şi Zaikin ieşiră grăbiţi din cabinet. Nikolai Alexandrovici îşi aprinse o ţigară şi-i întinse portţigaretul lui Jarkov.

— Igor Ivanovici, aţi studiat cazul? Dacă e în ordine acolo, ce ne puteţi propune?

Jarkov luă o ţigară.

— Se pot propune două variante, sau iradiere obişnuită antceperatorie…

— Asta-nseamnă şase-şapte săptămâni. Mult. A doua variantă.

— De fracţii mari. Am terminat experimentarea de laborator. Putem încerca 500 rad zilnic, doza generală să vă diminua până la 2.500 de la 6.000, cu acelaşi efect aproape.

— Deci, am putea termina într-o săptămână? Asta ne convine mai mult. Aduceţi-mi toate materialele şi datele experimentale.

— Bine, Nikolai Alexandrovici. Numai, dacă-mi îngăduiţi, îi aştept întâi pe Andrei Andreevici şi Gheorghi Zaharovici.

Veresov încuviinţă din cap. El însuşi asculta încordat să audă paşii pe coridor; nici el nu ştia dacă să creadă sau nu în reuşită; totul hotărau paşii: repezi – viaţă, grei, rari – moarte.

În coridor răsună un tropăit de parcă-ar fi gonit o herghelie de cai. Veresov zâmbi şi trase iarăşi spre el foaia de observaţie.

CAPITOLUL XXIX

1

Veresov şi Suhorukov, spălându-se pe mâini, vedeau prin geamul ce despărţea „tinda băii” de sala de operaţie cum asistenta anestezistă umplea perfuzorul cu narcotic lichid şi regla aparatul. Zaikin îşi făcea de lucru cu instalaţia de respiraţie artificială, Agheev era întins pe masă, Basov sta aplecat deasupra lui şi-i spunea ceva – îl îmbărbăta, probabil. Dmitri, parcă simţindu-le privirea, întoarse capul, îi văzu şi-şi mişcă neauzit buzele cenuşii. Iakov Efimovici înălţă şi el capul, îşi mişcă şi el buzele, Dmitri zâmbi. Zâmbetul lui era firav, de orfan, iar în pupilele-i negre, mărite, se zbătea, ca o pasăre în colivie, atâta rugăminte, atâta speranţă, că Andrei simţi cum i se urcă un nod în gât. Cu dureroasă recunoştinţă, se gândi la liniştitul, netulburatul Nikolai Alexandrovici, care tot îşi mai freca palmele mari, înroşite cu peria aspră: nu ştii tu,

Dimka prietene, cui îi datorezi viaţa: ni se întâmpla să luăm în zeflemea experienţa – importantă, vezi doamne, e şthnţa, talentul; dar pentru salvarea ta, bătrâne, n-ar fi fost de ajuns niciun talent, pentru asta trebuia să fi trecut prin tot războiul cu batalionul sanitar şi cu spitalul de campanie şi să fi operat multe mii de oameni, ca apoi, aproape după un sfert de veac, privind la negatoscop, să pescuieşti în propria-ţi memorie un caz asemănător, unul la un milion, şi să ni-l oferi nouă pe farfurioară cu dunguliţă albastră. Dacă ai şti ce fericire e asta – să stai, uite aşa, alături de el şi să te speli pentru operaţie, şi să ştii, să ştii ferm că totul va fi bine, că tu, bătrâne hoinar, vei mai hălădui destul pe pământ şi, cine ştie, poate că-ţi vei scrie cartea despre noi, despre tinereţea noastră, despre cei care au căzut în râpă de la Tarasovo şi în pădurile de la Staroe Selo şi despre toţi câţi au rămas în viaţă, pentru ca una ca asta să nu se mai repete niciodată.

Andrei îi întâlni liniştit privirea şi-i zâmbi şi el încurajator din colţurile gurii. Dmitri oftă şi închise ochii. Asistenta conectă aparatul şi când Veresov şi cu Suhorukov intrară în sala de operaţie bolnavul era gata adormit – ori plecase undeva departe-departe, dincolo de bine şi de rău. Cu o mişcare discretă, Zaikin îi injectă curara – venin de săgeţi, ţii minte când ne jucam de-a indienii? – nu, tu nu ţii minte nimic acum, muşchii îţi sunt paralizaţi, trupul relaxat, doar inima lucrează, plămânii s-au dezumflat ca o minge de fotbal înţepată de un cui. Acum pentru tine va respira Jora Zaikin, el se pricepe de minune să respire pentru alţii, numai pentru el însuşi respiră cam anevoie, mai ales în ultimele două săptămâni, când la fiece pas dă de Tania şi de Viktor. Rău a făcut Nikolai Alexandrovici că i-a dat voie să se angajeze ca infirmieră, de altfel ca infirmieră nu-i poate reproşa nimic Iakov, nici Taisa Sergheevna, nici eu. Numai la aşa ceva nu m-am aşteptat – s-o văd pe fiica profesorului spălând toaletele şi coridoarele şi refuzând categoric o muncă mai curăţică: la registratură sau la camera de gardă. Dar pe tine asta nu te priveşte deloc, pentru că până în clipa când vei fi dus în

sala de reanimare, Jora nu-şi va aminti nicio clipă nici de Tania, nici de Viktor, iar eu nu-mi voi aminti că mâine are loc şedinţa biroului de partid şi c-ar fi o adevărată fericire să mă aleg doar cu mustrare severă – un an de muncă de dârvala şi-mi ridică sancţiunea, dar dacă mă vor exclude din partid, atunci va fi rău de mine, foarte rău. Dar nici la asta nu mă voi gândi până nu se va termina operaţia, şi Veresov la fel, deşi nici el nu se poate aştepta mâine la cine ştie ce bucurie. Pentru câteva ore tu eşti pentru noi buricul pământului şi chiar dacă ar exploda alături o bombă am încerca doar să acoperim cu mâinile noastre câmpul chirurgical pentru ca nu cumva, doamne fereşte, să cadă în rană cel mai mic fir de praf.

Habar n-ai, bătrâne, cât ne-a fost dat să ne enervăm azi dimineaţă din pricina ta. Încă în ziua când te-ai internat ţi s-a luat sânge pentru analiză şi s-a stabilit că ai grupa a treia; ieri Zaikin a comandat pentru operaţie trei flacoane de sânge de la donator, iar azi dimineaţă a făcut proba de compatibilitate, aşa se face întotdeauna, şi în sânge au apărut flocoane. Da, nicio greşeală, grupa a treia – şi grupa a treia, pur şi simplu boala ta ticăloasă ne-a jucat festa asta, ea a reuşit să-ţi schimbe întrucâtva compoziţia sânge ui, dar asta a fost destul pentru ca totul să se ducă pe copca. Şi în timp ce tu te perpeleai în salonul tău, ocărându-ne în gând că ne moşmondim atâta, Tolea Gribov împreună cu asistenta s-au repezit până ia Institutul de hematologie şi au ales acolo sângele ce ţi se potriveşte, din fericire, au găsit, căci altfel operaţia ar fi trebuit amânată, s-ar fi trimis avioane la Brest, Gomei, Grodno, în toate oraşele unde există puncte de donare a sângelui. Dar nici despre asta n-ahn să-ţi pomenesc când te vei dezmetici, n-are niciun sens să le ştii şi tu. Aşa-i munca noastră.

Uite-ne în jurul mesei: Veresov, eu, Zaikin, Iakov, în jurul meselor vecine Alik Voskovţev, Vsehsviatskih, Galia Ivanitkaia, Nataşa Golubeva, iar la balcon, deasupra noastră, stau smirnă cursanţii şi studenţii din anii mai mari – astăzi avem o zi bună, niciun neoperabil, şapte bolnavi de cancer peste două-trei săptămâni se vor reîntoarce la viaţă

şi sperăm din tot sufletul că nu vor mai reveni la noi niciodată. Numai de dragul acestui fapt merită să trăieşti şi să munceşti chiar de e să tragi la jugul acela de care vorbea Emilia Borisovna. Gata, bătrâne, Nikolai Alexandrovici a întins mâna spre asistentă:

— Bisturiul.

După cum s-au înţeles, Svetlana îl aştepta pe Andrei în coridorul ce ducea spre chirurgie – întrucât în zilele de operaţie serviciul de chirurgie era închis pentru vizitatori. Lipen şi Viktor se întreceau în a o încuraja, îi povesteau lucruri vesele, numai că ea nu auzea nimic: se uita avid la uşa închisă. Din când în când apărea Tania, spunea că din sala de operaţie nu a ieşit încă nimeni, şi se făcea nevăzută. Svetlana o invidia: o copilă, dar uite că i-a dat prin gând: a lăsat totul deoparte, pentru a fi alături de Viktor; poate că şi tu puteai acum să te învârţi pe lângă sala de operaţie şi să afli totul cu câteva minute mai devreme – cât de lungi sunt minutele când trebuie să aştepţi. Pe de altă parte, ce-ar fi dacă toate rudele bolnavilor s-ar angaja ca infirmieri şi infirmiere pentru a fi mai aproape de cel drag? Nu se poate şi, în general, nici nu e cinstit: lucrezi două-trei săptămâni, bolnavul se externează, şi tu?... Îţi dai demisia? Curată aiureală, n-ar mai fi nicio ordine şi nici treabă ca lumea nu s-ar mai face. Tania – cu ea e altceva, fata mi-a spus că nu se mai întoarce la facultate, o să lucreze la spital până în vară şi o să dea examen la medicină. Când te gândeşti, a studiat trei ani istoria şi iasă totul baltă – poftim de vezi care-i chemarea ta adevărată! Ei, dar acum, după munca de infirmieră, dacă se duce la medicină nu mai e posibilă nicio greşeală, asta-i pentru totdeauna. Nikolai Alexandrevici se tot necăjea că într-o familie de medici – niciun medic. Şi Olga Mihailovna, şi ea se necăjea, deşi nu voia s-o arate, iar acum uite că şi Tania şi Nataşka, amândouă deodată, totuşi familia e un lucru foarte important – deşi pe Tania a adus-o aici cu totul altceva, nicidecum familia... Ce-o fi cu băiatul ăsta al ei, un flăcău atât de drăguţ, privirea lui e atât de caldă, tot vreau să-l întreb pe Andrei, dar tot nu

ajung: propria durere îmi arde sufletul. Măcar cu el să fie totul bine, e aşa de tânăr, mi-a spus odată Andrei ca de multe ori pentru cei tineri e mai greu. Iar Tanecika parcă a câştigat în frumuseţe. Vine fuguţa, îi aruncă o privire şi se luminează toată. Parcă ar avea ascunsă-n ea 6 lanternă. De ce oare-mi fuge gândul la ea, acum trebuie să mă gândesc la Dimka, dar nici eu nu ştiu la ce să mă gândesc. La operaţie nu mă pot gândi, dacă aş încerca să-mi închipui tot ce se-ntâmplă acolo cred c-aş muri; el de bună seamă nu simte nimic acum, nicio durere… nu, mai bine să ascult ce spune bătrânul – Lipen…

N-a mai apucat să audă ce spunea bătrânul Lipen, pentru că în uşă iarăşi apăru Tania cu o cârpă udă şi grea în mâini.

— Mi-a zâmbit! spuse cu o şoaptă sonoră. Vă daţi seama, l-au dus la reanimare, şi el m-a recunoscut şi mi-a zâmbit şi mi-a făcut cu ochiul – uite-aşa! Şi ea clipi, veselă. Acuşi vine Andrei Andreevici, fetele de la instrumentetar mi-au spus că se spală, gata. Vă felicit, Svetlana Iurievna. O sărută cu un ţocăit pe obraz şi dispăru.

Svetlana îşi vârî nasul în umărul lui Lipen şi izbucni în lacrimi. Iar el o mângâia pe cap cu degetele lui scurte şi noduroase, ici colo însemnate cu bătături mici, ca nişte bănuţi galbeni.

După ce o linişti pe Svetlana şi întocmi procesul-verbal al operaţiei, Suhorukov se duse în camera medicilor. Sentimentul de bucurie din cursul dimineţii îi reveni pentru scurt timp după operaţie, când Melnikov confirmă că formaţiunea tumorala a fost extirpată radical. Asta era principalul – a-l scoate pe Dimka din starea postoperatorie nu va fi probabil prea complicat, e un bărbat voinic, va face faţă. Şi iarăşi îl năpădiră gândurile legate de şedinţa de mâine a biroului de partid, de întrebarea de ce întârzie să vină de la Moskova preparatele trimise de Veresov pentru a doua expertiză, de comisia numită şi de discuţia neplăcută cu Belozerov.

Suhorukov simţea că în zilele următoare se va hotărî soarta lui şi a lui Nikolai Alexandrovici: vinovat e numai el,

dar vor trebui să răspundă amândoi şi dreptatea evidentă a unei atari răspunderi faţă de nedreptatea aparentă trezea în el sentimentul disperării. Să-ţi dai seama că pentru greşelile tale, reale sau imaginare, a suferit şi Şutov, pe care îl respecţi ca pe un om de treabă şi un specialist eminent, să ştii că urmează să mai tragă ponoasele şi Jarkov şi Veresov, fără de care nu-ţi poţi închipui nici să trăieşti, nici să munceşti, era dureros, de parcă ai fi fost învinuit de trădare. Dar dacă stai să te gândeşti bine, de fapt, i-ai trădat prin pripeala ta şi siguranţa ta de sine. Numai că el nu se putea împăca c-un asemenea gând, nu putea să ia asupra sa vina grea a trădării. Nikolai Alexandrovici a recunoscut că în locul meu ar fi folosit şi el acel preparat cu aur, numai că el are mai multă experienţă decât mine, lui i-ar fi dat prin cap să telefoneze la Comitetul de farmacologie şi să afle în ce stadiu se află verificarea preparatului.

În dreptul camerei medicilor îl surprinse buzărul aparatului de comunicaţii. Suhorukov scoase din buzunar cutiuţa din plastic şi întoarse butonul.

— Ascult.

— Andrei Andreevici, poftiţi, vă rog, la Nikolai Alexandrovici, se auzi glasul rece al Liudmilei: de la conferinţa clinică la care Melnikov îşi susţinuse acuzaţia ea îi devenise duşmanul cel mai înverşunat. Liudmila ştia ce neplăceri îl ameninţă pe director din cauza acestei poveşti.

— Coborî, intră fără să bată la uşă. Veresov se plimba prin cabinet cu mâinile la spate.

Se opri, înălţă bărbia.

— Belozerov a stat de vorbă cu tine?

— Ieri.

— Despre ce?

— Despre acelaşi lucru: de ce şi pentru ce.

— Au sunat de la Comitetul de farmacologie: preparatul a fost aprobat pentru experimentare clinică.

Suhorukov se aşează, dibui ţigările în buzunar, trase fumul în piept, adânc, aproape până la durere în plămâni.

— O veste bună. Ar fi fost însă şi mai bine dacă ar fi făcut asta cu trei luni în urmă. După câte înţeleg, nici caracteristicile fizico-tehnice ale preparatului, nici principiile introducerii lui nu s-au schimbat de atunci. Şi totuşi…

— Înţelegi totul foarte corect, zâmbi veninos Nikolai Alexandrovici. Întotdeauna te-am considerat om cu cap. Spune-mi mai bine cine ţi-a îngăduit să-i dai voie Minaevei să plece din institut?

Suhorukov ridică din umeri.

— Nu i-am dat nicio voie, Nikolai Alexandrovici. Eu îndeplinesc riguros dispoziţia dumneavoastră cu privire la trecerea mea în rândul medicilor curanţi. Nici eu n-am văzut-o de vreo săptămână, am crezut că dumneavoastră aţi trimis-o pe undeva în regiune. Dar ce s-a întâmplat? O urgenţă?

Veresov mârâi şi întredeschise uşa.

— Să vină Basov la mine. Imediat!

Se duse apoi la fereastră, se opri, cu spatele la cameră.

Fă pe supăratul, fă pe supăratul, gândi Suhorukov, ştiu eu că, de fapt, te bucuri la fel de mult ca şi mine. Preparatul e salvat, poate că peste câteva zile vom primi noile ambalaje şi medicamentul va începe, în limita puterilor sale, să lupte împotriva cancerului. Tu eşti însă obligat acum să faci pe şeful sever, iar eu să stau spăsit, cu capul plecat şi să ascult supus săpuneala ta; ei, ce să-i faci…

Totu-i pe planeta noastră străinb, pieziş. Alandala, pe-o ureche.

Ce muncă-i asta, dacă ziua-i noapte şi din nou invers – nu-i noapte, e zi…

— Mormăi el şi râse, ştergându-şi cu mâneca halatului lacrima ivită în colţul ochiului, iar Nikolai Alexandrovici se întoarse şi îşi flutură semnificativ degetele pe lângă tâmplă.

Intră Basov şi se opri aşteptând în prag.

— Dumneata i-ai dat drumul Minaevei? întrecă

Veresov.

— I-am dat, răspunse Iakov Efimovici. Conform cererii sale o săptămână de concediu fără plată pentru chestiuni personale.

— Cu asentimentul cui? Al Nifaghinei, al lui Jarkov, al meu?

— Bine, dar… Nikolai Alexandrovici, spuse Basov cu prudenţă… Credeam că… De ce m-aţi pus şef cu delegaţie dacă nu pot rezolva singur o problemă minoră ca asta? Prezenţa doctorandei Minaeva în secţie nu era absolut necesară acum, am crezut deci…

— Am să-ţi trântesc acuşi o mustrare, ca să nu mai faci aici anarhie, şi-atunci ai să ştii cum şi ce să crezi pe viitor. Unul crede, altul crede… Liudă!

Liudmiia încremeni în uşă.

— Pregăteşte un ordin de serviciu: Mustrare lui 1.1. Basov, delegat şef al serviciului de radiochirurgie, pentru acordarea unui concediu neplătit doctorandei Minaeva fără asentimentul conducerii.

Iakov Efimovici păli şi-şi scoase ochelarii asudaţi.

— Nikolai Alexandrovici, bolborosi el, în cazul acesta voi fi nevoit să-mi înaintez demisia din institut. E nedrept şi eu unul n-o să mă împac niciodată cu nedreptatea.

— Ţi-arăt eu ţie demisie! strigă Veresov. Ţi-arăt eu o demisie de n-o să-ţi mai recunoşti propria soacră! îţi imaginezi tu ce treburi „personale” a avut de rezolvat această… – se opri căutând cuvântul potrivit – această Minaeva a voastră?! Ea s-a deplasat la Institutul de biofizică, la academicianul Kisteakov, a stârnit acolo un asemenea tărăboi, că bătrânul mai să facă infarct, l-a luat pe sus la Comitet, acolo i-a acuzat pe toţi că-s nişte birocraţi şi formalişti care ţin în loc omologarea unui preparat important… pe scurt, ne-a făcut de pomină în toată lumea.

— Dar preparatul l-au aprobat? întrebă Iakov Efimovici.

— L-au aprobat. Totul era gata de mult, de fapt, dar venise perioada concediilor, aveau mult de lucru, una-

alta…

— Bun, zâmbi Iakov Efimovici. În cazul ăsta Liudocika să scrie ordinul de serviciu. Cred că mă răzgândesc şi nu-mi mai dau demisia.

Lentilele ochelarilor sticliră triumfător şi el ieşi din încăpere.

— În sfârşit, în clipa asta mi-a adus aminte de Ilia, spuse Nikolai Alexandrovici. Mărturisesc că-ncepusem să cred că nu are nimic din tăria de caracter a fratelui său mai mare. Mă-ntreb ce-o fi pregătit a, colo Belozerov…

— Acum n-avem de ce ne teme. Păcat că şedinţa-i mâine, n-apucă să vină hârtiile.

— Le-a luat ea şi le-aduce mâine dimineaţă.

— Poate că mă lasă în partid?…

— Nu ştiu, nu ştiu nimic. Dar orice s-ar întâmpla, îi eşti dator, cum se zice, până la moarte. Tăcu un răstimp, se aşează la masă, foşni din hârtii. Fără să înalţe fruntea, întrebă surd: Se pare că vă căsătoriţi în curând?

— Se pare, spuse Suhorukov. De cum se termină tevatura asta. Ne luăm concediu, o-ntindem undeva pe la Ashabad. Acolo-i soare, cald…

Tăcură amândoi, fiecare cu gândul la ale lui. Într-un târziu, Nikolai Alexandrovici înălţă capul.

— Bun, du-te. Şi deodată, fără niciun motiv, îi sări ţandăra.

— Duceţi-vă cu toţii la mama dracului!

2

Aflând la biroul de informaţii adresa lui Iaroşevici, Gorbaciov se duse la acesta acasă.

Câteva zile în şir a încercat să se abţină de la pasul ăsta: ce altceva decât durere şi umilinţă în plus ar putea s-aducă o discuţie sterilă şi fără sens pentru toţi trei? Rita doar n-a rămas cu el, ci cu tine. Ce mai vrei? Trăieşte liniştit, cât ţi-e dat, de ce să complici lucrurile? „Hei, şi-om bea, şi-om chefui, şi de-o fi să vină moartea – om muri!” Ce-i, nu-ţi place? Atunci du-te la băieţi, la aerodrom, stai cu ei puţin în hulubăria de sticlă a turnului de control, de unde se vede ca-n palmă cum îşi iau zborul şi coboară să

se aşeze pe pământ avioanele – portrachete, unde până şi aerul e îmbibat de comenzile dragi sufletului tău, de frânturi de comunicări radiofonice, de urletul asurzitor al motoarelor. Dar fie vorba între noi, la ce naiba ţi-or fi trebuind ţie starterii cu hulubăria lor, doar încă nu te-au scos din funcţie, nu te-au trimis la pensie, nu te-au tăiat din toate listele, câte există, mai eşti încă colonel al forţelor armate aeriene şi dacă te-ai adresa generalului s-ar putea să-ţi îngăduie să mai zbori şi tu spre cer o dată, având în vedere că s-a prelungit aşa de mult concediul tău atât de neaşteptat. O să-ţi îngăduie, de bună seamă, că doar în război ţi-a fost tot timpul coechipier, generalul e un om de treabă şi înţelege ce şi cum, ştii tu bine asta; hai să zicem nu în calitate de comandant de navă, hai să zicem ca inspector – găseşte el un mijloc de-a te lăsa la bord! – şi-ai să mai simţi o dată cum se desprinde, cum rămâne undeva la o depărtare cosmică pământul cu lăcăraia şi ploile lui tomnatice, şi ai să revezi cerul neîntinat de nori. Ai să vezi cerul albastru, curat, ca ochişorii lui Grişa cel mic, aproape c-ai început să te-ndoieşti că el există undeva, cerul ăsta, şi de aceea te simţi atât de înfrigurat şi de stânjenit. De ce să te duci la individul ăla, caraghiosule, el nu s-a înălţat niciodată dincolo de nori, el nu ştie ce-i aceea stratosfera, nici Rita nu ştie, şi asta-i la fel de îngrozitor şi fără de speranţă ca şi mina cu ceas aşezată înăuntrul tău, şi nu există încă pe lume specialist în mine care să poată opri ceasul. La ce ţi-o fi trebuind neapărat să scormoneşti până la miezul lucrurilor, de parcă acolo, pe fund, te aşteaptă lozul cel mare: tinereţea, sănătatea, încrederea stenică în tine însuţi, în nemărginirea vieţii. Şi, de fapt, în ce constă el, miezul ăsta, nu ştii nici tu, taman ca-n basmul acela pentru copii: du-te undeva, nici eu nu ştiu încotrova, să-mi aduci ceva anume, de-aş şti ce, ţi-aş spune. Du-te la băieţi, la aerodrom, ei te-aşteaptă şi-o să se bucure de venirea ta, ca de o rubedenie, şi oare nu v-aţi înrudit cu toţii într-un sfert de veac? Scoate maşina din garaj şi du-te.

El ştia însă că n-o să se ducă la general; din ziua aceea de luni a băut mult, tot încercând să uite, să prindă

de coadă acea stare de spirit avântata, acea putere de jertfire cu care a ieşit cândva din şcoală, dar din încercarea lui nu se alegea nimic şi Gorbaciov nu voia ca generalul să-i vadă ochii tulburi, să simtă mirosul de votcă şi să-şi dea seama că-i poate pune cruce. Ştia că n-o să se ducă la general şi încerca să se autoconvingă că nu trebuie să se ducă la Iaroşevici, dar o forţă de neînţeles l-a scos afară din casă, de

31 – Regăsirea speranţei

cum a plecat Rita la serviciu, şi uite-l învârtindu-se pe străzi ca o frunză purtată de vânt.

Scurtă ca un strigăt, frumoasa vară târzie se curmase brusc şi se aşternură zilele reci de toamnă târzie cu zori tulburi şi zile cu cer mohorât. Teii de-a lungul străzilor erau aproape golaşi; negri, arşi parcă, îşi scuturau moţurile galben-limonii în bătaia îngheţată a vântului. Deasupra parcului Celiuskin se învolburau norii, întunecat-albăstrii, cu margini albe, zdrenţuite, şi Gorbaciov îşi spuse că azi-mâine sigur va ninge.

Îşi aduse aminte de zăpada adâncă, scânteietoare, a anului patruzeci şi trei: trei „fokkeri” îi nimeriseră avionul; motorul se aprinsese, manetele nu mai funcţionau, maşina începuse să intre în vrie şi el se aruncase cu paraşuta, dar mult timp n-a tras de inel pentru ca nemţii să nu-i ciuruie umbrela, şi pământul se năpustea asupra-i ca o herghelie turbată de cai albi cu coarne mari. Într-un târziu, deschisese paraşuta, dar viteza căderii era prea mare şi umbrela, umflată ca un balon, n-a mai putut-o contracara şi Gorbaciov se înfipsese în zăpadă ca un proiectil şi se rostogolea, se rostogolea vertiginos de pe povârnişul abrupt, tras parcă de o aerosanie, şi zăpada nu era albă, ci neagră, aspră ca un şmirghel. I se păruse c-a orbit, chiar o fi orbit atunci când se rostogolea pe panta repede a râpei, arând cu trupul lui o brazdă largă în zăpadă – zăpadă neagră, de parc-ar i-i nimerit într-un butoi cu asfalt topit – apoi a deschis ochii.

A deschis ochii şi a văzut cerul, un rotocol de cer

îngheţat cu siluetele masive ale „fokkerilor”, iar pe întinderea imaculată alergau spre el nişte oameni, nu erau nemţi, erau de-ai lui, şi l-au tras la suprafaţă, plin de zăpadă, şi zăpada nu era neagră, ci albăstruie ca cerul. A doua zi a fugit de la spital şi, cu ce-a găsit şi el în drum, a izbutit să ajungă la aerodromul lui – nicio zgârietură, nicio vânătaie, cu toate că zăpada fusese tare şi aspră ca asfaltul, doar o sfârşeală nesuferită în picioare, dar şi ea a trecut după al doilea zbor.

Uite strada, uite casa… Gorbaciov nici n-a băgat de seamă când şi cum a ajuns, nici oboseală nu simţea, deşi bătuse cale destul de lungă – o casă cenuşie din panouri, cu acoperişuri deasupra scărilor de la fiecare intrare, cu straturi înnegrite de flori în faţă – la fel cu alte zeci de mii de case din panouri din oraş. De ce-oi fi venit aici?…

A te mai gândi la asta era totuşi prea târziu şi el urcă la etajul întâi şi se opri în faţa unei uşi capitonate cu muşama neagră – cine ştie de câte ori n-o fi stat Rita în faţa acestei uşi, ori poate c-o fi avut cheie? Dar ce importanţă mai are, îşi spuse, de ce m-o fi tulburând atât treaba asta? Ei da, când ne-am căsătorit i-am fost credincios ca un câine, dar pân-atunci, pân-atunci?… Nu mai face pe sfântul; n-ai fost un muieratec, dar ai avut destule aventuri. Destule aventuri în viaţa ta nu chiar atât de scurtă, doar că n-ai chef să-ţi mai aduci aminte. Pur şi simplu ai avut noroc că nu a venit nimeni la tine să-ţi ceară explicaţii… la urma urmei, cu toţii culegem ce-am semănat, şi-atunci oare de ce suntem atât de îngăduitori cu noi înşine şi atât de neîndurători cu alţii? Nu, asta-i altceva. Nu ştiu ce anume – dar e altceva.

Pe scări urca un bărbat în trenci cu o servietă în mină, în părul lui negru sclipeau stropi de ploaie. Îşi înălţă capul şi Gorbaciov îl recunoscu pe Iaroşevici, îl recunoscu şi Iaroşevici. Se dădu înapoi un pas, scoase din buzunar cheile.

— Veniţi la mine? Ridică clapeta de pe broască şi deschise uşa. Poftiţi.

Gorbaciov intră într-un culoar lung, întunecos, se

împiedică de un dumper de lemn.

— Scuzaţi, vecinii, spuse Iaroşevici şi aprinse lumina. Aici, poftiţi, cuierul e la mine în cameră.

Îşi zăngăni cheile şi deschise altă uşă.

— O clipă, să strâng niţel.

— N-are nimic, spuse Gorbaciov, doar nu am venit în vizită.

Intră, se opri lângă uşă, văzu după geamul bibliotecii fotografia colorată a Ritei. Rita şedea pe parapet, cu picioarele în aer, în spatele ei scânteia mărunt în soare apa mării. Pălăria de paie cu boruri largi îi umbrea faţa, ochelarii întunecaţi îi ascundeau ochii, vântul îi mula pe trup rochia uşoară fără mâneci… nu-mi amintesc dacă avem sau nu în casă o fotografie ca asta.

Iaroşevici îi urmări privirea. S-o iau de acolo? Dar pentru ce? S-ar schimba ceva? Las-o acolo.

— Intraţi.

Gorbaciov îşi scoase trenciul, şapca şi se apropie de masă. Scrumiera plină ochi, farfurii murdare, hârtii. Aşternutul mototolit pe divan, pe scaune aruncate cămăşi şi cravate, aerul acru, stătut. „Se pare că nici tu n-o duci prea grozav, gândi Grigori Konstantinovici, în timp ce Iaroşevici deschidea oberlihtul. Rita n-a fost de mult pe aici, e limpede, aş fi simţit eu. Da, frate, asta este…”

Iaroşevici vărsă scrumiera într-un ziar, duse la bucătărie farfuriile murdare. De ce-o fi venit ăsta, ce vrea oare de la sufletul meu?!…

— Nesuferită vreme, spuse Gorbaciov într-un târziu.

— Cum? întrebă Iaroşevici.

— Vorbeam de vreme… noroi, ploaie…

— Da, da, zise Iaroşevici. Ploaie. Poate… să ne încălzim puţin? Am aici, imediat…

Şterse masa cu mâna, scoase păhărele curate, farfurii, tăie pâine, salam. Luă din noptieră o sticlă, turnă. Avea gesturile scurte, agitate, şi asta i se păru caraghios lui Gorbaciov: ditamai bărbatul, voinic, înalt, şi se agită. I-o fi frică, sau ce? De ce să-i fie?

Băură fără să ciocnească, îşi aprinseră, tăcuţi, câte o

ţigară.

— Va să zică, aşa-ţi duci traiul?

— Aşa-mi duc traiul.

— Rău.

— Nimic bun.

— Rita ştie că eu… Că mă…

— Ştie.

— Mi-am închipuit. Mai bem câte un păhărel*!*

— Să bem.

— Ştiai că vrea să plece de acasă?

— Nu, nici nu mi-a trecut prin minte.

— Tu… tu ai trimis-o înapoi?

— Nu, ea a vrut. A venit, a plâns, mi-a povestit de discuţia pe care aţi avut-o. Pe urmă a plecat, a zis că nu poate altfel.

— Nu minţi?

— Nu. Doar şi ea-i om.

— Om… Tot timpul mă chinuieşte întrebarea: ce-a făcut-o să plece de acasă? Să se întoarcă – asta am înţeles: mila, compasiunea, frica, la urma urmei. Dar ce-a determinat-o să place? Tu?…

— Copilul.

— Care copil?

— Al nostru. Aşteaptă un copil. În curând se va vedea, îi era frică c-o să vă daţi seama de tot şi o să fie şi mai rău. Nu pentru ea – pentru dumneavoastră.

— Mişcătoare grijă. Şi ce-a hotărât?

— Să-l dea afară.

— Îşi doreşte mult copilul ăsta?

— Mult. El a întors-o pe dos, să nu fi fost el, nici n-ar fi spus vreodată ceva.

— Înţeleg. O iubeşti?

— O iubesc. Înţeleg, dumneavoastră vă e mai rău acum, dar nici eu nu stau pe roze. Fiecare moare singur.

— Da, asta ai spus-o bine. Fiecare moare singur.

— N-am spus-o eu, dar e adevărat.

— Hai noroc.

— Îmi pare foarte rău că totul a ieşit aşa.

— Mare-i mila Domnului.

În stradă Corbaciov găsi un taxi şi plecă spre casă. Uite asta m-a chinuit. Tot timpul am simţit că-i ceva la mijloc. Nu a plecat ea de flori de măr şi nici nu s-a întors degeaba. Tot timpul am simţit asta cu un fel de… al şaselea simţ, dar nu reuşeam să-mi dau seama despre ce-i vorba. Un copil, bineînţeles… Şi eu am visat să am un copil, ea n-a vrut, ce era să facă acum? Pe mine oricum nu mă mai putea salva, iar ea tremura pentru copil, copilul nenăscut încă, dar trup din trupul ei… Bine c-am trecut pe la el, singur pentru nimic în lume n-aş fi dezlegat misterul ăsta afurisit, nu ştiu de ce, dar la copil nu m-am gândit nicio clipă. N-a putut să facă nimic încă, în fiecare după amiază-i acasă. Stai, ieri mi-a spus că săptămâna viitoare ar vrea să se ducă pentru câteva zile la maică-sa. Ei, da, la maică-sa. Săptămâna viitoare. Singură, fără mine. Eu n-am voie să mă obosesc.

Uite c-ai ajuns la capăt, colonele, îşi spuse n în sinea sa. Ai avut o idee grozavă, numai că n-a ieşit nimic din ea şi mai departe? Capitulare… E ruşinos să capitulezi când] ai pentru ce să te baţi, ce să aperi. Dar când n-ai? N-ai nimic?…

Ceva ascuţit îi împunse inima. Gorbaciov scoase un strigăt surd şi se prăvăli într-o rină pe canapea.

Când şoferul speriat opri în faţa spitalului, colonelul era mort.

3

Belozerov se afla în cabinetul lui Jarkov – pe timpul lucrărilor comisiei directorul adjunct ştiinţific se mutase la secretarul ştiinţific. Pe masă se afla un teanc de hârtii: actele, foile de observaţie, procesele-verbale de la discuţiile cu colaboratorii institutului. Înainte de începerea lucrărilor, el le-a spus membrilor comisiei: „Colegiul vrea să afle adevărul despre starea de lucruri din institut. Numai adevărul şi nimic altceva decât adevărul”. A sunat solemn, ca la spectacolul văzut nu demult cu Lida la teatrul „Ianka Kupala”, câte unii au schimbat priviri. Acum adevărul i se înfăţişa înaintea ochilor. Despre el vorbeau

radiologii şi oncologii chirurgi, interniştii de la chimioterapie şi asistentele medicale, radiochirurgii şi infirmierele, bucătarii şi contabilii. Ei relatau cum se întocmesc foile de observaţii şi cum este organizată munca doctoranzilor şi ordinatorilor, cum se stabilesc gărzile în secţii şi cum se întrebuinţează preparatele medicamentoase, cum se foloseşte aparatura ştiinţifică şi care-i situaţia disciplinei financiare. Relatările respective, confirmate cu acte, îl făceau pe Feodor Vladimirovici să cadă tot mai des pe gânduri.

Ca un strateg încercat, Belozerov lăsă întâlnirea cu Veresov la urmă de tot, după ce se vor fi tras toate concluziile. Asta nu-l împiedica totuşi să poarte zilnic un dialog mut cu fostul său amic. Ai pus la îndoială obiectivitatea noastră? Ai vrut să fie numiţi în comisie moscoviţi sau leningrădeni? Ei, o să-ţi dăm ocazia să te convingi că nici noi nu suntem mai prejos. N-avem de ce să fim incorecţi, ce-i alb – e alb, ce-i negru – e negru. E suficientă povestea cu preparatul cu aur, ea o să vă anuleze toate succesele. Eu nu-ţi sap groapa, n-am de ce s-o fac. E o ocazie rară când poţi să fii şi corect, şi să ieşi şi în câştig.

Răsfoind hârtiile, Belozerov îşi aduse aminte de discuţia sa recentă cu Andrei Andreevici. Când a fost asta? Ei da, alaltăieri. Acesta intrase la el, se aşezase pe scaun, adus de spate şi cu mâinile adunate între genunchi, resemnat, cu privirea aţintită în podea. „Ai ajuns din cal măgar, se gândise Feodor Vladimirovici. Ditamai bidiviul – dar tot te-ai poticnit”. Trăsese blocnotesul spre el, pregătise creionul.

— De ce v-aţi apucat tot dumneavoastră să-l operaţi a doua oară pe Zaiaţ? Doar ştiţi că în caz de complicaţii a doua operaţie o face alt chirurg. Voiaţi să vă ascundeţi propriile greşeli?

— Ce greşeli? Suhorukov ridică din umeri. M-au chemat noaptea. Iaroşevici era bolnav, Minaeva nu avea destulă experienţă, Basov…

— Ei da, Basov. El, presupun, are destulă experienţă?

— El are destulă. Dar ştiţi cât am înmagazinat atunci cu Zaiaţ ăsta? Aproape o sută de miliröntgeni. Ştiam că aşa va fi şi n-am vrut să-l expun pe Basov iradierii.

— De ce?

— Tocmai de aceea că prima operaţie am făcut-o eu. Şi apoi pentru că, oricum, sunt şef.

— Fost, spuse Belozerov.

— Pe atunci nu eram fost.

— Tocmai de aceea v-aţi luat secretară trecând-o pe schemă ca infirmieră?

— Tocmai de aceea. Fără infirmieră mă mai puteam descurca de bine, de rău, dar fără secretară nu.

— Aveţi apucături de ministru.

— Am apucături de chirurg. Dacă vreţi să ştiţi, de pildă marii chirurgi americani nici măcar suturile nu le fac ei, ci asistenţii. Tar dumneavoastră aţi vrea să mă ocup de hârţogăraie.

— Nu sunteţi oare prea încrezut? Mare chirurg…

— Asta nu înseamnă să fii încrezut. Sunt chirurg, de clasă superioară, ceea ce tradus în limbaj curent înseamnă – mare. Afară de faptul că sunt şef… eram şef al unui serviciu, conduceam deci munca a douăzeci de medici şi cercetători ştiinţifici, făceam personal de la şase până la zece operaţii dificile pe săptămână. Sunteţi de acord că atât pentru bolnavi, cât şi pentru stat e mai convenabil să mă ocup de chirurgie decât de hârţoage.

— Asta nu înseamnă deloc că aveţi dreptul să încălcaţi disciplina financiară şi organigrama.

— Sunt de părere, stimate Feodor Vladimirovici, că dumneavoastră trebuie să aveţi grijă ca disciplina financiară şi organigrama să corespundă întocmai necesităţilor chirurgiei, i-o tăie Suhorukov.

Belozerov îşi muşcă buza.

— Dar ce părere aveţi, de pildă, în această chestiune? – împinse spre el un teanc de foi de observaţie.

— Ce a determinat respectivele operaţii mutilante, când la toţi bolnavii tumorile s-au retras complet după iradiere.

Suhorukov răsfoi foile de observaţie, îşi aduse aminte de mica şi fragila balerină, de Iakov copleşit de moartea ei, şi începu să-şi caute ţigările în buzunar.

— Aţi fost doar oncolog. Oare nu ştiţi că un anumit procent din asemenea formaţii tumorale „retrase” metastazează? E tocmai cazul când medicul nu are voie să rişte. Când se va crea o aparatură care să poată confirma că iradierea nu numai că a desfiinţat tumoarea, dar a şi distrus până la una toate celulele maligne, vom renunţa bucuroşi la operaţii mutilante.

Feodor Vladimirovici făcu o însemnare în blocnotes.

— O întrebare ce-ar trebui pusă în primul rând directorului… totuşi… Aţi putea să-mi spuneţi de ce aveţi atât de mulţi bolnavi care nu sunt de profilul dumneavoastră? Operaţi chisturi, mastopatii, polipi… ceea ce poate fi rezolvat cu succes în orice clinică. Nu vă împiedică asta să vă concentraţi toate eforturile asupra bolilor de cancer? Sau ameliorаţi statistica?

— Nu, nu ne împiedică, spuse Suhorukov. Dacă vrem să luptăm serios împotriva cancerului, şi noi, bineînţeles, vrem şi luptăm, nu putem să ocolim nici stările precanceroase. Dimpotrivă, cu cât ne vom ocupa mai mult de ele, cu atât vom avea mai puţine cancere înfloritoare. Un om poate trăi o sută de ani cu un chist intestinal sau cu o polipoză, dar în anumite condiţii… Pe scurt, e mai sigur să scapi de pacostea asta. Prea e greu, iar uneori pur şi simplu imposibil să stabileşti dacă a început sau nu malignizarea respectivului polip. Iar în ce priveşte statistica… Nu cred că-i chiar atât de important.

Belozerov, îngândurat, desena în blocnotes drăcuşori. Botişoare ascuţite, corniţe, copite, codiţe lungi, încovrigate. Doctor docent, ca mâine profesor, mâna dreaptă a lui Veresov – de ce s-o fi legat la cap cu un preparat în stadiu de experienţă? Ce-i lipsea oare? Gloria de învingător al cancerului?

— Ce glorie? spuse trist Suhorukov. Ştiam foarte bine că nici cu aur, nici cu alt asemenea preparat nu poţi birui cancerul, şi nici măcar nu-mi propusesem aşa ceva. A

existat cândva în străinătate o astfel de speranţă, dar s-a spulberat. Un component în terapia complexă, nimic mai mult, şi încă unul destul de slab. Când biofizicienii ne vor da preparate cu o durată de iradiere mai mare, de pildă, un izotop al ytriului, ei, atunci va fi altceva. Dar deocamdată…

— Atunci explicaţi-mi şi mie de ce aţi făcut-o?

— Nu pot, răspunse Suhorukov. Atât de mult mi-am explicat-o mie însumi, încât dumneavoastră nu mai sunt în stare să vă explic.

— Şi totuşi?

Suhorukov înălţă capul.

— Toate explicaţiile mele au, într-o măsură oarecare, un caracter pur emoţional, mi-e teamă că n-o să le înţelegeţi.

— Sunteţi convins de opacitatea mea emoţională?

— Nu, dar emoţiile nu sunt un argument, ci o consolare.

Belozerov aruncă o privire în blocnotes.

— Spuneţi-mi, Veresov ştia că trataţi bolnavii cu aur de laborator? Aţi avut asentimentul lui?

— Nu, în niciun caz. Nici el, nici Jarkov, nici Nifaghina nu au ştiut nimic. Am considerat treaba asta drept o continuare elementară a lucrărilor planificate cu preparatul respectiv şi că deci nu necesită niciun fel de aprobări suplimentare. În sensul ăsta toată răspunderea îmi revine numai mie.

— Gândiţi-vă bine, nu vă grăbiţi, spuse Belozerov. Ar fi putut avea loc o discuţie confidenţială, între patru ochi. Doar vă daţi seama că jumătatea e întotdeauna mai mică decât întregul.

Suhorukov se ridică.

— În matematică, Feodor Vladimirovici. În ce priveşte ei ica însă, ei, aici jumătatea e uneori incomparabil mai grea. Păcat că nu înţelegeţi asta.

Suhorukov plecă fără să salute, iar Belozerov mai citi o dată actul cu privire la modul ilegal în care Suhorukov, fostul şef al serviciului de radiochirurgie, a administrat

bolnavilor preparatul cu aur coloidal, fapt ce a pricinuit decesul pacientului Zaiaţ F.F., conform concluziilor competente ale lui Melnikov şi Cemodurov, specialişti în morfologie patologică, şi-şi puse semnătura lăbărţată sub semnăturile membrilor comisiei. Cel puţin aici totul e clar – la procuratură. Îşi aminti de Znamenski: „Să piară lumea, dar să triumfe justiţia”. Ei da, justiţia va triumfa.

„De ce nu s-o fi agăţat de colacul pe care i l-am aruncat, se gândi Feodor Vladimirovici. Dar tu de ce nu te-ai agăţat de propunerea lui Veresov de a te trece coautor al lucrării lor? De bună seamă şi-a aruncat şi el un colac şi tu nu te-ai agăţat. Mda… în matematică totul e mult mai simplu, aici Suhorukov are dreptate”.

Îşi aduse aminte de această discuţie, se încruntă şi-l chemă pe Basov. E timpul să încheim. Chiar astăzi trebuie trimis actul şi referatul la procuratură, am lungit-o destul.

Basov bătu încet la uşă. Feodor Vladimirovici se ridică de la masă, îi întinse mâna, îl invită să ia loc.

— Iakov Efimovici, cum priviţi dumneavoastră fapta lui Suhorukov?

— Din păcate, Feodor Vladimirovici, e greu de precizat într-o frază, spuse Basov strângându-şi ochii miopi. Eu unul nu m-aş fi încumetat la aşa ceva, asta-i limpede pentru mine ca bună ziua. De bună seamă, cunoaşteţi expresia noastră: „operaţia disperării”. Adică, atunci când ai o şansă la o sută, iar uneori nici măcar o şansă – un sfert de şansă. Formal poţi să renunţi la operaţie, dar în realitate… e o crimă faţă de propria-ţi conştiinţă. Reţineţi, vă rog, nu faţă de lege, nici faţă de societate – ci faţă de conştiinţă. Ca să te încumeţi la „operaţia disperării” nu-i destul să ai curaj. E prea puţin să ai tărie de caracter, măiestrie, chiar talent. Mai trebuie să nu uiţi nicio clipă că exişti nu pentru tine însuţi, ci pentru bolnav, că toate necazurile tale viitoare sunt nimic în faţa morţii care îl ameninţă.

— Iakov Efimovici îşi scoase batista şi-şi şterse lentilele ochelarilor.

— Suhorukov mai des decât alţii face asemenea.

operaţii şi mai des decât alţii salvează, agăţându-se de acest sfert de şansă. Înţelegeţi, stimate Feodor

Vladimirovici, el face parte dintre acei medici rari care nu pot şi nu vor să se împace cu inevitabilul. Care luptă chiar şi în cazurile în care alţii s-ar fi spălat pe mâini şi s-ar fi dus liniştiţi să-şi bea ceaiul.

— Aveţi de-a dreptul o elocinţă de avocat, zâmbi Belozerov. Spuneţi-mi, Iakov Efimovici, nu cumva v-aţi greşit cariera? t

— I trebaţi-i pe bolnavii mei, se ofensă Basov. Ei ştiu mai bine.

— Glumesc, glumesc. Eu vă apreciez foarte mult ca medic şi ca om de ştiinţă şi n-o să mai îngăduim să fiţi trecut pe pianul al doilea. Cred că în curând veţi scăpa de interimat în noua dumneavoastră funcţie.

— Nu, clătină din cap Iakov Efimovici, nu-i de mine funcţia asta. Cum se zice, se potriveşte ca scripca cu iepurele. Ce vorbiţi, Feodor Vladimirovici, eu nu mă pricep s-o conduc nici pe propria-mi soacră, iar dumneavoastră aţi vrea să conduc un întreg colectiv. Şi pentru asta e nevoie de talent. Eu sunt medic şi medic vreau să rămân. Credeţi-mă, un şef mai bun ca Suhorukov greu veţi găsi.

— De Suhorukov nu mai avem ce vorbi, de el se vor ocupa orpanele de anchetă. Gândiţi-vă mai bine la dumneavoastră. Ştiu doar că Veresov n-a fost drept cu dumneavoastră, la mine aţi fost cercetător ştiinţific principal, nu cercetător de rând.

— Drept-nedrept... Oare-i atât de important dacă ne gândim că am pierdut un om, oftă Basov. Şi-apoi – munca în sine. Sigur, dacă odată cu schimbarea titlului mi s-ar fi schimbat şi caracterul muncii... N-aş fi fost admis la operaţii complicate, la experimentări. Dar aşa – despre ce-i vorba? Despre bani? Banii nu-s totul!

— Oare nu aveţi deloc amor propriu? întrebă Belozerov.

— Nu ştiu. Eu îmi iubesc munca şi vreau s-o fac liniştit, asta-i tot. Iertaţi-mă, Feodor Vladimirovici, dar e momentul să verific cum se aplică prescripţiile. Bucuros

de-a fi stat de vorbă.

Basov plecă târşâindu-şi picioarele. Belozerov se aplecă deasupra mesei. Deci, ce-avem noi aici? Unii medici completează neglijent foile de observaţie, de pildă, Iaroşevici, câte două-trei zile nu notează nimic. Grozavă descoperire pentru mine, n-am ce zice. Pe alocuri nu există epicrize bine fundamentate, s-au făcut lipituri peste unele însemnări eronate. Nu se consemnează ca lumea vizitele, concluziile specialiştilor, nu există grafice, nu peste tot sunt indicate stadiile bolilor, prea sumare procesele-verbale ale conferinţelor clinice. În registrele de operaţii lipsesc uneori date despre rezultatele examenelor histopatologice, nu se notează durata operaţiilor, complicaţiile postoperatorii. Câte unii iau în glumă: hârţogăraie, birocraţie, dar ia încearcă să te descurci fără ele. Cam lasă de dorit evidenţa dozelor de iradiere administrate. Sunt cazuri de întârziere şi de pierdere a preparatelor histologice, uneori rezultatele se dau fără confruntări cu analizele anterioare. Unele nereguli la bucătărie, câteodată folosire neraţională a aparaturii ştiinţifice, o să mai apară ele unele mărunţişuri. Nu-i prea bogată recolta. În schimb, în răstimp de cinci ani la institut şi-au făcut specializarea în oncologie aproape opt sute de medici. Staţiile mobile de depistare precoce a cancerului au examinat aproape cincizeci de mii de persoane. S-au susţinut o docenţă şi nouă doctorate, alte patru doctorate în pregătire. Institutul elaborează un sistem de terapie complexă a cancerului: folosirea combinată a chirurgiei, energiilor înalte, acţiuni hormonale, hâpertermie, izotopi lichizi. Ce-i drept, se cam risipesc, nu se simte o linie directoare, dar nici boala nu-i uniformizată, eşti nevoit să rezolvi concomitent o mulţime de probleme. Şi e clar că ei rezolvă, rezolvă, după unele localizări numai în ultimii cinci ani mortalitatea a scăzut de zeci de ori. Aşadar, Feodor sân Vladimirovici, uite ce ţi-a oferit comisia ta de mare competenţă. Dacă n-ar fi fost Suhorukov cu aurul lui, ce-ai fi raportat la Colegiu? Să denaturezi faptele ca în povestea cu „extirparea cu bună ştiinţă a organelor

sănătoase” – aşa ceva n-ai să faci. N-o să te lase conştiinţa. Doar nu eşti nici tu neghiob, ştii ce se poate şi ce nu. Da, Nikolai a făcut treabă bună. Să nu fi fost istoria asta idioată cu Suhorukov… Da, mai e şi Minaeva. Pe unde-o fi fiinţa asta de negăsit. De o săptămână vreau să dau ochii cu ea! Se ascunde, sau ce?

Apăsă pe butonul microfonului.

— Liudmila? Invită la mine pe doctoriţa Minaeva.

— O caut îndată, Feodor Vladimirovici.

Minaeva a venit peste vreo cincisprezece minute: într-un halat bine scrobit, cu bă smăluţa prinsă cochet pe cap, din prag îl aţinti cu ochii codaţi. „Frumoasă”, se gândi Belozerov şi, nelăsându-i timp să se dezmeticească, întrebă:

— În ce relaţii sunteţi cu directorul institutului, profesorul Veresov?

— Poate că mă invitaţi întâi să iau loc? spuse ironic Minaeva. Sau înalta dumneavoastră funcţie vă permite să staţi jos în prezenţa unei femei?

Belozerov icni şi se înroşi vizibil.

— Luaţi loc. Aştept răspunsul.

— Dar, de fapt, ce anume vă interesează? – Ştiţi foarte bine la ce mă refer.

— Feodor Vladimirovici, replică triumfătoare Ninocika, daţi-mi voie să vă spun că sunteţi prost crescut. Ar fi trebuit pur şi simplu să mă ridic şi să plec şi apoi să informez pe ministrul sănătăţii despre discuţia noastră „profund instructivă”. Dar n-am s-o fac. Ba mai mult, am să vă răspund la întrebare. De bună seamă, vă interesează dacă mă culc cu profesorul Veresov? Bun, bun, nu clătinaţi din cap, întrucât chiar asta vă interesează. Deci: nu, nu mă culc. Şi nici nu m-am culcat vreodată. Şi nu pentru că n-aş fi vrut. Înţelegeţi, el nu este numai şeful şi profesorul meu, dar este şi un bărbat excepţional. Să mă fi chemat cu un singur deget… Cine ştie, poate că n-aş fi rezistat. Sunt o femeie liberă, nu văd în asta nicio crimă. Dar tocmai aici e aici, nu m-a chemat. Iar cei care ne-au bârfit la dumneavoastră… ce mai, nu orice bârfă trebuie luată de

bună. Mai ales când deţii o funcţie atât de însemnată.

„Ca pe un ţângău, îşi spunea furios Belozerov. M-a scărmănat ca pe un ţângău. Fir-ai tu să fii, Paşenka, mare porc de câine…”

— Degeaba v-aţi înfierbântat aşa, îşi drese el glasul, stânjenit. Am avut în vedere relaţiile de serviciu, strict profesionale.

— Atunci vă rog respectuos să mă iertaţi, spuse Ninocika sarcastic. Sunt în relaţii de serviciu normale cu profesorul. Este foarte atent faţă de mine şi de munca mea, ca, de altfel, şi faţă de toţi ceilalţi doctoranzi şi ordinatori.

— Ce părere aveţi de administrarea nelegală de către Suhorukov bolnavului Zaiaţa preparatului din aur coloidal?

— Nelegală? Ninocika înălţă mirată din sprâncene. De ce nelegală?

— V-aş ruga, se mânie Belozerov, să nu faceţi pe naiva. Ştiţi foarte bine că Andrei Andreevici a administrat bolnavului un preparat ce se află în stadiu experimental, în laborator.

— Dar a fost aprobat pentru clinică.

— Minaeva scoase din buzunar o foaie de hârtie împăturită în patru.

— Poftim…

Feodor Vladimirovici simţi că se clatină pământul sub el. Luă încetişor hârtia, de parcă ar fi fost din sticlă fragilă, o despături şi o duse la ochi. „Comitetul de farmacologie al Ministerului Sănătăţii din U.R.S.S. a verificat materialele privitoare la experienţele de laborator efectuate cu preparatul din aur coloidal realizat de Institutul de biofizică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S…” Aşa. Urmează caracteristicile fizico-tehnice. Pot să nu le citesc… în general pot să nu mai citesc, totul e clar.

— De unde aţi luat asta? întrebă el tuşind în pumn.

— De la secretariat, răspunse Minaeva. A sosit cu poşta de dimineaţă. Am văzut şi m-am gândit c-o să vă intereseze.

— Nu-i adevărat.

— Feodor Vladimirovici împături foaia cu grijă.

— M-am uitat la poşta de dimineaţă, nu era nimic acolo.

— Atunci consideraţi că am plecat eu la Moscova după ea.

— Minaeva zâmbi din buzele ei viu fardate şi-şi potrivi băsmăluţa pe cap. – Ce importanţă are, nu-i aşa?

„Da, se gândi el, da, aşa-i. Absolut nicio importanţă. Niciuna”.

— Puteţi pleca. Dacă o să mai am nevoie de dumneavoastră…

— Cu plăcere.

— Minaeva puse grijuliu scaunul lângă masă.

— Nici nu mi-aş fi închipuit că sunteţi un interlocutor atât de plăcut.

Şi Uşi, Belozerov mai citi o dată atent decizia Comitetului de farmacologie, rupse actul şi referatul în remite pentru procuratură şi le aruncă la coş.

CAPITOLUL XXX

1

Din anticameră, prin uşa întredeschisă, se auzea ţăcănitul egal al unei maşini de scris. Veresov puse deoparte stiloul, scoase capul pe uşă. Cu o blândeţe suspectă, spuse:

— Liudocika, doar te-am rugat să-i inviţi la mine pe Zaikin şi Voskovţev.

Liudmila trase din maşină pagina scrisă.

— Vor fi aici peste cincisprezece minute.

— De ce peste cincisprezece? se prefăcu mirat. Am nevoie de ei acum. Azi nu e zi de operaţii.

— Acum veţi merge la masă, v-am mai spus doar.

Avea un aer marţial, de preoteasă egipteană. Nikolai

Alexandrovici ştia că-i inutil s-o contrazică, totuşi, încercă să se indigneze.

— Nici nu mă gândesc! Am nevoie de Zaikin şi de Voskovţev. Dacă ţi-e greu să-i chemi, mă rog, îi sun eu.

Fără să-l ia în seamă, Liudmila ridică receptorul.

— Cantina? Pregătiţi, vă rog, masa, profesorul a ieşit

chiar acum pe uşă.

Veresov bombăni nervos ceva nearticulat, se întoarse în cabinet şi trânti tare uşa. Liudmila intră îndată după el.

— Nikolai Alexandrovici, trebuie să respectaţi munca altuia, spuse ea sentenţios. Oamenii încălzesc mâncarea a treia oară, s-or fi săturat şi ei.

— Eu nu i-am rugat. – Veresov întinse mâna spre telefon.

— De ce nu funcţionează?

— L-am scos eu din priză.

— Liudmila alinie scaunele din jurul mesei lungi.

— Acum e ora trei. La trei şi un sfert vor veni Zaikin şi Voskovţev. La trei patruzeci vă aşteaptă Zaikin, Suhorukov şi Basov la consult: un diagnostic dificil. La patru douăzeci vin doctoranzii. La şase – lecţia la Institutul de perfecţionare. Dacă nu mâncaţi acum, până seara nu mai aveţi când. Degeaba pierdeţi timpul, Nikolai Alexandrovici.

— Dă-mi voie să dispun singur de timpul meu. Nici nu mi-e foame, înţelegi?! Nu mi-e. N-am poftă de mâncare.

— Pofta vine mâncând, răspunse Liudmila netulburată.

El râse.

— Toate le ştii tu. Pisăloago. Liudmila – pisăloaga. Tu ai mâncat?

— Da.

— Dar Feodor Vladimirovici?

— A plecat în oraş.

Veresov se uită cu părere de rău la hârtiile împrăştiate pe masă şi plecă la cantină. În camera din fund masa era pusă. O supă fără niciun gust, o friptură seacă. Dar parcă bolnavii nu se plâng de masă, cred că-ntr-adevăr n-am poftă de mâncare. Bău un pahar de suc de roşii bine sărat. Pisăloaga… Ar trebui să se mărite, taman s-a eliberat şi o cameră la cămin. Poate se mai îmbunează.

Odată reîntors în cabinet, Veresov adună la loc toate foile de pe masă. „Programul încercărilor clinice ale

procedeului hipertermiei”. Impresionant… Se înarmă cu un creion roşu, bine ascuţit, îşi potrivi ochelarii, Jora şi Alik Voskovţev stăteau la masă, cu gâturile întinse şi, de fiecare dată când Veresov bifa pe listă cu un „v” sau punea un rotocol, se foiau nervoşi şi se uitau unul la altul. Ceruseră multe, dar strict necesare, şi acum tremurau ca nu cumva directorul să taie ceva. Numai analizele preliminare se ridicau la peste o duzină: aproape toate laboratoarele trebuiau solicitate. Şi pentru timp îndelungat – o zi întreagă de lucru. Şedinţa de hipertermie va dura cinci-şase ore, iar analizele de bază vor trebui repetate din treizeci în treizeci de minute. Fără un control permanent al stării organismului nu se poate. Plus anesteziştii, reanimatorii, surorile – cei care vor participa direct la şedinţa respectivă. Se vor aduna destui. Dar dacă taie totul… nu numai de hipertermie se ocupă institutul, fiecare om îşi are treaba lui precisă. Probabil că va tăia, prea stă mult la gânduri.

El însă nu se gândea nici la laboratoare, nici la medici, nici la timp. Se gândea la cei care au hotărât să verifice pe propria lor piele regimurile de lucru şi parametrii, înainte de a-l aşeza pe bolnav în baie. La Jora, la Alik, la alţi tineri trecuţi pe listă. Aceeaşi întrebare afurisită: pe câini e verificat, dar cum se va comporta organismul omenesc. Altă specie biologică. E adevărat, există experienţa lui Ardenne, există deci un fir, dar regimurile sunt altele, sistemul de răcire a creierului este altul. Oare pot afirma cu toată convingerea că niciunul dintre experimentatorii mei nu va păţi nimic? Nu, nu pot. Toate astea doar par caraghioase: să stai cinci ceasuri sub duş, mare lucru, cică te-ai expus experienţei… Dar în realitate – este o experienţă. La fel cu cele la care s-au expus Gamaleia, Havkin, White, Argamonte… Pentru că este imposibil să prevezi în totalitate urmările. Când te gândeşti, am aici bolnavi incurabili. Sunt convins sută la sută – dacă le-aş spune că hipertermia i-ar putea ajuta, deşi deocamdată ea presupune un oarecare risc, oricare dintre ei s-ar decide fără ezitare. Numai că eu n-am să

spun aşa ceva niciodată, şi nici băieţii n-o vor face. Le este mult mai simplu să ia riscul asupra lor şi au la asta tot dreptul. Dreptul lor la experienţă.

Veresov tăie de pe listă numele lui Basov, scrise „Se aprobă”.

Semnă. Puse data.

— Iakov Efimovici o să fie supărat, spuse precaut Zaikin. Ştiţi doar – a lucrat atât...

— O să-i treacă, îl întrerupse Nikolai Alexandrovici. Are un început de ateroscleroză, la supraîncălzire se poate rupe o plăcuţă de aterom, o duce sângele la creier, şi-atunci ce-o să ziceţi? Şi-apoi e destul de lucru şi în secţie. Numai cei tineri. Trebuie să rişti inteligent, nu e cazul să riscaţi prosteşte. Când va fi prima şedinţă?

— Mâine. Trebuie să prevenim serviciile...

— Cu narcoză? Fără?

— La început vom încerca fără narcoză. Aparatul însă îl vom pregăti pentru orice eventualitate.

— Bun, daţi-i drumul. Dacă-mi fac timp, trec şi eu.

Zaikin şi Voskovţev îşi luară hârtiile şi plecară.

Pe coridor îi opri Tania.

— A semnat?

Zaikin dădu din cap. Iată omul cel mai interesat de această experienţă. De rezultatele ei depinde dacă Viktor rămâne un invalid sau nu. Mina i-o poate salva numai hipertermia. Poate chiar viaţa, deocamdată totul e foarte neclar acolo. Tania o ştie. În general, a aflat prea multe de când a venit la institut. Nu degeaba i s-a lungit faţa, şi parcă ea toată s-a lungit. Aici oamenii se maturizează repede. Ca pe front: un an cât doi. Sau trei – trebuie să-ntreb odată pe Nikolai Alexandrovici cum se socotea pe front. În orice caz, Tania ştie acum despre hipertermie cât mine aproape. Cândva discutam cu ea despre Nero şi gladiatori, despre Marea revoluţie franceză sau de viorile Stradivarius, acum – despre hipertermie, iradieri electronice şi aoentgen, stabilirea diagnosticului prin izotopi şi despre alte asemenea lucruri vesele. Fiecare despre ce-l doare, zicala preferată a lui „Zero perfect”.

— Jora, e foarte periculos?

— Fii serioasă! zâmbi el. Un mijloc admirabil de a irosi o zi de lucru, ştiind că pentru asta ţi se plăteşte salariu.

— Mâine lucrez în schimbul doi. Pot să vin la voi?

— Vino. Ia o carte amuzantă, ai să citeşti cât am să mă moi în baie.

— Vorbeai de cinci-şase şedinţe. Dacă o să ai nevoie de un ajutor la experienţă…

— Nici nu te gândi, nici măcar în vis, că n-o să iasă nimic cum zicea un cunoscut de-al meu, electrician. Avem profesionişti cu duiumul, iar tu deocamdată eşti amatoare. Nu-ţi face griji, Tanecika, totul o să fie tip-top. Vino mâine şi-ai să vezi că nu ne vor încununa cu laurii lui Mecinikov, White, Carrol.

O atinse uşor de cot şi grăbi, şchiopătând, după Alik Voskovţev, care-l aştepta nerăbdător la capătul coridorului.

Tania, cuibărită în fotoliu, cu picioarele cocoţate. * citea *Medicina tragică* de Hugo Glaser. Prima oară o citise demult, într-a patra sau a cincea, şi o uitase. Atunci nu reprezentase pentru ea decât o culegere de povestiri despre oameni curajoşi, dar parcă Gulea Koroleva, Zdia Kosmodemianskaia, cei din *Tânăra gardă* şi-au riscat viaţa mai puţin decât Mecinikov, care şi-a inoculat holeră, White – ciumă, Carrol – frigurile galbene?! Parcă se pot compara toate bolile din lume cu torturile rafinate ale gestapoului? Şi-apoi când s-au petrecut toate astea? – cu o mie de ani în urmă… Da, nici Mecinikov, nici White, nici Carrol, ci Zoia şi Gulea, Uliana Gromova şi Liubka Şevţova au fost adevăraţii eroi ai copilăriei sale: pe ei i-a invidiat, cu ei ar fi vrut să semene. Dar copilăria s-a dus, iar curajul şi nobleţea s-au arătat a fi atât de diverse şi cu multiple faţete. Eroii din trecut şi eroii din prezent nu se în fruntau între ei, ei îşi împărţeau cu demnitate gloria celor mai buni fii şi fiice ale omenirii, şi în sufletul Taniei era loc destul pentru toţi.

Dincolo de perete, în locuinţa vecină se auzi un plânset subţire de copii.

„Dar o să am şi eu un copil! se gândi Tania, sufocată de căldura ce-i aprinsese obrajii, zvâcnindu-i în tâmple. Se uită speriată la Nataşa, de parcă sora ei mai mică i-ar fi putut auzi gândurile, dar Nataşa stătea la birou şi copia formulele din manualul de chimie, iar mintea era stăpânită de Gleb Hlebnikov, doctorandul pletos de la chimioterapie. Nici măcar nu-şi întoarse capul spre Tania şi ea se linişti. O să am şi eu un copil, un băiat sau o fetiţă, sau poate chiar doi gemeni, cine ştie. Nu fi lacomă, pentru început ajunge şi unul. O să-i dăm numele pe care o să-l aleagă Viţea. Iar dacă o să-mi spună: hotărăşte tu – pe băiatl-aş numi Kolea, după tata, iar pe fetiţă Olia, după mama. De ce nu?… Sunt oameni minunaţi bătrânii noştri.

Tania îşi aduse aminte cum a plâns mama când ea şi-a abandonat facultatea: „Ei, bine, dacă tot ţi-ai băgat în cap, du-te cel puţin la registratură, la arhivă, la laborator – peste tot au nevoie de oameni. Uită-te şi tu, ţi s-au umflat mâinile, te întorci acasă stoarsă. Şi-apoi, dacă te-ai decis să dai la medicină, trebuie să-nveţi. Fizică, chimie, biologie… Habar n-ai de nimic, iar seara cazi ca un buştean, nici vorbă de-nvăţătură. Sigur, înţeleg, cu timpul o să te obişnuieşti, o să-ţi fie mai uşor, dar de unde timp…”

Tania înţelegea: mamei i-e frică, d-aia e mamă. Şi totuşi mama şi-a învins frica, n-a alergat la Universitate să facă scandal, cum a ameninţat la mânie, şi nici lui Viktor nu i-a spus nimic. Ştiam că n-o să-i spună nimic, că doar e şi ea medic şi ştie bine ce se poate spune şi ce nu unui om bolnav, dar e şi mamă totodată, şi mi-a fost frică, nu glumă, în primele zile – niciodată n-am văzut-o atât de disperată. Pentru mine ar fi fost insuportabil s-o pierd pe mama, la fel de insuportabil cum mi-ar fi să-l pierd pe Viktor, pur şi simplu am înlemnit de spaimă când am văzut-o la institut: acuşi vorbeşte şi s-a zis cu toate. Dar ea a vorbit despre cu totul altceva: „Nu-i nimic, Viţea, o să te faci bine, nu-i dracu’ atât de negru pe cât pare. Ştii, e? cu Nataşa am şi pus ochii pe un material pentru rochia de mireasă a Taniei. Cred că la nunta voastră am să dansez pân’ la ziuă, până cad din picioare…” Am o mamă minunată, degeaba am

urlat la ea în seara aceea afurisită de luni, parcă ea l-ar fi lăsat pe tata dacă, de pildă, l-ar fi schilodit în război – pentru nimic în lume! împreună au operat sub bombe, au mâncat dintr-un cazan, iată de ce m-a înţeles mama, nu putea să nu mă-nţeleagă. Numai de-ar ieşi totul bine, numai de i-ar reuşi lui Jora experimentul, şi-atunci poate că spre Anul nou o. să se externeze Viţea. Va fi un an fericit pentru el, un an de bucurii… numai de-ar ieşi totul bine.

Nikolai Alexandrovici se întoarse acasă târziu. Căutând să nu facă zgomot, se dezbrăcă în vestibul, îşi puse papucii moi de casă şi trecu în baie. Duşul îi şfichiui trupul cu şuvoaie reci, îl arse, îl înţepă. Apa fâsâia, împroşca stropi, scurgându-se în baie, de-a lungul pereţilor de faianţă albastră, şi fâşâitul ei îl readuse pe profesor în sala de hipertermie: ei, începutul s-a făcut. Până la clinică totuşi mai e cale lungă. Prea multe probleme. Se pare că mijlocul cel mai simplu de a suporta starea de deprimare, euforie, depresiune, care survin rând pe rând odată cu creşterea temperaturii, este anestezia generală. Prima concluzie obţinută de Zaikin: fără narcoză nu se poate ajunge la regimul optim, bolnavul nu va rezista. Dar cum să lupţi cu arsurile, cum să reduci amplitudinea oscilaţiilor de temperatură? Multă vreme vor trebui băieţii să se căptuşească cu reductoare, să se înfăşoare în fire electrice, şi să respire protoxid de azot pe sub şuvoaiele subţirele de apă, până mă voi hotărî să-l aşez în baie pe Viktor.

Nikolai Alexandrovici se gândi la Tania şi simţi bucurie şi tristeţe în suflet. Bravo ei! A venit în zori, a spălat, a curăţat totul lună, într-un sector străin, unde au infirmiera lor. Nu, acum sectorul ăsta nu-i mai este străin. Ce ochi avea când Voskovţ-v a dat drumul la apă, cu ce spaimă urmărea aparatele, termometrele… Credeam că n-o să reziste, o să plece. Sau cade leşinată. A rezistat, a rezistat până la capăt. Peste vreo opt-zece ani o să ajungă un medic bun. Să nu se fi-ntâmplat nenorocirea asta n-aş fi atras-o la clinică nici cu arcanul. Uite că-i adevărat: totu-i spre bine în cea mai bună dintre lumi… Afară de cancer, oriunde s-ar localiza el.

Olga Mihailovna pregătise de cină în bucătărie şi se aşezase la masă cu bărbia sprijinită în palmă. În lumina difuză, lui Nikolai Alexandrovici i se păru că are părul pudrat cu zăpadă. De parc-ar fi mers prin viscol fără pălărie sau căciulă şi ar fi nins-o pe cap şi părul i-ar fi plin de zăpadă, rece, albăstrie, ce n-a apucat să se topească. Multe a-ndurat în ultimul timp. Tania, Viktor, neînţelegeri cu mine… multe. Se apropie de ea, o îmbrăţişa pe după umeri, îşi lipi obrazul de al ei. Părul ei era moale şi cald, şi mirosea a zăpadă.

— Nu-i nimic, Olia, nu-i nimic, o să treacă şi asta.

— O să treacă, Kolea. Mi-a povestit Tania de hipertermie, cum merge, bine?

— Mai mult sau mai puţin. Mai trebuie căutat. Ce părere ai dacă pentru prevenirea arsurilor am folosi ulei de cătină albă?

— Se poate încerca. Sau grăsime de caşalot. Numai că-i greu de procurat.

— Le scriu celor din estul îndepărtat, or să ne-ajute. Ce se-aude la voi, la catedră?

— Ne omoară colocviile, cursurile practice. Când e şedinţa biroului de partid?

— Mâine. Liudă mi-a spus că a venit de la Moscova rezultatul micropreparatelor.

— Şi ce-au găsit? Iradiere?

— Nu am idee. L-a luat Feodor şi s-a dus cu ei la minister. Am fost la Institutul de perfecţionare.

— De ce-a făcut asta?

Nikolai Alexandrovici tăcu posomorât.

— Ce-ar fi să suni la ei? Cred că nu dorm încă.

— Nu-i nevoie. O să-şi închipuie că mă tem. Nu cred în iradiere. Ieri s-a întors Cemodurov din concediu. Se bâlbâia, se codea: cică s-a uitat în fugă, tot a tras nevastă-sa de el, îl aştepta cu maşina, s-ar putea să fi greşit, înţelegi, Melnikov i-a servit bătrânului diagnosticul pe tavă, omul se grăbea… şi asta a fost. S-a lăsat tras de curmei ca un viţeluş.

— Ce ticăloşie! Păi Melnikov e un specialist cu

experienţă în morfologie patologică, nu ştia a ce miroase asta?

— Ştia. Feodor e amestecat aici, mamă, asta-i dezgustător. A fost Iaroşevici la mine, s-a căit. Se vede c-a murit ursul în pădure – a-nceput să-l mustre conştiinţa. El a descoperit că aurul s-a trimis pentru laborator. I-a spus lui Melnikov. Ceva au găsit la micropreparate, poate o leucopenie subacută, nu ştiu, dar magia ştampilelor şi-a spus cuvântul, l-a împiedicat să se edifice ca lumea. De ce să-ţi mai baţi capul, să cauţi în cărţi... A picat şi Cemodurov – naiba l-a pus să treacă pe la Laboratorul central...

— Şi Feodor? Cu el ce-i?

— L-a pus pe Iaroşevici să redacteze o scrisoare. Nu, nu cred că Melnikov a găsit o boală de iradiere unde nu era, la cererea lui Feodor – asta n-o cred. Dar că Feodor a speculat toată istoria în interesul lui – asta-i sigur.

— Nu m-aş fi aşteptat...

— Dar eu m-aş fi aşteptat? De parcă mi-ar fi scuipat în suflet, afurisitul, nu-mi găsesc astâmpăr. Doar i-am propus: uite lucrarea – semneaz-o şi tu. S-a ofensat: nu-mi trebuie ce nu-i al meu. Nu fac negustorie cu lucruri de furat. Corect? Corect! Şi eu aş fi răspuns la fel. Şi după aia – să stârnească o asemenea harababură...

— Şi-acum ce-o să fie?

— Nu ştiu. Preparatul e aprobat. Dacă Melnikov a comis o greşeală, pentru rest sunt liniştit. Sigur, neajunsuri sunt ele destule, dar iresponsabilitate, incorectitudine, neglijare a obligaţiilor profesionale nu ni le poţi pune în circa oricât ai vrea. Totul depinde de poziţia comisiei.

— Cu alte cuvinte a lui Feodor?

— Nu numai... Acolo sunt o duzină de specialişti cu experienţă, n-am niciun motiv să mă-ndoiesc de corectitudinea lor. Deşi, desigur, principalul e Feodor.

Îşi aprinse o ţigară, azvârli distrat în farfurioară chibritul ars.

— La o adică, spuse Olga Mihailovna, du-te din nou la

Azema. Ţii minte cum te-a susţinut atunci, cu canioanele?

— O să mă duc. Pentru Andrei mă doare sufletul. De unde să iau un al doilea oncolog ca el?... Apropo, o noutate: se însoară.

— De mult era timpul, zâmbi Olga Mihailovna, A îmbătrânit holtei. Şi cine-i fericita?

— Doctoranda noastră Minaeva, n-o ştii.

— Cum să n-o ştiu! – îşi aminti anonima: litere mici, roşii, ca nişte ploşniţe pe perete.

— Nu-i cea care a fost măritată cu Malkevici?

— Chiar ea, dădu din cap Nikolai Alexandrovici. Încălzeşte ceaiul, mamă, mi-e sete.

2

Secretarul biroului de partid, Gaevski, s-a înţeles cu Belozerov să deschidă şedinţa cu informarea acestuia asupra concluziilor principale ale comisiei. La institut, Feodor Vladimirovici a venit târziu, s-a dus direct în sala de conferinţe, unde se şi adunau oamenii, a scos din servietă un teanc de hârtii şi şi-a vârât nasul în ele. Cu Veresov până la urmă n-a stat de vorbă, şi Niljolai Alexandrovici se gândea încordat ce-ar putea să însemne asta. Ori Feodor e atât de convins de vinovăţia lui, încât n-a găsit de cuviinţă să mai clarifice ceva cu el... ori... Al doilea „ori" nu se da prins, şi el stătea pe scaun încruntat, mângâindu-şi cicatricea subţire de pe obraz. – zvâcneşte cam prea de timpuriu.

Nu-l speria gândul la şicanele mărunte, clenciuri, denaturarea faptelor, la sancţiuni, oricât ar fi ele de severe. Îl sper a gândul la Feodor. I se părea că o labă moale şi păroasă îi strângea inima, cum i-o strângea ori de câte ori i se întâmpla să pună diagnosticul – incurabil. Pentru a nu ştiu. câta oară îşi amintea pocăinţa lui Iaroşevici şi o amărăciune de pelin îi usca gura: condamnat. Pusese diagnosticul fostului său prieten şi acum visa superstiţios ca acest diagnostic să se dovedească greşit. Chiar de nu ne mai este dat să trecem peste înstrăinarea ce-a intervenit între noi, chiar de n-o să mai am un prieten – de-ar rămâne măcar omul. Prea a fost

promiţătoare anamneza: răsfrângerea luminoasă a focurilor pionierești, entuziasmul subot re celor comsomoliste, nopţile nedormite din cămăruţa strâmtă la căminul Academiei, cu harta decolorată a Spaniei pe perete, împestriţată de săgeţi roşii şi albastre, gheaţa scânteietoare de pe Vuoksen-Virta, pădurea de la Staroe Selo, Viazma, Şepetovka, canioanele – doar n-ai putut să tai toate astea din viaţa ta cu o trăsătură de peniţă, cum ai tăiat din defăimarea lui Iaroşevici frazele cele mai prosteşti. N-ai putut să te transformi într-un intrigant înrăit, aşa cum celula normală se poate transforma într-una canceroasă, numai pentru că ţi-au scurtat coada de păun – nu sunt eu de vină, ci lenea ta imperturbabilă şi nepăsarea ta faţă de cercetarea ştiinţifică, ele sunt vinovate.

Oare nu ai putut să înţelegi până astăzi că există pe lume lucruri mai importante decât vanităţile şi ambiţiile noastre, ofensele şi neînţelegerile noastre?! Nu, eu nu-ţi cer îngăduinţă, nu-ţi cer să acoperi greşelile şi neajunsurile noastre. Altcevaâţi cer: să fii om! Doar ştii şi tu ce chin e să semnezi o condamnare la moarte! Poate că niciodată în viaţă n-am dorit mai mult să greşesc ca acum.

Veresov stătea în primul rând, cu mâinile pe genunchi şi pe sub sprâncene se uita la Belozerov care îşi răsfoia hârtiile – grav, impozant, plin de conştiinţa necesităţii şi importanţei obşteşti a momentului; şi pentru o clipă Feodor Vladimirovici îşi luă ochii de la hârtii, Îi întâlni privirea şi zâmbi abia perceptibil cu colţurile gurii uşor lăsate în jos. Pentru o fracţiune de secundă acest zâmbet îl preschimbă pe funcţionarul impozant în medicul militar, cu mantaua ruptă şi cu boneta trasă peste urechi, negru de murdărie şi sudoare, cu obrajii năpădiţi de peri aspri, obosit mort, târându-şi încet picioarele peste un câmp minat, cu riscul propriei vieţi croind potecă rămăşiţelor batalionului sanitar, scăpat din încercuire. În afară de Veresov nimeni n-a observat această preschimbare, nici n-avea cum s-o observe, dar el a observat-o şi, oftând uşurat, şi-a lăsat pleoapele peste ochi.

…Numai oncologii ştiu ce fericire fără de egal este să descoperi – acolo unde presupuneai o tumoare malignă – doar o spărtură şi o deplasare o. osului temporal, produsă de o schijă minusculă – frunzuliţa verde a speranţei dătătoare de viaţă.

Se trânteau uşile, în sala de conferinţe intrau medicii şi cercetătorii ştiinţifici invitaţi la şedinţă. Belozerov îşi răsfoia hârtiile fără să ridice capul. Privindu-l, puteai crede că nu-l preocupa decât cuvântul pe care urma să-l rostească în clipele următoare, în realitate însă Feodor Vladimirovici nici nu se gândea la asta, aici totul era limpede. Hotărârea Comitetului de farmacologie şi concluziile specialiştilor în morfologie patologică de la Moscova anulau toate învinuirile grave de care ar fi putut fi pasibili Suhorukov şi Veresov, dar asta nu-l întrista pe Belozerov. Înrăirii îi luă locul nepăsarea: spune şi tu cinstit acum dacă într-adevăr ai vrut altceva? Ei vezi, aici e aici, că nu ştii. În orice caz, ţi s-a luat o piatră de pe inimă, asta-i sigur. Naiba ştie cum vine asta, dar ţi s-a luat. Uite, dacă nu l-ai fi amestecat în treaba asta pe Slava şi pe Iaroşevici, astăzi ai fi putut să te uiţi liniştit în ochii lui Nikolai. Astăzi ai fi putut să te consolezi la gândul că nu te-ai lăsat târât de propria-ţi vanitate, te-ai ridicat peste ofensele personale, că nu ai făcut decât să slujeşti interesul general, cum ai făcu L-o toată viaţa, numai interesul general, şi asta ar fi dat importanţă şi greutate fiecărui cuvânt al tău, iar ţie – sentimentul dreptăţii. E greu să trăieşti fără sentimentul dreptăţii, nu eşti deprins cu o astfel de viaţă. Te-ai murdărit şi i-ai murdărit şi pe alţii – şi nu mai ai ce face.

Surprinse privirea severă a lui Veresov şi zâmbi abia perceptibil: sigur, ai tot dreptul să mă socoteşti un ticălos, numai că, vezi tu, eu unul nu mai am niciun chef să mă simt un ticălos, asta e. Deşi poţi să fii sigur: dacă s-ar fi constatat că preparatul acela într-adevăr l-a omorât pe Zaiaţ, pe amândoi v-aş fi făcut praf şi pulbere – şi nu mi-ar fi tremurat mâna.

Gaevski ciocăni cu creionul în carafă şi-i dădu

cuvântul lui Belozerov.

Feodor Vladimirovici era concis şi reţinut.

— Comisia m-a delegat să-i informez pe membrii biroului de partid asupra concluziilor principale, pe care le-am tras în urma verificării complexe a activităţii institutului. Pe scurt, ele se rezumă la următoarele: considerăm că institutul şi-a concentrat eforturile pentru rezolvarea problemelor majore ale ştiinţei oncologice, a obţinut succese categorice în lupta pentru viaţa şi sănătatea bolnavilor, în pregătirea şi instruirea cadrelor calificate de oncologi pentru republică şi a organizării unei largi acţiuni de profilaxie a cancerului. Din păcate, în această activitate mai există destule neajunsuri şi scăpări.

Bolnavii din raioanele îndepărtate aşteaptă uneori îndelung operaţiile, pentru că medicii curanţi nu solicită la timp dispensarelor oncologice şi spitalelor raionale trimiterea radiografiilor, micropreparatelor, a datelor obţinute prin investigaţii preliminare. Aşadar rularea locurilor de spitalizare se face mai lent, scade deci posibilitatea acordării la timp a ajutorului medical celor care au nevoie de el. Totodată şi bolnavii de alt profil, al căror număr este încă destul de mare, limitează posibilităţile institutului. Foile de observaţie se transformă în adevărate morminte de informaţie preţioasă, ele nu se studiază şi nu se sintetizează suficient, iar uneori se şi completează superficial. Se pare că a venit momentul înfiinţării unui centru de calcul: datele din foile de observaţie trebuie prelucrate la calculator, pentru ca medicii tineri, şi nu numai cei tineri, să le poată cerceta mai des. Nu este suficient exploatată aparatura autohtonă şi de import. Bolnavii se plâng de unele infirmiere şi surori medicale: sunt dure, grosolane. Neţinând seama de organigramă, unii şefi de serviciu şi-au luat secretare, în timp ce institutul duce lipsă de personal sanitar inferior.

Un raport amănunţit privind lucrările comisiei va fi prezentat Colegiului Ministerului Sănătăţii, unde, presupun, Vor fi invitaţi nu numai membrii conducerii institutului, dar şi şefii serviciilor clinice şi ştiinţifice mai

importante.

Belozerov sorbi din paharul cu apă şi-şi tamponă buzele cu batista.

— Şi-acum câteva cuvinte despre evenimentele care au răscolit în ultima vreme cercurile noastre medicale, şi nu numai medicale. De bună seamă, vă este cunoscut faptul că doctorul Suhorukov, cu de la sine putere, a administrat la trei bolnavi un preparat din aur, destinat pentru probe de laborator. Probabil ştiţi că în prezent preparatul este aprobat pentru testare clinică în forma de prezentare, dozajul şi indicaţiile terapeutice identice cu cele folosite.

Din fericire, astăzi putem afirma că administrarea preparatului nu a avut nicio legătură cu decesul bolnavului Zaiaţ. Diagnosticul morfologic pus de Melnikov şi confirmat de profesorul Cemodurov s-a dovedit a fi fost eronat. Eroarea se datorează într-o măsură complexităţii cazului; o influenţă incontestabilă asupra concluziei lui Melnikov a avut şi faptul că preparatul nu era încă prevăzut pentru tratament clinic. Totuşi, greşeala rămâne greşeală. Iată şi concluzia competentă a comisiei de experţi în urma unor minuţioase microanalize. Comisia a constatat că administrarea izotopului de am1 a provocat într-adevăr în organismul pacientului, slăbit de boală şi de operaţie, o leucopenie subacută, care însă nu a prezentat un pericol real pentru viaţa acestuia. După cum a confirmat şi diagnosticul clinic, decesul a survenit în urma pneumoniei şi peritonitei purulente difuze. Boala canceroasă şi peritonita pe fondul unei oarecari dereglări a sistemului hematopoietic au contribuit reciproc la intensificarea sindromului afecţiunii asociate. Respectivul sindrom a fost luat de Melnikov şi Cemodurov drept boală de iradiere.

Pe această bază comisia a hotărât să nu supună organelor de resort problema retragerii titlului de medic lui Andrei Andreevici Suhorukov cu toate consecinţele ce decurg de aici şi totodată să nu defere cazul justiţiei. Totuşi avem profunda convingere că asta nu-l poate scuti

de răspunderea administrativă şi de partid: oricât de umane ar fi considerentele unui medic, el nu are dreptul la acţiuni iresponsabile, ce pot pune în pericol viaţa omului.

Suhorukov stătea într-un colţ, după un zid compact de spinări în halate albe, şi fuma lacom ţigară după ţigară, îndesind chiştoacele în cutia de chibrituri şi lingându-şi mereu buzele aspre, crăpate. Nu auzea prea clar ce spuneau în luările lor de cuvânt Veresov, Jarkov, Nifaghina, Basov, Koval. Cuvintele lui Belozerov: „… Comisia a hotărât să nu defere…” răsunau şi vuiau în el, umplându-i sufletul de o amară bucurie. În tăcere clătina din cap, acceptând supus fiecare cuvânt. „Da, n-a fost destul de exigent, da, i se întâmpla să fie tăios, intolerant, da, s-a înfumurat…” Oricum, niciunul dintre vorbitori nu putea să-i spună tot ce şi-a spus el însuşi. „Şi totuşi – se gândea – dacă mâine n-o să am altă soluţie, dacă mi se va ivi o şansă, ba chiar un sfert de şansă, am să risc din nou, chiar de-ar fi să plătesc cu propria-mi piele. Înţeleg foarte bine că nu ai voie să încalci instrucţiunile, regulile, metodologiile, dar dacă cunoştinţele mele, experienţa mea – îmi vor spune că pot salva un om, pe care chiar aceste reguli îl consideră pierdut, le voi încălca din nou. Cei nepăsători, fricoşi şi prudenţi, preocupaţi mai mult de bunăstarea lor decât de bolnavi, nu se pot măsura cu cancerul, multă vreme încă se vor învârti în jurul lui, înregistrând decese «cum scrie la carte», iar eu nu pot şi nu mă voi putea împăca niciodată cu una ca asta. Să lupţi până în ultima clipă – iată sensul primordial al vieţii noastre, să lupţi – şi să învingi!”

După deznădejdea ce-l copleşise la conferinţa clinică, la care Melnikov şi-a făcut comunicarea, după incertitudinea apăsătoare, înnebunitoare, din ultimele săptămânj, mustrarea aspră, scrisă şi trecută în fişa personală, pentru utilizarea lipsită de răspundere a noului preparat era caritabilă, ca un blocaj de novocaină la o rănire gravă a toracelui. Ca la semnul unei baghete magice, s-a domolit durerea insuportabilă, dar lui tot nu-i venea încă să creadă. Probabil pentru că vedea ochii plini

de reproş ai lui Veresov, Jarkov, Şutov, care primiseră şi ei câte o mustrare – pentru insuficientă fermitate în conducerea activităţii ştiinţifice şi medicale şi lipsă de control necesară în folosirea preparatelor radioactive – şi Suhorukov ştia că acest reproş mut îl va durea surd încă multă vreme, cum dor la foştii combatanţi vechile răni la orice schimbare a vremii.

Spre ora opt şedinţa luă sfârşit, toţi plecară şi rămaseră doar ei doi în sala goală, plină de fum: şi unul şi celălalt îşi adunau hârtiile cam încet, preocupaţi.

— Îmi propusesem să vorbesc azi dimineaţă cu tine, spuse într-un târziu Belozerov. Ministrul nu m-a lăsat să plec, am avut ceva urgent de lucru. Abia-abia am scăpat pentru şedinţă.

— De ce ai dus la Minister concluzia specialiştilor de la Moscova? bombăni Veresov, închizându-şi servieta pântecoasă.

— Ca să-i argumentez şefului punctul de vedere al Comisiei. Să nu-şi închipuie că vreau, ca de obicei, să te dezvinovăţesc…

— De multe ori m-ai mai dezvinovăţit?

— De câte ori am putut.

— Măcar să mă fi sunat aseară, să-mi fi spus ce-au găsit acolo. Toată noaptea n-am putut să-nchid ochii. Iar Suhorukov…

— Doar ştii şi tu numărul meu de telefon, zâmbi Belozerov. Sau l-ai uitat? – îşi smuci de câteva ori nodul cravatei.

— Mi-a fost greu să sun. Prin viu grai, faţă-n faţă e mai uşor.

— Ridică din umeri şi-şi căută buzunarul cu ţigările.

— Complicată fiinţă – omul, şi Dumnezeu şi dracu' laolaltă. Uneori scapă hăţurile – şi o ia razna. Ceea ce se cheamă – îşi pierde busola. Dar la urma urmei, nici tu nu eşti un înger.

— E adevărat, oftă Veresov, nu-s înger. Numai că eu de la hăţurile astea ale tale era să-mi ies din minţi, aşa să ştii. Ce-i cu dizertaţia?

— O să mai lucrez cu tine. Bineînţeles decă nu te-ai răzgândit.

— Nu vorbi prostii. E adevărat, acum sunt mai ocupat cu hipertermia, dar găsim noi timp. Mai ales că-mi umblă prin cap o idee…

— O să-mi povesteşti despre ideea ta data viitoare, îl întrerupse Belozerov. Acum mă interesează altceva: eşti bine dispus?

— Mai bine nici că se poate, mormăi Veresov. Să-ţi fi trântit ţie o mustrare de partid, ai fi fost foarte vesel… Hai, spune, ce mai e?

Belozerov scoase din servietă o foaie de hârtie.

— Semnează. Ştiu cum e să te roage omul pe tine, catâr încăpăţânat. Totuşi, te rog: semnează.

Nikolai Alexandrovici îşi şterse ochelarii, citi cererea lui Iaroşevici: „Rog să-mi aprobaţi plecarea din institut, la cererea mea1”. Nu-i prea dulce oare – „la cererea mea?”…

— Şi-a amintit de foile aşternute cu acelaşi scris mărunţel, îşi muşcă buza.

— Doar ai auzit: biroul de partid a hotărât să revină la cazul Iaroşevici după Colegiu.

— El nu-i membru de partid. Semnează, Nikolai, nu trebuie să-i dai la cap omului. Am să-i găsesc un loc la dispensarul de cultură fizică, acolo nu poate face niciun rău.

— Poate doar acolo, zâmbi Veresov semnând cererea. Of, mare pramatie eşti, Feodore, drept să-ţi spun. Ei, pentru cine-ai să mă mai rogi acum? Pentru Melnikov?

— Pentru Melnikov n-am să te rog. Greşeala lui n-a pricinuit niciun rău bolnavului, iar cei sănătoşi… o să treacă peste ea. E un om de treabăţi un specialist accepta bil, iar că nu te-a aşteptat pe tine… aici e mai mult vina mea. Dă-i un şef bun şi o să-ţi lucreze o sută de ani fără cea mai mică greşeală. Iar de răfuit n-o să te răfuieşti cu el, nu-ţi stă în caracter. Aşa că în privinţa lui Melnikov nu-mi fac griji.

— „Specialist acceptabil…” Dar bagajuj lui, Feodore, e cam învechit. Cu un bagaj ca ăsta, n-apuci să bagi de

seamă cum te trezeşti printre inacceptabili. Bagă de seamă, de azi încolo, n-o să-l slăbesc. Ori o să lucreze, ori salutare şi drum bun. Prea-i un sector de răspundere…

— Am vorbit ieri cu el despre asta. Cred c-a înţeles câte ceva omul.

— Atunci haidem, că s-a făcut târziu.

3

Spre noapte, vântul nordic hăpăi ceaţa îngroşată cu gaze def eşapament, alungă din tunelurile înguste de piatră ale străzilor umezeala gripală, aşternu cu aşchii de cer băltoacele şi preschimbă trotuarele şi străzile în patinoare, sporind generos munca medicilor traumatologi şi inspectorilor de circulaţie, după care zăpada se prăvăli peste oraş. Zăpada nu prinse a fulgui, cum se-ntâmpla de obicei la început de iarnă, nici să cearnă, nici chiar să toarne, ci să se prăvălească, cum vara, după o arşiţă îndelungată, se prăvale ploaia. Se înecară în omăt alb casele, străzile, parcurile, pieri cerul, păliră şirurile de felinare şi, spre ziuă, de toamna din ajun nu mai aminteau decât cel mult rarele tăbliţe de la coborâşurile repezi ale tramvaielor: „Atenţie, căderi de frunze!” Oraşul a devenit steril, ca cearşafurile din sala de operaţii, albe-albăstrii, dar de nămeţi se bucurau cu davărat numai copiii: chiuind şi hăulind se zbenguiau prin zăpadă, se băteau cu bulgări, ridicau oameni de zăpadă; celor vârstnici nu le ardea de joacă: iarna, ca-ntotdeauna, surprinsese serviciile de transport public nepregătite, circulaţia se făcea încet şi anevoie şi mii de oameni întârziau la serviciu.

Întârzie la serviciu şi Taisa Sergheevna Koval, soră şefă de la radiochirurgie, de aceea pe Agheev l-au externat abia spre prânz.

În vestibul îl îmbrăţişă pe bătrânul Lipen, le strânse mâinile lui Viktor şi Jiharev, care ieşiseră să-l conducă, o bătu pe umăr pe Tania.

— Rămâneţi sănătoşi, fraţilor. Baftă, măi, baftă, cum se spune. Să nu uitaţi: casa mea – casa voastră!

— Fii sănătos, Dima, spuse Lipen, clipind des din pleoapele roşii, umflate. Să ne-ajute Dumnezeu pe toţi să

scăpăm de aici şi să stăm împreună la un păhărel, să jucăm un domino. Unde mai aflu eu aşa un tovarăş de joc ca tine, Dima, mă-ntreb, că şmecherii ăştia de azi-încolo m-or ţine numai pe sub masă.

— Lasă, Samuil Kantorovici, zâmbi Dima silit, ii-mai învăţăm noi minte, n-ai teamă. Hai, capul sus, bătrâne! Cu bine, băieţi!

Svetlana deschise uşa grea şi lumina trandafirie îl izbi în ochi, atât de vie şi de clară, că-l făcu să-şi strângă pleoapele, ca să nu-l orbească strălucirea zilei însorite. Vântul se domolise, contenise şi ninsoarea. Soarele galben aluneca pe marmura caldă a zăpezii şi ici-colo, ca vinele marmurei, şerpuiau potecile înnegrite. Aerul îngheţat, strecurat prin sita rară, albăstrie, a cerului, îi înţepă pieptul, şi acum nu mai mirosea a spital, a tristeţe fără leac, a prelungită şi singuratică înserare, ci a speranţă, şi mirosul ăsta îl ameţi pe Dmitri. Lumea, sclipitoare ca un bloc de zahăr, prinse încet a se legăna în faţa lui şi, ca să nu cadă, o apucă pe Svetlana de braţ. Nici vinul cel mai tare nu te-ameţeşte ca aerul dulce al speranţei.

Coborâră treptele de afară şi porniră încet pe potecă spre poartă, şi el privea avid, până la durere în ochi, pologul de zăpadă bine întins pe care soarele scăpăra scântei violete, în cerul topit, străveziu, zburătăceau stâncuţe negre-cenuşii, brazii verzi îşi lăsaseră umerii sub greutatea şubelor boiereşti şi Dmitri simţi că se sufocă de entuziasm, de parc-ar fi văzut toate astea pentru întâia oară, de parcă n-ar fi avut în urma sa atâtea şi atâtea ierni argintii.

La ieşirea pe aleea centrală, Svetlana se opri şi-şi înălţă capul, şi Dmitri îşi înălţă şi el capul şi-i văzu la fereastra etajului doi pe Suhorukov şi Basov. Se gândi că trebuie să fie fereastra de la sala de operaţie, pentru că Andrei şi Iakov aveau feţele acoperite cu măştile de tifon. Dmitri le făcu semn cu mâna şi ei la rândul lor îşi ridicară mâinile în mănuşi de cauciuc şi-şi clătinară capetele cu bonete aibe ca de bucătar.

— Noroc bun, băieţi! şopti neauzit Dmitri. Noroc,

dragii mei prieteni.

Suhorukov şi Basov dispărură în sala de operaţie, Dmitri grăbi pasul în urma Svetlanei şi zăpada scârţâia voios sub paşii lui.

La poartă, pe stâlp, atârna aceeaşi tăbliţă, grijuliu scuturată de portar: „Strict interzis bolnavilor să părăsească teritoriul institutului…” îşi aduse aminte cum a stat în faţa ei într-o zi însorită de octombrie, ţintuit de o ascuţită deznădejde, cum îi loveau tâmplele versurile lui Dante: „Lăsaţi orice speranţă, voi care intraţi” – şi-şi scutură greu capul de parc-ar fi vrut să împingă la vale nodul pus în gâtlej. Da, uite că speranţa nu-i chiar un fleac pe care să-l poţi lăsa fie şi la porţile infernului, dar mite la porţile unui spital. Este umbra ta, veşnicul şi nepieritorul tău tovarăş ele drum, cât trăieşti – speri.

— Să mergem.

— Svetlana îl trase de mâneca nerăbdătoare.

— Să mergem, asta nu te mai priveşte. Eşti sănătos, auzi, sănătos tun şi uite că vine şi autobuzul nostru.

— Da, răspunse el cu capul lăsat pe spate, cu ochii la cer, sunt sănătos tun. Şi ştii tu oare ce-o să facem noi în primul rând? Nu, nu ştii, şi n-ai să ghiceşti pentru nimic în lume. O să – mergem… ei, nu ştiu exact unde ar trebui mers în asemenea cazuri, dar o să aflăm şi o să cerem să ni se dea şi nouă un copil. Păi ce? E foarte simplu. Ai pândoi suntem încă tineri, sănătoşi – toată viaţa-i înainte. Ce crezi, o să iasă din mine un tată cât de cât onorabil?

— Dacă te străduieşti, de ce nu… zâmbi Svetlana. Chiar foarte.

— Am să mă străduiesc, spuse solemn Dmitri. Din toate puterile mele, Svetka. Cum zice bătrânul Lipen:

aşa să trăiesc eu şi tu la fel.

Svetlana râse şi-aruncă în el cu un bulgăre de zăpadă. El îl prinse din zbor şi-l azvârli uşor înapoi. Luă apoi cu amândouă mâinile zăpadă moale şi caldă şi-şi îngropă faţa în ea.

De poarta institutului se apropia autobuzul.

1971 – 1975